

Πωρεὶα Κυρονομήν Γω.

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

Γνωστὸν. Συμ. Βουρτζα

ΙΣΤΟΡΙΑ

τῆς Ἀνεγνωστῆς οὐ Βουλγαρίας

ΤΗΣ

Ἀρχαίας 102

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.

ΤΟΜΟΣ Δ.

1/2 20.57

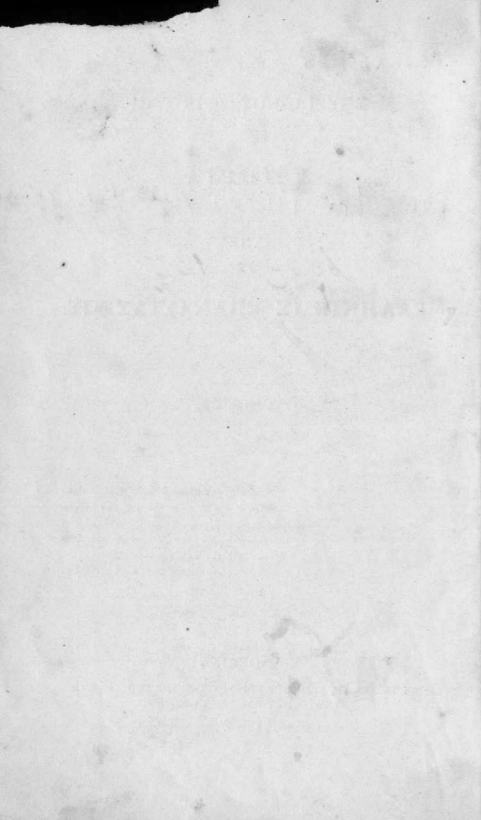
“Καλλίστην παιδείαν ἡγητέον πρὸς ἀληθινὸν βίον τὴν ἐκ τῆς πραγματικῆς Ἱστορίας περιγενομένην ἐμπειρίαν· μόνη γὰρ αὕτη χωρὶς βλάβης ἀπὸ παντὸς καιροῦ καὶ περιστάσεως κριτὰς ἀληθινὸς ἀποτελεῖ τοῦ βελτίονος.”

Ἐκ τῶν τοῦ Πολυβίου.

ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ·

ΕΚ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ, ΑΥΛΗ, ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΑΥΤΑΙΟΡΟΥ ΚΑΙ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ.

ΑΩΝ Ζ΄.

Π Ι Ν Α Ξ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ξ.

Ὁ Νικόλαος ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν.—Πολιτικὴ αὐτοῦ.—Πρωτόκολλον τῆς 23 μαρτίου τοῦ 1826.—Ψευδὴς ἔνωσις Κωλεττικῶν καὶ Πελοποννησίων.—Ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ γ' ἐθνικὴ συνέλευσις.—Χαρακτῆρες τῶν ὑπερισχυόντων ἐν αὐτῇ Ζαήμη, Λόντου καὶ Κολοκοτρώνη.—Ἡ νέα κυβέρνησις.—Νέαι προσπάθειαι εἰς ἐνθρονισμὸν τοῦ δευτεροτόκου υἱοῦ τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας, καὶ γνώμη αὐτοῦ . . . 1

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΑ.

Αἱ Σπέτσαι καὶ ἡ Ὑδρα ἐπαπειλοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.—Καταβολαὶ εἰς στρατολογίαν.—Ἀποβίωσις τοῦ Π Πατρῶν.—Μετάβασις τῆς κυβερνήσεως εἰς τὸν θαλασσόπυργον τοῦ Ναυπλίου.—Ἐπάνοδος τοῦ Ἰβραήμη εἰς Πελοπόννησον καὶ παθήματα τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Καλαβρύτων.—Ὁ Κολοκοτρώνης στρατολογῶν.—Ἐκστρατεῖαι τοῦ Ἰβραήμη εἰς Μάνην καὶ εἰς ἄλλα μέρη 19

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΒ.

Τὰ κατὰ θάλασσαν μέχρι τέλους τοῦ ἔτους.—Ἀφίξις εἰς Ἑλλάδα τοῦ ἀτμόπλου Καρτερίας, καὶ τῆς φρεγάτας

Ἑλλάδος.—Φιλελληνισμὸς τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας.—Σκανδαλώδης διαγωγή τοῦ αὐστριακοῦ ναυτικοῦ.—Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κορίνθου.—Τὰ κατὰ τὴν Κρήτην 36

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΓ.

Ἐκστρατεία τοῦ Κιουταγῆ εἰς Ἀθήνας καὶ ἄλωσις τῆς πόλεως.—Διορισμὸς τοῦ Καραϊσκάκη ὡς γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα στρατευμάτων.—Πολιορκία τῆς ἀκροπόλεως.—Μάχη τοῦ Χαϊδαρίου.—Συντυχία Καραϊσκάκη καὶ Κιουταγῆ.—Εἴσοδος τῶν περὶ τὸν Φαβιέρον εἰς τὴν ἀκρόπολιν.—Ἐκστρατεία τῶν Θετταλομακεδόνων εἰς Ταλάντι . . . 55

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΔ.

Ἐκστρατεία τοῦ Καραϊσκάκη.—Τὰ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ κατὰ τὰς Ἀθήνας, καὶ ἡ εἰς Ἀττικὴν ἐπάνοδός του . . . 88

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΕ.

Μετάβασις τῆς κυβερνήσεως εἰς Αἴγινα.—Ταραχαὶ ἐν Ναυπλίῳ καὶ Ὑδρᾷ.—Θαλάσσιοι ἐκστρατεῖαι εἰς Ὠρωπὸν καὶ Βῶλον 107

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΣΤ.

Διαφωνία περὶ συγκροτήσεως ἐθνικῆς συνελεύσεως.—Ἀφίξεις τοῦ στρατηγοῦ Τσώρτση καὶ τοῦ λόρδου Κοχράνου, καὶ διορισμὸς τοῦ μὲν εἰς τὴν ἀρχιστρατηγίαν, τοῦ δὲ εἰς τὴν στολαρχίαν.—Χαρακτὴρ τοῦ Μιαούλη.—Ἡ ἐν Τροιζῆνι ἐθνικὴ συνέλευσις.—Ἐκλογὴ τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου ὡς κυβερνήτου.—Ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπή 117

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΖ.

Στρατοπέδευσις τοῦ Καραϊσκάκη ἐν Κερατσινίῳ.—Μάχη ἐν Μετοχίῳ καὶ ἄλλαι τινὲς συγκρούσεις.—Μετάβασις Κοχράνου καὶ Τσώρτση εἰς Πειραιᾶ.—Τὰ κατὰ τὴν Ἀττικὴν μετὰ τὴν ἐκεῖ μετάβασιν αὐτῶν.—Θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη καὶ ἐπιθεώρησις τῆς ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος διαγωγῆς του.—Παράδοσις τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν 133

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΗ.

Μετάβασις τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς εἰς Ναύπλιον.—Ἀλληλομαχία τῶν φρουράρχων αὐτοῦ καὶ ἀταξίαι ἐν Ἀργεῖ.—Ὁ αὐστριακὸς ναύαρχος κανονοβολεῖ τὰ ἐν τῷ λιμένι τῶν Σπετσῶν πλοῖα.—Ἐκστρατεία τοῦ Ἰβραήμπασα εἰς Ἡλείαν καὶ Ἀχαΐαν.—Κατάπλους τοῦ βυζαντινοῦ στόλου εἰς Νεόκαστρον καὶ ἔκπλους τοῦ ἐλληνικοῦ.—Προσκύνησις Νενέκου καὶ τινων μερῶν τῆς Πελοποννήσου.—Ἐπάνοδος τοῦ Ἰβραήμπασα εἰς Μεσσηνίαν διὰ τῆς Τριπολιτσᾶς.—Ἐκστρατεία τοῦ Δελή-Ἀχμέτπασα εἰς τὰς ἐπαρχίας Βοστίτισης καὶ Καλαβρύτων καὶ ἄφιξις αὐτοῦ παρὰ τῷ Ἰβραήμπασα.—Ναυτικὰ κινήματα καὶ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων.—Καταστροφή τῆς Μεσσηνίας διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου . 166

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΘ.

Ἐξωτερικὴ πολιτικὴ.—Συνθήκη τῆς 24 ἰουνίου.—Ναυμαχία ἐν Νεοκάστρῳ τὴν 8 ὀκτωβρίου.—Ἀναχώρησις τῶν πρέσβων τῶν συμμάχων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως : 192

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ο.

Ἐκστρατεῖαι τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν Ἑλλάδα, εἰς Κρήτην καὶ Χίον 219

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΑ.

Προσπάθειαι τοῦ Καποδιστρίου ἐν Εὐρώπῃ ὑπὲρ Ἑλλάδος μετὰ τὴν ἐκλογὴν του.—Κατάβασις αὐτοῦ εἰς Ἑλλάδα, καὶ ἐγκαθίδρυσις τῆς κυβερνήσεώς του . . . 236

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΒ.

Πειρατεία καὶ ἐξάλειψις αὐτῆς.—Τὰ κατὰ τὴν Γραμβοῦσαν.—Τακτοποιήσις τοῦ στρατοῦ· παράδοσις τῶν φρουρίων τοῦ Ναυπλίου εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ ἀλλαγὴ τῶν φρουρῶν.—Πώλησις τῶν προσόδων.—Διοικητικὸς ὀργανισμὸς τῆς Ἑλλάδος.—Κατεδαφισμὸς τῆς Τριπολιτσᾶς παρὰ τοῦ Ἰμβραήμπασα . . . 248

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓ.

Τὰ μεταξὺ σουλτάνου καὶ συμμάχων.—Κήρυξις πολέμου Ῥωσσίας κατὰ Τουρκίας.—Τὰ μεταξὺ αὐτῶν τῶν συμμάχων . . . 261

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΔ.

Τὰ κατὰ τὴν Χίον, τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην.—Φθορὰ μιᾶς τουρκικῆς κορβέττας καὶ ἐνὸς δικατάρτου ὑπὸ τὸ Μέλαν ἀκρωτήριον (Καρά-Μπαμπάν).—Πανώλης ἐν Ἑλλάδι.—Ἀποστολὴ ἀρχιερέων εἰς Ἑλλάδα παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.—Χορηγήματα Ῥωσσίας καὶ Γαλλίας.—Σύστασις ἐπιτροπῆς γενικῆς διοικήσεως περιοδεύοντος τοῦ κυβερνήτου . . . 269

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΕ.

Χαρακτὴρ τοῦ κυβερνήτου καὶ ἡ ἐν Ἑλλάδι διαγωγὴ αὐτοῦ.—Αἷτια καὶ ἀρχὴ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀντιπολιτεύσεως.—Κουντουριῶται.—Τράπεζα, Νομισματοκοπεῖον καὶ Ὁρφανοτροφεῖον.—Ἐθνικὴ ἐκπαίδευσις.—Παῦσις πάσης ἀντικυβερνητικῆς ἐφημεριδογραφίας.—Διαγωγὴ τοῦ Βιάρου ἀδελφοῦ τοῦ κυβερνήτου καὶ ἡ ἐντεῦθεν διάδοσις τῆς ἀντιπολιτεύσεως . . . 283

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΣΤ.

Πλοῦς τοῦ κυβερνήτου εἰς τὰ παράλια τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος.—Λειποταξία τῶν ἐν Κορώνῃ Ἀλβανῶν.—Σύγκρουσις αὐτῶν καὶ τῶν Ἀράβων.—Συμβιβασμὸς εἰς ἀσφαλὴ ἐξοδὸν τῶν Ἀλβανῶν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου.—Ἀλληλομαχία αὐτῶν καὶ τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Ῥίου, καὶ φόνος τοῦ Δελῆ-Ἀχμέτπασα.—Ἐπάνοδος τοῦ κυβερνήτου εἰς Αἴγιναν.—Νέαι δυσαρέσκειαι 298

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΖ.

Ἐκστρατεία τῶν Γάλλων εἰς Ἑλλάδα.—Συνθήκη Κοδριγκτώνος καὶ Μεχμέτ-Ἀλῆ καὶ ἀπόδοσις τῶν αἰχμαλώτων.—Ἐπάνοδος εἰς Ἀλεξάνδρειαν τοῦ Ἰβραήμη καὶ ὅλων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων.—Ἐλευσις τῶν τριῶν πρέσβεων εἰς Πόρον.—Τὰ μεταξὺ τῶν συμμάχων καὶ κοινοποιήσεις αὐτῶν πρὸς τὸν σουλτάνον.—Πρωτόκολλον τῆς 4 νοεμβρίου 306

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΗ.

Κυρίεусις τοῦ ἀμβρακικοῦ κόλπου.—Πολεμικὰ συμβάντα ἐν Κρήτῃ.—Ἀδράνεια τῶν ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην στρατευμάτων.—Ἀνάκτησις ὅλης σχεδὸν τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος.—Κυρίεусις τῆς Βονίτσης.—Πανώλης ἐν Καλαβρύτοις 314

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΘ.

Διάθεσις τῶν ἐν Πόρῳ πρέσβεων πρὸς τὸν κυβερνήτην.—Διαπραγματεύσεις εἰς ἐφαρμογὴν τῆς συνθήκης.—Διαγωγὴ τῆς Πύλης καὶ γνώμη τῶν αὐλῶν ἐπὶ τῶν ἐν Πόρῳ ἐργασιῶν τῶν πρέσβεων.—Ἐγκατάστασις τακτικῶν δικαστηρίων.—Συγκάλεσις ἐθνικῆς συνελεύσεως 326

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Π.

Διορισμὸς τοῦ Αὐγουστίνου ὡς πληρεξουσίου τοποτηρητοῦ τοῦ κυβερνήτου κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα.—Πτῶσις τοῦ Ἀντιρρίου καὶ τῆς Ναυπάκτου.—Ἀναχώρησις τοῦ Κιουταγῆ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀναδειχθέντος ἀρχιβεζίρη.—Ἐξωτερικὴ πολιτικὴ καὶ διαταγαὶ τῆς Ἀγγλίας περὶ λύσεως τῶν ἀποκλεισμῶν τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος.—Ἀνάκτησις τοῦ Μεσολογγίου.—Τὰ μεταξὺ κυβερνήτου καὶ Γάλλων.—Ἐπάνοδος εἰς Γαλλίαν τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων.—Δάνειον ἐνὸς ἑκατομμυρίου ρουβλίων παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου.—Ἀγαθοεργήματα τῶν Ἀμερικανῶν 342

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΑ.

Περιοδεία τοῦ κυβερνήτου εἰς Πελοπόννησον.—Τροπολογία τοῦ περὶ ἐκλογῆς νόμου.—Ἀντιπροσωπία τῶν ἐπαρχιῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ κυβερνήτου.—Συγκρότησις τῆς ἐν Ἀργεὶ δ' ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως καὶ αἱ πράξεις αὐτῆς 354

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΒ.

Εἰσβολὴ τῶν Ἑλλήνων εἰς Θήβας καὶ συγκρούσεις αὐτῶν καὶ τῶν ἐχθρῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ παρὰ τῷ ἐν τῇ Ἀττικῇ μονιδρίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.—Μάχαι κατὰ τὸν Ἀνηφορίτην, τὸν Ὠρωπὸν καὶ ἔξωθεν τῶν Θηβῶν.—Νέα εἰσβολὴ τῶν ἐχθρῶν εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα.—Μάχη τῆς Πέτρας καὶ ἔξοδος τῶν ἐχθρῶν πέραν τῶν ὀρίων.—Τέλος τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος πολέμου.—Χαρακτήρ τοῦ Ὑψηλάντου.—Τὰ μετὰ τὴν συνέλευσιν τοῦ Ἀργους.—Νέα χορηγήματα τῆς Γαλλίας.—Ὅπλα δωρηθέντα παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας.—Προκαταβολὴ ἐπὶ τοῦ δανείου παρὰ Εὐνάρδου 364

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΓ.

Ἐξωτερικά.—Ἡ Ἑλλὰς ἀναγορεύεται κράτος ἀνεξάρτητον ὑπὸ τὸν Λεοπόλδον τὸν ἐκ τοῦ δουκικοῦ οἴκου τοῦ Σαξεκοπύργου.—Ἐπίλογος 375

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (α).

1825-1826.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ξ.

Ὁ Νικόλαος ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν.—Πολιτικὴ αὐτοῦ.—Πρωτόκολλον τῆς 23 μαρτίου τοῦ 1826.—Ψευδὴς ἔγωσις Κωλεττικῶν καὶ Πελοποννησίων.—Ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ γ' ἐθνικὴ συνέλευσις.—Χαρακτῆρες τῶν ὑπερισχυόντων ἐν αὐτῇ, Ζαήμη, Λόντου καὶ Κολοκοτρώνη.—Ἡ νέα κυβέρνησις.—Νέαι προσπάθειαι εἰς ἐνθρονισμόν τοῦ δευτεροτόκου υἱοῦ τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας, καὶ γνώμη αὐτοῦ.

ΑΝΑΒΑΣ ὁ Νικόλαος ἐπὶ τῇ ἀποβιώσει τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὸν θρόνον τῆς Ῥωσσίας ἐν μέσῳ συνωμοσιῶν, κινδύνων, αἱματοχυσιῶν καὶ στάσεων, ἀπεφάσισε παραλείπων τὸ τουρκοελληνικὸν ζήτημα νὰ ἐξισιάσῃ τὰς πρὸς τὴν Πύλην ἰδίας διαφορὰς διὰ τῆς μαχαίρας του· καὶ κινήσας τὰ στρατεύματά του πρὸς τὴν Βεσσαραβίαν εἰδοποίησε τὴν Πύλην διὰ τοῦ Μιντσιάκη ὅτι πόλεμος ἐπέκειτο ἂν ἐντὸς ἑξ ἑβδομά-

(α) Ζήτει τας σημειώσεις ἐν τῷ τέλει ἐκάστου τόμου, ὅπου κατεχωρίσθησαν κατὰ κεφάλαιον καὶ κατὰ στοιχείον.

δων δὲν ἐπανήγαγε τὰ τῆς Βλαχίας καὶ Μολδανίας εἰς τὴν πρὸ τοῦ 1821 κατάστασιν, ἃν δὲν ἀπέλυε τοὺς ἐν εἰρκτῇ ἀντιπροσώπους τῆς Σερβίας, καὶ ἃν δὲν ἔστελλεν ἐπὶ τῶν ὀρίων πληρεξουσίους τῆς πρὸς ἐξίσασιν τῶν ἄλλων ἐκκρεμῶν διαφορῶν.

Ὅσον ἐμεσολάβουν παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ αἱ Δυνάμεις τὸ πᾶν ἐθυσιάζετο ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης, καὶ ἡ ἀλαζὼν Πύλη ἠλάκτει. Ἄλλ' ἀφ' οὗ ὁ νέος αὐτοκράτωρ ἐκήρυξεν ὅτι ἀπέρριπτε πᾶσαν ξένην μεσολάβησιν, καὶ ὅτι διὰ τῆς μαχαίρας τοῦ εἶχεν ἀπόφασιν νὰ ἱκανοποιηθῇ, ὑπήκουσεν ἡ Πύλη ὅλη ἔντρομος, καὶ ἐντὸς τῆς προθεσμίας τῶν ἐξ ἐβδομάδων καὶ τὰς ἡγεμονίας εἰς τὴν πρὸ τοῦ 1821 κατάστασιν ὑπεσχέθη νὰ ἐπαναφέρῃ καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανάφερε, καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Σερβίας ἀπέλυσε, καὶ πληρεξουσίους τῆς εἰς Ἀκερμάνην, πόλιν ῥωσσικὴν, ἔστειλε, καὶ συνθήκην ὅποιαν ὑπηγόρευσεν ὁ ἀντίπαλός της ὑπέγραψε. Τοιαύτην ὁδὸν βαδίσας ὁ νέος αὐτοκράτωρ κατώρθωσε διὰ μιᾶς ὅ,τι εἰς μάτην ἠγωνίσθησαν δι' ὅλης πενταετίας νὰ κατορθώσωσιν ὁ γλυκὺς προκάτοχός του καὶ αἱ μεσιτεύουσαι Δυνάμεις.

Ἡ δὲ Ἀγγλία, ἃν καὶ ἀπέρριψε τὴν περὶ τῆς προστασίας πρᾶξιν, δὲν ἔπαυσε καταβάλλουσα πᾶσαν φροντίδα εἰς εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος. Ἀπεχωρίσθη τῶν ἐν Πετροπόλει συνδιαλέξεων ἐπὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ζητήματος, ὡς προείρηται, ἐπὶ λόγῳ ὅτι οὐδ' ἡτήσατό τις τῶν ἀντιφερομένων οὐδ' ἐδέχετο τὴν ἐπὶ συμβιβασμῷ ἐπέμβασίν της· ἄλλ', ἀφ' οὗ ἡ Ἑλλὰς ἐπεκαλέσθη τὴν προστασίαν της, ἐθεώρησεν ὅτι ἔλαβεν εὐλογον ἀφορμὴν εἰς ἐπανάληψιν τῶν μετὰ τῆς Ῥωσσίας διακοπεισῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου διαλέξεών της, καὶ ἐπὶ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ Νικολάου ἀπέστειλε τὸν Βελλιγκτῶνα, ἵνα τὸν συγχαρῇ καὶ συνδιαλεχθῇ· ἀπέστειλε καὶ τὸν Στρατ-

φόρδον Κάννιγγα πρέσβυν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Προθέμενος ὁ πρέσβυς οὗτος νὰ μάθῃ τί ἐβουλεύοντο οἱ Ἕλληνες περὶ τοῦ μελετωμένου συμβιβασμοῦ, κατῆρεν ἐπὶ τοῦ διάπλου του ἀντικρὺ τῆς Ὑδρας λήγοντος τοῦ δεκεμβρίου (1825), ὅπου εἶδεν ἐν πρώτοις τὸν Μιαούλην καὶ τὸν Τομπάζην ὡς ιδιώτας, καὶ μετ' αὐτοὺς τὸν Μαυροκορδάτον καὶ τὸν Ζωγράφον, σταλέντας παρὰ τῆς κυβερνήσεως· ἀφ' οὗ δ' ἐγένετο μεταξὺ αὐτῶν πολὺς λόγος ἀνεπισήμως περὶ συμβιβασμοῦ βάσιν ἔχοντος τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἀπλὴν ὑποτελείαν αὐτῆς εἰς τὴν Πύλην, ἀπέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἔτυχε λαμπρᾶς ἀλλ' ὅχι καὶ φιλικῆς ὑποδοχῆς· δὲν ἐπρότεινε δέ τι κατ' ἀρχὰς περὶ Ἑλλάδος, διότι ἡ Πύλη ἔλεγε παρρησίᾳ ὅτι “οὐδεμία ξένη μεσιτεία “ μεταξὺ δεσπότης καὶ ραγιαδῶν ἦτο δεκτὴ, καὶ οὐ “ δεμία παρέμβασις ἀνεκτὴ.” οὐδ' ἐπείθετο ὅτι ἡ Ἀγγλία ἐπροτίθετο κυρίως διὰ τοῦ ἐλληνοτουρκικοῦ συμβιβασμοῦ νὰ τὴν προφυλάξῃ τοῦ ἐπικειμένου ρωστικοῦ πολέμου.

Ἄλλ' ἐν ᾧ αὕτη ἐδυστρόπει, ὁ Βελλιγκτὼν ἤρε πρόθυμον τὸν νέον αὐτοκράτορα εἰς ἀναλαβὴν τῶν ἐπὶ τοῦ προκατόχου του διακοπεισῶν ἐπὶ τοῦ τουρκοελληνικοῦ ζητήματος ἀγγλοῤῥωσσικῶν συνδιαλέξεων, καὶ εἰς πρόθυμον σύμπραξιν πρὸς εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον ὀριστικοῦ τέλους. “Ἄν ἀρχίσωμεν, πρέπει καὶ νὰ τελειώσωμεν,” ἀπεκρίθη ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς τὸν προτείναντα τὴν εἰρηνοποίησιν Βελλιγκτῶνα. Ὑπ' αὐτὸν τὸν ὅρον ὑπέγραψαν αἱ δύο αὐλαὶ τὴν 23 μαρτίου πρωτόκολλον διαλαμβάνον τὰ ἑξῆς.

“Νὰ ἐξαρτᾶται ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ὑπὸ ἐτήσιον φόρον.

“Νὰ διοικῆται ὑπὸ Ἀρχῶν τῆς ἐκλογῆς της, συν-

“ ευδοκούσης εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν καὶ τῆς Πύ-
 “ λης.

“ Νὰ ἀπολαμβάνῃ πᾶσαν θρησκευτικὴν καὶ ἐμπο-
 “ ρικὴν ἐλευθερίαν καὶ πλήρη ἐσωτερικὴν αὐτονο-
 “ μίαν.

“ Νὰ πωλήσωσιν οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος Τοῦρ-
 “ κοὶ τὰς ἰδιοκτησίας των, καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι
 “ τὴν γῆν ἐκείνην.”

Διὰ τῆς αὐτῆς πράξεως ἀπεποιοῦντο αἱ δύο Δυνά-
 μεις πάντα σκοπὸν ἰδιοτελείας· καὶ ἐπειδὴ τὸ ἐλληνι-
 κὸν ζήτημα οὔτε ἀγγλικὸν ἦτον οὔτε ῥωσσικόν, ἀλ-
 λ’ εὐρωπαϊκόν, ζήτημα ἀνάγκης καὶ ὄχι προαιρέσεως,
 θυσιῶν καὶ ὄχι ὠφελειῶν, συννυπесχέθησαν αἱ δύο
 Δυνάμεις νὰ ζητήσωσιν ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὅρων τὴν σύμ-
 πραξιν καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων Δυνάμεων. Οὐδα-
 μῶς διέφερε τὸ πρωτόκολλον τοῦτο, ὡς πρὸς τοὺς
 πολιτικοὺς ὅρους, τοῦ πρὸ διετίας ὑποβληθέντος καὶ
 μὴ παραδεχθέντος ῥωσσικοῦ σχεδίου· ἂν δ’ ἐγίνετο
 τὸ σχέδιον τοῦτο ἔκτοτε δεκτόν, θὰ ἐπρολαμβάνοντο
 τόσα παθήματα τῆς εἰς τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον ἐγκα-
 ταλειφθείσης ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἀνθρωπότητος.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ Ἑλλάδος ἐξωτερικῶς τῷ
 καιρῷ ἐκείνῳ· ἐσωτερικῶς δὲ εἶχαν οὕτω.

Πανάκειαν τῶν δεινῶν τῆς πατρίδος ὑπελάμβαναν
 οἱ πλείστοι τῶν Ἑλλήνων τὰς ἐθνικὰς συνελεύσεις
 των, οἱ δὲ εἰδημυνέστεροι τὰς ἐθεώρουν εὐσχήμους
 τρόπους μεταπτώσεως τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς
 τοῦ ἄλλου τὰς χεῖρας. Ἐπεκαλοῦντο οἱ ἀντάρται
 τὴν συγκρότησιν τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως εἰς ἐπά-
 νοδόν των δι’ αὐτῆς εἰς τὰ πράγματα· τὴν ἀπεποι-
 οῦντο δὲ οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν εἰς διατήρησιν τῆς
 εἰς χεῖρας αὐτῶν ἐξουσίας. Ἀλλὰ κατὰ τὰς πα-
 ρούσας περιστάσεις ἡ συγκρότησις τῆς ἦτο τῶντι
 ἀναγκαία, διότι ὁ μέγας κίνδυνος τῆς πατρίδος ἀπῆτει
 μεταρρύθμισιν τοῦ πολιτικοῦ συστήματος, καὶ κυ-

βέρνησιν ἔχουσαν νόμιμον δύναμιν νὰ διαπραγματευθῇ ἐξωτερικῶς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας της. Ἡ Ἀγγλία μὴ δεχθεῖσα τὰ τῆς προστασίας, ὡς παραίτια ἀδικαιολογήτου πολέμου αὐτῆς καὶ τῆς Πύλης, ἔσπευσε νὰ προσφέρῃ τὴν εἰρηνικὴν μεσιτείαν της, καὶ ἡ Ἑλλὰς κινδυνεύουσα νὰ ἐξοντωθῇ ἠναγκάζετο νὰ τὴν δεχθῇ· ἀλλὰ δὲν ἐδύνατο βεβαίως ποτὲ διὰ τῆς εἰρηνικῆς ταύτης μεσολαβήσεως νὰ ἐλπίσῃ πλήρη καὶ τελείαν ἀνεξαρτησίαν. Ἡ μεσιτεία στηρίζεται ἐπὶ ἀμοιβαίᾳ τῶν δεχομένων αὐτὴν παραχωρήσει. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἔθεσεν ὁ Κάννιγκ ὡς βάσιν, καὶ ἐπ' αὐτῇ τῇ βάσει ἐπρότεινε τὴν μεσιτείαν τῆς κυβερνήσεώς του· ἀλλὰ τὸ σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος ἦτον ὡς πρὸς τοῦτο ἀδυσώπητον· μόνη ἐθνικὴ συνέλευσις ἐδύνατο νὰ μεταποιήσῃ τὸν ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ θεμελιώδη νόμον. Ὄρισε καὶ ἡ ἐν Ἀστρεὶ συνέλευσις τὴν συγκρότησιν τρίτης συνελεύσεως μετὰ διετίαν πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ συντάγματος. Διὰ τὸν διττὸν τοῦτον λόγον ἡ κυβέρνησις δι' ἐγκυκλίου τῆς 25 Σεπτεμβρίου ἐκάλεσε τὰς ἐπαρχίας νὰ ἐκλέξωσι διπλασίους τῶν βουλευτῶν πληρεξουσίους καὶ νὰ τοὺς ἀποστείλωσιν εἰς Ναύπλιον, ἣ ὅπου ἀλλοῦ ἐκρίνετο εὐλογον πρὸς ἔναρξιν ἐργασιῶν κατὰ τὴν 25 δεκεμβρίου ἐθνικῆς συνελεύσεως. Ἡ προθεσμία παρῆλθε καὶ οἱ πληρεξούσιοι δὲν ἐφάνησαν· ἐκλήθησαν καὶ ἐκ δευτέρου ἀρχομένου τοῦ ἰανουαρίου τοῦ 1826 εἰς Μέγα· ἀλλ' οἱ πληρεξούσιοι ἐπὶ ῥεαζόμενοι ὑπὸ τῶν ὑπερσχυόντων Πελοποννησίων μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως συνῆλθαν εἰς Ἐπίδαυρον, ὅπου εἶχε συγκροτηθῇ ἡ πρώτη ἐθνικὴ συνέλευσις.

Θερμὴν ἔδειξαν προθυμίαν εἰς παραδοχὴν τῆς ἀγγλικῆς μεσετείας οἱ πρὸ μικροῦ πρῶτοι ὑπογράψαντες καὶ ἐνεργήσαντες τὰ περὶ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας Πελοποννήσιοι, καὶ ἡσχολήθησαν σπου-

δαίως εἰς ἄρσιν παντὸς προσκόμματος· ἀλλὰ μέγα πρόσκομμα ἐφαίνετο ἡ πολιτικὴ τῶν περὶ τὸν Κωλέττην ἀγωνιζομένων εἰς ἀνύψωσιν τῆς Αὐρηλιανῆς δυναστείας ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος.

Πρὸ τῆς ἀμνηστείας πολλὴν κατέβαλαν οἱ ἀμνηστευθέντες φροντίδα ν' ἀποσπᾶσιν τὸν Κωλέττην τοῦ Κουντουριώτου ἐπὶ ὑποσχέσει νὰ τὸν παραλάβωσι συμμέτοχον τῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῆς προκειμένης συνελεύσεως, καθ' ἣν ἡ ἐπιρροή των προηγέλλετο παντοδύναμος. Ἀντέτεινε κατ' ἀρχὰς ὁ Κωλέττης· ἀλλὰ θεωρῶν τὴν πτώσιν τοῦ συνάρχοντός του βεβαίαν, ἐνέδωκε μυστικῶς εἰς τὰς εἰσηγήσεις τῶν μέχρι τοῦδε ἀντιπάλων του ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ συντελέσωσιν εἰς τὸν ἐνθρονισμόν τοῦ δευτεροτόκου υἱοῦ τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας. Ἐκτελουμένου τοῦ σχεδίου τούτου, ἐματαιοῦντο τὰ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας τὰ περὶ πολλοῦ παρὰ τοῖς ἀμνηστευθεῖσιν· ἀλλ' οὗτοι θεωροῦντες εὐλόγως αὐτὸ ἀνεκτέλεστον, ὥς οὐδ' αὐτῆς τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, ἧς ἀπητεῖτο ἡ ἀντίληψις, συγκατατιθεμένης, συνήνεσαν ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ αἰτήσωσι προηγουμένως τὴν γνώμην καὶ συμβουλὴν αὐτοῦ τοῦ δουκὸς περὶ ᾧ ἐπρόκειτο πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένης ἀποτυχίας. Ἐγκριθέντος δὲ τοῦ ὅρου τούτου, ἐστάλη πρὸς τὸν δοῦκα μυστικῶς ἀναφορὰ ὑπογραφεῖσα παρὰ τῶν περὶ τὸν Κωλέττην καὶ τινων τῶν ἀγγλοφρονούντων ἀντιπάλων του Πελοποννησίων, καὶ φέρουσα τὰς ἐξῆς τέσσαρας ἐρωτήσεις.

“ Ἐπετρέπετο νὰ ἐκλέξῃ ἡ Ἑλλὰς ὡς ἡγεμόνα
“ τῆς μέλος τινὸς τῶν βασιλευόντων οἰκῶν ;

“ Ἐδέχετο τὴν ἐκλογὴν ὁ ἐκλεχθισόμενος ἡγε-
“ μών ;

“ Ποῖον τὸ καταλληλότερον σύνταγμα ;

“ Θὰ ἤρχετο εἰς ἀντίληψιν τῶν Ἑλλήνων ὁ συγ-
“ γενὴς τοῦ ἡγεμόνος βασιλεὺς καὶ θὰ ἐμεσίτευε πρὸς

“ τὰς ἄλλας αὐλὰς εἰς ἀναγνώρισιν τῆς ἐκλογῆς
 “ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ἔθνους ; ”

Διαπαιδαγωγηθέντες τοιουτοτρόπως οἱ Κωλεττικοὶ
 ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, καὶ προσδοκῶντες νὰ συν-
 αρχοντεύσωσι κατὰ τὰ συνομολογηθέντα οὐδετερώ-
 θησαν ἐπὶ τῆς προκειμένης συνελεύσεως, καθ’ ὅσον
 μάλιστα ἐθεώρουν ἀτελεσφόρητον ἢ εἶχαν περὶ
 πολλοῦ οἱ νέοι φίλοι των ἀγγλικὴν μεσιτείαν, ὥς
 μὴ συναίνουσης τῆς Πύλης.

Τρεῖς ἦσαν οἱ ἐν τῇ συνελεύσει ὑπερισχύοντες, καὶ
 οἱ τρεῖς Πελοποννήσιοι, ὁ Ζαήμης, ὁ Λόντος καὶ ὁ Κο-
 λοκοτρώνης. Τὸν χαρακτῆρα τούτων τῶν καθ’ ὅλον
 τὸν ἀγῶνα διακριθέντων ἐρχόμεθα νὰ σκιαγραφήσω-
 μεν.

Ὅσάκις μὲν οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες ὡμονόουν, ἡ φωνή
 των ἦτο φωνὴ ὅλης τῆς Πελοποννήσου· ὁσάκις δὲ
 ἐδιχονόουν, ἐδιχονόει καὶ ὅλη ἡ Πελοπόννησος· τοὺς
 εἶδαμεν μεγάλας ὑπηρεσίας τῇ πατρίδι πολλάκις προ-
 σενεγκόντας, ἀσεβῇ χεῖρα εἰς ἀνατροπὴν τῶν καθε-
 στῶτων ἄραντας, καὶ μέγала κακὰ προξενήσαντας·
 ἀλλ’ ἐξαλείψαντας μετὰ ταῦτα τὰ δεινὰ πταίσματά
 των διὰ τῆς παντὸς ἐπαίνου ἀξίας διαγωγῆς των,
 καὶ σαλεύουσιν τὴν Πελοπόννησον ἐπὶ Ἰβραήμῃ
 γενναιοφρόνως ὑποστηρίζοντας. Κατεστράφησαν
 καὶ οἱ τρεῖς ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἐμφυλίου πολέμου, καὶ
 ὥς ἐχθροὶ τῆς πατρίδος ἐστιγματίσθησαν· ἀλλὰ
 μετ’ ὀλίγον ἀνηγέρθησαν ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγ-
 μάτων, ὥς σωτήρες παρὰ τοῦ πάσχοντος λαοῦ ἀνευ-
 φημίσθησαν, καὶ τὴν ὑπερτάτην Ἀρχὴν ἐνεπιστεύ-
 θησαν τοὺς παντοδυνάμους ἐχθροὺς των καταισχύ-
 ναντες.

Ὁ Ζαήμης, ἰσχυροῦ πατρὸς υἱὸς ἰσχυρότερος,
 ὑπερέειχεν ὅλων τῶν προεστώτων τῆς Πελοποννήσου·
 διεκρίθη ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν μετριοπάθειαν πρὸς
 τοὺς ἐχθροὺς του, τὴν εἰλικρίνειαν πρὸς τοὺς φίλους

του, καὶ τὴν πρὸς τοὺς δεομένους ἐπιείκειάν του· ἐμεγαλοφρόνει ὥς οὐδεὶς τῶν προΐσταμένων τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ φύσει ἄτολμος δὲν ἐμεγαλοπραγμόνει· πανθομολόγητος ἦτον ἡ σύνεσις του καὶ ἀκραιφνὴς ὁ πατριωτισμός του, ἀλλ' ἐπεσκίαζε τὰς ἀρετὰς ταύτας φιλόδοξος ἀλαζωνεία, ὠθήσασα αὐτὸν καὶ εἰς ἀνταρσίαν· ἡγεμονικὸν ἦτο τὸ βλέμμα του, τὸ ἠθὸς του ἀσιανόν, ἀξιοπρεπὲς τὸ σχῆμά του, καὶ τὸ βάδισμά του σεσοβημένον. “Τί Ζαήμης τ' Ἰβραήμης” ἔλεγαν οἱ βλέποντες αὐτὸν διερχόμενον· ὀλίγη ἦτον ἡ μάθησίς του, ἀλλὰ πολλὴν τὴν ἐδείκνυνεν ὁ εὐρὺς νοῦς του· ἔθελγε τοὺς ἀκροατάς του διὰ τῆς φυσικῆς του εὐγλωττίας, καὶ ἐθέρμαινε τὰς καρδίας των διὰ τῶν φιλογενῶν προτροπῶν του· ὁ πατριωτισμός του δὲν εἶχεν ὅρια τὸν Ἰσθμὸν ὥς τινων ἄλλων συμπολιτῶν του· πατρίς του ἦτον ὅλη ἡ Ἑλλάς, καὶ εἰς ἀπολύτρωσιν ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἠγωνίζετο τὸν καλὸν ἀγῶνα· ἡ ἀγενὴς διάκρισις τοῦ αὐτόχθονος καὶ τοῦ ἐτερόχθονος δὲν ἐχώρησεν εἰς τὴν καρδίαν του· Ἕλληνας ἐθεώρει πάντας τοὺς ὑπὸ τὸν ξένον ζυγὸν πιστεύοντας εἰς Χριστὸν ὁμογενεῖς του· πρόθυμος ἔτρεχεν εἰς τοὺς κινδύνους πρὸς ἐμψύχωσιν τοῦ λαοῦ ἂν καὶ μὴ φιλοπόλεμος· τόσον δὲ ἀπείχε τοῦ ἐπιδιώκειν στρατιωτικὴν δόξαν ὥστ' ἐχλεύαζεν αὐτὸς ἑαυτὸν διὰ τὴν ἐν πολέμοις δειλίαν του· κινδυνεοῦσης τῆς πατρίδος ἐλησμόνησε τὴν πρὸς τὸν Καραϊσκάκην δικαίαν ἔχθραν του πρόεδρος ἀναγορευθεὶς τῆς κυβερνήσεως, καὶ χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας τῷ ἔδωκεν ὅσην ἐξουσίαν δίδει τις μόνον τοῖς πιστοῖς φίλοις του. “ἡ πατρίς,” εἶπε, “θέλω νὰ σωθῇ, καὶ ἄς μεγαλυνθῇ ὁ ἐχθρὸς μου”· μετὰ τὴν ἀκάθεκτον πρόοδον τῶν Αἰγυπτίων ἐπάτησε τὴν Πελοπόννησον ἂν καὶ προγεγραμμένος εἰπὼν πρὸς τοὺς συμπολίτας του ἰδόντας αὐτὸν ἀπροσδοκίτως· “ἦλθα ν' ἀποθάνω μεθ' ὑμῶν” ἐπληγώθη ἡ φι-

λοτιμία του διότι τὸ ἐν Ζακύνθῳ συνταχθὲν περὶ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας ἔγγραφον ἐθεώρει τὸν Κολοκοτρώνην Πελοποννησιάρχην· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τοῖς δεινοῖς ἐκείνοις καιροῖς ἐνομίζετο σωτήριον, τὸ ὑπέγραψεν εἰπὼν τῷ Κολοκοτρώνῃ ἐνώπιον πολλῶν· “δὲν θὰ σοὶ παρεχώρουν τὰ πρωτεῖα, ἂν δὲν ἔβλεπα κινδυνεύουσιν τὴν πατρίδα.” διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καθυπέβαλεν αὐθόρμητος ἑαυτὸν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀντιζήλου του τούτου καθ' ὅλας τὰς ἐπὶ τοῦ Ἰβραήμη ἐκστρατείας· εἶχε τι ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν ὁ ἀνὴρ οὗτος, ἐν τῇ ὑπερηφανείᾳ του ἦτον ἀξιαγάπητος· συμπολιτευόμενοι καὶ ἀντιπολιτευόμενοι τὸν ἐτίμων διὰ τὸν χαρακτῆρά του καὶ τὰς κοινωνικὰς ἀρετάς του· “πολλάκις ἀντεπολιτεύθην τὸν Ζαήμην,” ἔλεγεν ὁ Κολοκοτρώνης, “ἀλλὰ ποτὲ δὲν τὸν ἐμίσησα.”

Ἀναπόσπαστος τοῦ Ζαήμη καὶ τῆς αὐτῆς αἰέποτε πολιτικῆς καὶ τῶν αὐτῶν πρὸς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς ὅλους τοὺς Ἕλληνας φρονημάτων ἦτον ὁ ἐξ ἀδελφός του Ἀνδρέας Λόντος, υἱὸς ἐξόχου πατρὸς ὑπὸ τῆς τουρκικῆς Ἀρχῆς ἐπὶ δουλείας ἀποκεφαλισθέντος· εἶχε χαρακτῆρα ὅλως ἱπποτικόν· πολλάκις ἐξετρέπετο εἰς ἄτοπα, ἀλλ' ὡς ἀγαθὸς ἀνὴρ πάντοτε ἐπροθυμεῖτο νὰ ἐξιλεοῖ ὅσους ἐπίκραινε, ἢ νὰ ἱκανοποιῇ ὅσους ἔβλαπτεν· ἀπεχόμενος δὲ συνήθως τῶν πολιτικῶν ἡσπάζετο τὸν στρατιωτικὸν βίον· ὥστε τῆς δυάδος ταύτης ὁ μὲν Ζαήμης δικαίως ἐθεωρεῖτο ὁ νοῦς, ὁ δὲ Λόντος ὁ βραχίον. Οἱ δύο δὲ οὗτοι ἄνδρες διὰ τὴν παντοτεινὴν ὁμοφροσύνην των ὠνομάζοντο δι' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος· “οἱ Ἀνδρέαι.”

Ὅσον διέπρεπεν ὁ Ζαήμης μεταξὺ τῶν πολιτικῶν, τόσον ὁ Κολοκοτρώνης μεταξὺ τῶν πολεμικῶν· νέος ὢν ἔμαθε τὰ κοινὰ γράμματα καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς διαθέσεώς του πρὸς οὓς καὶ περὶ ὧν ἔγραφε κατὰ τὰς ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἐκστρατείας του συνείθιζε

διαφοροτρόπως νὰ ὑπογράψῃ τὸ ἀρκτικὸν στοιχείον τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματός του, τὸ Θ· μέγα μὲν ἀγανακτῶν ἢ ὀργιζόμενος, μικρὸν δὲ ἰλαρῶς ἢ φιλικῶς διακείμενος· ἀγρίαν εἶχε τὴν ὄψιν, ἀλλ' ἴμερον τὴν καρδίαν· εὐφυνῶς ἐξηγεῖτο διὰ παραβολῶν καὶ μύθων· πολλὴ ἡ πρὸς αὐτὸν ὑπόληψις τοῦ λαοῦ τῆς Πελοποννήσου, καὶ πατρικὴ ἡ περὶ τοῦ λαοῦ φροντίς του· εἴτε ὡς κλέπτης εἴτε ὡς ἀρματωλὸς περιπλανώμενος ἐν Πελοποννήσῳ, ἢ ὑπὸ ξένην ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ ὑπηρετῶν σημαίαν κατὰ νοῦν εἶχε τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος του καὶ ἀπεποιεῖτο νὰ στρατεύῃ εἰς τόπους ὅθεν δὲν ἡμπόρει νὰ βλέπῃ τὰ βουνά του· οὔτε ἐν ταῖς ἐπιτυχίαις του ὑψηλοφρόνει, οὔτε ἐν ταῖς ἀποτυχίαις του ἐταπεινοῦτο· κατηγορεῖτο ὅτι οὐδέποτε ἐξεστράτευσεν πέραν τοῦ ἰσθμοῦ, ἀλλὰ πολλοὺς πολάκισ ἀπέστειλεν εἰς ἀντίληψιν τῶν ἐκεῖ ἀγωνιζομένων· ἔρρεπεν εἰς ταραχὰς καὶ ἡγάπα ὡς οὐδεὶς τῶν πολεμικῶν ν' ἀναμιγνύεται εἰς τὰ πολιτικά, ἐν οἷς οὐδέποτε εὐδοκίμησεν ἀγόμενος διὰ τὴν ἄγνοιάν του, ἂν καὶ νουνεχῆς, ὑπὸ ἰδιοτελῶν καὶ δοκησισοφῶν· μικρὰν ἐπὶ τῷ θανάτῳ του ἀφείς περιουσίαν, ἂν καὶ ὀλιγοδάπανος ἐπὶ τῆς ζωῆς του, ἔψευσε τὴν κοινὴν δόξαν ὅτι ἀγνὰς ἀρπαγῆς δὲν εἶχε τὰς χεῖρας. Δύο ἦσαν, ἔλεγε, τὰ κατορθώματά του ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος· συνείθισε τοὺς χωρικοὺς τῆς Πελοποννήσου νὰ μὴ φεύγωσι βλέποντες Τούρκους, καὶ νικῶμενοι νὰ μὴ προσκυνῶσι.

Τοιαύτῃ ἦτον ἡ ἐν τῇ συνελεύσει ὑπερισχύουσα τριανδρία.

Τὰ δὲ κύρια ἔργα τῆς συνελεύσεως ἦσαν ἡ ἀναθεώρησις τοῦ συντάγματος καὶ ὁ τῆς Ἑλλάδος καὶ Πύλης συμβιβασμὸς διὰ ξένης μεσιτείας. Ὁ καιρὸς καὶ ἡ πείρα ἀπέδειξαν ὅτι τὸ σύνταγμα εἶχεν ἀνάγκην μεταρρυθμίσεως, καὶ τὸ κύριον ἐλάττωμά του ἦτον ἡ ἐπέμβασις τῆς βουλῆς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων, καὶ ἡ ἐξ αἰτίας τῆς ἐπεμβάσεως χαλάρω-

σις τῆς νομοτελεστικῆς δυνάμεως· ἡ δὲ τοιαύτη ἐπέμβασις, ἐπιζήμιος ἐν καιρῷ εἰρήνης, κατήντα θανατηφόρος ἐν καιρῷ πολέμου.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνελεύσεως ἐδημοσιεύθη σχέδιόν τι ἀναθέτον διὰ τὰς δεινὰς περιστάσεις τοῦ καιροῦ ἐκείνου πᾶσαν ἐξουσίαν, ἐκτὸς τῆς δικαστικῆς, εἰς προσωρινὴν τριμελῆ ἐπιτροπὴν ἐνεργούσαν τὰ καθήκοντα τῶν ὑπουργῶν δι' ἐνὸς γενικοῦ γραμματέως, ἐκδίδουσαν ψηφίσματα τόπον ἐπέχοντα προσωρινῶς νόμων, καταργούσαν τοὺς πολυαρίθμους ἐπάρχους, διοικοῦσαν διὰ τεσσάρων ὑπαλλήλων Ἀρχῶν τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, τὸ Αἰγαῖον, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Κρήτην, καὶ φροντίζουσαν αὐτὴν καὶ μόνην ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς τὰ εἰς σωτηρίαν καὶ εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σχέδιον ἀπῆτει καὶ τὴν ἀποκοίμισιν τοῦ συντάγματος μέχρις οὗ ἐτελεύτα συνήθως ὁ ἐτήσιος πόλεμος, καὶ ὥριζε τὴν ἐπάνοδον τῶν πληρεξουσίων εἰς ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν τῶν κατὰ τὸν νοέμβριον. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ πολλῶν σκέψεων καὶ λόγων καθ' ὃν καιρὸν ἐδημοσιεύθη, ἀλλὰ δὲν ἤρρε πολλοὺς ὑπερασπιστὰς ἐκ τῶν πληρεξουσίων. Τὴν 6 ἀπριλίου ἤρχισεν ἡ συνέλευσις τὰς τακτικὰς ἐργασίας τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πανούτσου Νοταρᾶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συστήματος· ἀλλὰ προτοῦ προχωρήσει, ἔμαθεν ὅτι προεῖδεν ὁ σχεδιογράφος, ὅτι τὸ Μεσολόγγι ἐψυχορράγει(α). Ἡ εἶδησις αὕτη κατεθορήβησε τὴν συνέλευσιν· τὰ σπουδαῖα ἔργα τῆς ἀπῆτουν ἡσυχίαν νοὸς καὶ βαθείας σκέψεις, καὶ ἤδη ὁ κίνδυνος ἐπέκειτο. Εἶδεν ὅτι ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος ἀπῆτει δικτάτορα, ἢ ἐν ἑλλειψει αὐτοῦ δικτατορίαν. Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις παρεδέχθη τὴν ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος σχέδιῳ δημοσιευθεῖσαν περὶ δικτατορικῆς κυβερνήσεως γνώμην, ἥτησε τὸν γράψαντα αὐτὸ τὴν

ἀνάπτυξίν του ὡς πρὸς τὴν κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἐφαρμογὴν του, καὶ ὥρισε τὴν διάρκειαν τῆς Ἀρχῆς ταύτης μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου· ἀλλὰ παρεμόρφωσε τὸ σχέδιον χάριν φιλοτιμιῶν καὶ προσωπικῶν συμφερόντων. Τὰ τρία κατὰ τὸ σχέδιον μέλη τῆς νέας κυβερνήσεως ἔγειναν πέντε, τὰ πέντε ἑπτὰ, τὰ ἑπτὰ ἑννέα καὶ τὰ ἑννέα ἑνδεκα· ὥστε ἡ πολυμέλειά της ἐχαλάρωσε τὴν ἐνέργειάν της· ἐψηφίσθησαν δὲ μέλη τῆς νέας κυβερνήσεως ὁ Ἀνδρέας Ζαΐμης ὁ καὶ πρόεδρος, ὁ Πετρόμπεης Μαυρομηχάλης, ὁ Ἀναγνώστης Δηληγιάννης, ὁ Γεώργιος Σισίνης, ὁ Δημήτρης Τσαμαδός, ὁ Ἀνδρέας Χατσῆ-Ἀναργύρου, ὁ Ἀναγνώστης Μοναρχίδης, ὁ Ἀνδρέας Ἴσκος, ὁ Σπυρίδων Τρικούπης, ὁ Ἰωάννης Βλάχος καὶ ὁ Παναγιώτης Δημητρακόπουλος· δὲν συμπαραελήφθη εἰς τὴν νέαν κυβέρνησιν ὁ Κωλέττης, καὶ ἔνεκα τούτου διελύθη ἡ Πελοποννησίων καὶ Κωλεττικῶν ἔνωσις, ἣν χλευάζουσα ἡ δημοσιογραφία ἀπεκάλει προσφυνῶς λυκοφιλίαν. Παρηγκωνίσθη καὶ ὁ Μαυροκορδάτος δυσπιστούντων πρὸς αὐτὸν τῶν ἐν δυνάμει.

Ὡς ἂν δὲν ἤρκουν δὲ οὐδ' ἑνδεκα μέλη εἰς κατάρτισιν κυβερνήσεως, κατέστησεν ἡ συνέλευσις ἄλλην δεκατριμελῆ ἐπιτροπὴν καλέσασα αὐτὴν “ἐπιτροπὴν τῆς συνελεύσεως” εἰς ἣν ἀνέθεσε τὴν ἐκ νέου συγκάλεσιν τῶν πληρεξουσίων περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου, τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν λογαριασμῶν τοῦ ὑπουργείου τῆς οἰκονομίας, τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ δανείου ἐν Λονδίῳ ἐπιτροπῆς, τὴν ἀντικατάστασιν τῶν μελῶν αὐτῆς, καὶ πρὸ πάντων τὴν περὶ συμβιβασμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τῆς Πύλης διαπραγμάτευσιν διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγγλοῦ πρέσβεως ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὅρους.

“Νὰ μὴν ἔχωσιν οἱ Τούρκοι μόνιμον κατοικίαν ἐν Ἑλλάδι.

“Νὰ μὴν ἀναμιγνύεται ἡ Πύλη οὐτ' ἐκ πλαγίου

“ οὔτε κατ’ εὐθείαν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν ἢ
 “ ἐκκλησιαστικὴν κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος.

“ Νὰ ἔχη ἡ Ἑλλὰς τὰ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ
 “ ἐξωτερικὴν ἀσφάλειαν τοῦ κράτους ἀναγκαῖα στρα-
 “ τεύματα καὶ τὴν διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἐμπο-
 “ ρίου τῆς ἀναγκαίαν ναυτικὴν δύναμιν.

“ Νὰ λάβωσιν ἀπαράλλάκτως τὰ αὐτὰ δικαιώματα
 “ καὶ τὴν αὐτὴν τύχην ἡ Πελοπόννησος, ἡ ἀνατολικὴ
 “ καὶ δυτικὴ Ἑλλὰς, τὸ Αἰγαῖον καὶ ἡ Κρήτη· νὰ
 “ λάβωσι δὲ τὰ αὐτὰ δικαιώματα (καθ’ ὅσον ὅμως
 “ τοῦτο ἦτο κατορθωτὸν) καὶ ὅσα ἄλλα μέρη ἔδρα-
 “ ξαν ὅπλα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἢ συνηνώθησαν μετὰ
 “ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως.

“ Νὰ ἔχωσιν οἱ Ἕλληνες σημαίαν καὶ τὸ δικαίωμα
 “ τοῦ ἀποστέλλειν καὶ δέχεσθαι διπλωματικούς πρέ-
 “ κτορας καὶ κόπτειν νόμισμα.

“ Νὰ ὑπόκηται ἡ Ἑλλὰς, ὡς ὑποτελὴς τῷ σουλ-
 “ τάνῳ, εἰς ἐτήσιον φόρον, ἢ νὰ πληρώσῃ ἅπαξ χρη-
 “ ματικὴν τινὰ ποσότητα εἰς παντοτεινὴν ἀπαλλαγὴν
 “ αὐτοῦ.

“ Νὰ γένῃ ἀνακωχὴ ἀρξαμένης τῆς διαπραγμα-
 “ τεύσεως.

“ Νὰ ἐγγυηθῇ ἡ μεγάλη Βρεττανία τὸν συμβι-
 “ βασμόν.

“ Νὰ δύναται ἡ ἐπιτροπὴ νὰ τροπολογῇ τὰς ἀνω-
 “ τέρω προτάσεις ἔχουσα ὑπ’ ὄψιν τὴν πλειοτέραν
 “ ὠφέλειαν τῆς Ἑλλάδος, φυλαττομένων ὅμως πάν-
 “ τοτε ἀμετατρέπτων τῶν πέντε πρώτων ἄρθρων,
 “ καὶ νὰ ἐπικαλεσθῇ καὶ ἄλλην αὐτὴν ἢ καὶ ὅλας,
 “ ἂν ἡ διὰ τοῦ Ἀγγλοῦ πρέσβεως διαπραγματεύσεις
 “ ἀπετύγχανεν.”

Καὶ αὗται μὲν ἦσαν αἱ ὁδηγαί αἱς ὑπέγραψεν ἡ
 συνέλευσις τὴν 12 ἀπριλίου· τὴν δὲ 14 ὑπέγραψεν
 ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν
 τῆς Ἀγγλίας δίδουσα τὴν ἀπαιτουμένην πληρεξου-
 σιότητα περὶ τῆς προκειμένης διαπραγματεύσεως.

Ἐν ᾧ δὲ κατεγίνετο εἰς τὸν συμβιβασμὸν διὰ τῆς μοναδικῆς μεσιτείας τῆς Ἀγγλίας, ἀνεγνώσθη ἐπὶ συνεδριάσεως διαμαρτύρησις τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου κατὰ τῆς περὶ τοῦ συμβιβασμοῦ πράξεως, ὡς πράξεως παρανόμου καὶ ἀνθελληνικῆς· ἀγανακτήσασα ἡ συνέλευσις ἐπὶ τῇ διαμαρτυρῇ εἰς ἐνὸς πολίτου κατὰ τῆς ὁμοφώνου ἀποφάσεως ὅλου τοῦ ἔθνους ἐστέρησε διὰ ψηφίσματός της τὸν διαμαρτυρηθέντα παντὸς πολιτικοῦ δικαιώματος, καὶ τὸν ἀπέκλεισε πάσης στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας.

Ἐκτὸς δὲ τῆς συστάσεως τῶν δύο ἐπιτροπῶν, ἡ συνέλευσις ἐψήφισε δάνειον ἑκατὸν χιλιάδων διστήλων εἰς μισθοὺς καὶ τροφὰς τοῦ στόλου, εἰς ἐφοδιασμὸν τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, εἰς ἐπισκευὴν τοῦ φρουρίου, καὶ εἰς τροφήν τῶν ἔξωθεν αὐτοῦ συγκροτηθησομένων στρατευμάτων· παρήγγειλε δὲ νὰ διαπραγματευθῇ τὸ δάνειον τοῦτο ἐν τῷ ἰονίῳ κράτει καὶ ν' ἀποδοθῇ μετὰ δύο ἔτη· διέταξε τὰ δέοντα καὶ περὶ αὐξήσεως τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ· ἐπεκύρωσε τὰ δύο ἐν Ἀγγλίᾳ δάνεια· ἀπηγόρευσε πᾶσαν ἐκποίησην ἔθνικῆς γῆς, καὶ ἠκύρωσε τὴν ἤδη κατὰ παράβασιν τοῦ Λβ' ψηφίσματος τῆς ἐν Ἀστρεὶ ἔθνικῆς συνελεύσεως εἰς ἐφοδιασμὸν τοῦ Μεσολογγίου καὶ εἰς ἀποστολὴν ναυτικῆς δυνάμεως πρὸς ἀντίληψίν του γενομένην, ἀποζημιουμένων τῶν ἀγοραστῶν· ἐσύστησε πενταμελῇ πλημμελειοδικεῖον ἐπιτροπὴν· ἐψήφισε τὰ περὶ ἀποζημιώσεων τῶν ναυτικῶν νήσων καὶ βραβεύσεως τῶν κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ἀγωνισθέντων ναυάρχων, πλοιάρχων, στρατηγῶν καὶ ὀπλαρχηγῶν, καὶ ἀπεπεράτωσε τὰ ἔργα της τὴν 16 ἀπριλίου(β).

Ἡ δὲ ἀρτισύστατος κυβέρνησις ἐφρόντισε νὰ ἐμβάσῃ εἰς Ναύπλιον πρὸ τῆς ἐκεῖ μεταβάσεώς της στρατιωτικὴν δύναμιν ὑπὸ τὸν Γενναῖον ὑποπτεύουσα τὸν φρούραρχον Φωτομάραν, καὶ τὴν 18 εἰσῆλθε

καὶ αὕτη· ἄλλ' ἀπεποιήθη πᾶσαν πομπώδη ὑποδοχήν, ὥς πενθηφορούσης τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ πτώσει τοῦ Μεσολογγίου, ἃν καὶ σεμνυνομένης ἐφ' οἷς ἡ φρουρά του ἐμεγαλοπραγμόνησεν (γ). Ἐξελέξατο δὲ ὥς γενικὸν γραμματέα της τὸν Κ. Ζωγράφον.

Οὐδέποτε κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος εὐρέθη ἔχουσα ἐν μέσῳ τόσῳ δεινῶν περιστάσεων τόσῳ μικροῦς πόρους· τὸ δάνειον ἐξηντλήθη· [ἐξήντα γρόσια εὐρέθησαν μόνον ἐν τῷ ταμείῳ· ἡ Πελοπόννησος καὶ ὅλη ἡ στερεὰ Ἑλλάς, ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ ἐχθροῦ ἢ ὑπὸ τὴν καταστρεπτικὴν χεῖρα τοῦ στρατιώτου καὶ τὴν φιλάρπαγα τοῦ τοπάρχου, οὐδεμίαν ἔδιδαν πρόσ-οδον· μόνον τὸ Αἰγαῖον, μὴ πάσχον ὅσα ἔπασχαν τ' ἄλλα μέρη τοῦ κράτους καὶ εὐαγωγότερον, ὑπέσχετο μικράν τινα χρηματικὴν βοήθειαν. Εἰς κορύφωσιν δὲ τῶν δεινῶν, ἐξ ὧν περιεστοιχίζετο ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ, ὑπερεπερίσσειεν καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ραδιοιουργία, ἣτις εὐρούσα λαβὴν τὴν περὶ προστασίας πρᾶξιν καὶ τὴν αἴτησιν τῆς ἀγγλικῆς μεσιτείας κατέκρινε παρρησίᾳ τὴν ἀγγλοφρονοῦσαν κυβέρνησιν ὥς προδοῦσαν τὴν πατρίδα, καὶ ἐνήργει διὰ θεμιτῶν καὶ ἀθεμίτων τρόπων τὴν πτώσιν της ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεώς της.

Ἐν τούτοις ἦλθεν ἡ ἀπάντησις τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας ἐν εἶδει ὑπομνήματος ὑπὸ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ στρατηγοῦ Ῥουμινῇ ὑπασπιστοῦ καὶ ἐξ ἀπορρήτων αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν εἰς λύσιν τῶν τεσσάρων ἐρωτήσεων, ὅτι δὲν θὰ παρωργίζοντο αἱ Δυνάμεις ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ καταλλήλου ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος· ὅτι ἡ συναίνεσις τοῦ ἐκλεχθησομένου ἡγεμόνος ἐκρέματο ἐκ τῆς θέσεως καὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καθ' ὃν καιρὸν θὰ ἐγίνετο ἡ ἐκλογὴ· ὅτι τὸ γαλλικὸν σύνταγμα ἦτο τὸ καταλληλότερον· καὶ ὅτι ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι ὁ συγγενὴς τοῦ νέου ἡγεμόνος βασιλεὺς ὅχι μόνον δὲν

θα ἐβοήθει τοὺς Ἕλληνας ἀλλ' ἴσως θα ἠναγκάζετο καὶ ν' ἀποδοκιμάσῃ τὴν ἐκλογὴν πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι παρὰ γνώμην τοῦ αὐτῆ ἐγένετο· τὸ διεξοδικὸν δὲ τοῦτο ὑπόμνημα περιεῖχε καὶ ὑγιεῖς συμβουλὰς(δ).

Ἐμάστιζε τὴν ἐλληνικὴν θάλασσαν ἡ πειρατεία. Ἡ κυβέρνησις ὤφειλε νὰ παύσῃ τὸ κακόν. Ὑπέφε-
 ρεν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τὸ ἐλληνικὸν ἐμπόριον καὶ τὸ
 τῶν ἄλλων ἐθνῶν καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως· καὶ τὸ
 κύριον ἔργον τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου ἐκπλέοντος
 τακτικῶς κατ' ἔτος εἰς τὸ Αἰγαῖον ἦτον ἡ ἐξάλειψις
 τῆς πειρατείας. Ἀρξαμένης δὲ τῆς ἐπαναστάσεως,
 τὸ κακόν τοῦτο δὲν ἀνεφάνη δι' ὅλης τριετίας· δὲν
 ἀνεφάνη οὐδ' ὅτε κατεστράφησαν αἱ Κυδωνιαί καὶ ἡ
 Χίος, καθ' ἣν περίστασιν τόσοι ναῦται ἔπесαν εἰς
 δεινὴν ἀμηχανίαν, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν καταφυγόντες
 τῇδε κάκεισε οἱ δὲ πλείστοι εἰς Ψαρὰ ἐπορίζοντο
 γλίσχρως ἀλλὰ τιμίως τὰ πρὸς τὸ ζῆν· μετὰ
 τὴν καταστροφὴν δὲ τῆς Κάσσου καὶ τῶν Ψαρῶν ἡ
 πειρατεία ἐγένετο ὁ μόνος πόρος τῶν παθόντων.
 Εἰς ἐξάπλωσιν αὐτῆς συνήργησεν ὅχι ὀλίγον καὶ ἡ
 ἀναιδὴς καὶ ἀντιχριστιανικὴ εἰς ὑπηρεσίαν τῶν ἐπὶ
 καταστροφῇ τῶν Ἑλλήνων ἀγωνιζομένων Τούρκων
 χρήσις τῆς σημαίας τινῶν χριστιανικῶν Δυνάμεων,
 κινήσασα τὴν ἀγανάκτησιν πάντων τῶν πολιτῶν
 τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἡ κυβέρνησις καὶ αἱ περιπλέ-
 ουσαι τὸ Αἰγαῖον ναυτικαὶ μοῖραι τῶν ξένων Δυνά-
 μεων ἐπροθυμήθησαν πάντοτε εἰς παῦσιν τῆς πειρα-
 τείας, ἀλλ' εἰς μάτην ἐκοπίασαν· τὸ δὲ βδελυρὸν
 τοῦτο ἐπιτήδευμα ἐξησκεῖτο καὶ ὑπὸ τὴν πολεμικὴν
 τῆς Ἑλλάδος σημαίαν καὶ ὑπὸ καταγωγικὰ ἔγγραφα.
 Ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ, περὶ πολλοῦ ποιουμένη τὴν
 ἀνάκτησιν τῆς πεσοῦσης ὑπολήψεως τοῦ ἔθνους καὶ
 τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ὑπ' οὐδετέραν σημαίαν ναυτι-
 λίας, ἀπεφάσισεν, ἂν καὶ στερουμένη παντὸς πόρου,
 ν' ἀπαρνηθῇ καὶ αὐτὰ τὰ νόμιμα ἐπὶ τῆς θαλάσσης

δίκαίᾳ τῆς· τούτου χάριν ἠκύρωσε τὰ καταγωγικὰ ἔγγραφα καὶ ἐξέδωκε τὴν 2 μαΐου αὐστηροτάτας εἰς παῦσιν τῆς πειρατείας καὶ τελεσφόρους διαταγάς.

Οἱ δὲ τακτικοὶ κατήντησαν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἰς ἄκραν παραλυσίαν. Μετὰ τὴν εἰς τὰς νήσους καταφυγὴν τῶν μετεπιβάσθησαν εἰς Ἀθήνας· ἀλλὰ μὴ εὐρόντες καλὴν ὑποδοχὴν παρὰ τῷ ἐκεί ἰσχύοντι Γούρᾳ, τῷ ἄλλοτε φανέντι φιλοτακτικῷ καὶ ἤδη παρρησίᾳ ἀντενεργοῦντι, ἀπῆλθαν εἰς Σαλαμίνα στερούμενοι τῶν ἀναγκαίων. Ἐγκατέλειψαν τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα πολλοὶ ξένοι ἀξιωματικοί, ἐν οἷς καὶ ὁ πολλὰ εἰς ἐξάσκησιν τοῦ ἰππικοῦ μοχθήσας Ῥεῖνόλδος, ὃν ἀντικατέστησεν ὁ ἐκ Πορτογαλίας Ἀλμεΐδας· ἡ κακοβουλία δὲν ἐφείσθη οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Φαβιέρου ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐκστρατείας καὶ ἀποτυχίας τοῦ τακτικοῦ, καὶ οἱ μὲν τὸν κατηγοροῦν ὡς ἀσυλλογίστως καὶ ῥιψοκινδύνως ἐκστρατεύσαντα, οἱ δὲ τὸν ἐσυκοφάντουν ὡς διανοούμενον τὴν δι' ἑλληνικῶν αἱμάτων ὑποταγὴν τῆς Εὐβοίας εἰς τὴν πατρίδα του· τὸν ἐσυκοφάντουν δὲ ὡς τοιοῦτον καθ' ὃν καιρὸν πολλῶν Ἑλλήνων γαλιζόντων ὁ Φαβιέρος οὐδαμῶς εἰς τὰ γαλλικὰ σχέδια τοῦ συμπολίτου του Ῥόσχου οὐδὲ τῶν γαλιζόντων Ἑλλήνων ἀνεμιγνύετο· ἀγανακτῶν δ' ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, καὶ μεμφόμενος τὴν κυβέρνησιν ὡς μὴ ἐκτελέσασαν ὅσα ἔδει ὑπὲρ τοῦ τακτικοῦ, παρητήθη τῆς ὑπηρεσίας· ἀλλ' ἡ κυβέρνησις, ἥς ἡ ἐξουσία ἦτον ἐν τῷ τελειοῦσθαι, δὲν ἐδέχθη τὴν παραίτησίν του. Ἡ δὲ συνέλευσις τὸν ἐκάλεσεν εἰς Ἐπίδαυρον, τὸν ἤκουσεν ἐπὶ συνεδριάσεως ἀπολογούμενον, τὸν ἐδικαίωσε, τῷ ἀπέδωκε τὰς εὐχαριστίας τῆς, καὶ τὸν ἔπεισε ν' ἀνακαλέσῃ τὴν παραίτησίν του. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα ὁ ἀπελθὼν εἰς Ἀγγλίαν Θ. Γόρδων, φέρων 14,000 λίρας, τὰ ἀπομεινάρια τοῦ δευτέρου δανείου, ἐξ ὧν

ἐδόθη τὸ τεταρτημόριον εἰς χρήσιν τοῦ τακτικοῦ. Ἐνθαῤῥυνθεὶς ὁ Φαβιέρος διὰ τῆς χορηγίας ταύτης καὶ διὰ τῆς ἀξιεπαίνου διαγωγῆς τῆς συνελεύσεως, ἀνεκάλεσεν ὑπὸ τὰς σημαίας των τοὺς διασκορπισθέντας τακτικοὺς εἰς Ἄριαν, χωρίον πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Ναυπλίου ὅπου καὶ ἐσκήνωσε, συμπαρέλαβε τὸ ἐκεῖ δεύτερον τάγμα, μετέφερεν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον τοὺς ἐν Σαλαμῖνι, ἐκάθηρε τὸν ἐπιβουλευόμενον τὴν ἀρχηγίαν του Ῥόδιον καὶ τοὺς ὁμόφρονάς του ἀξιωματικούς, καὶ ἡσχολήθη μετ' ἀκαμάτου ζήλου εἰς τὴν ἐκ νέου διοργάνωσιν τοῦ πολλὰ παθόντος τακτικοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΑ.

Αἱ Σπέτσαι καὶ ἡ Ὑδρα ἐπαπειλοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.—
 Καταβολαὶ εἰς στρατολογίαν.—'Αποβιώσεις τοῦ Π Πατρῶν.
 —Μετάβασις τῆς κυβερνήσεως εἰς τὸν θαλασσόπυργον τοῦ
 Ναυπλίου.—'Επάνοδος τοῦ Ἰβραήμη εἰς Πελοπόννησον καὶ
 παθήματα τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Καλαβρύτων.—'Ο Κολο-
 κοτρῶνης στρατολογῶν.—'Εκστρατεῖαι τοῦ Ἰβραήμη εἰς
 Μάνην καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου ἐφημίζετο
 ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐμελέτα νὰ κινηθῇ κατὰ Σπετσῶν καὶ
 Ὑδρας εἰς ἐξόντωσιν τῶν δύο ἐστιῶν τῆς ναυτικῆς
 δυνάμεως τῆς Ἑλλάδος. Ὁμαλὴ καὶ πανταχόθεν
 βατὴ οὐσα ἡ νῆσος τῶν Σπετσῶν θὰ ἐκινδύνευεν ἐκ
 πρώτης προσβολῆς· τραχεῖα δὲ καὶ ἐκ φύσεως ὀχυρὰ
 ἡ τῆς Ὑδρας θ' ἀντείχεν ἔχουσα τὸν ἀπαιτούμενον
 ἀριθμὸν ἀνδρῶν πρὸς ὑπεράσπισίν τῆς· διὰ τοῦτο
 εἰς ἀσφάλειαν τῶν κατοίκων τῆς πρώτης καὶ εἰς
 ἔνωσιν ὅλης τῆς ναυτικῆς δυνάμεως καὶ ἐνδυνάμωσιν
 τῆς δευτέρας, ἡ κυβέρνησις ἐθεώρησεν ἀναγκαιοτάτην
 τὴν μετοίκισιν τῶν Σπετσιωτῶν εἰς Ὑδραν, καὶ ἔστει-
 λεν εἰς Σπέτσας τὸν πρόκριτον αὐτῶν καὶ μέλος αὐ-
 τῆς Ἀνδρέαν Χατσηῖ-Ἀναργύρου ἐπὶ τῷ σκοπῷ τού-

τω. Ὁ σκοπὸς εὐωδώθη, ἡ ὑπάρχουσα ἀντιζηλία καὶ διαίρεσις τῶν νησιωτῶν ἐξηλείφθη ἐνώπιον τοῦ κινδύνου τῆς κοινῆς πατρίδος, καὶ τὸ παραθαλάσσιον προάστειον τῆς πόλεως τῆς Ὑδρας, τὸ Καμίνι, ἐδόθη εἰς κατοικίαν τῶν μετοίκων. Προθυμίαν πολλὴν ἔδειξαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Ὑδραν πρὸς ὑπεράσπισίν της καὶ Κρανιδιώται καὶ Ποριῶται· ἔσπευσε νὰ στείλῃ καὶ ἡ κυβέρνησις στρατεύματα· ἐπὶ τῇ ἐπιμονῇ δ' αἰτήσῃ τῶν προκρίτων της διεβίβασε καὶ ὁ Φαβιέρος μέρος τοῦ τακτικοῦ.

Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἔφθασαν εἰς Ναύπλιον οἱ ὀπλαρχηγοὶ καὶ στρατιῶται τῆς ἐνδόξου φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου· συνέρρευσε μέγα πλῆθος καὶ ἄλλων στρατιωτῶν, ὥστε ἡ πρωτεύουσα κατέστη ἀληθὲς στρατόπεδον καὶ θέατρον καθ' ἡμέραν ἀταξιῶν. Ἡ κυβέρνησις κατεγίνετο ν' ἀπαλλάξῃ τῶν δεινῶν τούτων τὴν πόλιν, νὰ χρησιμοποιοῖσιν τόσους στιβαροὺς βραχίονας, καὶ νὰ περιθάλλῃ τὴν γυμνὴν καὶ ἀνυπόδυτον φρουρὰν τοῦ Μεσολογγίου κινήσασαν τοὺς ὀρώντας αὐτὴν εἰς θαυμασμὸν διὰ τὰ ἀνδραγαθήματά της καὶ εἰς συμπάθειαν διὰ τὰ παθήματά της. Ἀλλ' ἡ ἀπορία τοῦ ταμείου παρέλυνεν ὅλας τὰς προσπάθειάς της. Ὁ φιλελληνισμὸς καλῇ τύχῃ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἐκορυφώθη πεσόντος τοῦ Μεσολογγίου, ἐγέμιζε τὰς κενὰς τοῦ δημοσίου ἀποθήκας τροφῶν, καὶ ἡ κυβέρνησις εἶχε πῶς νὰ θρέψῃ τοὺς ἀπόρους, ἀλλὰ δὲν εἶχε πῶς ἄλλως νὰ τοὺς οἰκονομήσῃ· πρὸς τοῦτο ἐκάλεσεν εἰς ἐκούσιον ἔρανον τοὺς ἐντὸς τοῦ Ναυπλίου· ἡ φωνὴ της ἤχησεν εἰς ὅτα ἀκουόντων· συνήλθαν οἱ πολῖται εἰς τὴν πλατείαν τῆς πόλεως· ὁ διδάσκαλος Γεννάδιος ἐξιστόρησεν εἰς ἐπήκοον πάντων τὴν δεινότητα τῶν περιστάσεων, τὴν παντελὴ τοῦ ταμείου ἀχρηματίαν, τὴν δεινὴν τῆς κυβερνήσεως ἀμνηχανίαν εἰς ἐκστράτευσιν τόσων γενναίων ἀνδρῶν, συνεισέφερε

πρῶτος αὐτὸς ὁκτὼ λίρας στερλίνας, ὃ ἐστὶν ὅ,τι εἶχε· συνεκινήθησαν ὅλοι οἱ περιεστῶτες ἰδόντες τὴν γυμνότητα τῶν ὑπὲρ αὐτῶν τόσα παθόντων καὶ τὴν πατρίδα δοξασάντων, καὶ ἀμιλλώμενοι τίς νὰ φανῇ ἐλευθεριώτερος, οἱ μὲν κατέθεσαν χρήματα καὶ ἄλλα πολύτιμα εἶδη, πολλοὶ δὲ, ἐν οἷς καὶ ὁ Ὑψηλάντης, ἐπρόσφεραν τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ὄπλα των. Τὴν ἀκόλουθον δὲ ἡμέραν ἐγένετο πάλιν λόγος ἐπὶ τῆς πλατείας περὶ συλλογῆς τῶν ἰδιωτικῶν ἵππων, καὶ πρῶτος ὁ πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως Ζαήμης ἐπρόσφερε τοὺς ἐν τῇ φάτνῃ του, καὶ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ἐμιμήθησαν ἀριζήλως οἱ λοιποὶ ἵπποτρόφοι. Τοιουτοτρόπως καὶ αἱ κατεπείγουσαι τῆς πατρίδος ἀνάγκαι διὰ τῆς αὐτοπροαιρέτου ταύτης συνεισφορᾶς ὅπως οὖν ἐθεραπεύθησαν, καὶ ἴλη ἐκ τοῦ προχείρου ἐσυστήθη. Ἐν ᾧ δὲ ἐνηργοῦντο ταῦτα ἐντὸς τοῦ Ναυπλίου, ἡ κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ καὶ εἰς διὰ πειθοῦς ἢ καὶ βίας πραγματοποιήσιν δανείου ἐν τῇ λοιπῇ ἐπικρατείᾳ, καὶ ἔστειλεν ἐπὶ τούτῳ εἰσπράκτορας καὶ δύναμιν.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἀπέθανεν ἐν Ναυπλίῳ ὁ Πατρῶν Γερμανός, θῦμα τῆς ἐπικρατούσης λοιμικῆς νόσου. Ὅλη ἡ δόξα τοῦ πρωταγωνιστοῦ τούτου ἀνέτειλε καὶ ἔδυσσε ταῖς πρώταις ἡμέραις τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ τόση δὲ συρροὴ στρατευμάτων ἐν Ναυπλίῳ καὶ αἱ ἀκατάπαυστοι ἀπαιτήσεις αὐτῶν ἐμπόδιζαν τὴν κυβέρνησιν νὰ σκέπτεται καὶ νὰ ἐνεργῇ ἀναλόγως τῶν δεινῶν περιστάσεων, καὶ τὴν ἠνάγκαζαν νὰ μεθεδρεύσῃ εἰς μέρος ἡσυχώτερον καὶ ἀσφαλέστερον συνέπεσεν ἀπροσδοκῆτως καὶ ἄλλο κακὸν ἀπαιτοῦν τοῦτο. Ἡ κυβέρνησις, εἰσελθοῦσα εἰς Ναύπλιον, ἐπεκύρωσεν ὡς φρούραρχον τὸν Φωτομάραν· ἀλλ' ἡ φρουρὰ τοῦ Παλαμηδίου ὑποκινηθεῖσα διὰ ῥαδιουργιῶν ἀπεστάτησεν αἰφνης κατὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἀλλ' ἀ-

νικάνου τούτου ἀρχηγού της, καὶ αὐτὸν μὲν ἔξωσε, παρέδωκε δὲ τὸ φρούριον εἰς χεῖρας τοῦ Θ Γρίβα ἀντιπολιτευομένου τὴν ἐνεστῶσαν κυβέρνησιν· δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους μετέβη ἡ κυβέρνησις τὴν 16 ἰουνίου προσωρινῶς εἰς τὸν θαλασσόπυργον τοῦ Ναυπλίου, ὅπου ὁ πρόεδρος καὶ ἄλλα μέλη αὐτῆς ἐξ αἰτίας τῶν ἐπικρατούντων φόβων διημερονύκτου.

Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τοῦ Μεσολογγίου ὁ μὲν Ἰβραήμης ἐπανῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, ὁ δὲ Κιουταγῆς ἐτοιμάζετο νὰ στρατεύσῃ εἰς Ἀθήνας· ἀπέπλευσαν δὲ καὶ οἱ ἐχθρικοὶ στόλοι ὁ μὲν βυζαντινὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ δὲ αἰγυπτιακὸς εἰς Νεόκαστρον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Φθάσας δὲ ὁ Ἰβραήμης εἰς Πάτρας διέταξε τὸν περιφερόμενον τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαστούνης Δελή· Ἀχμέτπασαν νὰ ἐπανέλθῃ ἐκεῖ· αὐτὸς δὲ παραλαβὼν τὴν φρουρὰν τῶν Πατρῶν ἀνέβη ἀμαχητὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν Καλαβρύτων, ὅπου δὲν ἦρε ψυχὴν, καὶ κατακαύσας αὐτὴν ἐστράτευσεν εἰς Κλοκινόχωρια.

Ὑπεράνω τῶν χωρίων τούτων ἐπὶ τοῦ Χελμοῦ κειμένων κατέφυγαν ἐπὶ τῆς εἰς τὰ Καλάβρυτα εἰσβολῆς τοῦ Ἰβραήμη χάριν ἀσφαλείας ὡς πεντακισχίλιαί ψυχαί· συνῆλθαν εἰς ὑπεράσπισιν αὐτῶν ἕως 400 ὀπλοφόροι ὑπὸ τὸν Ν Σολιώτην καὶ Γ Πετμεζᾶν καὶ ὠχυρώθησαν ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν. Ἐπέπεσάν τινες τῶν περὶ τὸν Ἰβραήμην τὴν 5 μαΐου ἀ' ὥραν ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, ἔπαθαν εὐρόντες γενναίαν ἀντίστασιν καὶ ὠπισθοδρόμησαν· ἐφορμήσαντες δ' ἐκ νέου πολυαριθμότεροι ἠνάγκασαν τοὺς Ἕλληνας ν' ἀναβῶσιν εἰς τὸ Καστράκι καὶ ν' ἀγωνισθῶσι νέον καὶ βαρὺν ἀγῶνα, διότι οἱ ἐχθροὶ συνανέβησαν καὶ ἐκεῖ καταδίωκόντες τοὺς, ὑπερίσχυσαν καὶ ἐδόθησαν εἰς σφαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν. Δεινὰ τὰ παθήματα τῶν οἰκογενειῶν ἐπὶ τῆς φυγῆς των καὶ διὰ τὴν καταδίωξιν καὶ διὰ τὸ κρημνῶδες τοῦ τόπου καὶ τὸ πάχος τῆς χιόνος,

ὄρεινῳ ὄντος τοῦ μέρους. Πεντακόσιοι ἐλέγετο ὅτι ἀπωλέσθησαν, οἱ μὲν κατακρημνιζόμενοι, οἱ δὲ εἰς τὴν χιόνα βοθριζόμενοι. Αἰχμαλωτίσας δὲ ὁ Ἰβραήμης ὑπερχιλίας ψυχὰς ἐπανήλθεν εἰς Καλάβρυτα, καὶ ἀφείς ἐκεῖ τὸ στράτευμά του παρέλαβε μόνον μίαν ἑκατοστὴν ἱππέων, ἀνέβη τὸν ἄνωθεν τῶν Ῥογῶν λόφον, κατέβη εἰς τὰ Ἀλώνια τῆς Ζαχλωροῦς, παρετήρησε διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τὴν μονὴν τοῦ μεγάλου Σπηλαίου ἐπὶ ἀπορρήτου σχεδὸν θέσεως καὶ ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν ἰσχυρὰς φρουρὰς κειμένην· ἐπανήλθεν αὐθημερὸν εἰς Καλάβρυτα καὶ ὤδευσε τὴν ἐπαύριον εἰς Τριπολιτσάν, ὅπου ἔφθασε τὴν 10 μαΐου φέρων χίλια φορτώματα τροφῶν διὰ τὴν λιμώττουσαν φρουράν της.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἀνέβαιναν ὁ Ἰβραήμης εἰς Τριπολιτσάν, ἐξεστράτευσε πρὸς τὸν Ἀλφειὸν ὁ ἐν Μεθώνῃ Σουλεημάμπης μετὰ 2500 τακτικῶν εἰς ἐμπόδιον ἴσως συρροῆς ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἐπὶ τῆς πορείας τοῦ κυρίου του.

Ἀρχομένου δὲ τοῦ μαΐου ἀνεχώρησεν ἐκ Ναυπλίου ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν ὅπλων τῆς Πελοποννήσου Κολοκοτρώνης, καὶ ἐπορεύθη εἰς Μπουγιατί, ὅπου συνέλεξεν ἱκανοὺς στρατιώτας καὶ συνήλθαν καὶ διάφοροι ὀπλαρχηγοί· συλλέξας δὲ καὶ ὁ Γενναῖος τοὺς ἐν Ναυπλίῳ Τριπολιτισώτας καὶ ἄλλους Πελοποννησίους ἐπορεύθη καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὅπου ὁ πατήρ του. Ἐξ ὧσων σὲ συνήχθησαν ἐκεῖ 500 μετέβησαν εἰς Καρύναιναν, ἧς οἱ κάτοικοι φοβηθέντες εἶχαν ἀναχωρήσει μετὰ τῶν ποιμνίων των εἰς τὰ ὄρη τῆς Μάνης· ὀλίγοι δὲ αὐτῶν κατέφυγαν εἰς σπήλαια ἢ εἰς ὄχυρά μοναστήρια.

Τὴν δὲ 17 ἐξεστράτευσεν ὁ Ἰβραήμης· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐβάδισε τὴν τῆς Καρυναίνης ὁδόν, ἀλλ' ἐτράπη μετ' ὀλίγον εἰς τὴν τοῦ Μιστρᾶ, διεσκόρπισε τοὺς κατέχοντας τὸ Μακρυπλάγι Ἑλλήνας, ἀφῆκεν

ἐκεῖ φρουράν, καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Νησίου ἔφθασεν εἰς τὰ μεσσηνιακὰ φρούρια, καύσας καθ' ὁδὸν τὴν Ἀνδρίτσαιναν· στρατοπεδεύσας δ' ἐκτὸς τῆς Μεθώνης, ἐξ αἰτίας τῆς ἐπικρατούσης ἐκεῖ καὶ ἐν Κορώνῃ λοιμικῆς νόσου, διέμεινεν ἀργὸς ὁλόκληρον μῆνα.

Ἄν καὶ ἀνίκανοι ἐφάνησαν οἱ Πελοποννήσιοι ἀντιπαραταττόμενοι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς των συστάδην, ἱκανοὶ ὅμως ἐδείχθησαν βλάπτοντές τους σποράδην, ἐνεδρεύνοντες, ἢ κλεπτοπολεμοῦντες· 150 Ἄραβες βόσκοντες τρεῖς ὥρας μακρὰν τῆς Κορώνης 185 ἵππους ἐφονεύθησαν δι' ἐνέδρας σχεδὸν ὅλοι καὶ ἐξωγρήθησαν οἱ ἵπποι των· πολλοὺς ἐχθροὺς ὁ Νικῆτας καὶ ἄλλοι ὀπλαρχηγοὶ ἔφθειραν πίπτοντες αἰφνης ἐπὶ τῶν ἀποσπωμένων τοῦ στρατεύματος ἐπὶ τῆς εἰς τὴν Μεσσηνίαν καταβάσεώς των· 35 σποράδην περιφερόμενοι ἐσκοτώθησαν κατὰ τὸ Παληονέρι· 70 κατὰ τὸ Σούγελον τοῦ Νεοκάστρου, καὶ 16 μίαν φοράν καὶ 30 ἄλλην κατὰ τὴν Πέλοβαν· ἀλλὰ τὰ μικρὰ ταῦτα παθήματα μικρὰ παρενέβαλαν προσκόμματα εἰς τὰ φθοροποιὰ καὶ εὐτυχῇ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ.

Ἀφ' οὗ δ' ἐπάτησε καὶ κατεπάτησεν ὁ Ἰβραήμης τὴν λοιπὴν Πελοπόννησον, ἠθέλησε νὰ εἰσβάλῃ καὶ εἰς τὴν Μάνην.

Εἶδαμεν ὅτι ἐπὶ τῆς πτώσεως τοῦ Νεοκάστρου ὁ Ἰβραήμης ἐκράτησε παρὰ τὴν σύμβασιν τοὺς ἐντὸς αὐτοῦ εὐρεθέντας Γ Μαυρομιχάλην καὶ Π Γιατράκον· τοὺς ἀπέλυσε δὲ καθ' ὃν καιρὸν ἀπελύθησαν οἱ ἐν Ναυπλίῳ κρατούμενοι δύο πασάδες οἱ μὴ συνυπογράψαντες τὴν ἐπὶ τῆς πτώσεως αὐτοῦ σύμβασιν. Ὁ ἀπολυθεὶς Μαυρομιχάλης, ἐξαγοραζόμενος τὸν καιρὸν καὶ προθέμενος νὰ προφυλάξῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ πάσης ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς, ἐζήτησεν, ἐπὶ τῆς ἔνδον τῆς Πελοποννήσου εὐτυχοῦς προόδου τῶν Αἰγυπτίων καὶ πρὸ τῆς εἰς Αἰτωλίαν μεταβάσεώς

των. καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἰβραήμη προσκυνητοχάρτια δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς συγγενεῖς του, καὶ ἔκτοτε οἱ Μανιάται δὲν ἐστράτευσαν ἐκτὸς τῶν ὁρίων των, κατακρινόμενοι ὑπὸ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ἕνεκα τῆς φαινομένης ἀδιαφορίας των. Τὴν ἀμφίβολον δὲ ταύτην διαγωγὴν τῶν Μανιατῶν ἀποδοκιμάζων καὶ ὁ Ἰβραήμης ἔστειλε τὴν 29 μαΐου ἐκ Μεθώνης πρὸς τὸν ἐν Μάνῃ διατρίβοντα Γ Μαυρομιχάλην ἐπιστολὴν, δι' ἧς τὸν ἐπέπληττε πικρῶς ὡς μὴ τηρήσαντα τὴν ὑπόσχεσίν του, τὸν διέταττε νὰ ὑπάγῃ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν εἰς πρόσκύνησίν του παραλαβὼν καὶ τοὺς λοιποὺς ἐγκρίτους τῆς Μάνης, καὶ ἠπεῖλει καταστροφὴν τῆς πατρίδος των ἂν δὲν εἰσηκούετο (α).

Ὁ Γ Μαυρομιχάλης λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ἔσπευσε νὰ τὴν κοινοποιήσῃ τοῖς ἐγκρίτοις τῶν συμπατριωτῶν του, καὶ συναινέσει αὐτῶν ἀπεκρίθη τὰ ἑξῆς·

“ Ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ὀλίγους Ἑλληνας τῆς Μάνης
καὶ λοιποὺς Ἑλληνας εὐρισκομένους εἰς αὐτὴν·

“ Πρὸς τὸν Ἰβραήμπασαν τῆς Αἰγύπτου,

“ Ἐλάβαμεν τὸ γράμμα σου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶδα-
μεν νὰ μᾶς φοβερίσῃς ὅτι, ἂν δὲν σοῦ προσφέ-
ρωμεν τὴν ὑποταγὴν μας, θέλεις ἐξολοθρεύσει
“ τοὺς Μανιάτας καὶ τὴν Μάνην· διὰ τοῦτο καὶ
“ ἡμεῖς σὲ περιμένομεν μὲ ὅσας δυνάμεις θελήσῃς.

“ Οἱ κάτοικοι τῆς Μάνης γράφομεν καὶ σὲ περι-
“ μένομεν.”

Ἡ ἀλληλογραφία αὕτη ἐθεωρήθη ὡς ἀφορμὴ πολέμου, καὶ ἔκτοτε ὁ μὲν Ἰβραήμης ἐτοιμάζετο εἰς εἰσβολὴν, οἱ δὲ Μανιάται εἰς ἀντίκρουσιν.

Τὴν 21 ἰουνίου ἐκίνησαν ἑπτακισχίλιοι τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι πεζοὶ καὶ ἵππεῖς κατὰ τῆς Μάνης, καὶ συγχρόνως ἐφάνησαν ἐν τῷ μεσσηνιακῷ κόλπῳ δύο βρίκια πολεμικὰ καὶ διάφορα φορτηγά. Τὰ πολεμικὰ ἐκανονοβόλησαν διάφορα παράλια τῆς Λακω-

νίας, καὶ ἐπροσποιοῦντο οἱ ἐν αὐτοῖς ἐχθροὶ ὅτι ἐμελέ-
των αὐθημερὸν ἀποβίβασιν στρατευμάτων· ἀλλὰ κύ-
ριον σκοπὸν εἶχαν νὰ ἐλκύσωσι τὴν προσοχὴν τῶν
Μανιατῶν πρὸς τὰ κινδυνεύοντα δῆθεν ταῦτα μέρη,
ὥστε νὰ εὕρωσιν οἱ διὰ ξηρᾶς ἐρχόμενοι ἐλευθέραν
τὴν δίοδον, δι' ἧς ἐσκόπευαν νὰ πατήσωσι τὸν τοπον
των. Ὅδεύοντες ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ οἱ ἑπτακισχί-
λιοι πρὸς ἀνατολὰς ἔφθασαν τὴν ἐπαύριον εἰς τοὺς
πρόποδας τῶν ὁρέων ἔμπροσθεν τῆς Βέργας πλη-
σίον τοῦ ἐν τῷ μεσσηνιακῷ κόλπῳ λιμένος τοῦ Ἀρ-
μυροῦ, ὅπου εὐρόντες ἕως χιλίους Μανιάτας ἐτοίμους
εἰς ἀντίστασιν ἐφώρμησαν πλήρεις τόλμης, ἀλλὰ
σφοδρῶς καὶ εὐστόχως τουφεκισθέντες ὠπισθοδρό-
μησαν· ἐφώρμησαν καὶ ἐκ δευτέρου καὶ ἐκ τρίτου,
ἀλλ' ἀπέτυχαν ἐπίσης· ἐδοκίμασαν μετὰ τὴν τριπλὴν
ἀποτυχίαν νὰ πείσωσιν ὀπισθέν των, ἀλλὰ καὶ κα-
τ' αὐτὴν τὴν δοκιμὴν ἔπαθαν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ
ὑποχωρήσωσι μετὰ δεκάωρον πάλιν καθ' ἣν ἔπесαν
100 ἐξ αὐτῶν, καὶ 4 ἐκ τῶν Μανιατῶν. Ἐν ᾧ δὲ
ἤρχισεν ἡ μάχη ἐν Βέργαις, βλέποντες οἱ ἐχθροὶ
ὅλην τὴν δύναμιν τῆς Μάνης συγκεντρωθεῖσαν πρὸς
ἐκείνην τὴν θέσιν ἀπесπιάσθησαν ἕως 1500, καὶ
ἐμβάντες εἰς τὰ πλοῖά των ἐλθόντα εἰς τὸν λιμένα
τοῦ Ἀρμυροῦ ἀπέβησαν αὐθημερὸν εἰς Δηρόν, ἐπά-
τησαν τὰ ἐκ δεξιῶν χωρία Πύργον καὶ Χαριάν, καὶ
πῦρ βαλόντες ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν ἐξ ἀριστερῶν
κωμόπολιν τῆς Τσίμοβας· ἀλλὰ κανονοβοληθέντες
ἀπὸ τοῦ πύργου τοῦ Πικολάκη ὠπισθοδρόμησαν πρὸς
τὰ Τσαλαπιανὰ ἐπὶ σκοπῷ ν' ἀναβῶσι δι' ἐκείνου
τοῦ μέρους εἰς τὴν κωμόπολιν. Ἐξωθεν τῶν Τσαλα-
πιανῶν κεῖνται πύργοι· τούτους καταλαβόντες ὀλίγοι
Μανιάται ἐμπόδισαν τὴν εἰς τὴν κωμόπολιν πρόοδον
τῶν ἐχθρῶν καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ἐπανέλθωσιν
ἄπρακτοι εἰς Δηρόν· ἀλλ' αὐστηρῶς ἐπιπληχθέντες
ὑπὸ τοῦ Ἰβραήμη ἐπὶ τῇ ὠπισθοδρομῇσι ὡς φυγό-

μαχοι, ἐπανήλθαν εἰς Τσαλαπιανὰ τὴν ἐπαύριον εἰς κυρίενσιν τῆς Τσίμοβας. Ἐν τοσούτῳ γνωστοῦ γενομένου τοῦ κινδύνου διὰ τοῦ ἤχου τῶν κωδῶνων τῶν Ἐκκλησιῶν, συνέρρευσε πολὺ πλῆθος εἰς ὑπεράσπισιν τῆς κινδυνευούσης κωμοπόλεως, ἔδραμαν οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ χωρίων ἑνοπλοι, ἐν οἷς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, ἔδραμαν δρεπανηφόροι καὶ αἱ μεταξὺ τῆς Τσίμοβας καὶ τῆς Χαριάς θερίζουσαι πολυάριθμοι γυναῖκες, παρηκολούθησε καὶ ὁ καθ' ὁδὸν εὐρεθεὶς Κ Μαυρομιχάλης καὶ οἱ περὶ αὐτόν, μεταβαίνοντες εἰς βοήθειαν τῶν ἐν τῷ Ἀρμυρῷ, καὶ ὅλοι ὁμοῦ, ἄνδρες, γυναῖκες, κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, προσέβαλαν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ φονεύσαντες καὶ αἰχμαλωτίσαντες πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, ἀπώθησαν τοὺς λοιποὺς ὅλους μέχρι θαλάσσης κακῶς ἔχοντας· καταδιωκόμενοι οἱ ἐχθροὶ κατέλαβαν τὴν παραθαλάσσιον ὀχυρὰν θέσιν Τσουμπάρι, καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν πλοίων ἀντέστησαν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡττήθησαν, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσι τὴν 25 εἰς τὰ πλοῖα τῶν ἐν τοιαύτῃ βίᾳ ὥστε τινὲς πεσόντες εἰς τὴν θάλασσαν ἐπνίγησαν.

Οἱ δὲ ἐν Βέργαις ἀπομείναντες ἐδοκίμασαν νὰ κτυπήσωσι τοὺς νικητάς τῶν ἐκ νέου τὴν 24, ἀλλὰ καὶ τότε ἀπέτυχαν, καὶ ἀνεχώρησαν καὶ αὐτοὶ τὴν ἐπαύριον εἰς Καλαμάταν πολλὰ παθόντες. Εἰς βοήθειαν τῶν Μανιατῶν ἐξεστράτευσαν δισχίλιοι Πελοποννήσιοι ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνην, ἀλλὰ μαθόντες καθ' ὁδὸν τὴν τροπὴν τῶν ἐχθρῶν ἀνεστρατοπέδευσαν.

* Ἄνδρες ἐφάνησαν τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ αὐταὶ αἱ δρεπανοφοροῦσαι Μανιάτιδες, καὶ ἄξιον μνήμης τὸ ἐξῆς ἀνδραγάθημα μιᾶς αὐτῶν. Θερίζων ὁ γέρων Βοζίκης τὸν ἐπὶ τῆς παραλίας ἀγρόν του συνελήφθη αἵφνης ὑπὸ δύο Αἰγυπτίων. Καταγινομένων δὲ εἰς δέσμευσίν του ἐπέπεσεν ἡ συνθερίζουσα θυγά-

τηρ του Πανώρρη, ἔκοψε διὰ τοῦ δρεπάνου της τὸν λάρυγγα τοῦ ἐνὸς καὶ βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ πατρός της ἐφόρνευσε τὸν ἄλλον.

Κατ' αὐτὰς δὲ τὰς ἡμέρας ἧσάν τινες Ἑλληνες ὠχυρωμένοι ἐν τοῖς παρὰ τὸν ποταμὸν τῆς Καρυταίνης σπηλαίοις, ὅπου ἐλθόντες ἐχθροὶ τοὺς ἐπολιόρκησαν. Γενναίως ἀντέστησαν οἱ ἔγκλειστοι ἐπιπεσόντων δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ἄλλων ἔξωθεν Ἑλλήνων παθόντες οἱ πολιορκηταὶ ἀπεμακρύνθησαν.

Ὁ δὲ Ἰβραήμης κατασχυνθεὶς ἐν τῇ κατὰ τῆς Μάνης ἐκστρατείας του ὥδευσε μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς Τριπολιτσάν. Συνέπεσε νὰ ἐτοιμάζωνται οἱ Ἑλληνες εἰς προσβολὴν τῆς ἐχθρικῆς φρουρᾶς τοῦ Μακρυπλαγίου· ἀλλ' αἴφνης ἰδόντες τὰ ὑπὸ τὸν Ἰβραήμην στρατεύματα ἐπὶ τῶν πεδιάδων τοῦ Λεονταρίου καὶ τῆς Καρυταίνης καὶ προχωροῦντα, παρήτησαν τὸ σχέδιόν των καὶ ἀπεμακρύνθησαν. Οἱ δὲ ἐχθροὶ εἰσῆλθαν μηδενὸς ἐναντιουμένου εἰς Τριπολιτσάν φέροντες πολλὰς τροφάς.

Ὁ δὲ Κολοκοτρώνης μετὰ τὴν πρὸς τὴν Καλαμάταν ἐκστρατείαν του ἐπανῆλθεν εἰς Ναύπλιον, ἔκλεισε καπηλεία καὶ καφενεΐα, ἐπειθανάγκασεν ὅλους τοὺς ὀπλοφοροῦντας νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι, καὶ παραλαβὼν διακοσίους ἵππεῖς τακτικοὺς καὶ ἀτάκτους τοὺς ἐτοποθέτησεν ἐν Βερβένοις, ὅπου συνῆλθαν καὶ ἄλλοθεν ἄλλοι στρατιῶται. Οἱ Τούρκοι συνέιθιζαν νὰ ἐξέρχωνται τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ νὰ περιφέρωνται χορτολογοῦντες ἢ τροφολογοῦντες. Τοῦτο παρατηρήσαντες οἱ ἐν Βερβένοις κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα τὴν νύκτα πρὸς τὴν 19 ἰουλίου, καὶ κατέλαβαν οἱ μὲν, ἐν οἷς καὶ ὁ Νικήτας καὶ τὸ ἄτακτον ἵππικόν ὑπὸ τὸν Χατσῆ-Μιχάλην, τὰς Ῥίζας, οἱ δέ, ἐν οἷς καὶ οἱ τακτικοὶ ἵππεῖς ὑπὸ τὸν Ἀλμεΐδαν, τὸ χωρίον Μεχμέταγαν καὶ ἐνέδρευναν.

Ὁ δὲ Ἰβραήμης διατρίψας ἐν Τριπολιτσᾷ ἡμέρας

τινας εἰς ἀνάπαυσιν τοῦ στρατεύματός του ἐξεστράτευσε τὴν 18 διαιρέσας εἰς τρία τὸ στρατεύμα του· καὶ τὸ μὲν ὤδευσε κατὰ τὸ Νούδιμον, τὸ δὲ κατὰ τὴν Κανδήλαν, τὸ δὲ πρὸς τὴν Καρύταιναν ὅπερ καὶ ἡκροβολίσθη μετὰ τῶν περὶ τὸν Γενναῖον κατὰ τὰ λειβάδια τοῦ Ἀρκουδορρέυματος· ἀρπάσαντα δὲ καὶ τὰ τρία ἀνθρώπους, ζῶα καὶ τροφὰς ἐπανήλθαν μετὰ δύο ἡμέρας εἰς Τριπολιτσάν. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐξήλθαν τρεῖς λόχοι Ἀράβων καὶ ὑπήγαν ἀνυπόπτως πρὸς τὸ χωρίον Μεχμέταγαν, ὅπου ἐνέδρουν Ἕλληνες. Ἰδόντες οὗτοι τοὺς ἐχθροὺς ἐρχομένους ἐφόρμησαν· ἔδραμαν καὶ οἱ κατέχοντες τὰς Ῥίζας, τοὺς ἐκύκλωσαν, ἐφόνευσαν ὑπερδιακοσίους, καὶ ἐπῆραν δύο σημαίας καὶ ἕξ τύμπανα· ὀλίγην δὲ ζημίαν αὐτοὶ ἔπαθαν. Οἱ δ' ἐν Τριπολιτσᾷ μαθόντες τὸ γεγονός ἐξώρμησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐπρόφθασαν ἀναβάντας τὰ ὄρη. Ἐπιστραφέντες δὲ εἰς τὴν πόλιν ἄπρακτοι, καὶ ἀκούσαντες ὅτι συνῆλθε στρατεύμα ἑλληνικὸν εἰς Ἀλωνίσταιναν, ἐπεξήλθαν οἱ μὲν κατ' εὐθείαν, οἱ δὲ διὰ τοῦ Λεβιδίου, τοὺς ἔτρεψαν μετὰ μικρὸν ἀκροβολισμόν εἰς φυγὴν, καὶ μετὰ ταῦτα ὑπήγαν ὅλοι ὁμοῦ εἰς Βυτίναν, τὴν ἔκαυσαν, καὶ ἐπανήλθαν διὰ τοῦ Λεβιδίου εἰς Τριπολιτσάν. Μετ' αὐτὴν τὴν ἐπιδρομὴν ἔπεσεν ὁ Ἰβραήμης εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀγίου Πέτρου, καὶ μὴ εὐρὼν ἀντίστασιν ἔκαυσε τὸ Καστρί, τὸν Ἅγιον Πέτρον, τὸν Ἅγιον Ἰωάννην, τὰ Καλύβια, καὶ κατέβη εἰς Ἀστρος· ἐκεῖ διήρесе τὸ στρατεύμα του εἰς τρία, καὶ τὸ μὲν ὤδευσε πρὸς τὴν Βαμβακοῦν κατὰ τὸν Μιστρᾶν, τὸ δὲ πρὸς τὴν Ῥάχοβαν, τὸ δὲ πρὸς τὴν Τσακουίαν καὶ ἔκαυσε τὸν Πραστόν· ἐσκόπευαν δὲ νὰ συνεισβάλωσιν εἰς τὴν Μάνην.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ὁ Ἰβραήμης ἔκαιε καὶ ἔθνευ, ἔτυχε διατρίβων ὁ Νικήτας κατὰ τοὺς μύλους τοῦ Ναυπλίου· ἔχων ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του πρὸς τοῖς

ἄλλοις καὶ τινας τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, καὶ τὴν συστηθεῖσαν πρὸ ὀλίγου φάλαγγα τῶν ἰώνων, καὶ τὸ σῶμα τῶν ἐπανησιῶν, ἔτρεξε κατόπιν του, καὶ βλέπων αὐτὸν ἐπιστρέφοντα πανστρατιᾷ πρὸς τὸ Ἄστρος ἔδραμε καὶ εἰσῆλθε μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς θέσεως ἐκείνης νεόκτιστον φρούριον, ὅπου ὡς εἰς ἀσφαλῇ τόπον εἶχαν καταφύγει χίλια διακόσιαι ψυχαί. Χίλιοι πεζοὶ καὶ τριακόσιοι ἵππεῖς ὥρμησαν τὴν 4 αὐγούστου κατὰ τοῦ φρουρίου, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν· ἐφώρμησαν καὶ τὴν ἐπαύριον, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ἐπίσης καὶ ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι· προσέβαλαν καὶ τὴν ἐπάνωθεν τοῦ Καστρίου μονὴν τοῦ Προδρόμου, ὅπου ἐνοσοκομοῦντο ἀσθενεῖς καὶ τραυματαῖαι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι. Μετὰ τὴν διττὴν ταύτην ἀποτυχίαν οἱ μὲν ἐπανῆλθαν εἰς Τριπολιτσάν, οἱ πλεῖστοι δὲ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἰβραήμη ἔπесαν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν ἐπὶ σκοπῷ νὰ εἰσβάλωσι πάλιν εἰς τὴν Μάνην διὰ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Ταυγέτου· παρηκολούθουν δὲ αὐτοὺς δισχίλιοι Ἕλληνες ὑπὸ τὸν Νικήταν, τὸν Πλαπούταν καὶ τὸν Γενναῖον φονεύοντες καὶ ζωγροῦντες τοὺς ἀποκοπτομένους τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου καὶ περιφερομένους χάριν λεηλασίας. Τὴν δὲ 19 οἱ δισχίλιοι οὗτοι συνῆψαν μάχην μεθ' ἐνὸς ἀποσπάσματος χιλίων ἀτάκτων πεζῶν καὶ ἱππέων ἐν τινι στενοτοπίᾳ κατὰ τὸν Μπασαράν· ἐφόνευσαν ἐξ αὐτῶν πενήντα, ἐζώγρησαν δεκαεπτὰ, πολλοὺς ἵππους καὶ ἡμιόνους, καὶ ἀπέσπασαν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν σαράντα αἰχμαλώτους, χιλιάδας αἰγοπροβάτων, καὶ τριακοσίους βόας. Οἱ ἐχθροὶ ἀπήντησαν ἐπὶ τῆς πορείας των ἄλλο ἀξιοσημεῖωτον πρόσκομμα. Τριάντα Ἕλληνες ἐκλείσθησαν ὑπὸ τινα ἱερέα ἐντὸς τοῦ πύργου τοῦ Μεχμέτμπεη, δώδεκα ἡμέρας ἐπολιορκήθησαν, καὶ καθ' ἡμέραν ἐκανονοβολοῦντο· γενναίως ἐγκαρτεροῦντες· ἰδόντες δὲ ὅτι

ὑπεσκάπτετο ὑπόνομος ἐξώρμησαν τὴν νύκτα ξιφή-
ρεις διὰ μέσου τῶν πολυαρίθμων ἐχθρῶν· τρεῖς μό-
νον ἐφονεύθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ ἱερεὺς.

Προχωροῦντες δὲ οἱ ἐχθροὶ εἰς ὃν προέθεντο ὄρον
ἐξεστράτευσαν πανστρατιά πρὸς τὴν Μάνην τὴν 21
τοῦ αὐγούστου, καὶ διελθόντες τὰ χωρία τῆς Ἀνα-
βρυτῆς καὶ τοῦ Στορτσᾶ διέβησαν τὴν ἐπὶ τοῦ Ταῦ-
γέτου κακὴν Σκάλαν, πλησίον τῆς ἐπαρχίας Ἀν-
δρουβίστης· ἀλλὰ εὐρόντες ἀντίστασιν ὠπισθοδρό-
μησαν, καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους
ἔπασαν εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευράν του, καὶ ἠγλί-
σθησαν ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Μαχμούτμπεη· ἐκείθεν
ἐξεστράτευσαν τὴν ἐπαύριον καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ στό-
μιον τοῦ Εὐρώτα· διατρίψαντες δὲ καὶ ἐκεῖ δύο ἡμέ-
ρας ἀνέβησαν τὰ Μπαρδουνοχώρια καὶ ἔπασαν εἰς
τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Μαλευρίου, καίοντες κωμοπόλεις
καὶ χωρία. Θέλοντες δὲ νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὰ
ἐνδότερα τῆς Μάνης ὤδευσαν τὴν 27 αὐγούστου
πρὸς τὸ χωρίον Μανιάκοβαν. Ἐκεῖ εὐρεθέντες ὁ
Παναγιώτης Κοσονάκος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐκλείσθη-
σαν ἐντὸς τινῶν οἰκιῶν πολεμοῦντες γενναίως. Ἦλ-
θαν μετ' ὀλίγον εἰς βοήθειάν των καὶ τινες ἄλλοι ὑπὸ
τὸν Γ Μαυρομιχάλην περιφερόμενον κατ' ἐκείνα τὰ
μέρη ἐπὶ στρατολογία· ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ ἴσαν πολλοὶ
καὶ ἡ θέσις ὅχι τόσον ὀχυρά· ὅλοι δὲ οἱ ἐκεῖ Ἕλ-
ληνες, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν περὶ τὸν
Μαυρομιχάλην, ἦσαν μόλις 300· διὰ τοῦτο ἀφέντες
τὸ χωρίον μετέβησαν εἰς ἄλλην ὀχυρωτέραν θέσιν
πλησίον κειμένην. Κυριεύσαντες οἱ ἐχθροὶ τὸ χω-
ρίον ὥρμησαν κατὰ τῆς ἄλλης θέσεως καὶ ἐπολέμη-
σαν τοὺς ἐκεῖ μέχρι τῆς ἑσπερας, καθ' ἣν φανέντος
τοῦ Ἡλία Κατσάκου μετὰ 300 ἐκλεκτῶν πεσόντων
ἐπὶ τῶν νώτων, ὠπισθοδρόμησαν καὶ ἐπανήλθαν εἰς
τὴν πεδιάδα τοῦ Πασαβᾶ ἐπὶ σκοπῶ νὰ ὀδεύσωσι
τὴν ἄγουσαν εἰς τὰ χωρία Σκυφιάνικα καὶ Πολυάρα-

βον· ἀλλὰ φοβούμενοι μὴ πάθωσι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ
 ὁδῷ ἐδίσταζαν. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ δισταγμοῦ των
 Μπόσνας τις ἐκ τῶν δευτερευόντων ὀπλαρχηγῶν τῆς
 Μάνης, παρακολουθῶν τοὺς ἐχθροὺς ὡς προσκυνήσας,
 ἀνεδέχθη ὡς ἄλλος Ἐφιάλτης νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς
 τὰ ῥηθέντα χωρία διὰ τινος ἀγνώστου μονοπατίου.
 Ἐπὶ τοῦ μονοπατίου τούτου κεῖται τὸ χωρίον Δέσ-
 φινα, ἐντὸς δὲ τοῦ πύργου τοῦ χωρίου ἦσαν οἱ
 περὶ τὸν Θεοδωρὴν Σταθακάκον. Οἱ ἐχθροὶ ἀπέ-
 κλεισαν τὸν πύργον, καὶ ὁ Μπόσνας ἐφώναζε
 μακρόθεν λέγων, “ Παραδοθῆτε, συμπέθερε Στα-
 “ θακάκε εἰς τὸν αὐθέντην τῆς Μάνης· θὰ χα-
 “ θῇτε ὅλοι·—καὶ ποῖος μᾶς ἐγγυνᾶται ὅτι δὲν θὰ
 “ κακοπάθωμεν, ἂν προσκυνήσωμεν; ἀπήντησεν ὁ
 Σταθακάκος—Ἐγὼ συμπέθερε εἶπεν ὁ Μπόσνας·—
 “ κύτταξε μὴ μᾶς φάγουν μὲ ἀπιστιάν, ἐπανέλαβεν
 ὁ Σταθακάκος·—μὴ φοβεῖσθε, ἀπεκρίθη ὁ Μπόσ-
 νας, ἐγὼ σᾶς δίδω τὸν λόγον μου, ἐγὼ σᾶς ἔχω εἰς
 τὸν λαιμόν μου·—Σὲ πιστεύω, συμπέθερε, ἐφώ-
 ναξεν ὁ Σταθακάκος, ἔλα κ’ ἔπαρε τὰ ὄπλα μου.—
 Ἐτρεξεν ὁ Μπόσνας νὰ ἐπάρῃ τὰ ὄπλα, καὶ ὁ Στα-
 θακάκος τὸν ἐτουφέκισε καὶ τὸν ἐφόνευσεν. Ἰδόντες
 οἱ Τοῦρκοι τὸν τόσον χρήσιμον φίλον των φονευ-
 θέντα ὤρμησαν κατὰ τοῦ πύργου, τὸν ἔκαυσαν καὶ
 συνέκαυσαν καὶ ὅλους τοὺς ἐν αὐτῷ. Ἐν τοσούτῳ
 τὰ συμβάντα ταῦτα ὠφέλησαν, διότι φέροντα προσ-
 κόμματα εἰς τὴν ταχεῖαν πορείαν τῶν ἐχθρῶν ἔδωκαν
 καιρὸν τοῖς ἐν Πολυαράβῳ νὰ ἐτοιμασθῶσιν εἰς ἀν-
 τίστασιν. Τὴν δὲ 28 ἔφθασαν οἱ ἐχθροὶ εἰς Πο-
 λυάραβον· τριακόσιοι ἦσαν κατ’ ἀρχὰς οἱ ὑπερα-
 σπισταί του· ἀλλ’ ἦλθαν μετὰ ταῦτα εἰς ἀντίληψιν
 αὐτῶν ὁ Τσαλαφατῖνος καὶ ὁ Π Γιατράκος καὶ
 μετ’ ὀλίγον καὶ ὁ Γ καὶ ὁ Ἡ Μαυρομιχάλοι, ὅλοι
 δισχίλιοι. Μάχης δὲ κρατερᾶς γενομένης, ἔτρεψαν
 οἱ ὀλίγοι τοὺς πολυαρίθμους ἐχθροὺς των κακῶς

ἔχοντας· διακόσια ἐχθρικὰ πτώματα ἔμειναν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, καὶ ἑπτὰ ἐζωγρήθησαν. Ἐφονεύθησαν δὲ καὶ ἐννέα Ἕλληνες, καὶ ἄλλοι τόσοι ἐπληγώθησαν. Ἀξιοσημείωτον τὸ ἐξῆς γυναικεῖον ἀρίστευμα. Ἡ Ἑλένη Ἀναειπόνυμφη, βαστώσα τὰ δύο ἀνήλικα τέκνα τῆς καὶ καταδιωκομένη ὑπὸ τινος Αἰγυπτίου, ἔφευγε πρὸς τὸ ὄρος τοῦ Πολυαράβου. Ἐπὶ τῆς φυγῆς τῆς ἐλύθη ἡ μακρὰ ζώνη τῆς· ὁ Αἰγύπτιος ἔδραξε τὴν συρομένην ἄκραν τῆς καὶ ἐπροσπάθει νὰ κρατήσῃ τοιουτοτρόπως τὴν φεύγουσαν· ἀλλ' αὕτη ἀφήσασα κατὰ γῆς τὰ τέκνα τῆς ἔδραξε τὴν ἄλλην ἄκραν, ὅπου εὐρίσκετο δεδεμένος ὁ θησαυρὸς τῆς, δέκα δίστηλα· αἰσθανθεῖσα δὲ ὅτι ἡ ζώνη ἐτεντώθη, ἀπέλυσεν αἵφνης τὴν ἄκραν καὶ πεσόντα ὑπτιον τὸν Αἰγύπτιον τὸν ἐτραυμάτισε διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ λόγχης, καὶ ἔσωσεν ἑαυτήν, τὰ τέκνα καὶ τὸν θησαυρόν τῆς.

Ἡττηθέντες καὶ φυγόντες ἐκείθεν οἱ ἐχθροὶ ἐπέστρεψαν τὴν αὐτὴν ἐσπέραν εἰς Μαλεῦρι, τὴν ἄλλην εἰς Ἑλος, καὶ τὴν πρώτην ἐβδομάδα τοῦ σεπτεμβρίου ἐπανήλθαν κατησχυμένοι διὰ τοῦ Μιστρᾶ εἰς Τριπολιτσάν. Χάρις εἰς τὴν ἀνδρίαν τῶν Μανათῶν, εἰς τὸν ἐνθερμον καὶ ἀκάματον ζῆλον τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν καὶ εἰς τὸ δύσβατον καὶ τραχὺ τοῦ τόπου, δις ἐπάτησε τὴν Μάνην, καὶ δις κατησχύνθη ἐνώπιον ὀλίγων ὁ Ἰβραήμης· ἀπένιψαν καὶ οἱ Μανιάται τὸν ρύπον τῆς πρὸ τῆς ἐχθρικῆς εἰσβολῆς ἀδιαφορίας τῶν.

Ἐπιστρέψας δὲ ὁ Ἰβραήμης εἰς Τριπολιτσάν ἐξεστράτευσεν ἐκ νέου τὴν 8 σεπτεμβρίου, καὶ φθάσας εἰς Δάραν ἀφῆκεν ἐκεῖ ἐν σῶμα εἰς συγκομιδὴν τροφῶν καὶ καταστροφὴν τῶν πέριξ χωρίων· αὐτὸς δέ, παραλαβὼν τὸ πλείστον τοῦ στρατεύματός του εἰσέβαλε τὴν 18 εἰς τὰ τῶν δύο τμημάτων τῆς ἐπαρχίας τῶν Καλαβρύτων χωρία, Κατσάνην καὶ Λι-

βάρτσι, καὶ ἐστρατοπέδευσε κατὰ τὴν Ποταμίαν. Μαθὼν τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ὁ Γ. Λεχουρίτης παρέλαβε τοὺς κατέχοντας τὴν θέσιν τοῦ ἁγίου Γεωργίου στρατιώτας του καὶ ὅσους ἄλλους ἐδυνήθη, ἔδραμεν εἰς Σωποτόν, καὶ συνάξας τοὺς κατοίκους αὐτοῦ κατέλαβε τὰς δύο θέσεις ἅγιον Ἀθανάσιον καὶ Χόβολην, δι' ὧν ἐδύνατο ὁ ἐχθρὸς νὰ εἰσβάλλῃ εἰς Σωποτόν. Τὴν αὐγὴν τῆς 14 τοῦ μηνὸς ἐφάνησαν κατὰ τὴν Χόβολην 250 ἵππεῖς, ἀλλὰ προσβληθέντες ἐστράφησαν εἰς τὸ στρατόπεδόν των· τὴν δὲ ἐπιούσαν νύκτα ὑπῆγαν περίπου 500 εἰς Τριπόταμον, καὶ δὲν ἤϋραν ἀντίστασιν, καὶ τινες μὲν αὐτῶν ἐμβάντες εἰς νεοκτισθὲν ἐκεῖ μοναστήριον ἐφόνευσαν τὸν κτήτορα αὐτοῦ καὶ ἄλλους ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς, τινὲς δὲ ἀνέβησαν εἰς Βερσόβι, ἀλλ' εὐρόντες ἀντίστασιν δὲν εἰσῆλθαν· ἀντίστασιν ἐπίσης ἤϋραν καὶ ἄλλοι ἐξ αὐτῶν θελήσαντες νὰ πατήσωσι τὴν Νάσιαν καὶ τὸ Σκουῖπι. Τὴν δὲ 15 χίλιοι περίπου ἐχθροί, πεζοὶ καὶ ἵππεῖς, ἐφάνησαν πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ Μοστιτσίου καὶ τοῦ Κλητόρου· καὶ ὀλίγοι μὲν αὐτῶν ἐπρόφθασαν καὶ ἐμβῆκαν εἰς Κλητόρι, καὶ λεηλατήσαντες ὀλίγας οἰκίας ἀνεχώρησαν, οἱ δὲ λοιποὶ εὐρόντες ἔμπροσθέν των τοὺς περὶ τὸν ἀκάματον Λεχουρίτην, ἀφέντας τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον καὶ μεταβάντας ἐκεῖ, ἐμποδίσθησαν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς Μουτσίσι. Οἱ ἐχθροὶ ἐπροχώρησαν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Ἀμπήμπαγα, ἀλλ' εὐρόντες τὴν θέσιν ἐκείνην προκατειλημμένην ἐπέστρεψαν εἰς Καρνέσι ἄπρακτοι. Τὴν δὲ 18 ἐξεστράτευσαν πρὸς τὴν Χόβολην, ἀλλ' ἐπολεμήθησαν καὶ ἀπεδιώχθησαν. Τὴν δὲ ἐπιούσαν ἐκίνησαν κατὰ τῶν κατεχόντων τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον· τρεῖς ἐφώρμησαν κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τοὺς σαλεύσωσι· πεσόντες τελευταῖον πεζοὶ καὶ ἵππεῖς, τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι, ὡς τυφλοί, τοὺς ἔτρεψαν καὶ εἰσῆλθαν εἰς Σωποτόν·

ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τρέξαντες δρομαίως ἐφάνησαν αἵφνης κατὰ τὸν ἅγιον Γεώργιον, τὴν ἄλλην θέσιν τοῦ Σωποτοῦ· ἐκείθεν τοὺς ἐτουφέκισαν σφοδρῶς καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ἐξέλθωσι τοῦ χωρίου πρὶν φθάσωσιν οὐδεμίαν οἰκίαν νὰ καύσωσιν. Οἱ Ἕλληνες ἔμειναν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ κατέλαβαν καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου ἀντικρὺ τοῦ Σωποτοῦ. Τὴν δὲ 30 τὸ πρῶν ὥρμησαν χίλιοι ἐχθροὶ καὶ ἐπάτησαν ἐκ νέου τὸ Σωποτόν· ἐπάτησάν τινες αὐτῶν καὶ τὴν ἁγίαν Βαρβάραν, ἀλλ' ὀλίγην ὥραν ἐνδιέμειναν ἀποδιωχθέντες· ἐπάτησαν ὅμως ἄλλα χωρία, ἔκανσαν τὸ Βεζίνι, τὴν Νάσιαν καὶ τὸ Σκουπί· ὑπῆγαν καὶ εἰς Βερσίτσι ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔφθασεν ὅπου ἦτο τὸ στρατόπεδον, τὸ ἐν Δάρῳ ἀπομείναν καθ' ὁδὸν σῶμα ἀφ' οὗ ἠφάνισε καὶ ἐκεῖνο πολλὰ χωρία· συνάξαντες δὲ οἱ ἐχθροὶ πολλοὺς καρπούς ἀπεσκήνωσαν τὴν 26 ἐκ τῆς Ποταμιᾶς, μετέβησαν εἰς Λούστραν, καὶ συνάξαντες καρπούς καὶ καύσαντες τὰ καθ' ὁδὸν χωρία ἐπέστρεψαν τὴν 29 εἰς Τριπολιτσάν. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἐξεκίνησάν τινες αὐτῶν εἰς τινα τῶν δυτικῶν χωρίων τοῦ Ἄργους, ἔφθασαν εἰς ἅγιον Γεώργιον, καὶ εἰς ἄλλα χωρία τῆς Κορίνθου, καὶ συγκομίσαντες τροφὰς ἐπα- νῆλθαν εἰς Τριπολιτσάν. Ἐπειδὴ δὲ ἐπλησίαζεν ὁ χειμὼν καὶ οὐδαμοῦ ὑπῆρχεν ἀξιόμαχον στρατόπεδον ἑλληνικόν, ἀφῆκεν ὁ Ἰβραήμης ἐν Τριπολιτσᾷ δυνατὴν φρουράν, καὶ παραλαβὼν τὸ λοιπὸν στράτευμά του κατέβη πρὸς τὰ μεσσηνιακὰ φρούρια καὶ ἔφθασεν εἰς Μεθώνην τὴν 2 νοεμβρίου.

1826.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΒ.

Τὰ κατὰ θάλασσαν μέχρι τέλους τοῦ ἔτους.—'Αφίξεις εἰς Ἑλλάδα τοῦ ἀτμόπλου Καρτερίας, καὶ τῆς φρεγάτας Ἑλλάδος.—Φιλελληνισμὸς τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας.—Σκανδαλώδης διαγωγὴ τοῦ αὐστριακοῦ ναυτικοῦ.—'Εμφύλιος πόλεμος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κορίνθου.—Τὰ κατὰ τὴν Κρήτην.

ΛΗΓΟΝΤΟΣ τοῦ ἰουνίου ἐξέπλευσε τοῦ Ἑλλησπόντου ἡ πρώτη μοῖρα τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου ὑπὸ τὸν καπητανάμπην, καὶ τὴν 1 ἰουλίου εἰσέπλευσε τὸν λιμένα τοῦ Νεοκάστρου· συνίστατο δὲ ἐκ δύο δικρότων καὶ εἴκοσι φρεγατῶν, κορβετῶν καὶ βρικίων. Τὴν δὲ τελευταίαν ἡμέραν τοῦ ἰουνίου ἐξέπλευσε καὶ ἡ δευτέρα μοῖρα ὑπὸ τὸν καπητάνπασαν· συνίστατο δὲ καὶ αὕτη ἐκ δύο δικρότων, εἴκοσι ἐπτὰ φεργατῶν καὶ κορβετῶν, καὶ ἐπτὰ βρικίων, καὶ ἐσκόπευε νὰ παραλάβῃ ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Ἀσίας στρατεύματα καὶ νὰ τὰ ρίψῃ ἐπὶ τῆς Σάμου. Εἰς ματαίωσιν τῶν σχεδίων τούτων καὶ ἐπὶ τῇ θερμῇ αἰτήσῃ τῶν Σαμίων, ὑποσχεθέντων ἐν μέρει τὴν ἀναγκαίαν μισθοδοσίαν, ἐξέπλευσαν περὶ τὴν 10 ἰουλίου τῶν λιμένων Ὑδρας καὶ Σπετσῶν τριάντα τρία πολεμικὰ καὶ ὀκτὼ πυρπολικὰ ὑπὸ τοὺς ἀντιναυάρχους Σαχτούρην καὶ Κολανδρουτσον, καὶ τὴν 14 ἔφθασαν ἔξω τῆς Σάμου, καὶ συνήντησαν δεκα-

τέσσαρα τοῦ τουρκικοῦ στόλου· ἀλλ' οὐδ' ἐνανμά-
 χησαν οὐδ' ἐκανονοβολήθησαν ἐκείνην τὴν ἡμέραν.
 Ἡσύχασαν καὶ τὴν ἐπαύριον· δύο ὥρας δὲ μετὰ τὴν
 δύσιν τοῦ ἡλίου ἠκροβολίσθησαν ὑπὸ τὸ Κωρύκιον
 καὶ ἔρριψαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ δύο φρεγατῶν δύο πυρ-
 πολικά τὸ τοῦ Μουσού καὶ τὸ τοῦ Σπαῆ, καὶ παρ' ὀ-
 λίγον νὰ τὰς καύσωσι· τόσον δὲ τὰ πληρώματα τῶν
 φρεγατῶν αὐτῶν ἐφοβήθησαν, ὥστε πολλοὶ ἐρρίφθη-
 σαν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ οἱ μὲν ἐπνίγησαν, οἱ δὲ
 συλληφθέντες ἐφονεύθησαν· μετὰ ταῦτα διεχωρίσθη-
 σαν οἱ στόλοι. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ἐφάνη
 ὀλοόσωμος ὁ ἐχθρικὸς ἔξωθεν τῆς Χίου, καὶ ἰδὼν τὸν
 ἐλληνικὸν ὑπὸ τὸ Καρλοβάσι τὸν ἐπλησίασε πρὸ
 τῆς μεσημβρίας, καὶ ἐξέτεινεν ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον
 Ἀμπελον τὴν μίαν τῶν πτερύγων του πέραν τοῦ
 Καρλοβασίου, καὶ ἀπέκλεισε δι' αὐτῆς ὑπὸ τὴν βοή-
 θειαν τοῦ πνέοντος ὀλίγου ἀνέμου τὸν ἐλληνικὸν
 στόλον ἐντὸς τοῦ πορθμοῦ· μετ' ὀλίγον ἤρχισε νὰ
 πνέῃ ἄνεμος ἀπόγειος, ὥστε τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα τὰ
 πρὸ ὀλίγου ὑπερήνεμα, εὐρέθησαν αἴφνης ὑπήνεμα
 καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν· ἀλλὰ δοθέντος τοῦ ση-
 μείου ὥρμησαν τὰ πυρπολικά κατ' αὐτῶν φευγόντων·
 ὡς ταχυπλωώτερον δὲ τὸ τοῦ Κανάρη προέπλευσε
 τῶν ἄλλων, συνοδευόμενον ὑπὸ τινων πολεμικῶν καὶ
 ἔχον ἔμπροσθέν του ἓν δίκροτον καὶ μίαν φρεγάταν.
 Ἐν ᾧ δὲ προσήγγιζε τὴν πρύμνην τῆς φρεγάτας
 κανονοβολούμενον καὶ παρ' αὐτῆς καὶ παρὰ τοῦ
 πλησίον αὐτῆς δίκροτου, μία σφαῖρα τοῦ διεπέρασε
 τὰ κάτω καὶ τὸ ἐβύθισεν, ὃ δὲ Κανάρης καὶ οἱ
 ναῦται ἐμβάντες εἰς τὸ ἐφόλκιον εὐρέθησαν ἐν
 μέσῳ δύο μεγάλων ἐχθρικῶν λέμβων· τρεῖς ἐφο-
 νεύθησαν καὶ δύο ἐπληγώθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Κα-
 νάρης ἐλαφρῶς εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν ἀρι-
 στεράν χειρά. Ἡ ναυμαχία τῆς ἡμέρας ἐκείνης
 διήρκεσε μέχρι τῆς ἐσπέρας, καθ' ἣν κατέπλευ-

σεν ὁ ἐχθρικός στόλος εἰς Μιτυλήνην, ὅπου διέ-
 μεινεν ἀργὸς ὁλόκληρον μῆνα. Τὴν δὲ 15 αὐγού-
 στου ἀπέπλευσε, καὶ τὰ μὲν τῶν πλοίων αὐτοῦ κατέ-
 πλευσαν εἰς Σουατσίκι, τὰ δὲ εἰς Ἀσπρα χῶματα. Ὁ
 δὲ ἑλληνικός, ἀδύνατος ὢν, παρετήρει μόνον τὰ κινή-
 ματά του. Τὴν δὲ 18 τριάντα ἐπτὰ μεγάλα ἐχθρεκά
 πλοῖα ἐπλευσαν πρὸς τὴν Χίον· τὰ δὲ ἑλληνικά
 ἠναγκάσθησαν ν' ἀράξωσιν ἐξ αἰτίας τῶν ἐναντίων
 ἀνέμων ὑπὸ τὴν Ἰκαρίαν. Τὴν 23 ἔφθασαν 20
 ὑδραῖκά ὑπὸ τὸν Μιαούλην εἰς τὰ νερά τῆς Σάμου, ὅπου
 ἦσαν καὶ τὰ λοιπά, ὥστε ἔγειναν ὅλα τὰ ἑλληνικά
 53· καὶ τὰ μὲν ὑπὸ τὸν Μιαούλην ἠγκυροβόλησαν
 ὑπὸ τὴν Ἰκαρίαν, τὰ δὲ ὑπὸ τὸν Σαχτούρη καὶ Κο-
 λανδρουῦτσον πρὸς τὸ νησιδίον τῆς Ὑψηλῆς. Τὴν
 27 ἠνώθη πάλιν ὅλος ὁ ἑλληνικός στόλος καὶ ἐπλευσε
 πρὸς τὴν Χίον εἰς συνάντησιν τοῦ ἐχθρικοῦ· πυκνὴ
 ὁμίχλη ἐσκέπασε τὴν νύκτα ἐκείνην τὸν στόλον, καὶ
 ἐξ αἰτίας αὐτῆς διεσκορπίσθησαν τὰ πλοῖα, καὶ μό-
 λισ τὴν ἐπιούσαν περὶ τὴν ἐσπέραν συνήχθησαν ὅλα
 ἔμπροσθεν τῆς Μιτυλήνης. Ἐκεῖ ἦσαν πλέοντα τὰ 2
 δίκροτα καὶ 22 ἄλλα πλοῖα τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου,
 ἐξ ὧν τὰ πλείστα φρεγάται· περὶ τὸ μεσονύκτιον
 ἠκροβολίσθησαν οἱ δύο στόλοι· τὴν δὲ ἐπαύριον
 ἐπλεεν ὁ ἐχθρικός πρὸς τὸ βόρειον στόμισον τοῦ πορθ-
 μοῦ, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἐσκόπευε ν' ἀπομακρυνθῇ· παρέ-
 πλεε καὶ ὁ ἑλληνικός· ἀλλ', ἀντὶ ν' ἀπομακρυνθῇ,
 ἐστράφη αἰφνης καὶ ὤρμησε θαρράλαιως ἐπ' ὀλίγων
 ἑλληνικῶν πλοίων προπλεόντων· ἀλλ' ἐπόδισε με-
 τ' ὀλίγον ἰδὼν πλησιάζοντα τ' ἄλλα. Ἐν τῷ μεταξὺ
 τούτῳ ἐφώρμησεν ἐν τῶν πυρπολικῶν ὑπὸ τὸν Σπαῆν,
 ἀλλὰ κατετρυπήθη καὶ ἐβυθίσθη, οἱ δὲ ναῦταί του διε-
 σώθησαν ὅλοι, ἐμβάντες εἰς τὸ ἐφόλκιόν του. Ἐβλά-
 φθη καὶ τὸ κατάρτιον τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ Παρα-
 σκευᾶ. Ὁ ἄνεμος ἦτον ἄστατος καὶ ὀλίγος, καὶ τὸ
 πλοῖον τοῦ Σαχίνη, ὁ Μιλτιάδης, ἔτυχε νὰ εὑρεθῇ

πλησίον ἐνὸς τῶν δύο δικρότων, ἀπολειφθέντος τῶν λοιπῶν πλοίων τοῦ στόλου· τέσσαρας ὥρας ἐκονοβολεῖτο καὶ ἀντεκανονοβόλει μονομαχῶν· κινδυνεύων δὲ νὰ βυθισθῇ καὶ μὴ δυνάμενος ν' ἀπομακρυνθῇ ἀντεῖχε γενναίως. Ἐβλεπαν τ' ἄλλα ἑλληνικὰ πλοῖα μακρόθεν τὴν μονομαχίαν, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς νηνεμίας μόλις ἐπλησίασε τὸ τοῦ Λεμπέση. Ἐπὶ τέλους τὸ δίκροτον προσκαλέσαν διὰ σημείου τὰς λέμβους τῶν ἄλλων πλοίων καὶ ῥυμουλκούμενον ἀπεμακρύνθη. Ὁ δὲ Μιλτιάδης διηλθε τὸν μακρὸν καὶ δεινὸν ἀγῶνά του ἀβλαβῆς καὶ δεδοξασμένος. Οἱ στόλοι ἔμειναν ὅλην τὴν νύκτα ἀπέναντι ὁ εἰς τοῦ ἄλλου· τὴν δ' ἐπιούσαν ἀντιπαρετάχθησαν λίαν πρωὶ καὶ ἐμάχοντο. Οἱ Τοῦρκοι ἐπὶ τῆς μάχης ταύτης ἐφάνησαν ἀνώτεροι ἑαυτῶν· διότι, ἀπόντος τοῦ ἀτόλμου Τοπάλη ἐπισκευάζοντος τὴν παθοῦσαν ναυαρχίδα του, ἐκυβέρνα τὸν στόλον ὁ ἔμπειρος καὶ τολμηρὸς Ταχέρπασας. Ἐν τῇ ἀκμῇ δὲ τῆς μάχης, ἐν ᾧ ἡ φέρουσα τὴν σημαίαν του φρεγάτα καὶ ἄλλα πλοῖα ἠγωνίζοντο ν' ἀναβῶσιν ὑπερήνεμα τῶν ἑλληνικῶν καὶ νὰ ἐπιπέσωσιν ὑπὸ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀνέμου, ὁ Σπαῆς ἴθυνεν ἐν τῶν πυρπολικῶν εἰς τὴν φρεγάταν· ἀλλ' ὑπὸ τὴν βολὴν τῶν κανονίων αὐτῆς ἔσπασαν τὰ κατάρτιά του, καὶ οἱ πυρποληταὶ κατέβησαν εἰς τὸ ἐφόλκιον ἐπὶ σκοπῷ νὰ καύσωσι τὸ πυρπολικὸν καὶ νὰ φύγωσιν· ἀλλ' ἰδόντες 2 ἐχθρικὰς λέμβους κινουμένας εἰς σύλληψιν τοῦ πυρπολικοῦ ἀνέβησαν πάλιν ἐπὶ τοῦ καταστρώματός του, καὶ τουφεκίζοντες τὰς ἀπεμάκρυναν. Πρὸς τὸ κέντρον δὲ τῆς γραμμῆς ἐπολέμουν ὁ ναύαρχος, ὁ Α' Ῥαφαλιᾶς, ὁ Α' Κριεζῆς, ὁ Παναγιώτας, ὁ Λεμπέσης καὶ ἄλλοι· ἦσαν παρ' αὐτοῖς καὶ τέσσαρα πυρπολικά, τὰ τοῦ Πολίτου, τοῦ Α' Θ Βώκου, τοῦ Μπούτη καὶ τοῦ Μπέσκου. Οἱ πυρποληταὶ ἴθυναν καὶ τὰ τέσσαρα ταῦτα πυρπολικά κατὰ τῶν ἐχθρῶν· ἀλλὰ τῶν δύο

ἐβλάβησαν τὰ κατάρτια, τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ ἔκαυσε τὸ τρίτον, τὸ δὲ τέταρτον, τὸ τοῦ Μπέσκου, ἔπεισεν ἐπὶ τὴν φρεγάταν καὶ ἐκόλλησεν, ἀλλ' ἐξέκόλλησε διὰ τῆς ἐπιτηδειότητος τοῦ πληρώματος αὐτῆς καὶ ἐκάη καὶ αὐτὸ εἰς μάτην· τὴν δὲ δευτέραν ὥραν μετὰ μεσημβρίαν ἔπαυσεν ἡ ναυμαχία. Γενναίως ὡς πάντοτε ἠγωνίσθη τὸ ἐλληνικὸν ναυτικὸν ἐπὶ τῶν δύο τελευταίων ναυμαχιῶν· ἀλλ' οὐδέποτε τὰ πλοῖά του καὶ τὰ πληρώματα ἔπαθαν τόσην ζημίαν· 100 ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληρώθησαν, καὶ τὰ πλείστα τῶν πλοίων εἶχαν ἀνάγκην ἐπισκευῆς· μεγάλην ζημίαν ὑπέστη καὶ ὁ ἐχθρικός στόλος, ἀλλ' ἔδειξεν ἀσυνήθη τόλμην. Εἰσέπλευσε δὲ τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης ἀπρόθυμος ἐξ ὅσων ἔπαθεν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα· μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐξέπλευσαν τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς ἐνίσχυσίν του ἐννέα ἄλλαι φρεγάται.

Ἀφ' οὗ δὲ ἀπεμακρύνθη ὁ ἐχθρικός στόλος, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἐματαιώθησαν τὰ κατὰ τῆς Σάμου σχέδιά του, συνῆλθαν τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα εἰς Ψαρὰ καὶ ἐκεῖθεν ἐπανεπλευσαν τὰ πλείστα εἰς τὰ ἴδια. Ἐμεινε δὲ ὁ Μιαούλης μετὰ ἑνδεκα πολεμικῶν καὶ τριῶν πυρπολικῶν. Προπορευομένη ἡ ναυαρχὶς καὶ συνοδευομένη ὑπὸ δύο μόνον πολεμικῶν καὶ δύο πυρπολικῶν, τοῦ Ῥούφα καὶ τοῦ Πολίτη, εὐρέθη αἴφνης τὴν 25 Σεπτεμβρίου ἔξωθεν τῆς Μιτυλήνης ἐν μέσῳ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἐκυκλώθη, ἔπαθε πολλὰς ζημίας, ἔσπασε τὸ πηδάλιόν της καὶ ἠναγκάσθη νὰ ποδίσῃ καὶ ὑψώσῃ τὸ σημεῖον τῆς ἀποχωρήσεως εἰς ὁδηγίαν τῶν μακρόθεν ἐρχομένων ἄλλων πλοίων· καὶ τὰ μὲν τῆς συνοδίας της δύο πολεμικὰ τὴν παρηκολούθουν ἀπομακρυνομένην, τὰ δ' ἄλλα δύο πυρπολικὰ δὲν ὑπήκουσαν, ἔδεσαν τὰ πανία των, καὶ ἀνέμεναν ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον τῆς ἀγίας Μαρίας τὰ ἐχθρικὰ ἀρμενίζοντα κατόπιν ὑπὸ λεπτὸν ἄνεμον. Ὁ Μιαούλης διέταξε τὰ παρακολουθοῦντα δύο πλοῖα νὰ στείλωσι

τὰς λέμβους των εἰς ῥυμουλκίαν τῶν δύο πυρπολικῶν, ὑποθέσας ὅτι ἡργοπόρουν διὰ τὴν ὀλιγότητα τοῦ ἀνέμου. Ὁ Ρούφας ἐπείσθη, καὶ ἐν ᾧ τὸ σκάφος του ἐρῥυμουλκεῖτο, ἐχθρικὴ κανονία πεσοῦσα ἐν τῷ ἐφολκίῳ του ἐφόνευσε τρεῖς καὶ ἐπλήγωσε τέσσαρας· ἀλλ' ὁ Πολίτης δὲν ἠθέλησε νὰ ῥυμουλκηθῇ καὶ ἀπομακρυνθῇ μήτε νὰ λύσῃ τὰ πανία του, ὡς διετάχθη. Τοῦτο βλέποντες οἱ ἐχθροὶ ἐξεμάνησαν, ἐκύκλωσαν τὸ πλοῖόν του, καὶ ἐπειδὴ κανονοβολήσαντές το ἱκανὴν ὥραν μήτε νὰ τὸ βυθίσωσιν ἐδυνήθησαν μήτε νὰ τὸ καύσωσιν, ἔστειλαν εἰς ἄλωσιν αὐτοῦ εἴκοσι λέμβους· ἀλλ' ὁ Πολίτης ἐμβὰς εἰς τὸ ἐφόλκιόν του φέρον ἐν κανόνι, ἔπεσεν ὡς τυφλὸς εἰς τὸ μέσον καὶ τῶν εἴκοσι, καὶ κανονοβολῶν καὶ τουφεκίζων τὰς ἡνάγκασε καὶ τὰς εἴκοσι νὰ ποδίσωσι. Τούτου δὲ γενομένου ἐπανῆλθεν εἰς τὸ πλοῖόν του, ἔλυσε τὰ πανία του, καὶ ἰστάμενος ἐπὶ τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου του ἐν μέσῳ τόσων ἐχθρικῶν πλοίων, καὶ βαστῶν τὸ ξίφος εἰς τὴν δεξιάν του, ἐφώναζε χλευάζων καὶ προκαλῶν τὸν στόλον ὅλον εἰς μάχην. Τοιοῦτοτρόπως ἀπεμακρύνθη θαυμαζόμενος καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν του διὰ τὴν παράφρονα, οὕτως εἰπεῖν, τόλμην του· ἀλλ' ὅ,τι δὲν ἔπαθε τὸ πλοῖον τοῦ Πολίτου, ἐκινδύνευσαν νὰ τὸ πάθωσι τὰ πλοῖα τοῦ Σαχίνη καὶ τοῦ Ζάκα. Ἐν ᾧ ἐκινδύνευε τὸ τοῦ Πολίτου, τὰ πλοῖα ταῦτα παρευρεθέντα ἔδραμαν εἰς σωτηρίαν του· ἀλλὰ μόλις ἐπλησίασαν, ἔπαυσεν ὁ λεπτὸς ἄνεμος ὑφ' ὃν ἔπλεαν, καὶ εὐρέθησαν ἀκίνητα ἐν μέσῳ τῆς ὀθωμανικῆς ναυαρχίδος καὶ τινος ἐχθρικῆς γολέττας· καὶ ἡ μὲν ναυαρχὶς ῥυμουλκουμένη, ἡ δὲ γολέττα κωπηλατουμένη ἔβαλαν τὰ δύο ταῦτα πλοῖα εἰς τὸ μέσον· καὶ τὸ μὲν τοῦ Ζάκα ὀλίγα παθὼν ἀπεμακρύνθη, τὸ δὲ τοῦ Σαχίνη μὴ δυνηθὲν νὰ ἀπομακρυνθῇ κατετρυπήθη κανονοβολούμενον· τόσον δὲ πλησίον εὐρέθη τῶν ἐχθρῶν,

ὥστε οἱ ἐν αὐτῷ ἤκουαν αὐτοὺς κραυγάζοντας νὰ παραδοθῶσιν· ἀλλὰ δύο εὖστοχοι κανονίαι, ἡ μὲν ἀναποδογυρίσασα μίαν τῶν ἐχθρικῶν λέμβων, ἡ δὲ κόψασα σχοινία τινα τῆς ναυαρχίδος ἔβαλαν τὸ πλήρωμα αὐτῆς εἰς ἀταξίαν, καὶ τοιουτοτρόπως ἐλυτρώθη ὁ κινδυνεύων Μιλτιάδης ῥυμουλκηθεὶς ὑπὸ τῶν εἰς ἀντίληψιν αὐτοῦ ἐλθουσῶν λέμβων τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν πλοίων· αὕτη ἦτον ἡ τελευταία ναυμαχία ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης· καὶ ὁ μὲν ὀθωμανικὸς στόλος εἰσέπλευσεν ἀρχομένου τοῦ νοεμβρίου τὸν Ἑλλήσποντον, οἱ δὲ περὶ τὸν Μιαούλην ἐπανεπλευσαν εἰς τὰ ἴδια, διασωθείσης καὶ τρίτην φοράν τῆς κινδυνευούσης Σάμου.

Ἡ δὲ ὑπὸ τὸν καπητανάμπην ὀθωμανικὴ μοῖρα διέμεινε τρεῖς ὁλοκλήρους μῆνας ἐν Νεοκάστρῳ. Τὴν δὲ 9 ὁκτωβρίου δύο φρεγάται αὐτῆς καὶ δώδεκα κορβέται καὶ βρίκια κατέπλευσαν εἰς Ἀρμυρὸν καὶ Κυτριάς ἐπὶ καταστροφῇ ἐνὸς καὶ μόνου σπετσιωτικοῦ πλοίου καὶ ἐξ πλοιαρίων τῆς Μάνης ἐκεῖ καταφυγόντων· ἀλλ' οὐδ' αὐτὰ ἐδυνήθησαν νὰ καταστρέψωσι καὶ ἐπανεπλευσαν εἰς Νεόκαστρον· μετ' ὀλίγον ἀνεχώρησεν ὁ καπητανάμπης εἰς Ἑλλήσποντον ἀφήσας παρὰ τῷ Ἰβραήμῃ τινὰ τῶν πλοίων τῆς μοίρας ἐκείνης ὑπὸ τὸν Ῥιαλάμπην.

Πρὸ πολλοῦ εὐρίσκετο ὁ Κορινθιακὸς κόλπος ὑπεξούσιος τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἐλευθέρως μετεκομίζοντο εἰς Σάλωνα, Δομβρέναν καὶ Ψάθαν τροφαὶ καὶ πολεμεφόδια εἰς χρῆσιν αὐτῶν. Ὁ Χρῆστος Παληογιάννης καὶ ὁ Δημήτρης Μακρυγιάννης ἡγόρασαν ἐν Αἰγίνῃ ἐξ ιδίων των πολύκωπον ἀλιάδα, ἣν ὑπερισθμήσαντες ὥπλισαν ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ, καὶ ἐμβιβάσαντες 27 ναύτας, καὶ 200 στρατιώτας εἰς ἄλλα μικρὰ πλοιάρια, ἐπλευσαν ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὸν λιμένα τῆς Δομβρένας ὅπου ἐλλιμένιζαν ἐπτὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, ἐπὶ σκοπῷ νὰ κυριεύσωσιν τινα ἐξ

ἀπροόπτου, ἀλλ' ἀπέτυχαν καὶ ἔφυγαν. Τὴν νύκτα δὲ τῆς 17 Σεπτεμβρίου ἔπλευσε μόνον ἡ Ἀλίας εἰς τὸν λιμένα τῶν Σαλώνων, καὶ οἱ ναῦται αὐτῆς ἐπάτησαν αἴφνης μίαν ἐχθρικὴν γολέτταν δέκα κανονίων καὶ τὴν ἐκυρίευσαν· δύο μόνον ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν καὶ ἐπτὰ ἐπληγώθησαν. Ἐξεμάνη ὁ Ἰβραήμης μαθὼν τὸ συμβάν, καὶ ἔστειλεν εἰς τὸν κόλπον ὁλόκληρον ναυτικὴν μοῖραν πρὸς τιμωρίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐξόντωςιν τῆς μικρᾶς δυνάμεώς των· ἀλλὰ τόση ἦτον ἡ ἀναξιότης τῆς μοίρας ταύτης, ὥστε, ἀφ' οὗ πέντε μῆνας διέμεινεν ἡ ἀρπαγεῖσα γολέττα ἐντὸς τοῦ κόλπου μηδὲν παθοῦσα, διεξέπλευσεν ἀσφαλῶς ἐν σκοτεινῇ νυκτὶ καὶ κατευωδώθη εἰς Αἴγιναν.

Τὴν 3 δὲ Σεπτεμβρίου λίαν πρωὶ ἠκούσθη ἐντὸς τῆς πόλεως τοῦ Ναυπλίου ἀσυνήθης τροχηλασίας βυὴ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ μετ' ὀλίγον ἠγκυροβόλησεν ἐν τῷ λιμένι ὑπὸ ἀγγλικὴν σημαίαν τὸ πρῶτον φανὲν ἐν Ἑλλάδι ἀτμόπλοον ἡ Καρτερία, χωρητικὸν 233 τόνων, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ὑψωσε τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν ὑπὸ τὸν κρότον τῶν κανονίων του, καὶ ἐδόθη τῷ κυβερνήτῃ αὐτοῦ Χάστιγγι ὁ βαθμὸς πλοιάρχου φρεγάτας. Ἀρχομένου δὲ τοῦ δεκεμβρίου κατέπλευσεν εἰς Αἴγιναν καὶ ἡ πρὸ πολλοῦ προσδοκωμένη φρεγάτα Ἑλλὰς 64 κανονίων, ἐφωδιασμένη δι' ὅλων τῶν ἀναγκαίων, καὶ παρεδόθη κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως ἐν πρώτοις τοῖς τρεῖς ναυάρχοις, Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, καὶ ἐπὶ τέλους ἐτέθη ὑπὸ τὴν μοναδικὴν κυβέρνησιν τοῦ Μιαούλη· ἔφερε δὲ εἰς τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον ὁ ἐπ' αὐτῆς καταβὰς Κοντόσταυλος εἰς ἐξόφλησιν τῆς ἐν Ἀμερικῇ ληψοδοσίας του, 18,000 δίστηλα, μέγα δῶρημα τῷ καιρῷ ἐκείνῳ.

Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἀφίχθη εἰς Ναύπλιον ὁ συνταγματάρχης Εὐδέκος καὶ δώδεκα ἀξιωματικοὶ καὶ ὑπαξιωματικοί, σταλέντες εἰς ὑπηρεσίαν τῆς Ἑλλά-

δος παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας, ὅστις ἀσπασθεὶς παρρησίᾳ καὶ ἐνθουσιωδῶς τὸν ἐλληνικὸν ἀγῶνα καθ' ὃν καιρὸν ἅπαντες οἱ συνάδελφοί του τὸν ἀπεδοκίμαζαν, τινὲς δὲ καὶ τὸν κατέτρεχαν, τὸν ἐξύμνει ὡς ποιητῆς, καὶ τὸν ἐξεικόνιζεν ὡς φιλότεχνος ἐν μιᾷ τῶν στοῶν τοῦ Μονάχου.

Ἐγνωστοποιήσαμεν ἤδη τὰ τῆς μέχρι τοῦδε πρὸς τοὺς Ἑλλήνας διαγωγῆς τοῦ αὐστριακοῦ ναυτικοῦ ἐρχόμεθα νὰ γνωστοποιήσωμεν τώρα καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ὑπεράλλοτε σκανδαλώδη.

Πολλὰ κακά, καὶ πολλάκις ἄδικα, ἔπασχαν τὰ ὑπ' οὐδετέραν σημαίαν πλοῖα παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ τρεῖς χειρότερα ἔπασχαν τὰ ὑπὸ τὴν αὐστριακὴν διότι αὐτόχρομα Τούρκους ἐθεώρουν οἱ Ἕλληνες τοὺς αὐστριακοὺς, καὶ ἄδικον δὲν εἶχαν διὰ τοῦτο οἱ μὲν ἔχαιραν, οἱ δὲ ἀδιαφόρουν ἐπὶ τῇ βλάβῃ αὐτῶν. Ἀναιδὴς ἦτον, ὡς ἀπεδείξαμεν ἄλλοῦ, ἡ διαγωγὴ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τῆς, ἀλλ' ἀναιδέστεραι αἱ ἀπαιτήσεις του. Ὁ Ἀκούρτης δὲν ἐσυστέλλετο ν' ἀπαιτῇ ἀποζημιώσεις καὶ περὶ αὐτῶν τῶν ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν πλοίων, τῶν παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ συνοδίᾳ τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου ἐπὶ τῆς ναυμαχίας τοῦ Καφηρέως ἀφαρπαγόντων, ὡς πολεμικὰ παρεμπορεύματα πρὸς τοὺς ἐχθροὺς φερόντων· οὐδ' ἔπανε νὰ βλάβῃ ἀναιδῶς ὅσον ἐδύνατο τοὺς Ἕλληνας. Μεσοῦντος τοῦ ἰουνίου ἔπλεαν πρὸς τὸ ἀκρωτήριο τῆς Μιτυλήνης δύο ἐλληνικὰ πλοῖα εἰς κατασκόπευσιν τοῦ ἐχθροῦ σταλέντα. Παρατηρήσαντα τὰ πλοῖα ταῦτα ὅτι προσήρχετό τις κορβέτα ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν ἀνεκώχευσαν ἔτοιμα εἰς πόλεμον· ἀλλ' ἡ κορβέτα πλησιάσασα κατεβίβασε τὴν τουρκικὴν σημαίαν, ὕψωσε τὴν αὐστριακὴν, καὶ μηδαμῶς εἰς λόγους μετὰ τῶν ἐλληνικῶν πλοίων ἐλθοῦσα ἐπέρριψε πεπυρωμένας σφαίρας, καὶ δὲν ἔπασσε σφαιροβολοῦσα ἕως οὗ ἀπεμακρύνθησαν.

Τοιαύτη διαγωγή παρώργιζε τοὺς περὶ τῶν ὅλων ἀγωνιζομένους Ἕλληνας κατὰ τῶν ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν ναυτιλλομένων, οἵτινες ἀδίκως ἢ δικαίως πάσχοντες ἐπεκαλοῦντο μεγάλη φωνῇ ἐπὶ τῷ εἰς τὰ ἴδια ἐπανάπλω τὴν ἀντίληψιν τῆς κυβερνήσεώς των· αὕτη δὲ ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς παθόντας καὶ προστατεύσῃ τὴν σημαίαν τῆς ἔστειλε τὸ θέρος τοῦτο εἰς τὸ Αἰγαῖον ὅλον σχεδὸν τὸν στόλον τῆς ὑπὸ τὸν ναύαρχον Παυλούκην. Ὁ στόλος οὗτος, συνιστάμενος ἐξ ἑνὸς δικρότου, μιᾶς φρεγάτας, μιᾶς κορβέτας καὶ δύο γολετῶν, ἀντὶ νὰ πλεύσῃ ἐν πρώτοις ὅπου ἔδρευεν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, καὶ ζήτησιν ἱκανοποιήσιν, καὶ ἂν δὲν εἰσηκούετο τότε νὰ πράξῃ ὅ,τι ἐμελέτα, ἔπλευσε κατ' εὐθείαν εἰς Μύκωνον, ἀπεβίβασεν 500 στρατιώτας καὶ πυροβολιστάς, καὶ ἀπήτησε ποσότητά τινα χρημάτων, ἣν καὶ ἔλαβεν εἰς ἀποζημίωσιν αὐστριακοῦ πλοίου πειρατευθέντος, ἀπειλήσας, ὅτι θὰ ἔκαie τὴν πόλιν. Ἐν ᾧ δὲ διέτριβεν ἐκεῖ, ἠγκυροβόλησεν ἀνυπόπτως ἡ ἀνήκουσα εἰς τὸ ἑλληνικὸν τακτικὸν πολεμικὴ γολέττα· ὁ πλοίαρχος αὐτῆς Δεκρόζης ἀφίχθη ἀμέσως κατὰ τὴν τάξιν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ αὐστριακοῦ ναύαρχου. Ὁ ναύαρχος, γνώριμος αὐτοῦ, τὸν ὑπεδέχθη εὐνοϊκῶς, καὶ τὸν ἐκάλεσεν εἰς τὸ γεῦμα· ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ ἐφύλευεν, ἔστειλεν ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ τὰς λέμβους του, ἐκυρίευσεν τὴν γολέτταν του, καὶ διεμοίρασε τοὺς ἀξιωματικούς της εἰς διάφορα τῶν πλοίων του· ἐξετάσας δὲ τὸ ἡμερολόγιόν του καὶ τὰ ἔγγραφά του, καὶ εὐρὼν τὰ πάντα ἐν τάξει, ἀπέλυσε τὸ πλοῖον, τὸν πλοίαρχον καὶ τοὺς ἀξιωματικούς του. Συγχρόνως ἔκαυσεν ὡς ληστρίδα μυστικὸν εὔρεθὲν ἐκεῖ, καὶ κατὰ παραγγελίαν τοῦ Χαμιλτῶνος ἐφοπλισθὲν εἰς καταδίωξιν τῶν πειρατῶν. Τὴν δὲ 9 ἰουλίου ἀφίχθη εἰς Τήνον, ὅπου εὐρίσκοντο δύο πολεμικὰ πλοῖα ἑλληνικὰ ἐν ὑπηρεσίᾳ τῆς ἐπὶ τῆς εἰσπράξεως τοῦ βιαίου δανείου

ἐπιτροπῆς, τὸ μὲν τοῦ Λαλεχοῦ, τὸ δὲ τοῦ Κυριακοῦ, καὶ τὴν ἐπαύριον καλέσας εἰς τὸ δίκροτόν του τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοὺς πλοιάρχους τοῖς ἐδηλοποίησεν ὅτι ἐθεώρει τὰ ἐν ἐθνικῇ ὑπηρεσίᾳ ἐκεῖνα πλοῖα ὡς ἐθνικά, καὶ ὅτι εἶχεν ἀπόφασιν νὰ τὰ κατὰσχη δι' ἃ ἔπραξαν ἄλλοι Ἕλληνες ἀδικήματα μὴ σεβασθέντες τὴν σημαίαν τοῦ αὐτοκράτορός του. Ἀπῆντησεν ἡ ἐπιτροπὴ, ὅτι τὰ πλοῖα ἦσαν κτήματα ιδιωτῶν, καὶ διὰ τοιαύτης πράξεως ἡδικοῦτο τὸ ἔθνος, ἐλαττουμένης τῆς μικρᾶς ναυτικῆς δυνάμεώς του ἐν καιρῷ κινδύνου· ὅτι μὴ ἔχουσα τὴν ἐκτελεστικὴν ἐκείνην δύναμιν δὲν ἐδύνατο ἡ ἐπιτροπὴ νὰ εἰσπράξῃ τὸ δάνειον· ὅτι ἂν εἶχεν ὁ ναύαρχος ἀπαιτήσεις ἀποζημιώσεων ὧφειλε νὰ τὰς γνωστοποιήσῃ τῇ ἐλληνικῇ κυβερνήσει· καὶ ὅτι οὐδεὶς τῶν ἄλλων ναυάρχων, ἐχόντων παρομοίας ἀπαιτήσεις, ἐπεχείρησέ ποτε τοιοῦτόν τι εἰς βλάβην ὅλου τοῦ ἔθνους. “ Αἰσθάνομαι ὅσα λέγετε, ἀπεκρίθη ὁ Παυλούκης, καὶ λυπούμαι ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ναύαρχος αὐστριακὸς ὀφείλω ν' ἀναγκάσω τοὺς Ἕλληνας νὰ ὑπολήπτωνται τὴν αὐλήν μου”· καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔστειλε λέμβους ὠπλισμένας καὶ ἐκυρίευσεν τὰ δύο ἐλληνικά πλοῖα· τὴν δὲ ἐπαύριον ἐζήτησεν εἰς ἐξαγορὰν αὐτῶν ὅσῃ χρηματικὴν ποσότητα ἀπῆται εἰς ἀποζημιώσιν· καὶ τὸ μὲν τοῦ Κυριακοῦ ἐξηγοράσθη αὐθιμερόν, τὸ δὲ τοῦ Λαλεχοῦ μετὰ ταῦτα. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν, καθ' ἣν ἔτυχεν νὰ διαβῇ ἐκεῖθεν ἡ πλέουσα πρὸς τὴν Σάμον μοῖρα τοῦ ἀντιναυάρχου Σαχτούρη, ἐπέρασεν ἀπέμπροσθεν τῆς πρώρας τῆς αὐστριακῆς ναυαρχίδος, ἐκατὸν περίπου ὀργυῖας μακρὰν αὐτῆς, τὸ πολεμικὸν πλοῖον τοῦ Φωκά, ὁ Θεμιστοκλῆς, ἀνῆκον εἰς τὴν ῥηθείσαν μοῖραν. Ὑβριν ἐθεώρησεν ὁ Παυλούκης τὴν θαλασσοπορείαν τοῦ ἐλληνικοῦ πλοίου ἀπέμπροσθεν τῆς πρώρας του, ὑψώσεν ἀμέσως σημείά τινα, καὶ εὐθέως ὅλος ὁ

στόλος ἐκανονοβόλησε τὸν αὐθάδη Θεμιστοκλῆ ὡς ἐχθρικὸν πλοῖον, καὶ ρίπτων κατ' αὐτοῦ πεπυρωμένας σφαίρας καὶ βομβίδας τοῦ ἐτρύπησε τὰ δύο κατάρτια, τοῦ ἔσπασε τὴν πρύμνην τῆς λέμβου του, καὶ τὸ πλοῖον ἠναγκάσθη νὰ ποδίσῃ εἰς Σύραν πρὸς ἐπισκευήν, καὶ ἐμποδίσθη ἀπὸ τῆς εἰς βοήθειαν τῆς κινδυνευούσης Σάμου ἐστρατείας τὸν. Ὁ Παυλούκης, ἀφ' οὗ διὰ τοιούτους λόγους ἐκολόβωσε τὸ ἐλληνικὸν ναυτικὸν κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ὥραν, εἰδοποίησεν ἐγγράφως ὅχι τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν, ὡς ὤφειλεν, ἀλλὰ τοὺς προκρίτους τῆς Ὑδρας περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποστολῆς του· δὲν ἐσκόπευε, τοῖς εἶπε, νὰ ἐπιφέρῃ βλάβην ἢ ἐνόχλησιν ὅποιανδήποτε εἰς ἐλληνικὰ πλοῖα μικρὰ ἢ μεγάλα καταγινόμενα εἰς ἐμπόριον ἢ εἰς ἀλίευσιν, μηδὲ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἐνοπλα τὰ ἔχοντα τακτικὰ τῆς κυβερνήσεώς των ἔγγραφα, ἂν δὲν ἔβλαπταν πλοῖα ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν, ἂν δὲν ἠνόχλουν ἢ δὲν ἤρπαζαν τὰ πλέοντα ὑπὸ πολεμικὴν συνοδίαν, καὶ ἂν περιωρίζοντο εἰς τὸ νὰ κρατῶσι μόνον τὰ φέροντα ἀπηγορευμένα ἐν καιρῷ πολέμου εἶδη ὡσάκισ ταῦτα ἀπεπειρῶντο νὰ εἰσέρχωνται εἰς ἀποκλεισμένους ὑπὸ ἐλληνικῶν πλοίων τουρκικοὺς λιμένας. Κατὰ τὴν ἔννοιαν δὲ τῆς κοινοποιήσεως ταύτης, δι' ἧς τὸ δικαίωμα τοῦ κρατεῖν τὰ ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν φορταγωγὰ πλοῖα περιωρίζετο μόνον εἰς τὰ παραβιάζοντα τοὺς ἀποκλεισμούς, ἐπετρέπετο νὰ μεταφέρεται ὑπὸ τὴν σημαίαν ταύτην ἀνεπηρεάστως πᾶσα τουρκικὴ ἰδιοκτησία ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, στρατεύματα τουρκικὰ εἰς ἀπόβασιν ἐφ' οἳουδήποτε ἐλληνικοῦ μέρους, πολεμεφόδια, τροφαί, ἀποσκευαὶ καὶ χρήματα εἰς τὰ τουρκικὰ στρατόπεδα. Ἐκοινοποίησε δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ ναύαρχος, ὅτι ἐθεώρει ἐνοχον καὶ ἀξιοποιον ὅλην τὴν νῆσον ἐξ ἧς ἔπλεε πειρατικόν τι πλοῖον· καὶ ταῦτα ἐκοινοποιεῖ, ἐν ᾧ οὔτε αὐτὸς οὔτε ἄλλος τις

ἡγνόμεναι, ὅτι πλήθη τῶν καταστραφέντων λαῶν, συγκεντρωθέντα εἰς τινες νήσους, ἀναγκαζόμενα νὰ ζῶσιν ἐπὶ τῇ ῥομφαίᾳ των, καὶ ἰσχυρότερα τῶν φιλησυχῶν κατοίκων τῶν νήσων ἐκείνων ὅχι μόνον δὲν ὑπήκουαν τὴν τοπικὴν Ἀρχὴν των, ἀλλὰ καὶ κατεπίεζαν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐντοπίους. Ὑπὸ τοιούτους ὄρους προθέμενος ὁ Παυλούκης νὰ ἐνεργήσῃ τὰ τῆς ἀποστολῆς του, ἀνεχώρησεν ἐκ Τήνου ἀφ' οὗ ἔπραξε τὰ ἀνωτέρω· ἀλλὰ πρὶν ἀναχωρήσῃ ἔγεινεν αὐτοχειροτόνητος προστάτης τῶν τοῦ δυτικοῦ δόγματος πολιτῶν Ἑλλήνων καὶ τιμωρὸς αὐθαίρετος αὐτῶν, καὶ προειδοποίησεν ἐγγράφως τοὺς προκρίτους τῆς νήσου ὅτι, ἂν ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του ἐκακοποιούντο ἢ ἐζημιούντο οἱ καθολικοί, αὐτὸς ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ του ὅχι μόνον θὰ ἱκανοποιεῖ τοὺς παθόντας καὶ ζημιωθέντας, καὶ θὰ ἐπαίδευε τοὺς πταίσαντας, ἀλλὰ θὰ ἐτιμῶρει καὶ αὐτοὺς τοὺς προκρίτους ὡς ὑπευθύνους περὶ τῆς ἀσφαλείας ἐκάστου καθολικοῦ· ὑπέσχετο δὲ τοῖς προκρίτοις τὴν φιλάνθρωπον καὶ γενναίαν προστασίαν του ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ἂν ἀπεδεικνύοντο διὰ τῆς διαγωγῆς των ἄξιοι αὐτῆς. Καὶ ταῦτα μὲν ὅσα ἐνήργησεν ἐν Τήνῳ.

Τὴν δὲ 11 αὐγούστου ἐμφανισθεῖς μεθ' ὅλου τοῦ στόλου τοῦ ἔμπροσθεν τῆς Νάξου ἀπῆτει παρὰ τοῦ κοινοῦ ὅκτῳ ἡμισυ χιλιάδας γροσίων ὡς τιμὴν εἰδῶν ὑπὸ τινων ἐντοπίων καὶ παρεπιδημούντων ξένων πειρατευθέντων, ἢ ἀπὸ πειρατῶν ἀγορασθέντων· ἀπῆτει καὶ ἱκανοποιήσιν, διότι ὑβρίσθη ὁ ἐκεῖ αὐστριακὸς πρόξενος, καὶ ἡτιμάσθη ἢ ἐπὶ τοῦ προξενείου αὐστριακῇ σημαίᾳ· προσαπῆτει καὶ ὄρκον περὶ ἀσφαλείας εἰς τὸ ἐξῆς τῶν προξένων, τῶν δυτικοφρόνων, καὶ τῶν ὑπὸ ξένην ὑπεράσπισιν κατοίκων τῆς νήσου· καὶ ἐπειδὴ δὲν εἰσηκούσθη, ἀπεβίβασε τὴν ἐπαύριον 800 στρατιώτας καὶ κανόνια, καὶ πολλορκῶν τὴν πόλιν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, τὴν

ἐκανονοβόλει, μήτε εἰς γυναῖκας μήτε εἰς ἀσθενεῖς μήτε εἰς παιδιά τὴν ἔξοδον ἐπιτρέπων. Διεκήρυξε δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐπὶ τῆς ξηρᾶς δυνάμεως Ζιμβούργος πρὸς τοὺς Ναξίους τὰ αὐτά, καὶ ἀπήτει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ὄπλα τῶν κατοίκων. Ἀντέτειναν ἀπαξάπαντες οἱ Νάξιοι εἰς τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν· ἀλλ' ὑπήγαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ αὐστριακοῦ ἀντιπροξένου ὑπὸ στρατιωτικὴν συνοδίαν, ἐζήτησαν συγγνώμην, ὠρκίσθησαν περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν προξένων καὶ τῶν ἐπὶ τῆς νήσου δυτικοφρόνων, καὶ ὕψωσαν τὴν σημαίαν τοῦ αὐστριακοῦ προξενείου. Τούτων οὕτω γενομένων ἐξέδωκεν ὁ Ζιμβούργος δευτέραν διακήρυξιν, δι' ἧς δικαιολογῶν τὴν ἀπαίτησιν τῶν ὀπλων ὡς ἀφορῶσαν τὴν ἡσυχίαν τῆς νήσου, ἐπέτρεπε τὴν ἀπ' ἀνατολῆς μέχρι δύσεως τοῦ ἡλίου κοινωνίαν τῆς πόλεως καὶ τῶν χωρίων, καὶ περιώριζε τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ εἰς μόνους τοὺς μετελθόντας τὰ τῆς πειρατείας. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπληρώθησαν ὅσα χρήματα ἀπητοῦντο, ἡ μὲν ναυαρχὸς ἀπέπλευσε τὴν 22, τὰ δὲ λοιπὰ πλοῖα μετὰ δύο ἡμέρας· δὲν ἔπαυσε δὲ ὁ ναύαρχος ἐπὶ τῆς ἐν Νάξῳ διατριβῆς του ὑβρίζων τοὺς ἐντοπίους ὡς ἀποστάτας κατὰ τοῦ νομίμου βασιλέως τῶν, καὶ προτρέπων αὐτοὺς νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὸ ἔλεός του καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος πρὸ τοῦ ἐξολοθρευμοῦ τῶν.

Δίκαιον ἀναμφιβόλως ὁ ναύαρχος εἶχε νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς ἄρπαγας εἰς τὴν ἀπότισιν ὅσων ἥρπασαν καὶ νὰ τοὺς τιμωρήσῃ· ἀλλὰ διατὶ νὰ παιδεύσῃ ὀλόκληρον ἀθῶαν πόλιν; μήπως δὲν ἤξευρε διὰ τοῦ προξένου ὅτι πάντῃ ἀνίσχυρος ἦτον ἡ κοινότης νὰ παιδεύσῃ τοὺς ἐνόχους, ὡς καταπιεζομένη ὑπὸ τῶν ἐμφιλοχωρούντων Κρητῶν, καὶ ὡς ἔχουσα αὐτὴ ἀνάγκην ὑπερασπίσεως; ἐν ποίῳ δὲ δικαίωματι ἔπραξεν ὁ ναύαρχος ὅ,τι ἔπραξεν ὑπὲρ

τοῦ προξένου ; ὁ πρόξενος ἦτον ἐντόπιος καὶ κάτοικος τῆς Νάξου, ὃ ἐστὶ πολίτης Ἑλλήν· οὔτε συνθήκην, δι' ἧς ἐδύνατο νὰ ἐγκαθιστᾷ προξένους ἐν Ἑλλάδι εἶχεν ἡ Αὐστρία, οὐδ' ἄλλην πολιτικὴν σχέσιν· ἐξ ἐναντίας ἐφέρετο πρὸς αὐτὴν ἐχθρῶδῶς καὶ ἀπανθρώπως. Πῶς ἐδύνατο λοιπὸν ἐπὶ τοιαύτης γῆς ν' ἀπαιτῇ τὴν ὑψωσιν τῆς σημαίας της καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῶν προξένων της ; ἐν ποίῳ δὲ δικαίωματι ἐκηρύχθη ὑπέρμαχος τῶν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας Ναξίων, ὅλων πολιτῶν Ἑλλήνων ; καὶ ὑπηκόους τοῦ σουλτάνου ἂν τοὺς ἐθεώρει, ὁ σουλτάνος ἀνεγνώρισε προστάτριαν αὐτῶν μόνην τὴν Γαλλίαν, καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν ταύτης ἂν καὶ παρεξηγουμένην, καὶ ὅχι ποτὲ τῆς Αὐστρίας, πολλάκις ἀντέτειναν οἱ δυτικόφρονες τοῦ Αἰγαίου εἰς τὴν ἀπότισιν τῶν νενομισμένων φόρων. Οὕτω πολιτευομένου τοῦ ναυτικοῦ τῆς Αὐστρίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἔπταιεν ἡ καταδιωκομένη καὶ ὑβριζομένη Ἑλλάς, ὅτι δὲν ἐσέβετο τὴν σημαίαν της ὡς ἐσέβετο τὰς τῶν ἄλλων Δυνάμεων, καὶ ὅτι τὴν ἐθεώρει ὡς ἐχθράν της ;

Ἀποπλεύσας ὁ Παυλούκης τῆς Νάξου κατῆρεν εἰς Ναύπλιον, ὅπου ἔδρευεν ἡ κυβέρνησις. Ἐκεῖ συνέλαβεν ὑποψίας ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐμελέτων νὰ τὸν καύσωσι· διὰ τοῦτο καὶ τὸ πλήρωμά του ἔντρομον ἐγρηγόρει πᾶσαν νύκτα, καὶ τὰ εἰσερχόμενα καὶ ἐξερχόμενα ἑλληνικὰ πλοῖα κατεσκοπεύοντο· τοιοῦτον σκοπὸν συνέλαβαν τῶντι τινὲς τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ἡ κυβέρνησις εἰδοποιηθεῖσα τοὺς ἀπέτρεψεν· ὁ δὲ Παυλούκης, εἴτε φοβηθεὶς εἴτε αἰσθανθεὶς πόσον ἀξιώμεμπτος ἦτον ἡ διαγωγή του, ἐφάνη ἔκτοτε συγκαταβατικώτερος, ἐκάλεσεν εἰς γεῦμα μέλη τινὰ τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἔστεργε ν' ἀναθεωρηθῶσιν ὑπὸ μικτῆς ἐπιτροπῆς Ἑλλήνων καὶ αὐστριακῶν ἀποφάσεις τινὲς τοῦ θαλασσίου δικαστηρίου· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰ εὐμενέστερα ταῦτα δείγματα τῆς διαγωγῆς

του ἐν τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του πλοίων ἔπραξεν ἐν τῇ νήσῳ τῶν Θερμιῶν κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ ὅ,τι ἔπραξεν αὐτὸς ἐν Νάξῳ.

Πρὸ πέντε ἐτῶν εἶχε ναυαγήσει κατὰ τὸ ἀκρωτήριον τῆς νήσου ἐκείνης, ἅγιον Δημήτριον, σουηδικὸν πλοῖον· τὸ φορτίον αὐτοῦ διήρπασάν τινες τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Σύλλακα. Ὁ πρόξενος τῆς Αὐστρίας, ὁ καὶ ὑποπρόξενος τῆς Σουηδίας, ἀπήτησε πολλάκις τὴν ἀποζημίωσιν, ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἰσηκούσθη. Τὴν δὲ 30 αὐγούστου ἠγκυροβόλησε τὸ αὐστριακὸν βρίκι ὁ Ὁρίων ἐν τῷ λιμένι τῶν Θερμιῶν, καὶ ὁ κυβερνήτης αὐτοῦ Ἀλβέρτης ἀπήτησε τὴν ἀποζημίωσιν ἐντὸς 24 ὥρων. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐζήτησαν προθεσμίαν μακρυτέραν. Τὴν ἐπιούσαν νύκτα εἶδαν οἱ ποιμένες τῆς νήσου ἐνόπλους βαδίζοντας πρὸς τὸ χωρίον, τοὺς ἐξέλαβαν ὡς ληστὰς καὶ ἔδωκαν εἵδησιν φωνάζοντες. Ἦκουσαν τὴν φωνὴν των οἱ χωρικοί, καὶ οἱ μὲν ἄνδρες ἐξῆλθαν ἐνοπλοὶ τὴν νύκτα ὡς ἐπὶ ληστῶν, καὶ ἐτουφεκίσθησαν, αἱ δὲ γυναῖκες ἔτρεξαν εἰς τὰ ὄρη πρὸς ἀσφάλειάν των· ἐγνώσθη μετ' ὀλίγον ὅτι οἱ ἀποβάντες ἦσαν αὐστριακοί, καὶ ὅτι ἔφεραν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς κανόνια εἰς σωφρονισμόν τῶν ἀπειθούντων· ἀπεδόθη δὲ ἄνευ περαιτέρω ἀναβολῆς ἡ ζητουμένη χρηματικὴ ποσότης. Τοιουτοτρόπως διεσώθη τὸ κινδυνεῦον ὁλόκληρον χωρίον διὰ τὴν ἀνομίαν καὶ ἀδικίαν τριῶν καὶ μόνων ἀτόμων.

Λήγοντος δὲ τοῦ σεπτεμβρίου ἐπανῆλθεν ὁ Παυλούκης εἰς Ναύπλιον, καὶ ἦρεν ἐκεῖ τὸ αὐστριακὸν ἐμπορικὸν πλοῖον Μαγδονάλδον ὑπὸ δίκην. Τὸ κατασχέσαν τὸν Μαγδονάλδον ἐλληνικὸν εἶχε τακτικά ἔγγραφα, καὶ οὔτε παραβίασίς τις ὑπῆρχε τῶν νενομισμένων, οὔτε παρατυπία· ἀλλ' ὁ Παυλούκης, ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐπισκέπτεται τὰ ὑπὸ τὴν αὐστριακὴν σημαίαν

πλοῖα, τὸ ἐπῆρε βία. Διεμαρτυρήθη ἡ κυβέρνησις διὰ τὴν ἐνώπιον αὐτῆς αὐθαίρετόν του ταύτην πράξιν καὶ ἀπήτησε νὰ μὴ διακόψῃ τὴν κατὰ τοὺς ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ νόμους δίκην τοῦ πλοίου· ἀλλ' ἐκεῖνος ἐκώφευσεν εἰς τὴν δικαίαν ταύτην φωνήν. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἄθλα κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος τοῦ αὐστριακοῦ ναυτικοῦ, δι' ἃ ἐγόγγυσεν ὅλη ἡ Ἑλλάς, καὶ ὠργίσθη ὅλη ἡ Εὐρώπη.

Ἄν ἡ κοινὴ καταδρομὴ τοῦ Ζαήμη καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη τοὺς ἥνωσεν, ὥς εἶδαμεν, ἡ πτώσις τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν καὶ ἡ ἀνόρθωσις τῶν ιδίων αὐτῶν τοὺς διήρесе. Γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν ὅπλων τῆς Πελοποννήσου ἦτον ὁ Κολοκοτρώνης πρὸ τῆς ἀνορθώσεώς των, τοιοῦτος ἔμεινε καὶ μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς νέας κυβερνήσεως καὶ δὲν προσέκτησεν ὅ,τι ἐνόμιζεν ὅτι τῷ ἀνήκεν ἐπὶ τῆς νέας διανομῆς τῆς ἐξουσίας ὑπὲρ ἧς τόσον ἐμόχθησεν. Ἔνεκα τούτου ἀποσπασθεὶς τοῦ Ζαήμη ἀπέσπασε καὶ ἄλλους, ἐν οἷς καὶ τὸν Ἀναγνώστην Δηληγιάννην, μέλος τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ἡ διαίρεσις τῶν ἐπαρχιῶν ἐνισχύθη ἐκ νέου. Αἱ ἐπαρχίαι τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Βοστίτισης εἴλκυσαν κυρίως τὴν προσοχὴν τῆς νέας ἀντιπολιτεύσεως διὰ τὰ πλούσια εἰσοδήματά των· καὶ τῆς μὲν πρώτης ἐπαρχίας ἀρχηγὸς ἦτον ὑπὸ τίτλον στρατηγοῦ ὁ Ἰωάννης Νοταρᾶς, ὑπαρχηγὸς δὲ ὑπὸ τίτλον ἀντιστρατήγου ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ Παναγιώτης Νοταρᾶς· τῆς δὲ δευτέρας ἀρχηγὸς ὁ στρατηγὸς Λόντος, ὑπαρχηγὸς δὲ ὁ ἀντιστράτηγος Μελετόπουλος. Τοὺς δύο τούτους ἀντιστρατήγους ἐλκύσαντες οἱ περὶ τὸν Κολοκοτρώνη, τοὺς διήγειραν κατὰ τῶν στρατηγῶν ὑπὸ τὸ δέλεαρ τῆς ἀρχηγίας τῶν ἐπαρχιῶν, ἐν αἷς ἦσαν δευτερεύοντες. Ἄλλ' ἡ διαίρεσις εἰσεχώρησε μᾶλλον εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Κορίνθου, ὅπου τὴν ὑπέθρεψε καὶ ἡ περὶ νυμφεύσεως ὠραίας καὶ εὐγενοῦς νεάνιδος τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης

ἀναφανείσα ἀντιζηλία τοῦ στρατηγοῦ καὶ τοῦ ἀντιστρατήγου. Ἡ διαίρεσις αὕτη ἐξέκλινε τὸν Αὐγουστον εἰς ἀλληλομαχίαν, καὶ οἱ δύο ἀντίζηλοι νεανῖαι εὐρόντες καὶ ἄλλους συμμάχους ἄφρονas ὡs αὐτοὺs συνῆψαν ἐν Σοφικῷ χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας των μάχην, καθ' ἣν νικήσαντες οἱ περὶ τὸν Ἰωάννην Νοταρὰν ἔσφαξαν ἀθώους, ἐλεηλάτησαν καὶ κατέστρεψαν τὸ χωρίον, καὶ ἔκαυσαν τὸ πλείστον μέρος τοῦ πευκοφύτου δάσους του, ὅθεν ῥητινολογοῦντες οἱ χωρικοὶ ἐπορίζοντο κατ' ἔτος τὰ πρὸς τὸ ζῆν' κατέστρεψαν δὲ καὶ ἄλλα χωρία γυμνώσαντες τοὺs κατοίκους των. Τὸ πῦρ τῆς κορινθιακῆς ἀλληλομαχίας ἐγγὺς ἦτο νὰ διαδοθῇ καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, ἀλλ' ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ ἔσπευσε νὰ τὸ σβέσῃ ἐν αὐτῇ τῇ ἐστία του, καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ μετέβησαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ὁ πρόεδρος της, τὰ μέλη αὐτῆς Πετρόμπεης καὶ Δηληγιάννης, καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συνελεύσεως Πορφύριος· μετέβη ἐκεῖ καὶ ὁ Κολοκοτρώνης μεταμεληθεὶς δ' ὅσα ἐνήργησεν εἰς ἑξαψιν τῶν παθῶν. Συσκέψεως δὲ γενομένης διετέθησαν τὰ τῆς ἐπαρχίας ὅπως ἡ περὶ στασις ἀπῆτει, ἀπεπέμφθησαν οἱ δύο ἀντίζηλοι νεανῖαι εἰς τὰ στρατόπεδα, καὶ τοιουτοτρόπως πολλὰ παθοῦσα ἡ ἐπαρχία τῆς Κορίνθου διεσώθη ἀπὸ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς της.

Ἀφ' οὗ δὲ οἱ προσκυνήσαντες ὅπλαρχηγοὶ Κρήτες ἐρρίφθησαν, ὡs προείπαμεν, εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν, ἠναγκάσθησαν οἱ λοιποὶ νὰ προτιμήσωσι χάριν ἀσφαλείας τὸν κλεπτικὸν πόλεμον. Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐπιδρομαὶ συχναὶ εἰς πολλὰς τῆς Κρήτης ἐπαρχίας ἐγίνοντο, καὶ ἐχθροὶ κατεστρέφοντο, καὶ χωρία ἐλαφυραγοῦντο· ἀλλὰ μετὰ τὴν κυρίευσιν τῆς Γραμβούσης εὗρισκαν οἱ ὅπλοφόροι χριστιανοὶ καταφύγιον ἐκεῖ, καὶ προμηθευόμενοι εὐκόλως τῶν ἀναγκαίων ἐγίνοντο τολμηρότεροι, ἐπιφοβώτεροι καὶ

συστηματικώτεροι. Τὴν 1 τοῦ ὁκτωβρίου τοῦ 1826 ἐξεστράτευσαν κατὰ πρώτην φορὰν ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Χανιά 150 διὰ θαλάσσης καὶ ἄλλοι τόσοι διὰ ξηρᾶς· καὶ οἱ μὲν διὰ θαλάσσης συνέλαβαν δύο ἀλιάδας αὐτάνδρους, ἐγέμισαν τὰ πλοιάρια ζώων καὶ ἄλλων λαφύρων, ἐσκότωσαν 17 ἐχθρούς, ἐν οἷς καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Χασάμπεη Τουκμετσόγλου, καὶ ἔφεραν 6 αἰχμαλώτους εἰς Γραμβοῦσαν. Οἱ δὲ διὰ ξηρᾶς ἤρπασαν ζῶα ἱκανὰ ἔξωθεν τῶν Χανιωῶν, καὶ ἐφόνευσαν καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Φενέραγα. Ἐξεστράτευσεν εἰς καταδίωξιν καὶ τιμωρίαν αὐτῶν ὁ Μουσταφάπασας, καὶ ἐπροχώρησε μέχρι τῆς Γραμβούσης, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐπρόφθασε, καὶ φονεύσας τρεῖς ἄλλους καθ' ὁδὸν ἐπέστρεψεν εἰς Χανιά· ἀλλὰ καθ' ἣν ἡμέραν ἐξεστράτευσεν, ἐπέδραμάν τινες τῶν ἐν Μαλάξᾳ χριστιανῶν μέχρι τῶν πυλῶν τοῦ τείχους, ἐγύμνωσαν τὰ βυρσοδεψεία, ἤρπασαν ζῶα, ἐφόνευσάν τινες, καὶ ἐπανῆλθαν εἰς τὰ ἴδια ἀβλαβεῖς. Τὴν αὐτὴν νύκτα κατέβησαν 10 Κεφαλιανοὶ εἰς τὰς ἀλικάς, ἐκυρίευσαν μίαν ἀλιάδα, καὶ διέβησαν ἐν αὐτῇ ἀπέμπροσθεν τοῦ φρουρίου τῆς Σούδας ἀβλαβεῖς. Ὁ δὲ Μουσταφάπασας, βλέπων τὰς γενομένας συγχρόνως πολλαχόθεν ἐπιδρομάς, λεηλασίας καὶ σφαγὰς, ἐφρόντισε νὰ ἐφοδιάσῃ τὸ φρούριον ὅσον τάχιον τῶν ἀναγκαίων, καὶ νὰ τὸ προετοιμάσῃ εἰς πολιορκίαν.

Λήγοντος δὲ τοῦ ὁκτωβρίου 300 Τοῦρκοι ὑπῆγαν εἰς Κάτανον ἐπὶ συλλογῇ ἐλαιῶν· ἐπέδραμαν οἱ Ἑλληνες, τοὺς ἐπρόφθασαν ἐπανερχομένους εἰς τὰ ἴδια, τοὺς ἐκτύπησαν, ἐφόνευσαν καὶ ἠχμαλώτισάν τινες, καὶ ἔτρεψαν τοὺς ἄλλους. Μικραὶ συγκρούσεις συνέβησαν καὶ ἄλλοι εἰς βλάβην ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν ὀθωμανῶν.

1826-27.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΓ.

Ἐκστρατεία τοῦ Κιουταγῆ εἰς Ἀθήνας καὶ ἄλωσης τῆς πόλεως.—Διορισμὸς τοῦ Καραϊσκάκη ὡς γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα στρατευμάτων.—Πολιορκία τῆς ἀκροπόλεως.—Μάχη τοῦ Χαϊδαρίου.—Συντυχία Καραϊσκάκη καὶ Κιουταγῆ.—Εἰσόδος τῶν περὶ τὸν Φαβιέρον εἰς τὴν ἀκρόπολιν.—Ἐκστρατεία τῶν Θετταλομακεδόνων εἰς Τάλαντι.

Ἡ ΑΛΩΣΙΣ τοῦ Μεσολογγίου ἐπέφερε τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀγῶνος καθ' ὅλην τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα. Οἱ λαοὶ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνου τοῦ μέρους ἐπροσκύνησαν· ὁ δὲ Κιουταγῆς ἐκδυθεὶς τὴν λεοντὴν καὶ ἐνδυθεὶς τὴν ἀλωπεκὴν τοὺς μὲν τῶν ἐχόντων ἐπαρχίας ὀπλαρχηγῶν ἐφείλκυσε καὶ προσέλαβεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, τοὺς δὲ οὐδετέρωσεν· ἀφήσας δὲ ἱκανὴν φρουρὰν ἐν Μεσολογγίῳ ἐξεστράτευσεν τὸν ἰούνιον εἰς Ἀθήνας, ἐπάτησε μηδενὸς ἐναντιουμένου τὴν Φωκίδα καὶ Βοιωτίαν, καὶ τὴν 28 ἰουνίου ὑπὲρβηκεν ἐν Θήβαις. Δεκακισχίλιοι ἱππεῖς καὶ πεζοὶ ὑπελογίζοντο οἱ συνεκστρατεύσαντες, καὶ ἐξ εἴκοσι κανονίων καὶ ἐξ ὀλμοβόλων συνίστατο τὸ πυροβολικόν του· προνοητικώτερος δὲ τοῦ Δράμαλη ἐξησφάλισε διὰ στρατιωτικῆς κατοχῆς καταλλήλων μεταξὺ

θέσεων τὴν ἐλευθέραν κοινωνίαν τοῦ στρατοῦ του, τῆς Εὐβοίας καὶ τοῦ κορινθιακοῦ κόλπου ὅθεν ἔμελλε νὰ πορίζεται τὰ χρειώδη. Ἐν ᾧ δὲ ἐστράτευεν οὗτος εἰς Ἀθήνας, ἐπάτησεν ὁ Καρύστιος Ὁμέρπασας τὴν Ἀττικὴν μετὰ χιλίων· καὶ αὐτὸς μὲν κατέλαβε τὸ Καπαδρίτι 8 ὥρας ἀπέχον τῶν Ἀθηνῶν, οἱ δὲ περὶ αὐτὸν ἱππεῖς ἐπροχώρησαν εἰς Πειραιᾶ, ἔκαυσαν τὰς θημωνιάς, ἤρπασαν ποίμνια καὶ ἐπανῆλθαν εἰς τὸ στρατόπεδόν των. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης ὁ Βάσος καὶ ὁ Κριεζώτης εὐρίσκοντο κατὰ τὴν Κάζαν καὶ τὰ Δερβενοχώρια, ὅπου μαθόντες τὰ κατὰ τὸν Πειραιᾶ ἀνεστράφησαν, καὶ τὴν 20 ἰουνίου ἐστρατοπέδευσαν ἐν τῷ χωρίῳ Λιόσα ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ ἐχθροῦ· τὴν δὲ ἐπαύριον δύο ὥρας πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἔστειλαν περίπου 100 στρατιώτας εἰς ἑνεδραν τῶν ἐχθρῶν ἐξερχομένων συνήθως πρὸς θερισμόν, καὶ ἐφόνευσαν 2, ἀλλ' ἔδραμαν 200 ἱππεῖς κατὰ τῶν 100 Ἑλλήνων καὶ τοὺς ἐπολέμησαν· ἐπρόφθασαν ἐν τούτοις καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, καὶ οὕτως οἱ ἱππεῖς ἐπανῆλθαν εἰς τὰ ἴδια· τὴν δὲ ἐπαύριον ἐπρότειναν οἱ Τούρκοι συνδιάλεξιν, καὶ εἰσακουσθέντες ἔστειλαν δύο ὑποπλαρχηγούς, ὑποσχόμενοι τῷ Κριεζώτῃ καὶ τῷ Βάσῳ μεγάλας ἀμοιβὰς ἂν ἐπροσκύνουν· ἀπορρίψάντων δὲ αὐτῶν τὰς προτάσεις ἐξεστράτευσαν πανστρατιᾷ τὴν 24 λίαν πρωὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων· ἀντεξεστράτευσαν καὶ οἱ Ἕλληνες, ἐπολέμησαν ὅπου καὶ τὴν προτεραίαν, ἐπληγώθησαν 7 Ἕλληνες, οἱ δὲ Τούρκοι ἐπανῆλθαν εἰς τὸ στρατόπεδόν των· γνωσθέντος δὲ τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Κιουταγῆ εἰς Θήβας ἀνεχώρησαν οἱ περὶ τὸν Βάσον καὶ τὸν Κριεζώτην εἰς Ἐλευσίνα.

Ἀρχομένου δὲ τοῦ μαΐου διωρίσθη ὁ Γούρας ἀρχηγὸς τῶν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα συστηθησομένων στρατοπέδων, καὶ διετάχθη νὰ μὴ ἀναμείνη τοὺς ἐχθροὺς πρὸ τῶν πυλῶν τῶν Ἀθηνῶν· ἀλ-

λ' αὐτὸς μὴ φροντίσας νὰ φυλάξῃ οὐδ' αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν τοῦ ἀπάτητον ἐκλείσθη ἐν τῇ ἀκροπόλει μετὰ 300 μισθωτῶν· καὶ ἐπὶ λόγῳ ἐξοικονομήσεώς των ἐβασάνισέ τινας τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας ἀργυρολογῶν καὶ ἀποταμιεύων· ἔστειλε δὲ ἐπὶ φορολογίᾳ καὶ εἰς Σαλαμίνα ὅπου ἦσαν Ἀθηναῖοι τὸν κακοῦργον ὁπαδόν τοῦ Μάνδαλον ὅστις διὰ δεινῶν κακώσεων ἐξετέλεσε τὰ τῆς ἐντολῆς του. Ὑπὸ τοιοῦτον ἀρχηγὸν οἱ ἐπιρρέπεις εἰς τὴν ἀταξίαν στρατιωταί τοῦ ἔπραξαν πρὶν κλεισθῶσιν ὅσα αἰσχυρὸν καὶ λέγειν κατὰ τῶν δυστυχῶν χωρικῶν, καὶ τοὺς ἔφεραν εἰς τοιαύτην ἀπόγνωσιν, ὥστε ἐπὶ τῆς μικρᾶς εἰσβολῆς τοῦ Ὁμέρπασα τὰ δύο χωρία Χασιά καὶ Μενίδι ἐπροσκύνησαν καὶ ὑπεδέχθησαν τὸν ἐχθρὸν ὡς λυτρωτὴν των, δολοφονήσαντες καὶ τὸν ὄπλαρχηγόν των Μελέτην Βασιλείου τὸν πρῶτον καλέσαντα αὐτοὺς καὶ τοὺς λοιποὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς εἰς τὰ ὅπλα καὶ πιστῶς ἀθλήσαντα μέχρι τέλους. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἂν καὶ ἀπεστρέφοντο τὸν φρούραρχόν των διὰ τὰς καταπιέσεις του, ἐφάνησαν κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην ὥραν χάριν τῆς πατρίδος εἰς ἄκρον ἀνεκτικοί. Ἐκτὸς ὀλίγων καταφυγόντων εἰς Σαλαμίνα διέμειναν ἐν τῇ πόλει ὅχι μόνον οἱ δυνάμενοι νὰ ὀπλοφορῶσιν ἢ ἄλλως πῶς νὰ ὠφελῶσιν, ὅλοι περίπου 1000, ἀλλὰ καὶ πάμπολλαι γυναῖκες καὶ παιδία. Ἐκλείσθησαν ἐντὸς αὐτῆς καὶ ἄλλοι 100 ἄλλων μερῶν ὀπλοφόροι ὑπὸ τὸν Στάθην Κατσικογιάννην, τὸν Διονύσιον Εὐμορφόπουλον καὶ τὸν Γεώργιον Φωκᾶν· ὥστε ὅλοι οἱ ὀπλοφοροῦντες ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ τῆς ἀκροπόλεως ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ ἐχθροῦ ἦσαν περίπου 1400.

Τὴν δὲ 29 ἰουνίου ἡ προφυλακὴ τοῦ ἐν Θήβαις ἀνλίσθέντος τὴν προτεραίαν ἐχθρικοῦ στρατοῦ ἐκ δισχιλίων πεζῶν καὶ χιλίων ἱππέων ὑπὸ τὸν Μουστάμπεην ἀφίχθη εἰς Καπανδρίτι, καὶ ἠνώθη

μετὰ τῶν ὑπὸ τὸν Ὁμέρπασαν· τὴν δὲ ἐπαύριον ἐφάνησαν ἱππεῖς ἔξωθεν τῶν Ἀθηνῶν περιφερόμενοι. Ἰδόντες αὐτοὺς οἱ ἐν τῇ πόλει Ἕλληνες ἐξώρμησαν καὶ τοὺς ἠνάγκασαν ν' ἀναχωρήσωσι. Τὴν 1 δὲ ἰουλίου τινὲς τῶν εἰσβαλόντων ἐχθρῶν ἐπροχώρησαν εἰς τὰ Μεσόγεια, καὶ εὐρόντες ἀντίστασιν κατὰ τὸ Λιώπεσι ὠπισθοδρόμησαν· τὴν δ' ἐπαύριον περὶ τὸ δειλινὸν ἐφάνησαν οἱ ἐχθροὶ ἐκ νέου ἔξω τῆς πόλεως ἐρχόμενοι διὰ τῶν Ἀμπελοκήπων· ἀλλὰ κανονοβοληθέντες καὶ παρὰ τοῦ φρουρίου καὶ παρὰ τῶν κανονοστασίων τοῦ κάτω τείχους ὠπισθοδρόμησαν· τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ὅλον τὸ κατὰ τὸ Καπανδρίτι στράτευμα κατέλαβε τὸ μοναστήριον τοῦ Πετράκη, καὶ τοὺς κήπους τῶν Πατησίων, τῶν Σεπωλίων, καὶ τοῦ Χασακῆ· τὴν ἐπιούσαν νύκτα ἐμβῆκαν εἰς τὴν πόλιν ἄλλοι 150 ὀπλοφόροι ἐλθόντες ἐκ Σαλαμίως. Τὴν 5 κατέλαβαν οἱ Ἕλληνες τὸν λόφον τοῦ Μουσείου, οἱ δὲ Τούρκοι τὴν Πνύκα, τὴν ἀγίαν Τριάδα καὶ τὴν ἀγίαν Μαρίναν· κατέλαβαν δὲ τὴν νύκτα πρὸς τὴν 7 καὶ τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον τὸν ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Θεσέως· τὴν δὲ 10 ἐν ᾧ οἱ περὶ τὸν Κριεζώτην καὶ Βάσον ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι ἐν Ἐλευσίνι ἐφάνησαν αἰφνης ἐρχόμενοι κατ' αὐτῶν διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν Θηβῶν 2000 ἐχθροὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς ὑπὸ τὸν Ἀσλάμπεην. Οἱ Ἕλληνες ἀφῆκαν τὰ ὀχυρώματά των, προϋπήντησαν τοὺς ἐχθροὺς πρὸς τὸ Θριάσιον πεδίον, ἐπολέμησαν καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν. Ἐπανῆλθαν οἱ ἐχθροὶ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ τὴν ἐπαύριον· ἀλλὰ καὶ τότε ἀπεκρούσθησαν. Τὴν δὲ ἐπιούσαν οἱ μὲν πεζοὶ ἔκανσαν τὴν Μάνδραν καὶ τὴν Μαγούλαν, οἱ δὲ ἱππεῖς ὑπῆγαν πάλιν ὅπου ἐπολέμησαν τὴν προτεραίαν, ἀλλὰ καταπολεμηθέντες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καταλιπόντες τὰς σκηνὰς καὶ ἀποσκευὰς των, καὶ τὴν νύκτα ἐπανέκαμψαν εἰς τὸ στρατόπεδόν των

κακῶς ἔχοντες. Οἱ δὲ ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐχθροὶ ὀρμήσαντες τὴν 11 ἐκυρίευσαν τὸν λόφον τοῦ Μουσειου, καὶ ἀνήγειραν προμαχώνας. Τὴν 12 ἐξῆλθαν οἱ Ἕλληνες τῶν τειχῶν ὑπὸ τὸν Γούραν, καὶ κατεδίωξαν τοὺς ἐχθροὺς μέχρι τοῦ μοναστηρίου τοῦ Πετράκη· τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ συνεκστρατεύων ὑπὸ τὸν Κιονταγῆν Μουχτάρμπεης Κιαφτέσης ἔγραψε τῷ γνωρίμῳ τοῦ Γούρα, προτρέπων αὐτὸν νὰ παραδώσῃ τὸ φρούριον εἰς ἀποφυγὴν τῆς ἀφεύκτου τῶν ἐν αὐτῷ καταστροφῆς, καὶ ὑποσχόμενος ὠφελείας καὶ τιμὰς, ἀλλ' ἡ πρότασις ἀπερρίφθη· τὴν δὲ 13 ἐξορμήσαντες οἱ ἐν τῇ πόλει, ἐν οἷς καὶ ὁ Μακρυνγιάννης εἰς τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐντοπίων, καὶ προσβαλόντες τοὺς ἐχθροὺς ἐφόνευσαν δύο· ὑπῆγαν καὶ εἰς τὰ ἀλώνια τοῦ Γερανίου, ὅπου ἦτον ἀκόμη ὀλίγος σῖτος ἀναλώνιστος, καὶ τὸν ἔκαυσαν· θέλων δέ τις τῶν ἐχθρῶν νὰ σβέσῃ τὴν φλόγα συνεκάη. Τὴν νύκτα ἐπεχείρησαν οἱ ἐχθροὶ νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν τοῦ νιοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ ὀχυρωθῶσιν ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν στηλῶν του, ἀλλὰ τουφεκισθέντες ἀπεμακρύνθησαν· τὴν δὲ ἐπαύριον εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ἐκ Σαλαμῖνος ὁ ἐπὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου διακριθεὶς ὑπονομοποιοὺς Κώστας Χορμοβίτης μετὰ 3 συνεργατῶν καὶ 70 Ἀθηναίων. Τὴν 15 παραφυλάξαντές τινες τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐφόνευσαν 2 ἵππεῖς καὶ ἐπῆραν τοὺς ἵππους των. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐφάνη ἀννυψωμένον ἐχθρικὸν κανονοστάσιον ἐν Γερανίῳ, καὶ ἄλλο τὴν ἀκόλουθον νύκτα κατὰ τὴν ἁγίαν Μαρίναν· ἐπετέθησαν δὲ τέσσαρα κανόνια, καὶ ἔκτοτε ὁ πόλεμος ἐγένετο σοβαρώτερος. Τὴν 16 ἦλθεν ὁ Κιονταγῆς ἐκ Θηβῶν, ὅπου ἀφῆκε τρισχιλίους στρατιώτας ὀπισθοφυλακὴν, καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐν Πατησίοις· τὴν αὐτὴν ἡμέραν σφοδρῶς κανονοβολοῦντες οἱ ἐχθροὶ ἔρριψαν μέρος ἐνὸς τῶν δύο δυτικῶν πύργων τοῦ

τείχους· τὴν ἐπιούσαν ἔβλαψαν καὶ τὸν ἄλλον πύργον, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεσκεύασαν τὴν νύκτα τὰ βλαφθέντα μέρη· κατεσκεύασαν καὶ κανονοστάσιον ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῶν ἀγίων Ἀναργύρων προσβάλλον τὸ ἐν Γερανίῳ ἐχθρικόν. Τὴν 31 ἰουλίου ἔστειλαν οἱ ἐν Ἐλευσίνι πρὸς τὸν Πειραιᾷ 7 στρατιώτας εἰς κατασκοπὴν τῶν κινήματων τῶν ἐχθρῶν· ἀλλ' ἔπεσαν οἱ σταλέντες εἰς χεῖρας αὐτῶν καὶ εἰς ἐφονεύθη ἀμυνόμενος. Μαθὼν δ' ἐκ τῶν συλληφθέντων ὁ Κιουταγῆς ὅτι οἱ ἔξωθεν Ἕλληνες ἔτοιμοι ἦσαν νὰ ἐκστρατεύσωσιν εἰς λύσιν τῆς πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν, ἐπεμελήθη νὰ κυριεύσῃ ὅσον τάχιον τὴν πόλιν ἐξ ἐφόδου.

Τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἦτον ὅλον ἡμελημένον καὶ πολλαχοῦ σαθρόν, εἶχε καὶ πολλὴν ἔκτασιν· ὁ δὲ ὀλίγος ἀριθμὸς τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτοῦ ἦτον δυσανάλογος. Εἰκοσιτέσσαρες πύργοι ἔκειντο πέριξ αὐτοῦ, ἀλλ' οἱ πλείστοι ἄοπλοι, οἱ δὲ ἔνοπλοι δὲν εἶχαν εἰμὴ ἀνὰ ἓν κανόνι, καὶ τοῦτο πολλάκις δύσχρηστον· δι' αὐτὰ τὰ αἷτια ἡ πόλις ἦτον εὐάλωτος. Δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἐφόδου, ὅ ἐστι τὴν 1 καὶ 2 αὐγούστου, ἔρριψαν οἱ ἐχθροὶ ἐπὶ τοῦ τείχους ὅσας κανονίας δὲν ἔρριψαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας, καὶ κατηδάφισαν τόσα μέρη αὐτοῦ, ὥστε δὲν ἐπρόφθαναν οἱ ὑπερασπισταὶ του νὰ τὰ ἐπισκευάζωσι. Τὸ πρῶν δὲ τῆς 3 ὥρμησαν ὅλοι πολλαχόθεν ἀλαλάζοντες, ἐπάτησαν τὴν πόλιν διὰ τῶν κατηδαφισμένων μερῶν τοῦ τείχους, καὶ μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν τὴν ἐκυρίευσαν ὅλην· 12 Ἕλληνες ἐφονεύθησαν, 30 ἐπληγώθησαν, καὶ 10 ἄνδρες καὶ 40 γυναῖκες ἠχμαλωτίσθησαν, ὅλοι δὲ οἱ λοιποὶ διεσώθησαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Τὴν δὲ ἐπαύριον κατέβησαν αἰφνης τινὲς τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς πόλεως, ἐμβῆκαν εἰς τινα οἰκίαν, τὴν ἔκαυσαν, ἐφόνευσαν 13 καὶ ἐζώγησαν 5· ἐφονεύθησαν δὲ καὶ 2 ἐξ αὐτῶν καὶ ἐπληγώθησαν 8. Εἰς δὲ τῶν ζωγρηθέντων Τούρκων

ἐλεγετο ὅτι ἦτον ὁ ἀρχιπυροβολιστὴς τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, ὅστις καὶ συμπαρελήφθη ἐν τῷ τάγματι τῶν Ἑλλήνων πυροβολιστῶν.

Ἡ δὲ κυβέρνησις μαθοῦσα ὅτι ὁ Γούρας ἐκλείσθη ἐν τῷ φρουρίῳ ἐφρόντισε ν' ἀντικαταστήσῃ ἄλλον ἀρχηγὸν τῶν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα στρατοπέδων. Τὰ ὄμματα πολλῶν τῶν μελῶν τῆς κυβερνήσεως ἔπесαν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τὸν Καραϊσκάκην μεταβάнта εἰς Ναύπλιον μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Μεσολογγίου· τοῦτον συνίστα καὶ ἡ κοινὴ γνώμη ὡς τὸν ἀξιώτερον νὰ διοικήσῃ ἐπὶ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος πολυάριθμον στρατεύμα καὶ ἀνεγείρῃ τὰ πεπτωκότα μέρη· ἀλλ' ἀνίκητος ἐνομίζετο ἢ κατ' αὐτοῦ ἀπέχθεια τοῦ προέδρου τῆς κυβερνήσεως Ζαήμη δι' ἃς καταδρομὰς καὶ περιφρονήσεις ὑπέφερε παρ' αὐτοῦ ὁ οἶκός του ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἐμφυλίου πολέμου. Ἀλλ' ὁ ἀνὴρ οὗτος τόσῃν πατριωτικὴν ἀνοχὴν ἔδειξε πρὸς τοὺς ἐχθροὺς του κινδυνευούσης τῆς πατρίδος, ὥστε γενομένου λόγου ἐπὶ τοῦ κυβερνητικοῦ συμβουλίου περὶ διορισμοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ, πρῶτος αὐτὸς ἐξεστόμισεν ὅτι οὔτε ἀξιώτερον οὔτε καταλληλότερον ἄλλον ἐθεώρει παρὰ τὸν Καραϊσκάκην. Ἐπευφημησάντων δὲ ὅλων τῶν μελῶν μετεπέμφθη τὴν ἐπαύριον ὁ Καραϊσκάκης εἰς τὸν θαλασσόπυργον, καὶ ὁ Ζαήμης λαβὼν πρῶτος τὸν λόγον τῷ ἀνήγγειλε περιποιητικῶς τῷ τρόπῳ ὅ,τι περὶ αὐτοῦ ἐβουλεύθη ἡ κυβέρνησις τὴν προτεραίαν. Κατενύχθη ὁ Καραϊσκάκης ἐπὶ τοῖς λόγοις τοῦ προέδρου, ἀπήντησε φιλοφρόνως καὶ εὐγνωμόνως, ὑπέσχθησαν ἀμφοτέροι παντελῇ λήθην τῶν παρελθόντων, καὶ ἐναγκαλισθέντες ἐφιλήθησαν, καὶ τὸ φίλημα τῶν δὲν ἦτο φίλημα Ἰούδα. Συλλέξας δὲ ὁ νεοχειροτόνητος ἀρχηγὸς ὅσους ἐδυνήθη ἐν Ναυπλίῳ ἐξεστράτευσεν μετὰ 600 τὴν 19 ἰουνίου εἰς Ἐλευσίνα, ὅπου ἦσαν ἤδη τὰ τάγματα τοῦ Βάσου, τοῦ Πανουργιᾶ καὶ τοῦ Κριεζώτη, καὶ ὅπου διετάχθησαν νὰ

συνέλθωσι καὶ ἄλλα ἄλλων ὀπλαρχηγῶν· ἐγένετο καὶ πᾶσα φροντὶς εἰς προμήθειαν τροφῶν, ὧν δὲν ἐστερεῖτο ἡ κυβέρνησις χάρις εἰς τὸν γενναῖον φιλελληνισμὸν τῶν χριστιανικῶν λαῶν· ἐπειδὴ δὲ πᾶς φόβος ἐχθρικῆς ἀποβάσεως εἰς Σπέτσας καὶ Ὑδραν ἐξέλειψεν ἤδη διετάχθη καὶ ὁ Φαβιέρος νὰ συνεκστρατεύσῃ εἰς τὴν στερεὰν Ἑλλάδα.

Διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν Ναυπλίῳ ἀταξίαν ἔστησε πρὸ μικροῦ ὁ φιλέλλην οὗτος τὴν σταθερὰν διαμονὴν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ του ἐν τῇ κατὰ τὴν Πελοπόννησον χερσονήσῳ τῶν Μεθένων, καὶ ἔφερεν ἐκεῖ ὅλας του τὰς ἀποθήκας ἀφήσας δύο λόχους εἰς φρουρὰν τοῦ Ναυπλίου· ἐπρωτίμῃσε δὲ τὸ μέρος ἐκείνο ὡς παραθαλάσσιον, ὡς μακρὰν τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν θορύβων, καὶ ὡς κείμενον ἐν μέσῳ Ὑδρας, Ἀθηνῶν, Ναυπλίου καὶ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου· τὴν φύσει δὲ ὀχυρὰν ἐκείνην θέσιν ὠχύρωσεν ἔτι μᾶλλον ἀνεγείρας ἐπὶ τῶν δύο λόφων τοῦ ἰσθμοῦ τῆς δύο μικρὰ φρούρια· καθ' ἃς δὲ ἡμέρας διετάχθη νὰ ἐκστρατεύσῃ, ἔφθασαν εἰς Μέθена ἐκ Μασσαλίας 70 φιλέλληνες ὑπὸ τὸν Ἰταλὸν συνταγματάρχην Πίζαν· ἡ δὲ γενναία συνδρομὴ τῆς ἐν Παρισίοις φιλελληνικῆς Ἑταιρίας ἐπρομήθευε πρὸ τινος καιροῦ ὅχι μόνον τὰ εἰς τροφήν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς ἐξοικονόμησιν τῶν εὐρωπαϊῶν ἐθελοντῶν ἐπὶ τῇ προτροπῇ τοῦ κόμητος Δαρκούρτου, μέλους καὶ ἀντιπροσώπου αὐτῆς, ἐπισκεφθέντος κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν τὴν Ἑλλάδα εἰς πλήρη καὶ ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς. Ὑπὸ τοιαύτας αἰσίας περιστάσεις ἐδέχθη προθύμως ὁ Φαβιέρος τὴν διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως, καὶ παραλαβὼν τὸ α' καὶ τὸ β' τῶν ταγμάτων ἐκ χιλίων περίπου ἀνδρῶν, τὸν πρὸ μικροῦ ἐλθόντα εἰς Ἑλλάδα ὑπὸ τὸν Πίζαν λόχον τῶν φιλελλήνων, 70 ἱππεῖς ἀνίππους, καὶ 4 ὀρεινὰ κανόνια, ἐξεστράτευσεν ἀρχομένου τοῦ αὐγούστου εἰς Ἐλευσίνα, ὅπου

ἡῦρεν ἐστρατοπεδευμένους 2500 ἀτάκτους ὑπὸ διαφόρους καὶ ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Καραϊσκάκη. Τὸ ἑσπέρας δὲ τῆς 5 αὐγούστου ἀνεχώρησαν ὅλοι καὶ ἔφθασαν περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰς Χαϊδάρι, καὶ ἄλλοι μὲν κατέλαβαν τὸν ἐκεῖ περιτειχοισμένον κήπον κείμενον ἐν μικρῇ τινι κοιλάδι καὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχοντα τῶν Ἀθηνῶν, ἄλλοι δὲ ἐχαρακώθησαν ἐπὶ τῶν δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τοῦ κήπου λόφων· τὸ δὲ τακτικὸν ἠϋλίσθη ἐκ δεξιῶν τοῦ κήπου ἔχον κατὰ μέτωπον τὴν πόλιν καὶ ὀπισθεν τὸ ὄρος.

Τὴν 6 ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου ἐπρόκυψαν ἐκ τοῦ ἐλαιῶνος δισχίλιοι περίπου ἐχθροί, πεζοὶ καὶ ἵππεις, ἔλκοντες δύο κανόνια ἐλαφρά, καὶ οἱ μὲν πεζοὶ καὶ οἱ πλείστοι τῶν ἱππέων προσέβαλαν τὰ ἐξ ἀριστερῶν τοῦ κήπου χαρακώματα, ὅπου ἦσαν τὰ τάγματα τοῦ Κριεζώτου, τοῦ Περρραιβοῦ, τοῦ Στέφου, καὶ τὸ τῶν ἐπτανησιῶν· τινὲς δὲ ὑπήγαν πρὸς τὰ ἐκ δεξιῶν. Ἐδραμε κατὰ τῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ πεσόντων τὸ α' τάγμα, ἐτράπησαν μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν οἱ ἐχθροὶ καὶ ἠρπάγησαν καὶ τὰ πολεμεφόδια των· ἔδραμε καὶ ὁ λόχος τῶν φιλελλήνων κατὰ τῶν πρὸς τὰ δεξιὰ ἐχθρῶν καὶ τόσον ἐπροχώρησεν ὥστε εὐρέθη μόνος πολεμῶν κατὰ τριπλασίων· ἀλλὰ διὰ τῆς περὶ τὸν πόλεμον ἐμπειρίας του, διὰ τῆς καρτεροψυχίας του καὶ διὰ τοῦ ἀκαταπαύστου πυρός του ἀπέκρουσεν εὐτυχῶς τὰς ἐπανελημμένας προσβολὰς τῶν ἐχθρῶν του, καὶ τοὺς ἔτρεψε μετ' ὀλίγον εἰς φυγὴν, ἐλθόντων δύο λόχων τοῦ β' τάγματος ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς μάχης. Ἐνεθάρρυνεν ἡ ἐπιτυχία αὕτη τὸν τακτικὸν στρατὸν, καὶ ὁ Φαβιέρος θεωρήσας ἀρμόδιον τὸν καιρὸν εἰς συγκρότησιν γενικῆς μάχης διέταξεν ὅλους τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του νὰ καταβῶσιν εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ βαδίσωσι κατευθὺ πρὸς τὴν πόλιν· παρήγγειλε δὲ καὶ τῇ Καραϊσκάκῃ νὰ διατάξῃ τοὺς ἀτά-

κτους νὰ συνακολουθήσωσιν· ἀλλὰ τούτου μὴ συγκατατεθέντος, εἴτε διότι ἐθεώρει τὸ κίνημα ὡς παράτολμον, εἴτε διότι ἤξευρεν ὅτι οἱ ἄτακτοι δὲν συνηκολούθουν ὡς μὴ ἔχοντες τὴν ἕξιν τοῦ μάχεσθαι ἐν τοῖς πεδίοις πεζοὶ πρὸς ἵππεῖς, ἠναγκάσθη νὰ ὑποπισθοδρομήσῃ. Οἱ Ἕλληνες ἐπῆραν τὴν ἡμέραν ἐκείνην δύο σημαίας, καὶ ἐφόνευσαν καὶ ἐπλήγωσάν τινας· ἐφόνευσαν καὶ ἓνα τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἱππικοῦ, καὶ ἤρπασαν τὸν ἵππον του· ἐφονεύθησαν δὲ καὶ 8 ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐπληγώθησαν 20, ἐν οἷς 5 φιλέλληνες· ἐθλάσθησαν καὶ οἱ ἄξονες τῶν δύο ὑποστατῶν καὶ ἐστάλησαν εἰς Σαλαμίνα πρὸς ἐπισκευήν. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπρόβαλεν ὁ Καραϊσκάκης νὰ μεταφέρωσι τὸν στρατὸν εἰς Πειραιᾶ πρὸς εὐκολωτέραν προμήθειαν διὰ θαλάσσης πολεμεφοδίων καὶ τροφῶν· ἀλλ' ὁ Φαβιέρος ἀντέτεινε λέγων, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας ἦτο νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν, καὶ ὅχι νὰ χρονοτριβῶσι στρατοπεδεύοντες μακρὰν τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀμυνόμενοι μᾶλλον ἢ βλάπτοντες· ἀντεπρόβαλε δὲ νὰ κινηθῶσι τὴν ἐπαύριον κατὰ τῶν ἐχθρῶν· ἀλλ' ἡ γνώμη του δὲν ἔγινε δεκτὴ, καὶ ἀναγκασθεὶς νὰ ἐνδώσῃ διέταξε τοὺς σὺν αὐτῷ νὰ κινήσωσι τὸ μεσονύκτιον· ἀλλὰ δύο ἐκ τῆς ἀκροπόλεως διαφυγόντες τὴν προσοχὴν τῶν ἐχθρῶν ἦλθαν εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἀναγγέλλοντες ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐτοιμάζοντο ν' ἀναχωρήσωσιν. Ἡ ἀγγελία αὕτη ἀνέτρεψε τὸ σχέδιον τῆς εἰς Πειραιᾶ μεταβάσεως τοῦ στρατοῦ. Ἡ ἐβδόμη τοῦ μηνὸς διῆλθεν ἀπόλεμος, καὶ ὁ ἐχθρὸς δὲν ἐφάνη, ὅχι διότι ἐτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ, ἀλλὰ διότι ἀνεμένετο ὁ Καρύστιος Ὁμέρπασας πρὸ μικροῦ ἀπελθὼν εἰς Εὐβοίαν, ὅστις καὶ ἐφθασε τὴν αὐτὴν ἑσπέραν μεθ' ἱκανῶν ἱππέων· τὴν δὲ ἐπαύριον τὸ πρωὶ ἐφάνη ὁ Κιουταγῆς ἐρχόμενος πρὸς τὸ Χαϊδάρι μετὰ πεντακισχιλίων περίπου πεζῶν καὶ χιλίων ἱππέων. Ὁ Φαβιέρος ἔστειλε

πάραντα τὸ ἀ τάγμα καὶ τοὺς ἀνίππους ἵππεῖς ἔλκον-
 τας τὰ δύο σῶα κανόνιά του εἰς κατάληψιν ὁμολοῦ
 τινος καὶ ἐπιμήκους λόφου· ἀλλ' ἐν ᾧ ἀνέβαιναν οὗτοι
 ἀφ' ἐνὸς ἀνέβαιναν ἀφ' ἐτέρου καὶ οἱ ἐχθροὶ ἵππεῖς·
 τὸ δὲ ἐν μέσῳ ὕψος τοῦ λόφου ἐμπόδιζε τοὺς μὲν νὰ
 ἴδωσιν ἀναβαίνοντας τοὺς δέ, ὥστε ἀφίχθησαν ἀμφό-
 τεροι ἀπροσδοκῆτως εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου·
 πρῶτοι ἐπυροβόλησαν οἱ τακτικοὶ καὶ ἐφόνευσάν
 τινας, ἀλλ' ὁ εἰς τετράγωνον σχηματισμὸς αὐτῶν,
 καθ' ὃν ἐν μόνον μέτωπον ἔβλεπε τοὺς ἐχθροὺς,
 τοῖς ἦτον ἐπιβλαβής· συνέβη δὲ καὶ τὸ δυστύ-
 χημα νὰ πληγθῇ ὁ διοικῶν τὸ τάγμα Ῥοβέρτος,
 Γάλλος, καὶ νὰ θλασθῶσιν οἱ ἄξιοι τῶν ὑποστα-
 τῶν· τὰ συμβάντα ταῦτα ἐπροξένησαν δειλίαν καὶ
 ἀταξίαν εἰς τὸ τάγμα, τὸ τετράγωνον διερράγη, καὶ
 οἱ ἐχθροὶ εἰσεχώρησαν διὰ τῶν κενῶν· ἀλλὰ δραμόν-
 τες οἱ τοῦ β' τάγματος καὶ οἱ περὶ τὸν Καραϊσκάκην
 καὶ Κριεζώτην, ἔστησαν τὴν ὁρμὴν τῶν ἐχθρῶν, καὶ
 ἐπροφύλαξαν τὸ κινδυνεῦον τάγμα ἀπὸ τοῦ παντε-
 λούς ἀφανισμοῦ του· 38 στρατιῶται καὶ εἰς τῶν
 τυμπανιστῶν του ἐφονεύθησαν καὶ ἤχημαλωτίσθησαν.

Ὁ ἐχθρὸς κυριεύσας τὸν λόφον ὅλον ἐχαράκωσε
 τὴν κορυφὴν του, καὶ διαιρέσας τὰς δυνάμεις του ἔρ-
 ριψε τὴν μὲν ἵππικὴν καὶ μικρὸν μέρος τῆς πεζικῆς
 ἐπὶ τὸ ὀχύρωμα τοῦ Στέφου καὶ τοῦ Περρραιβοῦ,
 ὅπου καὶ ὁ Λέκκας, ὅλην δὲ τὴν ἄλλην πεζικὴν πρὸς
 τὸν μεταξὺ αὐτοῦ τοῦ ὀχυρώματος καὶ τοῦ ὄρους
 λόφον, ὃν κατεῖχεν ὁ Κριεζώτης· καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν
 Στέφον, Περρραιβὸν καὶ Λέκκαν ἀντέκρουσαν τοὺς
 ἐφορμήσαντας καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ὀπισθοδρο-
 μήσωσιν· οἱ δὲ κινήθεις πρὸς τὸν λόφον εὐρόντες
 τὰ κάτω ἀνοχύρωτα ἐπροχώρησαν μέχρι τῆς κορυ-
 φῆς αὐτοῦ· ἀλλ' ἐκεῖ φθάσαντες ἤσαν πολλὴν ἀντί-
 στασιν καὶ δις ἐφορμήσαντες ἀπεκρούσθησαν· τόσον
 δὲ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐμάχοντο ὥστε, ἀντὶ νὰ τουφεκο-

βολῶνται, ἐπετροβολοῦντο καὶ διεξιφίζοντο. Ἐτράπη μετ' ὀλίγον κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ ἀποκρουσθὲν ἐκ τοῦ ἄλλου ὀχυρώματος ἱππικόν, καὶ ὁ κίνδυνος αὐτῶν ἠϋξήθη, καὶ ἡ θέσις ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου κατέστη ἐπισφαλής, διότι, ἂν ὑπερίσχυαν οἱ ἐχθροὶ καὶ ἐκυρίευαν τὸν λόφον ὅλον, θὰ ἐκυρίευαν καὶ τὰ ὀπισθεν τοῦ στρατοπέδου. Ταῦτα παρατηρήσας ὁ Φαβιέρος ἔστειλε πρὸς τὸν λόφον τὰ δύο τάγματα καὶ τοὺς φιλέλληνας· ὥρμησαν καὶ οἱ γενναίως ἀντιστάμενοι ἐπὶ τοῦ λόφου ἄτακτοι, καὶ οὕτως οἱ ἐχθροὶ πολλὰ παθόντες ὀπισθοδρόμησαν· μετὰ ταῦτα τὰ δύο στρατόπεδα περιωρίσθησαν εἰς ἀκροβολισμούς. Πολεμικοῦ δὲ συμβουλίου γενομένου, ἀπεφασίσθη τὸ μὲν τακτικὸν νὰ καταλάβῃ τὸν κήπον καὶ τὰ χαρακώματα, οἱ δὲ ἄτακτοι νὰ πείσωσι μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου κατὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ λόφου ἐχθρικοῦ χαρακώματος. Ἐλθούσης τῆς ὥρας οἱ μὲν ἄτακτοι ἐξῆλθαν τοῦ κήπου καὶ τῶν χαρακωμάτων καὶ εἰσῆλθαν οἱ τακτικοί· ἀλλ' ἀντὶ νὰ κινηθῶσιν οἱ ἄτακτοι πρὸς τὸν λόφον ὑπεχώρησαν πρὸς τὸ ὄρος φοβηθέντες καὶ ἀπειθήσαντες εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχηγῶν των. Οἱ ἐχθροὶ βλέποντες τὰ κινήματα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἀτάκτων περιέκλεισαν τὸν κήπον. Ἐφοβήθησαν οἱ τακτικοὶ ἰδόντες ἑαυτοὺς ἀπροσδοκῆτως ἐν μέσῳ πολυαρίθμου ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καὶ καλῇ τύχῃ ἐξ αἰτίας τοῦ σκότους καὶ τοῦ μεταξὺ τοῦ κήπου καὶ τοῦ ὄρους μικροῦ διαστήματος διεξέφυγαν τὴν παντελὴ καταστροφὴν των. Ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν, ἀλλὰ πολλοὶ ἀδύνατοι στρατιῶται ἀποπλανηθέντες ἐξ αἰτίας τοῦ σκότους συνελήφθησαν· συνελήφθη καὶ ὁ χαριέστατος καὶ πεπαιδευμένος λοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ Ἴβος, καὶ τινες πυροβολισταὶ φιλοτιμούμενοι νὰ σώσωσι τὰ κανόνιά των· συνελήφθη καὶ ὁ Χατσῆ-Λάμπρος Κορομηλᾶς·

οἱ πλείστοι δὲ τοῦ στρατοῦ ἔχασαν τὰ σκεύη των· ἔμειναν καὶ 20 περίπου πληγωμένοι ἐκ τῶν διαφόρων σωμάτων ἐντὸς τοῦ ἐν τῷ κήπῳ πύργου καὶ ἔγειναν καὶ αὐτοί, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ συλληφθέντες, θύματα τῆς ὀμότητος τῶν ἐχθρῶν(α). Μεσούσης δὲ τῆς νυκτὸς ἔφθασαν τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι εἰς Ἑλευσίνα· φοβηθέντες δὲ μήπως οἱ ἐχθροὶ τοὺς καταδιώξωσι καὶ ἐκεῖ μετέβησαν ὅλοι τὴν ἐπαύριον, ἐκτὸς τῶν περὶ τὸν Καραϊσκάκην καὶ τὸν Κριεζώτην, εἰς Σαλαμίνα κακῶς ἔχοντες.

Ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἔλλιμένιζεν ἔξωθεν τοῦ Πειραιῶς ἡ γαλλικὴ ναυαρχία· μετὰ τὴν μάχην τοῦ Χαϊδαρίου ὑπῆγαν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ναυάρχου Δεριγνῆ ὁ Κιουταγῆς καὶ ὁ Ὁμέρπασας· κατόπιν αὐτῶν ὑπῆγε καὶ ὁ Καραϊσκάκης. Ὁ ναύαρχος, ἀφ' οὗ τὸν ὑπεδέχθη, τὸν ὠδήγησεν ἐνώπιον τῶν πασάδων καθημένων ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ἐξεπλάγη καὶ ὁ Καραϊσκάκης εὐρεθεὶς ἀπροσδοκῆτως ἐπὶ παρουσία τῶν πασάδων, ἐξεπλάγησαν καὶ οἱ πασάδες εὐρεθέντες ἀπροσδοκῆτως ἐπὶ παρουσία τοῦ Καραϊσκάκη. Ὁ Καραϊσκάκης τοὺς ἐχαιρέτησε κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθος καὶ ἐκάθησεν· ἐκείνοι δὲ τὸν ἀντεχαιρέτησαν ἀγερῶχος κλίναντες ἀπλῶς τὰς κεφαλὰς των καὶ μὴ ἀνεγερθέντες. Ἡ συνομιλία ἔγεινεν Ἀλβανιστί. Ὁ Κιουταγῆς ἐπέπληξεν εὐμενεῖ τῷ τρόπῳ τὸν Καραϊσκάκην ὡς ἀπιστήσαντα πρὸς τὴν Πύλην, καὶ τῷ εἶπεν ὅτι, ἂν ἐπροσκύνει, θὰ τῷ ἔδιδε τὸ λαμπρότερον καπιτανάτον. “Ὅτε σ’ ἐζήτησα, ἀπεκρίθη ὁ Καραϊσκάκης, καπιτανάτον, δὲν εἰσηκούσθην· ἔκτοτε ἀπεφάσισα νὰ τὸ κερδίσω διὰ τῆς σπάθης μου, καὶ Θεοῦ θέλοντος θὰ τὸ κερδίσω”· ἔμειδισεν ὁ Κιουταγῆς καὶ ἐσιώπησεν. Οἱ πασάδες ἀνεχώρησαν ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος πρῶτοι· ἀπέμεινε δέ τις Ἀλβανός, ὅστις ἐξ ὀνόματος τοῦ Κιουταγῆ ἐπανέλαβε πρὸς τὸν Καραϊσκάκην ἰδιαίτερος ὡς γνώ-

ριμός του ὅσα τῷ εἶπεν ὁ Κιουταγῆς παρρησία, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἤκουσεν ὅσα καὶ ὁ αὐθέντης του· ἡ συντυχία αὕτη τῶν πασάδων καὶ τοῦ Καραϊσκάκη ἔλαβε χώραν κατὰ συγκυρίαν.

Μετὰ δὲ τὴν ἐν τῷ Χαϊδαρίῳ ἀποτυχίαν οἱ πλείστοι τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει ὑπομισθίων τοῦ Γούρα, φοβούμενοι τὰ δεινὰ μακρᾶς καὶ στενῆς πολιορκίας, βουλὴν ἔβαλαν νὰ δραπετεύσωσι διὰ νυκτὸς παρὰ γνώμην τοῦ φρουράρχου. Εἰδοποιηθεὶς οὗτος περὶ τούτου καὶ θέλων νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ ἀνήγγειλε τοῖς ἐχθροῖς ἄνωθεν τοῦ φρουρίου μεγαλοφώνως τὴν μελετωμένην ἐξοδὸν των, καὶ οἱ στρατιῶται φοβηθέντες μὴ πέσωσιν εἰς χεῖρας αὐτῶν γρηγορούντων ἐμποδίσθησαν· ἀλλὰ δράξαντές τινες αὐτῶν ἄλλην ἐνκαιρίαν ἐδραπέτευσαν, καὶ ἔτοιμοι ἦσαν νὰ δραπετεύσωσι καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ἐνεκα τούτου τόσον ἐδειλίασε καὶ αὐτὸς ὁ Γούρας, ὥστε παρήγγειλε μυστικῶς νὰ σταλῶσι πλοῖα εἰς τὸν ὄρμον τῶν τριῶν πύργων πρὸς μετακόμισιν ὅλων τῶν πολιορκουμένων, ἂν ἡ ἀνάγκη τὸ ἐκάλει. Εἶπαμεν ὅτι πλήθη γυναικῶν καὶ παιδιῶν ἐκλείσθησαν ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐπὶ τῆς κυριεύσεως τῆς πόλεως. Ἐξ αὐτῶν ἀπεπέμφθησαν τὴν νύκτα τῆς 12 αὐγούστου ἀσφαλῶς εἰς Σαλαμίνα 300, συναπεπέμφθησαν καὶ τινες ἄχρηστοι ἄνδρες· ὥστε λήγοντος τοῦ αὐγούστου δὲν ἦσαν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως εἰμὴ 800 ἔνοπλοι ἐντόπιοι, 250 ἀκόλουθοι τοῦ φρουράρχου, 80 ἀκόλουθοι τῶν ἄλλων ὀπλαρχηγῶν, καὶ 500 γυναῖκες καὶ παῖδια, ὅλαι ψυχαὶ 1630· ἦσαν καὶ ἐνὸς ἔτους τροφαί, ἀλλ' ὀλίγα πολεμεφόδια· ἔκειντο δὲ ἐπὶ τῶν τειχῶν 14 κανόνια καὶ 3 βομβοβόλοι.

Οἱ δ' ἐχθροί, ἀφ' οὗ ὑψωσαν ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Μουσείου ἐν πυροβολοστάσιον καὶ ἐπέθεσαν κανόνια καὶ βομβοβόλους, ὥρμησαν σωρηδὸν τὴν 15 μετὰ τὸ δειλινὸν ἵνα κυριεύσωσι τὸν ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν

ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου· τὸν ναὸν τοῦτον κατεῖχαν Ἕλληνες, οἵτινες προῖδόντες τὸ συμβάν τὸν ὑπενόμεισαν· ἐπὶ σκοπῷ δὲ ν' ἀπατήσωσι τοὺς ὀρμήσαντας ἐχθροὺς των, καὶ τοὺς φέρωσι ἐντὸς αὐτοῦ θαρράλεους, ὑπεκρίθησαν ἀντίστασιν, ἐτουφέκισαν ἱκανὴν ὥραν, καὶ μετὰ ταῦτα ὑπεχώρησαν ὡς μὴ δυνάμενοι δῆθεν νὰ τὸν ὑπερασπίσωσιν. Οἱ ἐχθροὶ ἀπατηθέντες ἐμβῆκαν οἱ μὲν εἰς τὸν ναόν, οἱ δὲ εἰς τὰς πέριξ αὐτοῦ οἰκίας, καὶ αἰφνης ἀνετράπη ὁ ναός, συνανετράπησαν καὶ αἱ πέριξ αὐτοῦ οἰκίαι, καὶ συναπωλέσθησαν πάμπολλοι ἐχθροί· ἐπληγώθησαν δὲ καὶ 15 Ἕλληνες, ἐξ ὧν εἰς ἀπέθανεν. Οἱ ἐχθροὶ ἔπαθαν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄλλην βαρεῖαν βλάβην. Ἐμαθεν ὁ ἐν Ἐλευσίνι στρατοπεδεύων Καραϊσκάκης ὅτι 500 ἐφύλατταν τὰς ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Σκούρτα ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Βοιωτίας καὶ Μεγαρίδος ἀποτεταμειμένας τροφάς, καὶ ἔστειλε τὴν 23 κατ' αὐτῶν 1200 ὑπὸ τὸν Γεώργην Χελιώτην. Ὁ ὀπλαρχηγὸς οὗτος ἐξετέλεσεν εὐτυχῶς τὰ τῆς ἀποστολῆς του· ἐπιπεσὼν αἰφνιδίως ἐφόνευσε καὶ ἐλαφυραγώγησεν ἱκανοὺς, διεσκόρπισε τοὺς λοιπούς, καὶ τὴν ἐπαύριον ἔφερεν εἰς Ἐλευσίνα ὀλόκληρα ποίμνια καὶ ἀγέλην ἡμιόνων.

Ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἐπίσημός τις ἀναφορὰ τοῦ Κιουταγῆ πρὸς τὸν ἀρχιβεζίρην, καὶ ιδιόχειρος ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς τινὰ Ἀλῆαγαν, ὃ ἐστὶ πρὸς τὸν σουλτάνον καλυπτόμενον κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην ὑπ' αὐτὸ τὸ ὄνομα.

Ἐλεγε δὲ ἡ ἀναφορά, ὅτι τὸ φρούριον τῶν Ἀθηνῶν, ὠκοδομημένον ἐφ' ὑψηλῆς καὶ τραχείας πέτρας, οὔτε ὑπόνομον ὑπεδέχετο οὔτε ἐφοδὸν ἐφοβεῖτο· ὅτι πολυάριθμα στρατεύματα τῶν ἀπίστων συνηθροίσθησαν ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ εἴκοσι καὶ τριάντα πλοῖά των περιέπλεαν· ὅτι δὲν εὐκαίρει νὰ ἐφορεύῃ τὰ τῆς πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀναγκαῖον ἐθεώρει νὰ

παρευρίσκεται πάντοτε τολμηρὸς καὶ ἐμπειροπόλεμος βεζίρης ὁποῖος ὁ Καρύστιος Ὁμέρπασας ὅτι ἐπεσκεύασε δέκα μύλους πέριξ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἠναγκάζετο εἰς φύλαξιν αὐτῶν νὰ διατηρῇ ἀνὰ 80 καὶ 100 στρατιώτας, καὶ ὅτι ἐτοίμασεν ἑπτὰ σχεδὸν χιλιάδων ἐκλεκτὸν στρατὸν εἰς ἀποστολὴν πρὸς τὸν Ἴσθμὸν τῆς Πελοποννήσου ἀλλὰ δὲν τὸν ἔστειλεν εἰσέτι δι' ἑλλειψιν τροφῶν.

Ἐψεύδετο ὁ Κιουταγῆς λεγων ὅτι ἠναγκάζετο νὰ διατηρῇ ἰδιατέρας φρουρὰς εἰς φύλαξιν τῶν μύλων, διότι οἱ μύλοι ἦσαν τόσον πλησίον τοῦ στρατοπέδου, ὥστε δὲν εἶχαν χρεῖαν ἰδιατέρας φρουρᾶς· δὲν ἐπεσκεύασε δὲ εἰμὴ πέντε· οὐδὲ περιέπλεαν ἀνὰ 20 καὶ 30 πλοῖα κατ' ἐκεῖνα τὰ νερά, ἀλλὰ τρία μόνον.

Ἡ δὲ ἰδιατέρα του ἐπιστολή, δι' ἧς ἀπεκάλει τὸν ἄγνωστον Ἀλήγαν “ζωοποιόν του αὐθέντην” ἐπανελάμβανε τὰ αὐτά, καὶ ἐν τέλει ἔλεγεν ὅτι ἀναγκαιοτάτην ἐθεώρει τὴν σύμπραξιν ἄλλου βεζίρη, ὅπως δυνηθῇ αὐτὸς νὰ προκαταλάβῃ τὰ στενὰ τοῦ Ἴσθμοῦ ἐν ὧν τὸ ἐμπειροπόλεμον στράτευμα τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος εὐρίσκετο ἐν Πελοποννήσῳ ἐξ αἰτίας τοῦ κατὰ τὴν Κόρινθον ἐπικρατοῦντος ἐμφυλίου πολέμου· διότι ἂν ἐξήρχετο τὸ στράτευμα τοῦτο εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ τακτικοῦ, ἐματαιοῦντο ὅλοι οἱ κόποι του, ἐκινδύνευαν τὰ στρατεύματά του, καὶ οὐδεὶς θὰ διέμενε ραγιαῖς· ἂν δὲ διετηρεῖτο ἡ στερεὰ Ἑλλὰς ὑποτεταγμένη, ὑπέσχετο νὰ ἐξουσιάσῃ τὴν Πελοπόννησον ἐντὸς δύο μηνῶν.

Ἐν τούτοις δὲν ἔπαυεν ὁ Κιουταγῆς νὰ στενοχωρῇ τοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει κανονοβολῶν καὶ βομβοβολῶν καθ' ἡμέραν. Ἐξ αἰτίας τῆς ὀχυρᾶς θέσεως τοῦ φρουρίου οἱ ἔγκλειστοι δὲν ἐφοβοῦντο ἐφοδον· ἐβλάπτοντο ὅμως κανονοβολούμενοι καὶ βομβοβολούμενοι διὰ τὴν στενὴν περιφέρειαν καὶ τὸ πετρῶδες τοῦ φρουρίου· ἐφοβοῦντο δὲ κυρίως τὴν ἀφαίρεσιν

τῶν ἐν τῷ παρατειχίσματι πηγαδίων καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ Ὀδυσσέως ἀνακαλυφθείσης πηγῆς· διὰ τοῦτο εἶχαν ὅλην τὴν προσοχήν των προσηλωμένην εἰς τὴν φύλαξιν αὐτῶν· καὶ ἰδόντες τοὺς ἐχθροὺς ἀνοίγοντας τάφρον εἰς κατασκευὴν ὑπονόμων ὑπὸ τὸ παρατείχισμα, ἐπέπεσαν τὴν 26 αὐγούστου, τοὺς ἀπεδίωξαν, ἤρπασαν τοὺς ἐπενδύτας των καὶ τὰ ἐργαλεία των, καὶ ἐπανῆλθαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ἐπίμονοι οἱ ἐχθροὶ εἰς τὸν σκοπὸν των ἐπανελάβαν τὰς ὑπονομικὰς ἐργασίας των, ἔσκαψαν βαθεῖαν τάφρον ἀρχομένην ἀπὸ τῶν προπόδων τοῦ Ἀρειουπάγου καὶ ἐκτεινομένην πρὸς τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ παρατειχίσματος, καὶ ἤνοιξαν καὶ τρεῖς ὑπονόμους ὑπὸ τὸ θέατρον τοῦ Ἡρώδου· ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Μακρυγιάννην, οἱ φυλάσσοντες τὸ παρατείχισμα, ἔτρεψαν τὴν νύκτα τῆς 13 Σεπτεμβρίου τοὺς ἐργαζομένους εἰς φυγὴν, ἔχωσαν τὴν τάφρον, κατέστρεψαν τὰς ὑπονόμους, ἐφόνευσαν καὶ ἐξώγησάν τινας, καὶ ἐπανῆλθαν εἰς τὰ ἴδια φέροντες τὰ πρὸς μετακόμισιν χωμάτων καλὰθια τῶν ἐργαζομένων. Εἰς τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθη καὶ εἰς ἐπληγώθη, ὅστις ἀπέθανε μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Τὴν νύκτα δὲ τῆς 17 οἱ Τούρκοι ὥρμησαν εἰς κυρίευσιν τῆς πηγῆς καὶ ἀπεκρούσθησαν· τὴν δὲ 19 ἀνέκτησαν τὴν τάφρον ὅθεν ἀπεδιώχθησαν τὴν 13· ἀλλ' ὁ προσεκτικὸς καὶ ἄοκνος ὑπονομοποιὸς Κώστας, προεῖδε τὴν συμβᾶσαν ἀνάκτησιν τῆς θέσεως ἐκείνης, καὶ προλαβὼν διώρθωσε μίαν τῶν καταστραφεισῶν ὑπονόμων, ἐνέθεσε πυρόκονιν καὶ τὴν ἐσκέπασεν ὥστε δὲν ἐφαίνετο· πρὸς δὲ τὸ μεσονύκτιον, καθ' ἣν ὥραν εἰργάζοντο οἱ ἐχθροὶ ἀνοίγοντες τὴν παραχωθεῖσαν τάφρον, μετέδωκε τὸ πῦρ διὰ τινος ἀφανοῦς ἀγωγού, καὶ κατέστρεψε καὶ τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς φυλάττοντας αὐτὴν ἐχθροὺς· ἐκραγείσης δὲ τῆς ὑπονόμου ἔπεσαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ τοὺς ἀπέμακρυναν· θὰ ἐκυρίευν δὲ καὶ τὰ πλεיותרὰ πυρο-

βολοστάσια αὐτῶν, ἃν ἡ λειποταξία τινῶν τῶν περὶ τὸν Γούραν στρατιωτῶν δὲν ἔβαλλεν εἰς ἀταξίαν τοὺς λοιπούς. Ἐν τοσούτῳ καὶ ἡ προλαβοῦσα καὶ ἡ ἐσχάτη αὕτη λειποταξία ἀποκατέστησαν ἀπολύτως ἀναγκαίαν τὴν εἰς τὴν ἀκρόπολιν εἴσοδον ἄλλων ἔξωθεν στρατιωτῶν.

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου διωργανίσθη ἐκ νέου τὸ σῶμα τῶν ἑπτανησίων, καὶ ἀρχηγὸς ἀνηγορεύθη ὁ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἰθακήσιος Εὐμορφόπουλος. Οὗτος καὶ ὁ Γούρας ἔγραψαν τῇ ἐπιτροπῇ τῶν ἑπτανησίων καὶ τῇ κυβερνήσει ἐπικαλούμενοι τὴν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ταχεῖαν ἄνοδον τοῦ σώματος τούτου, ἐξάπέστειλαν δὲ ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ καὶ τὸν συναγωνιστὴν τῶν καὶ συγγενῇ τοῦ Γούρα Μαμούρη. Οἱ ἑπτανησιοὶ ὑπήκουσαν προθύμως, καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τινων Μεγαρέων καὶ ἄλλων ἀπέβησαν τὴν 12 Σεπτεμβρίου εἰς τι μέρος τῆς Ἀττικῆς κατὰ τὴν Ἀλικήν, καὶ ὁδοιποροῦντες ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μαμούρη ἔφθασαν πλησίον τῆς ἀκροπόλεως ἀφ' οὗ ἐνύκτωσεν· ἀλλ' οἱ συνοδοιπόροι τῶν δειλιάσαντες καθ' ὁδὸν δὲν τοὺς συνηκολούθησαν· τοὺς κατέλαβε δὲ καὶ τὸ φῶς τῆς σελήνης, καὶ μετέβησαν τὴν αὐτὴν νύκτα εἰς Καρὰν ἀναβαλόντες εἰς τὴν ἐπερχομένην νύκτα τὴν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἄνοδόν των. Ἀλλ' ἰδόντες ἐκεῖθεν τὰ χαρακώματα τῶν ἐχθρῶν, νομίσαντες τὸ μέρος δι' οὗ ἔμελλαν νὰ εἰσέλθωσιν ἀδιάβατον, καὶ ὑποπτεύσαντες ὅτι τοὺς εἶδαν οἱ ἐχθροί, ὡπισθοδρόμησαν τὴν ἐπελθοῦσαν νύκτα πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἀπέβησαν, καί, εὐρόντες ἐκεῖ τοὺς καθ' ὁδὸν ἐγκαταλιπόντας αὐτοὺς συνοδοιπόρους των, ἐπέρασαν ὅλοι τὴν 14 εἰς Σαλαμίνα, ὅπου συμπάρελθαν 120 στεροελλαδίτας ἀνὰ 100 καὶ 150 γρόσια ἐπ' ἀντιμισθία στρατολογηθέντας, ἐμβῆκαν ὅλοι περίπου 250 ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μαμούρη εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Χατσῆ-Ἀλεξανδρῆ, καὶ ἀπέπλευσαν ἐξ Ἀμπελακίων τὴν

27 περὶ τὴν γ'. ὥραν τῆς νυκτός· συνέπλεαν δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Κριεζώτην, μὴ σκοπεύοντες νὰ συνεισέλθωσιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἀλλὰ νὰ προστατεύσωσι τὴν ἀπόβασιν αὐτῶν ἂν παρενέπιπτε τι πρόσκομμα. Τὴν ἡ' ὥραν ἔφθασαν ὀπισθεν τῆς Μουνυχίας, ὅπου μὴ εὐρόντες ἐχθρὸν ἀπέβησαν ἀνεμπόδιοι· χωρισθέντες δὲ ἀπὸ τῶν περὶ τὸν Κριεζώτην, μεινάντων ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὤδευσαν πρὸς τὸ φρούριον.

Ἐν τέταρτον τῆς ὥρας μακρὰν αὐτοῦ ἰδόντες οἱ πορευόμενοι ἱκανοὺς ἱππεῖς βαδίζοντας τὴν αὐτὴν ὁδὸν παρεμέρισαν καὶ ἔπесαν κατὰ γῆς· διέβησαν μετ' ὀλίγον τὴν αὐτὴν ὁδὸν καὶ ἄλλοι ἐχθροί· ὑπὸ τὸ σκότος δὲ τῆς νυκτός οὔτε οἱ πρῶτοι οὔτε οἱ δεύτεροι εἶδαν τοὺς πρὸς τὸ φρούριον ὀδεύοντας· ἀλλ' οὔτοι φοβηθέντες ἐστράφησαν, οἱ μὲν ὀπισθοδρομοῦντες εἰς τὸν τόπον τῆς ἀποβάσεώς των, οἱ δὲ ἀναβαίνοντες τὸν Ὑμηττόν. Οἱ Τοῦρκοι νοήσαντές τοὺς ἐκ τοῦ ἥχου τῆς φυγῆς τοὺς κατεδίωξαν σποράδην διαρκούσης τῆς νυκτός· ἡμέρας δὲ γενομένης ἐφάνησαν οἱ πλείστοι τῶν φυγόντων πρὸς τὸ παραθαλάσσιον, ἀνακαλοῦντες διὰ σημείων τὸ ἀπᾶραν ἤδη πλοῖον καὶ φέρον τοὺς περὶ τὸν Κριεζώτην. Τὸ πλοῖον ἐπανέπλευσε καὶ παρέλαβε τοὺς ἐπὶ τοῦ παραθαλάσσιου σώους· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν, ἑπτὰ ἐκλείσθησαν ἐν τῇ πρὸς τοὺς τρεῖς πύργους μικρᾷ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐξ αὐτῶν οἱ ἐξ ἀπωλέσθησαν· ὁ δὲ ἔβδομος, ὁ Ἀνδρέας Κόνταρης, ρίφθεις εἰς τὴν θάλασσαν γυμνὸς διεσώθη ἐπὶ τοῦ πλοίου. Περιφερόμενοι οἱ ἐχθροὶ ἐπορεύθησαν καὶ πρὸς τὴν Ἀλικὴν εἰς ἀνίχνευσιν ἄλλων, καὶ ἤϋραν ἐφ' ἑνὸς νησιδίου πλησίον τῆς ξηρᾶς εἴκοσι δύο. Οὔτοι ὀχυρωθέντες ἐπολέμησαν θαρράλως καὶ εὐτυχῶς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας· νυκτός δὲ γενομένης ἦλθάν τινες τῶν ἐν τῷ πλοίῳ ἐπὶ δύο λέμβων καὶ τοὺς ἔσωσαν· ἀφ' οὗ δὲ οἱ μὴ ἐκτελέσαντες τὸ σκοπούμενον συνήχθησαν εἰς Σα-

λαμίνα εὔρέθησαν τριάντα ὀλιγώτεροι. Τοιουτοτρόπως ἀπέτυχε ἡ εἰς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς τῆς ἀκροπόλεως δευτέρα αὕτη ἀπόπειρα· οἱ δὲ ἐγκλειστοί, ἐν ᾧ ἐζήτουν ἔξωθεν βοήθειαν, ἔπαθαν αἵφνης τὸ ἐξῆς πάθημα.

Τὴν 30 Σεπτεμβρίου διενυκτέρευεν ὁ Γούρας ἔξω τοῦ παρατειχίσματος παρατηρῶν τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν, ἐμποδίζων τὴν ἐπικρατοῦσαν λειποταξίαν τῶν στρατιωτῶν του, καὶ τουφεκίζων ἐκ διαλειμμάτων ἐπὶ τῶν πλησίον ἐχθρικῶν χαρακωμάτων. Πυροβολήσαντος δὲ πρὸς τὸ μεσονύκτιον, ἐχθρὸς τις ὁδηγηθεὶς ὑπὸ τῆς ἀναλαμπῆς τῆς μὴ διαδοθείσης ἐντὸς πυροβολῆς ἀντετουφέκισε, ἐπέρασε τὸ βόλι δι' ἧς ἐπυροβόλησεν ὁ Γούρας πολεμίστρας, τὸν ἐκτύπησε εἰς τὸν μῆλιγγα καὶ τὸν ἔρριψε νεκρόν, οἱ δὲ περὶ αὐτὸν στρατιῶται μετεκόμισαν τὸ σῶμά του ἀταράχως ἐντὸς τοῦ παρατειχίσματος, καὶ τὸ πρῶν τὸ ἀνεβίβασαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὸ ἔθαψαν ἔμπροσθεν τοῦ Παρθενῶνος, ἀφ' οὗ ἐτελέσθησαν τὰ νενομισμένα. Ἡ γυνή του ἔδειξεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ του καὶ φρόνησιν καὶ γενναϊότητα· ἰδοῦσα τοὺς στρατιώτας κλαίοντας, “Τί κλαίετε; τοῖς εἶπε, “σεῖς ἐποτίσατε τὸν ἄνδρα μου τὸ ποτήριον τοῦ “θανάτου λειποτακτοῦντες· ἂν σᾶς τύπτῃ τὸ συνειδὸς ὡς αἰτίους τῆς χηρείας μου, ἀλλάξατε διαγωγὴν, καὶ μὴ θελήσετε νὰ φονεύσετε καὶ τὴν “γυναῖκά του λειποτακτοῦντες.” κατηνύχθησαν οἱ παρεστῶτες στρατιῶται ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, ὥρکیσθησαν ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ νὰ φυλάξωσι πίστιν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ ἀρχηγοῦ των μαχόμενοι, καὶ ἐτήρησαν τὸν ὅρκον των. Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως καὶ τῆς ἀκροπόλεως μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Γούρα ἐρρίφθησαν ὑπὸ μὲν τῶν πολιορκούντων 6325 κανονόσφαιραι καὶ βόμβαι, ὑπὸ δὲ τῶν

πολιορκουμένων 1911· οἱ δ' ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως φονευθέντες ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἐλογίσθησαν ἑκατόν.

Ἐχοντες δὲ πάντοτε κατὰ νοῦν οἱ πολιορκηταὶ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ νεροῦ, ἐμελέτησαν νὰ κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου τὴν ἔμπροσθεν τῆς πηγῆς ὀχυρωθεῖσαν θέσιν τοῦ Λεονταρίου. Οἱ Ἀλβανοὶ ἀνεδέχθησαν τὸν ἀγῶνα· οἱ δὲ Ἕλληνες ὑπόπτεισαν τὸ μελετώμενον, καὶ ὑποσκάψαντες ὑπόνομον τὴν προετοίμασαν εἰς ἔξαψιν καθ' ἣν στιγμὴν θὰ ἐπάτουν τὴν θέσιν ἐκείνην οἱ ἐχθροί· πρὶν δ' ἐξημερώσῃ ἡ 6 ὁκτωβρίου ὥρμησαν οἱ Ἀλβανοί, προηγουμένου ἐφίππου τοῦ φρουράρχου τῶν Ἀθηνῶν. Προθέμενοι οἱ Ἕλληνες νὰ παγιδεύσωσι τοὺς ἐχθροὺς τῶν ἀπεμακρύνθησαν μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν, βαλόντες πῦρ εἰς τὴν ὑπόνομον· ἀλλ' ὑγρανθείσης τῆς πυροκόνεως ἐκ τῆς πολυκαιρίας, ἡ ὑπόνομος δὲν ἐξερράγη· οἱ δὲ Ἕλληνες κυλίοντες βόμβας ἠνάγκασαν τοὺς ἐχθροὺς τῶν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν θέσιν ἐκείνην, διότι διαρρήγνυμται πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐθανάτωσάν τινες, ἐν οἷς καὶ τὸν φρούραρχον. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ἀπεφάσισαν οἱ ἀρχηγοὶ νὰ ἐπιχειρήσωσι δι' ἐφόδου τὴν ἄλωσιν τοῦ παρατειχίσματος, καὶ ὑπεσχέθησαν πλουσίας ἀμοιβὰς τοῖς προαιρουμένοις ν' ἀναδεχθῶσι τὴν ἀνάβασιν· τὴν ἀνεδέχθησαν οἱ Γκέγκαι μυκτηρίζοντες τοὺς Ἀλβανοὺς ὡς ἀναξίους φανέντας εἰς κατάληψιν τοῦ Λεονταρίου· ἀφ' οὗ δὲ ἐτοιμάσθησαν, ὥρμησαν αἰφνης τὴν 7 ὁκτωβρίου περὶ τὴν τετάρτην ὥραν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἐκυρίευσαν ἐν τῶν πλησίον τοῦ παρατειχίσματος ὀχυρωμάτων, καὶ κατέλαβαν καὶ τὸ στόμα ὑπονόμου τινὸς καθ' ἣν ὥραν συνέπεσε νὰ εὔρεθῇ ἐντὸς αὐτῆς ὁ ὑπονομοποιὸς Κώστας ἐπιτηρῶν τὴν κατασκευὴν τῆς. Ἰδὼν δὲ ὁ τὸ παρατειχισμα φυλάττων Μακρυγιάννης τὸν κίνδυνον τοῦ ὑπονομοποιοῦ ἐξῆλθεν εἰς ἀντίληψίν του παρα-

λαβὼν τοὺς περὶ αὐτὸν Ἀθηναίους. Ἐξῆλθαν μετ' ὀλίγον καὶ τινες ἄλλοι, καὶ συγκροτήσαντες δίωρον μάχην, κανονοβολοῦντος καὶ βομβοβολοῦντος καὶ τοῦ φρουρίου, ἀπεδίωξαν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ διέσωσαν τὸν κινδυνεύοντα πολῦτιμον συναγωνιστὴν των. Ἐπιμένοντες οἱ ἐχθροὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ των κατέφυγαν πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ πυρὸς ὑπὸ τὰς στοὰς τοῦ θεάτρου καιροφυλακτοῦντες νὰ εἰσπηδήσωσιν· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες κρεμῶντες ἄνωθεν βόμβας ἀναμμένων τῶν φυτιλίων, καὶ ρίπτοντες καὶ ἄλλας ἐμπρηστικὰς ὕλας, ἔβλαψαν πολλοὺς, καὶ ἠνάγκασαν τοὺς λοιποὺς ἐλθούσης τῆς νυκτὸς νὰ ἐξέλθωσι τῶν στοῶν δρομαῖοι· τέσσαρες αὐτῶν ἔπεσαν ἐπὶ τῆς ἐξόδου των· οἱ δὲ φιλέκδικοι Ἀλβανοί, οἱ ὀνειδισθέντες ἐπὶ τῇ εἰς κατάληψιν τοῦ Λεονταρίου ἀποτυχίᾳ των, βλέποντες ἄνωθεν τοῦ Μουσείου ὅσα ὑπέφεραν οἱ ὑπὸ τὰς στοὰς καταφυγόντες συνάδελφοί των Γκέγκαι, ἀντὶ νὰ κινηθῶσιν εἰς συμπάθειαν, ἐκάγχαζαν ἐμπαίζοντές τους. Πεντακόσiai βόμβαι καὶ ἄλλαι τόσαι κανονόσφαιραι ἐρρίφθησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπὶ τὸ φρούριον, δέκα Ἕλληνες ἐφονεύθησαν, καὶ πολλοὶ ἐπληγώθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Μακρυγιάννης εἰς τὴν κεφαλὴν. Τὴν δὲ ἐπιούσαν νύκτα ἀναψεν ὁ Κώστας τὴν ὑπόνομον, ἐν ᾗ εὐρέθη ἐπὶ τῆς ἐφόδου, ὥρμησαν οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν ἐκραγὴν αὐτῆς, καὶ οἱ ἐχθροὶ ἔπαθαν καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἠγωνίζοντο εὐτυχῶς τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν καὶ ἐρρίψοκινδύνευαν, τὰ ἐλληνικὰ στρατεύματα ἐκάθηντο ἀργὰ τῇδε κάκεισε, καὶ οἱ ἀρχηγοὶ των ἐφίλονεῖκουν ἀνοήτως πρὸς ἀλλήλους· τινὲς δὲ αὐτῶν, οἱ ἀφρονέστεροι, ὑπεστήριζαν τὸν ἐν Κορίνθῳ ἐκραγόντα αἰσχρὸν πόλεμον. Εἰς διατήρησιν τῆς ἀκροπόλεως ἀπηγείτο ἀπαραιτήτως νὰ εἰσέλθῃ νέα δύναμις· ἀλλὰ δις ἐματαιώθη ἡ ἀπόπειρα τῆς

εἰσόδου τῶν ἑπτανησίων, διότι ἡ περιφρουρούσα τὴν ἀκρόπολιν ἐχθρική γραμμὴ ἐφαίνετο ἀδιάσπαστος· ἔπρεπε ν' ἀναγκασθῇ ὁ Κιουταγῆς δι' ἄλλων ἀλλοῦ κινήματων τῶν Ἑλλήνων νὰ ὀλιγοστεύσῃ τὴν ἐκεῖ παραφυλάττουσαν πολλὴν δυνάμιν του, ὥστε νὰ δυνηθῶσιν οἱ Ἕλληνες νὰ εἰσδύσωσιν. Ἐθεώρησε καὶ ὁ Φαβιέρος ἀρμόδιον τὸν καιρὸν ἐκείνουν νὰ ἐπιπέσῃ ἐξ ἀπροόπτου κατὰ τῶν Θηβῶν, ὅπου ἐφέδρευε πάντοτε ἐν σῶμα τουρκικόν. Διὰ τὸν διττὸν τοῦτον σκοπὸν ἀπεφασίσθη τὰ στρατεύματα νὰ κινήθωσι, καὶ ὁ μὲν Φαβιέρος παραλαβὼν τὰ δύο τάγματα ἐκ 1000 στρατιωτῶν, τὰς δύο ἴλας ἐξ 80 ἱππέων, τὸν λόχον τοῦ πυροβολικοῦ ἐξ ἄλλων τόσων κανονοβολιστῶν, τὸν λόχον τῶν 60 φιλελλήνων καὶ 4 κανόνια ἐλαφρὰ μετέβη εἰς Μέγαρα, συμπαρέλαβε καὶ ἄλλους 600 ἐλαφροὺς ὑπὸ τὸν Καλλέργην καὶ τὸν Στέφον, καὶ ἀναχωρήσαντες ὅλοι ἐκείθεν ἔφθασαν τὴν νύκτα τῆς 9 ὀκτωβρίου εἰς Ἀσωπὸν ποταμὸν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν. Μετὰ δύο ἡμέρας ἐξεστράτευσαν καὶ οἱ περὶ τὸν Καραῖσκάκην πρὸς ἀντιπερισπασμὸν τῶν περὶ τὴν ἀκρόπολιν ἐχθρῶν, καὶ φθάσαντες περὶ τὴν 5 ὥραν τῆς νυκτὸς κάτωθεν τοῦ Μενιδίου ἐτουφέκισαν. Ὁ δὲ Κριεζώτης, ὁ Μαμούρης καὶ ὁ Τσουρᾶς μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς καὶ μετὰ τινων ἑπτανησίων, ὅλων τριακοσίων, ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Χατσῆ Ἀλεξανδρῆ καὶ εἰς ἄλλα πλοίαρια, ἀπέπλευσαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐξεστράτευσεν ὁ Καραῖσκάκης ἐξ Ἀμπελακίων ἐπὶ σκοπῶ νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὸ φρούριον. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἐξεκουράζοντο οἱ περὶ τὸν Φαβιέρον ἀναμένοντες τὴν ἀνατολὴν τῆς σελήνης ἵνα πέσῃ κατὰ τῶν Θηβῶν, ἦλθαν πρὸς αὐτὸν ὁ Καλλέργης καὶ ὁ Στέφος ἀναγγέλλοντες ὅτι οἱ στρατιῶταί των ἐλειποτάκτησαν. Ὁ Φαβιέρος ἐπιμένων εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ ἀπεφάσισε νὰ κινήθῃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν

ἔχων μόνους τοὺς τακτικούς· ἀλλ' ἡ λειποταξία τῶν ἀτάκτων ἐψύχρανε τὴν ζέσιν τῶν τακτικῶν, ἐξ ὧν ἐλειποτάκτησάν τινες ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτός· ὥστε ὁ Φαβιέρος ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ ἄπρακτος καὶ ἀγανακτῶν εἰς Μέγαρα.

Οἱ δὲ περὶ τὸν Κριεζώτην καὶ λοιποὺς ὅπλαρχηγοὺς ἔφθασαν εἰς τὸ μεταξὺ τῶν τριῶν πύργων καὶ τῆς Μουνυχίας παράλιον μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὃ ἐστὶν ἀφ' οὗ ἐτουφέκισαν οἱ ἐν Μενιδίῳ καὶ εἵλκυσαν πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τινὰς τῶν ἐχθρῶν. Ἀποβάντες δὲ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ὤδευσαν ἀνενόχλητοι πρὸς τὸ φρούριον ἕως οὗ ἔφθασαν ὑπὸ τὸ Μουσεῖον· τότε ἡ φυλακὴ τῆς θέσεως ἐκείνης, ἀκούσασα ποδοβολητόν, ἠρώτησε δις τοὺς ἐρχομένους, ποῖοι ἦσαν· μὴ λαβοῦσα δὲ ἀπάντησιν ἐτουφέκισεν· ἀλλ' ἕως οὗ ἐξυπνήσωσιν οἱ ἄλλοι ἐπὶ τῷ τουφεκισμῷ τῆς φυλακῆς, οἱ περὶ τὸν Κριεζώτην καὶ λοιποὺς ὅπλαρχηγοὺς ἔδραμαν καὶ ἀνέβησαν σῶοι ὅλοι καὶ ἀβλαβεῖς εἰς τὴν ἀκρόπολιν πρὸς ἀνεκλάλητον χαρὰν τῶν ἐν αὐτῇ· τὴν δὲ ἀκόλουθον νύκτα ἀναψάν τινα ὑπόνομον ἐτοίμην, ἐξώρμησαν μετὰ τὴν ἔκρηξιν αὐτῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν, τοὺς ἐδίωξαν ἀπὸ τοῦ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν περιχαρὰ κώματός των, καὶ κατεδάφισαν πολὺ μέρος αὐτοῦ· μαχόμενοι δὲ ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτός καὶ ἀγνοοῦντες ὡς νεήλιδες τοὺς συνεξορμήσαντας συναδέλφους των, ἐθανάτωσαν τρεῖς ἐξ αὐτῶν καὶ ἐπλήγωσαν ὀκτώ.

Ἀφ' οὗ δὲ οἱ τριακόσιοι εἰσῆλθαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, οἱ Τοῦρκοι ἐβάθυναν τὴν μεταξὺ τοῦ Μουσείου καὶ τοῦ παρατειχίσματος τάφρον εἰς ἐμπόδιον πάσης εἰς τὸ ἐξῆς διοδοίας, ἀνύψωσαν χώματα, καὶ ἐπεσώρευσαν κλάδους δένδρων ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτῆς. Ἦσυχολήθησαν δὲ καὶ εἰς κατασκευὴν νέας ὑπονόμου πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ παρατειχίσματος· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ὑπέσκαψαν ἀνθυπόνομον, καὶ ἔτοιμοι νὰ

ἐφορμήσωσιν ἐπὶ τῇ ἐκραγῇ τῆς ἀναψαν δις τὴν 24 ὀκτωβρίου πρὸς τὸ μεσονύκτιον τὸ φυτίλιον τῆς ἀνθυπονόμου, ἀλλ' ἐσβέσθη· τότε ἐξώρμησαν, ἀπήλασαν τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τῶν πρὸς τὸ παρατείχισμα ὀχυρωμάτων αὐτῶν, ἐφόνευσάν τινας, καὶ συνέλαβαν καὶ 16 ἐργάτας· ἀλλ' ἔπαθαν καὶ αὐτοὶ ὅσῃν ζημίαν δὲν ἔπαθαν ἄλλοτε· ἐννέα ἐξ αὐτῶν ἐθανατώθησαν, καὶ ὀκτὼ ἐπληρώθησαν.

Ὁ δ' ἐχθρὸς, ματαιωθέντων ἐκ νέου τῶν εἰς κυρίευσιν τοῦ παρατειχίσματος ἔργων του, ἐπανεστρεψε τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τὸ περικλείον τὴν πηγὴν τείχισμα καὶ ἐπεχείρησε νὰ τὸ ὑποσκάψῃ, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ὑπαπαντῆς. Ἀλλ' ὁ πολυμήχανος Κώστας ἀνθυπονομεύσας ἐματῶσε πάλιν τὰ σχέδιά του· ἀπελπισθέντες τότε οἱ ἐχθροὶ τοῦ νὰ ἐπιτύχωσι δι' ἐκείνου τοῦ μέρους ἐτοίμασαν ἄλλην ὑπόνομον δέκα ὀργυῖας μακράν, ἐνέθεσαν 2800 ὀκάδας πυροκόνεως, καὶ τὴν 10 νοεμβρίου ἃ ὦραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἀφ' οὗ ἐκανονοβόλησαν τρίς, καὶ ἔδωκαν τὸ σημεῖον ν' ἀπομακρυνθῶσιν οἱ ἐπὶ τοῦ Ἀρείου-πάγου καὶ οἱ περὶ τὸν ναὸν τῆς Ὑπαπαντῆς, ὅπου τὸ φυτίλιον τῆς προετοιμασθείσης ὑπονόμου, οἰκεῖοί των, καὶ ἀφ' οὗ συνήχθησαν πάμπολλοι ἐπὶ τοῦ Μουσείου ἵνα ἴδωσιν ἐξ ὕψους τὸ ἀποβησόμενον, καὶ ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ τειχίσματος ἐφορμήσωσιν εἰς κυρίευσιν τοῦ φρουρίου, ἔβαλαν πῦρ εἰς τὴν ὑπόνομον· ἦσαν δὲ τόσον βέβαιοι ὅτι τὸ ἥμισυ τοῦ φρουρίου θὰ κατεκυλίετο καὶ θὰ κατεπλάκονε μέρος τῆς πόλεως, ὥστε πολλοὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀπεμακρύνθησαν. Ἐσείσθη τῶντι ἡ ἀκρόπολις ἐπὶ τῇ ἐκρήξει τῆς ὑπονόμου, ἀλλὰ δὲν ἐπῆλθεν ἡ προσδοκωμένη καταστροφή, διότι ὁ προνοητικὸς Κώστας ἐπρόλαβε καὶ ἠνοιξε πέριξ αὐτῆς δώδεκα λάκκους ἐννέα ὀργυῖας βαθεῖς, δι' ὧν ἡ ὑπόνομος ἐξεθύμανε. Τὴν δὲ 19 ἐφάνησαν ἐπὶ τοῦ

Ἀρείου·πάγου δύο δυστυχεῖς Ἕλληνες σουβλισμένοι ἀπέναντι τοῦ φρουρίου. Ἐφρύαξαν οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐπὶ τῇ φρικτῇ ταύτῃ θεᾷ, καὶ συλλαβόντες ὅλους τοὺς ἐν αὐτῇ Τούρκους 18 τὸν ἀριθμόν, τοὺς ἐκρέμασαν τὴν νύκτα τῆς 23 πέριξ τοῦ φρουρίου μηδὲν πταίσαντας, ἐν οἷς καὶ τὸν ἄλλοτε συλληφθέντα ἀρχιπυροβολιστὴν τοῦ Κιουταγῇ καὶ τινα Ἀλβανόν, Ἰσοῦφ Δεβένην, διοικητὴν ἄλλοτε τοῦ Λιδωρικίου, καλοκάγαθον ἄνδρα, ἀναιδῶς πρὸ τοῦ θανάτου χλευασθέντα καὶ σκληρῶς βασανισθέντα. Τοιοῦτοτρόπως τὸ φρικτὸν καὶ ἀσυλλόγιστον ἀνοσιούργημα τοῦ Κιουταγῇ ἐπὶ βλάβῃ τῶν Ἑλλήνων ἔπεσε κατὰ τῆς ἀθώας κεφαλῆς τῶν δυστυχῶν ὁμοπίστων του. Ἐν τούτοις ὁ ἐχθρὸς ὑπέσκαψεν ἄλλην ὑπόνομον πρὸς τὴν Ὑπαπαντὴν, καὶ τὸ ἑσπέρας τῆς 24 τὴν ἄναψεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ὁ Κώστας ἐξήσθηνισεν· ἐσείσθησαν ἐν τοσούτῳ ἐπὶ τῇ ἐκρήξει αὐτῆς τὰ πέριξ, ἐσείσθη ὀλίγον καὶ ἡ ἀκρόπολις, ἔπεσαν τοῖχοί τινων τῶν πλησίων τῆς Ὑπαπαντῆς οἰκιῶν, καὶ τινες ἄνθρωποι ἀπωλέσθησαν. Μετὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ταύτας ἀποτυχίας οἱ ἐχθροὶ ἔπαυσαν νὰ ὑπονομεύωσιν.

Ἀφειδῶς καταναλώσαντες τὴν πυρόκοιν νί ἐν τῷ φρουρίῳ εἰς συνεχεῖς πυροβολισμοὺς καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς ὑπονομικὰς ἐργασίας, καὶ φοβούμενοι μὴ, παραθείσης τῆς πολιορκίας, ὑποστῶσι παντελῇ στέρησιν αὐτῆς, ἐπεκαλέσθησαν μεσοῦντος τοῦ νοεμβρίου τὴν ἀντίληψιν τῆς κυβερνήσεως. Τὸ ἔργον τῆς ἀποστολῆς πυροκόνεως ἦτο δεινόν· τάφροι καὶ χάρακες ἐζώννυναν τὸ φρούριον, καὶ οἱ ἐχθροὶ περικαθήμενοι ἠγγρύπνουν μετὰ τὴν ἐπιτυχὴ εἴσοδον τῶν περὶ τὸν Κριεζῶτην καὶ λοιποὺς ὀπλαρχηγούς. Πρόθυμος ἡ κυβέρνησις εἰς ἀντίληψιν τῆς ἀκροπόλεως ἔστρεψε τὰ ὄμματά της πρὸς τὸν Φαβιέρον, καθήμενον ἀργὸν ἐν Μεθένοις ὡς μὴ θέλοντα νὰ συμπολεμῇ μετὰ τῶν

ατάκτων μετὰ τὴν ἐκ τῆς λειποταξίας των ἀποτυχίαν τῆς εἰς Χαϊδάρι καὶ Θήβας ἐκστρατείας του, καὶ ὡς μὴ δυνάμενον νὰ ἐπιχειρήσῃ τι ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ μόνων τῶν τακτικῶν του. Ὁ Φαβιέρος ἀνεδέχθη τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτο ἔργον, καὶ ἐπιστρέψας εἰς Μέθενα παρέλαβε 430 ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων στρατιωτῶν του, 60 πυροβολιστάς, καὶ 40 φιλέλληνας, ὅλους 530, καὶ κατασκευάσας ἰσαριθμούς σάκκους ἔβαλεν ἐν ὀλίγοις μὲν αὐτῶν ἀνὰ 500 πυρολίθους, ἐν τοῖς πολλοῖς δὲ ἀνὰ ὀκτὼ ὀκάδας πυροκόνεως. Ἀφ' οὗ δὲ τὰ πάντα ἐτοιμάσθησαν, ἀπέπλευσαν οἱ 530 τὴν 28 νοεμβρίου ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀρχηγοῦ των ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ Χατσῆ-Ἀλεξανδρῆ, κατευωδώθησαν τὴν 1 δεκεμβρίου, νυκτὸς γενομένης, εἰς τοὺς τρεῖς πύργους, ἀφῆκαν σχεδὸν ὅλοι ἐν τῷ πλοίῳ τὰ σκεύη των, (διότι σκοπὸν εἶχαν, ἀφ' οὗ φέρωσι τὰ πολεμεφόδια εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ν' ἀναχωρήσωσιν) ἐπωμίσατο ἕκαστος τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν ἀνεξαίρετως τὸν σάκκον του, καὶ πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἐκίνησαν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. Τὸ κινδυνῶδες τοῦτο ἐπιχείρημα ἦτο καὶ κατ' ἄλλον λόγον κινδυνωδέστατον, διότι οἱ σάκκοι ἦσαν κατεσκευασμένοι ἐκ λεπτοῦ πανίου, καὶ ἂν εἰς ἀναπτε καθ' ὁδόν, ὅλοι θ' ἀναπταν καὶ θὰ ἔκαιαν τὸν στρατὸν ὀδεύοντα εἰς πυκνὴν φάλαγγα. Ἐνεκα τούτου, ἐξαιρέσας ὁ Φαβιέρος τοὺς συνακολουθοῦντας φιλέλληνας καὶ τοὺς πυροβολιστάς, διέταξε νὰ μὴ φέρῃ ἄλλος τις γεμάτον τὸ τουφέκι του. Ἐτυχε δὲ καὶ ἡ νύξ ἐκείνη ὅλη σεληνόφωτος. Τοιοῦτοι κίνδυνοι περιεστοίχιζαν τοὺς ὑπὸ τὸν Φαβιέρον, βαθεῖα δὲ σιωπὴ ἐβασίλευεν ἐπὶ τῆς ὁδοιπορίας των· κρότοι μόνον ἀραιῶν τουφεκιῶν ἀκούόμενοι μακρόθεν διέκοπταν ἐκ διαλειμμάτων τὴν βαθεῖαν ἐκείνην σιωπὴν. Μετὰ δῖωρον πορείαν ἔφθασαν ὑπὸ τὸν λόφον τοῦ Μουσείου, ὃ ἐστὶν ἐπὶ τῆς ὁχθῆς τῆς τάφρου. Ἐπρο-

πορεύοντο δὲ τῆς φάλαγγος καὶ κατείχαν τὰς πλευρὰς αὐτῆς οἱ φιλέλληνες καὶ οἱ πυροβολισταί. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἔφθασαν ὑπὸ τὸν λόφον, τοὺς εἶδαν οἱ ἐφιστάμενοι δύο φύλακες καὶ τοὺς ἠρώτησαν ποῖοι ἦσαν. Ἐκεῖνοι δὲν ἀπεκρίθησαν· τοὺς ἠρώτησαν πάλιν ποῖοι ἦσαν· ἐπὶ τῆς δευτέρας ἐρωτήσεως τοὺς ἐχλεύασαν οἱ ἐρωτηθέντες· τότε οἱ χλευασθέντες ἐτουφέκισαν, καὶ ἤρχισεν ἐν τῷ ᾧμα πολλαχόθεν πολὺς τουφεκισμός. Ὁ δὲ Φαβιέρος ξιφουλκήσας “βῆμα συμπλοκῆς,” ἐφώναξε μεγαλοφώνως πρὸς τοὺς τυμπανιστάς του, καὶ “ἐμπρὸς παιδιὰ ἐμπρὸς” πρὸς τοὺς στρατιώτας του. Ἐκρουσαν ἀμέσως οἱ τυμπανισταὶ τὰ τύμπανα, ἐλέληξαν οἱ στρατιῶται, καὶ πλήρεις θάρρους καὶ ἐνθουσιῶντες ἔδραμαν πρὸς τὴν τάφρον τριῶν μέτρων βάθος καὶ πέντε πλάτος ἔχουσιν, διέσχισαν τοὺς φυλάττοντας αὐτὴν ἐχθροὺς ὑποχωρήσαντας ἐπὶ τῇ ὁρμῇ των, καὶ διέβησαν ὑπὸ τὸν βαρὺν τουφεκισμόν τῶν ἐχθρῶν. Ἀκουσθέντος τοῦ κρότου τῶν τυμπάνων ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐξώρμησαν οἱ ἐν αὐτῇ εἰς ἀντίληψιν τῶν ἐρχομένων, καὶ οὕτως εἰσῆλθαν οἱ περὶ τὸν Φαβιέρον εἰς τὸ παρατείχισμα φέροντες ἐπὶ τῶν ὤμων των τὰ φορτία των. 8 ἐφονεύθησαν ἐπὶ τῆς εἰσελεύσεώς των καὶ 14 ἐλαφρῶς ἐπληγώθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Φαβιέρος καὶ ὁ Πίσσας. Ὁ δὲ Ῥοβέρτος, θλασθέντος τοῦ ποδός του ὑπὸ τουφεκοβολῆς, ἔπεσε κατὰ γῆς μεταξὺ τῆς τάφρου καὶ τῶν ἐλληνικῶν χαρακωμάτων. Ἐκεῖ εὐρόντες αὐτὸν τινες τῶν ἐχθρῶν ἐπεχείρησαν νὰ τὸν ἀποκεφαλίσωσιν· ἀλλ' οὗτος καὶ χαμαὶ κείμενος ὑπεράσπισεν ἑαυτὸν ἀνδρείως ἀντιπαλαίων ἱκανὴν ὥραν διὰ τοῦ ξίφους του, ἕως οὗ τινες τῶν ἐξελθόντων τῆς ἀκροπόλεως ἀκούσαντες τὰς φωνὰς καὶ τὴν κλαγγὴν τῶν ὀπλῶν ἔδραμαν, τὸν ἐλύτρωσαν φέροντα ἐπὶ τοῦ σώματος εἰκοσιεῖς πληγὰς, καὶ τὸν ἀπεκόμισαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ὅπου

ἀπέθανε μετὰ ἕξ ἡμέρας. Ἡ τολμηρὰ αὕτη ἐκστρατεία ὑπερύψωσε τὸ τακτικὸν καὶ τὸν φιλοκίνδυνον ἀρχηγὸν του.

Ἄλλ' ὅσον ἐχάρησαν οἱ ἔγκλειστοι ἰδόντες τοὺς τακτικοὺς ἀναβάντας εἰς τὴν ἀκρόπολιν, τόσον ἐλυπήθησαν μαθόντες ὅτι θ' ἀνεχώρουν· θέλοντες δὲ νὰ τοὺς ἀποτρέψωσι, τοῖς ἔλεγον ὅτι θὰ συνανεχώρουν καὶ αὐτοί· ἀλλ' ὁ Φαβιέρος δὲν μετεπεισθῇ, καὶ δικαίως· φόβος δὲν ἦτο νὰ κινδυνεύσῃ ἡ ἀκρόπολις δι' ἑλλειψιν ὑπερασπιστῶν, ἀλλὰ δι' ἑλλειψιν τροφῶν· καὶ ὅσον περισσότεροι ἦσαν οἱ ἐν αὐτῇ, τόσον ταχύτερον ἐφθείροντο αἱ τροφαί· διὰ τοῦτο ὁ Φαβιέρος ἔβλεπε τὴν ἑξοδὸν του ὄχι μόνον ἀβλαβῇ ἀλλὰ καὶ τόσῳ μᾶλλον ὠφέλιμον καθ' ὅσον ἐδύνατο νὰ φέρῃ ἑξῶθεν ἀντιπερισπασμόν· ἀλλ' ἡ ἑξοδὸς του, γρηγορούντων τῶν ἐχθρῶν νύκτα καὶ ἡμέραν, ἦτο σχεδὸν ἀδύνατος· Πλησίον τῆς πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ὄχθης τῆς τάφρου ἦσαν οἰκίαι τινὲς κατεχόμεναι ὑπὸ τῶν Τούρκων. Σκεφθεὶς ὁ Φαβιέρος ὅτι ἂν ἐκυρίευσεν τὰς οἰκίας ἐκείνας ἤνοιγε τὴν διὰ τῆς τάφρου δίοδόν του, διότι ἠναγκάζοντο οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τὸ πῦρ τῶν κατεχόντων αὐτὰς ν' ἀπομακρυνθῶσι, παρέλαβέ τινας τακτικοὺς καὶ ἀτάκτους, καὶ τὴν 6 δεκεμβρίου ὀρθρου βαθέως ἐξῆλθε κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος εἰς κυρίευσιν τῶν οἰκιῶν. Συνεξήλθαν καὶ οἱ περὶ τὸν Κριεζώτην καὶ τὸν Εὐμορφόπουλον κατὰ τὸ μέρος τῆς ἀγίας Παρασκευῆς καὶ τῆς Πλάκας εἰς ἀντιπερισπασμόν, ἀπεδίωξαν τοὺς ἐχθροὺς τῶν πλησίον τοῦ φρουρίου θέσεων, ἔδραμαν περαιτέρω, ἐπάτησαν οἰκίας τῆς πόλεως, ἐφόνευσάν τινας ἐχθροὺς, καὶ ἡμέρας γενομένης ἐπανήλθαν εἰς τὸ φρούριον φέροντες λάφυρα· τινὲς δὲ αὐτῶν μὴ προφθάσαντες νὰ εἰσέλθωσι κατέφυγαν εἰς τὸ ὑπὸ τὸ φρούριον πρὸς ἀνατολὰς σπήλαιον, ὑπεράσπισαν ἑαυτοὺς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, καὶ τὴν ἐπελθοῦσαν νύκτα διεσώθησαν καὶ αὐτοὶ ἀβλαβεῖς

εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Φαβιέρον πε-
 σόντες αἰφνης ἐφ' ἧς ἐσκόπευαν νὰ κυριεύσωσιν
 οἰκίας, τὰς ἐπάτησαν, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν καὶ ἐπα-
 νῆλθαν ἄπρακτοι εἰς τὸ φρούριον· δύο ἐξ αὐτῶν ἐφο-
 νεύθησαν ἐπὶ τῆς ἐξόδου ταύτης καὶ πέντε ἐπληγώ-
 θησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ ὑπολοχαγὸς Γεώργιος Καρατσᾶς·
 ἐπειράθησαν καὶ τὴν 19 καὶ τὴν 23 νὰ ἐξέλθωσιν,
 ἀλλὰ καὶ τότε ἀπέτυχαν καὶ διέμειναν ἐν τῷ φρουρίῳ
 ἄκοντες μέχρι τέλους τῆς πολιορκίας ὑπὲρ τοὺς ἄλ-
 λους ὑπὸ τοῦ ψύχους πάσχοντες ὥς μὴ ἔχοντες
 τοὺς ἐπενδύτας των· Τὴν δὲ 25 ἐπρόβαλε τοῖς ἐν τῇ
 ἀκροπόλει ὁ Κιουνταγῆς νὰ παραδοθῶσιν ὑπ' ὠφελί-
 μους ὄρους· καὶ ἀπορρίφθείσης τῆς προτάσεώς του
 ἐτοιμάσθη εἰς ἄλωσιν τοῦ παρατειχίσματος δι' ἐφό-
 δον, καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ συνέλλεξεν ἐπὶ τοῦ
 Μουσείου πολλὰ στρατεύματα τὴν 6 ἰανουαρίου, καὶ
 ἐκανονοβόλει τὴν Χρυσοσπηλαιώτισσαν· ἀλλ' ἡ ἐπι-
 τυχὴς κονονοβολὴ τῶν πολιορκουμένων ἐματαίωσε τὰ
 μελετώμενα. Κατέχοντες οἱ Τούρκοι τὴν Ὑπαπαντὴν
 ἐπεβουλεύοντο δι' ὑπονόμων τὸ περιτείχισμα τῆς πη-
 γῆς εἴκοσι μόλις ὀργυιᾶς ἀπέχον· ἀναγκαίαν ἐξ αἰ-
 τίας τούτου θεωρήσαντες οἱ Ἕλληνες τὴν κυρίενσιν
 τῆς Ὑπαπαντῆς ἀνάψαν τὴν ἐπιούσαν νύκτα ὑπο-
 σκαφεῖσάν τινα πρό τινων ἡμερῶν ὑπόνομον, καὶ ἐπά-
 τησαν τὴν ἐκκλησίαν· καὶ τοὺς μὲν τῶν ἐν αὐτῇ φο-
 νεύσαντες, τοὺς πλείστους δὲ διασκορπίσαντες, καὶ
 πᾶν τὸ εὐρεθὲν ἀρπάσαντες ἐπανῆλθαν εἰς τὴν ἀκρό-
 πολιν φοβηθέντες νὰ τὴν κρατήσωσιν· πολλὴν βλάβη
 ν ἐπέφερε καὶ ἡ ὑπόνομος ἐκραγεῖσα. Ἐν τῷ με-
 ταξὺ δὲ τούτῳ διέταξεν ὁ Φαβιέρος καὶ ἐτρύπησαν
 δύο τῶν κατὰ γῆς σπονδύλων καὶ ἐμβαλόντες πυ-
 ρόκονιν καὶ ἀνάψαντες τὸ φυτίλιον τοὺς ἐκύλισαν
 ἐπὶ τὴν πόλιν, οἷτινες ἐκραγέστες κατηδάφισαν τινὰς
 σεσαθρωμένας οἰκίας.

Μετά τινας δὲ ἡμέρας ἔπαθαν αἱ ὠραῖαι τέχναι

πάθημα ἀνήκεστον. Ὁ Γούρας μετεσχημάτισε τὸν ναὸν τοῦ Ἑρεχθέως εἰς οἶκημα τῆς γυναικὸς του καὶ τῶν συγγενῶν του· εἰς προφύλαξιν των δὲ ἀπὸ τῶν ἐπιρρίπτομένων βομβῶν ἐσώρευσεν ἐπὶ τῆς ὀροφῆς πολὺ χῶμα· ἀλλ' ὅ,τι ἔπραξεν εἰς προφύλαξιν, συνετέλεσεν εἰς καταστροφὴν των. Κανονοβολοῦντος τὴν νύκτα τῆς 12 ἰανουαρίου τοῦ ἐχθροῦ, εἰς τῶν κιόνων τοῦ ναοῦ καὶ τὸ ἐπιστήλιον ἐνὸς ἄλλου ἔσπασαν, καὶ ἡ μέγα βάρος φέρουσα ὀροφή πεσοῦσα ἐθανάτωσεν ἑνδεκα, ἐν οἷς καὶ τὴν σύζυγον τοῦ Γούρα.

Ἐν τοσούτῳ ἡ λύσις τῆς πολιορκίας τῆς ἀκροπόλεως οὔτε κατωρθοῦτο οὔτε κατορθωτὴ ἐφαίνετο διὰ τῶν ἀμμέσων προσβολῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο φροντὶς περὶ τῆς λύσεως αὐτῆς διὰ τινων ἐμμέσων· καὶ ὁ μὲν Κωλέττης ἐστάλη εἰς Σκόπελον, Σκιάθον καὶ Σκύρον πρὸς σύναξιν τῶν ἐν ἐκείναις ταῖς νήσοις διεσπαρμένων Θετταλομακεδόνων καὶ κατοχὴν τῶν Θερμοπυλῶν δι' αὐτῶν, καὶ συναπεστάλησαν καὶ δύο πλοῖα, τὸ τοῦ Λεμπέση καὶ τὸ τοῦ Κυριακοῦ· ὁ δὲ Καραϊσκάκης ἀνεδέχθη νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος πρὸς ἀποδιώξιν τῶν ἐν αὐταῖς ὀθωμανικῶν φρουρῶν καὶ ἐμψύχωσιν καὶ ἀνέγερσιν τῶν ὑποταχθέντων λαῶν· ἐπλευσαν δὲ καὶ δύο γολέτται, ἡ τοῦ Σ' Ἀνδριανοῦ καὶ ἡ τοῦ Δ Κριεζώτη, εἰς τὸν ἐρετριακὸν κόλπον πρὸς ἐμπόδιον τῆς δι' ἐκείνου τοῦ μέρους εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ἐχθρικὸν στρατόπεδον σιταγωγίας. Καὶ τὰ μὲν δύο ταῦτα πλοῖα ἀπεβίβασαν εἰς Κάλαμον οὓς ἔφεραν στρατιώτας ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἐκεῖ μύλων τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου· ἀπέκλεισαν δὲ ἐν τῷ λιμένι τοῦ Ὠρωποῦ τρία ἐχθρικὰ πλοῖα, μίαν γολέτταν, ἐν βρίκι καὶ μίαν σακολέβαν, ἐκπλεύσαντα τῆς Χαλκίδος καὶ καταφυγόντα ἐκεῖ διὰ τὸν φόβον τῶν ἐλληνικῶν. Καθ' ἧς δὲ ἡμέρας τὸ τοῦ Κριεζώτη πλοῖον ἀπέκλειε τὴν Κάρυστον, ἐπέπλευσαν μία ἐχθρικὴ

γολέττα καὶ μία λεῦκα ἔνοπλοι, ἀλλ' ἔδραμεν εἰς βοήθειάν του ἢ ἐν Ὠρωπῷ γολέττα τοῦ Ἀνδριανοῦ, καὶ τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα φοβηθέντα κατέφυγαν εἰς Μάρμαρι, ἀπεβίβασαν δὲ οἱ ἐν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τὰ κανόνιά των, καὶ κατέλαβαν δυνατὰς θέσεις εἰς ὑπεράσπισιν τῶν πλοίων· ἀπεβίβασαν καὶ οἱ ἡμέτεροι στρατιώτας, καὶ ὥρμησαν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης κατὰ τῶν ἐναντίων· ἀλλ' ἦλθαν ἄλλοι Τοῦρκοι εἰς βοήθειαν τῶν πασχόντων συναδέλφων των, καὶ οἱ ἀποβάντες Ἕλληνες ἐπανῆλθαν τότε εἰς τὰ πλοῖά των ἀπολέσαντες δύο τῶν συναγωνιστῶν των.

Ὁ δὲ Κωλέττης καὶ 1500 Θετταλομακεδόνες στρατιῶται, οὓς συνέλεξεν ἐπὶ τῆς εἰς τὰς νήσους ἀποστολῆς του, ἀποπλεύσαντες τὴν 3 νοεμβρίου ἀφίχθησαν τὴν 5 εἰς Ταλαντονῆσι ἐπὶ τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ δύο πολεμικῶν πλοίων καὶ πολλῶν ἄλλων πλοιαρίων τῶν ὀπλαρχηγῶν. Συμπαρηκολούθουν δὲ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην καὶ τινες φιλέλληνες, ἐν οἷς καὶ ὁ συνταγματάρχης Βουτιέρος, ἀρχηγὸς 80 τακτικῶν, οὓς ἐστρατολόγησεν, ὥπλισε καὶ ἐμίσθωσε διὰ χρημάτων τοῦ ἐν Ῥωσσίᾳ φιλογενοῦς Καλλέργη. Οἱ Θετταλομακεδόνες ἦσαν ὑπὸ διαφόρους ὀπλαρχηγούς· δύο δὲ ὑπερεῖχαν τῶν ἄλλων, ὁ Καρατάσος καὶ ὁ Γάτσος· ἀλλ' οἱ δύο οὗτοι κορυφαῖοι δύο ἡμέρας ἐφιλονείκουν περὶ τῆς ἀρχηγίας· διὰ τοῦτο οἱ μὲν περὶ τὸν Γάτσον ἀπέβησαν εἰς τὴν ξηράν, οἱ δὲ περὶ τὸν Καρατάσον ἔμειναν ἐν τοῖς πλοίοις μὴ θέλοντες νὰ συμπράξωσιν.

Ὑπῆρχαν ἐν Ταλαντίῳ ἐχθρικά ἀποθῆκαι καὶ 200 Τοῦρκοι φυλάττοντες αὐτάς· εἰς ἄλωσιν αὐτῶν ἐξεστράτευσαν οἱ περὶ τὸν Γάτσον τὴν νύκτα τῆς 8 νοεμβρίου· ἀλλ' ἐν ᾧ ἐπλησίαζαν ὀδεύοντες παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν, ἐξεφανερώθησαν τὸ πρῶτ' ἐπὶ τῆς ἀπὸ Λεβαδείας ὁδοῦ χίλιοι περίπου ἱππεῖς καὶ

πεζοὶ ὑπὸ τὸν Μουστάμπεην σταλέντες παρὰ τοῦ Κιουνταγῇ μαθόντος τὴν ἐκστρατείαν ταύτην· κατεταράχθησαν οἱ μηδὲν τοιοῦτον προσδοκῶντες Ἕλληνες, καὶ οἱ μὲν ἔφυγαν διὰ μιᾶς, οἱ δὲ ἐτοποθετήθησαν ἐν τοῖς παρακειμένοις λόφοις· ὁ δὲ Γάτσος καὶ 30 στρατιῶται ἐκλείσθησαν ἐντὸς παλαιᾶς τινος ἐκκλησίας· ἐξῆλθαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν Ταλαντίῳ ἐχθροί, ὁ πόλεμος ἤρχισε σποράδην, καὶ οἱ Ἕλληνες ἔπαθαν πολλὴν ζημίαν. Ἐφονεύθησαν οἱ ἀρχηγοί, Ἀγγελος, Καλαμίδας, Κόντος, Χαμακιώτης, καὶ 37 στρατιῶται· ἐφονεύθη καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Σακκελίωνος ὁ ἄλλοτε ἀρειοπαγίτης· συνελήφθη δὲ ζῶν καὶ ὁ Θανάσης Ἐμμανουὴλ Παπᾶς· τὰ δὲ πτώματα ὅλων τῶν φονευθέντων ἔμειναν ὑποχείρια τῶν ἐχθρῶν, καὶ μόλις διεσώθησαν οἱ πληγωθέντες 32 ἐν οἷς καὶ ὁ Βελέντσας. Ὁ δὲ Γάτσος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐχάνοντο καὶ ἐκεῖνοι ὅλοι, ἂν δὲν ἐπρόφθαναν οἱ περὶ τὸν Ἀποστολάραν καὶ τὸν Τσάμην Καρατάσον νὰ τοὺς λυτρώσωσι. Μετὰ τὴν ἦτταν ταύτην ὅλοι οἱ Θετταλομακεδόνες ἐπανῆλθαν εἰς τὰ πλοῖά των, καὶ ὀλιγωροῦντες τὰς διαταγὰς τοῦ Κωλέττου ἀπέπλευσαν εἰς τὰ ἴδια καὶ διεσκορπίσθησαν.

1826-27.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΔ.

Ἐκστρατεία τοῦ Καραϊσκάκη.—Τὰ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ κατὰ τὰς Ἀθήνας, καὶ ἡ εἰς Ἀττικὴν ἐπάνοδός του.

ΜΕΣΟΥΝΤΟΣ τοῦ ὀκτωβρίου ηὔξησε τὸ ἐν Ἐλευσίνι ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην στρατόπεδον εἰς 4500· οἱ συγκροτοῦντες δὲ αὐτὸ ἦσαν οἱ ἐμπειροπολεμώτεροι τῶν Ἑλλήνων, ἐν οἷς καὶ τὰ λείψανα τῆς ἐνδόξου φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ὁ ἐπ' ἀνδρίᾳ μεταξὺ τῶν Πελοποννησίων ὀπλارχηγῶν διακρινόμενος Νικήτας, καὶ ἱκανοὶ Σουλιῶται, ἂν καὶ ἀπαρεσκόμενοι νὰ συνεκστρατεύωσιν ὑπὸ μὴ Σουλιώτην. Ἐπροσπάθησεν ὁ Καραϊσκάκης νὰ πείσῃ καὶ τὸν Φαβιέρον νὰ συνακολουθήσῃ· ἀλλὰ διὰ τὰ μεταξὺ τακτικῶν καὶ ἀτάκτων ἐπὶ τῶν δύο ἐκστρατειῶν εἰς Χαϊδάρη καὶ Θήβας συμβάντα δὲν εἰσηκούσθη· μετεχειρίσθη ἔπειτα πλαγίους τρόπους ἵνα τοῦ ἀποσπάσῃ τοὺς ἰππεῖς καὶ ἐπέτυχεν· ἀλλὰ τρέξαντες οἱ ἀξιωματικοὶ κατόπιν τοὺς ἐπανήγαγαν ὑπὸ τὴν σημαίαν των.

Προετοιμάσας δὲ ὁ Καραϊσκάκης τὰ τῆς ἐκστρατείας του ἀφῆκεν εἰς φύλαξιν τῆς Ἐλευσίνος καὶ Σαλαμίως καὶ εἰς συστολὴν τῶν πολιορκητῶν τῆς ἀκροπόλεως τὸν Βάσον μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ τοὺς Δερβενοχωρίτας, καὶ τὴν 25 ὀκτωβρίου ἐξεστράτευσεν μετὰ

3000, καὶ ὁδεύων διὰ τῶν Κουντούρων καὶ τῆς Κάζας ἔφθασε τὸ ἑσπέρας τῆς 27 εἰς Δοβρέναν. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν ἐρχόμενον οἱ ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ ἐχθροὶ ἕως 300 ἐκλείσθησαν ἐντὸς τριῶν δυνατῶν πύργων. Οἱ Ἕλληνες ἐπάτησαν τὸ χωρίον, καὶ ἀρπάσαντες 35 ἵππους καὶ ἡμιόνους καὶ διάφορα ἄλλα σκευὴ τῶν ἐχθρῶν ἐξῆλθαν καὶ ἐπορεύθησαν τὴν αὐτὴν νύκτα εἰς τὸ πλησίον χωρίον Κακόσι· τὴν δὲ ἐπαύριον ἐπανῆλθαν εἰς Δοβρέναν, καὶ μετακομίσαντες ἐν κανόνι ἀπὸ τινος πλοίου εὕρισκομένου ἐν τῷ λιμένι τοῦ χωρίου ἐκανονοβόλουν τοὺς πύργους. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἦλθαν ἐκ Θηβῶν ἱππεῖς τινες πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν Δοβρένᾳ πολιορκηθέντων καὶ ἀντικρουσθέντες ἔφυγαν ἄπρακτοί· τὴν δὲ 30 ἀπεστάλησαν 180 στρατιῶται ὑπὸ τὸν Γιαννάκην ἀδελφὸν τοῦ Ὀδυσσέως εἰς Ζαγαράν· ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ ἐπιπεσόντες αἰφνης ἐφόνευσαν 20, διεσκόρπισαν τοὺς λοιπούς, καὶ συνέλαβαν καὶ τὸν δυστυχῆ ἀρχηγὸν αὐτῶν ἀσθενοῦντα καὶ τὸν ἐφόνευσαν· τὴν 2 νοεμβρίου ἦλθαν ἐκ δευτέρου πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων 300 ἱππεῖς, ἀλλ' ἐτράπησαν καὶ τότε εἰς φυγὴν· τὴν ἐπαύριον πρὸς τὸ ἑσπέρας ἦλθαν 1000 περίπου ἱππεῖς καὶ πεζοὶ ὑπὸ τὸν Μουστάμπεην, φέροντες τροφὰς εἰς χρῆσιν τῶν ἐν τοῖς πύργοις ἀποκλεισθέντων, καὶ διενυκτέρευσαν ἐν τῇ μονῇ τῆς Μακαριώτισσας μίαν ὥραν μακρὰν τῆς Δοβρένας· ἀνατείλαντος δὲ τοῦ ἡλίου εἰσῆλθαν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἰδόντες τοὺς Ἕλληνας ἐλθόντας κατόπιν αὐτῶν καὶ ὀχυρωθέντας πλησίον ἐπεξῆλθαν· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τοὺς ἀπώθησαν πληγώσαντες 5 ἐξ αὐτῶν· μετὰ ταῦτα δὲ ὥπισθοδρόμησαν καὶ ἐκλείσθησαν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου. Ἡ μάχη διήρκεσε μέχρι τῆς ἑσπέρας, καὶ πρὸ τοῦ τέλους τῆς μάχης ἦλθε βοήθεια τῶν ἐχθρῶν ἐξ Ἀθηνῶν· μετὰ δύο δὲ ἢ τρεῖς ἡμέρας ἔμαθεν ὁ

Μουστάμπεης τὴν εἰς Ταλαντονῆσι ἀπόβασιν τῶν Θετταλομακεδόνων, καὶ ἐκίνησε κατ' αὐτῶν· ἀπέμειναν δὲ οἱ κατέχοντες τοὺς πύργους καὶ τινες ἄλλοι ἐν τῷ χωρίῳ, οἱ πλεῖστοι δὲ αὐτῶν ἦσαν ἱππεῖς. Τὴν δὲ 11 τοῦ μηνὸς ἦλθεν εἰς τὸ ἐλληνικὸν στρατόπεδον τὸ ἄτακτον ἐλληνικὸν ἱππικὸν ὑπὸ τὸν Χατσή-Μιχάλην· νυκτὸς δὲ γενομένης ὑπῆγαν ὁ Γιαννάκης Σουλτάνης μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν εἰς τὰς ἀμπέλους τῆς Δοβρένας πρὸς ἔνεδραν. Ἐξῆλθαν τοῦ χωρίου 15 Τοῦρκοι ἱππεῖς, καὶ συναπαντήσαντες τοὺς ἐνεδρεύοντας ἐτουφεκίσθησαν. Ἀκούσαντες ἄλλοι Ἕλληνες τὸν τουφεκισμόν ἔτρεξαν κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος· ἔτρεξαν καὶ ἄλλοι Τοῦρκοι, ἐπολέμησαν, ἐσκοτώθησαν 22 Τοῦρκοι καὶ 7 Ἕλληνες, καὶ ἐπληγώθησαν ἐξ ἀμφοτέρων 10. Ἐθρήνησεν ὁ στρατὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὸν θάνατον τοῦ Γιαννάκη Σουλτάνη ἐνὸς τῶν ἀνδρειοτέρων τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, τετράκις πληγωθέντος. Ὁ δὲ Καραῖσκάκης μὴ θέλων νὰ χρονοτριβήσῃ περαιτέρω εἰς κυρίευσιν τῶν τριῶν πύργων, ἀνεχώρησε τὴν νύκτα τῆς 14 πανστρατιᾷ, καὶ φθάσας εἰς Χώστια ἐνδιενυκτέρευσε. Ὁδεύσας δὲ δι' ὅλης τῆς ἐπελθούσης ἡμέρας ἔφθασε περὶ τὴν α' ὥραν τῆς νυκτὸς εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Δομποῦ, ὅπου ἀφήσας 100 στρατιώτας ὑπὸ τὸν Νικολὸν Μπαρμπιτισώτην εἰς φύλαξιν τῆς θέσεως ἐκείνης ἀνεχώρησε τὴν ἐπαύριον· τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὑπῆγαν πρὸς τὸ μοναστήριον 1000 Τοῦρκοι πεζοὶ καὶ ἱππεῖς, οἱ μὲν ἐκ Θηβῶν, οἱ δὲ ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ προσέβαλαν τοὺς Ἕλληνας· πρὸς τὸ ἑσπέρας δὲ ὑπῆγαν εἰς τὸ μετόχιον τοῦ μοναστηρίου, ἐνδιενυκτέρευσαν, καὶ τὴν ἐπαύριον ἀνεχώρησαν εἰς Λεβαδείαν· τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ὑπῆγαν πάλιν 80 ἱππεῖς κατὰ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ· οὗτοι ἰδόντες τόσον ὀλίγους ὑπώπτευσαν στρατήγημά τι καὶ κατ' ἀρχὰς δὲν ἐπεξῆλθαν· βε-

βαιωθέντες δὲ ὅτι δὲν ἴσαν ἄλλοι, ἐξώρμησαν, ἐφό-
νευσάν τινας καὶ κατεδίωξαν τοὺς λοιποὺς μέχρι τοῦ
μοναστηρίου τῶν Ταξιαρχῶν.

Οἱ δὲ περὶ τὸν Καραϊσκάκην ἀναχωρήσαντες ἐκ
τοῦ μοναστηρίου τοῦ Δομποῦ ἐφθασαν τὴν 18 εἰς
Δίστομον. Ἐκεῖθεν ἀπεστάλησαν ὡς προφυλακὴ
400 ὑπὸ τὸν Γ. Βάγιαν, τὸν Γαρδικιώτην Γρίβαν καὶ
τὸν Μῆτρον Βάγιαν εἰς κατάληψιν τῆς Ἀράχωβας,
χωρίου ἐπὶ τῆς κατωφερείας τοῦ Παρνασοῦ, δι' οὗ θὰ
διήρχετο τὸ ἐχθρικὸν στράτευμα ὁδεῦον, καθὼς
ἐπληροφορήθησαν μυστικῶς οἱ Ἕλληνες, πρὸς τὰ
Σάλωνα κατεχόμενα ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ πολιορ-
κούμενα ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Δυοβουνιώτην καὶ τὸν
Πανουργιᾶν. Τὴν 17 διέβησαν 2000 Τουρκαλβανοὶ
διὰ τοῦ Ζεμενοῦ ὑπὸ τὸν Μουσταμπεην τὸν πρὸ
ὀλίγου ἀριστεύσαντα ἐν Ταλαντίῳ, τὸν ἀδελφὸν αὐ-
τοῦ Καρνοφίλμπεην, τὸν Ἐλμάζμπεην καὶ τὸν Κεχα-
γιάμπεην· τὴν δὲ 18 περὶ τὴν γ' ὥραν τῆς ἡμέρας
ἐφάνησαν ἐρχόμενοι πρὸς τὴν Ἀράχωβαν. Ἰδόντες
δὲ αὐτοὺς οἱ ἐν τῷ χωρίῳ Ἕλληνες ἔσπευσαν νὰ ὀχυ-
ρωθῶσιν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ τινων οἰκιῶν. Ἐν
τούτοις εἰσῆλθαν εἰς τὸ χωρίον καὶ οἱ ἐχθροί,
κατέλαβαν οἰκίας καὶ ὠχυρώθησαν, ὥστε οἱ μὲν Ἕλ-
ληνες κατέχοντες τὸ ἐν μέρος τοῦ χωρίου, οἱ δὲ
Τούρκοι τὸ ἄλλο ἤρχισαν αὐθημερὸν τὸν πόλεμον.
Ἠκούσθησαν μετ' ὀλίγον ἔξωθεν τοῦ χωρίου πολλαὶ
τουφεκίαι, καὶ ἐφάνησαν ἐρχόμενοι οἱ περὶ τὸν Κα-
ραϊσκάκην. Οἱ ἐχθροὶ ὑποπτεύσαντες μὴ ἀποκλει-
σθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐρχομένων καὶ εὐρεθῶσιν ἐντὸς διτ-
τοῦ πυρός, βλέποντες δὲ ὅτι καὶ ὁ καιρὸς ἦτο γλυκὺς,
ἐξῆλθαν αὐθόρμητοι τοῦ χωρίου, καὶ ἐτοποθετήθη-
σαν ἐπὶ τινος λόφου παρὰ τὸ χωρίον ὅλοι ἀσκήνωτοι.
Ἀφ' οὗ δὲ ἐφθασαν καὶ οἱ περὶ τὸν Καραϊσκάκην, ὁ
μὴ παύσας πόλεμος ἐγένετο σφοδρότερος καὶ διήρ-
κεσε μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, καθ' ἣν ὥραν

πνεύσαντος ψυχροῦ ἀνέμου εἰσῆλθαν οἱ ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην εἰς τὸ χωρίον πρὸς διανυκτέρευσιν, καὶ ὁ ἀρχηγὸς κατέλυσεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς πλησιεστέρα τῶν ἐχθρῶν ἀγρυπνῶν ἐπὶ τῶν κινήματων αὐτῶν καὶ διατάττων δι' ὅλης τῆς νυκτὸς τὰ εἰκότα. Οἱ ἐχθροὶ ἐξενύκτισαν ὅλοι ἐπὶ τοῦ λόφου ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ τὸν ἀπροσδόκητον παγετὸν τῆς νυκτός· ἀπεμακρύνοντο δὲ ἀβλαβῶς καὶ ἀνενοχλήτως, ἂν ᾔθελαν, τὴν αὐτὴν νύκτα· ἀλλὰ δὲν κατεδέχθησαν νὰ φύγωσιν ἀπέμπροσθεν τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Κιουταγῆ βοήθειαν. Τὴν ἐπαύριον ἐξῆλθαν τοῦ χωρίου πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ κατέλαβαν τὰς στενοτοπίας, δι' ὧν ἐδύναντο οἱ ἐχθροὶ νὰ φύγωσιν. Ἦρχισε πάλιν ὁ πόλεμος καὶ ἐπανελήφθη καὶ τὴν ἐπιούσαν. Ἐν τούτοις ὁ δριμὺς χειμὼν ἐγίνετο καθ' ὥραν δριμύτερος, οἱ δὲ ὑπαιθριάζοντες Τούρκοι ὑποφέροντες τὸ ὑπερβολικὸν ψύχος ὑπέφεραν καὶ ἔλλειψιν τροφῆς, διότι μὴ προσδοκῶντες καθ' ὁδὸν ὅσας ἀπήντησαν δυσκολίας δὲν ἐφρόντισαν νὰ προμηθευθῶσι τῶν ἀναγκαίων ἐπὶ τῆς ὁδοιπορίας των καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἔλθωσι τὴν 20 νοεμβρίου εἰς λόγους συμβιβασμοῦ, προβάλλοντες νὰ ἐπανακάμψωσιν ἀνενόχλητοι, παραδίδοντες τὰ μὴ ἀναγκαῖα εἰς τὴν ὁδοιπορίαν των ζῶα καὶ ἄλλα τινὰ πράγματά των καὶ ἀνταλλάττοντες ὁμήρους. Ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Καραϊσκάκην τοὺς ἐζήτησαν χάριν τῆς ἐλευθέρας καὶ ἀνεπηρέαστου ἐπιστροφῆς των τὰ ὄπλα των, τὰ χρήματά των καὶ πάντα τ' ἄλλα ἐκτὸς μιᾶς καὶ μόνης ἐνδυμασίας· ἀπήντησαν δὲ νὰ τοῖς παραδοθῶσι καὶ τὰ Σάλωνα καὶ ἡ Λεβαδεία. Οἱ Τούρκοι δὲν συγκατετέθησαν θεωροῦντες τοιούτου συμβιβασμοῦ προτιμότερον τὸν πόλεμον. Ἐμαθαν δὲ συγχρόνως ὅτι ἤρχετο τὴν αὐτὴν ἢ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ἐξ Ἀθηνῶν τὸ ζητηθὲν στράτευμα. Ἀλλὰ τὸ στράτευμα τοῦτο δοκιμάσαν νὰ διαβῇ τὴν ὁμαλωτέραν ὁδὸν τοῦ Ζεμενοῦ ἐμποδίσθη,

ἐκακόπαθε προκαταλαβόντων τῶν Ἑλλήνων τὴν θέ-
 σιν ἐκείνην, καὶ ἠναγκάσθη νὰ διέλθῃ τὴν ὀρεινοτέ-
 ραν τῆς μονῆς τῆς Ἱερουσαλήμ· ἀλλὰ φθάσαν ἐκεῖ ὑπὸ
 βαρύτατον χειμῶνα δὲν ἐδυνήθη νὰ προχωρήσῃ,
 ὥστε ἡ ἐλπίς τῆς προσδοκωμένης βοηθείας ἐματαιώθη.
 Τὴν νύκτα δὲ τῆς 22 διαρκούντος τοῦ πολέμου ὁ
 ἐπαινετὸς διὰ τὴν ἀνδρίαν του καὶ ἐπαινετώτερος διὰ
 τὴν στρατηγικὴν του ἰκανότητα Μουστάμπεης ἐπλη-
 γώθη κατακέφαλα· καὶ αἰσθανθεὶς ὅτι ἡ πληγὴ του
 ἦτο θανατηφόρος παρεκάλεσε τὸν ἀδελφόν του Κα-
 ρυοφίλμπεην, ἐν ᾧ ἐψυχομάχει, νὰ τοῦ κόψῃ ἀφ' οὗ
 ἐξέπνεε τὴν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πέσῃ εἰς χεῖρας τῶν
 ἀπίστων. Ὁ θάνατος τοῦ ἀρχηγοῦ τούτου, ἡ παντε-
 λὴς ἔλλειψις τῶν τροφῶν, ἡ ἐπικρατοῦσα καὶ καθ' ὧ-
 ραν ἐπικρατεστέρα γινομένη δριμύτης τοῦ χειμῶνος
 καὶ ἡ ἐξ αἰτίας αὐτῆς ἀπόκλεισις ἐν τῇ μονῇ τῆς
 Ἱερουσαλήμ τῶν ἐρχομένων εἰς βοήθειάν των ἔρρι-
 ψαν εἰς ἄκραν ἀθυμίαν τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἠνάγκα-
 σαν νὰ προβάλωσι νέον τὴν ἐπαύριον συμβιβασμὸν
 ὑπὸ δεκτοτέρους ὅρους, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθησαν.
 Θεόθεν καὶ ἀνθρωπόθεν πολεμούμενοι καὶ μὴ βλέ-
 ποντες ἄλλην σωτηρίας ὁδὸν ἀπεφάσισαν νὰ φύγω-
 σιν ἀρχομένης τῆς νυκτὸς διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς μονῆς
 τῆς Ἱερουσαλήμ ἐπ' ἐλπίδι νὰ εὗρωσιν ἀντίληψιν
 παρὰ τῶν ἐκεῖ συναδέλφων των· ἀλλὰ ἐπτακόσιοι
 Γκέγκαι, οἱ θερμουργότεροι τοῦ στρατοπέδου, οἱ καὶ
 πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης γνωμοδοτήσαντες ὅτι ἐν-
 τιμότερον ἦτο νὰ ριψοκινδυνεύσωσι διὰ τῆς φυ-
 γῆς ἢ ν' ἀναστρατοπεδεύσωσι διὰ συνθήκης, παρα-
 βάντες τὰ προαποφασισθέντα ἐξεκίνησαν περὶ τὸ
 δειλινὸν μὴ προειδοποιήσαντες τοὺς ἄλλους· τὸ πα-
 ράκαιρον τοῦτο κίνημα ἔβαλεν ἄνω κάτω τὸ εἰσέτι
 ἀνέτοιμον εἰς ἀναχώρησιν στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν,
 ὥστε ἕκαστος δὲν ἐφρόντιζε πλέον εἰμὴ περὶ τῆς ἰδίας
 σωτηρίας. Ἐν μέσῳ τῆς τοιαύτης ταραχῆς, τῆς

ἀθυμίας καὶ τῆς ἀσκέπτου κινήσεως τῶν ἐχθρῶν ἐπέπεσαν οἱ Ἕλληνες κατέχοντες θέσεις ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν αὐτῶν, ἄλλους ζωγροῦντες καὶ ἄλλους φονεύοντες. Ἐζώγρησαν καὶ τὸν γηραιὸν καὶ ὑπέρ-
 πλουτον Κεχαγιάμπην· μὴ συμβιβαζόμενοι δὲ ποῖος τῶν συλλαβόντων νὰ τὸν κρατήσῃ, τὸν ἐφόνευσαν εἰς μάτην φωνάζοντα ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ Κεχαγιάμπης, καὶ ἔτοιμος νὰ ἐξαγοράσῃ διὰ πλουσιωτάτων λύτρων τὴν ζωὴν του. Ἀλλ' ἡ φθορά, ἣν ἐπροξένησεν ὁ ἐλληνικὸν βραχίων, ἦτο μικρὰ ὥς πρὸς ἣν ἐπροξένησεν ἡ ὀργὴ τοῦ χειμῶνος. Ἐν ᾧ φεύγοντες οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τὸν κατάψυχρον καὶ σφοδρὸν ἄνεμον τοῦ βορέου ἐβοθρίζοντο εἰς τὴν χιόνα, ἐπέπιπταν πυκναὶ καὶ ἀδιάκοποι νιφάδες καὶ τοὺς ἐπλάκουναν· διήρκεσεν ἡ χιονορρίπη αὕτη ἕως οὗ ἔφθασαν εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὥστε καθ' ὅλην τὴν τετράωρον ὁδὸν τὴν μεταξὺ τῆς ῥηθείσης μονῆς καὶ τοῦ λόφου. ἐφ' οὗ ἀπεκλείσθησαν ἑπτὰ ἡμέρας, εὐρέθησαν διαλυθείσης τῆς χιόνος ἑκατοστυίες ἐχθρικῶν πτωμάτων. Τοιαῦτα πάσχοντες μόλις οἱ ἡμίσεις τῶν ἀναχωρησάντων διεσώθησαν ἐν τῇ μονῇ, καὶ οἱ πλείστοι ἡκροτηριασμένοι· πολλαὶ δὲ σημαῖαι, πάμπολλοι ἵπποι καὶ ὄλαι αἱ ἀποσκευαὶ τῶν ἔγειναν λάφυρα τῶν Ἑλλήνων, ἐξ ὧν 8 μόνον ἐσκοτώθησαν, καὶ 9 ἐπληγώθησαν. Ἡ νίκη αὕτη ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας τῶν Ἑλλήνων· ἡ δὲ κυβέρνησις ἐπανηγύρισεν ἐπ' ἐκκλησίας τὴν 24 νοεμβρίου ὥς ἡμέραν ἀνεγέρσεως τῆς πρὸ ὀλίγου πεσοῦσης στερεᾶς Ἑλλάδος.

Τὴν ἐπιούσαν δὲ τῆς μάχης συλλέξαντες οἱ περὶ τὸν Καραϊσκάκην ἕως 300 κεφαλὰς ἀνήγειραν ἐξ αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν βάρβαρον συνήθειαν ἐπὶ τινος λόφου ἐκτὸς τοῦ χωρίου κωνοειδῆ πύργον καὶ ἐτέγραψαν τὰ ἐξῆς.

“ Τρόπαιον τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν βαρβάρων
 “ ὀθωμανῶν, ἀνεγερθὲν κατὰ τὸ 1826 ὅτος νοεμβρίου

“ 24 ἐν Ἀράχωβᾳ.” Τὰς δὲ κεφαλὰς τοῦ Μουστάμπεη καὶ Κεχαγιάμπεη ἔστειλαν εἰς τὴν κυβέρνησιν.

Μετὰ δὲ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος συμβάντα ὁ Καραϊσκάκης ἀπέστειλε τοὺς ὑπὸ τὸν Γεωργάκην Δράκον καὶ Λάμπρον Βεῖκον Σουλιώτας εἰς πολιορκίαν τῶν Σαλῶνων, ἀπέστειλε καὶ τινες εἰς κατάληψιν τῆς Βελίτσας, τῆς ἐπὶ τῆς βορείου ὑπωρείας τοῦ Παρνασοῦ, καὶ κατόπιν αὐτῶν ἐξεστράτευσεν καὶ αὐτὸς πρὸς τὸ αὐτὸ χωρίον ὅπου ἔφθασε τὴν 29. Ἐσκόπευεν δὲ δι' αὐτοῦ τοῦ κινήματος νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀπὸ Θεσσαλίας σιταγωγίαν καὶ προσβάλλῃ τοὺς κατέχοντας τὴν Δαύλιαν, τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὴν Φοντάναν ἐχθροὺς. Φθάσας εἰς Βελίτσαν εἰδοποιήθη ὅτι 500 ἐχθροὶ ὑπὸ τὸν Μεχμέτπασαν, υἱὸν τοῦ Πασόμπεη, καὶ τὸν Χασάνμπεην Κόρζαν συνοδεύοντες 2000 ζῶα κομίζοντα εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον τῶν Ἀθηνῶν τροφὰς καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα ἀνεχώρησαν ἐκ Ζητουνίου, καὶ θὰ διέβαιναν τὴν ἐπαύριον διὰ τῆς Φοντάνας καὶ τοῦ Τουρκοχωρίου. Ἐπ' αὐτῇ τῇ εἰδήσει ἔτρεξε καὶ κατέλαβε τὴν 7 δεκεμβρίου τὸ Τουρκοχωρί. Τὴν ἐπαύριον ἦλθαν οἱ Τούρκοι μηδόλως ὑποπτεύοντες ὅτι οἱ ἐχθροὶ τῶν κατεῖχαν τὸ χωρίον ἐκείνο. Οἱ Ἕλληνες προμαχοῦντος τοῦ Καραϊσκάκη ἐπέπεσαν αἴφνης, τοὺς διεσκόρπισαν ἀπροετοιμαστοὺς, τοὺς κατέδιωξαν ἕως εἰς Βοδωνίτσαν, ἐφόρνευσαν 30 καὶ ἐπῆραν 1000 καὶ ἐπέκεινα σκευοφόρα ζῶα. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπολέμησεν ὁ Καραϊσκάκης κατὰ πρώτην φοράν ἑφιππος, καὶ τόσοι εὐχαριστήθη ὥστε ἕκτοτε δὲν ἤθελε νὰ πολεμῇ πεζός. Μετὰ δὲ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος κατορθώματά των, ὁ Καραϊσκάκης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ Πατρατσίκι· ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς πολλῆς δριμύτητος τοῦ χειμῶνος καὶ τῆς διαδοθείσης φήμης ὅτι ὁ Καρύστιος Ὁμέρπασας ἐτοιμάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ

εἰς λύσιν τῆς πολιορκίας τῶν Σαλώνων, ἐπανῆλθαν εἰς Ἀράχωβαν, καὶ ἐκεῖθεν ἐξεστράτευσαν εἰς Λιδωρίκι πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ ἀγῶνος καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος. Ἐκεῖθεν ἔστειλεν ἐν σῶμα ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Κραββάρων ὑπὸ τὸν Ξύδην καὶ τὸν Καλύβαν, καὶ προσapéστειλε μετ' ὀλίγον καὶ τὸν Μακρῆν. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ οὗτοι ἐξεπλήρωσαν ἄριστα τὰ τῆς ἀποστολῆς των, ἀπέκλεισαν τοὺς Τούρκους ἐν Λομποτινᾷ, καὶ πολεμήσαντες δύο ἡμέρας τοὺς συνέλαβαν ζῶντας καὶ τοὺς ἔπεμψαν εἰς τὴν κυβέρνησιν.

Οἱ δὲ περὶ τὸν Καραϊσκάκην φθάσαντες εἰς τὴν κωμόπολιν τοῦ Λιδωρικίου καὶ μαθόντες, ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ Ὁμέρ-ἐφέντη εὐρίσκοντο 1500 Ἀλβανοὶ ὑπὸ τὸν Βελήαγαν ὀδεύοντες ἀπὸ τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος εἰς Ἀθήνας, ἐκινήθησαν κατ' αὐτῶν, τοὺς ἀπώθησαν πέραν τοῦ Μόρνου, καὶ εἰς τόσον φόβον τοὺς ἔβαλαν καὶ τόσον τοὺς κατεφρόνησαν, ὥστε 10 μόνον ἰππεῖς ὑπὸ τὸν Χατση-Μιχάλην κατεδίωξαν πολλοὺς αὐτῶν μέχρι τῆς πύλης τοῦ φρουρίου τῆς Ναυπάκτου.

Ἐξ αἰτίας δὲ τῆς εὐτυχούς περιοδείας τοῦ Καραϊσκάκη εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος τόσον ἐταράχθη ὁ Κιουταγῆς, ὥστε ἔβαλε κατὰ νοῦν νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτὸς κατ' αὐτοῦ· ἀλλὰ φοβηθεὶς τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας τῆς ἀκροπόλεως ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του, ἐξεκίνησε 2000 πεζοὺς καὶ 500 ἰππεῖς ὑπὸ τὸν Ὁμέρπασαν καὶ τὸν Καρυοφίλμπεην. Τὸ πρωὶ τῆς 17 ἰανουαρίου ἐφάνη ἡ προφυλακὴ τῆς ἐχθρικῆς ταύτης δυνάμεως αἰφνης ἔξωθεν τοῦ Διστόμου. Τὸ χωρίον τοῦτο κατεῖχαν 300 Σουλιῶται ὑπὸ τὸν Ν Μπότσαρην, τὸν Γ Μπαϊρακτάρην καὶ τὸν Ν Κάσκαρην· ἐξῆλθαν οὗτοι κατὰ τῆς προφυλακῆς καὶ ἠκροβολίσθησαν· ἀλλ' ἰδόντες μετ' ὀλίγον τὸ λοιπὸν στράτευμα τῶν ἐχθρῶν ἐρχόμενον ὀπισθοδρόμησαν εἰς τὰ ὀχυρώματά των, καὶ ἐκάλεσαν τοὺς πολιορ-

κούντας τὰ Σάλωνα Σουλιώτας εἰς βοήθειάν των· τὴν ἀκόλουθον αὐγὴν ἤρχισεν ὁ πόλεμος, καὶ οἱ Τοῦρκοι κατέλαβαν πλησίον τοῦ χωρίου τοιαύτας θέσεις, ὥστε μόλις τὰ νῶτα τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἀσφαλῆ· περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν τῆς 19 ὥρμησαν οἱ ἐχθροὶ κατὰ μέτωπον δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τυφλοῖς ὄμμασιν εἰς κυρίευσιν τῶν ὀχυρωμάτων τῶν Ἑλλήνων· πολλοὶ αὐτῶν ἔπεσαν, ἀλλ' ἀψηφοῦντες τὸν θάνατον ὑπερίσχυσαν, ἐκυρίευσαν τὰ ἀσθενέστερα ὀχυρώματα, ἐπροχώρησαν εἰς τὰ μέσα τοῦ χωρίου, καὶ ἔπεσαν σωρηδὸν ἐπὶ τὸ ἰσχυρότερον ἑλληνικὸν ὀχύρωμα τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ προφήτου Ἡλίου. Πανταχόθεν κυκλωθέντες οἱ ἐντὸς τοῦ ὀχυρώματος καὶ σφοδρῶς προσβαλλόμενοι ἐθεώρησαν τὴν ὥραν ἐκείνην ὡς τὴν τελευταίαν τῆς ζωῆς των, καὶ ἔπεσαν καὶ αὐτοὶ ὡς μαινόμενοι ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς εἰς ἐκδίκησιν μᾶλλον τοῦ αἵματός των, ἢ εἰς σωτηρίαν των· καλῇ τύχῃ ἐπρόφθασε διαρκούσης τῆς ἀντιστάσεως ὁ Δράκος μετὰ 200 ἐπλεκτῶν, ἀπεδιώχθησαν τοῦ λόφου οἱ ἐχθροὶ διὰ τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ, ὠπισθοδρόμησαν καὶ οἱ λοιποὶ βλέποντες αὐτοὺς καταδιωκόμενους, καὶ οὕτως ἐσώθησαν οἱ ὡς θηρία μᾶλλον ἢ ὡς ἄνθρωποι τόσον ὀλίγοι πρὸς τόσον πολλοὺς πολέμησαντες Σουλιῶται· 80 ἐχθροὶ ἔπεσαν καὶ ἄλλοι τόσοι ἐπληγώθησαν· ἐφονεύθησαν δὲ 2 μόνον Σουλιῶται καὶ ἐπληγώθησαν 8 ἐν οἷς καὶ ὁ Ν Μπότσαρης.

Ὁ δὲ Καραϊσκάκης, μαθὼν ὅτι πολλοὶ ἐχθροὶ ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν ἐν Διστόμφ ὀλίγων Ἑλλήνων, ἔτρεξεν εἰς βοήθειάν των, καὶ φθάσας εἰς Βελίτσαν τοὺς προειδοποίησε διὰ τινος γραμματοφόρου, παραγγείλας αὐτοῖς νὰ ἐξέλθωσιν εἰς συνάντησίν του ὅταν ἀκούσωσι τουφεκισμόν· διαβὰς δὲ τὴν γ' ὥραν τῆς νυκτὸς τῆς 20 ἰανουαρίου τὴν σχιστὴν ὁδὸν ἀνέβη τὸ πλησίον ὄρος, καὶ ἐκάθησε παρατηρῶν τὰς παρακειμένας τῶν ἐχθρῶν σκηναὺς καὶ συλλογι-

ζόμενος πόθεν νὰ διέλθῃ· ἀφ' οὗ δὲ συνήχθησαν ὅλοι οἱ στρατιῶταί του, τοῖς εἶπεν ὅτι, ἀντὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ χωρίον διὰ τῶν πλαγίων ὁδῶν, προτιμότερον ἐθεώρει νὰ διέλθωσι διὰ τῶν ἐχθρικῶν σκηνῶν, κοιμωμένων τῶν ἐχθρῶν· παρήγγειλε δὲ νὰ ἔχωσι μὲν ἑτοιμα τὰ ὅπλα των, ἀλλὰ νὰ μὴ τὰ μεταχειρισθῶσιν ἐκτὸς ἀνάγκης, καὶ νὰ προσπαθῇσωσι νὰ διαβῶσιν ἡσυχῶς διὰ τῶν ἐχθρῶν, ὥστε νὰ μὴ τοὺς νοήσωσιν ἂν δυνατόν. Ἐπήνεσαν ὅλοι τὸ τολμῆρὸν σχέδιον τοῦ ἀρχηγοῦ των καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦντες αὐτὸν προπορευόμενον ὡς ὁδηγὸν ἔφθασαν ἀφανεῖς εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον καὶ ἐπροχώρησαν εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ. Ἐκεῖ φθάσαντες τοὺς ἐνόησαν οἱ ὀπισθεν Τοῦρκοι καὶ ἀνεκραύγασαν· ἐταράχθησαν ὅλοι οἱ ἐχθροὶ ἐπὶ τῇ ἀνακραυγῇ, ἔπесαν εἰς ἀταξίαν, καὶ ἔντρομοι διὰ τὸ ἀπροσδόκητον, καὶ ὑποπτεύοντες νυκτομαχίαν, οἱ μὲν ἔτρεχαν ἀπὸ τῆς μιᾶς σκηνῆς εἰς τὴν ἄλλην, οἱ δὲ ἐτουφέκιζαν μὴ ἡξεύροντες ποῖον, καὶ ἄλλοι παρεμέρουν εἰς ἀσφάλειάν των. Ἐν τούτοις οἱ Ἕλληνες ὠδεύαν ἐν μέσῳ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, προσέχοντες μὴ ἐμπλεχθῶσιν ὑπὸ τὸ σκότος εἰς τὰ σχοινία τῶν ἐχθρικῶν σκηνῶν. Ἐξεπλάγησαν οἱ ἐγκλειστοὶ ἀκούσαντες ταραχὴν καὶ τουφεκισμοὺς ἐν τῷ ἐχθρικῷ στρατοπέδῳ, διότι ὁ πρὸς αὐτοὺς σταλεὶς γραμματοφόρος φοβηθεὶς δὲν ὑπῆγεν εἰς τὸ χωρίον· δράξαντες δὲ τὰ ὅπλα παρετάχθησαν εἰς μάχην. Ἐν τοσούτῳ διέβησαν οἱ περὶ τὸν Καραϊσκάκην δι' ὅλου τοῦ στρατοπέδου, καὶ εἰσῆλθαν εἰς τὸ Δίστομον σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς ἐκτὸς ἐνὸς εἰς τὰ σχοινία τῶν ἐχθρικῶν σκηνῶν περιπλεχθέντος καὶ τὴν ἐπαύριον φονευθέντος. Ἡ τόσον ἐπικίνδυνος, ἀλλὰ καὶ τόσον εὐτυχὴς νυκτερινὴ αὕτη ἐκστρατεία δεικνύει τὴν ἀξίαν τοῦ Καραϊσκάκη.

Μετὰ δὲ τὴν εἰς τὸ χωρίον εἴσοδον τῶν περὶ αὐτὸν ἐγίνοντο καθ' ἡμέραν ἀκροβολισμοί. Οἱ Ἕλληνες ἐφρούρουν τὸ παρακείμενον Στεῖρι. Τινὲς τῶν ἐκεῖ ἰδόντες τὴν 31 τοῦ μηνὸς ζῶά τινα τῶν ἐχθρῶν βόσκοντα μακρὰν τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, ἔτρεξαν εἰς ἀρπαγὴν των· ἐξώρμησαν οἱ πλησιέστεροι Τοῦρκοι πρὸς καταδίωξιν τῶν ἀρπάγων, ἔτρεξαν πολλοὶ Ἕλληνες εἰς ὑπεράσπισιν αὐτῶν καὶ ἐτουφεκίσθησαν· ἀκουσθέντος τοῦ τουφεκισμοῦ ἐκινήθησαν τὰ στρατόπεδα ἀμφοτέρων τῶν μερῶν καὶ οὕτω συνήφθη μάχη. Μεταξὺ τῶν πολεμούντων Τοῦρκων καὶ Ἑλλήνων ἔκειντο δύο λόφοι καὶ οἱ δύο ἐπὶ πεδιάδος. Οἱ Ἕλληνες τοὺς κατέλαβαν καὶ ἐπολέμουν εὐτυχῶς τοὺς ἐχθροὺς ἐκείθεν· ἀλλ' αἴφνης ἤκουσαν ἤχον στρατιωτικῶν τυμπάνων, καὶ εἶδαν στρατιώτας φοροῦντας εὐρωπαϊκὴν ἐνδυμασίαν, βαστώντας λογχοφόρα ὅπλα καὶ βαδίζοντας βῆμα τακτικόν. Οἱ ἐπιφανέντες οὗτοι ἦσαν λείψανα δύο τακτικῶν ταγμάτων ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθέντων μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν γενιτσάρων. Πεντακισχίλιοι ἦσαν οἱ συγκροτοῦντες τὰ δύο ταῦτα τάγματα ὅτ' ἐξεστράτευσαν· ἀλλὰ πεντακόσιοι ἐναπέμειναν ἐξ αἰτίας τῆς καθ' ὁδὸν λειποταξίας. Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη καὶ νεοφανὴς ἐπικουρία (διότι ἦτον ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν ἐφάνη τακτικὸν ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν ἐν Ἑλλάδι) ἐφόβισε τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν· οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐνθαρρυνθέντες κατεδίωξαν τοὺς ἐχθροὺς των μέχρι τοῦ Διστόμου· ἀλλὰ χάρις εἰς τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν περὶ τὰς μάχας ἐμπειρίαν τοῦ Καραϊσκάκη δὲν ἔπαθαν οἱ Ἕλληνες ὅσῃν ζημίαν ἄλλως θὰ ἔπασχαν· δύο μόνον ἐφονεύθησαν, ἐξ ἐπληγώθησαν καὶ εἰς ἡχμαλωτίσθη, ὁ Γριβογεώργης, ὅστις μετὰ τινα καιρὸν ἐδραπέτευσεν· ἐκινδύνευσεν δὲ καὶ ὁ Καραϊσκάκης καὶ ἐπληγώθη ἐλαφρῶς εἰς τὴν δεξιάν. Τὴν 3 φεβρουαρίου

ἐκίνησαν μόνοι οἱ τακτικοὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Θαύματα ἐπροσδόκων οἱ ἄτακτοι Τούρκοι ἰδόντες τὸ κίνημα τῶν τακτικῶν, ἀλλ' ὥδινεν ὅρος καὶ ἔτεκε μῦν. Οἱ τακτικοὶ μηδὲν γενναῖον πρᾶξαντες ὠπισθοδρόμησαν ἄπρακτοι, χλευαζόμενοι παρὰ τῶν πρὸ ὀλίγου θαυμαζόντων αὐτοὺς ἀτάκτων συναδέλφων των· τὴν δὲ 5 ἔπασσαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς διὰ νυκτὸς ἀπροσδοκῆτως καὶ τοὺς ἔβλαψαν μεγάλως. Οἱ ἐχθροὶ βλέποντες ὅτι ἐβλάπτοντο μᾶλλον ἢ ἔβλαπταν, καὶ φοβούμενοι μὴ ἐξ αἰτίας τοῦ χειμῶνος πάθωσιν ὅσα ἔπαθαν οἱ κατὰ τὴν Ἀράχωβαν ἀδελφοί των, ἀκούσαντες δὲ καὶ ὅτι ἐπῆρχοντο καὶ ἄλλοι Ἕλληνες ὀπισθεν αὐτῶν διέλυσαν τὴν νύκτα τῆς 6 τὸ στρατόπεδόν των, καὶ φεύγοντες ἔντρομοι ἐγκατέλειψαν τροφάς, σκηνάς, πολεμεφόδια καὶ τὸ μόνον ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας των κανόνι. Καθ' ὃν δὲ καιρὸν διελύθη τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος στρατόπεδον ἀφῆκαν καὶ οἱ ἐν Σαλώνοις ἐχθροὶ τὸ φρούριον καὶ ἔφυγαν φοβηθέντες ἐφόρμησιν τῶν Ἑλλήνων· ἔφυγαν κυριευθέντες ὑπὸ πανικοῦ φόβου καὶ οἱ φρουροῦντες τὴν Δαύλιαν καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ· ἔφυγαν καὶ τινες ἄλλοι ἐκ Ναυπάκτου διαβιβασθέντες εἰς τὸ παράλιον τῶν Σαλῶνων ἐπὶ ὑποθέσει ὅτι φίλοι των κατεῖχαν τὴν πόλιν ἐκείνην· ὥστε ἀπὸ τοῦ ἀμβρακικοῦ κόλπου μέχρι τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἐφαίνετο ἀρχομένου τοῦ φεβρουαρίου ἀλλοῦ ὀθωμανικῆ σημαία εἰμὴ ἐντὸς τῶν παραθαλασσίων καὶ ὠχυρωμένων πόλεων τῆς Βονίτσης, τοῦ Μισσολογγίου καὶ τῆς Ναυπάκτου· τὰς δὲ κατὰ τὰ διάφορα ἄλλα μέρη τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος τουρκικὰς φρουρὰς ἀντικατέστησαν ἑλληνικαί.

Ἐν ᾧ δὲ διήρκει ἡ ἐκστρατεία τοῦ Καραϊσκάκη οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει δὲν ἔπαυαν ἀναγγέλλοντες, ὅτι δὲν ἐδύναντο ν' ἀνθέξωσι περαιτέρω, καὶ ἐπεκαλοῦντο τὴν συνδρομὴν τῶν ἔξω εἰς ἀπαλλαγὴν των. Ὁ δὲ ἀναδεχθεὶς τὴν περὶ συμβιβασμοῦ Ἑλλήνων καὶ

Τούρκων μεσιτείαν πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Στρατ-
φόρδος Κάννινγκ οὐδ' ἐκεῖνος ἔπανε γράφων, ὅτι, ἂν
ἐπιπτεν ἡ ἀκρόπολις, ἐξηρεῖτο παντὸς συμβιβασμοῦ
ὅλη ἡ στερεὰ Ἑλλάς ὡς ὅλη δουλωθεῖσα. Ταῦτα τὰ
αἷτια ἠνάγκασαν τὴν κυβέρνησιν, ἐν ᾗ ὁ Καραϊσκά-
κης ἀπησχόλει μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν χιλιάδας ἐχθρῶν,
ν' ἀσχοληθῇ εἰς τὴν κατ' εὐθείαν λύσιν τῆς πολιορ-
κίας τῆς ἀκροπόλεως.

Πρὸ τινων ἐβδομάδων εἶχε φθάσει εἰς Ἑλλάδα
ὁ ἐν Γαλλίᾳ ἐντίμως ὑπηρετήσας συνταγματάρχης
Μπούρμπαχης Κεφαλλὴν ἐπὶ σκοπῷ νὰ ὑπηρετήσῃ
τὴν κοινὴν πατρίδα. Οὗτος στρατολογήσας ἀδεία
τῆς κυβερνήσεως καὶ διὰ τῶν φιλελληνικῶν βοηθη-
μάτων περίπου 800 στρατιώτας ἐξεστράτευσεν λή-
γοντος τοῦ δεκεμβρίου πρὸς ἐνδυνάμωσιν τοῦ κατὰ
τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα στρατοπέδου τοῦ Καραϊ-
σκάκη· ἀλλ' ἐπὶ τῇ διαταγῇ τῆς κυβερνήσεως μετέβη
εἰς Ἑλευσίνα ὅπου ἐστρατοπέδευεν ὁ Βάσος· με-
σοῦντος δὲ τοῦ ἰανουαρίου μετέβη ἐκεῖ καὶ ὁ Πανα-
γιώτης Νοταρᾶς μετὰ 1200 μισθωτῶν καὶ ἐπαρχιωτῶν
του, ὥστε τὸ στρατόπεδον ἐκείνο συνεπληρώθη εἰς
3000· συνήχθησαν καὶ εἰς Σαλαμίνα κατὰ διαταγὴν
τῆς κυβερνήσεως 1900 ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Νοταρᾶν
τὸν Μακρυγιάννην καὶ τὸν Καλλέργην, καὶ 400
τακτικοὶ ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Ἰγγλέσην, ἐν οἷς καὶ
τινες ἱππεῖς ἄνιπποι.

Οἱ ἐν Ἑλευσίνῃ ἐξεστράτευσαν τὴν νύκτα τὴν 21
ἰανουαρίου, καὶ μετὰ τετράωρον ὁδοιπορίαν ἔφθασαν
εἰς Χασιάν, καὶ τὴν αὐγὴν ἐκίνησαν οἱ πλείστοι πρὸς
τὸ Μενίδι, ὅπου ἦτο φρουρὰ τουρκικὴ καὶ ὀλίγοι
μὲν αὐτῶν ὑπῆγαν πλησίον τοῦ χωρίου, οἱ δὲ λοιποὶ
μείναντες ὀπισθεν αὐτῶν ἐκρύβησαν караδοκουῦντες.
Οἱ Τούρκοι ἰδόντες τοὺς ὀλίγους καὶ ἀγνοοῦντες ὅτι
ἦσαν καὶ ἄλλοι ἀφανεῖς ἐξῆλθαν καὶ τοὺς ἐδίωκαν·
ἀλλὰ πεσόντες μετ' ὀλίγον εἰς τὸ μέσον τῶν πολλῶν

καὶ προσβληθέντες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καὶ ἐκλείσθησαν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Μενιδίου· τρέχοντες δὲ καὶ οἱ καταδιώκοντες αὐτοὺς Ἕλληνες κατόπιν αὐτῶν εἰσῆλθαν καὶ οὗτοι εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον, ἀλλὰ μὴ δυνηθέντες νὰ κυριεύσωσι τὴν ἐκκλησίαν ἀνεχώρησαν ἐσπέρας γενομένης εἰς Χασιάν.

Τὴν δὲ 24 περὶ τὴν γ' ὥραν τῆς νυκτὸς ἀπέπλευσε τὸ ἐν Σαλαμῖνι στράτευμα ὑπὸ τὰς διαταγὰς ὅλον τοῦ φιλέλληρος Γόρδωνος, καὶ τὸ μεσονύκτιον ἔφθασεν εἰς Φάληρον· εἶχε δὲ τὸ στράτευμα τοῦτο εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ τὴν Καρτερίαν, τρία βρίκια πολεμικά, πέντε κανονοφόρους, καὶ ἓν μύστικον· εἶχε καὶ πυροβολοστιχίαν 15 κανονίων 3 μέχρι 14 λιτρῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν 25 φιλελλήνων καὶ 50 πυρπολιτῶν Ψαριανῶν, ὅλων ἐμπείρων πυροβολιστῶν. Οἱ Τοῦρκοι περίπου 200 κατεῖχαν καθ' ὅλον ἐκεῖνο τὸ παραθαλάσσιον μίαν καὶ μόνην θέσιν, τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος· διὰ τοῦτο οἱ φθάσαντες εἰς τὸ Φάληρον ἀπέβησαν ἀνενοχλήτως τὴν αὐτὴν νύκτα καθ' ἣν ἔφθασαν, καὶ κατέλαβαν τὴν ἄνωθεν τοῦ λιμένος τῆς Μουνυχίας Καστέλλαν, τὴν αὐτὴν θέσιν ἣν καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, καὶ ὁ Θρασύβουλος ἐπὶ τῶν τριάκοντα τυράννων, καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ Ἀλεξάνδρου κατέλαβαν εἰς κυρίευσιν τῶν Ἀθηνῶν πρὶν δὲ φωτίσῃ περιεταύρευσαν τὴν θέσιν ταύτην, καὶ ἔστησαν 5 κανόνια δεξιόθεν. Οἱ δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἰδόντες αὐτοὺς, καὶ ἐμπλησθέντες χαρᾶς καὶ ἐλπίδων ἐπανηγύρισαν κανονοβολήσαντες. Τὴν ἐπαύριον ἐκίνησαν οἱ ἀποβάντες εἰς κυρίευσιν τοῦ μοναστηρίου, ἔπλευσε καὶ ἡ Καρτερία εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, ἐκανονοβόλησε τὸ μοναστήριον σφοδρῶς, καί, ἀφ' οὗ κατηδάφισε μέρος αὐτοῦ, ὥρμησαν 500 ὑπὸ τὸν I Νοταρᾶν ἐπὶ σκοπῶ νὰ τὸ πατήσωσιν· ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν, καὶ ἐπανῆλθαν εἰς τὴν Καστέλ-

λαν, πληγωθέντων ἐπὶ τῆς ἐφορμήσεως τοῦ ὑπολοχαγοῦ Συνεῖτοσβεῖνου καὶ τινος ὑπαξιωματικοῦ τοῦ πυροβολικοῦ· μετὰ τὴν σύγκρουσιν ταύτην κατέβη ὁ Κιουταγῆς ἐν συνοδίᾳ πολλῶν ἱππέων, καί, ἀφ' οὗ παρετήρησε τὴν θέσιν τῶν Ἑλλήνων, ἀνέβη εἰς τὸ ἐν Πατησίοις στρατόπεδόν του. Τὴν ἐπαύριον ἤρχισεν ἐκ νέου ἡ Καρτερία νὰ κανονοβολῇ τὸ μοναστήριον, καὶ διαρκοῦντος τοῦ κανονοβολισμοῦ κατέβησαν πολλοὶ ἱππεῖς καὶ πεζοὶ ὑπὸ τὸν Κιουταγῆν ἔλκοντες 2 μεγάλα κανόνια, καὶ στήσαντες αὐτὰ ἐπὶ τινος ὑψώματος ἔβλαψαν τὴν Καρτερίαν καὶ τὴν ἠνάγκασαν νὰ ἀπομακρυνθῇ· μετὰ δὲ τὸν ἀπομακρυσμὸν αὐτῆς ἐπεσκέφθη ὁ Κιουταγῆς τὸ μοναστήριον, ἐνέθεσε κανόνια καὶ μίαν βομβοβόλον, καὶ τοποθετήσας 300 πεζοὺς ἐπὶ τινος λόφου ἐπανῆλθεν αὐθημερὸν εἰς τὸ στρατόπεδόν του.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Χασιάᾳ Ἕλληνες, ὧν ὁ ἀριθμὸς ηὐξήθη εἰς 3500, ἐπροχώρησαν τὴν 25 εἰς Καματερὸν πλησίον τοῦ Χαϊδαρίου. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ αὐτῶν, ὄντες καὶ οἱ τρεῖς ισότιμοι καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητοι, διεφώνουν. Ὁ Βάσος καὶ ὁ Νοταρᾶς οἱ γνωρίζοντες τὸν τρόπον τοῦ πολεμεῖν τῶν Ἑλλήνων ἐγνωμοδότην ν' ἀποφεύγωσι πᾶσαν τακτικὴν μάχην, καὶ νὰ βλάπτωσι τοὺς ἐχθροὺς σποράδην· ἀλλ' ὁ μεγάλθυμος Κεφαλλὴν Μπούρμπαχης, ὁ μήτε γνῶσιν μήτε πείραν ἔχων εἰσέτι τῶν μεθ' ὧν ἐστράτευεν, ἦτον ἐναντίας γνώμης, ἣν ἐπὶ τέλους παρεδέχθησαν ἄκουτες καὶ οἱ ἄλλοι ὀπλαρχηγοί· καὶ οὗτος μὲν κατέβη μετὰ τῶν στρατιωτῶν του εἰς τὴν πεδιάδα· ἐκεῖνοι δὲ ἐτοποθετήθησαν μακρὰν ἐν τρίτον τοῦ μιλίου ὀπισθεν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ριζωμάτων τοῦ ὄρους. Τὴν 27 ἰανουαρίου ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου 2000 πεζοὶ καὶ 600 ἱππεῖς ἔχοντες 2 κανόνια ἐξεστράτευσαν πρὸς τὸ Καματερὸν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Κιουταγῆ, καὶ ἔστησαν τὰ κανονία τῶν κατὰ τῶν ταγμάτων τοῦ Βάσου

καὶ τοῦ Νοταρᾶ, οἱ δὲ πεζοὶ καὶ ἵππεῖς ὥρμησαν κατὰ τῆς προφυλακῆς, ὃ ἐστὶ κατὰ τοῦ τάγματος τοῦ Μπούρμπαχη. Γενναίως ἀντέστη ἡ προφυλακὴ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τόσῳ γενναίου ἀνδρός· ἀλλ' ἡ πάλῃ ἦτον ἄνισος ἐξ αἰτίας τοῦ ἐχθρικοῦ ἐπὶ τῆς πεδιάδος ἱππικοῦ, καὶ ἠττήθη κατὰ κράτος· δὲν ἦλθε δὲ τὸ ὀπισθεν τῆς προφυλακῆς στράτευμα πρὸς βοήθειάν της, ἀλλ' ἐτράπη εἰς φυγὴν ἐν ᾧ διήρκει ἡ μάχη. 300 Ἕλληνες ἐφονεύθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Μπούρμαχης, δύο ἀξιωματικοὶ Γάλλοι καὶ ὁ χειρουργὸς τοῦ τάγματος. Οἱ ἐχθροὶ ἰδόντες τὸν πανικὸν φόβον τῶν εἰς φυγὴν τραπέντων τοὺς κατεδίωξαν πέραν τῆς Ἑλευσίνος, κατέλαβαν τὴν θέσιν ἐκείνην καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ καταφύγωσιν εἰς Σαλαμίνα.

Ὁ δὲ Κιουταγῆς ἐπαρθεὶς ἐπὶ τῇ νίκῃ ταύτῃ καὶ θεωρήσας αὐτὴν κρίσιμον διὰ τὴν πολλὴν φθορὰν καὶ τὴν φυγὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἱκανὴν ν' ἀπελπίσῃ τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ, τοῖς ἔστειλεν αὐθημερὸν διὰ τινος αἰχμαλώτου ἐπιστολὴν προτρεπτικὴν εἰς προσκύνησιν· περιμείνας δὲ ἀπάντησιν δύο ἡμέρας καὶ μὴ λαβὼν κατέβη τὴν ἐσπέραν τῆς 29 εἰς τὸ παραθαλάσσιον παραλαβὼν πολλὴν δύναμιν πεζὴν καὶ ἱππικὴν ἐπὶ σκοπῷ νὰ προσβάλλῃ τοὺς κατέχοντας τὴν Καστέλλαν. Οὗτοι ὄντες ἔτοιμοι εἰς ἀντίστασιν ἀνεβίβασαν τὰ λοιπὰ κανόνιά των καὶ τὰ ἔστησαν, τὰ μὲν ἐξ ἀριστερῶν, τὰ δὲ ἐπὶ τοῦ κέντρου· καὶ ἐπειδὴ ἡ πρὸς τὸν Πειραιᾶ πλευρά των ἦτον ἡ ἀσθενεστέρα, ἐτοποθέτησαν δύο πλοῖα, τὸ μὲν πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς, τὸ δὲ πρὸς τὸ λιμενόστομον τῆς Μουνυχίας εἰς ὑπεράσπισιν αὐτῆς· καὶ τὰ μὲν δεξιὰ τῆς θέσεως κατεῖχαν οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Μακρυγιάννην, τὰ δὲ ἀριστερὰ οἱ περὶ τὸν Καλλέργην καὶ οἱ ἄνιπποι ἵππεῖς, τὸ δὲ κέντρον οἱ περὶ τὸν Ἰ Νοταρᾶν, ἐφέδρευαν δὲ οἱ τακτικοί· ἀπεμακρύνθησαν καὶ ὅλα τὰ πλοιάρια τοῦ παραθα-

λασσίον, ὥστε οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ φύγῃ. Τὴν ἐπαύριον οἱ ἐχθροί, πλήρεις τόλμης καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πυρὸς 6 κανονίων μετακομισθέντων ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν τὴν προτεραίαν ἔπесαν ἐπὶ τὰ ἐλληνικὰ ὀχυρώματα, καὶ πέντε ὥρας ἐπέμεναν, ποτὲ κατὰ τοῦ ἐνὸς ταφρεύματος ὀρμώντες ποτὲ κατὰ τοῦ ἄλλου ἐν μέσῳ πυρὸς 40 κανονίων, τῶν μὲν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς τῶν δὲ ἀπὸ τῶν πλοίων σφαιροβολούντων· ἀλλὰ γενναίως πάντοτε ἀποκρουόμενοι ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ φύγῃσι κακῶς ἔχοντες ἐπιπεσόντων τῶν τακτικῶν, καὶ ἐξορμησάντων 250 Ἀθηναίων ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μακρυγιάννη. Ὑπερτριακόσιοι ἐλογίσθησαν οἱ φονευθέντες καὶ πληγωθέντες Τούρκοι, ἐν οἷς καὶ πολλοὶ ἀξιωματικοί. Ἐξήντα δὲ ἢ ἐβδομήντα Ἕλληνες· ἔπαθε πολλὴν βλάβην καὶ ἡ Καρτερία ὑπὸ τὴν εὐστοχον βομβοβολὴν τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ. Οἱ ἐχθροὶ δὲν ἐπεχείρησαν δευτέραν ἔφοδον κατὰ τῶν ἐν τῇ Καστέλλᾳ, ἀλλὰ κατέβαλαν πᾶσαν φροντίδα εἰς ἀποκλεισμόν αὐτῶν ἐγείροντες ὀχυρώματα ἔμπροσθεν τοῦ μοναστηρίου, ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ θεάτρου καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς τὸν Ἰλισσον ριζωμάτων τοῦ λόφου· ἔνεκα δὲ τούτου συνέβαιναν καθ' ἡμέραν κανονοβολισμοί, τουφεκισμοὶ καὶ φόνοι· ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες ὑδρεύοντες ἐν τῇ κατὰ τὸ Φάληρον πηγῇ τῇ ἐπὶ τῆς κατωφερείας τοῦ λόφου, ἣτις μόνη εἶχε πόσιμον ὀπωσοῦν νερόν, ἐβλάπτοντο ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῶν ἐχθρῶν, 300 ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τὸν Καλλέργην κατέλαβαν τρεῖς πυργίσκους παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰλισσοῦ, κατηδάφισαν τὸ ἄνω μέρος αὐτῶν, ἐπέτρωσαν τὸ κάτω, καὶ ἀνοίξαντες τὰς συνήθεις πολεμίστρας ἐτοιμάσθησαν εἰς πόλεμον· τὴν δὲ 20 φεβρουαρίου πολλοὶ ἐχθροὶ ὤρμησαν πολλάκις εἰς κυρίευσιν τῶν πυργίσκων ἐξ ἐφόδου, ἀλλὰ πάντοτε ἀπεκρούσθησαν καὶ πολλὴν ζημίαν ἔπαθαν· περὶ δὲ τὴν ἐσπέραν στήσαντες δύο

κανόνια ἠνάγκασαν τοὺς ἐγκλείστους νὰ φύγωσι τὴν νύκτα φέροντας εἰς τὴν Καστέλλαν μίαν ἐχθρικήν σημαίαν καὶ 35 κεφαλὰς, ὡς τρόπαια τῆς ἐν τῇ ἡμέρᾳ νίκης των, καὶ πολλὴν βλάβην παθόντας, φονευθέντων 10 ἐξ αὐτῶν καὶ πληγωθέντων 20· μετὰ δὲ τὴν κυρίευσιν τῶν πυργίσκων οἱ ἐχθροὶ ἀνήγειραν ἐν πυροβολοστάσιον ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ ἐν ἄλλο ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς Μουνυχίας, καὶ προσβάλλοντες δι' αὐτῶν τὰ ἐρχόμενα εἰς τὸ Φάληρον πλοῖα ἐμπόδιζαν πολλάκις τὴν ἔξωθεν μετακόμισιν τῶν εἰς χρῆσιν τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ τροφῶν καὶ ἄλλων ἀναγκαίων.

Ὁ δὲ Καραϊσκάκης μετὰ τὰ λαμπρὰ καὶ ἀπροσδόκητα κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα κατορθώματά του ἐπανῆλθε τὴν 28 φεβρουαρίου εἰς Ἐλευσίνα κατὰ προτροπὴν τῆς κυβερνήσεως εἰς ἀντίληψιν τῆς κινδυνεύουσης ἀκροπόλεως.

1826-27.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΕ.

Μετάβασις τῆς κυβερνήσεως εἰς Αἴγιναν.—Ταραχαὶ ἐν Ναυπλίῳ καὶ Ὑδρᾷ.—Θαλάσσιοι ἐκστρατεῖαι εἰς Ὠρωπὸν καὶ Βῶλον.

Αἱ ἀναγκάσαι τὴν κυβέρνησιν ἀταξίαι νὰ περιορισθῇ ἐντὸς τοῦ κατὰ τὸ Ναύπλιον θαλασσοπύργου, τὴν ἠνάγκασαν μετὰ ταῦτα ν' ἀπομακρυνθῇ ὁλοτελῶς τοῦ ἀργολικοῦ κόλπου. Ἐξήτει τόπον ἐλεύθερον πάσης στρατιωτικῆς καὶ ὀχλικῆς συρρόης καὶ παρὰ τὰ στρατόπεδα, ὥστε νὰ ἡμπορῇ καὶ ταῦτα νὰ ἐπιτηρῇ, καὶ ἐν ἀνέσει νὰ ἐργάζεται τοιοῦτον ἡῦρε τὴν Αἴγιναν, ὅπου κατεστάθησαν οἱ Ψαριανοὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος των καὶ παρείχαν τὰ πιστὰ διὰ τὴν πρὸς τὴν τάξιν ἀφοσίωσίν των· δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους μετέβη ἐκεῖ τὴν 11 νοεμβρίου καὶ ἔτυχε καλλίστης ὑποδοχῆς.

Ἐν ὅσῳ διέμενεν ἡ κυβέρνησις ἐν Ναυπλίῳ, αἱ ἐν αὐτῷ δύο στρατιωτικαὶ Ἀρχαί, ἡ μὲν τοῦ Παλαμηδίου ὑπὸ τὸν Γρίβαν, ἡ δὲ τῆς Ἀκροναυπλίας ὑπὸ τὸν Φωτομάραν, ἀνεξάρτητοι ἢ μία τῆς ἄλλης καὶ ἀντίζηλοι, δὲν ἐστασίαζαν καὶ δὲν διετάρατταν τὴν πόλιν, συσσελλόμεναι· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς κυβερνήσεως ἀφηνίασαν ὁλοτελῶς, κατήντησαν εἰς

ἀλληλομαχίαν, καὶ παρ' ὀλίγον νὰ καταστρέψωσι καὶ αὐτὴν τὴν πόλιν μικρᾶς ἀφορμῆς δοθείσης. Μεθύοντες μίαν ἡμέραν στρατιῶταί τινες τῶν δύο τούτων φρουράρχων διεπληκτίσθησαν· ὁ διαπληκτισμὸς τῶν ἀπλῶν στρατιωτῶν ἔγεινε μετ' ὀλίγον διαπληκτισμὸς τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, καὶ ὁ εἰς ἐξήτει ἱκανοποίησιν παρὰ τοῦ ἄλλου ἢ μάλλον ἀφορμὴν νὰ βλάβῃ τὸν ἄλλον, ἡ δὲ ἐπὶ τῇ εἰς Αἴγινα μεταβάσει τῆς κυβερνήσεως συστηθεῖσα ὡς προσωρινὴ διοίκησις τοῦ Ναυπλίου ἐπιτροπὴ ὠλιγορεῖτο. Τὴν 3 δεκεμβρίου, αἱ κανονοβολαὶ τοῦ ἐνὸς φρουρίου κατὰ τοῦ ἄλλου ἀνῆγγειλαν ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Ναυπλίου ἦσαν εἰς τὸ ἐξῆς ὑπὸ τὸ κράτος τῆς βίας, καὶ ἠνάγκασαν τοὺς πλείστους, ὡς ἂν ὑπῆρχε φόβος ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς, ν' ἀναχωρήσωσιν ἀπὸ τόπου ὅπου ὁ ἀδύνατος ἐκινδύνευε νὰ γίνῃ θῦμα τοῦ δυνατοῦ· ἐξ αἰτίας τούτου ἦλθαν εἰς συναίσθησιν οἱ δύο ἀντίζηλοι ὀπλαρχηγοὶ καὶ ἔπαυσαν ἀλληλομαχοῦντες.

Δεινὴ στάσις συνέβη ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐν Ὑδρᾷ. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου ὁ λαὸς τῆς νήσου ἐκείνης ἔζη ἐν ἀργίᾳ καὶ ἐπέινα· ἡ κυβερνήσις δὲν εἶχε πῶς νὰ κινήσῃ τὸν στόλον· τινὲς ἤρπαζαν τὰ πλοῖα, ἀκόντων τῶν ιδιοκτητῶν, καὶ μετήρχοντο τὴν πειρατείαν· ἀλλὰ καὶ ἡ αἰσχυρὰ αὕτη βιομηχανία δὲν ἦτον ἀκίνδυνος ἐξ αἰτίας τῶν εἰς παῦσιν αὐτῆς καὶ τιμωρίαν τῶν μετερχομένων αὐτὴν περιφερομένων εἰς τὴν ἐλληνικὴν θάλασσαν πλοίων τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων. Ἐν μέσῳ τῆς κοινῆς ταύτης ἀμηχανίας καὶ ἀπορίας ὁ λαὸς τῆς Ὑδρας ἐφαίνετο ἐμβλέπων ὡς καὶ ἄλλοτε εἰς τὸ βαλάντιον τῶν προκρίτων πρὸς θεραπείαν τῶν δεινῶν του. Οἱ πρόκριτοι ἦσαν διηρημένοι· οἱ μὲν ἦσαν κουντουριωτικοί, οἱ δὲ ἀντικουντουριωτικοί. Οὗτοι ἦσαν οἱ ἀσθενέστεροι, καὶ ἐγόγγυζαν ὡς ὑπὲρ τοὺς ἄλ-

λους φορολογούμενοι· ἕκεκα τούτου τινὲς αὐτῶν ἀπεμακρύνθησαν· ἀλλ' αἱ δειναὶ περιστάσεις τῆς Ὑδρας ἀπῆλθον τὴν ἐν τῇ πατρίδι παρουσίαν ὅλων τῶν προκρίτων. Δύο ἐξ αὐτῶν, ὁ Βασίλης Μπουντούρης μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συνελεύσεως, καὶ ὁ Δημήτρης Τσαμαδὸς μέλος τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς, διατρίβοντες ἕνεκα τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας των ἐν Αἰγίνῃ, προσκληθέντες νὰ μεταβῶσιν εἰς Ὑδραν παρήκουσαν φοβηθέντες ὅχι μόνον μὴ ὑποβληθῶσιν εἰς ὑπὲρ τὴν δύναμίν των χρηματικὰς καταβολάς, ἀλλὰ καὶ μὴ κακοπάθωσιν. Οἱ δύο οὗτοι καὶ τινες τῶν ὁμοφρόνων αὐτῶν φοβούμενοι μὴ ἀρπάσῃ τὰ πλοῖά των ὁ λαὸς ἐπὶ πειρατείᾳ, τὰ ἔφεραν μετὰ τὴν τελευταίαν ναυτικὴν ἐκστρατείαν εἰς Πόρον. Ἡ ὑφαίρεσις τῶν πλοίων ἐκίνησεν ἕκτοτε τὸν λαὸν εἰς ὀργὴν κατ' αὐτῶν· ἀλλ' ἡ παρακοή των εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ κοινοῦ τὸν ἐξηγρίωσεν εἰς ἄκρον. Ἐφοβήθησαν οἱ ἐν Ὑδρᾷ ὁμόφρονες τῶν ἐν Αἰγίνῃ, μὴ κακοπάθωσι καὶ αὐτοὶ ἐξ αἰτίας τῶν ἀπόντων καὶ τῶν παρακουσάντων, καὶ ἔφυγαν διὰ νυκτὸς οἱ μὲν εἰς Αἶγινον οἱ δὲ εἰς Πόρον. Ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ δύο Τομπάζαι, ὁ Μιαούλης καὶ ὁ Δημήτρης Βούλγαρης· οἱ δὲ ἐναπομείναντες Κουντουριῶται ἰδόντες ὅτι εἰς μάτην ἡγωνίσθησαν νὰ ἐπαναγάγωσιν εἰς Ὑδραν τοὺς ἀπόντας, καὶ ὅτι ἔφυγαν καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπεφάσισαν νὰ φύγωσι κρυφίως καὶ αὐτοί, ἵνα μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτοὺς ἐξ αἰτίας τῆς ἀπουσίας ἐκείνων ὅλον τὸ βάρος· ἀλλ' ὁ λαὸς ὑπώπτευσεν τὸν σκοπὸν των καὶ τοὺς παρεφύλαττεν. Ἐτυχὲ νὰ φανῇ ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἔξωθεν τῆς Ὑδρας ἀγγλικὴ φρεγάτα, καὶ ν' ἀράξῃ ἐξ αἰτίας τοῦ σφοδροῦ ἀνέμου ἐν τῷ λιμένι τῶν Σπετσῶν. Οἱ Κουντουριῶται ὑποθέσαντες ὅτι ἦτον ἡ τοῦ Χαμιλτῶνος τῷ ἔγραφαν παρακαλοῦντές τον θερμῶς νὰ πράξῃ

ἐν ἑκ τῶν δύο, ἥ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς Ὑδραν ἐπὶ κοινῇ ἀντιλήψει τοῦ κινδυνεύοντος τόπου τοὺς ἄλλους προκρίτους οὓς ἐπροστάτευσεν ἰδιαιτέρως ὡς ἀγγλίζοντας, ἥ νὰ ἔλθῃ εἰς λύτρωσιν καὶ αὐτῶν· ὁ πλοίαρχος τῆς φρεγάτας ἀνέγνωσε τὸ πρὸς τὸν Χαμιλτῶνα γράμμα καὶ ἦλθεν ἔμπροσθεν τῆς Ὑδρας εἰς παραλαβὴν των· ἄλλ' οὗτοι καὶ τινες ἄλλοι σχετικοὶ αὐτῶν, ἐν ᾧ διεύθυναν τὰ βήματά των πρὸς τὸ παρθαλάσσιον, συνελήφθησαν καὶ ἀπεκομίσθησαν εἰς τὰς οἰκίας των ἀνενόχλητοι. Ἡ Ἀγγλία ἀναδεχθεῖσα τὸν συμβιβασμὸν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων περὶ πολλοῦ εἶχε νὰ μὴ παραλυθῶσι τὰ ἑλληνικά, διότι τότε ὁ συμβιβασμὸς δὲν εὐωδοῦτο· διὰ τοῦτο ὁ Χαμιλτῶν, ὅτις ἡσθένει τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ἐν Σμύρνῃ, λαβὼν τὸ γράμμα τῶν Κουντουριωτῶν καὶ μαθὼν καὶ ἄλλοθεν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων τῆς Ὑδρας κατέπλευσεν εἰς Πόρον, παρέλαβεν ἐπὶ τῆς φρεγάτας του τοὺς ἐκεῖ προκρίτους ἄκοντας, δὸς λόγον τιμῆς νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃ ἀσφαλῶς εἰς Πόρον, ἂν δὲν ἐσυμβιβάζοντο μετὰ τῶν συμπατριωτῶν αὐτῶν, συμπάρελαβε καὶ τὸν ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ ἰδιωτεύοντα Μαυροκορδάτον καὶ ἔπλευσε τὴν 9 δεκεμβρίου εἰς Ὑδραν. Φθάσας δ' ἐκεῖ εἶδε τὴν πολλὴν καταφορὰν τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν προκρίτων τοῦ κόμματός του, καὶ ὑποπτεύσας ὅτι τὸν ὑπεκίνουν οἱ Κουντουριῶται, ἐσκέφθη καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ νὰ περιστείλῃ καὶ τοὺς ὑποκινούντας αὐτὸν νὰ φοβίσῃ. Ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ ἔδραξε τὴν ἐξῆς αἰτίαν.

Διὰ τὰς κατὰ θάλασσαν δεινὰς ἀταξίας ἡ δημογεροντία τῆς Ὑδρας ὑπεσχέθη τῷ Χαμιλτῶνι νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀπόπλευσίν τινος τῶν ἐν τῷ λιμένι πλοίων ἐκτὸς τῶν εἰς ἐθνικὴν ὑπηρεσίαν ἀποστελλομένων, καὶ τούτων φερόντων ἔγγραφά της. Ἀλλ' ὁ

πλοίαρχος Ζάκας, ὁ διοικῶν τὴν κορβέταν τῶν Κουντουριωτῶν, ναυτολογήσας ἐν Ὑδρα ἀπέπλευσε τὸν νοέμβριον ἀνεφοδιάστος ἐγγράφων, συνέλαβε δύο ἰόνια πλοῖα, τὰ ἔφεραν εἰς Ὑδραν καὶ τὰ ἐξεφόρτωσε μαθὼν ὁ Χαμιλτὼν τὸ γεγονός καθ' ἣν ἡμέραν ἔφθασεν εἰς Ὑδραν ἐπέπληξε τὴν δημογεροντίαν, καὶ ἀπήτησε νὰ τῷ παραδοθῶσι τὰ φορτία, ἡ κορβέτα καὶ ὁ πλοίαρχος αὐτῆς· ἡ δημογεροντία, ἡ καὶ ἄλλοτε ἰδοῦσα τὸν συγκαταβατικὸν Χαμιλτῶνα ἀπαιτοῦντα ἀλλὰ μὴ ἐπιμένοντα, δὲν ἐπεμελήθη νὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ· ἀλλ' οἱ καιροὶ δὲν ἦσαν οἱ αὐτοί, καὶ ὁ Χαμιλτὼν εἶχε κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν πολιτικούς λόγους νὰ δείξῃ πολλὴν αὐστηρότητα· διὰ τοῦτο λαβὼν πρόφασιν τὴν παράβασιν τῆς πρὸς αὐτὸν δοθείσης ὑποσχέσεως καὶ τὴν παρακοὴν τῆς δημογεροντίας ἀπέστειλε τὴν ἐπαύριον τὰς κανονοφόρους τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του πλοίων εἰς ἀφαρπαγὴν ἐκ τοῦ λιμένος τῆς κορβέτας τῶν Κουντουριωτῶν καὶ ὄλων τῶν ἐκεῖ ὑδραϊκῶν πλοίων ἐπὶ λόγῳ ἀποζημιώσεως ὅσων ἠρπάγησαν, καὶ εἰς ἐμπόδιον ἄλλων κατὰ θάλασσαν ἀταξιῶν· πρὸς εὐόδωσιν δὲ τῆς ἀφαρπαγῆς ἔπλεαν ὀπισθεν τῶν κανονοφόρων δύο φεργάται, μία κορβέτα καὶ ἓν βρίκι. Ὁ λαὸς τῆς Ὑδρας, ὅστις καὶ ἡγάπα καὶ ἐφοβεῖτο τὸν Χαμιλτῶνα, ἰδὼν τὰ κινήματά του οὐδεμίαν ἔδειξε διάθεσιν ἀντιστάσεως· πᾶμπολλοὶ μάλιστα κατέβησαν εἰς τὸ παραθαλάσσιον ὡς ἀπλοῖ θεωροί, ὥστε τὰ ἀγγλικά πλοῖα, μεγάλα καὶ μικρά, δὲν εὐρέθησαν εἰς ἀνάγκην νὰ κανονοβολήσωσιν. Ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Ζάκαν εὐρεθέντες ἐπὶ τῆς κορβέτας τῶν Κουντουριωτῶν ἐπυροβόλησαν ἐπὶ μίαν τῶν κανονοφόρων, καὶ ἐντεῦθεν ἔλαβαν ἀφορμὴν οἱ ἐν αὐταῖς Ἀγγλοὶ ν' ἀντιπυροβολήσωσι καὶ ἐπλήγωσαν δέκα Ὑδραίους, ἐν οἷς καὶ τὸν ἀνδρεῖον πυρπολιτὴν Πολίτην ἰστάμενον ἀπλοῦν θεατὴν ἐπὶ τοῦ παραθαλασσίου. Μετα τὸ λυπηρὸν τοῦτο

συμβάν οἱ Ἀγγλοὶ ἀφήρπασαν ὅλα τὰ ἐν τῷ λιμένι τῆς Ὑδρας πλοῖα μηδενὸς ἐναντιουμένου ὅπως εὐρέθησαν, ὃ ἐστὶ τὰ μὲν ἄνευ πηδαλίων, τὰ δὲ ἄνευ ἁρμένων, τὰ δὲ ἄνευ ἀγκυρῶν· ἀλλὰ καλῇ τύχῃ ἐπεκράτησεν ἄκρα νηνεμία δι' ὅλης ἐκείνης τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ἐπελθούσης νυκτός, καὶ τὰ πλοῖα δὲν ἔπαθαν. Τὴν δὲ ἐπιούσαν ἦλθαν ἐπὶ τῇ προσκλήσει τοῦ Χαμιλτῶνος οἱ Κουντουριῶται καὶ ἄλλοι εἰς τὴν φρεγάταν του, διελέχθησαν μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ προκρίτων, ἀλλὰ δὲν ἐσυμβιβάσθησαν· δὲν ἠθέλησαν δὲ οἱ Κουντουριῶται νὰ φύγωσιν ἐξ Ὑδρας ὡς ἄλλοτε, διότι, ἀφ' οὗ συνελήφθησαν, ἐνεθαρρύνθησαν διὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐμενοῦς διαγωγῆς τοῦ λαοῦ· δὲν ἠθέλησαν δὲ οὐδὲ οἱ τοῦ ἄλλου κόμματος πρόκριτοι ν' ἀποβῶσιν εἰς τὴν ξηρὰν φοβούμενοι ἔτι μᾶλλον τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ μετὰ τὰ κατὰ τὴν προτεραίαν συμβάντα ἀποδιδόμενα παρὰ πολλῶν εἰς τὰς παρὰ τῷ Χαμιλτῶνι ὑπενεργείας αὐτῶν, καὶ ἐπανῆλθαν εἰς Πόρον. Ὁ δὲ Χαμιλτὼν καταπραῦνθεὶς ἀπέλυσεν ὅλα τὰ πλοῖα, ἐκτὸς τοῦ βρικίου τοῦ Μιαούλη σταλέντος ἐπὶ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ εἰς Πόρον, καὶ τῆς κορβέτας τῶν Κουντουριωτῶν ἣτις σταλεῖσα εἰς Μάλταν καὶ δικασθεῖσα κατεδικάσθη καὶ ἐπωλήθη· ἔπαυσε καὶ τοῦ νὰ ζητῇ τὸν Ζάκαν, ἐτοποθέτησεν ἐν Πόρῳ μίαν φρεγάταν εἰς ἀσφάλειαν τῶν ἐκεῖ πλοίων μὴ τύχῃ καὶ ἀφαρπαγῶσιν, εἶπε πρὸς ὅλους εἰρηνικοὺς λόγους, ἐπλήρωσε χρηστῶν ἐλπίδων τὰς καρδίας των διὰ τὴν ἐγγίζουσαν ἀποκατάστασιν τῆς πατρίδος, καὶ περιέστειλεν ὅπως οὖν τὴν κατὰ τῶν ἀπόντων προκρίτων ὁρμὴν τοῦ λαοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν Ὑδραν.

Ἀφ' οὗ δὲ τὰ πολεμικὰ κινήματα τῶν Ἑλλήνων εἰς λύσιν τῆς πολιορκίας τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἀπέτυχαν κατὰ τὸ Ζαϊδάρι, τὸ Καματερόν καὶ

τὸν Πειραιᾶ, ἡ κυβέρνησις ἡσχολήθη νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκ Θετταλίας καὶ Εὐβοίας εἰς τὸ πολιορκοῦν τὴν ἀκρόπολιν στρατόπεδον σιταγωγίαν, καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ κλείσῃ τὰς Θερμοπύλας, καὶ διακόψῃ πᾶσαν σχέσιν Εὐβοίας καὶ Ἀττικῆς διὰ τῆς κατοχῆς τοῦ Ὠρωποῦ, χωρίου ἄνωθεν τοῦ Μαραθῶνος καὶ ἀντικρὺ τῆς Ἑρετρίας, διότι ἐν ταῖς παραθαλασσίαις ἀποθήκαις αὐτοῦ ἀπεταμύεναν οἱ Τοῦρκοι τὰς ἐξ Εὐβοίας καὶ ἄλλοθεν εἰς χρῆσιν τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀθηνῶν στελλομένας τροφάς· ἐκήρυξε δὲ συγχρόνως ἡ κυβέρνησις καὶ τὸν ἀποκλεισμόν τῶν παραλίων τοῦ Ἑρετριακοῦ κόλπου, τοῦ Μαλιακοῦ, καὶ ὅλης τῆς Εὐβοίας· εἰς κυρίενσιν δὲ τοῦ Ὠρωποῦ ἀπέστειλε λήγοντος τοῦ φεβρουαρίου τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὸν Μιαούλην, τὴν Καρτερίαν ὑπὸ τὸν Χάστιγγα, καὶ τὸν Νέλσωνα ὑπὸ τὸν Παπανικολῆν, καὶ συναπέστειλε καὶ 500 στρατιώτας ὑπὸ τὸν Ζακύνθιον Πέταν ἐκ τῶν ἐν Σαλαμῖνι καθημένων μετὰ τὴν ἐν Καματερῷ τροπήν· ἐπέβη δὲ ἐπὶ τῆς φρεγάτας ὡς ἀρχηγὸς τῆς κατὰ θάλασσαν καὶ ξηρὰν ταύτης ἐκστρατείας ὁ συνταγματάρχης Εἰδέκος. Τὴν 3 μαρτίου δύο ὥρας πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ἔφθασαν τὰ ἐλληνικὰ ταῦτα πλοῖα ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος τοῦ Ὠρωποῦ καὶ ἤνραν δύο φορτηγὰ ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν τροφοφόρα· καὶ ἡ μὲν Καρτερία ἐκυρίευσεν ἀμφοτέρα, ἡ δὲ Ἑλλὰς κανονοβολοῦσα σφοδρῶς κατεσίγασε τὸ ἐπὶ τῆς παραλίας κανονοστάσιον τῶν ἐχθρῶν, ἔκανσε τὰ ξύλινα περιφράγματα τοῦ καὶ μικράν τινα ἀποθήκην πολεμοφοδίων, ἐφόνευσεν ἐχθρούς, καὶ ἀφ' οὗ ἀπεμακρύνθησαν ὅλοι οἱ φυλάσσοντες τὴν θέσιν ἐκείνην, ἐτοιμάσθησαν αἱ λέμβοι τῶν πλοίων εἰς ἀποβίβασιν τῶν στρατιωτῶν καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Εἰδέκου ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν τοῦ πυρὸς τῆς φρεγάτας καὶ τοῦ ἀτμόπλου,

καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ καταλαβόντος τοὺς ἐχθροὺς πανικοῦ φόβου. Ἄλλ' ὁ Ἐιδέκος ἐπὶ λόγῳ ὅτι δὲν εἶχε λέμβους ἱκανὰς ν' ἀποβιβάσῃ διὰ μιᾶς ὅλους τοὺς στρατιώτας ἔμπροσθεν τοῦ ἐχθροῦ ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἀνέβαλε τὴν ἀποβίβασιν εἰς τὴν ἐπαύριον· ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπαύριον αὐτὸς μὲν δὲν ἀπέβη οἱ δὲ στρατιῶται ἀπεβιβάσθησαν ὑπὸ τὴν ὑπαρχηγίαν τοῦ γενναίου Πέτα μετὰ 100 ναυτῶν καὶ ἐπολέμησαν· μὴ προφθάσαντες δὲ νὰ ὀχυρωθῶσιν ὡς ἔπρεπεν, οὕσης ἡμέρας, ἐπανῆλθαν τὸ ἐσπέρας εἰς τὰ πλοῖα κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχηγῶν, ἀφέντες τοὺς ἐχθροὺς κατόχους τῆς θέσεως ἐκείνης· δύο Ἑλληνες ἐφονεύθησαν καὶ ἐξ ἐπληγῶθησαν ἐπὶ τῆς μάχης ταύτης τῆς ἡμέρας· καὶ οἱ μὲν στρατιῶται μετεκομίσθησαν ἐπὶ τοῦ Νέλσωνος εἰς τὸν Πειραιᾶ, τὸ δὲ ἀτμόπλοον ἔφερε τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐκστρατείας καὶ τὰς δύο λείας εἰς Πόρον. Ἐμεινε δὲ ἡ φρεγάτα ἐν τῷ Ἐρετριακῷ κόλπῳ εἰς διακοπὴν τῆς κοινωνίας Ἀττικῆς καὶ Εὐβοίας. Αὕτη ἦτον ἡ πρώτη καὶ τελευταία ἐκστρατεία τοῦ συνταγματάρχου Ἐιδέκου καθ' ὅλον τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ἐν Ἑλλάδι διατριβῆς του.

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν μετέβη ἐκ νέου ὁ Κωλέττης εἰς Σκόπελον, καὶ συνάξας ἱκανοὺς Θετταλομάγνητας τοὺς μετεβίβασεν εἰς Ταλάντι ἐπὶ κατοχῇ τῶν Θερμοπυλῶν. Ἀλλὰ πρὶν ἐκστρατεύσωσιν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον, ἔπесαν ὡς Ἀρπυῖαι ἐπὶ τῆς Θάσου, ἡ ἐκστρατεία διελύθη· καὶ ὁ Κωλέττης ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγιναν ἄπρακτος ὡς καὶ ἐπὶ τῆς προλαβούσης ἐκστρατείας του· χάρις ὅμως εἰς τὸ παρακολουθοῦν αὐτὸν πλοῖον τρέψαν εἰς φυγὴν ἐν ἐχθρικὸν διεκόπη ἀφ' ἧς ὥρας ἔφθασεν ἐκεῖ πᾶσα κοινωνία Βώλου καὶ Εὐβοίας· ἀλλὰ παρελθόντος τοῦ μηνὸς δι' ὃν τὸ πλοῖον ἐφωδιάσθη τῶν ἀναγκαίων καὶ

ἐπληρώθησαν οἱ ναῦταί του, ἀπεμακρύνθη καὶ αὐτό, καὶ ἡ κοινωνία ἔμεινεν ἐλευθέρα ὥς καὶ πρότερον.

Μετά τινας δὲ ἡμέρας ἐξέπλευσεν εἰς διακοπὴν τῆς κοινωνίας τῶν αὐτῶν μερῶν τὸ τρικάρταρον ὁ Θεμιστοκλῆς ὑπὸ τὸν Α' Ῥαφαλιᾶν, τὸ δικάταρτον ὁ Ἄρης ὑπὸ τὸν Α' Κριεζῆν, αἱ δύο γολέτται, ἡ ὑπὸ τὸν Α' Σωτηρίου Ἀσπασία καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Λ' Νέγκαν Παναγία, καὶ τὸ ἀτμόπλοον ἡ Καρτερία ὑπὸ τὸν Χάστιγγα τὸν καὶ ἀρχηγὸν τῆς μοίρας. Τὴν ἑσπέραν τῆς 8 ἀπριλίου ἡ μοῖρα αὕτη ἔφθασεν εἰς τὸ στόμα τοῦ κόλπου τοῦ Βώλου· καὶ ὁ μὲν Ἄρης καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐλλιμένισαν ἐντὸς τουφεκοβολῆς ἔμπροσθεν ἐνὸς κανονοστασίου ἐπὶ τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος τοῦ Βώλου, καὶ διὰ τοῦ σφοδροῦ κανονοβολισμοῦ τὸ κατεσίγασαν, τὰ δὲ λοιπὰ πλοῖα ἔπλευσαν πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος, ὅπου ἦσαν ὀκτὼ τουρκικὰ δικάταρτα φορτηγὰ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν κανονοστασίων τῆς πόλεως, καὶ τὰ πλείστα αὐτῶν ἔχοντα τὰ πανία των λυτά· ἐξ αὐτῶν ἀνείλκυσαν ὑπὸ τὸ ἐχθρικὸν πῦρ τὰ πέντε φορτωμένα τροφῶν καὶ πολεμεφιδίων εἰς χρῆσιν τοῦ κατὰ τὰς Ἀθήνας ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, καὶ τὰ ἀπέστειλαν ὑπὸ τὴν συνοδίαν τῆς Ἀσπασίας εἰς Πόρον· ἔκασαν ἄλλα δύο, καὶ ἔσπασαν τοῦ ὀγδόου ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ριφθέντος τὸ ἔμπροσθινὸν κατάρτιον. Ἐκεῖθεν ἔπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τῶν Τρικέρων, ὅπου ἦσαν ἐν τουρκικὸν πολεμικὸν δικάταρτον. Τὸ πλοῖον τοῦτο ἔκειτο πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος ἐν μέσφ ὑψηλῶν βράχων ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πυρὸς ἐνὸς κανονοστασίου, καὶ ἐνὸς δυνατοῦ τάγματος Ἀλβανῶν τοποθετημένων ὀπισθεν τῶν βράχων· περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 10 ἐδοκίμασαν οἱ περὶ τὸν Χάστιγγα νὰ κυριεύσωσι τὸ ἐχθρικὸν τοῦτο πλοῖον,

ἀλλ' ἀπέτυχαν ἀποκρουσθέντες ὑπὸ τῶν προστα-
τευόντων αὐτὸ Ἀλβανῶν. Ἀπέτυχαν κινηθέντες εἰς
κυρίευσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπαύριον. Ἰδόντες δὲ ὅτι
δὲν ἐδύναντο νὰ τὸ ἀνεγκύσωσι, τὸ ἔκανσαν διὰ
πυρίνων σφαιρῶν· δύο ναῦται Ἕλληνες ἐφονεύ-
θησαν ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης καὶ τέσσαρες
ἐπληρώθησαν.

1827.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΣΤ.

Διαφωνία περὶ συγκροτήσεως ἐθνικῆς συνελεύσεως.—'Αφίξεις τοῦ στρατηγοῦ Τσώρτση καὶ τοῦ λόρδου Κοχράνου, καὶ διορισμός τοῦ μὲν εἰς τὴν ἀρχιστρατηγίαν, τοῦ δὲ εἰς τὴν στολαρχίαν.—Χαρακτήρ τοῦ Μιαούλη.—'Η ἐν Τροιζηνί ἐθνικὴ συνέλευσις.—'Εκλογὴ τοῦ 'Ιωάννου Καποδιστρίου ὡς κυβερνήτου.—'Αντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ.

ΔΙΗΓΟΥΜΕΝΟΙ τὰ κατὰ τὴν ἐν 'Επιδαύρῳ γ' ἐθνικὴν συνέλευσιν εἶπαμεν ὅτι, ἀναβαλοῦσα τὰς ἐργασίας τῆς εἰς τὸν ἀπρίλιον ἐξ αἰτίας τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου ἐψήφισε νὰ συνέλθωσιν οἱ αὐτοὶ πληρεξούσιοι λήγοντος τοῦ Σεπτεμβρίου, ἢ καὶ ταχύτερον εἰς ὅ,τι μέρος θὰ ἐκαλοῦντο παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συνελεύσεως. Κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦτο καὶ διὰ τὰς δεινὰς τῆς πατρίδος περιστάσεις ἐκλήθησαν οἱ πληρεξούσιοι εἰς Πόρον τελευτῶντος τοῦ αὐγούστου εἰς ἐξακολουθήσιν τῶν ἐργασιῶν των, ἀλλὰ δὲν συνήλθαν· παρήλθε καὶ ὅλος ὁ Σεπτέμβριος καὶ οὐδεὶς πληρεξούσιος οὐδὲ τότε μετέβη εἰς Πόρον· πολλοὶ δὲ αὐτῶν ἐκήρυξαν τὸν τόπον ἐκείνον ἀκατάλληλον. 'Η ἐπιτροπὴ ἐκάλεσεν ἐκ νέου τοὺς πληρεξουσίους εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἀρχομένου τοῦ ὀκτωβρίου· ἀλλὰ παρήλθεν ὅλος ὁ ὀκτώβριος καὶ οὐδεὶς οὐδὲ

τότε ὑπήκουσεν. Ἀφ' ου δὲ ἀπεφάσισαν νὰ μεταβώσιν αἱ δύο ἐπιτροπαὶ εἰς Αἴγιναν, ἐκλήθησαν καὶ ἐκ τρίτου οἱ πληρεξούσιοι ὅχι ὡς πρότερον εἰς Πόρον ἀλλ' εἰς Αἴγιναν. Εἶδαμεν ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ τόπου ἔφερε καὶ ἄλλοτε τὸ ἔθνος εἰς διαίρεσιν· ἀλλ' ἐπὶ τῆς παρούσης περιστάσεως ἐγένετο σοβαρώτερον, καὶ οἱ μὲν μετὰ τῆς ἐν Αἰγίνῃ ἐδρευούσης κυβερνήσεως πολιτευόμενοι συνῆλθαν εἰς Αἴγιναν, οἱ δὲ ἀντιπολιτευόμενοι εἰς Ἑρμιόνην (Καστρί) ἀντικρὺ τῶν Σπετσῶν κατὰ πρότασιν τοῦ Κολοκοτρώνη. Ὁ ἀρχηγὸς οὗτος, ὁ τόσα παθὼν καὶ φυλακισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κουντουριώτου ἐπὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου συμμαχήσας τότε μετὰ τοῦ Ζαήμη κατ' ἐκείνου, συνεμάχησεν ἐπὶ τῆς συνελεύσεως ταύτης μετὰ τοῦ Κουντουριώτου κατὰ τοῦ Ζαήμη. Ἀλλ' ἡ περὶ τοῦ τόπου διαίρεσις ἐγέννησε καὶ ὑποδιαίρεσιν τοῦ κόμματος τῶν ἀντιπολιτενομένων· διότι, ἐν ᾧ οἱ περὶ τὸν Κολοκοτρώνην ἐκάλουν τοὺς περὶ τὸν Κουντουριώτην καὶ λοιποὺς ὁμόφρονάς των νησιώτας εἰς Ἑρμιόνην, οὗτοι ἐκάλουν ἐκείνους εἰς Πόρον ὅπου ἴσχυαν· ἀλλὰ παρεδέχθησαν ἐπὶ τέλους ὡς τόπον τῆς συνελεύσεως τὴν Ἑρμιόνην ἐπιμένοντος τοῦ Κολοκοτρώνη, καὶ φοβούμενοι μὴ ὑπερισχύσωσιν ἐξ αἰτίας τῆς διαιρέσεώς των οἱ ἐν Αἰγίνῃ ἀντίπαλοί των. Ἐκτὸς δὲ τῆς δυσκολίας τοῦ τόπου ἀνεφύη καὶ ἄλλη βαρυτέρα, ἡ περὶ πληρεξουσίων. Οἱ μὲν ἐν Αἰγίνῃ ἐπέμεναν νὰ συνέλθωσιν οἱ διακόψαντες ἐν Ἐπιδαύρῳ τὰς ἐργασίας των, οἱ δὲ ἄλλοι ἀφῆκαν ἐλευθέρας τὰς ἐπαρχίας νὰ στείλωσι τοὺς αὐτοὺς ἢ ἄλλους· τοῦτο ἐβοήθει τοὺς σκοποὺς των, διότι οἱ πλείστοι τῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ αἰγίνιζαν. Αὐθαιρέτως ἐνήργουν οἱ ἐν Ἑρμιόνῃ καὶ περὶ τοῦ τόπου καὶ περὶ τῶν προσώπων· διότι ψηφίσασα ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ συνέλευσις τὴν ἀναβολὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς συνεψήφισε καὶ τὴν συγκάλεσιν παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς τῶν αὐ-

τῶν πληρεξουσίων εἰς ὅτι μέρος ἐκείνη ἔκρινεν ἀσφαλέστερον· ἀπέκειτο δὲ ἀναμφιβόλως εἰς τοὺς πληρεξουσίους, συμπληρωθέντος τοῦ ἀπαιτουμένου ἀριθμοῦ ὅπου συνεκαλοῦντο, νὰ μείνωσιν ἐκεῖ, ἢ νὰ μεταβῶσιν ἄλλου· ὥστε οἱ ἐν Αἰγίνῃ ἐνήργουν ἐν νόμῳ· ἀλλ' ἔδωκαν καὶ δείγμα πολλῆς μετριότητος στείλαντες πρεσβείαν πρὸς τοὺς ἀντιπάλους τῶν ὑπὲρ ἐνώσεως, καὶ γνωμοδοτοῦντες περὶ μὲν τοῦ ζητήματος τῶν αὐτῶν ἢ ἄλλων πληρεξουσίων ν' ἀναβληθῇ πᾶσα συζήτησις ἕως οὗ συνέλθωσιν οἱ ἀντιφερόμενοι εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον καὶ τότε ὅλοι ὁμοῦ νὰ λύσωσι τὸ ζήτημα τοῦτο· περὶ δὲ τοῦ τόπου νὰ εὔρεθῇ τρίτος, διότι, ἐν ὅσῳ ἐπεκράτει ἡ ἐπιμονὴ τοῦ ἐνὸς μέρους εἰς Αἰγιναν καὶ τοῦ ἄλλου εἰς Ἑρμιόνην, συνέλευσις δὲν συνεκροτεῖτο, ἀλλὰ νὰ εὔρεθῇ “ τοιοῦτος τόπος ὅπου ὁ πληρεξούσιος,” ἂν δὲν “ ἔβλεπε τὸν καπνόν, νὰ ἤκουε καὶ τὸν κρότον τῶν “ κατὰ τῆς ἀκροπόλεως κανονίων.” Διὰ τοιούτων ὁδηγιῶν ἐφωδιασμένη ἡ πρεσβεΐα ἀνεχώρησε τὴν 20 ἰανουαρίου εἰς Ἑρμιόνην, ἀλλ' ἐπανῆλθεν ἄπρακτος, ἀποκριθέντων τῶν ἐκεῖ παιδαριωδῶς, ὅτι δὲν ἀπεφάσισαν ἐκεῖνοι ἀλλὰ τὸ ἔθνος τόπον τῆς συνελεύσεως τὴν Ἑρμιόνην. Ἔσπευσαν καὶ τὰ στρατόπεδα τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν ὀρθὴν καὶ πατριωτικὴν πρότασιν τῶν ἐν Αἰγίνῃ· ἀλλ' οἱ ἐν Ἑρμιόνῃ οὐδ' αὐτὰ εἰσήκουσαν, καὶ ἐπιμένοντες εἰς ὃν προέθεντο ἐξ ἀρχῆς σκοπὸν ἤρχισαν τὰς τακτικὰς τῶν συνεδριάσεις τὴν 11 φεβρουαρίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Γ Σισίνῃ. Ἠγανάκτησαν οἱ ἐν Αἰγίνῃ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ παρεκτροπῇ παντὸς καθήκοντος, συνηγανάκτησαν καὶ τὰ στρατόπεδα, καὶ τὴν 27 ἔγραψαν διὰ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Καραϊσκάκη τοῖς ἐν Αἰγίνῃ νὰ μὴ ἐνδώσωσιν, εἰμὴ ἂν οἱ ἐν Ἑρμιόνῃ συγκατετίθεντο εἰς τρίτον τόπον, καὶ τοῦτον ἐντεῦθεν τῆς Ἐπιδαύρου πλησίον τῶν στρατοπέδων.

Αἰσχροὺν καὶ παιδαριῶδες ἦτο νὰ ἀλληλομαχῶσιν οἱ Ἕλληνες περὶ τοῦ τόπου τῶν συζητήσεων κινδυνευούσης τῆς πατρίδος. Ἀλλ' ἐν μέσῳ τῆς ἀλληλομαχίας ταύτης, ἣτις κορυφωθείσα μετὰ τὴν ἑναρξιν τῶν ἐν Ἑρμιόνη συνεδριάσεων ἠπείλει ἐμφύλιον πόλεμον, ἔφθασεν εἰς Ἑρμιόνην ὁ ἀντιστράτηγος Ῥιχάρδος Τσώρτσης.

Καθ' ὃν καιρὸν οἱ Ἀγγλοὶ ἔλαβαν ὑπεξούσιον τὴν Ἑπτάνησον ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐσύστησεν ἐν αὐτῇ δύο ἐλαφρὰ τάγματα ἐξ Ἑλλήνων· κατετάχθησαν δὲ ὡς ἀξιωματικοὶ τῶν ταγμάτων τούτων ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Πλαπούτας, ὁ Νικήτας, ὁ Βλαχόπουλος καὶ ἄλλοι ὀπλαρχηγοὶ διαπρέποντες ἐπὶ τῆς ἐνεστώσης ἐπαναστάσεως, οἵτινες καὶ προσηλώθησαν ἰδιαίτερος εἰς τὸν Τσώρτσην, διότι ἰδιαίτερος καὶ αὐτὸς τοὺς ἡγάπα καὶ τοὺς ἐπροστάτευε· γενομένης δὲ τῆς εἰρήνης διελύθησαν τὰ δύο ταῦτα τάγματα· ὁ δὲ Τσώρτσης μετέβη εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, ὅπου ὑψώθη εἰς βαθμὸν ἀντιστρατήγου καὶ κατέστη ἐν μιᾷ τῶν μεσημβρινῶν τοῦ βασιλείου ἐπαρχιῶν ὑπ' αὐτοῦ “ἄλλος ἐγώ.” Ἀλλ' ὁ πολυχρόνιος αὐτοῦ χωρισμὸς οὔτε τὴν εἰς αὐτὸν ἀφοσίωσιν τῶν ἄλλοτε συναγωνιστῶν τοῦ Ἑλλήνων ἐπηρέασεν, οὔτε τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην αὐτοῦ ἐψύχρανε· διὰ τοὺς λόγους τούτους καὶ διὰ τὰς ἐξ αἰτίας τῆς αἰτηθείσης ἀγγλικῆς προστασίας καὶ μεσιτείας πολιτικὰς σχέσεις τῶν δύο ἐθνῶν, ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ ἔσπευσε νὰ καλέσῃ τὸν Τσώρτσην εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπηρεσίαν συναινέσει τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τῶν ἄλλων ὁμοφρόνων τοῦ ὀπλαρχηγῶν. Προθύμως ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν ὁ Τσώρτσης, καὶ ἀναχωρήσας ἐξ Ἰταλίας κατευωδώθη τὴν 26 φεβρουαρίου εἰς Χέλι ἀντικρὺ τῶν Σπετσῶν. Γνωστῆς δὲ γενομένης τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ ἔδραμαν αὐθωρεὶ ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ἄλλοι τῶν ἐν Ἑρμιόνη εἰς ὑπάντησίν

του, τὸν ἐδεξιόθησαν φιλοφρονέστατα, τὸν ὠνόμασαν πατέρα καὶ εὐεργέτην, τὸν συνώδευσαν τὴν ἐπαύριον εἰς Ἑρμιόνην, καὶ τὸν ἐθεώρησαν ἔκτοτε ὡς πολεμικὸν ἀρχηγόν των· ἀλλ' ἐκείνος πληροφορηθεὶς περὶ τῆς ἐπικρατούσης διαιρέσεως τοῖς εἶπε νὰ τὸν θεωρῶσιν ὡς ἀπλοῦν περιηγητὴν ἐν ὅσῳ δὲν ὀμονόουν. Διέτριβε πρό τινων ἡμερῶν ἐν Ἑρμιόνῃ ὁ Χαμιλτὼν καταγινόμενος νὰ φέρῃ τοὺς ἐκεῖ εἰς συν-αίσθησιν τῆς κακῆς διαγωγῆς των. Οἱ σφοδροὶ καὶ σοβαροὶ λόγοι αὐτοῦ, ἡ συνέργεια τοῦ Τσώρτση καὶ ἡ προτροπὴ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας ὑπὲρ ὁμονοίας, ἐξ ἧς καὶ μόνης ἔγραφεν ὅτι ἐξήρητο· ἡ εὐὸδωσις τῆς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μεσιτείας του, ὑπερίσχυσαν, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ συνέλθωσιν οἱ πληρεξούσιοι ἀμφοτέρων τῶν κομμάτων εἰς Τροιζήνα (Δαμαλὰ) πρὸς ἐξίσασιν τῶν περὶ συνελεύσεως διαφορῶν.

Ἐν τούτοις ἔφθασε τὴν 5 μαρτίου εἰς Πόρον ἐπὶ τοῦ ἀτμόπλου Μονόκερω ὁ πρὸ πολλοῦ ὡς σωτὴρ περιμενόμενος Κοχράνης, καὶ κατέπλευσεν εἰς Αἴγινα ὅπου ἔδρευεν ἡ κυβέρνησις· ἔφερε δὲ εἰς χρῆσιν τῶν ἐκστρατειῶν του ἑκατὸν χιλιάδας διστήλων, ἐξ ὧν τὰ μὲν ἦσαν βοηθήματα τῶν ἐν Εὐρώπῃ φιλελληνικῶν Ἐταιριῶν, τὰ δὲ λείψανα τοῦ ἀγγλικοῦ δανείου. Τόσῃ δὲ ἦτον ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι, ὥστε ἀφ' ὅτου ἔμαθαν οἱ Ἕλληνες ὅτι ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀγγλίας καὶ περιέπλεε τὴν Μεσόγειον, ἔστειλαν πλοῖον εἰς εὐρεσιν καὶ ἐπιτάχυνσίν του· διὰ τοῦτο ἀνεκλάλητος χαρὰ ἐνέπλησε τὰς καρδίας ὅλων μαθόντων τὴν ἀφίξιν του· πρεσβεῖαι δὲ πρὸς τὸν σωτὴρα τοῦτον τῆς πατρίδος καὶ συγχαρητήρια γράμματα ἐστέλλοντο πανταχόθεν· ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν καὶ ἡ ἐν Ἑρμιόνῃ συνέλευσις πρεσβεῖαν φέρουσαν τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν.

“ Ἡ Ἑλλὰς σὲ συγχαίρει διὰ τὴν εἰς τὰς θαλάσ-

“σας της παρουσίαν σου· αἱ εὐχαὶ τῶν Ἑλλήνων
 “ἐκπληροῦνται διὰ τοῦτο, καὶ αἱ ἐλπίδες των ἀνυ-
 “ψοῦνται περὶ τῆς καλῆς ἐκβάσεως τοῦ ἱεροῦ ἀγῶ-
 “νός των.”

“Τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος συνηγμένον ἐνταῦθα εἰς
 “γ’ ἐθνικὴν συνέλευσιν ἐπιθυμεῖ τὴν παρουσίαν
 “σου, καὶ σὲ προσκαλεῖ ἀποστέλλον τὸν γενικὸν
 “ἀρχηγὸν τῶν ὅπλων τῆς Πελοποννήσου Θ Κολο-
 “κοτρῶνην, τὸν Κ Κανάρην, τὸν Ν Μπότασην, τὸν
 “στρατηγὸν Κίτσον Τσαβέλλαν καὶ τὸν κόμητα
 “Α Μεταξᾶν, διὰ νὰ ἀποδώσῃ τὰς εὐχαριστίας του,
 “εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν δικαίων του ζήλόν σου.”

Ὁ Κοχράνης, ὃν ἡ γνῶσις τῆς ἐπαράτου διαιρέ-
 σεως ἔθλιψε καὶ ἐθορύβησεν ἀφ’ ἧς ὥρας ἐπάτησε
 τὴν ἐλληνικὴν γῆν, κατεταράχθη ἰδὼν ἐνώπιόν του
 ἀπολλυμένης τῆς πατρίδος τοὺς ἀνδρας, οὓς ἡ οἰκτρὰ
 φωνή της ἐκάλει εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης πρὸς ὑπερά-
 σπισίν της, καὶ πλήρης ἀγανακτήσεως ἔγραψε μετὰ
 τινας περιποιητικούς λόγους τοὺς ἐξῆς ἐπιπληκτικούς
 πρὸς τοὺς ἐν Ἑρμιόνη πληρεξουσίους.

“Ἐλυπήθην ἰδὼν τοὺς ἀνδρειότερους καὶ περι-
 “φημοτέρους ἀξιωματικούς τῆς Ἑλλάδος καταγινο-
 “μένους εἰς τὸν σχηματισμὸν μιᾶς πολιτικῆς συνε-
 “λεύσεως καὶ δαπανῶντας τὸν καιρὸν των εἰς μικρο-
 “πρεπεῖς συζητήσεις περὶ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐν ᾧ ὁ
 “ἐχθρὸς καταπατᾷ ἀκωλύτως ὅλην τὴν γῆν σας,
 “ἐξουσιάζει τὰ τρία τέταρτα τῶν φρουρίων, πο-
 “λιορκεῖ τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐλληνικῆς πολιτείας,
 “καὶ ἐν ᾧ ὁ γενναῖος Φαβιέρος μετ’ ὀλίγων ἡρώων
 “ἐνθουσιῶντων διὰ τὴν αὐτονομίαν ἔδραμεν εἰς βοή-
 “θειαν τῶν ἀνδρείων ὑπερασπιστῶν αὐτῆς τὰ μέγιστα
 “κινδυνευούσης. Ἄν ἡ σκιά τοῦ Δημοσθένους ἐξωο-
 “ποίει ἐκ νέου τὴν ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ κόνιν τοῦ μεγά-
 “λου ἐκείνου ἀνδρός, θὰ ἡκούετε ἐκ τοῦ στόματός
 “του τὸν πρῶτόν του κατὰ τοῦ Φιλίππου λόγον, καὶ

“ θὰ ἐμανθάνατε ἀπὸ ἑνα συμπολίτην σας εἰδήμονα
 “ τῆς ἱστορίας καὶ βαθεῖαν γνώσιν ἔχοντα τοῦ ἀν-
 “ θρώπου ὅποια ἔπρεπε νὰ ἦναι ἡ διαγωγή σας.
 “ Σὰς παραγγέλλω λοιπὸν νὰ ἀναγνώσετε τὸν λό-
 “ γον αὐτὸν ἐν πλήρει συνεδριάσει· συνιστῶ δὲ
 “ ἰδιαιτέρως πρὸς τοὺς διέποντας τὴν τύχην τῆς
 “ Ἑλλάδος μίαν μίαν τὰς συμβουλὰς του· καὶ ἐπειδὴ
 “ τοιοῦτου ἀνδρὸς οἱ λόγοι εἶναι τόσον κατάλληλοι
 “ εἰς τὰς σημερινὰς σας περιστάσεις, ἀσυγχώρητος
 “ οἰηματίας θὰ ἐφαινόμην, ἂν ἄλλο τι σὰς ἔλεγα εἰμὴ
 “ τοὺς ἰδίους λόγους αὐτοῦ.”

“ Ἄν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ὑμεῖς ἐπὶ
 “ τῆς τοιαύτης ἐθελήσητε γενέσθαι γνώμης νῦν, ἐπει-
 “ δὴπερ οὐ πρότερον, καὶ ἕκαστος ὑμῶν, οὗ δεῖ καὶ
 “ δύναιτ’ ἂν παρασχεῖν αὐτὸν χρησίμου τῇ πόλει,
 “ πᾶσαν ἀφεῖς τὴν εἰρωνείαν, ἕτοιμος πράττειν
 “ ὑπάρξει, ὁ μὲν χρήματ’ ἔχων εἰσφέρειν, ὁ δ’ ἐν
 “ ἡλικίᾳ στρατεύεσθαι, συνελόντι δ’ ἀπλῶς, ἢ ὑμῶν
 “ αὐτῶν ἐθελήσητε γενέσθαι καὶ παύσῃσθ’ αὐτὸς
 “ μὲν οὐδὲν ἕκαστος ποιήσῃν ἐλπίζων, τὸν δὲ πλη-
 “ σίον πάνθ’ ὑπὲρ αὐτοῦ πράξειν· καὶ τὰ ὑμέτερ’ αὐ-
 “ τῶν κομιεῖσθε, ἂν Θεὸς θέλῃ, καὶ τὰ κατερρά-
 “ θυμμένα πάλιν ἀναλήψεσθε, κακεῖνον τιμωρή-
 “ σεσθε.”

Τοιαῦτα γράψας ὁ Κοχράνης τοῖς ἐν Ἑρμιόνη ἐκή-
 ρυξε παρρησίᾳ ὅτι οὔτε ἀπέβαινεν, οὔτε ἐνήργει τι
 ὑπὲρ Ἑλλάδος ἐν ὅσῳ οἱ Ἕλληνες δὲν ὠμονόουν.
 Ὁ ἀξιεπαινος οὗτος τρόπος τοῦ πράττειν καὶ λαλεῖν
 τοῦ Κοχράνου ἀπεπεράτωσε τὸ ἔργον τῆς ἐνώσεως,
 συνήλθαν εἰς Τροιζῆνα καὶ οἱ ἐν Ἑρμιόνη καὶ οἱ
 ἐν Αἰγίνῃ, ἔγειναν δεκτοὶ ὅλοι οἱ πληρεξούσιοι πα-
 λαιοὶ καὶ νέοι ὡς μέλη τῆς συνελεύσεως, καὶ τὴν 19
 ἡρχισαν αἱ διακοπεῖσαι ἐργασίαι της. Συγχρόνως
 μετέβη καὶ ἡ κυβέρνησις εἰς Πόρον μίαν ὥραν ἀπέ-
 χοντα τῆς Τροιζῆνος. Οἱ δὲ πληρεξούσιοι περὶ

πολλοῦ ποιοῦμενοι τὴν καθησύχασιν τοῦ ἐπὶ τῇ διαιρέσει αὐτῶν ὀργισθέντος Κοχράνου, ἔσπευσαν νὰ τὸν εἰδοποιήσωσιν ὅτι ἠνώθησαν. Ἀλλ' ὁ Κοχράνης δικαίως θεωρῶν πᾶσαν πολιτικὴν συζήτησιν καὶ ἄκαιρον καὶ ἐπιβλαβὴ ψυχορράγουσης τῆς ἀκροπόλεως, τοῖς ἀπεκρίθη, ὅτι, καθ' ἣν εἶχε μακρὰν πείραν τῶν ἐν ἐπαναστάσει ἐθνῶν, αἱ ἐξημμέναι συζητήσεις ἦσαν ὀλέθριοι, ὅτι ἄχρηστοι ἦσαν οἱ νόμοι ὁσάκις ἦσαν ἀνίσχυροι, καὶ ἐπιβλαβέστατον τὸ νομοθετεῖν καὶ μὴ ἐνεργεῖν ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ ὅτι τότε μόνον ἦτο δυνατόν νὰ σωθῇ ἡ Ἑλλάς, ὅτε ἡ συνέλευσις ἐψήφισε νὰ βοηθηθῇ ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, καὶ νὰ συνέλθωσιν ἐκεῖ οἱ πληρεξούσιοι ἀφ' οὗ ἡλευθεροῦτο· ἄλλως, ἔβλεπεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀπώλλυται· ἐπειδὴ δὲ συνέβησαν νέαι ἀναβολαί, τοῖς ἔγραψεν ἐκ δευτέρου ὅτι, ἐπειδὴ αἱ συμβουλαί του δὲν ἐχρησίμευαν ὥς ἀποτεινόμεναι πρὸς ἀνθρώπους ἐμποδίζοντας τὴν πρόοδον τῶν πραγμάτων καὶ ἔχοντας ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀλλάξωσι διαγωγὴν, αὐτὸς ἀνεχώρει, ἀν μέχρι τῆς ἐσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης δὲν ἐνηργοῦντο τὰ δέοντα· τοῖς ἐπρότεινε δὲ νὰ συστήσωσι κυβέρνησιν ἐκατοήμερον, καὶ ν' ἀναβάλωσι τὰ λοιπὰ εἰς ἀρμοδιώτερον καιρόν. Ἡ συνέλευσις ἐφοβήθη ἐπὶ τῇ ἀπειλῇ τοῦ ἀναχωρισμοῦ του καὶ ἀπεφάσισε νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς εὐχὰς του ψηφίζουσα μόνα τὰ κατεπείγοντα ἀνυπερθέτως.

Εἶδαμεν ὅτι, μόλις συνιστάτο μία κυβέρνησις, καὶ ἤθελαν οἱ ἐναντίοι τῆς νὰ τὴν καταστρέψωσιν· οὐδεὶς ἐξ ἐκείνων εἰς οὓς περιῆλθεν ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἡ ἐξουσία ἐφάνη ἄξιος νὰ τὴν διατηρήσῃ. Τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος ἀπῆτει νὰ συγκεντρωθῇ εἰς ἑνὸς καὶ μόνου χεῖρας ὅλη ἡ νομοτελεστικὴ ἐξουσία ἢ μέχρι τοῦδε εἰς πολλῶν διανεμομένη· ἀλλὰ τοιαύτης Ἀρχῆς καὶ τῆς γενικῆς ἐμπιστοσύνης τῶν ἄξιον ἀνδρᾶ δὲν εὔρισκαν οἱ Ἕλληνες

ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοῦτο ἔστρεψαν τὸ βλέμμα των πρὸς τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν, τὸν ἄλλοτε διαπρέψαντα ὡς ὑπουργὸν τῆς ῥωσικῆς αὐτοκρατορίας, διάγοντα τότε ιδιωτικὸν βίον ἐν Ἑλουητίᾳ, καὶ πλήρη πατριωτισμοῦ πάντοτε φανέντα· τόσον δὲ ἐξ αἰτίας τῶν ἐμφυλίων παθῶν καὶ ἀντιζηλιῶν ἐπέμεναν εἰς τὸ νὰ φέρωσιν ἔξωθεν κυβερνήτην, ὥστε ἐψήφισαν, ἂν δὲν ἦρχετο ὁ Καποδίστριας, νὰ ζητήσωσιν ἄλλον αὐτ' ἐκείνου ἐκτὸς πάντοτε τῆς Ἑλλάδος. Τὰ δὲ πολεμικά των ἦσαν ὡς καὶ τὰ πολιτικά των· πολυαρχία ἐπεκράτει ἐν τῷ στρατιωτικῷ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Κολοκοτρώνης ὑπερίσχυεν ὅλων τῶν πολεμικῶν τῆς Πελοποννήσου· ὁ δὲ Καραϊσκάκης ἀπέκτησεν ἐπὶ τῆς τελευταίας του ἐκστρατείας πολλὴν καὶ δικαίαν φήμην· ἀλλ' ἠσθάνοντο καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος ὅτι δὲν ἦσαν οἱ ἄνθρωποι τῆς γενικῆς στρατιωτικῆς Ἀρχῆς τῆς Ἑλλάδος· καὶ ἀμφότεροι ἐπρότειναν αὐθόρμητοι ν' ἀναδείξῃ ἢ συνέλευσις τὸν Τσώρτσην ἀρχιστράτηγον ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ θάλασσαν ἦρχεν ὁ Μιαούλης, ἀνὴρ ἀρχαίου χαρακτῆρος.

Ἀδιαφιλονείκητος εἶναι ἡ ἀξία ἀνδρός, ὃν τιμοῦν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντίπαλοί του· τοιοῦτος ἦτον ὁ Μιαούλης. Διχονοοῦσα ἡ ὑπερήφανος Ὑδρα τὸν ἐτίμα ὅλη. Ἀπρόθυμος ἐφάνη κατ' ἀρχὰς πρὸς τὸν ἀγῶνα ὡς παρ' ἀγνώστων κινηθέντα, καὶ ὡς ἀνώτερον τῆς δυνάμεως τῶν Ἑλλήνων· διετέλεσεν οἰκουρῶν τὴν πρώτην ἑξαμηνίαν· ἐξέπλευσε μετὰ ταῦτα ὡς ἀπλοῦς πλοίαρχος καὶ ἠρίστευσεν ὡς ναύαρχος. Ἀρχομένου δὲ τοῦ δευτέρου ἔτους ἐξέπλευσεν ὡς ναύαρχος, καὶ τὴν μέχρι τοῦδε παραφυλακτικὴν διαγωγὴν τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου ὡς πρὸς τὸν τουρκικὸν μετήλλαξεν αὐτὸς πρῶτος εἰς ἐπιθετικὴν· οὐδεὶς νοσημονέστερος καὶ εὐτολμότερος αὐτοῦ ἐν μάχαις ἢ μετριοφρονέστερος ἐν νίκαις· εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο ὅσα ἔπραττεν ἀναλογιζόμενος τί ὄφειλε νὰ πράξῃ· μεγί-

στην πεποίθησιν εἶχαν οἱ Ἕλληνες εἰς αὐτόν, ἀλλ' αὐτὸς ἠγνόει τὴν ἀληθῆ ἀξίαν του, καὶ ἐν μέσῳ τῶν θριάμβων του πάντοτε ἐδίσταζεν ἂν ὁ μέγας ἀγὼν θὰ εὐδοκίμει· οὐδέποτε ἐσπουδάρχησε καὶ κατὰ χρέος μᾶλλον ἢ κατὰ προαίρεσιν ἐναυάρχησεν· ἡ Ἀρχὴ ἐξήτησε πάντοτε αὐτόν καὶ οὐδέποτε αὐτὸς τὴν Ἀρχήν. Πάντες οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὸν ἄνδρα τοῦτον ξένοι τὸν ἐθαύμαζαν διὰ τὴν λιτότητα τοῦ βίου του, καὶ τὴν μετριοφροσύνην του, οἱ δὲ παρευρεθέντες ἐν ταῖς ναυμαχίαις του ναυτικοὶ τὸν εὐφήμουν διὰ τὴν εὐτολμίαν του καὶ τὴν ναυαρχικὴν αὐτομάθειάν του. Πολλάκις οἱ περὶ τὰ πολιτικὰ ἀσχολούμενοι καὶ τὰ τῆς πατρίδος πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον ἢ πρὸς φιλαρχίαν διαπραττόμενοι, τροποποιοῦν ἀσυστόλως εἰς ἐπίτευξιν τοῦ ποθουμένου ἅς πρεσβεύουν ἀρχάς, συναγωνιστὰς παραδέχονται τοὺς ἀνταγωνιστὰς των, καὶ σωτήρας σήμερον τῆς πατρίδος καλοῦν οὓς ὀλετήρας ἐκάλουν χθές, καὶ τ' ἀνάπαλιν, παρέχοντες σκανδαλῶδες καὶ ἐπονείδιστον παράδειγμα παλιμβουλίας καὶ κακῆς χρήσεως πολιτικῆς ἐπιρροῆς· ἐπανέρχονται δὲ ἀναιδῶς, ἂν τοῖς συμφέρῃ, εἰς τὰ πρῶτα προσάπτοντες τοῖς ἄλλοις τὰ ἐπὶ τῆς ιδιοτελοῦς ἐνώσεώς των πολιτικὰ αὐτῶν ἀνομήματα. Τοιοῦτος δὲν ἦτον ὁ Μιαούλης, τὴν αὐτὴν πολιτικὴν αἰείποτε ἐπολιτεύθη, οὐδέποτε μετεποίησεν ἐπ' ιδιοτελείᾳ τοὺς φίλους εἰς ἐχθροὺς ἢ τοὺς ἐχθροὺς εἰς φίλους, οὐδ' ἐφαντάσθη νὰ ἐπιρρέαση τὰ τῆς πατρίδος διὰ τῆς κατὰ θάλασσαν ὑπεροχῆς του. Ἐθνωφελῇ δὲ θεωρῶν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τὴν στολαρχίαν τοῦ Κοχράνου πρόθυμος ἀπεδύθη πολυετῇ καὶ πολυένδοξον ἀρχηγίαν, καὶ φαιδρὸς κατέβη εἰς τὴν τάξιν πλοιάρχου ὡς ἀπαλλαττόμενος μᾶλλον βάρους ἢ ὡς στερούμενος Ἀρχῆς (α).

Ἐν ᾧ δὲ οὐδένα τῶν Ἑλλήνων δυσηρέστησαν οἱ διορισμοὶ τοῦ Κοχράνου ὡς στολάρχου καὶ τοῦ

Τσώρτση ὡς ἀρχιστρατήγου, ἡ ἐκλογὴ τοῦ Καποδιστρίου ὡς ἐπταετοῦς κυβερνήτου δυσηρέστησε πολλοὺς τῶν πολιτικῶν, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν ἐτόλμησε νὰ ἐκφράσῃ ἐναντίαν γνώμην, διότι καὶ ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἔθνους ἦσαν ὑπὲρ αὐτῆς. Τὴν ἐκλογὴν ταύτην κυρίως προελθοῦσαν παρὰ τῶν πλείστων τῶν ἐν Ἑρμιόνη πληρεξουσίων ὑπεστήριξαν παρ' ἐλπίδα καὶ οἱ πολλὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς συνελεύσεως ἔχοντες Ἀγγλοὶ Κοχράνης καὶ Τσώρτσης. Ἐξ αἰτίας δὲ τῶν δεινῶν περιστάσεων οὐδ' ὁ μοίραρχος Ἀγγλος Χαμιλτῶν, οὐδ' ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας τὴν ἀπεδοκίμασαν. “Μᾶς χρειάζεται πρὸ παντὸς μία Ἑλλὰς” ἔγραφεν ὁ πρέσβυς· ἐφρόνουν δὲ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ μοίραρχος ὅτι ὁ Καποδίστριας θ' ἀπεποιεῖτο· αὐτοῦ τοῦ φρονήματος ἦτο καὶ ἡ κυβέρνησίς των. Τὴν δὲ 29 μαρτίου παρέστη ἐν μέσῳ τῆς συνελεύσεως ὁ Κοχράνης ὡς στόλαρχος, καὶ δείξας ἐκ νέου συνεδριαζόντων τῶν πληρεξουσίων τὴν ἀνάγκην τῆς ὁμονοίας καὶ τῆς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ταυτοχρόνου ἐκστρατείας ἔθεσε τὴν δεξιάν του ἐπὶ τῆς λαβῆς τοῦ ξίφους του καὶ εἶπεν “Ὁρκίζομαι νὰ ὑπηρετήσω πιστῶς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ χύσω ὑπὲρ αὐτῆς τὸ αἷμά μου, ἂν φανῇ καὶ ἡ Ἑλλὰς πιστὴ εἰς αὐτήν.” Ἀφ' οὗ δὲ ὠρκίσθη, ἀνύψωσε τὴν στολαρχικὴν σημαίαν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν ἣ καὶ ὁ Μιαούλης ὡς πλοίαρχος. Τὴν δὲ 2 ἀπριλίου ἐσυστήθη τριμελὴς ἐπιτροπὴ κληθεῖσα ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ, ἐντολὴν ἔχουσα νὰ διοικῇ τὸν τόπον μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ κυβερνήτου· διωρίσθησαν δὲ μέλη αὐτῆς, ἀποποιεθέντων πολλῶν ἄλλων, ὁ Γεωργάκης Μαυρομιχάλης, ὁ Γιαννούλης Νάκος καὶ ὁ Μαρκῆς Μιλαήτης· ἀνεγνώσθη δὲ αὐθημερὸν καὶ ἀναφορὰ τῆς παυσάσης διοικητικῆς ἐπιτροπῆς διαλαμβάνουσα τὰ ἐπὶ τῆς διοικητικῆς αὐτῆς περιόδου συμβάντα (β). Τὴν δὲ 3 ἀπριλίου, ὃ ἐστὶ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα,

ὠρκίσθησαν τὰ μέλη τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὸν ἀκόλουθον ὅρκον.

“Ὁρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς τρισυμποστάτου Θεότητος καὶ εἰς τὴν γλυκυτάτην πατρίδα, πρῶτον μὲν ἢ νὰ ἐλευθερωθῇ τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος, ἢ μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας ν’ ἀποθάνω χριστιανὸς καὶ ἐλεύθερος· ἔπειτα δὲ νὰ ὑποτάσσωμαι μ’ ὅλην τὴν πίστιν εἰς τὸν παρόντα νόμον τῆς πατρίδος ὅτι λογῆς αἱ τρεῖς ἐθνικαὶ συνελεύσεις τοῦ 1822, τοῦ 1823 καὶ τοῦ 1827, παρέδωκαν εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος.”

Ὁ δὲ Τσώρτσης πρὶν ἀναδεχθῇ τὴν ἀρχιστρατηγίαν καὶ ὠρκισθῇ ἐνόμισε καθήκον τιμίον ἀνδρὸς νὰ διασκεδάσῃ τὰς ἐπικρατούσας ψευδεῖς φήμας ὅτι εἶχε ξένην ὑποστήριξιν καὶ ὅτι ἔφερε χρήματα πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀγῶνος· εἶπε δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι δὲν ἐθεώρει πλέον τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπερασπίσιμον· ἀλλ’, ἐπιμενούσης τῆς συνελεύσεως εἰς ὅτι περὶ αὐτοῦ ἐψήφισε, παρέστη ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως καθ’ ἣν ἡμέραν ὠρκίσθη ἡ ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ, καὶ ὡμοσε καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ ξίφους τοῦ τὸν ἐξῆς ὅρκον.

“Ὁρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ ὑπερτάτου ὄντος καὶ τῆς ἐθνικῆς γ’ τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως νὰ ὑπηρετήσω εἰς τὸν κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνά των ὑπὸ τὴν σημαίαν των καὶ διὰ τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος, νὰ πείθωμαι εἰς τοὺς καθεστῶτας νόμους τῆς, καὶ νὰ ὑπακούω εἰς τὰς διαταγὰς τῆς διοικήσεώς της.”

Ἡ δὲ συνέλευσις ἐξέδωκεν 24 ψηφίσματα· ἐξ αὐτῶν τὰ τέσσαρα πρῶτα, ἃ καὶ ἐξεδόθησαν ἐν Ἐρμιόνη, ἔγειναν πασίδεκτα· τὸ πρῶτον τούτων ἔλεγεν ὅτι ἡ ἐλληνικὴ ἐπικράτεια συνίστατο ἐξ ὅλων τῶν λαβουσῶν ὅπλα ἐπαρχιῶν, ὅτι ἦτον ἀδιαίρετος, καὶ

ὅτι τὰ τοῦ ἀγῶνος ἀγαθὰ ἦσαν κοινά. Ἐξεδόθη δὲ τοῦτο τὸ ψήφισμα, διότι, ἐν ᾧ ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ ἠγωνίσθη εἰλικρινῶς καὶ ἀριζήλως ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, καὶ κατώρθωσε δι' ὧν ἐσύστησε στρατοπέδων τὴν ἀνόρθωσίν της, δὲν ἔπανάν τινες ὑποκινούντες ταραχὰς ἐν μέσῳ καὶ αὐτῶν τῶν στρατοπέδων ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἐνήργει μυστικῶ τῷ τρόπῳ διὰ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συνελεύσεως ἐπὶ τοῦ προκειμένου συμβιβασμοῦ τὴν ἀποκοπὴν τῆς στερεᾶς ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος εἰς ἀνταλλαγὴν ἄλλων ἀγαθῶν ἐπ' ὠφελείᾳ μόνης τῆς Πελοποννήσου· τὸ δεύτερον ψήφισμα τῶν ἐν Ἑρμιόνη ἀπέβλεπε τὴν ἀμφίβολον νομιμότητα τῶν πλείστων τῶν ἐκεῖ πληρεξουσίων, καὶ ἠκύρονε τὸ ψήφισμα τῆς Ἐπιδαύρου, τὸ ἀπαιτοῦν τὴν ἐκ νέου συγκαλέσιν τῶν ἐκεῖ συνελθόντων πληρεξουσίων καὶ ὅχι ἄλλων· τὸ τρίτον ἀπέδιδεν εἰς τὸν Ὑψηλάντην τὰ πολιτικά του δικαιώματα, ἅτινα τοῦ ἀφῆρεσεν ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ συνέλευσις· τὸ δὲ τέταρτον ἐνομιμοποιεῖ τὴν μετάβασιν τῶν ἐν Ἑρμιόνη πληρεξουσίων εἰς Τροιζῆνα. Τὰ δ' ἐκδοθέντα ἐν Τροιζῆνι κατὰ τὴν χρονολογικὴν τάξιν αὐτῶν διελάμβαναν, τὰ μὲν τὴν στολαρχίαν τοῦ Κοχράνου· τὴν ἐκλογὴν τοῦ Καποδιστρίου ὡς κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος· τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ Τσώρτση· τὴν ἀμοιβὴν τῶν κατὰ θάλασσαν ὑπηρετούντων· τὸν διορισμὸν τῶν μελῶν τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τὴν συγκαλέσιν ἄλλης συνελεύσεως ἢ ὁ Καποδίστριας δὲν ἤρχετο· τὰ δὲ τὴν σύστασιν ἐθνικοῦ στόλου· τὴν ἀμοιβὴν τῆς φρουρᾶς τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀμοιβῆς· τὴν εὔρεσιν τρίτου δανείου πέντε ἑκατομμυρίων διστήλων παρὰ τοῦ κυβερνήτου ἐπὶ ὑποθήκῃ ἐθνικῆς γῆς· τὴν διάταξιν περὶ τῶν φρουρίων καὶ τῶν ὀχυρωμάτων· τὴν εὔρεσιν πόρων εἰς διατήρησιν τοῦ ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον στρατιωτικοῦ· τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ἐπιδιορθωθέντος συν-

τάγματος καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν παντὸς ἐφ' οἱαδήποτε προφάσει καὶ περιστάσει νομοθετήματος καὶ πάσης παρὰ τοὺς ὅρους αὐτοῦ πράξεως. Τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ψηφισμάτων ἀφώρων τὰ καθήκοντα τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ κυβερνήτου· τὴν κατάργησιν τοῦ ἀνεκκλητοῦ ἐγκληματικοῦ δικαστηρίου συστηθέντος ἐπὶ τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐπιθεώρησιν τῶν ἀποφάσεών του· τὴν μετάβασιν τῆς κυβερνήσεως εἰς Ναύπλιον· τὴν ἐκλογὴν τοῦ Νικολάου Ῥενιέρου ὡς προέδρου τῆς βουλῆς· τὴν βράβευσιν δι' ἐθνικῆς γῆς μετὰ τὸν πόλεμον τῶν καταταχθησομένων στρατιωτῶν ὑπὸ τὴν ἐλληνικὴν σημαίαν· τὸν ὀργανισμόν στρατιωτικῆς δυνάμεως καὶ διαιρέσεως αὐτῆς εἰς στρατεύματα δυνάμει, εἰς στρατεύματα ἐνεργείᾳ καὶ εἰς πολιτικά· τὸν συνοικισμόν τῶν ἑξῶθεν ἐρχομένων· τὸν ἰδιαίτερον συνοικισμόν Σμυρναίων ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου· καὶ τὴν ἀκύρωσιν τῆς παρὰ τοὺς νόμους καὶ τὰς διατυπώσεις ἐκποιήσεως ἐθνικῶν κτημάτων ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀ' περιόδου μέχρι τέλους τῆς γ' ἐπὶ ἀποζημιώσει τῶν ἀγοραστῶν.

Ἐν ᾧ δὲ ἀπηγόρευσε πᾶν ἐφ' οἱαδήποτε προφάσει καὶ περιστάσει νομοθέτημα καὶ πᾶσαν πράξιν παρὰ τοὺς ὅρους τοῦ συντάγματος, διετήρησε καὶ ἄς περὶ συμβιβασμοῦ διὰ τῆς μεσιτείας τῆς Ἀγγλίας ἔθεσεν ἢ συνέλευσις τῆς Ἐπιδαύρου βάσεις καθ' ἃς ἡ Ἑλλὰς καθίστατο ὑπόφορος· ὥστε παρεδέχθη δύο ἀντικειμένους ἀρχάς· καὶ ἀπαγορεύουσα πᾶσαν παράβασιν τοῦ συντάγματος ἐσάλευεν ἢ ἰδίᾳ αὕτη τὰ θεμέλιά του. Ἐξήλειψεν ἀπὸ τοῦ συντάγματος καὶ τὸ προσωρινόν, ὡς ἂν ἐτέθησαν τὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ σταθερῶν βάσεων ἐν ᾧ ὁ κίνδυνος ἦτο περὶ τῶν ὅλων. Τὸ δὲ σύνταγμα ὅπως τὸ παρεδέχθη ἢ συνέλευσις ἦτο μὲν ἀκριβέστερον, καὶ φιλογενέστερον τοῦ ἄλλου, ἀλλ' ἔμεινεν ἀνεφάρμοστον· ἀφιεροῦτο δὲ εἰς τὴν

πίστιν τῆς βουλῆς, τοῦ κυβερνήτου καὶ τοῦ δικαστικοῦ κλάδου, εἰς τὴν εὐνοίαν τοῦ λαοῦ καὶ τὸν πατριωτισμὸν παντὸς Ἑλλήνος, ἀπέκλειε τὸν κλῆρον πάσης πολιτικῆς ὑπηρεσίας κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ διήρει τὴν ἐπικράτειαν εἰς θέματα. Ἡ δὲ συνέλευσις ἔστειλε προσκλητήρια πρὸς τὸν Καποδίστριαν· ἐπεκαλέσθη τὴν ἀντίληψιν τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων λαῶν καὶ τῶν δυνατῶν τῆς Εὐρώπης· ἀνῆγγειλε πρὸς τὸ ἔθνος τὰ οὐσιωδέστερα τῶν ἔργων τῆς· ἐκάλεσεν εἰς τὰ ὄπλα ἄνδρας, γυναῖκας, γέροντας καὶ παιδιά· τοῖς εἶπεν ὅτι ἄλλου δὲν ἠῦρισκαν ἀσφάλειαν εἰμὴ εἰς τὸ σύνθηδες σύνθημά των, “ἐλευθερίαν ἢ θάνατον,” ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Βαναρίας, τὸν πρόεδρον τῶν Ὁμοσπόνδων Πολιτειῶν τῆς ἀρκτῶας Ἀμερικῆς, τὸν Γεώργιον Κάνιγγα, τὸν Εὐνάρδον, ἄλλους φιλέλληνας καὶ πολλοὺς ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος Ἑλλήνας, ἐπολιτόγραφε τινὰς τῶν φιλελλήνων, καὶ τὴν 5 μαΐου κατέπαυσε τῶν ἔργων αὐτῆς.

Διηρημένη ἦτο καὶ ἡ παρούσα συνέλευσις ὡς καὶ ἡ τοῦ Ἀστρους· συνήρχετο ὅμως ὅλη εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον, καὶ συνειργάζετο ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ παρὰ τὴν κώμην τῶν Δαμαλῶν καὶ ὑπὸ τῶν ναμάτων τῆς Ἰπποκρήνης ποτιζομένου Λεμονῶνος· δὲν ἦσαν δέ, ὡς οἱ ἐν Ἀστρει, εἰς πολιτικούς καὶ πολεμικούς ἀλλ’ εἰς Πελοποννησίους καὶ Στερεοελλαδίτας διηρημένοι· διότι, ὡς προανεφέραμεν, τὸ ζήτημα τοῦ καιροῦ τούτου ἦτον ἡ εἰς τὸν συμβιβασμὸν συμπερίληψις ἢ μὴ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος· ἐκλιναν πρὸς τοὺς Στερεοελλαδίτας καὶ οἱ νησιῶται· τόσον δὲ ἦσαν οἱ πλείστοι τῶν πληρεξουσίων τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου μέρους ἐξηγμένοι καὶ δύσπιστοι πρὸς ἀλλήλους, ὥστε ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων συνεδριάσεων, λογοτριβῆς γενομένης, ἐξώκειλαν καὶ εἰς ἄτοπα· ὁ δὲ ἡπειρώτης ὀπλαρχηγὸς Γ. Κίτσος ἐλθὼν εἰς τὸ μέσον,

βαστῶν κλάδον δένδρου καὶ σείων κατὰ πρόσωπον τοῦ Κολοκοτρώνη τὸν ὕβρισεν ὥς ἄνανδρον καὶ μηδαμινόν. Ἀγανακτήσαντες οἱ Πελοποννήσιοι ἐφώναξαν εἰς τὰ ὄπλα· “ εἰς τὰ ὄπλα ” ἐφώναξαν καὶ οἱ Στερεοελλαδίται, διηρέθησαν ὅλοι οἱ πληρεξούσιοι εἰς δύο στρατόπεδα, ἐξῆλθαν τοῦ Λεμονῶνος οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐξ ἑνός, οἱ δὲ Στερεοελλαδίται ἐξ ἄλλου μέρους· οἱ μὲν ἔτρεξαν καὶ ἐκλείσθησαν ἐν ταῖς οἰκίαις, οἱ δὲ κατέλαβαν ὀχυρὰς θέσεις, ὅλοι ἐτοιμάσθησαν εἰς πόλεμον, καὶ ἂν μία πυστολία ἐπιπτεν ὁ τόπος τῆς συνελεύσεως θὰ ἐγένετο τόπος σφαγῆς· ἀλλ’ οἱ μετριώτεροι τῶν πληρεξουσίων πεσόντες εἰς τὸ μέσον καθησύχασαν τὰς δεινὰς ταύτας ταραχάς. Τοιαύτη ἦτον ἡ ἀρχὴ καὶ τοιοῦτον τὸ τέλος τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελεύσεως· ἤρχισε καὶ ἐτελείωσεν ἐν διχονοίαις, δυσπιστίαις καὶ ταραχαῖς.

1827.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΖ.

Στρατοπέδευσις τοῦ Καραϊσκάκη ἐν Κερατσινίῳ.—Μάχη ἐν Μετοχίῳ καὶ ἄλλαι τινὲς συγκρούσεις.—Μετάβασις Κοχράνου καὶ Τσώρτση εἰς Πειραιᾶ.—Τὰ κατὰ τὴν Ἀττικὴν μετὰ τὴν ἐκεῖ μετάβασιν αὐτῶν.—Θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη καὶ ἐπιθεώρησις τῆς ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος διαγωγῆς του.—Παράδοσις τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ ΔΕ Καραϊσκάκης εἶχε μόλις χιλίους στρατιώτας καθ' ὃν καιρὸν ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλευσίνα, διότι διέσπειρε τοὺς λοιποὺς εἰς διαφόρους θέσεις τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν ἐτριπλασιάσθη ὁ ἀριθμὸς, προστεθέντων τῶν ἐν Σαλαμῖνι ταγμάτων τοῦ Βάσου, τοῦ Ι καὶ ΙΙ Νοταράδων καὶ ἄλλων ὀπλαρχηγῶν, καὶ συνεπληρώθη τὸ ἵππικὸν εἰς ἑκατὸν ἐνωθέντων καὶ τινων τακτικῶν. Τὴν δὲ ἑσπέραν τῆς 2 μαρτίου ἐκίνησαν ὅλοι οἱ μὲν διὰ ξηρᾶς οἱ δὲ διὰ θαλάσσης, καὶ τὴν ἐπαύριον ἐτοποθετήθησαν διὰ νυκτὸς ἐν Κερατσινίῳ παραθαλασσίᾳ θέσει παρὰ τῷ Φώρῳ λιμένι ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τῆς Σαλαμῖνος τρία μίλια μακρὰν τοῦ Πειραιῶς πρὸς βορρᾶν καὶ ὠχυρώθησαν· πρωίας δὲ γενομένης ἐπῆλθαν οἱ πλησίον τοῦ Κερατσινίου κατέχοντες θέσεις ἐχθροὶ καὶ ἡκροβολίσθησαν· περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν κατέβησαν καὶ

ἄλλοι πεζοὶ καὶ ἱκανοὶ ἵππεῖς ἐκ Πατησίων, ἄλλ' ὅλοι ἀπεκρούσθησαν. Τὴν δὲ ἐπαύριον ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου ἦλθεν ὁ Κιουταγῆς συνεπιφέρων πολυάριθμον πεζικόν, τετρακοσίους ἵππεῖς καὶ κανόνια, καὶ ἐλπίζων νὰ ρίψῃ τοὺς ἐχθροὺς του εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἐμπροσθεν τῶν ὀχυρωμάτων τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ θέσεως πεδινῆς κεῖται μετόχιον ἀσκεπὲς καὶ περιτετοιχισμένον· τὸ μετόχιον τοῦτο ἐθεωρήθη διὰ τὴν θέσιν του χρήσιμον προπύργιον τῶν ἐλληνικῶν ὀχυρωμάτων, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἐτοποθετήθησαν 250 ἐκλεκτοὶ στρατιῶται ὑπὸ τοὺς ὀπλαρχηγούς Θανάσην Τούσαν, Γαρδικιώτην Γρίβαν, καὶ ἄλλους. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θέσις ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος, ἐνεθάρρυνεν ὁ Καραϊσκάκης τοὺς στρατιώτας μοιράσας αὐτοῖς χρήματα καὶ ὑποσχεθεὶς πλουσιωτέρας ἀμοιβὰς ἃν ἠρίστευαν. Οἱ ἐχθροὶ ἔστησαν ἐν πρώτοις τὰ κανόνια ἐντὸς βολῆς τουφεκίου ἀπὸ τοῦ μετοχίου, καὶ ρίψαντες διὰ σφοδροῦ κανονοβολισμοῦ τοὺς τοίχους του διηρέθησαν, καὶ οἱ μὲν ἐπέπεσαν ἐπ' ἐλπίδι νὰ συλλάβωσι τοὺς ἐν αὐτῷ ὄλους ζῶντας, οἱ δὲ ὥρμησαν κατὰ τῶν κατεχόντων τὰς ἄλλας θέσεις Ἑλλήνων ἵνα τοὺς ἐμποδίσωσι τοῦ νὰ ἐπιβοηθήσωσι· τὸ δὲ ἱππικὸν παρηκολούθει τὸ πεζικόν. Ἄλλ' ἡ καρτερία τῶν ἐν τῷ μετοχίῳ ἐφάνη ἀνωτέρα παντὸς ἐπαίνου· πολεμοῦντες ὅπισθεν τῶν ἐρειπίων καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην δύο χωματίνων ταφρευμάτων, ἀνεγερθέντων τὴν νύκτα ἐκ τοῦ προχείρου ἐκτὸς τοῦ μετοχίου, ἀνεχαίτισαν τὴν ὁρμὴν καὶ τῶν πεζομαχούντων καὶ τῶν ἵππομαχούντων ἐχθρῶν. Ἐξέπληξε τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοὺς ἐχθροὺς ἡ ἀφοβία τοῦ ὑπὸ τὸν Χατσῆ-Μιχάλην ἐλληνικοῦ ἱππικοῦ ἀντιπαραταχθέντος, ἃν καὶ τόσον ὀλίγου, πρὸς τὸ πολυάριθμον ἐχθρικὸν καὶ ἐμποδίσαντος εὐτυχῶς τὴν πρόοδόν του. Ἠρίστευσαν καὶ οἱ κατέχοντες τὰς ἄλλας θέσεις Ἕλληνες· ἐν μόνον ὀχύρωμα ἔχασαν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ ἀνέκτησαν, ὥστε

πολεμοῦντες οἱ ἐχθροὶ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ βλάβῃ κατήντησαν νὰ πολεμῶσιν ἐπὶ ἀμύνῃ, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἀπομακρυνθῶσι τὴν β' ὥραν μετὰ μεσημβρίαν κακῶς ἔχοντες· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν· ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθησαν τρεῖς καὶ ἐπληγώθησαν περίπου εἴκοσι.

Οἱ Ἕλληνες, ἐμψυχωθέντες ἐπὶ τῇ νίκῃ ταύτῃ, ἔβαλαν κατὰ νοῦν νὰ προσβάλωσι τοὺς ἐκ δεξιῶν αὐτῶν πρὸς τὸν Πειραιᾶ ἐχθρούς, καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ 1000 στρατιῶται ἐτοιμάσαντες τὴν 17 μαρτίου δεμάτια σχοίνων ὑπῆγαν τὴν νύκτα κατὰ διαταγὴν τοῦ Καραϊσκάκη πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος εἰς ἀνεγερσιν ἐνὸς ὀχυρώματος· ἀλλ' ἐν ᾧ εἰργάζοντο, ἠκούσθη κρότος· οἱ πλείστοι αὐτῶν ὑπέθεσαν, ὅτι ἦσαν πατήματα ἵππων καὶ ἔγειναν ἐν τῷ ᾧμα ἄφαντοι· ἀλλ' ὁ ἀκουσθεὶς κρότος ἦτον ὁ τοῦ πατήματος ἐνὸς καὶ μόνου ἵππου φέροντος τροχάδην εἰς κατασκευὴν τοῦ ὀχυρώματος πτυάρια καὶ ἀξίνας· μαθόντες καθ' ὁδὸν οἱ λειποτάκται τὴν ἀληθῆ τοῦ φόβου τῶν αἰτίαν ἐπανῆλθαν καὶ ἐτελείωσαν τὸ ἔργον τῶν. Οἱ δὲ Τούρκοι ἰδόντες τὴν ἐπαύριον τὸ ἀνεγερθὲν ἐλληνικὸν ὀχύρωμα καὶ νοήσαντες τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἀνηγέρθη ἐπεχείρησαν τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ν' ἀνεγείρωσι καὶ οὗτοι ἄλλο πλησίον αὐτοῦ. Ὁρμησαν οἱ Ἕλληνες ἵνα τοὺς ἐμποδίσωσιν, ἀλλ' ἀπέτυχαν καὶ ἔπαθαν, φονευθέντων τριῶν καὶ πληγωθέντων πολλῶν ἄλλων. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ἐπεχείρησαν νὰ ἀνεγείρωσιν ἄλλο διὰ νυκτὸς πλησίον τοῦ ἀνεγερθέντος τουρκικοῦ· ἀλλὰ φονευθέντος ἐνὸς τῶν ἐργατῶν καὶ πληγωθέντος ἐνὸς ἄλλου ἀφῆκαν οἱ λοιποὶ τὰ πτυάρια καὶ τὰς ἀξίνας καὶ ἐπανῆλθαν εἰς τὸ στρατόπεδόν τῶν ἄπρακτοι. Ἐφονεύθησαν δὲ κατὰ τὸν ἀκροβολισμόν ἐκείνης τῆς νυκτὸς ὁ ὀπλρχηγὸς τῆς Ἑρμόνης Μίτσας καὶ ὁ ἐκ Στεμ-

νίτσης Μηλιώνης· ἔκτοτε παρητήθησαν οἱ Ἕλληνες τῶν τοιούτων ἐπιχειρήσεων.

Εἶπαμεν ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Κοχράνου ἔβαλεν εἰς μεγάλην κίνησιν ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἐν ᾧ ἐκινδύνευεν ἡ Ἑλλάς, ὁ ἀνὴρ οὗτος δὲν ἔπαυε κομπορρήμονων ὅτι θὰ ἐπανωρθοῦτο ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, καὶ θ' ἀνυψοῦτο ἡ ἑλληνικὴ σημαία ἐπὶ τῆς ἁγίας Σοφίας ἀφ' οὗ δὲ ὠρκίσθη ἐνώπιον τῶν ἐν Τροιζήνι πληρεξουσίων καὶ ἀνεδέχθη τὴν ὑπηρεσίαν, ἐξέδωκε προκήρυξιν τῆς αὐτῆς ἐννοίας (α).

Ἄλλ' ἐν ᾧ τοιαῦτα ἐκομπορρήμονει, γράμματα στελλόμενα ἐπανειλημμένως παρὰ τῶν ἐν ἀκροπόλει ἐλεεινολόγουν τὴν ἀθλίαν κατάστασίν των, ἐξετραγῶδουν τὰς ἐκ τοῦ χειμῶνος κακοπαθείας καὶ ἀσθενείας των, τὴν στέρησιν ἱατρῶν καὶ ἱατρικῶν, τὴν σπάνιν πολεμεφοδίων καὶ τροφῶν, καὶ ἔλεγαν, ὅτι ἐπιπτεν ἀφεύκτως ἡ ἀκρόπολις, ἂν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν δὲν ἤρχετο ἔξωθεν βοήθεια εἰς λύσιν τῆς πολιορκίας τῆς, ἣ τοῦλάχιστον εἰς ἀλλαγὴν τῆς πασχούσης φρουρᾶς τῆς καὶ εἰς ἔξοδον τῶν ἐν αὐτῇ γυναικῶν, παιδίων καὶ ἀδυνάτων. Ἀντήχησαν αἱ λυπηραὶ αὐταὶ εἰδήσεις καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ ποτὲ ἡ φωνὴ τῶν πασχόντων Στερεοελλαδιτῶν δὲν ἠκούσθη τόσον εἰς τὰ ὦτα τῶν Πελοποννησίων ὅσον ἐπὶ τοῦ κινδύνου τῆς ἀκροπόλεως. Ἐκτὸς τῶν πρὸ καιροῦ ἐκστρατευσάντων Κορινθίων ὑπὸ τοὺς Νοταράδας, ἐξεστράτευσαν ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ 2500 ὑπὸ τὸν Γενναῖον, τὸν Χ Σισίνην, καὶ ἄλλους ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου ὀπλαρχηγούς· ἐμίσθωσε καὶ ὁ Κοχράνης 1000, τοὺς πλείστους Ὑδραῖους καὶ Σπετσιώτας, καὶ τοὺς ἔθεσεν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ταγματάρχου Οὐρκουάρτου εἰς βοήθειαν τῆς ἀκροπόλεως· ἐστρατολογήθησαν καὶ ἐν Νάξῳ 200 Κρήτες ὑπὸ τὸν Καλλέργην μεταβάντα ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ στρατο-

πέδον· συνεξεστράτευσαν καὶ ὅλοι οἱ ἐν Σαλαμῖνι Στερεοελλαδίται· μετέβησαν εἰς τὸ στρατόπεδον κατὰ προτροπὴν τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ οἱ καθήμενοι δι' ἀντιζηλίας ἀπρακτοὶ ἐν Περαιῶρα, Λουτρακίῳ καὶ Καλαμακίῳ Σουλιῶται· συνηγωνίζοντο καὶ 180 τακτικοὶ ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Ἰγκλέσην καὶ 26 φιλέλληνες· παρήσαν καὶ δύο ἵλαι ἡ μὲν ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ἀλμέϊδαν, ἡ δὲ ὑπὸ τὸν Χατσή-Μιχάλην, ὥστε οἱ ἐν Ἀττικῇ συνελθόντες πεζοὶ καὶ ἵππεῖς συνηριθμοῦντο περὶ τὰς 10 ἀπριλίου εἰς 10,000· χάρις δὲ εἰς τὴν συνδρομὴν τῶν φιλελληνικῶν ἐταιριῶν, τὸ στρατόπεδον τοῦτο δὲν ἔπασχεν ἑλλειψιν τροφῶν· ἐδαπάνησε καὶ ὁ Κοχράνης μέρος ὅσων ἔφερε χρημάτων εἰς διατήρησιν αὐτοῦ.

Καθημερινοὶ σχεδὸν ἀκροβολισμοὶ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων συνέβαιναν περὶ τὰς Ἀθήνας· τὴν δὲ 22 μαρτίου παραλαβὼν ὁ Καραϊσκάκης τὸ ἱππικὸν καὶ ἱκανοὺς πεζοὺς ὑπὸ τὸν Βασίλην Μπουσγον ἐκίνησε πρὸς τὸ μέρος τοῦ Δαφνίου, ὡς πλησιέστερον τῆς ἀκροπόλεως, εἰς ἐμψύχωσιν τῶν πολιορκουμένων· καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς ἐτοποθέτησεν ἐντὸς τοῦ στενώματος, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ ἱππικοῦ κατέλαβε τὸν ἐλαιῶνα. Ὁ Κιουταγῆς ἦλθε τὴν αὐτὴν νύκτα πλησίον τῆς θέσεως ἐκείνης μεθ' ἱκανοῦ ἀριθμοῦ πεζῶν καὶ ἱππέων καὶ ἔμεινεν ἀφανὴς ὀπισθεν τῶν λόφων ἐφ' ὧν ἔκειντο τὰ ἀντικρὺ τοῦ μετοχίου ὀχυρώματά του, σκοπεύων ἴσως νὰ πέσῃ τὴν ἐπαύριον αἰφνης κατὰ τοῦ μετοχίου· ἀλλὰ βλέπων ἀπροσδοκῆτως πλησίον αὐτοῦ τὸ ἐλληνικὸν ἱππικὸν ἐπέπεσε καὶ ἔστειλε καὶ μέρος τοῦ στρατεύματός του κατὰ τῶν περὶ τὸν Μπουσγον. Οὗτοι προσβληθέντες αἰφνης ἀπεμακρύνθησαν, καὶ οἱ ἐχθροὶ κατέλαβαν τὸ στένωμα· ἀπισθοδρόμησε πρὸς τὸ στένωμα καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην ἱππικὸν ὡς ἀδύνατον ν' ἀντισταθῇ, σκοπεύον νὰ ἐπανέλθῃ δι' ἐκείνης τῆς ὁδοῦ εἰς τὸ ἐν Κερατσι-

νίῳ στρατόπεδον· ἀλλὰ εὐρὸν παρ' ἐλπίδα τὴν θέσιν προκατειλημμένην συνῆψε τρίωρον μάχην ἐλθόντων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων καὶ Τούρκων εἰς ἐπικουρίαν τῶν μαχομένων. Οἱ Ἕλληνες διέβησαν τὸ στένωμα καὶ ἐπανῆλθαν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἀλλὰ δεκαεννέα ἔσκοτώθησαν καὶ ἐπληγώθησαν, καὶ δεκατέσσαρες ἵπποι ἔπεσαν· ἔπαθαν καὶ οἱ ἐχθροὶ δεινὰ παθήματα. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν μέρους συνέβη ἀρχομένου τοῦ ἀπριλίου καὶ ἄλλη μάχη φονικωτέρα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀφορμὴν λαβοῦσα ἐκ τῆς ἀνεγέρσεώς τινων ὀχυρωμάτων. Ἐπεσαν καὶ κατὰ ταύτην εἴκοσι Ἕλληνες ἐν οἷς καὶ ὁ Βασίλης Δαγκλῆς, καὶ ἐπληγώθησαν δέκα· ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν καὶ δεκαοκτὼ ἵπποι καὶ διεκρίθη ὑπὲρ πάντα ἄλλον ὁ Καραγεώργης Βούλγαρος ἵππομαχῶν μόνος πρὸς πολλοὺς ἱππεῖς καὶ ἀριστεύων· ἔπαθαν καὶ οἱ Τούρκοι πλείστην ζημίαν.

Οἱ δὲ ἔγκλειστοι δὲν ἔπαυαν γράφοντες, ὅτι ἡ ἀκρόπολις ἔπιπτε δι' ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων, ἂν ἐντὸς ὀλίγου δὲν ἐβοηθεῖτο· καὶ ταῦτα γράφοντες κατηνάγκασαν τὰς πολιτικὰς καὶ πολεμικὰς Ἀρχὰς τῆς Ἑλλάδος νὰ μὴ μεταχειρισθῶσι τοὺς ἀσφαλεστέρους τρόπους εἰς σωτηρίαν αὐτῆς ὡς βραδυτέρους, ἀλλὰ τοὺς ἐπικινδυνωδεστέρους ὡς ταχύτερους. Ἐσχεδιάζειν ὁ ἀρχιστράτηγος νὰ φέρῃ σωτήριοιον ἀνταγωνισμόν δι' ἀποστολῆς στρατευμάτων καὶ πλοίων εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀλβανίας καὶ ν' ἀναγκάσῃ τοιοιτοτρόπως τοὺς πολιορκοῦντας τὴν ἀκρόπολιν Ἀλβανοὺς νὰ τρέξωσιν εἰς ὑπεράσπισιν τῶν οἰκιῶν καὶ συγγενῶν των· ὁ Καραϊσκάκης ἐπεθύμει νὰ καταληφθῶσι τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν καὶ ὁ Ὠρωπός, καὶ κοπῇ ἡ μετὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Κιουταγῆ κοινωνία τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Εὐβοίας ὅθεν ἐστέλλοντο εἰς τὸ στρατόπεδον αἱ τροφαὶ καὶ τὰ ἄλλα ἀναγκαῖα· ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ταῦτα σχέδια ἐγκατελείφθησαν ὡς μὴ ἱκανὰ

νὰ φέρωσι ταχὺ ἀποτέλεσμα ἐξ οὗ καὶ μόνου κατὰ τὸ γράφειν τῶν ἐγκλείστων ἐκρέματο ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς ἀκροπόλεως.

Τὴν 7 ἀπριλίου κατῆρεν ἔξωθεν τοῦ Φαλήρου ἡ ἐτοιμασθεῖσα ναυτικὴ μοῖρα, ὃ ἐστὶ δικάταρτά τινα καὶ ἡ φρεγάτα Ἑλλάς φέρουσα τὸν ἀρχιναύαρχον καὶ τὸν ἀρχιστράτηγον, οἵτινες ἀπέβησαν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Κερατσινίου Καραϊσκάκη· ἐπροπορεύετο δὲ αὐτῶν ἑλληνικὴ σημαία. Ὁ Κοχράνης ἐλάλησε πολλὰ διὰ τοῦ διερμηνέως του περὶ τῆς ταχείας λυτρώσεως τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἐπέμενεν εἰς τὸ νὰ πέσωσιν οἱ Ἕλληνες ὅσον τάχιον ἐπὶ τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον εἰς λύσιν τῆς πολιορκίας, ἢ εἰς ἀντικατάστασιν τῆς φρουρᾶς τῆς ἀκροπόλεως καὶ εἰσαγωγὴν τῶν ἀναγκαίων· καὶ μεταξὺ λόγων ἐμπήξας εἰς τὴν γῆν τὴν παρ' αὐτῷ σημαίαν εἶπε, στραφεῖς πρὸς τοὺς στρατιώτας, “Στρατιῶται, ὅστις ἐξ ὑμῶν, στήσει ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τὴν σημαίαν ταύτην, θὰ λάβει γέρας χίλια δίστηλα, τὸ δὲ συνοδεῦον τὸν σημαιοφόρον σῶμα δεκακισχίλια.” μετὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην ἐπανῆλθαν ὁ στόλαρχος καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος εἰς τὰ πλοῖά των εὐφημούμενοι.

Τὴν δὲ ἐπαύριον ἀπέβησαν εἰς τὸ Φάληρον οἱ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Οὐρκουάρτου, καὶ συμπαραλαβόντες καὶ τοὺς ἐκεῖ ὑπὸ τὸν Μακρυγιάννην τοποθετημένους Ἀθηναίους ἐκίνησαν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν ὀχυρωμάτων, καὶ πολεμοῦντες ἐπλησίασαν ἐντὸς πυστολίας· τόσων δὲ ἐφοβήθησαν οἱ ἐχθροί, ὥστε ἔσπευσαν νὰ φέρωσιν ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου τοὺς ἔξωθεν βόσκοντας ἵππους καὶ ἄλλα ζῶα των· κατὰ τὸν ἀκροβολισμὸν τοῦτον διαρκέσαντα μέχρι τῆς νυκτὸς ἐπληγώθησαν ἑνδεκα Ἕλληνες. Ἐξ ἐκείνης δὲ τῆς ἡμέρας μέχρι τῆς 13 συνέβαιναν καθημερινοὶ ἀκροβολισμοί. Οἱ δὲ ὑπὸ τὸν Μακρυγιάννην Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ὑπὸ τὸν

Ἰγκλέσῃν τακτικοὶ πλήρεις ζήλου ἐπροχώρησαν ὀχυροποιούντες ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ πυρὸς ἐλαφρῶν τινῶν κανονίων μέχρι τῶν ἄκρων τοῦ Ἑλαιῶνος προσβάλλοντες καὶ προσβαλλόμενοι. Τὴν δὲ 13 ἀπριλίου χωρὶς τινος προμελέτης καὶ ἐκ μικρᾶς αἰτίας ἐγένετο σημαντικὴ μάχη. Τριάκτα περίπου στρατιῶται ἀπέβησαν εἰς τὸ μεταξὺ τῶν λιμένων τῆς Μουννυχίας καὶ τοῦ Πειραιῶς ἀκρωτήριον παρὰ τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους μετὰ μεσημβρίαν, καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ δύο κανονοφόρων προσέβαλαν ἐχθροὺς τινὰς πλησίον τῆς θέσεως ἐκείνης ὠχυρωμένους. Ἡ ὀλίγων κατ' ἀρχὰς μάχη ἐγένετο μετὰ μικρὸν πολλῶν, καὶ ὁ Κοχράνης, ὅστις ἔτυχε νὰ εὔρεθῇ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ ἰὰ παρατηρῇ διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τὰς θέσεις τῶν ἐχθρῶν, ἰδὼν τὰ γινόμενα καὶ ἐνθουσιασθεὶς ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῶν παρευρεθέντων στρατιωτῶν, καὶ ἀκολουθούμενος παρ' αὐτῶν ἐπροχώρησε πρὸς τὸ μοναστήριον ἐκθέτων ἑαυτὸν ὑπὲρ πάντα ἄλλον εἰς τὸ πῦρ τῶν ἐχθρῶν, καὶ καλῶν τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας εἰς γενικὴν μάχην. Ἡ φωνὴ τοῦ ἠκούσθη καὶ τὸ παράδειγμά του ἠλέκτρισεν ὅλους· ὥρμησαν οἱ ἐν τῷ Φαλήρῳ, ὥρμησαν καὶ οἱ ἐν Κερατσινίῳ, ἀμιλλώμενοι ὅλοι ποῖοι νὰ φανῶσιν ἐνώπιον τοιούτου ἀνδρὸς ἀνδρειότεροι τῶν ἄλλων, ἐπυροβόλησαν συγχρόνως καὶ τὰ κανονοστάσια· καὶ τὰ μὲν τῶν ἐχθρῶν ὀχυρωμάτων ἐπάτησαν ἐξ ἐφόδου οἱ Ἕλληνες, τὰ δὲ ἐγκατέλειψαν οἱ κατέχοντες αὐτὰ ἔμφοβοι, ὥστε ἐν μιᾷ ὥρᾳ διαστήματι ἐννέα ἐχθρικὰ ὀχυρώματα ἔμειναν ὑπεξούσια τῶν Ἑλλήνων, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἐχθροὶ οἱ μὲν ἐπανῆλθαν εἰς τὸ περὶ τὴν πόλιν στρατόπεδον φεύγοντες, οἱ δὲ κατέφυγαν εἰς τὸ μοναστήριον· 60 Τούρκοι καὶ 8 Ἕλληνες ἦσαν οἱ πεσόντες καὶ παθόντες τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην κατέλαβαν οἱ Ἕλληνες ὅλην τὴν γραμμὴν, ἀπὸ τοῦ

Φαλήρου μέχρι τῶν ὑψωμάτων τοῦ Κορυδαλοῦ ἔχοντες ἐν τῷ μέσῳ μόνους ἐχθροὺς τοὺς ἐν τῇ μοναστηρίῳ Τούρκους, περίπου 300, ἀποχωρισθέντας τῶν ἄλλων. Τούτου δὲ γενομένου μετέφερεν ὁ Καραϊσκάκης τὴν σκηνὴν του ἐκ Κερατσινίου εἰς Πειραιᾶ· τόσον δὲ ἐχάρη καὶ τόσας ἐλπίδας συνέλαβεν ἐπὶ τῇ νίκῃ ταύτῃ ὁ πρωταίτιος αὐτῆς Κοχράνης, ὥστε κοινοποιῶν τὰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην συμβάντα τῇ ἀντικυβερνητικῇ ἐπιτροπῇ ἔλεγεν ὅτι, ἂν τὴν ἐπαύριον ἐφέροντο οἱ Ἕλληνες ὅπως τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἡ πολιορκία τῆς ἀκροπόλεως ἐλύετο. Τρόντι ὁ ἀκράτητος οὗτος ἀνὴρ ἐπρόβαλε νὰ κινήσωσι τὴν ἐπαύριον τὰ στρατεύματα πρὸς τὴν ἀκρόπολιν· ἀλλ' ὁ Τσώρτσης καὶ ὁ Καραϊσκάκης ἠναντιώθησαν μὴ θέλοντες νὰ ρίψο-κινδυνεύσωσι τοιοῦτοτρόπως τὰ πάντα· ὁ Καραϊσκάκης μάλιστα εἶπεν ὅτι οὔτε βῆμα θὰ ἐπροχώρει, ἐν ὅσῳ οἱ ἐχθροὶ κατεῖχαν τὸ μοναστήριον. Δυσσηρεστήθη ὁ Κοχράνης, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ παραδεχθῇ τὴν ὀρθὴν ταύτην γνώμην, καὶ τὴν 14 ἐκίνησαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἔφεραν πλησιέστερον τὰ κανόνιά των, μετέφεραν εἰς Πειραιᾶ τὴν φρεγάταν καὶ ἄλλα πλοῖα καὶ προσέβαλαν τὸ μοναστήριον διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ὅλην τὴν ἡμέραν κανονοβολοῦντες καὶ τουφεκίζοντες. Ὁκτακοσίας κανονίας ἔρριψε μόνῃ ἡ φρεγάτα, ἀνέτρεψε τὴν ὀροφὴν τοῦ μοναστηρίου καὶ μέρος τῶν τοίχων του, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἔθαπτε τοὺς ἐγκλείστους ὑπὸ τὰ ἐπισσυσσωρευόμενα ἐρείπια. Ἀλλ' ὅσον μέγας ἦτον ὁ κίνδυνος, τόσον μεγάλη ἐφάνη καὶ ἡ ἀνδρία τῶν κινδυνεύόντων Τούρκων· δις καὶ τρίς ὥρμησαν οἱ Ἕλληνες νὰ κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου τὸ καταστραφέν μοναστήριον, ἀλλ' οἱ 300 γενναίως τοὺς ἀπέκρουσαν· εἶναι δὲ ἄπορον πῶς ὁ δραστήριος Κιουταγῆς καθήμενος ἀργὸς ἐν τῷ στρατοπέδῳ του καὶ βλέπων τοὺς ἀτρομήτους πολεμιστάς του ἀγωνιῶντας δὲν ἔτρεξεν

εἰς βοήθειάν των. Τὴν νύκτα ἔγεινεν ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῆς φρουρᾶς τοῦ μοναστηρίου ἀνακωχή, καὶ ὑπῆγαν δύο ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν ναυαρχίδα πρὸς συμβιβασμόν, ἀλλὰ δὲν ἐσυμβιβάσθησαν· διότι οἱ μὲν ἐζήτουν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις στρατόπεδόν των φέροντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ πράγματά των, ὁ δὲ στολάρχος τοῖς ἐχάριζε μόνον τὴν ζωὴν. Διαρκούσης δὲ τῆς ἀνακωχῆς ἡτομόλησαν πρὸς τοὺς Ἑλληνας ἐκ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ὡς 30 χειμαριῶται Χριστιανοὶ συναινούσης ὅλης τῆς φρουρᾶς διὰ τὴν σπᾶνιν τῶν τροφῶν. Ἀλλ' ὅσον ἀξίεπαινος ἐφάνη ἡ τουρκικὴ φρουρὰ τοῦ μοναστηρίου μαχομένη, τόσον ἡμαύρωσε τὴν δόξαν τῆς ἐπὶ τῆς ἀνακωχῆς φονεύσασα τὸν πρὸς αὐτὴν σταλέντα παρὰ τοῦ ταγματάρχου Οὐρκουάρτου καὶ φέροντά τινας ἐπὶ συμβιβασμῷ προτάσεις του· ἐπυροβόλησε δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τοὺς ἐν τῷ πλοιαρίῳ τῆς ναυαρχίδος φέροντι ὑπὸ λευκὴν σημαίαν τὸν γραμματέα τοῦ στολάρχου. Ἡ ἀνόσιος διττὴ αὕτη πρᾶξις ἐκίνησε δικαίαν ἀγανάκτησιν κατὰ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ. Ἐφρύαττε δὲ κατ' ἐξοχὴν ὁ Κοχράνης ὁ προτοῦ θαυμάζων τὴν ἀνδρίαν τῶν, ἐκάλει τοὺς Ἑλληνας εἰς ἔφοδον καὶ εἰς ἐξολοθρευμόν των ὡς παρασπόνδων, καὶ δὲν ἤθελε πλεόν ν' ἀκούῃ συμβιβασμόν· καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπέπιπταν, τοὺς ἐπέπληττε, τοὺς ὕβριζεν ὡς ἀνάνδρους, καὶ ἠπεῖλει ὅτι, ἂν δὲν ἐκυρίευαν ἀμέσως τὸ μοναστήριον, θὰ ἔφευγεν. Ἠγανάκτησαν οἱ ὀπλαρχηγοὶ ὕβριζόμενοι τοιοῦτοτρόπως· ἠγανάκτησε καὶ αὐτὸς ὁ Καραϊσκάκης, καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς ὀργὴν πνέοντας συναδέλφους του, “ βλέπω, τοῖς εἶπεν, ὅτι κακὰ θὰ “ τὰ πᾶμε μὲ τούτους τοὺς φράγγους· φοβοῦμαι πῶς “ θὰ μᾶς χάσουν μὲ τὴν ἀβασταγίαν τους· ἀλλὰ “ πρέπει νὰ τοὺς οἰκονομήσωμεν.” Ὁ Κοχράνης δὲν ἔφυγεν ὡς ἠπεῖλησεν, ἀλλ' ἐγκοτῶν διότι δὲν εἰσηκούετο, ἀπεχωρίσθη καὶ ἐκάθητο ἐντὸς τοῦ πλοίου.

του· ἂν εἶχεν ὅμως ὑπομονὴν μίαν ἡμέραν, ἢ ἀπλὴ πολιορκία ἤρκει εἰς τὴν ἄνευ ἐφόδου καὶ ἄνευ παραμικροῦ πυροβολισμοῦ πτώσιν τοῦ μοναστηρίου, διότι μόλις εἶχαν οἱ ἐγκλειστοὶ μιᾶς ἡμέρας τροφήν, καὶ ἡ συγκοινωνία αὐτῶν καὶ τοῦ στρατοπέδου των ἦτο διακεκομμένη. Ἀλλ' ὁ ἀνυπόμονος λόρδος ἐθεώρει μίαν ἡμέραν ὡς ὀλόκληρον ἔτος, διὰ τοῦτο τὴν ἐπαύριον περὶ τὴν μεσημβρίαν ἤρχισαν ἐκ νέου πρὸς εὐχαρίστησίν του οἱ κατὰ τοῦ μοναστηρίου κανονοβολισμοί, ἀνεγερθέντος ἐφ' ἐσπέρας ἄλλου κανονοστασίου κατ' αὐτοῦ. Οἱ Τούρκοι κατεστενοχωρήθησαν καὶ ἐζήτησαν ἐκ νέου συμβιβασμόν. Ἀποχωρισθέντος τοῦ Κοχράνου ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων ὁ ἀρχιστράτηγος, ἀνὴρ μέτριος καὶ εἰδήμων τοῦ τρόπου τοῦ πολεμεῖν τῶν Ἑλλήνων. Οὗτος ἔδωκεν ἄδειαν τῷ Καραϊσκάκῃ νὰ διαπραγματευθῇ τὰ περὶ τοῦ συμβιβασμοῦ, καὶ δεχθῇ τοὺς ὅρους οὓς ἀπερρίψῃ πρὸ ὀλίγου ὁ Κοχράνης. Ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ὅροις ἐγένετο ὁ συμβιβασμός, καὶ τὴν 16 ὁ Καραϊσκάκης, ἀφ' οὗ παρέλαβε τὰς σημαίας τῶν ὑποσπόνδων, τοὺς κατέταξε μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἔμπροσθεν τοῦ μοναστηρίου κατὰ τὸ πρὸς τὴν ξηρὰν μέρος, καὶ εἰς ἀσφάλειαν ἔβαλεν τοὺς ἱππεῖς μετὰ αὐτῶν καὶ τοῦ κατέχοντος τὰς πλησίον θέσεις ἐλληνικοῦ στρατεύματος· ἡσφάλισε δὲ καὶ τὰς ἄλλας πλευράς των, καὶ ἐν τῷ κέντρῳ ἐτέθησαν ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν ὑποσπόνδων ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Τσαβέλλας, ὁ Βάσος καὶ ἄλλοι ὀπλαρχηγοὶ ὡς ὄμηροι. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἤρχισαν οἱ ὑπόσπονδοὶ νὰ βαδίζωσι τακτικῶς πρὸς τὸ στρατόπεδόν των· ἀλλὰ μόλις ἀπεμακρύνθησαν ὀλίγα βήματα, καὶ χιλιάδες στρατιωτῶν Ἑλλήνων ἐπάτησαν τὸ κενωθὲν μοναστήριον ἐπ' ἐλπίδι λαφυραγωγίας· μὴ εὐρόντες δὲ ἐν αὐτῷ ὅ,τι ἐπροσδόκουν, παρηκολούθουν τοὺς ἀναχω-

ροῦντας πονηρὰ βουλευόμενοι. Ἀφ' οὗ δ' ἔφθασαν οἱ
 ὑπόσπονδοι εἰς τὸ παρὰ τῷ Πειραιεῖ ἀλίπεδον, ἠπλωσέ-
 τις τῶν Ἑλλήνων τὴν χεῖρά του εἰς ἀρπαγὴν τῆς
 σπάθης ἐνὸς αὐτῶν· οὗτος τὸν ἀπέκρουσεν· ὁ Ἑλ-
 λην ἐπειράθη ἐκ δευτέρου· ὁ Τοῦρκος ἐπιστόλισε
 τὸν Ἑλληνα, καὶ ὁ Ἑλλήν ἐτουφέκισε τὸν Τοῦρκον.
 Τότε οἱ παρακολουθοῦντες καὶ ζητοῦντες ἀφορμὴν
 καταστροφῆς καὶ λαφυραγωγίας προσέβαλαν ἀδια-
 κρίτως τοὺς μηδὲν πταίσαντας ὑποσπόνδους Τούρ-
 κους τουφεκίζοντες· ἀντετουφέκισαν καὶ οἱ Τοῦρκοι,
 καὶ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ σύγχυσις διεχύθησαν παντοῦ ἐν
 τῷ ἄμα. Ὁ Καραῖσκάκης καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχηγοὶ οἱ
 ἐν μέσῳ τῶν πασχόντων ἐχθρῶν ἔτρεχαν φωνά-
 ζοντες εἰς συστολὴν τῶν φονέων, ἀλλ' οὔτε τοὺς
 ἤκουέ τις οὔτε ἐσυλλογίζετο ὅτι ἐκινδύνευαν ὡς ὑπο-
 χεῖριοι τῶν ἀδίκως θανατουμένων καὶ ὡς ἐγγυηταὶ
 τῆς ζωῆς των. Καταδιωκόμενοι, φονευόμενοι καὶ ἀμν-
 νόμενοι ὅπως ἐδύναντο οἱ Τοῦρκοι ἔφθασαν πλησίον
 τῶν δύο τελευταίων ὀχυρωμάτων τοῦ ἐλληνικοῦ στρα-
 τοπέδου κατεχομένων τοῦ μὲν ὑπὸ Σουλιωτῶν ὑπὸ
 τὸν Κώσταν Μπότσαρην, τοῦ δὲ ὑπὸ Πελοποννη-
 σίων ὑπὸ τὸν Νικήταν· ὅχι δὲ μακρὰν τῶν ὀχυρωμά-
 των τούτων διέμενεν ἡ προφυλακὴ τοῦ τουρκικοῦ
 στρατοπέδου κατέχουσα λόφον ὠχυρωμένον διὰ κα-
 νονίων. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν Μπότσαρην καὶ Νικήταν
 ἀφέντες ἐντὸς τῶν ὀχυρωμάτων τοὺς ἡμίσεις τῶν
 στρατιωτῶν ἔτρεξαν μετὰ τῶν λοιπῶν πρὸς λύ-
 τρωσιν τῶν πασχόντων ὑποσπόνδων ἀπωθοῦντες τοὺς
 ἀνηλεεῖς καταδιώκτας των· ἀλλ' οἱ κατέχοντες τὸν
 λόφον ἐχθροὶ βλέποντες τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν ἀπείθειαν
 τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, καὶ ὑποπτεύοντες μὴ
 ὁρμήσωσι καὶ κατ' αὐτῶν ἐκανονοβόλουν ἀδιακρίτως
 ἐπὶ τοῦ σωροῦ φονεύοντες ἐχθροὺς καὶ φίλους· ἐν-
 τεῦθεν ἐπερίσσευσεν τὸ κακόν, καὶ ἕως οὗ ἔφθασαν οἱ

καταδιωκόμενοι εἰς τὸν λόφον, ὅπου ἦσαν σωτηρίαν, 200 ἐξ αὐτῶν ἐθυσιάσθησαν ὑπὸ τὸ πῦρ ἐχθρῶν καὶ φίλων.

Ἡμέρα ἀγανακτήσεως καὶ βαρείας ἀθυμίας ἦτο διὰ τοὺς ἀρχηγούς καὶ τοὺς ὀπλαρχηγούς τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοπέδου ἢ βδελυρὰ ἐκείνη ἡμέρα, καὶ παρ' ὀλίγον νὰ φέρῃ τὴν διάλυσιν ὅλου τοῦ στρατοπέδου. Ὁ Κοχράνης, ὅστις ἐκάθητο ἄπρακτος ἐν τῷ πλοίῳ του, διέταξε νὰ ἀποχωρισθῶσι τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοπέδου ἐπὶ τῆς ἐξόδου τῶν ὑποσπόνδων ὅλοι οἱ ὑπὸ τὰς ἀμέσους ὁδηγίας του Ὑδραιοσπετισῶται, διὸ καὶ δὲν συνεμέθεξαν οἱ ὑπ' αὐτὸν τῆς μιαιφονίας πρᾶξεως· περὶ πολλοῦ δὲ ποιούμενος νὰ γένῃ πασίγνωστον ὅτι ἀθῶος ἦτον τοῦ χυθέντος παρσπόνδως αἵματος ἐκήρυξεν ὅτι οὐδεὶς τῶν περὶ αὐτὸν ἐνείχετο ἐν τῇ μιαιφονίᾳ, οὐδ' αὐτὸς ἐν τῇ συνθήκῃ· ὁ Τσώρτσης ἔπεσε καὶ αὐτὸς εἰς ἄκραν ἀθυμίαν· καὶ ὑποπτεύων ἄλλα τοιαῦτα καὶ θέλων νὰ προφυλάξῃ τὴν ὑπόληψίν του ἔστειλε τὴν παραίτησίν του κατακρίνων πικρῶς τὸ γεγονός· ὁ δὲ συναγωνιζόμενος Γόρδων ἀνεχώρησε διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου· παρητήθησαν τῆς ὑπηρεσίας καὶ ἄλλοι δευτερεύοντες φιλέλληνες· ἡρρώσθησεν ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς θλίψεώς του καὶ ὁ Καραϊσκάκης· ὁ δὲ Κιουταγῆς μαθὼν τὰ γενόμενα, “ὁ Θεός,” εἶπε, “δὲν θ' ἀφήσει τὴν μιαιφονίαν ἀτιμώρητον.”

Ἐν τούτοις κατήντησαν τὰ πάντα εἰς ἄκραν παραλυσίαν ἐξ αἰτίας τῆς βδελυρᾶς ταύτης πρᾶξεως· ἐξετάσεως δὲ γενομένης εἰς εὗρεσιν τῶν πρωταιτίων ἐφυλακίσθη ὁ πάντῃ ἀμέτοχος τῆς μιαιφονίας Ἰωάννης Νοταρᾶς φωραθέντων ὡς πρωταιτίων αὐτῆς τινῶν τῶν στρατιωτῶν του. Μετὰ πολλὰς δὲ ἐξηγήσεις καὶ κοινοποιήσεις τῆς κυβερνήσεως εἰς καταπράυνσιν τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ τοῦ στολάρχου ἀπεφάσισαν ὅλοι

να παραδώσωσι τὸ γεγονὸς εἰς τὴν λήθην, καὶ ἵρχισαν ἐκ νέου νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ἀκροπόλεως· ἔσπευσαν δὲ πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ στείλωσι πρὸς τοὺς ἐγκλείστους ἀγγελιαφόρον εἰς ἐμφύχασίν των μὴ τύχη καὶ ἀπελπισθέντες παραδοθῶσι πρὶν φθάσῃ ἡ βοήθεια.

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ μοναστηρίου ὁ Κοχράνης ἐπέμενεν ἔτι μᾶλλον εἰς τὸ πρῶτόν του σχέδιον, ὃ ἐστὶ νὰ πέσῃ τὸ ἐλληνικὸν στρατόπεδον ἐπὶ τὸ ἐχθρικὸν ἄνευ ἀναβολῆς, ὥστε ἂν δὲν τὸ διεσκόρπιζε καὶ δὲν ἔλκε διὰ μιᾶς τὴν πολιορκίαν, νὰ ἤνοιγε κἂν τὴν ὁδὸν τῆς ἀκροπόλεως εἰς ἀντικατάστασιν τῆς φρουρᾶς καὶ εἰσαγωγὴν τῶν ἀναγκαίων· ἀλλ' ὁ Καραϊσκάκης ἀπεδοκίμαζε τὸ σχέδιον τοῦτο καὶ κατ' ἀρχὰς καὶ τότε ὡς δυνάμενον, ἂν ἀπετύγχανε, νὰ φέρῃ τὴν καταστροφὴν ὅλου τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοπέδου καὶ ἐπισπεύσῃ μᾶλλον ἢ ἐμποδίσῃ τὴν πτώσιν τοῦ φρουρίου· ἔλεγε δὲ εἰς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του, ὅτι ἡ ἄγουσα εἰς αὐτὸ ἀπὸ τῶν τριῶν πύργων ὅπου ἐπρόκειτο ν' ἀποβῇ τὸ εἰς ἀνάβασιν στράτευμα, ἦτο μὲν ἡ συντομωτέρα ὁδὸς ἀλλ' ἦτο καὶ ἡ κινδυνωδεστέρα, ὡς ὅλη πεδινὴ, ὅλη ἄδενδρος, καὶ ὅλη ἐπιτηδειοτάτῃ εἰς τὰ κινήματα τοῦ πολυαρίθμου ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ· ὅτι, ἐν' ᾧ ἐπρόκειτο νὰ εἰσαγάγῃσι τροφὴν εἰς τὴν πεινώσαν ἀκρόπολιν καὶ πυρόκοιν, τὸ στρατόπεδον μόλις εἶχε τὴν εἰς τὴν καθημερινὴν του χρῆσιν ἀναγκαίαν τροφήν, ἡ δὲ πυρόκοιν οὐσα ἐξ ἧς ἐλαφυραγώγησαν τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα ἐσχάτως ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Βώλου ἦτο κακίστης ποιότητος καὶ ὅτι ἐν ᾧ ἀναγκαῖον ἦτο νὰ ὀχυρωθῶσι διὰ μιᾶς πλησίον τῆς ἀκροπόλεως οἱ μέλλοντες νὰ ἐκστρατεύσωσιν, ἂν ἐμποδίζετο ἢ εἰς αὐτὴν ἀνάβασίς των, καὶ εἰς τοῦτο ἐχρειάζετο πολὺς ἀριθμὸς πτυαρίων καὶ ἀξινῶν, ὁ ἐνυπάρχων ἀριθμὸς αὐτῶν ἦτο πάντῃ ἀνεπαρκής. Τοιαῦτα ἔλεγεν ὁ Καραϊσκάκης εἰς ματαίωσιν τοῦ

ὀλεθρίου τούτου σχεδίου, καὶ τὰς ὀρθάς του ταύτας παρατηρήσεις ὑπεστήριζε θερμῶς καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος. Ἄλλ' ὁ Κοχράνης δὲν ἔδιδεν ὧτα ἀκοῆς καὶ ὅ,τι ἔλεγεν ἤθελε καὶ νὰ γίνεται. Εἰς μάτην ἡ συνέντευσις τῷ ἔδωκεν ἐξουσίαν μόνον ἐπὶ τῆς θαλάσσης· αὐτὸς ἤρπασε καὶ τὴν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς· “ὅπου ἐγὼ ἄρχω,” ἔλεγε, “πᾶσα ἄλλη ἀρχὴ παύει.”· πρό τινων ἡμερῶν τὸν ἐζήτησαν πλοῖα εἰς μετακομιδὴν μέρους τῶν ἐν Πειραιεὶ στρατευμάτων κατὰ τὸν Ὠρωπὸν εἰς ἀντιπερισπασμόν, ἀλλ' ἀπέρριψε τὴν αἴτησιν ἀποκριθεὶς ὅτι “τὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του πλοῖα ἦσαν “πάντοτε ἔτοιμα νὰ μετακομίσωσι στρατεύματα “πλησιέστερον τοῦ ἐχθροῦ, ὅχι μακρύτερον.”· Ἐπειδὴ δὲ ἐνόησεν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπροσδόκουν παρὰ τῆς θαυματουργοῦ του ἀντιλήψεως τὴν σωτηρίαν των, κατεχράτο τῆς πρὸς αὐτὸν ὑπολήψεως αὐτῶν· καὶ ὁσάκις ἀντέτεινέ τις εἰς τὰς ὀρέξεις του ἠπείλει νὰ φύγῃ, ὃ ἔστι κατὰ τὰς τότε ιδέας τῶν ἀνθρώπων ν' ἀφήσῃ τὴν Ἑλλάδα νὰ χαθῇ. Τοιοῦτος ἦτον ὁ Κοχράνης ἄγων καὶ φέρων κατὰ τὸ δοκοῦν τὰ πράγματα καὶ εἰς οὐδὲν λογίζομενος τὴν γνώμην τῶν εἰδημονεστέρων του.

Δεκτοῦ δὲ γενομένου διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους τοῦ τολμηροῦ τούτου σχεδίου του οἱ Ἕλληνες κατεγίνοντο σπουδαίως εἰς ἐκτέλεσίν του. Ἡ ἀνοδος εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐπρόκειτο νὰ γενῇ διὰ τοῦ μέρους τῶν τριῶν πύργων, δι' οὗ ἀνέβησαν ἄλλοτε εὐτυχῶς οἱ περὶ τὸν Φαβιέρων· ἀλλ' ἐθεωρήθη συγχρόνως ἀναγκαῖον νὰ προκαταληφθῶσι πολεμικαὶ τινες θέσεις πρὸς τὸ ἄλλο μέρος πλησιέστερον ὅσον δυνατὸν τῶν κατεχόντων τὸν ἐλαιῶνα ἐχθρῶν εἰς ἀντιπερισπασμόν. Ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ τὴν νύκτα τῆς 18 ἀπριλίου ἔπασάν τινες τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν πεδιάδα τὴν ἐπ' ἀριστερᾷ τῆς ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας λεωφόρου, καὶ τοποθετήσαντές τινες αὐτῶν εἰς προ-

φύλαξιν των ἀπὸ ἐνδεχομένης ἐπιδρομῆς τῶν κατὰ τὸ μέρος τοῦ Δαφνίου φυλαττόντων ἐχθρῶν κατεσκεύασαν ἐκεῖ ἐν ὀχύρωμα· κατεσκεύασαν καὶ ἄλλο τὴν ἀκόλουθον νύκτα πλησιέστερον τῆς πόλεως, καὶ τὸ ἐδυνάμωσαν διὰ δύο κανονίων· κατεσκεύασαν καὶ τρίτον ἐπὶ τῆς εἰσόδου τοῦ ἐλαιῶνος, καὶ τοιουτοτρόπως ἀπήλασαν τοὺς ἐχθρούς των ἐξ ὅλης σχεδὸν τῆς μεταξὺ τοῦ ἐλαιῶνος καὶ τοῦ Πειραιῶς πεδιάδος. Τοιαῦτα ἔργα ἦσαν εἰς ἄκρον ὠφέλιμα, διότι δι' αὐτῶν ἐπροχώρουν οἱ Ἕλληνες πρὸς τὴν πόλιν προφυλαττόμενοι· ἀλλ' ἡ σπάνις τῶν εἰς ὀχύρωσιν ἐργαλείων ἐμπόδιζε τὴν ταχείαν πρόοδον αὐτῶν· δὲν ἐθεωροῦντο δὲ οὐδὲ ἀνάλογοι αἱ ἐργασίαι αὗται ὡς πρὸς τὴν ἐπικειμένην ἀνάγκην. Τὴν 21 συνεσκέφθησαν ἐκ δευτέρου οἱ ὀπλαρχηγοὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Καραϊσκάκη περὶ τοῦ σχεδίου τῆς εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβάσεώς των· ἀλλ' οὐδεὶς καὶ τότε, ἐκτὸς τοῦ Μακρυγιάννη, ἠγόρευσεν ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ στρατηγοὶ καὶ στρατιῶται ἀπηρέσκοντο φοβούμενοι διακαίως τὸ πολυάριθμον ἱππικὸν τοῦ ἐχθροῦ· ἀλλ' ἔπρεπε νὰ γένη τὸ θέλημα τοῦ Κοχράνου· διὰ τοῦτο προσδιώρισαν ἐπὶ τοῦ συμβουλίου τὰ εἰς ἀνάβασιν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν σώματα, ὥρισαν εἰς τοῦτο τὴν νύκτα τῆς 22, εἰδοποίησαν διὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου τὸν Κοχράνην, τῷ παρήγγειλαν νὰ ἔχῃ ἑτοιμα τὰ πλοῖά του ἐπὶ μεταβιβάσει τῶν στρατιωτῶν τὴν ὀρίσθεισαν ὥραν εἰς τοὺς τρεῖς πύργους, καὶ διέταξαν ὅλα τὰ στρατεύματά των νὰ ἡσυχάσωσιν ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 22 καὶ ἀπέχωσι παντὸς ἀκροβολισμοῦ. Ἐχάρη χαρὰν μεγάλην ὁ Κοχράνης μαθὼν τὰ ἀποφασισθέντα, καὶ συγχαίρων τοὺς παρεστῶτας, “ θὰ γευματίσωμεν λοιπόν, εἶπε, τὴν 23 ἐν τῇ ἀκροπόλει!”

Δεξιᾷ τῆς ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν λεωφόρου πρὸς τὸ μέρος τῆς θάλασσης

ἦσαν τρία ὀχυρώματα ἐχθρικά· τὸ δυνατώτερον αὐ-
 τῶν, τὸ καὶ πλησιέστερον τοῦ Φαλήρου, ἦτο μάνδρα
 ἐπὶ τόπου πεδινού· τινὲς τῶν ἐν τῇ Φαλήρῳ ἐδρευ-
 όντων Κρητῶν, ἀφ' οὗ ἔφαγαν καὶ ἔπιαν, ἐκίνησαν
 τὴν 22 παρὰ τὴν δοθεῖσαν διαταγὴν κατὰ τῶν ἐν τῇ
 μάνδρᾳ ἐχθρῶν. Ἀκουσθεῖς ὁ τοῦφεκισμὸς ἐφείλ-
 κυσε πολλούς, καὶ ὁ ἀκροβολισμὸς κατήντησε μετ' ὀ-
 λίγον μάχῃ· ἔδραμαν σωρηδὸν οἱ ἐν Φαλήρῳ εἰς ὑπερ-
 άσπισιν τῶν οἰκείων καὶ ἐδοκίμασαν νὰ κυριεύσωσιν
 ἐξ ἐφόδου τὴν μάνδραν· ἀντεπέδραμαν καὶ πολλοὶ
 Τοῦρκοι ἱππεῖς καὶ πεζοὶ τῶν κατὰ τὸ Δαφνὶ πρὸς
 ἀντίκρουσιν αὐτῶν· ἔδραμαν καὶ διάφοροι ἄλλοι
 ὀπλαρχηγοὶ Ἑλληνες ἐπὶ σκοπῶ νὰ ἐπαναγάγωσι
 τοὺς στρατιώτας εἰς τὰς θέσεις τῶν· ἀλλ' ὁ πόλεμος
 ὄχι μόνον δὲν ἔπαυεν ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἄναπτεν. Ὅ
 πάντοτε φιλάσθενος καὶ ὑπὲρ τὸ σύνηθες ἀσθενῶν
 τότε Καραϊσκάκης, ὅστις ἔτυχε νὰ πῇ τὴν ἡμέραν
 ἐκείνην ἱατρικόν, ἐκοιμᾶτο καθ' ἣν ὥραν ἐγίνετο ἡ
 μάχῃ· ἐξυπνήσας δ' ἐκ τῆς πολλῆς ταραχῆς καὶ τοῦ
 σφοδροῦ τοῦφεκισμοῦ καὶ ἀναβὰς τὸν ἵππον του
 ἔδραμε πρὸς τὸ πεδῖον τῆς μάχης συνοδευόμενος ὑπὸ
 πολλῶν ἐφίππων ἀξιωματικῶν καὶ τοῦ ἀτάκτου ἱπι-
 κοῦ· σκοπεύων δὲ νὰ καταπαύσῃ τὸν πόλεμον καὶ
 ἐπαναφέρῃ τοὺς Ἑλληνας εἰς τὰς θέσεις τῶν πε-
 ριεφέρετο ἔφιππος καὶ διέταττε τοὺς πολεμοῦντας
 Ἑλληνας νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ ἐτοιμασθῶσιν εἰς τὴν
 προσεχῇ νυκτερινὴν ἀνάβασιν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν·
 ἀλλ' ἐν ᾧ ἐχώρει πρὸς τὴν μάνδραν, ἐτουφεκοβολήθη·
 ἤσθάνθη ὅτι ἡ βολὴ ἦτο βαρεῖα ἀλλὰ διέμεινεν ἔφιπ-
 πος ἕως οὗ, ἐπανελθόντων εἰς τὰ ἴδια τῶν στρατιω-
 τῶν, ἐπανήλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν σκηνὴν του. Ἡρί-
 στευσε τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὸ ἐλληνικὸν ἱππικὸν
 συναντήσαν Ἴλην τοῦ ἐχθρικοῦ· 17 Ἑλληνες ἐφονεύ-
 θησαν καὶ ἐπληγώθησαν, ἐπληγώθη καὶ ὁ Νικήτας
 καὶ ὁ Ἀγγλος Βιτκόμπος καὶ ἀπεκόπη ἡ δεξιὰ τοῦ

Παναγιώτῃ Κακλαμάνου ὑπασπιστοῦ τοῦ Χατσῆ-Μιχάλη.

Ἀφ' οὗ δ' ἐπανῆλθεν ὁ Καραϊσκάκης εἰς τὸ στρατόπεδον, τὸν κατεβίβασαν ἀπὸ τοῦ ἵππου οἱ περὶ αὐτὸν χειροκρατητόν, τὸν ἐψηλάφησεν ὁ χειροῦργος καὶ ἤρρεν ὅτι ἐπληγώθη θανασίμως εἰς τὸν βουβῶνα· τότε τὸν μετέφεραν εἰς τὸ ἐν τῷ Φαλήρῳ πλοῖον τοῦ ἀρχιστρατήγου, καὶ στρώσαντες τάπητα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ δωματίου τὸν ἀπέθεσαν ἐν μέσῳ τῶν οἰκείων του. Ὁ Καραϊσκάκης, ἂν καὶ ὁ χειροῦργος τοῦ ἀπέκρυψε τὴν ἀλήθειαν, ἐνόησεν ὅτι ὄχι μόνον ἡ πληγὴ του ἦτο θανατηφόρος, ἀλλ' ὅτι ὀλιγώωρος ἦτο καὶ ἡ ζωὴ του· δι' ὃ ἐκάλεσεν ἐπὶ τοῦ πλοίου ἀμέσως τὸν πνευματικόν, ἐξωμολογήθη, μετέλαβεν, ἐζήτησε συγχώρησιν παρ' ὅλων τῶν περιεστώτων καὶ παρήγγειλε νὰ τὸν θάψωσιν ἐν τῇ κατὰ τὴν Σαλαμίνα ἐκκλησίᾳ τοῦ ἀγίου Δημητρίου· ἀφ' οὗ δὲ ἐτέλεσε τὰ νενομισμένα ὡς χριστιανός, ἐλάλησε πρὸς τοὺς περιεστώτας καὶ ὡς πατριώτης καὶ ὡς πατὴρ· καὶ ὡς πατριώτης μὲν εἶπε νὰ μὴ δειλιώσι, νὰ ἔχωσι τὰς ἐλπίδας των εἰς τὴν ἐξ Ὑψους ἀντίληψιν, νὰ δοξάσωσι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν πατρίδα διὰ τῶν ἀνδραγαθημάτων των καθὼς τὴν ἐδόξασαν μέχρι τοῦδε, καὶ νὰ ᾔναι βέβαιοι ὅτι ἡ Ἑλλάς, ὅσα καὶ ἂν πάθῃ, θ' ἀποτεινάξῃ ἐπὶ τέλους τὸν ζυγόν· ὡς πατὴρ δὲ παρήγγειλε νὰ συστήσωσιν ἐξ ὀνόματός του εἰς τὴν ἀγάπην καὶ προστασίαν τῆς κυβερνήσεως τὰ τέκνα του· διετήρησε δ' ἐν μέσῳ δριμυτάτων πόνων τὰς φρένας του ὑγιεῖς καὶ τὸν λόγον του ἀκραιβνῇ μέχρι τῆς γ' ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον· τὴν δὲ δ' ἐξέπνευσε, καὶ τὴν ἐπαύριον μετεκομίσθη ὁ νεκρὸς εἰς Σαλαμίνα καὶ ἐτάφη ὅπου παρήγγειλεν. Οἱ δὲ ἐν Τροιζῆνι πληρεξούσιοι μαθόντες τὸ μέγα δυστύχημα κατέβησαν ἀπαξάπαντες εἰς τὴν παραλίαν ἀντικρὺ τοῦ Πόρου, μετέβησαν ἐκεῖ καὶ τὰ μέλη τῆς ἀντικυ-

βερνητικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ἐτελέσθησαν ὅσον δυνατὸν μεγαλοπρεπῇ μνημόσυνα. Τοιοῦτον περιστατικὸν ἀφῆρπασεν ἐκ μέσου τοῦ στρατοπέδου τὸν Καραϊσκάκην καθ' ἣν ὥραν εἶχεν ἡ πατρίς τόσῃν ἀνάγκῃ αὐτοῦ.

Εἶδαμεν τὸν ἄνδρα τοῦτον ἓνα τῶν λαμπρῶν προμάχων τῆς πατρίδος ἀρχομένου τοῦ ἀγῶνος· ἀλλὰ τὰ στίγματα τῆς δουλείας καὶ αἱ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας κακαὶ ἑξεις δὲν ἐξαλείφονται ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ· διὰ τοῦτο τὸν εἶδαμεν μετ' ὀλίγον παρεκτραπέντα τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντός του καὶ ὀρεγόμενον ἐπαρχιακῆς Ἀρχῆς ὑπὸ τουρκικὴν ἐξουσίαν. Καὶ ἐν τούτοις καὶ ἐν ἄλλοις ἐπιλήψιμος ἦτον ἡ διαγωγή του, καὶ ἐπιλήψιμον τὴν ὁμολόγει παρρησίαν καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος. Παρῆσαν ἐν τῷ θαλασσοπύργῳ τοῦ Ναυπλίου καθ' ἣν ὥραν ἀνεδείχθη γενικὸς ἀρχηγὸς μέλη τινὰ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συνελεύσεως, ἐν οἷς καὶ ὁ τιμώμενος διὰ τὴν ἐμβρίθειάν του καὶ τὸν χαρακτήρά του Βασίλης Μπουντούρης· οὗτος ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν νεοχειροτόνητον ἀρχηγὸν “δὲν ἔκαμες,” τῷ εἶπεν “ἕως ὥρας τὸ “χρέος σου πρὸς τὴν πατρίδα Καραϊσκάκη· ὁ Θεὸς “νὰ σὲ φωτίσῃ νὰ τὸ κάμῃς εἰς τὸ ἐξῆς.” “Δὲν “τὸ ἀρνοῦμαι,” ἀπεκρίθη εὐπαρρησιάστως ὁ Καραϊσκάκης, “ὅταν θέλω γίνομαι ἄγγελος, καὶ ὅταν “θέλω γίνομαι διάβολος· ἔχω ἀπόφασιν νὰ γένω εἰς “τὸ ἐξῆς ἄγγελος.” καὶ τῶντι ἀναδειχθεὶς γενικὸς ἀρχηγὸς ἠσθάνθη διὰ μιᾶς ὅλον τὸ μεγαλεῖον τῆς ὑψηλῆς του ἀξίας, προσηλώθη ἀναποσπάστως εἰς τὴν ἐθνικὴν του δόξαν, διεκρίθη ὡς οὐδεὶς ἄλλος, καὶ ἐν μέσῳ δεινῆς ἀπορίας ἐφείλκυσε πλήθη πεινῶντων καὶ γυμνιτευόντων καὶ τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὴν δόξαν, ὅχι θεραπεύων ἀλλὰ χαλινῶν τὰς ὀρέξεις των καὶ ἀπαγορεύων τὰς καταχρήσεις των· ἀναφαίνεται ἡ ἀξία τοῦ ἀνδρὸς ἔτι μᾶλλον, ὅταν ἀναπολήσῃ τις ὅποια τὰ κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα καθ' ἣν ἡμέ-

ραν παρέλαβε τὴν Ἀρχήν, καὶ ὅποια καθ' ἣν ἡμέραν ἐτελεύτησεν· ἐξασθενήσαντα τὸν ἀγῶνα ἀνέρρωσε, καὶ πεσοῦσαν τὴν στερεὰν Ἑλλάδα ἀνήγειρεν· οὐδεὶς δὲ αὐτοῦ ἀποθανόντος ἄξιος διάδοχος ἀνεφάνη, καὶ ἡ δι' αὐτοῦ ἀνεγερθεῖσα στερεὰ Ἑλλὰς μετέπεσεν εἰς δουλείαν. Ἐθαύμαζαν τὸν Καραϊσκάκην καὶ αὐτοὶ οἱ πολέμιοι· “ἓνα Ῥεσίτην,” ἔλεγαν, “ἔχουν οἱ Τοῦρκοι, καὶ ἓνα Καραϊσκάκην οἱ Ἕλληνες· δύο λέοντες πολεμοῦν, καὶ ἄδηλον τίς θὰ καταβάλει τὸν ἄλλον.” Πολλοὶ οἱ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος διακριθέντες κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα ὀπλارχηγοὶ· ἀλλ' ὁ Καραϊσκάκης ἀνεδείχθη στρατηγικώτερος πάντων καὶ ἀρχικώτερος.

Ἐν ᾧ δὲ ἐψυχομάχει, καὶ ὅλον τὸ στρατόπεδον ἦτον ἐν ἄκρα ἀθυμία, ὁ Κοχράνης ἐπιμένων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου του συνήθροισεν ἐλθούσης τῆς ἑσπέρας τοὺς ἐγκριτωτέρους ὀπλارχηγοὺς ἐν Μουνυχίᾳ καὶ τοὺς ἠρώτησεν ἂν ἦσαν ἔτοιμοι νὰ κινήσωσιν. Ἦτον ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν ἔλειπεν ὁ γενναῖος καὶ συνετὸς Καραϊσκάκης ἀπὸ τοῦ συμβουλίου, καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀπουσίας τοιούτου πολέμαρχου κατήφεια ἐκάλυπτε τὰ πρόσωπα ὅλων τῶν παρόντων ὀπλارχηγῶν εἰδότες ὅτι μετ' ὀλίγας ὥρας ἀπεχωρίζοντο διὰ παντὸς αὐτοῦ· οὐδεὶς ἀπεκρίθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Κοχράνου, τινὲς δὲ καὶ ὑπεψιθύρισαν ὅτι ἐνόμιζαν ὅτι ἐκλήθησαν εἰς ἀκρόασιν παραμυθητικῶν λόγων ἐκ τοῦ στόματος τοῦ στολάρχου διὰ τὸ μέγα δυστύχημά των· ἀλλ' ἐπιλαβόντος τοῦ Κοχράνου τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν ἀπεκρίθησαν ὅτι δὲν ἦσαν ἔτοιμοι, ὅτι τὸ στράτευμα ἦτον εἰς ἀταξίαν, ὅτι ἄλλοι κατεγίνοντο νὰ θάψωσι τοὺς φονευθέντας, ἄλλοι νὰ περιποιηθῶσι τοὺς πληγωθέντας, καὶ ὅτι ὅλοι ἐπεθύμουν νὰ μὴ ἀποχωρισθῶσι τοῦ ἀρχηγοῦ των ἐν ὧσφ ἡ ψυχὴ δὲν ἀπεχωρίζετο τοῦ σώματός του, καὶ νὰ λάβωσι τοῦλάχιστον καιρὸν νὰ

τὸν ἀσπασθῶσι τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν. Ὁργίσθη ὁ Κοχράνης ἀκούσας ταῦτα καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ πλοῖόν του ἀπειλῶν κατὰ τὴν συνήθειάν του νὰ φύγῃ. Ἀλλ' οἱ ὀπλαρχηγοὶ θεωροῦντες ὅτι ἡ φυγή του ἐμελλε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν διάλυσιν τοῦ στρατοπέδου καὶ τὴν πτῶσιν τῆς ἀκροπόλεως, ἔσπευσαν διαπρεσβεύσαντες νὰ τὸν δυσωπήσωσιν ὑποσχεθέντες ὅτι ἐκινοῦντο ἀφεύκτως τὴν ἐπαύριον. Τῷντι τὴν ἐπαύριον συνήχθησαν ὅλοι οἱ ὀπλαρχηγοὶ ὑπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ Βάσου, παρέστη καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ ἐπιβιβασθῶσι τὸ ἑσπέρας εἰς τὰ πλοῖα· διωρίσθη δὲ προσωρινὸς ἀρχηγὸς τῶν ἀπομενόντων στρατευμάτων ὁ Κίτσος Τσαβέλλας, καὶ παρηγγέλθη νὰ κινηθῇ πρὸς τὴν πόλιν διὰ τοῦ ἐλαιῶνος εἰς ἀντιπερισπασμόν καθ' ἣν ὥραν ἐκινοῦντο οἱ ἄλλοι διὰ τοῦ μέρους τῶν τριῶν πύργων πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. Καὶ οὗτοι μὲν, ὡς προσδιωρίσθησαν, συνηριθμοῦντο εἰς 3000 ἐν οἷς καὶ οἱ τακτικοὶ καὶ οἱ φιλέλληνες· οἱ δὲ ἀπομένοντες ὑπὸ τὸν Τσαβέλλαν εἰς 7000 ἐν οἷς καὶ οἱ ἵππεῖς. Βασιλεύσοντος δὲ τοῦ ἡλίου ἤρχισαν νὰ ἐπιβιβάζονται οἱ 3000 οἱ μὲν ἐν τῷ λιμένι τῆς Μουνυχίας οἱ δὲ ἐν τῷ τοῦ Φαλήρου· ἦσαν δὲ ὑπὸ τοὺς ὀπλαρχηγούς, Μακρυγιάννην, Βάσον, Ἰ Νοταρᾶν, Π Νοταρᾶν, Δ Καλλέργην, Χ Ποριώτην, Κ Μπότσαρην, Λ Βεῖκον, Γ Δράκον, Γ Τσαβέλλαν, Θ Ντούσαν, Ν Ζέρβαν, καὶ τὸν ταγματάρχην Ἰγκλέσην τὸν ἐπὶ τῶν τακτικῶν· ὅλοι δὲ ὀπλαρχηγοὶ καὶ στρατιῶται μηδεὶς ἐξαιρουμένου ἦσαν πεζοί, καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἐπωμίζετο τ' ἀναγκαῖα πολεμεφόδιά του καὶ διήμερον τροφήν.

Ἦσαν σχεδὸν μέσαι νύκτες καὶ ἐπιβιβασμένοι δὲν ἦσαν εἰσέτι ὅλοι διὰ τὴν σπάνιν τῶν ἀναγκαίων λέμβων· σκοτεινὴ δὲ ἦτον ἡ νύξ ἐκείνη καὶ ἄκρα νηνεμία ἐπεκράτει καθ' ἣν ὥραν ἀπέπλευσαν τῆς Μουνυχίας καὶ τοῦ Φαλήρου, ὥστε μόλις περὶ τὴν β'

ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἔφθασαν εἰς τοὺς τρεῖς πύργους καὶ ἀπέβησαν ἀτάκτως ὑπ' οὐδενὸς ἀρχηγίαν· ὥστε ἀπέτυχεν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τὸ σχέδιον τῆς πρὸς τὴν ἀκρόπολιν νυκτερινῆς καὶ ἀφανοῦς ἀναβάσεώς των. Ἀτάκτως καὶ ἀνάρχως ἀποβάντες ἀτάκτως καὶ ἀνάρχως ἐστράτευσαν· καὶ οἱ μὲν πλείστοι τῶν Σουλιωτῶν καὶ οἱ Κρήτες ἐτοποθετήθησαν παρὰ τὸν λόφον τοῦ Μουσείου ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ θέσει· ὅπισθεν δὲ αὐτῶν ἐπὶ μιᾷ καὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς ἀλλ' ἐπὶ τριῶν χωριστῶν θέσεων ἐτοποθετήθησαν οἱ περὶ τὸν Ι καὶ ΙΙ Νοταράδας, οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ τακτικοὶ ἔχοντες δύο κανόνια· ὅπισθεν δὲ τῆς γραμμῆς ταύτης οἱ περὶ τὸν Βάσον, ὅπισθεν δὲ αὐτῶν οἱ περὶ τὸν Μπότσαρην, καὶ ὅπισθεν τούτων οἱ ἄλλοι μέχρι τοῦ πρὸς τὸν αἰγιαλὸν ναοῦ τοῦ ἀγίου Γεωργίου, ὃν κατέλαβαν οἱ περὶ τὸν Χ Ποριώτην· ὥστε οἱ ὀπισθινοὶ ἀπείχαν τρία μίλια τῶν ἐμπροσθινῶν καὶ ἦσαν ὅλοι διεσκορπισμένοι εἰς 13 θέσεις· μὴ ἔχοντες δὲ εἰμὴ 120 πτυάρια καὶ ἀξίνας καὶ ἀναγκαζόμενοι διὰ τὸ κατεπεῖγον τῆς ὥρας νὰ ὀχυρωθῶσιν ὅλοι συγχρόνως μετεχειρίζοντο εἰς ἐξόρυξιν οἱ μὲν τακτικοὶ τὰς λόγχας των οἱ δὲ ἄτακτοι τὰ κοντάριά των.

Μόλις ἔφεξεν, εἶδεν ἡ ἐχθρική σκοπιὰ τὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸ στρατόπεδον. Ἀνατείλαντος δὲ τοῦ ἡλίου συνεσωρεύθησαν πάμπολλοι ἐχθροὶ πεζοὶ καὶ ἵππεῖς πολλαχόθεν περὶ τὴν πόλιν καὶ πρὸς τὸν λόφον τοῦ Μουσείου. Ὁ Κιουταγῆς δὲν ἤθελε νὰ πιστεύσῃ ὅτι τόσον ὀλίγοι, ὅσοι ἐφαίνοντο οἱ ἐπερχόμενοι, ἠλπίζαν νὰ λύσωσιν αὐτοὶ μόνοι τὴν πολιορκίαν, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἐπρόκειτο καὶ οἱ ἐν Πειραεὶ καὶ Κερατσινίῳ ἀπολειφθέντες νὰ κινηθῶσι ταῦτοχρόνως, καὶ οἱ ἐν τῇ ἀκρόπόλει ἔγκλειστοι νὰ ἐξορμήσωσι· διὰ τοῦτο ἔμεινεν ἀκίνητος, παρατηρῶν τί τέξεται ἡ ἐπιούσα ὥρα,

καταβιβάζων ἀκαταπαύστως ἐκ Πατησίων στρατεύματα, κανονοβολῶν ἄνωθέν τινος λόφου κειμένου μεταξὺ τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ τὰ ἐλληνικὰ ὀχυρώματα, καὶ ἀντικανονοβολούμενος ὑπὸ τῶν τακτικῶν. Περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν, ὃ ἔστιν ἀφ' οὗ εἶδεν ὅτι οὐδεὶς τῶν ὑπὸ τὸν Τσαβέλλαν ἢ τῶν ἐν Ἀκροπόλει ἐκινεῖτο, διέταξε τὴν ἐξ ἐφόδου κυρίευσιν τοῦ ὑπὸ τὸν λόφον τοῦ Μουσείου ὀχυρώματος. Τὸ ὀχύρωμα τοῦτο, ασθενὲς καὶ χαμηλὸν ὡς ἐκ τοῦ προχείρου κατασκευασθὲν, ἔκειτο ἐν κακίστῃ θέσει, διότι εἶχεν ἔμπροσθέν του λόφον· ὅπισθεν δὲ τοῦ λόφου συρρέουσιντες ὡς 2000 πεζοὶ καὶ 600 ἵππεῖς ἀφανεῖς καὶ ἀνενόχλητοι ἀνεφάνησαν αἴφνης, καὶ ὥρμησαν ἐν πρώτοις οἱ πεζοὶ κατὰ τοῦ ὀχυρώματος, ἀλλὰ πολλοὶ αὐτῶν ὑπὸ τὸν πυροβολισμὸν τῶν ἐν αὐτῷ ἔπεσαν καὶ οἱ λοιποὶ ὀπισθοδρόμησαν. Διαρκούσης δὲ τῆς ὁρμῆς ταύτης, οἱ ἵππεῖς κατέλαβαν τὴν δεξιὰν πλευράν τοῦ ὀχυρώματος· καὶ ἀφ' οὗ εἶδαν τὴν ἀποτυχίαν τῶν πεζῶν, ἀπολύσαντες ὅλοι διὰ μιᾶς τοὺς ἵππους των ἐπήδησαν ξιφήρεις καὶ ἀλαλάζοντες ἐντὸς τοῦ ὀχυρώματος· ἐπανῆλθαν τότε καὶ οἱ ὑποχωρήσαντες πεζοὶ καὶ εἰσεπήδησαν καὶ αὐτοί. Οἱ Ἕλληνες μόλις ἐπρόφθασαν καὶ ἐκένωσαν τὰ τουφέκιά των, καὶ τὸν τουφεκισμὸν διεδέχθη διαξιφισμὸς φονικώτατος· 350 ἦσαν οἱ ἐντὸς τοῦ ὀχυρώματος Ἕλληνες· 2 μόνον ἐζωγρήθησαν, ὁ Δράκος καὶ ὁ Καλλέργης, θραυσθέντων τοῦ βραχίονος τοῦ πρώτου καὶ τοῦ ποδὸς τοῦ δευτέρου· 25 δὲ διεσώθησαν φεύγοντες, οἱ δὲ λοιποὶ ὅλοι ἐχάθησαν, σφάζοντες, σφαζόμενοι καὶ ὑπὸ τῶν ἵππων ποδοπατούμενοι. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐν τῷ πρώτῳ ὀχυρώματι οἱ Τούρκοι ὥρμησαν ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῆς ἀκολουθοῦς γραμμῆς τριῶν θέσεων καὶ ἔτρεψαν τοὺς ἐν αὐταῖς εἰς φυγὴν. Ἐξ αὐτῶν μόνοι οἱ τακτικοὶ ἀντέστησαν· 156 ἐκ τῶν

186 γενναίως μαχόμενοι ἀπωλέσθησαν ἐν οἷς καὶ ὁ ἄξιος αὐτῶν ἀρχηγός, 4 δὲ ἐκ τῶν 26 φιλελλήνων διεσώθησαν. Ἡ δὲ τροπὴ τῶν ἐπὶ τῆς γραμμῆς ταύτης ἐπέφερε τὴν τροπὴν ὅλων. Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι ἔτρεχαν πρὸς τὸν αἰγιαλόν, οἱ μὲν διώκοντες οἱ δὲ διωκόμενοι· οἱ πεζοὶ ἐπιπταν ὑπὸ τὸ ξίφος τῶν ἱππέων, καὶ ἡ πεδιάς ἐστρώθη πτωμάτων· στρατηγὸς ἢ στρατιώτης οὐδεὶς ἐφρόντιζε πλέον πῶς ν' ἀντισταθῇ ἀλλὰ πῶς νὰ φύγῃ· πλὴν καὶ αὕτῃ ἡ φυγὴ ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος, διότι οἱ ἱππεῖς ἐπρόφθαναν τοὺς πεζοὺς φεύγοντας· ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ ὁ μετὰ τὸν στρατὸν ἀποβὰς Τσώρτσης, καὶ ὁ βραδύτερον ἀποβὰς Κοχράνης, καὶ διεσώθησαν πρὸ παντὸς ἄλλου ἐπὶ τῶν λέμβων εἰς τὴν θάλασσαν ἐμπεσόντες. Φεύγοντες οἱ Ἕλληνες πρὸς τὸν αἰγιαλὸν ἤλπιζαν νὰ εὕρωσιν ἐκεῖ ἐτοίμους τὰς λέμβους εἰς ἐπιβίβασιν· ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον τοῦ πυρὸς τῶν ἐχθρῶν αἱ λέμβοι ἴσταντο μακράν, καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεσωρεύοντο ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τείνοντες εἰς μάτην χεῖρας πρὸς αὐτάς· πολλοὶ δὲ αὐτῶν ἐρρίπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἄλλοι μὲν διεσώζοντο ἐν αὐταῖς, ἄλλοι δὲ ἐπνίγοντο· ὅλοι δὲ οἱ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ συσσωρευθέντες ἴσως θὰ ἐχάνοντο ἂν δὲν τοὺς ἐπροστάτευαν αἱ κανονοβολαὶ τῶν πλοίων κρατοῦσαι μακράν ὀπωσοῦν τοῦ αἰγιαλοῦ τοὺς ἀνηλεεῖς Δελήδας. Ἐν τῇ ἐπικινδύνῳ δ' ἐκείνῃ ὥρᾳ οἱ ὀπλαρχηγοὶ Θ Ντούσας καὶ Ν Ζέρβας ἐλαμπρύνθησαν δι' ἀξίων ἱστορικῆς μνήμης ἀνδραγαθημάτων. Ὁ Ντούσας φθάσας εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ μαθὼν τὴν καταστροφὴν τῶν γενναίων συμπατριωτῶν του, “δὲν θέλω,” εἶπεν, “οὐδ' ἐγὼ νὰ ζῶ,” καὶ ἀναβὰς τὸν ἵππον ἐνὸς Δελῆ, ὃν πιστολίσας ἐρρίψε κατὰ γῆς, ἔτρεξεν ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔγεινεν ἄφαντος θύων καὶ ἀπολύων. Ὁ δὲ Ζέρβας ρίψας καὶ αὐτὸς κατὰ γῆς ἄλλον Δελὴν ἀνέβη τὸν ἵππον του καὶ περιέτρεχε μόνος ἐμποδίζων

τὰς φονικὰς προόδους πολλῶν ἐχθρῶν. Ὑπὸ τοιαύτην ἀγωνίαν ἔμειναν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ ἕως οὗ ἐνύκτωσε, καθ' ἣν ὥραν πλησιάσασαι αἱ λέμβοι τοὺς παρέλαβαν καὶ τοὺς ἔφεραν εἰς τὰ πλοῖα, τὰ δὲ πλοῖα τοὺς μετεκόμισαν τοὺς μὲν εἰς Φάληρον τοὺς δὲ εἰς Πειραιᾶ. Τούτου γενομένου ὁ μὲν Κοχρᾶνης ἀπέπλευσε τοῦ Πειραιῶς, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐπανήλθαν τὴν αὐτὴν ἐσπέραν εἰς τὰς θέσεις των ἀπάγοντες 200 αἰχμαλώτους ἐν οἷς καὶ τὸν Καλλέργην καὶ τὸν Δράκον. Τὴν ἐπαύριον εὐχαρίστησεν ὁ Κιουταγῆς τὸ στράτευμά του, ἐφιλοδώρησε πλουσίως τοὺς ὁρμήσαντας ἐπὶ τὸ πρῶτον ὀχύρωμα, εἶπεν ὅτι ἡ νίκη των ἦτον ἔργον Θεοῦ διὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν Ἑλλήνων, αἰνιττόμενος τὸ ἀνοσιούργημα κατὰ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, καὶ διέταξε νὰ φέρωσιν αὐθημερὸν ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους εἰς τὸν καφάσμπασήν του ἵνα ἀποκεφαλίσθωσι πρὸς ἐκδίκησιν τῶν πρὸ ὀλίγου παρασπόνδως θανατωθέντων. Ἡ διαταγὴ του ἐξετελέσθη· δύο μόνον τῶν αἰχμαλώτων μόλις ὑπεξαίρεσαν οἱ αἰχμαλωτίσαντες αὐτοὺς ἐπ' ἐλπίδι ἐξαγορᾶς, τὸν Καλλέργην καὶ τὸν Δράκον· καὶ ὁ μὲν Καλλέργης, ἀκροτηριασθέντος ἐνὸς τῶν ὀπίων του μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν του, ἐξηγοράσθη ὑπὸ τῶν συγγενῶν του καὶ ἐστάλη εἰς Σαλαμίνα, ὁ δὲ Δράκος μετεκομίσθη εἰς Εὐβοίαν πρὸς ἱασιν τῆς χειρὸς του· ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἐφονεύθη ἢ κατ' ἄλλους ἐγένετο αὐτόχειρ δράξας τὴν πιστόλαν ἐνὸς τῶν συνοδοιπορούντων· τοὺς δὲ λοιποὺς ὅλους ἀπεκεφάλισαν οἱ ἐχθροὶ καὶ ἐκδεύραντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ τῶν ἐπὶ τῆς προλαβούσης ἡμέρας φονευθέντων, ἐγέμισαν τὰ θυλάκιά των ἄλατος καὶ τὰ ἔστειλαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς δείγματα τῆς νίκης των.

Τοιαῦτα ἦσαν τ' ἀποτελέσματα τῆς παραφορᾶς τοῦ Κοχρᾶνου τοῦ κακῇ μοίρᾳ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν Ἀττικὴν ἐπιφανέντος, καὶ εἰς τὰ μὴ τῆς ἀρμο-

διότητός του αὐτεξουσίως ἀναμιχθέντος. Οὐδέποτε τοσαύτην ἢ τοιαύτην φθορὰν ἔπαθαν οἱ Ἕλληνες· ὥς 1000 ἀπώλεσθησαν καὶ οἱ πλείστοι ἐκ τῶν μαχιμοτέρων, ἐν οἷς καὶ οἱ πάντοτε κραταῖοι ἐν πολέμῳ Γ Δράκος, Λ Βεΐκος, Γ Τσαβέλλας, Θ Ντούσας καὶ Ἰγκλέσης· ἐφονεύθη ἐπὶ τῆς τροπῆς καὶ ὁ Ι Νοταρᾶς καὶ ἔπεσαν εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ τὰ κανόνια καὶ πολλὰι σημαῖαι. Ἐν ᾧ δὲ τὸ σχέδιον ἦτον ἐπικίνδυνον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ὥς προκειμένου νὰ πολεμήσωσι πεζοὶ πρὸς ἵππεῖς ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, δὲν ἐξετελέσθη οὐδ' ὥς προεσχεδιάσθη· διότι οὔτε οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐξώρμησαν, ὥς ἠλπίζετο, οὔτε οἱ ἐν Πειραιεὶ καὶ Κερατινίῳ πεζοὶ καὶ ἵππεῖς διόλου ἐκινήθησαν ὥς προδιετάχθησαν. Ἡ μόνη ἱκανὴ χεὶρ νὰ κινήσῃ τούτους ἀκίνητος ἔκειτο ἐν τῷ κατὰ τὴν Σαλαμῖνα ναῶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἄδηλον πόσοι Τοῦρκοι ἐπὶ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος μάχης ἐφονεύθησαν· ἐφονεύθη καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ· ἐπληγώθη δ' ἐλαφρῶς καὶ ὁ Κιουταγῆς.

Ἡ καταστροφὴ τῆς 24 ἀπριλίου ἐπροξένησε πανικὸν φόβον καθ' ὅλον τὸ κατὰ τὴν Ἀττικὴν ἐλληνικὸν στρατόπεδον· καὶ ἂν οἱ Τοῦρκοι ἐκινούντο κατ' αὐτοῦ τὴν ἐπελθοῦσαν νύκτα θὰ τὸ διέλυαν. Τὴν δ' ἐπαύριον ἐγνωστοποίησεν ὁ Κιουταγῆς τοῖς ἐν ἀκροπόλει τὰ κατὰ τὴν προτεραίαν συμβάντα καὶ τοὺς ἐκάλεσεν εἰς παράδοσιν τοῦ φρουρίου· κατ' ἐπιταγὴν δὲ τοῖς ἔγραψε καὶ ὁ Δράκος προτρεπτικὴν εἰς τοῦτο ἐπιστολήν. Οἱ ἔγκλειστοι ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν ἀπαντήσαντες, ὅτι ὠρκίσθησαν ζωὴν ἐλευθέραν ἢ θάνατον ἐνδοξον. Ἄλλ' οἱ γενναῖοι οὗτοι λόγοι δὲν ἐξήγουν τὰ φρονήματα ὅλων τῶν ἐγκλείστων, ἐξ ὧν τινες ὄχι μόνον ἔκλιναν ἀλλ' ὑπεκίνουν καὶ τοὺς ἄλλους εἰς παράδοσιν· ἡ διχογνωμία αὕτη ἐπεκράτει καὶ πρὸ τῶν κατὰ τὸ Φάληρον παθημάτων, καὶ τινες εἶχαν ἔκτοτε γνωμοδοτήσει νὰ ὑπονομεύ-

σωσι τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἐν ὥρᾳ ἀπελπισίας νὰ ταφῶσιν ὑπὸ τὰ ἐρείπιά της. Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν οἱ περὶ τὸν ἀρχιστράτηγον Ἕλληνες ἐβουλευθήσαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν ἐπερχομένην νύκτα ὅλας τὰς μακρυνὰς θέσεις καὶ περιορισθῶσιν εἰς τὰς τοῦ Πειραιῶς καὶ τοῦ Φαλήρου· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι προλαβόντες ἔπесαν κατὰ τῶν ἐν Κερατσινίῳ καὶ τοὺς ἀπεδίωξαν, φονεύσαντές τινες καὶ κυριεύσαντες 2 μικρὰ κανόνια· ὑπερεδειλίασαν ἐπὶ τῇ προσβολῇ ταύτῃ οἱ Ἕλληνες, πολλοὶ ἐλειποτάκτησαν διαρκούσης τῆς αὐτῆς νυκτός, τινὲς ἐγκατέλειψαν καὶ τὰς πρὸς τὸ Φάληρον θέσεις των, καὶ οἱ κατ' ἐκείνο τὸ μέρος Τοῦρκοι τόσον ἐπροχώρησαν, ὥστε ἐκυρίευσαν ἀναιμωτὶ τὸ μοναστήριον· ἀλλὰ χάρις εἰς τὸν ἐφορμήσαντα Γιαννούσην Πανομάραν ἀπεμακρύνθησαν τὴν ἐπαύριον. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν κατέβη εἰς Πειραιᾶ ὁ Κιουταγῆς, παρετήρησε τὰς θέσεις τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐπέστρεψε τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ στρατόπεδόν του.

Ἐν τούτοις ἡ λειποταξία ἐπεκράτει· Πελοποννήσιοι καὶ Στερεοελλαδίται ἔφευγαν ἀδιακόπως μῆτε λαμβάνοντες μῆτε ζητοῦντες ἄδειαν, καὶ τὴν 27 ἀπριλίου ἀπαριθμηθέντες οἱ ἀπομείναντες εὐρέθησαν μόλις 3500· κατεῖχαν δὲ οὗτοι μόνον τὸ Φάληρον καὶ τινες θέσεις ἐπὶ τοῦ Πειραιῶς ἐν αἷς καὶ τὸ μοναστήριον.

Τὴν 28 ἠγκυροβόλησεν ἡ γαλλικὴ φρεγάτα Ἡρα ἐν τῷ λιμένι τῆς Σαλαμίνας, καὶ ὁ πλοίαρχος αὐτῆς ἐπισκεφθεὶς τὸν ἐν Πειραιεὶ διαμένοντα ἀρχιστράτηγον τῷ ἔδειξε γράμμα πρὸς τὸν Γάλλον ναύαρχον τοῦ Κοχράνου, δι' οὗ παρεκάλει αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχηγοὺς τῶν οὐδετέρων ναυτικῶν Δυνάμεων νὰ μεσιτεύσωσι παρὰ τῷ Κιουταγῇ περὶ τῆς ἀσφαλοῦς καὶ ταχείας ἐξόδου τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐπὶ τῇ πεποιθήσει ὅτι ἐξέλειψε πᾶσα ἐλπίς διατηρήσεως αὐτῆς. Ὁ ἀρχιστράτηγος πιστεύων καὶ αὐτὸς

ἀδιστάκτως, ὅτι οἱ ἔγκλειστοι δὲν ἐδύναντο νὰ ἀνθέ-
 ξῶσι περαιτέρω, καθὼς ἔγραφαν, ἐπέτρεψε τὴν περὶ
 ἧς ὁ λόγος διαπραγματέυσιν καὶ ἔγραψεν ὑπὲρ αὐ-
 τῆς τῷ Φαβιέρῳ. Ἀκούσας καὶ ὁ Κιουταγῆς τὴν
 ἐπαύριον τὰς προτάσεις τοῦ Γάλλου πλοιάρχου τὰς
 ἐδέχθη ὑπὸ τινος ὅρους καὶ ἐσχεδιάσθη αὐθημερὸν
 καὶ συνθήκη (β), ἣν τὸ δειλινὸν τῆς αὐτῆς ἡμέρας
 ἐκοινοποίησεν ὁ πλοιάρχος διὰ τινος τῶν ἀξιωματικῶν
 τοῦ ἐπὶ παρουσία Τούρκων τῷ ἐν ἀκροπόλει Φαβιέρ-
 ῳ γράψας αὐτῷ, ὅτι ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἀρχι-
 στρατήγου ἐνήργει, ὅτι ὁ Κιουταγῆς οὐδὲν ἄλλο
 παρεχόμεναι, καὶ ὅτι ἀπέκειτο εἰς ἐκείνον νὰ δεχθῇ ἢ
 ν' ἀπορρίψῃ. Ὁ Φαβιέρους ἀποποιοῦμενος τὴν εὐθύ-
 νην ἀπεκρίθη ὅτι δὲν ἦτον αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς τῆς
 φρουρᾶς, ὅτι κατὰ περίστασιν εὐρίσκετο ἐντὸς τῆς
 ἀκροπόλεως, καὶ ὅτι εἰς ἄλλους ἀπέκειτο νὰ δε-
 χθῶσιν ἢ ν' ἀπορρίψωσι τὴν συνθήκην. Ἐπὶ τού-
 τοις ἀνεχώρησεν ἄπρακτος ὁ Γάλλος ἀξιωματικὸς.
 Τὴν δὲ ἐπαύριον ἐδόθη ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ ἀρχι-
 στρατήγου ἐπιγραφομένη τῷ φρουράρχῳ καὶ λοιποῖς
 ὀπλάρχῃσι τοῦ φρουρίου καὶ διατάττουσα αὐτοὺς
 νὰ δεχθῶσι τὴν συνθήκην· ἐπειδὴ δὲ θὰ ἀνεγινώ-
 σκετο ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἰς ὑπήκοον τοῦ Κιουταγῆ,
 καὶ ὁ γράψας αὐτὴν ὑπέθετεν ὅτι ἴσως δὲν ἐγνώρι-
 ζεν ἐκεῖνος ἀκριβῶς τὴν κατάστασιν τοῦ φρουρίου,
 ἣν ὁ ἀρχιστράτηγος ἐξ ὧν ἐμάνθανεν ὑπελάμβανεν
 ἀθλιωτάτην, ἐκάλυψε τὴν ἀληθῆ αἰτίαν ἐν τῇ ἐπι-
 στολῇ του, ὑπὸ τὸν λόγον τοῦ νὰ μὴ πάθωσιν αἱ
 ἀρχαιότητες καὶ ν' ἀπαλλαχθῶσι τῶν δεινῶν τῆς πο-
 λιορκίας τὰ ἀδύνατα μέλη· ἀλλ' οἱ ἔγκλειστοι ἀπέρ-
 ρισαν τὴν συνθήκην ἀπαντήσαντες ὅτι “ Ὑπήκοι
 “ τοῦ σουλτάνου, ὡς διελάμβανεν αὕτη, δὲν ὑπῆρχαν
 “ ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ὅτι οἱ ἐν αὐτῷ ἦσαν Ἕλληνες
 “ ἀποφασισμένοι ν' ἀποθάνωσιν ἢ νὰ ζήσωσιν ἐλεύ-
 “ θεροι, καί, ὅτι ἂν ὁ Κιουταγῆς ἤθελε τὰ ὄπλα των,

“ ἄς ἐπήγαινε νὰ τὰ ἐπάρῃ.” Τοιαῦτα ἀπαντήσαντες ἀπεφάσισαν νὰ ἀνθέξωσι τρεῖς ἔτι μῆνας.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη διέκοψε πᾶσαν περαιτέρω διαπραγμάτευσιν, καὶ ἡ Ἡρα ἀπέπλευσεν ἄπρακτος. Τούτων δὲ γενομένων ἔδοξε τοῖς ἐν τῇ ἀκροπόλει νὰ ἐξέλθῃ τὸ τακτικὸν ὥς μὴ ἀναγκαῖον, καὶ νὰ συνεξέλθωσι αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά· ἀλλὰ, λειποτακτήσαντος αὐθημερόν τινος τῶν ἀτάκτων στρατιωτῶν, ὑπώπτευσαν οἱ τακτικοὶ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ περὶ τῆς ἐξόδου σχεδίου καὶ ἀνέβαλαν τὴν ἐκτέλεσίν του. Ἐν τούτοις αἱ θέσεις τῶν κατὰ τὸ παραθαλάσσιον Ἑλλήνων κατεστάθησαν ἀδιατήρητοι διὰ τὴν καθημερινὴν λειποταξίαν καὶ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων· τούτου χάριν κατέπλευσαν πλοῖά τινα καὶ πλοιάρια τὴν 13 μαΐου, ἐπεβιβάσθησαν ἐν πρώτοις τὰ ἐλαφρὰ κανόνια, τὰ δὲ δυσκόμιστα τὰ μὲν ἐρρίφθησαν εἰς τι πηγάδιον τὰ δὲ ὑπὸ γῆν ἐκρύβησαν, καὶ τὴν νύκτα τῆς 15 μαΐου ἐπεβιβάσθη τὸ πλείστον μέρος τοῦ στρατεύματος ἡσύχως· τελευταῖοι δὲ ἐπεβιβάσθησαν τὴν ἐπαύριον ἀναπεπταμέναις σημαίαις οἱ περὶ τὸν Νικήταν καὶ τὸν Γενναῖον ἀποκρούσαντες τοὺς ἐφορμήσαντας ἐχθροὺς συμπυροβολούντων καὶ τῶν ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ κατέπλευσαν ὅλοι εἰς Σαλαμίνα. Οἱ δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἰδόντες ὅτι ἐγκατελείφθη τὸ Φάληρον ἀπελπίσθησαν θεωροῦντες τὴν θέσιν ἐκείνην μέχρις οὗ κατείχετο, ὥς τόπον καταφυγῆς ἐν καιρῷ ἀνάγκης, καὶ ἔκτοτε διηρέθησαν ἔτι μᾶλλον αἱ γνώμαι τῶν μὲν θελόντων τῶν δὲ μὴ θελόντων νὰ συμβιβασθῶσι· πολλῶν δὲ λογοτριβῶν περὶ τούτου γενομένων ὑπερίσχυσεν ἡ περὶ συμβιβασμοῦ γνώμη.

Τὴν 18 ἀνέβη εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἄνθρωπός τις καὶ ἠρώτησε τοὺς ἐν αὐτῇ ἐξ ὀνόματος τοῦ Κορνέρου κυβερνήτου τοῦ ἐν τῷ λιμένι τοῦ Φώρωνος αὐστριακοῦ πλοίου Ἐνετοῦ, ἄν, ὥς εἰδοποιήθῃ, ἐπεθύ-

μουν συμβιβασμόν, καὶ ἂν οὕτως εἶχεν, ἑτοιμος, εἶπεν, ἦτο νὰ συντελέσῃ. Ἐπὶ τῇ προτάσει ταύτῃ, συνεσκέφθησαν ἐκ νέου οἱ ὀπλαρχηγοί, καὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι εὐχαρίστουν τὸν πλοίαρχον καὶ ἐδέχοντο τὴν μέσιτείαν του, ἀλλ' ὅτι ἐθεώρουν συντελεστικώτερον εἰς τὸ σκοπούμενον νὰ συμπαραληφθῶσιν ὡς μεσίται καὶ δύο ἄλλοι πλοίαρχοι ὁ μὲν Ἀγγλος ὁ δὲ Γάλλος. Μετὰ δύο ἡμέρας ἔλαβαν οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει γράμμα τοῦ ναυάρχου Δεριγνῆ λέγον, ὅτι ἡγκυροβόλησεν ἔξωθεν τοῦ Πειραιῶς κατὰ περίστασιν, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ αὐστριακοῦ πλοίαρχου τὴν διάθεσίν των ἑτοιμος ἦτο νὰ μεσολαβήσῃ. Ἐκτοτε ἤρχισε τακτικώτερον ἢ διαπραγματεύσεις· τόσον δὲ πολλὰι δυσκολίαι παρενέπεσαν εἰς τὴν εὐόδωσίν της, ὥστε ἦτον ἐν τῷ διακόπτεσθαι, καὶ ὁ Δεριγνῆς ἐν τῷ ἀναχωρεῖν· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐσυμβιβάσθησαν (γ), καὶ ἐξῆλθαν τὴν 24 μαΐου οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει, δισχίλιοι περίπου ψυχαί, ἐξ ὧν οἱ τῆς φρουρᾶς ἔφεραν κατὰ τὴν συνθήκην τὰ ὅπλα καὶ τὰ πράγματά των. Κατ' ἐπίμονον δὲ ἀπαίτησιν τοῦ Κιουταγῆ θέλοντος ν' ἀκουσθῇ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπροσκύνησαν, ἐναπέμεινάν τινες αὐτῶν. Εἶχαν δὲ οἱ ἐξελθόντες χάριν ἀσφαλείας ἐν μέσῳ αὐτῶν ἑπτὰ σημαντικὸν Τούρκον ὡς ὁμήρους, καὶ συνωδεύοντο παρὰ τοῦ Δεριγνῆ, τοῦ Κορνέρου καὶ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν. Τόσον δὲ ὑπώπτευαν μὴ πάθωσιν ἐξ ἀπιστίας ὅ,τι ἔπραξαν οἱ οἰκεῖοί των κατὰ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ὥστε πολλοὶ ἐδίσταζαν νὰ ἐξέλθωσιν. Ἐπηγρύπνει καὶ ὁ Κιουταγῆς παρακολουθῶν μὴ τύχῃ καὶ κακοπάθωσιν ἐκ τινος κακοβουλίας. Φθάσαντες δὲ ἀσφαλῶς καὶ ἀνεπηρεάστως εἰς τὸν αἰγιαλὸν τῶν τριῶν πύργων ἐπεβιβάσθησαν ἐπὶ τῶν ὑπὸ τὴν γαλλικὴν καὶ αὐστριακὴν σημαίαν ἐκεῖ πλοίων καὶ μετεκομίσθησαν εἰς Σαλαμίνα.

Πολλὰ καὶ διάφορα ἐρρέθησαν περὶ τῆς καταστά-

σεως τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ ἐπὶ τῆς παραδόσεώς του μετὰ δεκάμηνον πολιορκίαν. Ἀθλία καὶ τρισαθλία ἦτον ἡ κατάστασις των· παντὸς σχεδὸν ζώου κρέας, ὥς καὶ αὐτῶν τῶν ἀκαθάρτων, ἐξέλειψεν· οἱ μύλοι δι' ἔλλειψιν ὑποζυγίων ἔπαυσαν ν' ἀλέθωσι, καὶ ὁ στρατιώτης μόνος ἐχειρομύλιζε καὶ ἐζύμονε τὴν τροφήν του· ἐξέλειψαν παντὸς εἶδους ξύλα· αἱ οἰκίαι ὅλαι κατεστράφησαν, καὶ ὅχι μόνον οἱ ὑγιεῖς ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ τραυματαῖαι ἔκειντο ὑπαιθροί· τὰ φορέματά των ὅλα ἐφθάρησαν· σκεπάσματα δὲν εἶχαν ὅλοι, ἀλλ' οὔτε ἱατρὸς οὔτε ἱατρικὰ εὐρίσκοντο εἰς θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν πληγωμένων· τόσα δὲ ἦσαν τὰ παθήματά των, ὥστε τὸ πέμπτον τῶν περὶ τῶν Φαβιέρον ἀπωλέσθη, τῶν μὲν ἐξ ἀσθενειῶν τῶν δὲ ἐκ τῆς ἐχθρικῆς πυροβολῆς, ἐν οἷς καὶ ὁ ἱστοριογράφος τῶν πρώτων παθημάτων καὶ κατορθωμάτων τῶν Ἑλλήνων Ῥαφανέλης· ἐπεβάρυνε τὰς κακουχίας καὶ τάλαιπωρίας τῶν ἐπιβιούντων καὶ ἡ δριμύτης τοῦ χειμῶνος. Ἀλλὰ καθ' ὃν καιρὸν διεπραγματεύετο ἡ παράδοσις τοῦ φρουρίου τὰ ἐκ τῆς δριμύτητος τοῦ χειμῶνος κακὰ ἐξέλειψαν· τὸ νερόν, ἂν καὶ ὀλιγόστευσεν, ἦτον ὀνελλιπὲς ὡς πηγαδίσιον καὶ ἐπαρκὲς εἰς διατήρησιν τῶν ἐγκλείστων· ἔπασχαν στέρησιν παντὸς προσφαγίου, ἀλλ' εἶχαν τόσην ποσότητα κριθῆς, ἂν καὶ κακῆς ποιότητος, ὥστε δι' αὐτῆς θερμαίνοντες τοὺς κλιβάνους ἔψηναν τὴν τροφήν των· ἀφήκαν δ' ἐν τῷ φρουρίῳ μετὰ τὴν ἐξοδὸν των ἱκανὴν αὐτῆς ποσότητα, ἣν ἐπροσπάθησαν εἰς μάτην ἐπὶ τῆς διαπραγματεύσεως νὰ πωλήσωσι τῷ Κιουταγῇ ἢ νὰ ἐξαγάγωσιν· ὥστε τὸ φρούριον ἦτο τέσσαρας καὶ πέντε μῆνας ἐν μέσῳ κακουχιῶν διατηρήσιμον· καὶ ἂν δύο μόνον μῆνας διετηρεῖτο, δὲν θὰ ἔπιπτε πλέον, διότι ἡ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τῶν τριῶν Δυνάμεων συνθήκη ὑπεγράφη

μετὰ ἓνα μῆνα, καὶ τὴν 5 αὐγούστου ἐφάνησαν κατὰ τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος οἱ εἰς ὑπεράσπισιν αὐτῆς σταλέντες συμμαχικοὶ στόλοι. Διὰ τοῦτο ἀφ' οὗ ἐγνωστοποιήθη ὅτι ἦτον ἐν τῷ φρουρίῳ τροφή καὶ πόσις, καὶ ὅτι οἱ ἐγκλειστοὶ δὲν ἦσαν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην ὥς ὅλοι ἐπίστευαν, ἡγέρθη τόσον δεινὴ κατακραυγὴ κατ' αὐτῶν, ὥστε οἱ ὀπλαρχηγοί, αἰσθανόμενοι τὴν ἀνάγκην νὰ ἀθρωθῶσιν ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ, ἐνοχοποιοῦν ἀλλήλους· συνενοχοποιοῦν δὲ ἄλλοτε τὸν Τσώρτσην ὥς διατάξαντα αὐτοὺς νὰ παραδώσωσι τὸ φρούριον, ἄλλοτε τὸν Φαβιέρον ὥς ὑποκινοῦντα τοὺς στρατιώτας εἰς παράδοσιν. Ὁ δὲ Τσώρτσης ἀντενοχοποίει τοὺς ἐνοχοποιοῦντας αὐτὸν ὥς ψευδομένους ὅτι ἐπείνων καὶ ἐδίψων· ἐθεώρει δὲ τὴν ἐπὶ τῇ διαταγῇ αὐτοῦ δικαιολογίαν των ὥς ἀπλὴν καὶ ἀνίσχυρον πρόφασιν· διότι καθ' ὃν καιρὸν τοῖς ἐδόθη τὴν ἀπερρίψαν. Ὁ δὲ Φαβιέρος δὲν ἐδικαιολογεῖτο, ἀλλ' ἐκάλει τοὺς ἐγκαλοῦντας αὐτὸν συνενόχους· τόσον δὲ ὠργίσθη κατ' αὐτοῦ ὁ ἐν Πόρῳ ὄχλος, ὥστε εἰς καθησύχασίν του ἠναγκάσθη ἡ ἐκεῖ ἐδρεύουσα κυβέρνησις νὰ τὸν βάλῃ ὑπὸ προσωρινὴν κράτησιν.

Ἡ πτώσις τῆς ἀκροπόλεως ἐπέφερε τὴν πτώσιν ὅλων τῶν ἐπὶ τοῦ Καραϊσκάκη ἀνεγερθέντων μερῶν τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ αὐτῶν οἱ μὲν ἐψευδοσυμβιβάσθησαν καὶ ἔμειναν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις των ἡσυχοί, οἱ δὲ κατέφυγαν εἰς τὴν Πελοπόννησον· ὁ δὲ Κιουταγῆς, ὅστις, καθὼς ὡμολόγησε, θὰ ἠναγκάζετο νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν ἃν ἐκινοῦντο κατ' αὐτοῦ, ὥς προεσχεδιάσθη, ὅλα τὰ ἐλληνικὰ στρατεύματα κατὰ τὴν 24 ἀπριλίου, ἀφείς τακτικούς τινας φθάσαντας μετὰ τὴν πτώσιν τῆς ἀκροπόλεως εἰς φρούρησιν αὐτῆς, καὶ ἀπολύσας πολλοὺς τῶν ὑπομισθίων του Ἀλβανῶν ἀνεχώρησεν εἰς Θήβας, καὶ

διαθέσας τὰ πάντα ὅπως ἡ περίστασις ἀπῆται, καὶ τοποθετήσας ἱκανὰς δυνάμεις πολλαχού τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν Ὁμέρπασαν ἀπῆλθε διὰ τῆς Λαρίσσης εἰς Ἰωάννινα θεωρούμενος δικαίως δι' ὅσα κατώρθωσεν ὡς ὁ ἱκανώτερος πολέμαρχος τοῦ σουλτάνου.

1827.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΗ.

Μετάβασις τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς εἰς Ναύπλιον.— Ἀλληλομαχία τῶν φρουράρχων αὐτοῦ καὶ ἀταξίαι ἐν Ἀργεῖ.— Ὁ αὐστριακὸς ναύαρχος κανονοβολεῖ τὰ ἐν τῷ λιμένι τῶν Σπετσῶν πλοῖα.— Ἐκστρατεία τοῦ Ἰβραήμπασα εἰς Ἡλείαν καὶ Ἀχαΐαν.— Κατάπλους τοῦ βυζαντινοῦ στόλου εἰς Νεόκαστρον καὶ ἔκπλους τοῦ ἐλληνικοῦ.— Προσκύνησις Νενέκου καὶ τινων μερῶν τῆς Πελοποννήσου.— Ἐπάνοδος τοῦ Ἰβραήμπασα εἰς Μεσσηνίαν διὰ τῆς Τριπολιτσᾶς.— Ἐκστρατεία τοῦ Δελῆ-Ἀχμέτπασα εἰς τὰς ἐπαρχίας Βοστίτης καὶ Καλαβρύτων καὶ ἄφιξις αὐτοῦ παρὰ τῷ Ἰβραήμπασα.— Ναυτικά κινήματα καὶ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων.— Καταστροφή τῆς Μεσσηνίας διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου.

Ἡ ΔΕ ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπή, ἀφ' οὗ ὠρκίσθη ἐνώπιον τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως τὸν ὄρκον τῆς ὑπερεσίας της, διέμεινεν ἡμέρας τινὰς ἐν Τροιζῆνι, καὶ τὴν 15 ἀπριλίου ἀπῆλθεν εἰς Πόρον ἐπὶ σκοπῷ νὰ μεταβῇ εἰς Ναύπλιον καθ' ἃ διέταξεν ἡ ἐγκαταστήσασα αὐτὴν συνέλευσις. Οἱ δὲ βουλευταὶ συνήρχοντο προσωρινῶς εἰς Ἑρμιόνην ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ῥενιέρη ὅπως μεταβῶσι καὶ οὗτοι εἰς Ναύπλιον πρὸς ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν των· ἀλλ' ἡ κατάστασις καὶ τοῦ φρουρίου ἐκείνου καὶ τῶν ὑπὸ τὴν ἐλληνικὴν σημαίαν δύο ἄλλων, τοῦ τῆς Μονεμ-

βασίας καὶ τοῦ τῆς ἀκροκορίνθου, ἦτον ἀθλιωτάτη.
 Ἐκαστον αὐτῶν ἐτέλει ὑπὸ ἀρχηγίαν ἀνεξάρτητον
 τῆς κυβερνήσεως· τὸ τῆς Μονεμβασίας εἶχεν ἀρχη-
 γὸν τὸν Γιάννην Μαυρομιχάλην· τὸ τῆς ἀκροκο-
 ρίνθου τὸν Κίτσον Τσαβέλλαν, τὸν Χατοῦ-Πέ-
 τρον, τὸν Σπύρον Μήλιον καὶ ἄλλους Στερεοελ-
 λαδίτας ἐξαγοράσαντας αὐτὸ παρὰ τῆς φρουρᾶς
 τοῦ ἀφ' οὗ ὁ Ἰ. Νοταρᾶς ἐφονεύθη· τὸ δὲ Ναύ-
 πλιον εἶχεν ἐπὶ μὲν τοῦ Παλαμηδίου τὸν Θ. Γρίβαν
 ἀφαρπάσαντα αὐτὸ τοῦ Φωτομάρα, ἐπὶ δὲ τῆς ἀκρο-
 ναυπλίας τὸν Φωτομάραν, πολιτάρχην δὲ τὸν Σ. Γρί-
 βαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἠγα-
 νάκτουں οἱ Πελοποννήσιοι βλέποντες τὰ τῆς Πελο-
 ποννήσου καὶ κυρίως τὰ τοῦ Ναυπλίου φρούρια εἰς
 χεῖρας μὴ Πελοποννησίων καὶ ἠγωνίζοντο νὰ τὰ κυρι-
 εύσωσιν ὅπως ἐδύναντο. Ἐπὶ σκοπῷ δὲ νὰ τ' ἀποσπά-
 σωσιν ἀπὸ τῶν κατεχόντων αὐτὰ ἐγράφη κατ' αἴτησιν
 αὐτῶν ἐν Τροιζίνι τὸ ἰή ψήφισμα προσδιορίζον τὸ
 Ναύπλιον καθέδραν τῆς κυβερνήσεως, καὶ διατάττον
 καὶ τὴν εἰς αὐτὸ ἀνυπέρθετον μετάβασίν της. Μετὰ
 δὲ τὴν λήξιν τῆς συνελεύσεως καθ' ὃν καιρὸν διέτρι-
 βεν εἰσέτι ἡ κυβέρνησις ἐν Πόρῳ διέβησαν ὁ Κολο-
 κοτρώνης καὶ πολλοὶ ὁμόφρονές του ὀπλαρχηγοὶ εἰς
 Ναύπλιον ἐπὶ λόγῳ μὲν νὰ ἐφοδιασθῶσι τῶν ἀνα-
 γκαίων πολεμεφοδίων εἰς ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ
 Ἰβραήμη, ἐπὶ σκοπῷ δὲ νὰ κυριεύσωσι δι' ἐπιβουλῆς
 τὸ Ναύπλιον· οὗτοι ἐξεμυστηρεύθησαν τὸν σκοπὸν
 τῶν πρὸς τὸν Γιαννάκην Λαμπρόπουλον, ἀξιωματικὸν
 τῆς φρουρᾶς τοῦ Παλαμηδίου, ὡς παλαιὸν γνώριμον
 καὶ συναγωνιστὴν τῶν, ζητοῦντες δι' ὧν ἐκείνος οἶδε
 τρόπον νὰ τοῖς ἀνοίξῃ ἐπὶ πλουσίᾳ ἀμοιβῇ τὰς πύλας
 τοῦ φρουρίου ἐκείνου. Ὁ Λαμπρόπουλος τοῖς ὑπε-
 σχέθη τὴν συνδρομὴν του· ἀλλά, λαβὼν ἐπὶ δωρο-
 δοκίᾳ δῆθεν τῶν στρατιωτῶν 25,000 γροσίων καὶ
 ἀναβὰς εἰς Παλαμῆδι ἐπὶ λόγῳ νὰ προδιαθέσῃ τὰ

πνεύματα, ἐξεμυστηρεύθη τὰ μελετώμενα τῷ Γρίβα. Ὁ Γρίβας θέλων νὰ συλλάβῃ ἐπ' αὐτοφώρῳ τοὺς ἐπιβούλους τῆς Ἀρχῆς του ἔπεισε τὸν Λαμπρόπουλον νὰ προσποιηθῇ τὸν φίλον καὶ συνεργάτην αὐτῶν καὶ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς Παλαμῆδι ἀνυπόπτους ὡς εἰς κατοχὴν αὐτοῦ. Ἐξετέλεσεν ὁ Λαμπρόπουλος τὴν ἐντολὴν του, καὶ οἱ περὶ τὸν Κολοκοτρώνην ἐξῆλθαν εἰς στρατολογίαν ἐπὶ καταλήψει τοῦ φρουρίου· ἐπειδὴ δὲ ἤθελαν νὰ προσκτῇσωσι καὶ τὴν πόλιν, ἐξεμυστηρεύθησαν τὸν σκοπὸν των καὶ τῷ Χρήστῳ Φωτομάρα, υἱῷ τοῦ φρουράρχου τῆς ἀκρονανπλίας, ἐχθρῷ τοῦ Γρίβα, καὶ γαμβρῷ τοῦ Πλαπούτα, αἰτούμενοι νὰ τοὺς εἰσαγάγῃ καὶ οὗτος εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς ὑπὸ τὸν πατέρα του πύλης τοῦ κανονοστασίου τῶν πέντε ἀδελφῶν. Ὁ Χρῆστος ὑπεσχέθη, καὶ ὁ Γενναῖος στρατολογήσας παρεφύλαττεν ἐν μύλοις ἵνα εἰσέλθῃ αἴφνης εἰς τὴν πόλιν δοθέντος τοῦ σημείου ἄνωθεν τοῦ Παλαμηδίου. Ὁ Λαμπρόπουλος κατὰ παραγγελίαν τοῦ Γρίβα εἰδοποίησε τὴν 27 μαΐου τοὺς περὶ τὸν Κολοκοτρώνην ὅτι τοὺς ἀνέμενε τὴν ἐπιούσαν νύκτα εἰς παραλαβὴν τοῦ φρουρίου, ἀλλ' ἐπὶ προκαταβολῇ ἔτι εἰς δωροδοκίαν τῆς φρουρᾶς 15,000 γροσίων. Ὁ Κολοκοτρώνης μὴ ἔχων χρήματα πρόχειρα ἔστειλεν ὡς ἀντίτιμον δύο ἀδαμαντοκολλήτους πιστόλας ὑποσχεθεὶς νὰ τὰς ἐξαγοράσῃ διὰ τῆς ζητηθείσης τιμῆς μετὰ ταῦτα. Ὁ Λαμπρόπουλος λαβὼν τὰς πιστόλας τὰς ἐφιλοδώρησε τῷ Γρίβα. Ἐν τούτοις ἦλθεν ἡ ὀρισθεῖσα ὥρα, καὶ ὁ Κολοκοτρώνης διατρίβων ἐν Ἀργεὶ ἐξεκίνησε 2000 Πελοποννησίους ὑπὸ τὸν Πλαπούταν, τὸν Τσόκρην καὶ τὸν Νικήταν, καὶ τοῖς παρήγγειλεν, ἀφ' οὗ κυριεύσωσι τὸ φρούριον, νὰ ρίψωσι τρεῖς κανονίας πρὸς εἰδοποίησιν τοῦ Γενναίου, ὅπως εἰσέλθῃ καὶ αὐτὸς συγχρόνως εἰς τὴν πόλιν· τὸσον δὲ δὲν ὑπώπτευσεν ὁ Κολοκοτρώνης ἀπιστίαν ἢ ἀποτυχίαν, ὥστε ἐξέδωκε τὴν νύκτα ἐκείνην προ-

κηρύξεις πρὸς τοὺς Πελοποννησίους, δι' ὧν τοὺς εἰδοποιεῖ ὅτι ἐκυρίευσεν τὸ φρούριον, τοῖς ἔλεγε νὰ μὴ ἀκούωσιν εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλου παρὰ αὐτοῦ τὰς διαταγὰς, καὶ τοῖς ἐπρομήνυε τὴν διὰ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ ἐπάνοδον τῆς ἡσυχίας καὶ εὐταξίας καθ' ὅλην τὴν Πελοπόννησον. Τὴν 6½ ὥραν τῆς νυκτὸς ἔφθασαν οἱ Κολοκοτρωνικοὶ ἔξωθεν τοῦ Παλαμηδίου, καὶ ἤρσαν ἀνοικτὴν τὴν πρώτην πύλην. Ὁ Γρίβας ἐσκόπευε ν' ἀφήσῃ τοὺς προπορευομένους ὀπλαρχηγοὺς νὰ ἔμβωσιν ἀνύποπτοι, καὶ ἔπειτα νὰ κλείσῃ τὴν πύλην καὶ νὰ τοὺς συλλάβῃ. Ὁ Τσόκρης καὶ τινες ἄλλοι ἐμβῆκαν πρὸ τῶν ἄλλων διὰ τῆς ἀνοικτῆς πύλης· ἀλλὰ πρὶν προχωρήσωσι καὶ κλεισθῇ ἡ πύλη, ἀκράτητοί τινες τῆς φρουρᾶς τοὺς ἐτουφέκισαν, ἐφόνευσαν 2, ἐπλήγωσαν 4 ἐν οἷς καὶ τὸν Τσόκρην εἰς τὴν χεῖρα, συνέλαβαν 3 ζῶντας, καὶ ἐγύμνωσαν καὶ ἀφώπλισαν πολλοὺς τῶν ἐκτὸς καταδιωχθέντας καὶ κακὴν κακῶς τραπέντας. Ἐν ᾧ δὲ συνέβαιναν ταῦτα, ἔπεσάν τινες κανονίαι ἀπὸ τοῦ Παλαμηδίου κατὰ τῶν φευγόντων. Τὸν κρότον αὐτῶν ἀκούσας ὁ παραφυλάττων ἐν μύλοις Γενναῖος, καὶ ὑπολαβὼν ὅτι ἀνηγγέλλετο ἡ κυρίευσις τοῦ Παλαμηδίου, ὡς προεσχεδιάσθη, κατέπλευσεν ἐν τάχει μετὰ τῶν στρατιωτῶν του εἰς τὸ κανονυστάσιον τῶν πέντε ἀδελφῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν τὴν νύκτα διὰ τῆς πύλης ἐκείνης εὐρὼν αὐτὴν κατὰ διαταγὴν τοῦ Φωτομάρα ἀνοικτὴν, καὶ ἀνέμενε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας εἰς ἀποβολὴν τῶν ἐν τῇ πόλει Γριβαίων· ἀλλὰ μαθὼν τὸ πρῶτ' ἃ ἐν τῇ νυκτὶ συμβάντα, καὶ ἰδὼν ὅτι ἐκινδύνευε νὰ συλληφθῇ, ἐκλείσθη καὶ ὠχυρώθη μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐντὸς τινων οἰκιῶν. Ἐφθασε τὴν νύκτα εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ βουλευτικὸν σῶμα ἐξ Ἑρμιόνης καὶ ἐμεσολάβησε τὴν ἐπαύριον πρὸς τοὺς ἀντιφερομένους· συνέτρεξεν εἰς φιλικὸν συμβιβασμὸν καὶ ὁ ἐν τῇ πόλει διατρίβων Ὑψηλάν-

της, ἐκίνησαν καὶ οἱ πολῖται πάντα λίθον εἰς ἀποτροπὴν ἐγχωρίου πολέμου, καὶ οὕτως ὁ Γενναῖος συνοδενόμενος εἰς ἀσφάλειάν του παρὰ τοῦ Γ Γρίβα καὶ τοῦ Ν Στράτου ἐξῆλθε τῆς πόλεως ἀβλαβής. Ἀπεμακρύνθη τῆς Ἀργολίδος καὶ ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ἐξέδωκεν ἄλλας προκηρύξεις ἐναντίας τῶν πρώτων δυσφημῶν τοὺς Στερεοελλαδίτας..

Ὁ δὲ Φωτομάρας εἶχεν ὑπαρχηγούς ἐν τῇ ἀκροναυπλία τὸν Γιαννάκη Στράτον καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Δούκαν. Ἀξιώτεροι οἱ ὑπαρχηγοὶ τοῦ ἀρχηγοῦ των ἴσχυαν καὶ ἐν πάσῃ ὑποθέσει ἠρωτῶντο. Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ὁ Γενναῖος εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ἦσαν οἱ δύο οὗτοι εἰς Σαλαμίνα· ἐπανελθόντες δὲ εἰς Ναύπλιον καὶ μαθόντες ὅτι εἰσῆχθη ὁ Γενναῖος ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν, ἠργευσαν τὸν Φωτομάραν, καὶ μὴ παύοντες νὰ τὸν ὀνομάζωσι φρούραρχον ἤρπασαν μετὰ τινος Εὐαγγέλη τὴν πραγματικὴν Ἀρχὴν τοῦ φρουρίου· ὑπερεῖχε δὲ ὁ Στράτος. Ἐν μέσῳ τόσῳ δεινῶν παθημάτων οἱ κάτοικοι τοῦ Ναυπλίου ἐκέτευσαν τὴν ἐν Πόρῳ διατρίβουσαν κυβέρνησιν νὰ μεταβῇ ὅσον τάχιον εἰς τὴν νόμιμον καθέδραν της προσδοκῶντες ἐπὶ τῇ μεταβάσει αὐτῆς ἀνακούφισιν τῶν δεινῶν· ἠνάγκαζαν τὴν κυβερνήσιν νὰ μεταβῇ ὅσον τάχιον εἰς Ναύπλιον καὶ οἱ μεταβάντες ἐκεῖ βουλευταί· ὑπέσχοντο καὶ οἱ φρούραρχοι ὑπακοὴν εἰς τὰς διαταγὰς της. Ἐν ὅσῳ ἀντεῖχεν ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν εἶχε λόγους ἢ κυβέρνησις νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ· ἀλλ' ἀφ' οὗ ἔπεσεν, ἀνωφελὲς ἦτο πᾶσα περαιτέρω διατριβὴ της ἐν Πόρῳ· διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ διὰ τὰς ἀνωτέρω κατεπειγούσας προσκλήσεις ἀπάρασα τὴν 15 ἰουνίου κατευωδῶθη τὴν ἐπαύριον εἰς Ναύπλιον. Ἡρχισε καὶ ἡ βουλὴ τὴν 21 τὰς τακτικὰς συνεδριάσεις της, συμπληρωθέντος τοῦ ἀπαιτουμένου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς· ἀλλὰ τὰ πράγματα τοῦ Ναυπλίου ἀντὶ νὰ

καλλιτερεύσωσιν ἐπὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἐγκαταστάσεως τῆς κυβερνήσεως, ἐχειροτέρευσαν δοθείσης τῆς ἀκολουθου μικρᾶς ἀφορμῆς.

Τὴν νύκτα τῆς 28 ἰουνίου ἦλθαν εἰς χεῖρας ἐντὸς τῆς πόλεως στρατιῶταί τινες τοῦ Σ Γρίβα καὶ τοῦ Στράτου καθ' ὁδὸν ἀπαντηθέντες, καὶ ἡ μικρὰ ἀλληλομαχία αὕτη ἔγεινε πρόξενος τόσων κακῶν, ὅσα δὲν ἔπαθεν ἄλλοτε ἢ πολλὰ καὶ πολλάκις παθοῦσα ἐκείνη πόλις· ἐνόμιζέ τις ὅτι τὰ δύο φρουρία, τὸ τοῦ Παλαμηδίου καὶ τὸ τῆς ἀκρονανπλίας κανονοβολοῦντα καὶ κανονοβολούμενα κατεείχοντο ὑπὸ δύο ἐχθρικῶν στρατευμάτων, καὶ ὅτι ἡ πόλις κανονοβολουμένη ἄνωθεν τοῦ Παλαμηδίου καὶ τῆς ἀκρονανπλίας κατεείχετο ὑπὸ ἐχθρῶν ἀμφοτέρων τῶν φρουρῶν. Ἐννέα ἡμέρας ἀκατάπαυστος ἠκούετο καταστρεπτικὸς καὶ φονικὸς κρότος κανονίων καὶ τουφεκίων· διακόσμαι κανονόσφαιραι καὶ βόμβαι ἐρρίφθησαν τὴν 1 ἰουλίου, καὶ αἱ δυστυχεῖς οἰκογένειαι αἱ καταδιωκόμεναι ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ καταφυγοῦσαι εἰς τὴν πόλιν χάριν ἀσφαλείας ἔφευγαν ἐκ τῆς καταστρεφόμενης πόλεως αἱ μὲν ἐνοχλούμεναι ἐπὶ τῆς ἐξόδου των, αἱ δὲ γυμνούμεναι· οἰκίαι, ἐν αἷς καὶ ἡ τοῦ Πανούτσου Νοταρᾶ, ἐπατήθησαν καὶ διηρπάγησαν· πολῖται, ἐν οἷς καὶ οἱ Δηληγιάνναι Ἀναγνώστης καὶ Κανέλος, ὁ Ἐπίσκοπος Βρεσθένης καὶ ὁ Γεώργης Τσόκρης ἀπεκομίσθησαν οἱ μὲν εἰς τὸ Παλαμήδι οἱ δὲ εἰς τὴν ἀκρονανπλίαν καὶ τινες αὐτῶν ἐκακοποιήθησαν καὶ ἐξημιώθησαν· ὥς καὶ αὐτὸ τὸ βουλευτήριον ἔγεινε θέατρον κακοπραγιῶν, καὶ μία κανονόσφαιρα ἐμπεσοῦσα ἄνωθεν τοῦ Παλαμηδίου, ἐν ᾧ συνεδρίαζαν οἱ βουλευταί, ἐφόνευσεν ἓνα ἐξ αὐτῶν, τὸν Χρῆστον Γεροθανάσην, καὶ ἐπλήγωσεν ἓνα ἄλλον τὸν Γιαννάκην Χατσῆ-Πέτρου· ἡ βουλὴ καὶ ἡ ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ κατέφυγαν εἰς τὸν θαλασσόπυργον· 100 ἐφονεύθησαν καὶ

ἐπληρώθησαν· ἐφονεύθη ἐπὶ τῆς αἰσχροῦς ταύτης ἀλληλομαχίας καὶ ὁ αὐτοχειροτόνητος ἀντιπρόσωπος τῶν φιλελληνικῶν ἐταιριῶν τῆς Ἀμερικῆς Βάσιγκτων μαχόμενος ὑπὲρ τοῦ Στράτου ἐν τῇ ἀκροναυπλία καὶ κανονοβοληθεὶς ἄνωθεν τοῦ Παλαμηδίου. Ἡ δὲ κυβέρνησις ἀνίκανος νὰ ἐπαναγάγῃ τὴν εὐταξίαν εἰς τὴν ἔδραν τῆς μετεκάλεσε τὸ ἐν Μεθένοις τακτικὸν εἰς παραλαβὴν τῶν φρουρίων, ἀλλὰ τὸ ἀπέπεμψε μετ' ὀλίγον, μὴ συγκατατιθεμένων τῶν κατεχόντων αὐτά· μετεκάλεσε μετὰ ταῦτα τὸν Τσώρτσην στρατοπεδεύοντα μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Φαλήρου ἀναχώρησίν του ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ εἰς προφύλαξιν τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ ἐνδεχομένης ἐχθρικῆς εἰσβολῆς· ὁ Τσώρτσης ἦλθε καὶ ἐσκήνωσε τὴν 15 ἰουλίου πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Ναυπλίου ἐν τῇ ἁγίᾳ Μονῇ, καὶ οἱ ἀλληλομαχοῦντες φρούραρχοι τοῦ Παλαμηδίου καὶ τῆς ἀκροναυπλίας τὸν ἐχαίρετησαν κανονοβολοῦντες, τῷ ἐμήνυσαν ὅτι ἦσαν εὐπειθέστατοι εἰς τὰς διαταγὰς του, καὶ ὑπῆγαν εἰς χαιρετισμὸν του· ἀλλὰ τρεῖς ἐβδομάδες παρήλθαν ἀνωφελῶς εἰς προτάσεις καὶ ἀντιπροτάσεις. Ἀνέβη ὁ Τσώρτσης εἰς Παλαμῆδι καὶ διέτριψεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. Ἐκότερος τῶν φρουράρχων ὑπέσχετο νὰ ὑπακούσῃ, ἂν ὑπήκουε καὶ ὁ ἀντίζηλός του. Ὁ Τσώρτσης διέταξε νὰ περιορισθῶσιν ὁ μὲν ἐντὸς τοῦ Παλαμηδίου, ὁ δὲ ἐντὸς τῆς ἀκροναυπλίας, ν' ἀπαλλάξωσι δὲ ἀμφοτέρω τὴν πόλιν τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν, καὶ νὰ παραδώσωσι τὰς πύλας καὶ τὰ κανονοστάσια αὐτῆς εἰς τὴν κυβέρνησιν· συνήνεσαν ἀμφοτέρω, καὶ διέταξεν ὁ Γρίβας τὸν ἀδελφόν του Σταῦρον νὰ ἐξέλθῃ τῆς πόλεως. Ἐξῆλθεν· ἀλλ' ἀντὶ ν' ἀπέλθῃ εἰς τὰ χωρία ὅπου διετάχθη ὠχυρώθῃ πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ὥς ἂν εἶχε σκοπὸν νὰ τὴν πολιορκήσῃ, ἔκοψε τὸ εἰσρέον νερόν καὶ ἔδειρε καὶ ἓνα ἀξιώματικόν τοῦ ἀρχιστρατήγου. Ἠγανάκτησεν ὁ ἀρχιστράτηγος καὶ

ἠπείλησε ν' ἀποκηρύξῃ τοὺς Γρίβας. Ἄλλ' οἱ Γρίβαι ἠῦραν ἀπροσδοκῆτως ὑπεράσπισιν παρὰ τῇ ἀντικυβερνητικῇ ἐπιτροπῇ. Ὁ Τσώρτσης ἀγανακτῶν ἐκήρυξεν ὅτι παρητεῖτο ἂν δὲν εἰσηκούετο· ἐπὶ τέλους ὁ μὲν Σταῦρος ἔπαυσεν ἐνοχλῶν τὴν πόλιν, ὁ δὲ Στράτος παρέδωκεν ὅσα κατεῖχεν ἐν αὐτῇ κανονοστάσια. Ἐξῆλθαν τῆς ἀκροναυπλίας καὶ ὁ κατ' ὄνομα φρουράρχος Φωτομάρας καὶ ὁ ἀληθὴς φρουράρχος Στράτος ἀφείδαν ἀντιπρόσωπόν του τὸν Δούκαν. Ὁ δὲ Γρίβας διέμεινεν ἐν Παλαμηδίῳ ὡς καὶ πρότερον. Ὡς ἂν δὲν ἤρκει δὲ ἡ πρὸς τὸν ἀρχιστρατήγον παρακοὴ τῶν ὑπαλλήλων του εἰς ἐξουθενισμόν τῆς Ἀρχῆς του, ἀπήλασαν οἱ τῆς φρουρᾶς τοῦ Παλαμηδίου ἀπέμπροσθέν του διατρίβοντος ἐν τῇ ἁγίᾳ Μονῇ ὀλόκληρον ἀγέλην βοῶν ἀρπαγεῖσαν ἀπὸ τινων χωρίων, καὶ προσέβαλαν καὶ τὸν Κώσταν Μπότσαρην σταλέντα παρὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου εἰς ἀπόλυσιν τῶν ἀρπαγέντων ζώων. Ἐχων τις ὑπ' ὄψιν τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἐξευτελισμὸν τῶν ὑπερτάτων Ἀρχῶν τῆς ἐπικρατείας εὐκόλως δύναται νὰ νοήσῃ πόσον ἀθλία ἦτο τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἡ κατάστασις ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Τούτων γενομένων ἐτοιμάσθη ν' ἀναχωρήσῃ τὴν 15 αὐγούστου ὁ Τσώρτσης εἰς τὸν Ἴσθμόν· ἀλλὰ δύο ἡμέρας πρὸ τοῦ ἀναχωρισμοῦ του συνέβη ὅ,τι ὀλίγον ἔλειψε νὰ φέρῃ ἀποτελέσματα δεινότερα.

Ἐπικρατούσης τῆς ταραχῆς τοῦ Ναυπλίου πολλοὶ Στερεοελλαδίται ἐτοποθετήθησαν ἐν τῇ Δελαμανάρᾳ κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχιστρατήγου πρὸς σωφρονισμόν ἐν καιρῷ ἀνάγκης τῶν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἀπειθούντων καὶ ἀτακτούντων. Ἐπτά ἡμέρας διετέλουν ἄσιτοι καὶ μόνην τροφήν εἶχαν τοὺς καρποὺς τῶν ἀμπέλων τῆς Ἀργολίδος. Τινὲς τῶν χωρικῶν πλήρεις ἀγανακτήσεως ὅτι αἱ ἄμπελοί των ἐτρυγοῦντο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐσκότωσαν δι' ἐνέδρας δύο στρατιώτας.

Γνωστοῦ τούτου γενομένου διεδόθη λόγος ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι συνώμοσαν νὰ σκοτώσωσι τοὺς Στερεοελλαδίτας· ὁ ψευδὴς οὗτος λόγος ἐπιστεύθη, καὶ διὰ μιᾶς καὶ οἱ ἐν τοῖς φρουρίοις καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει τοῦ Ναυπλίου καὶ οἱ τοῦ ἐν Δελαμανάρα στρατοπέδου Στερεοελλαδίται ὅλοι ἔτρεξαν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἄργους πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ χυθέντος αἵματος καὶ τιμωρίαν τῶν ὑπολαμβανομένων συνωμοτῶν. Καλὴ τύχη εὐρέθησάν τινες φρόνιμοι Πελοποννήσιοι ὀπλαρχηγοὶ ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἄργους, οἵτινες θέλοντες νὰ προλάβωσι τὸ κακὸν συνέλαβαν τοὺς φονεῖς πρὸς τιμωρίαν καὶ ἐκλείσθησαν μετὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν ἐν ταῖς κατοικίαις των δίδοντες τόπον τῇ ὀργῇ· ἀλλ' οἱ χωρικοὶ ἐτοποθετήθησαν ἔνοπλοι ἐντὸς τῶν κήπων καὶ τῶν ἐρειπίων τῶν ἐπὶ τῆς εἰσόδου τῆς πόλεως καὶ ἀντεστάθησαν κατ' ἀρχάς· φονευθέντων δέ τινων διεσκορπίσθησαν. Οἱ δὲ Στερεοελλαδίται πατήσαντες τὴν πόλιν, καὶ μὴ εὐρίσκοντες Πελοποννησίους ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐτράπησαν εἰς λεηλασίαν καὶ ἀρπαγὴν κυρίως φαγωσίμων. Εὐρίσκετο τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐντὸς τοῦ Ἄργους ὁ γενναϊόφρων Χατση-Μιχάλης μετὰ τοῦ μικροῦ ἵππικου· του. Οὗτος φανεῖς ἐν μέσῳ τῶν μαινομένων στρατιωτῶν ἐστηλίτευσεν ὡς ψευδῇ τὴν ὀλεθρίαν φήμην, εἶπεν ὅτι οἱ φονεῖς συνελήφθησαν καὶ θὰ ἐτιμωροῦντο, τοῖς ἔφερε πολυειδεῖς τροφάς, καὶ καθησυχάσας αὐτοὺς διὰ τῶν πατριωτικῶν του νουθεσιῶν τοὺς ἔπεισε νὰ ἐπανέλθωσιν αὐθημερὸν εἰς τὰ ἴδια, καὶ οὕτως ἐπροφυλάχθη ἡ πόλις ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῆς.

Ἐν ᾧ δὲ ἔπασχε τὰ πάνδεινα τὸ Ναύπλιον, ἐκινδύνευσεν νὰ ἐξοντωθῇ καὶ ὅλος ὁ στόλος τῶν Σπετσῶν ἐντὸς τοῦ λιμένος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος Αὐστριακῶν. Δύο πλοῖα τῆς νήσου ταύτης, τὸ τοῦ Ἀναργύρου Λεμπέση καὶ τὸ τοῦ Γιάννη Κούτση, συνέλαβαν ἔξωθεν τῆς Πρεβέζης τέσσαρα

αὐστριακὰ μεταφέροντα ξυλείαν ἐκ Τεργέστης εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπὶ λόγῳ ὅτι τὰ φορτία των ἦσαν ἰδιοκτησία τουρκική. Ἀφ' οὗ δὲ τὰ ἔφεραν εἰς τὴν νῆσόν των, ἔστειλαν εἰς τὸ ἐν Ναυπλίῳ θαλάσσιον δικαστήριον τὰ ἔγγραφα πρὸς ἐξέτασιν. Ἐτυχε νὰ εὑρεθῇ τότε ἐν τῷ λιμένι τοῦ Ναυπλίου ὁ διαδεχθεὶς τὸν αὐστριακὸν ναύαρχον Παυλούκην Δάνδολος ἐπὶ τοῦ δικρότου Ἐννοῦς (Bellona) 64 κανονίων, ἔχων παρ' αὐτῷ καὶ ἐν βρίκι, καὶ ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὰ ἔγγραφα· ἀλλ' ἀφ' οὗ τὰ ἔλαβε τὰ ἐκράτησεν ἂν καὶ ἔδωκε τὸν λόγον του νὰ τὰ ἐπιστρέψῃ· τὴν δὲ ἐπαύριον (18 ἰουλίου) κατέπλευσεν εἰς Σπέτσας ἀπαιτῶν τὰ συλληφθέντα πλοῖα καὶ τὰ φορτία. Ἀντέτεινε τὸ κοινὸν ἐπὶ λόγῳ ὅτι τὰ μὲν κατεδικάσθησαν, τὰ δὲ ἐδικάζοντο, καὶ τὸν παρέπεμψεν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν· ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπαντήσας ὅτι οὔτε δικαστήριον ἐγνώριζεν οὔτε κυβέρνησιν, ἔχυσε τοὺς πυριφλεγέθοντας τοῦ δικρότου του καὶ τοῦ βρικίου του, καὶ αἱ πυρινόσφαιραι, καὶ οἱ μύδροι καὶ αἱ βομβίδες καὶ οἱ πυροσύφωνες ἔπεσαν διὰ μιᾶς βροχηδὸν εἰς τὸν μεστὸν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις πλοίων λιμένα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν. Οἱ Σπετσιῶται ἀπροετοίμαστοι πρὸς ἀντιπαράταξιν καὶ φοβηθέντες τὴν παντελῇ καταστροφὴν τοῦ στόλου των ἔσπευσαν νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν καταστροφέα παραδώσαντες τὰ τέσσαρα πλοῖα. Ὁ Δάνδολος παραλαβὼν ἀδίκαστα τὰ πλοῖα ἔπαυσε νὰ κεραυνοβολῇ, ἀλλ' ἀπήτησεν ἑξακισχίλια δίστηλα ἐντὸς δύο ὥρων πρὸς ἀποζημίωσιν ἄλλου φορτίου ὡς κακῶς καταδικασθέντος τὸν παρελθόντα ἱανουάριον παρὰ τοῦ θαλασσίου δικαστηρίου· ἀλλά, πρὶν παρέλθωσιν αἱ δύο ὥραι, πνεύσας σφοδρὸς ἄνεμος ἠνάγκασε τὰ αὐστριακὰ πλοῖα ν' ἀπομακρυνθῶσιν. Ἡ κυβέρνησις διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς αὐθαιρέτου καὶ καταστρεπτικῆς τῶν Αὐστριακῶν πράξεως, ἐμέμφθησαν

τὴν πρᾶξιν ταύτην καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῶν ἄλλων μεγάλων Δυνάμεων, καὶ ὁ Δάνδολος δὲν ἐπέμενεν ἕκτοτε εἰς τὴν ἀπαίτησίν του. Ἐν τοσούτῳ μεγίστην βλάβην ἔπαθεν ὁ στόλος τῶν Σπετσῶν, καὶ ἐν τῶν πλοίων αὐτοῦ ἄναψεν, ἀλλ' ἐσβέσθη ἐν καιρῷ ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ ναυτῶν ἐφονεύθησαν καὶ δεκατρεῖς ἄνθρωποι, οἱ μὲν ἐν τοῖς πλοίοις οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει, καὶ κατεστράφησαν καὶ δύο παραλίμενοι οἰκίαι. Τοιουτοτρόπως ἐπροοιμίαςεν ὁ Δάνδολος δυσμενέστερος φανείς καὶ αὐτοῦ τοῦ προκατόχου του Παυλούκη. Εἶχεν ἴσως δίκαιον καὶ τὰ συλληφθέντα ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ αὐτοκράτορός του πλοῖα διὰ τῆς βίας νὰ λυτρώσῃ, καὶ τὰς ἀποφάσεις τοῦ ἐν Ναυπλίῳ θαλασσίῳ δικαστηρίου ὡς μὴ δικαίας νὰ θεωρήσῃ· τῶντι τὸ δικαστήριον ἐκείνο ἦτον ἐργαστήριον ἀνομίας καὶ ἀδικίας· ἀλλὰ δι' ὧν ἔπραξεν ὑπερεπήδησε τοὺς ὅρους καὶ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ· δυνάμενος νὰ ἱκανοποιηθῇ, ὡς ἱκανοποιοῦντο οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἄλλων ναυτικῶν εὐρωπαϊκῶν μοιρῶν διὰ παρόμοια παθήματα, ἡσέβησε μεταχειρισθεῖς τρόπους καταστροφῆς οὓς πᾶσα εὐνομουμένη πολιτεία ἀποδοκιμάζει, καὶ οὐδεὶς ἄλλος τῶν εὐρωπαϊῶν συναδέλφων του μετεχειρίσθη κατὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς φθορὰν ὀλοκλήρου στόλου ὅθεν ἐκρέματο ἡ σωτηρία ὅλου τοῦ ἔθνους. Ὀλόκληρος δὲ ὁ στόλος τῶν Σπετσῶν θὰ ἐφθειρέτο, ἂν δὲν ἐπρόφθαιαν οἱ Ἕλληνες νὰ σβέσωσι τὸ ἐν μέσῳ αὐτοῦ ἀνάψαν πλοῖον.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν εἰς χεῖρας τοῦ Κιουταγῆ, ἐκινδύνευε καὶ ἡ Πελοπόννησος νὰ κλίνῃ τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν Ἰσραήμην. Οὗτος, ἀφ' οὗ ἐξεκουράσθη διαμείνας ἱκανὸν καιρὸν ἐν τοῖς μεσσηνιακοῖς φρουρίοις, ἐξεστράτευσεν ἀρχομένου τοῦ ἔαρος εἰς Ἠλείαν καὶ Ἀχαΐαν, καὶ διέταξε νὰ παραπλέωσι καὶ τινα πλοῖα τὸ πρῶτον

ἔργον του ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας του ταύτης ἦτο τὸ ἐξῆς.

Πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους ἐξεφανερώθη κατὰ τὰ Τριπόταμα τῆς ἐπαρχίας Γαστούνης ἀσκητὴς καταγόμενος ἐξ Ἰθάκης καὶ κοινῶς λεγόμενος διὰ μὲν τὸ μικρὸν ἀνάστημά του Παπουλάκης, διὰ δὲ τὴν ἀρετὴν του Ἀγιοπατέρας· τὸν ἀσκητὴν τοῦτον συνώδευεν ἀσκήτρια θαυμάζουσα καὶ ἐξυμνοῦσα τὴν ὁσιότητα τοῦ βίου του. Διαδοθείσης τῆς φήμης τῆς ἀγιότητος τοῦ Παπουλάκη προσήρχοντο καθ' ἡμέραν χριστιανοὶ αἰτούμενοι τὰς εὐχὰς του καὶ προσφέροντες αὐτῷ χάριν εὐλαβείας δῶρα. Ὁ Παπουλάκης ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἤθελε νὰ οἰκοδομήσῃ ἐπὶ τῆς θέσεως ἐκείνης μονὴν δὲν ἀπεποιεῖτο τὰ προσφερόμενα. Ἐν τοσούτῳ ἔκτισε τὴν μονὴν του· καὶ οἱ μὲν χωρικοὶ εὐλαβεῖα κινούμενοι δὲν ἔπαναν φέροντες ἀναθήματα, αὐτὸς δὲ ἀπεταμίευε· σπανίως δ' ἐφαίνετο ὡς ἀπαρνηθεὶς τὰ ἐγκόσμια καὶ ὡς ἀφοσιωμένος εἰς τὰ θεῖα, καὶ ἐδέχετο τοὺς προσερχομένους ἢ γυνὴ διηγουμένη τὴν ἰσαγγελον πολιτείαν καὶ τὰς θείας ὁράσεις αὐτοῦ· δὲν ἔπαυε δὲ ἐξ ὀνόματός του καὶ νὰ παρηγορῇ τοὺς φοβουμένους τοὺς Τούρκους λέγουσα ὅτι ὁ Ὑψιστος ἀπεφάσισε τὴν καταστροφὴν τῶν ἀσεβῶν, καὶ ὅτι ἀπεκάλυψε τῷ πιστῷ του θεράποντι Παπουλάκῃ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θὰ ὠδήγῃ αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας κατὰ τῶν ἀπίστων εἰς ἐκτέλεσιν τῆς θείας βουλῆς βασιτῶν μόνον τὸ ρόπαλόν του. Ἐπίστευαν οἱ ἀπλοὶ τοὺς λόγους τῆς γυναικός, καὶ ὁ Παπουλάκης φωτιζόμενος ὑπὸ τῶν ἀνακαλύψεων αὐτῆς ἐθεωρήθη μετ' ὀλίγον, ἐξ ὧν ἔλεγεν, ὡς λαβὼν θεόθεν καὶ τὸ διορατικὸν χάρισμα· τόσον δὲ ἠϋξήσεν ἡ πρὸς αὐτὸν εὐλάβεια τοῦ κοινου, ὥστε οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ δείξῃ ὅτι ἐδυσπῖσται εἰς τὴν ἀγιότητά του· ὅλοι δὲ ὅσους ἔκρινεν ἀξίους τῆς παρουσίας του ἵσταντο ἐνώπιόν του ἀσκε-

πεῖς, καὶ ἐσταυρωμένας κρατοῦντες τὰς χεῖρας ἡκρο-
άζοντο ὅσα ἔλεγεν ὡς θεόπνευστα. Ἐν τοσούτῳ
ἀκούσας ὁ Ἰβραήμης ἐπὶ τῆς πορείας του τὰ φημι-
ζόμενα περὶ τοῦ ἀνδρός, καὶ κυρίως περὶ τῶν θησαν-
ρισμάτων αὐτοῦ, ἔστειλεν ἐν σῶμα εἰς Τριπόταμα,
ὅπερ ἐπιπεσὼν αἵφνης ἤρπασεν ὅλα τὰ ἐκεῖ ἀναθή-
ματα, ἔκαυσε τὴν μονήν, συνέλαβε τὸν ἀσκητὴν τὴν
ἀσκήτριάν καὶ τοὺς παρ' αὐτοῖς, καὶ τοὺς μὲν ἔσφαξε,
τὴν δ' ἐδημοπράτησεν.

Ὁ δὲ Ἰβραήμης χωρὼν πρὸς τὴν Ἠλείαν διέβη
ἀνεμπόδιστος καὶ ἀτουφέκιστος τὸ Κλειδί, ἐπέρασε
τὸν Ἀλφειὸν καὶ συνέλαβέ τινας τῶν καταφυγόντων
εἰς τὰ νησίδια καὶ πολλοὺς τῶν ἐπὶ διαπορθμεύσει
χάριν ἀσφαλείας εἰς Ζάκυνθον συσσωρευθέντων κατὰ
τὸ Κατάκολον, τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τοὺς δ' ἐπὶ
τῆς θαλάσσης· ἠχμαλώτευσεν καὶ πολλὰς οἰκογενείας
εἰς τὰ παρακείμενα πυκνὰ δάση καταφυγούσας καὶ
διὰ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ γανγίσματος τῶν ρινιλατούν-
των σκύλων ἀνευρισκομένας. Πολλαὶ γυναῖκες ἐπὶ
τῆς καταδιώξεως ταύτης αὐτολοκαυτώθησαν εἰς ἀπο-
φυγὴν τῶν δεινῶν τῆς αἰχμαλωσίας. Δῆμός δέ τις
Κόλιας ἐφόνευσεν αὐτοχειρὶ τὴν σύμβιον του καὶ τὸ
τέκνον του, καὶ διασωθεὶς ὡς ταχύπους ἐδικαιολο-
γεῖτο, ὅτι εἰσήγαγεν ἀμίαντα εἰς τὸν παράδεισον τὰ
θύματα τῆς χειρός του. Πατήσας ὁ Ἰβραήμης καὶ κα-
κοποιήσας τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαστούνης ἀπέστειλε
διὰ τῶν Πατρῶν μέρος τοῦ στρατεύματός του εἰς τὴν
στερεὰν Ἑλλάδα ἵνα συνοδεύσῃ τρισχιλίους ἵππους
μακρόθεν μετακομιζομένους πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ
καθ' ἡμέραν φθειρομένου ἵππικου του καὶ τῶν ὑποζυ-
γίων του· αὐτὸς δὲ ἐξεστράτευσεν εἰς ἄλωσιν τοῦ
φρουρίου τοῦ Χλουμουτσίου καὶ ἔφθασεν ἔξωθεν
αὐτοῦ τὴν 15 ἀπριλίου.

Τὸ φρούριον τοῦτο ἦτο πάντῃ ἡμελημένον καὶ ἐγ-
καταλελειμμένον ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀρχομένου

δὲ τοῦ μαρτίου τοῦ ἔτους τούτου ἐναυάγησε παρὰ τῷ παρακειμένῳ λιμένι τῆς Γλαρέντσας ἐν πολεμικὸν τουρκικὸν πλοῖον 14 κανονίων· ἐξ αὐτῶν ἐτέθησαν ὀκτὼ ἐπὶ τοῦ φρουρίου τούτου· ἀλλ' αἱ δεξαμεναὶ του ρανίδα νεροῦ δὲν εἶχαν, διότι οὐδέποτε ἐκαθαρίσθησαν οὐδ' ἐπεσκευάσθησαν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης κατέφυγαν εἰς αὐτό, καθὼς κατέφευγαν καὶ ἄλλοτε, χάριν ἀσφαλείας 1500 ψυχαὶ καὶ εἰσῆλθαν εἰς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ 300 μαχηταὶ ὑπὸ τὸν Μ Σισίνην. Ὁ Ἰβραήμης προσκαλέσας τοὺς ἐγκλείστους νὰ παραδοθῶσι καὶ μὴ εἰσακουσθεῖς τοὺς ἐπολιόρκησε, καὶ στήσας τρία ἐλαφρὰ κανόνια καὶ ἀποβιβάσας ἐκ τῶν πλοίων δύο βομβοβόλους τοὺς ἐπολέμει. Ἀντεῖχαν οἱ ἐγκλειστοὶ κατ' ἀρχὰς γενναίως καὶ τρεῖς ἐξώρμησαν διὰ νυκτὸς ἐπὶ τὸν ἐχθρόν· ἀλλὰ δὲν ἦσαν προετοιμασμένοι εἰς μακρὰν πολιορκίαν οὐδὲ τὴν ἐπροσδόκουν· διότι καὶ ἄλλοτε οἱ ἐχθροὶ διέβησαν ἀπέμπροσθεν τοῦ φρουρίου καὶ δὲν τὸ ἐπολιόρκησαν· ἀλλ' ἐψεύσθησαν αἱ προσδοκίαι των, καὶ οἱ ἐχθροὶ διέμειναν ταύτην τὴν φορὰν πολιορκοῦντες αὐτὸ τρεῖς ἐβδομάδας ἕως οὗ ἡ δίψα ἠνάγκασε τοὺς ἐγκλείστους νὰ παραδοθῶσιν τὴν 5 μαΐου εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ ἀπορρίψαντος πάντα συμβιβασμόν· τόσον δὲ σφοδρὰ ἦτον ἡ καταβασανίζουσα αὐτοὺς δίψα ὥστε πάμπολλοι ἀπέθαναν ἅμα ἐξελεθόντες καὶ πιόντες διὰ μιᾶς κατὰ κόρον. Ἐκτὸς τοῦ Σισίνη καὶ τινων ἄλλων, οἱ λοιποὶ κατεδικάσθησαν εἰς δουλείαν· δεκαπέντε δὲ Ἕλληνες ἐφονεύθησαν ἐπὶ τῆς πολιορκίας.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ἰβραήμης κατεγίνετο εἰς τὰ τῆς Ἡλείας, ἐξέπλευσε τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς ὑποστήριξιν τῶν πράξεων αὐτοῦ ὁ ὀθωμανικὸς στόλος ἐξ ἐνὸς δικρότου, ἐννέα φρεγατῶν καὶ δεκαοκτὼ βρικίων καὶ γολεττῶν ὑπὸ τὸν Ταχέρπασαν καὶ τὸν Πατρονάμπην καὶ μὴ-

δὲν ἀπαντήσας κατὰ τὸν πλοῦν ἐμπόδιον κατευωδώθη εἰς Νεόκαστρον.

Ὁ δὲ ἀποπλεύσας τοῦ Πειραιῶς Κοχράνης ἐπεσκέφθη τὴν Ὑδραν καὶ τὰς Σπέτσας. Συνήλθαν συγχρόνως κατὰ διαταγὴν τοῦ εἰς τὸν λιμένα Χέλι ἀντικρὺ τῶν Σπετσῶν αἱ μοῖραι τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων. Ἡ ψαριανὴ δὲν εἶχε τὴν φορὰν ταύτην τὸν ἀρχηγόν της Νικολὴν Ἀποστόλην ὑφ' ὃν πολλάκις ἐδοξάσθη. Ὁ ἀξιότιμος οὗτος καὶ ἀρχαῖκός ἀνὴρ ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος τὴν 6 ἀπριλίου ἐν Αἰγίνῃ, ὅπου μετώκησε καταστραφείσης τῆς πατρίδος του. Ἔτοιμοι ἦσαν αἱ ἑλληνικαὶ μοῖραι νὰ ἐκπλεύσωσιν· ἀλλ' ὁ Κοχράνης μαθὼν ὅτι ὁ Ἰβραήμης διέμενεν ἐντὸς τινος ἐν τῷ λιμένι τῆς Γλαρέντσας βρικίου διαρκούσης τῆς πολιορκίας τοῦ Χλουμουτσίου ἔβαλε κατὰ νοῦν νὰ τὸν ἀφαρπάσῃ. Ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ ἀφείς ὅλον τὸν στόλον ἀπέπλευσεν ἐπὶ τῆς φρεγάτας ἐπαγόμενος τὴν Καρτερίαν. Τὴν 10 μαΐου πρὸς τὸ ἐσπέρας ἐπλησίασεν ἡ Ἑλλὰς τὴν Γλαρέντσαν ὑπ' αὐστριακὴν σημαίαν· ἀλλ' ὁ Ἰβραήμης εἴτε ἐξ ὑποψίας εἴτε ἐκ περιστάσεως προλαβὼν ἀπέβη εἰς τὴν ξηράν· ὁ δὲ Κοχράνης μὴ εὐρὼν τὸ θήραμά του προσέβαλε δύο αἰγυπτιακὰς κορβέττας, ἔβλαψε τὴν μίαν καὶ ἐσκότωσε πολλοὺς τοῦ πληρώματός της, ἀλλ' οὐδεμίαν συνέλαβε. Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ἔπλευσεν ἡ Ἑλλὰς πρὸς τὴν Γλαρέντσαν, ἔπλευσε καὶ ἡ Καρτερία πρὸς τὰς Πάτρας· ἀλλὰ παθούσης τῆς μηχανῆς της ἐπόδισε, καὶ ἐν ᾧ παρήλλαττε τὸν Μαλέαν, σφοδρὸς ἀνεμοστρόβιλος ἔρριψε τὰ δύο της κατάρτια. Δέκα δὲ ἡμέρας περιπλεύσας ὁ Κοχράνης τὸ ἰόνιον πέλαγος συνέλαβε πλοῖον φέρον πολεμεφόδια καὶ αἰχμαλώτους Ἕλληνας μετακομιζομένους εἰς Νεόκαστρον πρὸς μεταβίβασιν εἰς Αἴγυπτον, καὶ τὸ ἀπέστειλεν εἰς Πόρον ἀποβιβάσας ἀβλαβεῖς εἰς τὸ Λοι-

μοκαθαρτήριοι τῆς Ζακύνθου δέκα Τούρκους εὗρε-
θέντας ἐν αὐτῷ· τὴν δὲ 25 μαῖον ἀπήντησεν ἐκτὸς
τῶν Κυθήρων τὸν ἐλληνικὸν στολίσκον ἀναμένοντα
αὐτὸν ἐκεῖ κατὰ δευτέραν διαταγὴν τοῦ καὶ συγκεί-
μενον ἐκ μιᾶς κορβέττας, δεκατεσσάρων βρικίων καὶ
ὀκτῶ πυρπολικῶν, καὶ συναπέπλευσεν εἰς Ἀλεξάν-
δρειαν ἐπὶ σκοπῷ νὰ πέσῃ αἴφνης εἰς τὸν λιμένα της
καὶ νὰ καύσῃ διὰ τῶν πυρπολικῶν τοῦ τὸν ἐν αὐτῷ
στόλον τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ ἀνέτοιμον εἰς ἀντίστασιν
καὶ εἰς ἔκπλουν. Τὴν 4 ἰουνίου μετὰ μεσημβρίαν
ἐφάνησαν τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα ἔμπροσθεν τῆς Ἀλε-
ξανδρείας ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν· καὶ ἐν πρώτοις
μὲν ὑπελήφθησαν ὡς αὐστριακὰ ἐμπορικὰ ὑπὸ συνο-
διάν μιᾶς φρεγάτας· ἀλλὰ πλησιάσαντα ἐγνωρίσθησαν,
καὶ αἱ προφυλακίδες τοῦ στόλου τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ
φοβηθεῖσαι ἔδραμαν εἰς τὸν λιμένα, καὶ μία αὐτῶν
ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ στόματος. Ἡ Ἑλλὰς ἠγκυροβόλησε
δύο μίλια μακρὰν τῆς ξηρᾶς, καὶ ὁ Κοχράνης διέταξε
τὰ ὀκτῶ πυρπολικά νὰ εἰσπλεύσωσιν· εἰσέπλευ-
σαν δύο καὶ ἔκαυσαν τὴν ἐπὶ τοῦ στόματος
προφυλακίδα 22 κανονίων. Κατεταράχθησαν οἱ
Αἰγύπτιοι ἰδόντες τὸν ἐχθρὸν πρὸ τῶν θυρῶν, ἠγωνί-
σθησαν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς νὰ ἐτοιμάσωσι τὰ πλοῖά
των, καὶ πρωΐας γενομένης ὁ Μεχμέτ-Ἀλῆς ἔπλευ-
σεν ὡς παρατηρητὴς πρὸς τὸ στόμα τοῦ λιμένος
ἐπὶ τινος πολεμικοῦ βρικίου νεωστὶ κατασκευασθέν-
τος ἐν Μασσαλίᾳ· ἐξέπλευσαν μετ' ὀλίγον καὶ τινες
κανονοφόροι ἐπὶ σκοπῷ νὰ κυριεύσωσιν ἐν πυρπο-
λικὸν ἐλληνικὸν κείμενον ὑπὸ τὴν ξηρὰν ἐν ἄκρᾳ
νηνεμία, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσαν. Τὰ ἐλληνικὰ
πλοῖα διέμειναν ὅλην τὴν ἡμέραν ἔμπροσθεν τοῦ λι-
μένος καὶ πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐστράφησαν ἀρκτοδυτι-
κῶς· τὴν δὲ ἐπαύριον ἐξέπλευσαν ἐξ φρεγάται, ἐξ
κορβέτται καὶ δέκα βρίκια εἰς καταδίωξιν αὐτῶν ὑπὸ
τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ. Ὁ στόλος οὗτος

ἠκολούθησε τὰ ἑλληνικὰ μέχρι τῆς Ῥόδου μακρόθεν ἕως οὗ ἔγειναν ἄφαντα. Τὴν δὲ 20 ἰουνίου τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἐπανήλθαν εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἠγκυροβόλησεν ἐν Πόρῳ.

Μετὰ δὲ τὴν πτώσιν τοῦ Χλουμουτσίου μετέβη ὁ Ἰβραήμης εἰς Πάτρας δουλαγωγήσας καθ' ὁδὸν ἑπτακοσίας περίπου ψυχὰς καταφυγούσας εἰς τὴν λίμνην τῆς Καλογραίας κατὰ τὸν Πάπαν, καὶ κατέβη τὴν 25 μαΐου εἰς Ῥίον ὅπου παρέλαβε τοὺς τρισχιλίους ἱπποὺς του. Τὴν δὲ 2 ἰουνίου ἐξαπέστειλεν εἰς χρῆσιν τῆς ἐν Τριπολιτῇ φρουρᾷ δισχίλια τροφοφόρα ζῶα ὑπὸ τὴν συνοδίαν τοῦ φρουράρχου τῶν Πατρῶν Δελή-Ἀχμέτπασα.

Δύο ἡμισυ ἔτη παρήλθαν ἀφ' οὗ ἐπάτησε τὴν Πελοπόννησον ὁ Ἰβραήμης καὶ μεγάλα τὰ ἐντεῦθεν παθήματα τῶν Πελοποννησίων. Τὰ ζοφερά σπῆλαια, αἱ δυσανάβατοι ἀκρώρειαι, τὰ δυσπρόσιτα ἔλη, οἱ κρημνοὶ καὶ οἱ ἀπότομοι βράχοι ἦσαν τὰ μόνα ἀσφαλῆ κατοικητήριά των, τὸ χῶμα δὲ πολλάκις στρωμνὴ καὶ τροφὴ τὰ ἄγρια χόρτα ἐφονεύοντο, ἠχμαλωτίζοντο, ἐλαφυραγωγούντο, κατεστρέφετο ἡ πατρίς των, ἀλλὰ δὲν ἐπροσκύνουν. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ὅμως τούτων οἱ κάτοικοί τινων ἐπαρχιῶν ἀπηρνήθησαν τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα. Πρό τινος καιροῦ εἶχε μυστικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Ἰβραήμη εἰς τῶν ὑποπλαρχηγῶν τῆς ἐπαρχίας τῶν Πατρῶν, ὁ ἐκ Ζουμπάτης Δημήτρης Νενέκος (α). Οὗτος ἀπέρριψεν ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης τὸ προσωπεῖον, συνεξεστράτευσεν μετὰ τοῦ Ἰβραήμη κατὰ τῶν συμπολιτῶν του, καὶ συμβουλευσας αὐτὸν νὰ ἀνεξικακῇ καὶ νὰ πολιτεύεται τοὺς Ἕλληνας ἐπιεικῶς, ἐδείχθη θερμὸς ἀπόστολός του. Τὸ παράδειγμα καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἀρνησιπατρίδος Νενέκου, ἡ πλαστὴ ἐξημέρωσις τοῦ ἀγρίου Ἰβραήμη, αἱ εὐτυχεῖς ἐκστρατεῖαί του, ἡ ἀπελπισία τῶν λαῶν ἀπὸ πάσης ἀντιλήψεως καὶ ἡ γενικὴ παράλυσις τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων

τόσον ἐπηρέασαν τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων, ὥστε τὰ πλείστα χωρία τῶν ἐπαρχιῶν Πύργου, Γαστούνης, Πατρῶν, Βοστίτσης καὶ Καλαβρύτων ἐπροσκύνησαν, καὶ τὸ μόλυσμα φόβος μέγας ἦτο μὴ διεδίδετο καὶ ἄλλου· θεραπείαν τὸ κακὸν δὲν εἶχεν εἰμὴ τὴν ἐμφύχωσιν τῶν λαῶν διὰ τῆς συστάσεως ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου στρατοπέδων. Ἀκάματος ἐδείχθη ὁ Κολοκοτρώνης ἐν τῇ δεινῇ ταύτῃ ὥρᾳ· ἔγραψε παντοῦ ἀπειλῶν καὶ συμβουλευῶν, ἐκίνησε στρατιωτικὰ σώματα εἰς διάφορα μέρη τῆς Πελοποννήσου, προετοίμασε τὸ ἐν τῷ ὀμφαλῷ αὐτῆς φρούριον τῆς Καρυταίνης εἰς ἀντίστασιν καὶ καταφυγίον τῶν περιοικούντων, καὶ ἔστειλεν ἱκανοὺς στρατιώτας εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ μεγάλου Σπηλαίου καταφυγίου τῶν γειτωνικῶν ἐπαρχιῶν, διότι ἐμελέτα ὁ Ἰβραήμης νὰ τὸ πατήσῃ εἴτε ὡς ἐχθρὸς εἴτε ὡς φίλος.

Τὴν δὲ 13 ἰουνίου ἐπανῆλθεν ὁ Δελή-Ἀχμέτπασας ἐκ Τριπολιτσᾶς εἰς Πάτρας ἀφ' οὗ ἐξετέλεσεν εὐτυχῶς τὸ ἔργον του, καὶ τὴν 17 ἐξεστράτευσεν ὁ Ἰβραήμης εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Καλαβρύτων μηδεμίαν προξενήσας καθ' ὁδὸν κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Νενέκου βλάβην, καὶ ἐσκήνωσε κατὰ τὸ μετόχιον τοῦ μεγάλου Σπηλαίου, Σάλμενα, δύο ὥρας μακρὰν τῆς πόλεως τῶν Καλαβρύτων καὶ δύο ἡμισυ τοῦ μοναστηρίου· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔγραψε πρὸς τοὺς πατέρας περιποιητικῶ τῷ τρόπῳ προσκαλῶν αὐτοὺς εἰς τὸ στρατόπεδόν του ἵνα λάβωσι τὰ προσκυνοχάρτιά των καὶ συμβουλευέσωσιν ὡς ὑπηρεταί τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐλέους καὶ τῆς εἰρήνης τοὺς προκρίτους τῆς Πελοποννήσου νὰ μὴ γίνωνται ἀφορμὴ τῆς φθορᾶς τοῦ τόπου καὶ τῆς αἵματοχυσίας τῶν ἀδελφῶν των. Φοβηθέντες οἱ πατέρες ὑπεκρίθησαν ὑποταγὴν, ἀλλ' ἀπεποιήθησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ στρατόπεδόν του· ἀπήτησε καὶ ἐκ δευτέρου ὁ Ἰβραήμης τὴν παρουσίαν των ἐνώπιόν του ὡς ἀναγκαίαν, ἀλλὰ παρή-

κουσαν καὶ ἐκ δευτέρου ἐπαναλαμβάνοντες πάντοτε τὴν πρὸς τὴν ὑψηλὴν Πύλην πίστιν καὶ ὑποταγὴν τῶν τοῖς ἔγραψεν ὁ Ἰβραήμης καὶ τρίτην φορὰν αὐστηρότερον, καὶ ἐπειδὴ οὐδὲ τότε εἰσηκούσθη, ἀπεφάσισε νὰ τοὺς τιμωρήσῃ. Τὴν νύκτα τῆς 23 ἰουνίου ἀνέβησαν τρισχίλιοι περίπου ἐχθροὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν περὶ τὸν Νενέκον διὰ δυσβάτων μερῶν καὶ δι' ἀγνώστων μονοπατίων εἰς τὸν ὑπερκείμενον τοῦ μοναστηρίου ὑψηλὸν σταυρόν, καὶ ἐξημερώθησαν ἐνώπιον τῶν ἀπειθῶν πατέρων· ἑξακόσιοι ἦσαν οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ μοναστηρίου, κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, κατέχοντες νεοδημιότους τινὰς πύργους ἐνδυναμωθέντας πρὸ ὀλίγου διὰ κανονίων. Μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἤρχισεν ἡ μάχη καὶ διήρκεσε μέχρι τοῦ δειλινοῦ. Οἱ Τούρκοι ἀπέτυχαν καὶ ὠπισθοδρόμησαν αὐθημερὸν εἰς τὸ στρατόπεδόν των, ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληρώθησαν ἱκανοὶ ἐξ αὐτῶν ὡς πολλάκις ὀρμήσαντες, δώδεκα δ' ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀνδρέας Σαρδελιάνος. Τοιοῦτοτρόπως διετηρήθη καὶ τὴν φορὰν ταύτην τὸ μοναστήριον ἀπάτητον.

Μετὰ δὲ τὰ συμβάντα ταῦτα ὁ μὲν Ἰβραήμης ἐξεστράτευσεν πανστρατιᾷ εἰς Τριπολιτσάν· ὁ δὲ Νενέκος, ὅστις δὲν ἔπαυε δίδων τρανὰ δείγματα πίστεως πρὸς τοὺς καταστροφεῖς τῆς πατρίδος του καὶ τοὺς δημίους καὶ ἀνδραποδιστὰς τῶν συμπολιτῶν του, μετέβη μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς Πάτρας, συνηνώθησαν πολλοὶ τῶν ἐκεῖ Τούρκων, καὶ τὴν 3 ἰουλίου προσέβαλαν τοὺς περὶ τὸν Β Πετιμεζάν κατὰ τὸν ἅγιον Βλάσην καὶ τοὺς διεσκόρπισαν· προσέβαλαν τὴν 17 καὶ τοὺς περὶ τὸν Χελιώτην καὶ Φειζόπουλον κατὰ τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βοστίτης μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, καὶ κυριεύσαντες δι' ἐπανηλημμένων ἐφόδων τὸ ἔξωθεν ὀχύρωμα καὶ καταστρέψαντες ὅλους σχεδὸν τοὺς ἐν αὐτῷ, ὡς ἐξῆντα, ἀνεχώρησαν αὐθημερὸν πολλὰ καὶ αὐτοὶ παθόντες.

Φθάσας δὲ ὁ Ἰβραήμης εἰς Κατσάναν διήρесе τὸ στράτευμά του, καὶ τοὺς μὲν ἀπέστειλεν εἰς Λαγκάδια διὰ τῆς γεφύρας τῆς Κυρᾶς πρὸς ἀφανισμόν καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης, ὥς μὴ δεχομένων τὰ προσκυνοχάρτιά του (β), αὐτὸς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ὥδευσαν τὴν κατ' εὐθείαν ὅπως συνενωθῶσιν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Καρυταίνης.

Ταῖς ἡμέραις ἐκείναις εὐρίσκοντο περίπου δισχίλιοι Ἕλληνες ἐν Λιβαρτσίῳ ὑπὸ τὸν Πλαπούταν καὶ τὸν Γενναῖον πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν λαῶν. Οὗτοι μετέβησαν εἰς τὴν θέσιν Καρνέσι ὅπου ἦτον ὀχύρωμα ἐχθρικόν, ἀπεδίωξαν τοὺς Τούρκους καὶ τὸ ἐκυρίευσαν. Ἐξεφανερώθησαν αἶφνης οἱ περὶ τὸν Ἰβραήμην καὶ ἐφώρμησαν· οὗτοι ἀντεστάθησαν μέχρι τινός, ἀφῆκαν μετὰ ταῦτα τὸ ὀχύρωμα καὶ ἀπεμακρύνθησαν· ἐπέστρεψαν μετ' ὀλίγον καὶ ἠκροβολίσθησαν, ἀλλ' ἐπιφανέντος ἄλλου ἐχθρικοῦ σώματος ἀνεχώρησαν· 20 Τούρκοι καὶ 7 Ἕλληνες ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν. Μετὰ τὸν ἀκροβολισμόν τοῦτον εἰσηλθε τὸ ἐχθρικόν στράτευμα ὅλον εἰς Τριπολιτσάν, καὶ ἀρχομένου τοῦ ἰουλίου κατέβη εἰς Μεσσηνίαν ὅπου συγκατέβη καὶ ὁ Ἰβραήμπας.

Τὴν δὲ 26 ἐφάνησαν ἐμπροσθεν τῶν Κυτριῶν καὶ τῆς Σκαρδαμούλας δεκατέσσαρα πλοῖα ἐκπλεύσαντα τοῦ Νεοκάστρου, τὰ πλεῖστα φρεγάται καὶ κορβέτται καὶ ἔρριψαν αὐθημερὸν 1700 κανονιάς, ἀλλ' ἀντισταθέντων γενναίως τῶν Μανιατῶν ἀνεχώρησαν ἄπρακτα. Προσέβαλαν συγχρόνως οἱ ἐχθροὶ διὰ ξηρᾶς καὶ τοὺς ἐν Φρουτσάλα ὑπὸ τὸν Νικήταν, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ εὐδοκίμησαν. Τὴν δ' ἐπαύριον ἀνεχώρησαν ἐκ Νεοκάστρου εἰς Τριπολιτσάν συνοδεύοντες μέγα πλῆθος τροφοφόρων ζώων. Ὁ Νικήτας κατέλαβε τὸ στενόν, ἐνέδρευσε, ἐφόνευσέ τινας καὶ ἀφήρπασε μέρος τῶν τροφῶν· τοὺς προσέβαλε δὲ καὶ ἐπὶ τῆς διὰ τοῦ ἰδίου στενοῦ ἐπιστροφῆς

των· δέκα Ἑλληνες ἐπληρώθησαν ἐν ταῖς μάχαις ταύταις· μεταξὺ δὲ τῶν πεσόντων ἐχθρῶν ἐλέγετο ὅτι ἦτο καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας.

Ὁ δ' ἐπανελθὼν εἰς Πάτρας Δελῆ· Ἀχμέτπασας ἐξεστράτευσεν λήγοντος τοῦ ἰουλίου, διέβη ἀτουφέκιστος τὰ Σελλά, διεσκόρπισεν τοὺς ἐν τῷ χωρίῳ Κουνινᾷ ὑπὸ τὸν Φεῖζόπουλον καὶ τὸν Λεχουρίτην φονεύσας τινὰς αὐτῶν ἐν οἷς καὶ τὸν Γεώργιον Μωραίτην, καὶ προχωρήσας εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Ἀκράτας ἐπανῆλθεν εἰς Πάτρας· ἐξεστράτευσεν μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς Καφικαριᾶς πλησίον τῶν Λαπαναγῶν, χωρίου τῶν Καλαβρύτων, ὅπου ἔμαθεν ὅτι συνῆλθεν ἐλληνικὸν στράτευμα. Ἡ θέσις αὕτη ἔχει δύο πορείας, τὴν μὲν πρὸς τὸ μέρος τῶν Πατρῶν βατήν, τὴν δὲ πρὸς τὸ τῶν Καλαβρύτων καὶ τῆς Βοστίτης σχεδὸν ἄβατον. Ἐπὶ ταύτης ἐτοποθετήθησαν 1500 Ἑλληνες ὑπὸ τὸν Πλαπούταν, τὸν Μελετόπουλον, τὸν Ῥοδόπουλον, τὸν Χρήστον Φωτομάραν καὶ ἄλλους. Τὴν 26 αὐγούστου πρῶτ' ἐσκήνωσαν τετρακισχίλιοι ἐχθροὶ τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι, ἱππεῖς καὶ πεζοί, ὑπὸ τὴν θέσιν ἐκείνην, καὶ τὴν πρῶτην ὥραν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἀνέβησάν τινες αὐτῶν καὶ ἐπολέμησαν τοὺς Ἑλληνας· ἀλλὰ, μὴ δυνηθέντες νὰ προχωρήσωσιν διὰ τὸ κατωφερὲς καὶ κρημνῶδες τοῦ μέρους ἐκείνου, ἐπανῆλθαν τὸ ἑσπέρας εἰς τὰς σκηνάς των. Τὴν ἐπαύριον ἐκίνησαν πανστρατιᾷ κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος στήσαντες ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων δύο κανόνια· ἀλλ' οἱ Ἑλληνες τοὺς ἀντέκρουσαν κυλίοντες λίθους καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ στρέψωσι τὰ νῶτα· ἐφώρμησαν οἱ ἐχθροὶ καὶ μετὰ τὴν μεσημβρίαν, ἀλλ' ἔπαθαν καὶ τότε ὅσα καὶ τὴν πρῶϊαν. Ἰδόντες δὲ ὅτι ὀρμώντες ἐβλάπτοντο καὶ δὲν ἔβλαπταν, ἀπεχώρησαν καὶ ἤρχισαν νὰ κανονοβολῶσι τοὺς ἐχθροὺς των, ἀλλὰ σκότους γενομένου ἀνεχώρησαν. Πολλοὶ ἐπὶ τῆς διημέ-

ρου μάχης ἐχθροὶ τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν, καὶ τινες ἠχμαλωτίσθησαν, ἐν οἷς καὶ δύο σημαιοφόροι· τρεῖς δὲ Ἕλληνες ἐφονεύθησαν καὶ δέκα ἐπληγώθησαν. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην οἱ μὲν Ἕλληνες κατέβησαν εἰς Πετσακοὺς δύο ὥρας μακρὰν τῆς Καφικαριᾶς, οἱ δ' ἐχθροὶ διασκορπισθέντες εἰς τὰ χωρία τὰ ἐλεηλάτησαν, καὶ συνενωθέντες πάλιν εἰς Βοστίτσαν ἐστράτευσαν πρὸς τὸ Διακοπτὸν ὅπως προχωρήσωσι κατὰ τὴν Ἀκράταν· ἀλλ' εὐρόντες ἀντίστασιν προκαταλαβόντων αὐτὸ τῶν ἐν Πετσακοῖς Ἑλλήνων ὠπισθοδρόμησαν εἰς Βοστίτσαν.

Ἐπικειμένης δὲ τῆς συγκομιδῆς τῆς σταφίδος ἀμφιβάλλετο ἂν θὰ ἦσαν συγκομισταὶ οἱ Τοῦρκοι ἢ οἱ Χριστιανοί. Οἱ πατέρες τοῦ Σπηλαίου ἐκάλεσαν τοὺς περὶ τὸν Κολοκοτρώνην εἰς ὑπεράσπισιν τῆς ιδιοιτησίας τῶν ἐπὶ ἀντιμισθία. Ἦλθαν οἱ κληθέντες, ἀλλ' οὔτε τῶν πατέρων οὔτε τῶν ἄλλων τὴν ιδιοκτησίαν ἐδυνήθησαν νὰ προστατεύσωσιν ὥς κειμένην ἐπὶ πεδιάδος· οἱ δὲ ἐχθροὶ μετεκόμισαν τὴν σταφίδα εἰς τὰ πλοῖά των, ἐπανήλθαν εἰς Πάτρας καὶ ἀνεχώρησαν μετὰ τινος ἡμέρας εἰς Νεόκαστρον ὑπὸ τὸν Δελῆ· Ἀχμέτπασαν διὰ Γαστούνης καὶ Πύργου.

Ἀπάρας δὲ ὁ Κοχράνης τοῦ Πόρου τὰ τέλη ἰουνίου περιῆλθε τὸ Αἰγαῖον ἐπὶ εἰσπράξει τῶν ἐθνικῶν προσόδων εἰς κίνησιν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, καὶ ἐπέβαλεν εἴκοσι χιλιάδων διστήλων φόρον ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους τῆς Σύρας· ἐπεσκέφθη μετὰ ταῦτα τὸ Ναύπλιον διαρκοῦντος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἐπανήλθεν εἰς Πόρον καὶ ἀπέπλευσε τὴν 15 ἰουλίου πρὸς τὰ μεσημβριὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου οὐδενὸς ἄλλου πλοίου συνοδεύοντος τὴν Ἑλλάδα. Τὴν ἐπαύριον ἀπήντησε τὸν Σωτῆρα δικάταρτον πλοῖον δωρηθὲν παρὰ τῆς ἐν Παρισσίοις φιλελληνικῆς ἐταιρίας, καὶ διοικούμενον παρὰ τοῦ Ἀγγλοῦ Θωμᾶ, καὶ

τὸ συμπαρέλαβε· τὴν δὲ 18 καθ' ἣν ἔπλεαν τὰ δύο ταῦτα πλοῖα ἔξωθεν τοῦ Νεοκάστρου, ἐφάνησαν 16 ὀθωμανικὰ ἐρχόμενα ἀπ' ἄρκτου εἰς Νεόκαστρον ὑπὸ ἐναντίον ἄνεμον· ἐξ αὐτῶν μία κορβέττα, δύο βρίκια καὶ δύο γολέτται ἀπεκόπησαν ἔνεκα τῆς ἀντιπνοίας καὶ ἔπλεαν παρὰ τὴν παραλίαν τῆς Ζακύνθου· ἐπέπλευσαν ἡ Ἑλλὰς καὶ ὁ Σωτήρ καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 20 τὰ κατέφθασαν ἔμπροσθεν τῆς Γλαρέντσας καὶ τὰ προσέβαλαν· καὶ ἡ μὲν Ἑλλὰς ἐκυρίευσεν τὴν κορβέτταν μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτῆς, εἰς 300 συμπληρουμένου, 25 ἐν οἷς καὶ ὁ πλοίαρχος καὶ ὁ ὑποπλοίαρχος, καὶ ἐπληγώθησαν 35, ἐπληγώθησαν καὶ 2 τοῦ πληρώματος τῆς φρεγάτας· ὁ δὲ Σωτήρ ἐκυρίευσεν μίαν γολέτταν φονευθέντων καὶ πληγωθέντων ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτῆς 15, τὰ δὲ ἄλλα τρία πλοῖα κατέφυγαν εἰς Πάτρας. Ἡ γολέττα ἦτο τουνεζικὴ δέκα κανονίων, ἡ δὲ κορβέττα 28 κανονίων καὶ ἐφημίζετο ὡς ἡ ταχυπλουστέρα τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. Εὐρέθησαν δὲ ἐν αὐτῇ εἴκοσι αἰχμαλωτίδες. Τὴν 2 αὐγούστου κατέπλευσεν ἡ Ἑλλὰς, ὁ Σωτήρ καὶ αἱ δύο λείαι εἰς Πόρον, ἀποβιβασθέντων τῶν παραδοθέντων Τούρκων σῶων καὶ ἀβλαβῶν εἰς Κρήτην.

Ὁ δὲ Κοχράνης διέταξε νὰ συναχθῇ ἐκ νέου ὁ στόλος εἰς Σπέτσας, ὅπου ἔπλευσε καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν 24 αὐγούστου· τὴν δὲ ἐπαύριον συνέβη τὸ ἐξῆς. Ἐπλεεν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Λουκιανοῦ Βοναπάρτου, ὅστις πληγωθείς κατὰ περίστασιν εἰς τὴν κοιλίαν ὑπὸ τῆς πιστόλας του, ἐν ᾧ τὴν ἐξεκρέμα, ἀπέθανεν αὐθωρί. Ὁ Κοχράνης, διατάξας νὰ ταριχεύσωσι καὶ ἀποκομίσωσι τὸν νεκρὸν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Σπετσῶν μέχρι δευτέρας διαταγῆς του, ἀπέπλευσε παραγγείλας νὰ μεταπλεύσωσι τὰ πλοῖα εἰς Βάτικα, ἀφ' οὗ συναχθῶσιν ὅλα, καὶ νὰ

τὸν προσμείνωσιν. Συνήχθησαν τὰ πλοῖα, μετέπλευσαν ὅπου παρήγγειλεν, καὶ τὴν 1 Σεπτεμβρίου ἀνέπλευσαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του· ἦσαν δὲ ὅλα εἴκοσι τρία, ὃ ἐστὶν ἡ Ἑλλάς, ἡ Καρτερία, ὁ Σωτήρ, δύο τρικάρτα, ἔνδεκα βρίκια, τέσσαρα πυρπολικά καὶ τρεῖς κανονοφόροι. Τὴν 6 Σεπτεμβρίου τὸ πρῶν ἡγουροβόλησεν ὅλος ὁ στόλος ἀπέναντι τοῦ Μεσολογίου, αἱ δὲ τρεῖς κανονοφόροι ὅσον ἐδύναντο πλησιέστερον τοῦ Βασιλαδίου· ἐπειδὴ δὲ τὰ πλοῖα ἦσαν ὑπ' ἄλλην σημαίαν, οἱ ἐπὶ τοῦ Βασιλαδίου Τοῦρκοι δὲν ὑπώπτευσαν κατ' ἀρχὰς ὅτι ἦσαν ἑλληνικά. Τὴν πρώτην δὲ ὥραν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐμβήκεν ὁ Κοχράνης εἰς πλοιάριον, ἐπλησίασε τὸ Βασιλάδι καὶ ἔρριψε πυροσύφωνας, ἀλλ' οὐδεὶς εἰσέπεσεν· ἐκανονοβόλησαν καὶ αἱ κανονοφόροι, ἀλλὰ καὶ αὗται ἀνωφελῶς. Ἐξύπησαν τότε οἱ Τοῦρκοι καὶ ἀντεκανονοβόλησαν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι εἰς μάτην. Ἐπανελήφθη καὶ τὴν ἐπαύριον ὁ κανονοβολισμός, καθ' ὃν ἐπληγώθησαν βαρέως δύο ναῦται μιᾶς τῶν κανονοφόρων, οἵτινες μετεκομίσθησαν χάριν θεραπείας εἰς τὴν Ἑλλάδα· οἱ δὲ λοιποὶ τῆς αὐτῆς κανονοφόρου μὴ πεισθέντες νὰ πλησιάσωσιν ἐκ νέου ὡς διετάχθησαν, ἐτέθησαν κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχιναάρχου ἐν τινι λέμβῳ καὶ περιεφέροντο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στόλου ὑπὸ τὸν ἦχον τοῦ τυμπάνου πρὸς καταισχύνην καὶ ποινὴν τῶν ὡς ἀπειθῶν καὶ φυγομάχων. Ἐν τοσούτῳ ἐτοιμάσθη ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος εἰς βομβολισμόν σχεδία, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐβομβολήθη ἐκεῖθεν τὸ Βασιλάδι, ἀλλ' οὐδεμίαν ἔπαθεν οὐδὲ τότε ζημίαν. Ἰδὼν δὲ ὁ Κοχράνης ὅτι δι' αὐτῶν τῶν τρόπων δὲν κατωρθοῦτο ὁ σκοπὸς του, ὃ ἐστὶν ἡ κυρίευσις τοῦ Βασιλαδίου, διέταξε τὰς λέμβους τῶν πλοίων ἐπὶ τῇ συμβουλῇ τοῦ Μιαούλη νὰ ἔμβωσι διὰ τοῦ στενοῦ αὐλακος τοῦ Προκοπανίστου καὶ νὰ τὸ ἀποκλείσωσιν. Ἡ διαταγὴ του ἐπιτυχῶς ἐξετελέσθη ὑπὸ

τὴν ὁδηγίαν τινῶν Μεσολογγιτῶν εἰδότες τὸν εἰσπλουν ἀλλὰ δὲν ἐτελεσφόρησε, προλαβόντων τῶν ἐν τῇ πόλει Τούρκων καὶ ἐφοδιασάντων τὴν προτεραίαν τὸ Βασιλάδι διὰ παντὸς ἀναγκαίου· μετὰ τὴν ἀνωφελῆ ταύτην δοκιμὴν ἀνήχθη ὁ στόλος· ἑναπέμειναν δὲ ὁ Σωτήρ, δύο κανονοφόροι, δύο γολέτται καὶ ἡ Καρτερία, ἣτις ἀνάψασα ἐξ ἀπροσεξίας ἐκινδύνευσε νὰ καῇ. Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἔφθασεν εἰς Ἑλλάδα καὶ τὸ πρὸ καιροῦ κατασκευαζόμενον ἐν Ἀγγλίᾳ δεύτερον ἀτμόπλουν, ἡ Ἐπιχείρησις.

Ἐπειδὴ δ' ἐγνώσθη ὅτι ἐντὸς τοῦ κορινθιακοῦ κόλπου ἦσαν πλοῖα τινα τουρκικά, διέπλευσαν τὴν 9 Σεπτεμβρίου ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ εἰς ἄλωσιν ἢ καταστροφὴν αὐτῶν αἱ δύο γολέτται καὶ ὁ Σωτήρ ῥυμουλκῶν μίαν κανονοφόρον ὑπὸ τὸν κανονοβολισμὸν τῶν ἐπὶ τοῦ στόματος φρουρίων· τὴν ἐπαύριον πνέοντος σφοδροῦ ἀνέμου ἐδοκίμασε νὰ διαπλεύσῃ καὶ ἡ Καρτερία ἰστιοφοροῦσα δι' ἑλλειψιν γαιανθράκων· ἀλλὰ προχωρήσασα ἔπεσεν εἰς γαλήνην καὶ ἔμεινεν ἔξωθεν μέχρι τῆς 11, καθ' ἣν ῥυμουλκουμένη παρ' ἄλλης κανονοφόρου διέπλευσε καὶ αὕτη ἀβλαβής. Ἦσαν ἐν τῷ λιμένι τῶν Σαλῶνων τρία ἐμπορικὰ αὐστριακὰ καὶ ἐννέα τουρκικά, τούτέστι μία γολέττα 14 κανονίων, ἐν βρίκι 16, τρεῖς μικρότεραι γολέτται, δύο ἔνοπλα φορτηγὰ καὶ δύο κανονοφόροι· ἐπροστατεύοντο δὲ τὰ πλοῖα ταῦτα ὑπὸ τινος κανονοστασίου ἐπὶ τῆς ξηρᾶς.

Πρὶν δὲ διαπλεύσῃ ἡ Καρτερία ἐκινήθησαν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων ὁ Σωτήρ καὶ αἱ δύο γολέτται· ἀλλὰ πνέοντος βιαίου ἀνέμου ἀπέτυχαν καὶ κατέφυγαν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Λουτρακίου. Τὴν δὲ 14 ἔπλευσεν ἡ Καρτερία μετὰ τῆς παρακολουθούσης αὐτὴν κανονοφόρου πρὸς τὸν λιμένα τῶν Σαλῶνων, καὶ φθάσασα εἰς τὸ στενότερον αὐτοῦ μέρος ἠναγκάσθη ἐξ αἰτίας ἐναντίου ἀνέμου νὰ ποδίσῃ. Τὴν

δὲ 18 ἐπανεπλευσεν εὐτυχῶς εἰς τὸν αὐτὸν λιμένα καὶ συνεπανεπλευσαν καὶ ὁ Σωτὴρ καὶ τὰ λοιπὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ἐπῆραν τὰ τρία αὐστριακὰ ὡς παραβιάσαντα τὸν ἀποκλεισμόν, κατέστρεψαν ἑπτὰ ἐκ τῶν ἐννέα τουρκικῶν καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐχθροὺς· ἐπληγώθησαν δὲ ἐπὶ τῆς ναυμαχίας ταύτης ἐλαφρῶς μὲν ὁ πλοίαρχος τοῦ Σωτῆρος Θωμᾶς εἰς τὸν πόδα, βαρέως δὲ ὁ ὑποπλοίαρχός του Σκάνλανος (Scanlan) Ἰρλανδός.

Ὁ δὲ Ἰβραήμης ἀσχοληθεὶς παντοίοις τρόποις μετὰ τὴν εἰς τὰ φρούρια ἐπάνοδόν του νὰ ἐφελκύσῃ τοὺς Μεσσηνίους ὅπως ἐφείλκυσε τοὺς Ἀχαιοὺς, διήρесе τὸ στράτευμά του, καὶ τὴν 20 Σεπτεμβρίου τοὺς μὲν ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἄνω, τοὺς δὲ εἰς τὴν κάτω Μεσσηνίαν πρὸς ἐρήμωσιν τοῦ τόπου, ἃν οἱ κάτοικοι δὲν ἐπροσκύνουν. Ἐκάλεσεν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τούτου τοὺς κατοίκους εἰς ὑποταγὴν καὶ μὴ εἰσακουσθεῖς(γ) διέταξε τὴν πελέκησιν ὅλων τῶν καρπύμων δένδρων καὶ τὴν πυρπόλησιν τῶν χωρίων. Οὐδέποτε τὰ ἐχθρικὰ στρατεύματα ἐφάνησαν τόσον φθοροποιὰ ὅσον ἐν τῇ παρούσῃ ἐκστρατείᾳ. 60,000 ἐλογίσθησαν αἱ κατακοπεῖσαι συκαί, καὶ 25,000 αἱ ἐλαῖαι καὶ αἱ συκαμινεαί· καπνοὶ δὲ καὶ φλόγες πολὺήμεροι ἐσκέπαζαν τὸν ὀρίζοντα.

1827.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΘ.

Ἐξωτερικὴ πολιτικὴ.—Συνθήκη τῆς 24 ἰουνίου.—Ναυμαχία ἐν Νεοκάστρῳ τὴν 8 ὁκτωβρίου.—Ἀναχώρησις τῶν πρέσβεων τῶν συμμάχων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ ἔτος παρήλθεν ἀφ' οὗ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Κάννιγκ ἀνεδέχθη κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεώς του τὸν συμβιβασμὸν Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, καὶ δὲν ἴσχυσαν παντάπασιν οἱ λόγοι του. Ἀγέρωχος πάντοτε ἡ Πύλη ἀγερωχοτέρα ἐδείχθη μετὰ τὴν κυρίευσιν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τὴν στενὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν, θεωροῦσα ἐπικειμένην τὴν παντελῆ καταστροφὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Ὁ Κάννιγκ μὴ θέλων νὰ παρεμβάλῃ εἰς τὴν διαπραγματεύσιν νέα προσκόμματα δὲν ἐπρόσφερεν ἐγγράφως τὴν μεσιτείαν τῆς αὐλῆς του εἰμὴ τὴν 24 ἰανουαρίου τοῦ ἔτους τούτου. Τὸν αὐτὸν δὲ μῆνα ἡ ἐχθρὸς πάντοτε πρὸς τὴν Ἑλλάδα διακειμένη αὐλὴ τῆς Αὐστρίας προθεμένη νὰ διασκεδάσῃ τὰς ὑπὲρ αὐτῆς σωτηρίους ταύτας προσπάθειας ἔστειλεν εἰς Ἑλλάδα ἀξιωματικόν της καὶ ἀνήγγειλεν, ὅτι περὶ πολλοῦ ποιούμενη τὰ συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων ἐτοίμη ἦτο νὰ ἔλθῃ εἰς ἀντίληψίν των καὶ μεσιτεύσῃ παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ἃν ἐπεκαλοῦντο τὴν συνδρομὴν της. Ἡλ-

πιζε δὲ νὰ εἰσακουσθῇ διὰ τὴν μέχρι τότε ἀποτυχίαν τῆς μεσιτείας τῆς Ἀγγλίας καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἀπελπισίαν τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὰ κακὰ ὅσα ἔπασχεν ἡ Ἑλλὰς ἀδιακόπως καὶ ἐκ τῆς πολιτικῆς τῆς αὐτῆς ταύτης καὶ ἐκ τῆς αἰσχροῦς διαγωγῆς τοῦ πολεμικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ της, καὶ ὑποπτεύουσα ἐπιβουλὴν ἀπεποιήθη τὴν προσφορὰν της.

Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἀφ' οὗ ὁ Κάννιγκ ἐπρόσφερε τῇ Πύλῃ ἐγγράφως τὴν μεσιτείαν τῆς αὐτῆς του, ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ πρέσβυς τῆς Ῥωσσίας Ῥιβωπιέρρος, εἰς τῶν δύο ἐν Ἀκερμάνῃ πληρεξουσίων της, καὶ ἐσύστησε καὶ οὗτος θερμῶς τὴν πρότασιν τοῦ Κάννιγγος. Εἰς ἔνδειξιν δὲ τῆς ἀνάγκης τῆς περὶ ἧς ἐπρόκειτο εἰρηνοποιήσεως ἀνέφεραν ἀμφότεροι τὴν πολυετὴ παράτασιν τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἑλλάδος, τὴν εἰς παῦσίν του ἀνικανότητα τῆς Πύλης, τὴν ἐντεῦθεν αἵματοχυσίαν καὶ καταστροφὴν, τὴν βλάβην τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου ἐξ αἰτίας τῆς ἀναφυσίσης πειρατείας καὶ τὴν ὑπόθαλψιν τοῦ διὰ τόσων θυσιῶν καὶ ἀγώνων σβεσθέντος ἀλλὰ μὴ ἀποσβεσθέντος φιλοταράχου πνεύματος τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης. Γνωστοποιοῦντες δὲ κατὰ πρώτην φορὰν καὶ τὴν ἐπὶ σκοπῷ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος εἰρηνοποιήσεως γενομένην πρᾶξιν ἐν Πετροπόλει καὶ συνιστῶντες τοὺς ὅρους αὐτῆς ἐσυμβούλευαν τὴν Πύλῃν δεχομένη τὴν μεσιτείαν νὰ προοιμιάσῃ διὰ τῆς παύσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν· ἔλεγον δὲ ὅτι, ἂν ἄλλως ἐπολιτεύετο, θὰ ἠναγκάζοντο αἱ Δυνάμεις νὰ σχετισθῶσι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἡ Πύλη συμφέρον ἔχουσα ἐξ αἰτίας τῶν εὐτυχῶν προόδων της καὶ κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα καὶ κατὰ τὴν Πελοπόννησον ν' ἀναβάλλῃ τὴν ἀπάντησίν της, μόλις τὴν ἔδωκε τὴν 28 μαΐου, ἴσως τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἔμαθε τὴν παράδοσιν τῶν Ἀθηνῶν· διὰ τῆς ἀπαντήσεως δὲ ταύτης,

δι' ἧς ἔθετεν ἀρχάς τινας καθ' ἃς καθίστανται, συντηροῦνται καὶ διωικοῦνται κατὰ θείαν νεῦσιν αἱ κοινωνίαι, καὶ δὲν ἐπιτρέπεται ἡ παρέμβασις μιᾶς Δυνάμεως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ἄλλης, καὶ δι' ἧς ἔλεγεν, ὅτι ὅλαι αἱ διατάξεις αὐτῆς θεμελιοῦνται ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ νόμου, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι καὶ δίκαιαι καὶ ἀμετάτρεπτοι, διεσάλπιξε τὴν πρὸς τοὺς ῥαγιάδας γενναιότητα τῶν Μουσουλμάνων καὶ ἰδιαιτέρως τὰ καλὰ ὅσα οὗτοι ἀπελάμβαναν ὑπὸ τὴν ἀγαθοποιὸν σκιὰν τοῦ θρόνου τοῦ τωρινοῦ σουλτάνου, ἐμέμφετο τὴν ἀχαριστίαν τῶν ἀποστατῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸν μεγαλόδωρον αὐθέντην των, κατέκρινε τὰς κατὰ τῶν Μουσουλμάνων ἀπανθρωπίας των, ἐκήρυττε τὴν μεγάλην μακροθυμίαν της, τὴν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ νόμου πρὸς πάντας πάντοτε τοὺς Ἑλληνας ἐπιεικὴ διαγωγὴν της, καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἐν μετανοίᾳ προσερχομένους εὐσπλαγχνίαν της· διετείνεται δὲ ὅτι περὶ πολλοῦ ποιουμένη τὴν ἐπάνοδον τῆς ἡσυχίας ἠγωνίζετο νὰ καταστέλλῃ τὴν ἀποστασίαν, ἀλλὰ ξένοι τὴν ὑπέθαλπαν καὶ τὴν διετήρουν, καὶ ἡ κυβέρνησις τῶν ξένων τούτων (ἐνόει δὲ τὴν ἀγγλικὴν) ἐπροφασίζετο, ὅτι δὲν ἠμπόρει νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ παραβαίνουσα τοιοῦτοτρόπως ὅσα κυβέρνησις ὧφειλε πρὸς φιλικὴν κυβέρνησιν· ἠπόρει δὲ πῶς Δυνάμεις τινὲς ἐσυνθηκολόγησαν περὶ τῶν ἀφορώντων τοὺς ἀποστάτας ὑπηκόους της παρὰ γνώμην καὶ ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῆς, καὶ πῶς ἐπέμβαιναν παρὰ τὸ δημόσιον δίκαιον εἰς τὰ ἐσωτερικά της, ἐν ᾧ αὕτη εἶπε ῥητῶς καὶ ἐπανειλημμένως ὅτι ἀπεποιεῖτο πᾶσαν ξένην παρέμβασιν· ὑπενθύμιζε δὲ ὅτι καὶ ὁ λόρδος Στραγκφόρδος ἐπανελθὼν ἐκ Βερώνης τὴν ἐβεβαίωσεν ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν ἀνάκτων, ὅτι εἰς αὐτὴν καὶ μόνην ἀπέκειτο νὰ πράξῃ ὅ,τι ἔκρινεν ὡς πρὸς τοὺς ἀπειθεῖς ῥαγιάδας της, καὶ ὅτι οἱ ἐν Ἀκερμάνῃ πληρεξούσιοι τῆς Ῥωσσίας εἶπαν, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ περιωρίζετο εἰς μόνην τὴν

ἐξίσασιν τῶν ἰδιαιτέρων διαφορῶν του (α), καὶ σκοπὸν δὲν εἶχε νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος ἡπόρει δὲ πῶς δὲν ἐσυστέλλοντο αἱ Δυνάμεις λέγουσαι ὅτι ἐπὶ τῇ μὴ παραδοχῇ τῆς μεσιτείας σκοπὸν εἶχαν νὰ θεωρήσωσιν ὡς Δύναμιν συμμορίαν ληστῶν, καὶ πῶς, προκειμένου λόγου περὶ τῶν ἀφορώντων τὴν νόμιμον ἐξουσίαν τῆς Πύλης ἐπὶ τῶν ἀποστατῶν ὑπηκόων της, ἀνέφεραν τὰς λέξεις μεσιτείαν, οὐδετερότητα, ἀνακωχήν, εἰρηνοποιήσιν, ἐν ᾧ αἱ λέξεις αὗται ἀναφέρονται μόνον ὡς πρὸς σχέσεις κράτους πρὸς κράτος ἡρνεῖτο δὲ ὅτι ἐξ αἰτίας τῶν ταραχῶν ἐζημιούτο τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον λέγουσα, ὅτι μόνον τὰ συμφέροντα αὐτῆς ἔπασχαν, καὶ ἐπανελαμβάνουσα ὅτι οὔτε εἰς βλάβην οὔτε εἰς ὕβριν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐκινεῖτο οὐδὲ κατεφέρετο καθ' ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ μόνον κατὰ τῶν ταραχοποιῶν παραπονουμένη δὲ ὅτι αἱ Δυνάμεις κακῶς πολιτευόμεναι ἐνεθάρρουν τοὺς ἀποστάτας λόγῳ καὶ ἔργῳ ἔλεγεν, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἀπηρνεῖτο τὰ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος δίκαιά της, καὶ οὐδέποτε θὰ παρέβαινε ἐνδίδουσα τὰ παραγγέλματα τοῦ ἱεροῦ νόμου· διεκήρυττε δ' ἐπὶ τέλους διὰ τελευταίαν φορὰν, ὅτι ἀπέρριπτε διὰ παντὸς πᾶσαν ξένην μεσιτείαν καὶ πᾶσαν παρέμβασιν, ὅτι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γνώμης ἦσαν κατὰ τοῦτο καὶ ὁ σουλτάνος καὶ οἱ ὑπουργοὶ του καὶ τὸ ἔθνος ὅλον τῶν Μουσουλμάνων, καὶ ὅτι ἐπεθύμει νὰ παύσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς αἱ ξέναι Δυνάμεις τοῦ νὰ τὴν ἐνοχλῶσι περὶ τούτου.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐματαιοπόνουν οἱ πρέσβεις ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡ Ῥωσσία καὶ ἡ Ἀγγλία αἱ ἐπ' εἰρηνοποιήσει τῆς Ἑλλάδος συνδεθεῖσαι κατεγίνοντο νὰ παραλάβωσι καὶ τὰς τρεῖς ἄλλας μεγάλας αὐλὰς συνεργούς· ἀλλ' ἡ μὲν Πρωσσία ἀπεποιήθη ἐπὶ λόγῳ, ὅτι δὲν εἶχε τὸ αὐτὸ συμφέρον καὶ ὑπεσχέθη μόνον τὴν φιλικὴν παρὰ τῇ Πύλῃ σύμπραξιν

της. Ἡ δὲ Αὐστρία, ἡ πρώτη ἄλλοτε προτείνασα τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπήντησεν ἐλθούσης τῆς κρισίμου ταύτης ὥρας, ὅτι ἔχαιρε μὲν ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῶν δύο αὐλῶν εἰς κατά-
 παυσιν τῶν μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων ἐχθρο-
 πραξιῶν, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρει ν' ἀναδεχθῇ ἐπὶ αἰ-
 τήσει ἀποστατῶν μεσιτείαν προθεμένην ἀπόσπασιν
 μεγάλου μέρους τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ
 σουλτάνου, δὲν ἀπεποιεῖτο ὅμως οὐδ' αὐτὴ τὴν παρὰ
 τῇ Πύλῃ φιλικὴν συνδρομὴν της. Μόνῃ ἡ γαλλικὴ
 κυβέρνησις πρόθυμος ἐφάνη. Ἡ ἐν Γαλλίᾳ ὑπερισχύ-
 σασα κοινὴ γνώμη ὑπὲρ Ἑλλάδος, αἱ ἐν ἀμφοτέραις
 ταῖς βουλαῖς βαρεῖαι καὶ συνεχεῖς προσβολαὶ κατὰ τοῦ
 ὑπουργείου ὡς τουρκίζοντος, καὶ ἡ αἰέποτε εὐμενὴς
 πρὸς τὸν χριστιανικὸν ἀγῶνα διάθεσις τοῦ βασιλέως
 ἐπερρέεσαν ἐπὶ τέλους τὴν ἐπὶ Βιλλέλου κυβέρνησιν
 καὶ τὴν ἠνάγκασαν ὅχι μόνον ν' ἀσπασθῇ τὴν ὑπὲρ
 τῶν Ἑλλήνων πρᾶξιν τῶν δύο Δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ νὰ
 προβάλλῃ ἵνα μετασχηματισθῇ ἡ πρᾶξις αὕτη εἰς συν-
 θήκην, ἐγγυηθῇ παρὰ τῶν τριῶν Δυνάμεων ὅ,τι ὀρισθῇ,
 καὶ πειθαναγκασθῇ ἡ Πύλη εἰς παραδοχὴν αὐτῆς·
 συνέταξε δὲ ἐπὶ τῇ ἀξιώσει Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας
 καὶ τὴν συνθήκην, ἣτις τροπολογηθεῖσα ὑπεγράφη ἐν
 Λονδίῳ τὴν 24 ἰουνίου ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων τῶν
 τριῶν Δυνάμεων ὀρίζουσα ἐν συνόψει τὰ ἐξῆς.

“ Αἱ Δυνάμεις νὰ προσφέρωσι τῇ Πύλῃ τὴν μεσι-
 “ τεῖαν των εἰς συνδιαλλαγὴν αὐτῆς καὶ τῶν Ἑλλή-
 “ νων, καὶ ν' ἀπαιτήσωσιν ἄνευ ἀναβολῆς ἀνακωχὴν.

“ Οἱ Ἕλληνες νὰ κυβερνῶνται ὑπὸ τὴν κυριαρ-
 “ χίαν τοῦ σουλτάνου ἐπὶ ἐτησίῳ φόρῳ ὑπὸ Ἀρχῶν
 “ ἐκλεγομένων παρ' αὐτῶν συνευδοκοῦντος καὶ τοῦ
 “ σουλτάνου.

“ Οἱ Ἕλληνες νὰ οἰκειοποιηθῶσι τὴν παρ' αὐτοῖς
 “ ἰδιοκτησίαν τῶν Τούρκων ἀποζημιοῦντες αὐτοὺς.

“ Ἡ ὁροθετικὴ γραμμὴ νὰ χαραχθῇ μετὰ ταῦτα.

“ Μηδεμίαν ὠφέλειαν νὰ ζητήσωσιν αἱ Δυνάμεις
 “ δι’ ἑαυτὰς ἢ διὰ τοὺς ὑπηκόους των.

“ Ν’ ἀσφαλισθῶσιν οἱ συμβιβασθησόμενοι ὅροι
 “ ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν Δυνάμεων ὅπως μετὰ ταῦτα
 “ ἐγκριθῇ.”

Καὶ ταῦτα μὲν διέταττε φανερᾷ ἡ συνθήκη· κατὰ
 πρότασιν δὲ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως τῆς ὑπὲρ
 πᾶσαν ἄλλην προθεμένης νὰ φέρῃ εἰς αἴσιον καὶ ταχὺ
 πέρας τὴν συνθήκην, ὑπεγράφησαν ταῦτοχρόνως καὶ
 οἱ ἐξῆς μυστικοὶ ὅροι.

“ Ἄν ἡ Πύλη δὲν δεχθῇ ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς τὴν με-
 “ σιτείαν τῶν Δυνάμεων, νὰ συνδέσωσιν αὐταὶ ἐμπο-
 “ ρικὰς καὶ προξενικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Ἑλλήνων.
 “ Ἄν δὲ ἡ Πύλη δὲν δεχθῇ τὴν ἀνακωχὴν ἢ οἱ Ἑλ-
 “ ληνες ἀποποιηθῶσι τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς, νὰ κηρύ-
 “ ξωσιν αἱ Δυνάμεις, ὅτι καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει
 “ προτίθενται νὰ τὴν πραγματοποιήσωσι διὰ τῶν
 “ καταλληλοτέρων τρόπων ἀμέτοχοι πάντοτε τῶν ἐχ-
 “ θροπραξιῶν τῶν ἀλληλομαχοῦντων. Ἄν δὲ παρὰ
 “ πᾶσαν προσδοκίαν ἡ Πύλη θεωρήσῃ τ’ ἀνωτέρω
 “ ἀνεπαρκῆ εἰς παραδοχὴν τῶν προτάσεών των, ἢ οἱ
 “ Ἕλληνες ἀπορρίψωσι τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης, αἱ
 “ Δυνάμεις νὰ μὴ παύσωσιν οὐδὲ τότε ἐργαζόμεναι
 “ εἰς εὐόδωσιν τῆς προκειμένης εἰρηνοποιήσεως ἐφ’ ᾧ
 “ ὅρων ἔθεσαν.”

Μοναδικὸν φαίνόμενον τῆς αἰείποτε ἰδιοτελοῦς πο-
 λιτικῆς θὰ θεωρήσῃ τὴν συνθήκην ταύτην ὅστις
 συλλογισθῇ ὑπὸ ποίων, κατὰ ποίας περιστάσεις, διὰ
 ποῖα τέλη, καὶ ὑπὲρ ποίων ἀρχῶν ὑπεγράφη. Ὅσα
 αἱ Δυνάμεις διεσάλπισαν καὶ ἐν Λαῦβάχῃ καὶ ἐν
 Βιέννῃ κατὰ τῶν εἰς βλάβην τῆς ἐξουσίας εἰς ἣν
 ὑπάγονται ἐξανισταμένων λαῶν ὅλα διὰ τῆς συνθή-
 κης ταύτης ἐματαιώθησαν. Ἡ συνθήκη ἐπρόσφερε
 θῦμα εἰς ἐξιλέωσιν τῶν λαῶν τὰς ἀρχὰς τῆς ἱερᾶς συμ-
 μαχίας, ἐμυκτήρισε τὴν ὑπὸ τὸ ἱερὸν ὄνομα αὐτῆς

ἀνίερὸν πολιτικὴν τῶν αὐλῶν βάσιν ἀληθῇ ἔχουσαν τὴν φιλαρχίαν αὐτῶν καὶ τὴν καταπίεσιν τῶν λαῶν, καὶ καθιέρωσε νέον δημόσιον δίκαιον νομιμοποιούσα ἀνέγερσιν τυραννουμένων κατὰ τυραννούντων. Ὡς αἷτια δὲ τῆς συνθήκης ταύτης ἀνεφέροντο ὁ παρατεινόμενος αἱματώδης καὶ καταστρεπτικὸς πόλεμος, ἡ κορυφωθείσα ἀταξία καὶ ἀναρχία, καὶ ἡ ἐντεῦθεν πηγάσασα εἰς βλάβην ὅλου τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου πειρατεία· ἀλλ' ἀπεσιωπήθησαν τὰ δύο ἰσχυρότερα αἷτια, ἡ ἐνθερμος συμπάθεια ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν χριστιανικῶν λαῶν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὁ φόβος τῆς ἐνόπλου ἐπεμβάσεως τῆς Ῥωσσίας. Ἐγένετο δὲ ἡ μεσολάβησις τῶν αὐλῶν κατὰ τὸ λέγειν τῆς συνθήκης ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

Εἶδαμεν ὅτι μόνης τῆς Ἀγγλίας ἐζήτησαν οἱ Ἕλληνες τὴν μεσιτείαν ἐθνικῶς καὶ ἐπισήμως· ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Ῥόσχης διὰ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι διατριβῆς του ἀναφανέντος γαλλικοῦ κόμματος (β) ὑπενήργησεν ἀναφορὰς πολιτῶν αἰτουμένων τὴν μεσιτείαν τῆς Γαλλίας σταλείσας πρὸς αὐτὴν μυστικῶ τῷ τρόπῳ, ἃς ἀνακαλύψασα ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις καὶ αὐτὰς κατέκρινεν ὥς ἀπαδούσας πρὸς ὅσα τὸ ἔθνος ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐψήφισε καὶ τοὺς πρωταιτίους αὐτῶν ἐτιμώρησεν.

Ἐπλεαν ἤδη κατὰ τὸ Αἰγαῖον δύο μοῖραι, ἡ μὲν ἀγγλικὴ ὑπὸ τὸν Κοδριγκτῶνα, ἡ δὲ γαλλικὴ ὑπὸ τὸν Δεριγνὴν καὶ ἀνεμένετο καὶ ῥωσικὴ. Τὴν 5 αὐγούστου ἀφίχθησαν εἰς Ναύπλιον ὁ Κοδριγκτὼν καὶ ὁ Δεριγνὴς καὶ ἀνήγγειλαν ἀνεπισήμως τὰ τῆς συνθήκης συμβουλευόντες τὴν κυβέρνησιν νὰ καλέσῃ τοὺς λαοὺς εἰς ὁμόνοιαν καὶ εὐταξίαν, νὰ τοὺς προετοιμάσῃ εἰς παραδοχὴν ἀνακωχῆς, καὶ νὰ μεταβῇ καὶ αὕτη εἰς Αἴγινα ἐξ αἰτίας τῶν ἐν Ναυπλίῳ ἐμφυλίων τότε ταραχῶν, ἵνα σκέπτεται καὶ ἐνεργῇ ἐν

ἡσυχία καὶ ἀνεπηρεάστως. Συνήνεσεν ἡ κυβέρνησις, ἐξέδωκε τὴν 9 προκήρυξιν κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν συμβουλῶν τῶν ναυάρχων (γ), καὶ ἀπάρασα τὴν 15 ἀπὸ τοῦ θαλασσοπύργου ὅπου ἔδρευεν ἐξ αἰτίας τῶν ἐν τῇ πόλει ταραχῶν, κατῆρε τὴν 17 εἰς Αἴγιαν· μετέβη δ' ἐκεῖ συγχρόνως καὶ ἡ Βουλὴ, ἧς ὁ πρόεδρος, πέντε μέλη καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν γραμματεὺς ἀπετέλουν κατὰ τὸ ἰσὶ ψήφισμα τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελεύσεως τὸ συμβούλιον, εἰς ὃ ἀνετέθησαν τὰ τοῦ συμβιβασμοῦ (δ). Τὴν δὲ 20 αὐγούστου οἱ πλοίαρχοι Χαμιλτὼν καὶ Χουγὼν καὶ ὁ σύμβουλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ῥωσικῆς πρεσβείας Τιμώνης ἀπήτησαν ἐπισήμως παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀνακωχήν. Ὅ,τι ἀπήτησαν αἱ Δυνάμεις παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἦτον ὅ,τι ἐζήτησαν παρὰ τῶν Δυνάμεων οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ συνελεύσεως, δι' ὃ προθύμως συνήνεσαν. Ἄλλ' ἦσαν καὶ πολλοὶ αὐτῶν καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ φιλέλληνες, οἵτινες ἀντέλεγαν καὶ ἀντέπρατταν πρόφασιν ἔχοντες αὐτὴν τὴν συνθήκην ὥς μὴ διαγράφουσιν τὰ ὅρια τῆς νέας ἐπικρατείας, καὶ ὥς ὑποκινούσαν ἀμφιβολίας ὥς πρὸς τὴν μέλλουσαν τύχην τῆς τόσα παθούσης στερεᾶς Ἑλλάδος.

Τὴν δὲ 4 αὐγούστου ἔφεραν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῶν τριῶν Δυνάμεων εἰς γνῶσιν τῆς Πύλης τὴν συνθήκην δι' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου διαλαμβάνοντος ὅτι ἐξ ἔτη ματαίως ἡγωνίσθησαν αἱ Δυνάμεις νὰ τὴν πείσωσιν εἰς εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος· ὅτι ἐξ αἰτίας τόσων δυστυχημάτων ὅσα ἔπαθεν ἐντεῦθεν ἡ ἀνθρωπότης καὶ τόσων ζημιῶν ὅσας ὑπέστη τὸ ἐμπόριον ὅλων τῶν ἐθνῶν τὸ ζήτημα κατέστη εὐρωπαϊκόν· ὅτι αἱ Δυνάμεις ἠναγκάσθησαν νὰ παρέμβωσιν εἰς παῦσιν τοῦ μεγάλου τούτου κακοῦ, καὶ ὅτι, ἂν ἡ Πύλη ἀπέρριπτε τὴν μεσιτείαν των καὶ δὲν διέταπτεν ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν διακοπὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἀπόφασιν αὐται

εἶχαν νὰ ἐνεργήσωσιν ὅ,τι ἀπῆτει τὸ ἀληθὲς συμφέρον αὐτῆς τῆς Πύλης, ἢ ἀσφάλεια τοῦ ἐμπορίου καὶ ἡ ἡσυχία τῆς Εὐρώπης.

Παρελθούσης δὲ τῆς δεκαπενθήμερου προθεσμίας ὑπῆγαν οἱ διερμηνεῖς τῶν τριῶν πρεσβειῶν ζητοῦντες ἀπάντησιν. “Ἄν ἤξευρα, τοῖς ἀπεκρίθη ὁ Ῥεῖζ-ἑφέντης, ὅτι τὸ ἔγγραφον ἀπέβλεπε τὰ τῆς Ἑλλάδος, δὲν θὰ τὸ ἐδεχόμην· ἀλλὰ μαθὼν τί περιείχε, δὲν τὸ ἀνέγνωσα· εἶπατε πρὸς τοὺς ἀποστείλαντάς σας ὅτι ἡ θετική, ἡ ὀριστική, ἡ ἀμετάτρεπτος, ἡ αἰώνιος ἀπάντησις τῆς ὑψηλῆς Πύλης εἶναι ὅτι οὐδεμίαν δέχεται πρότασιν περὶ Ἑλλήνων, ὅτι ἐπιμένει εἰς ἣν ἐξέφρασεν ἄλλοτε γνώμην καὶ θὰ ἐπιμένει μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἵωνος.” Οἱ πρέσβεις μαθόντες ταῦτα ἀνήγγειλαν τὴν ἐπαύριον τῷ Ῥεῖζ-ἑφέντῃ ὅτι, ἐπειδὴ ἀπερρίφθη ἡ πρότασις των, αἱ Δυνάμεις ἐσκόπευαν νὰ ἐνεργήσωσιν αὐταὶ τὰ τῆς συνθήκης. Ἡ Πύλη ἐζήτησέ τινας διασαφήσεις, ἐπανέλαβε τὰ αὐτά, ἐκήρυξεν ὅτι δὲν δέχεται εἰς τὸ ἐξῆς ἔγγραφον περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως καὶ ὅτι ἐθεώρει τὸ δοθὲν ὡς μὴ δοθέν· διέταξε δὲ νὰ ὀχυρωθῶσιν ἀμέσως τὰ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ Ἑλλησπόντου φρούρια, ἔφερε στρατεύματα ἐντὸς τῆς βασιλενούσης καὶ παρεσκευάζετο εἰς πόλεμον. Ἐπεσκέφθησαν οἱ διερμηνεῖς τῶν πρεσβειῶν τὸν Ῥεῖζ-ἑφέντην καὶ τὴν 2 Σεπτεμβρίου καὶ συνδιελέχθησαν, ἀλλὰ καὶ τότε ἀπέτυχαν. Προκαλούμενος ἐν τῇ συνδιαλέξει ταύτῃ ὁ Ῥεῖζ-ἑφέντης παρὰ τοῦ διερμηνέως τῆς Ἀγγλίας ν’ ἀνακαλύψῃ τί διανοεῖτο νὰ πράξῃ ἡ Πύλη ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ, εἶπεν “Ὁ Θεὸς καὶ τὸ δίκαιόν μου” εἶναι τὸ ῥῆτόν τῆς αὐλῆς σου· “οὐδὲν ἄλλο ῥῆτόν ἐγκριτώτερον καὶ παρ’ ἡμῖν ἐν ᾧ προτίθεσθαι νὰ μᾶς προσβάλλετε.” Οἱ πρέσβεις ἐγνωστοποίησαν τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων τοῖς προξένοις καὶ δι’ αὐτῶν τοῖς ὑπηκόοις τῶν αὐ-

λῶν αὐτῶν, οἵτινες θεωροῦντες ἄφρευκτον τὸν πόλεμον ἐτοιμάζοντο ν' ἀναχωρήσωσι. Διετάχθησαν δὲ συγχρόνως παρὰ τῶν πρέσβειων καὶ οἱ ναύαρχοι νὰ ἐνεργήσωσιν ὅ,τι ὥριζεν ἡ συνθήκη ἀπεχόμενοι μὲν πάσης ἐχθροπραξίας, ἀλλ' ἐμποδίζοντες τὸν ἐπισιτισμὸν τοῦ τουρκοαιγυπτιακοῦ στρατοῦ καὶ διὰ τῆς βίας ἂν ἡ χρεία τὸ ἐκάλει. Διετάχθησάν παρὰ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως καὶ οἱ παρὰ τῷ Μεχμέτ-Ἀλῇ Γάλλοι νὰ παραιτηθῶσι τῆς ὑπηρεσίας του.

Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις εἴτε ἐκ συγκυρίας εἴτε ἐκ προμελέτης ἔφερεν ἐπισήμως πρὸς τὴν Πύλην ὁ τότε πατριάρχης Ἀγαθάγγελος ἀναφοράς τῶν κατοίκων τῶν ὑπὸ τὰ ὀθωμανικὰ ὄπλα ἐπαρχιῶν τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς Εὐβοίας, δι' ὧν ἐκθειάζοντες τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κιουταγῆ οἱ ὑπὸ τὸ κοπτερὸν ξίφος αὐτοῦ Ἕλληνες καὶ μετаноοῦντες δι' ὅσα ἔπραξαν κατέφευγαν εἰς τὸ ἔλεος τῆς Πύλης αἰτούμενοι διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ πατριάρχου τὴν ἀπόδοσιν τῶν κτημάτων αὐτῶν καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν ἐπὶ τῆς ἀποστασίας καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔτους ὀφειλομένων φόρων. Ἡ Πύλη θέλουσα νὰ κατασιγάσῃ τὰς φωνὰς τῆς μεσιτενούσης συμμαχίας καὶ νὰ ἐφελκύσῃ καὶ ἄλλους ἀποστάτας ἔδραξε τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, ἥνοιξε δι' ἐγγράφου τῆς πρὸς τὸν πατριάρχην τὴν θύραν τοῦ ἐλέους, τὸν διέταξε νὰ καλέσῃ ὅλους τοὺς ἀποπλανηθέντας εἰς μετάνοιαν ὑποσχομένη τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ παραδεχομένη τὰς λοιπὰς αἰτήσεις των· ἀπέλυσε δὲ καὶ ὅλους τοὺς ἐπὶ πολιτικῷ λόγῳ κρατουμένους Ἕλληνας.

Ἀφ' οὗ αἱ Δυνάμεις ἀπεφάσισαν νὰ παύσωσι τὸν πόλεμον ἄκοντος τοῦ σουλτάνου, ὥφειλαν ν' ἀποκλείσωσι τὸν λιμένα τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅπου εὐρίσκοντο ταῖς ἡμέραις ἐκείναις πολεμικὰ πλοῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Αἰγύπτου, καὶ τοῦ Τουνεζίου ἠνωμένα καὶ ἔτοιμα εἰς ἐκπλουν. Ἄν ἐγένετο τοῦτο,

καὶ ἀπεκλείοντο διὰ τινας μόνον ἡμέρας καὶ τὰ μεσημβρινοδυτικὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, δι' ὧν ἐτροφοδοτοῦντο τὰ ἐχθρικά στρατεύματα, καὶ τὰ ὀλέθρια σχέδια τοῦ Ἰβραήμη θὰ ἐματαιοῦτο καὶ αὐτὸς θὰ ἠναγκάζετο νὰ ἐπιθυμήσῃ τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐπάνοδόν του· ἀλλ' ἡ συμμαχία ἠρκέσθη νὰ στείλῃ τὸν συνταγματάρχην Κραδόκον πρὸς τὸν Μεχμέτ-Ἀλὴν εἰς ἀναβολὴν συμβουλευτικῶ τῷ τρόπῳ τοῦ ἔκπλου τῶν στόλων· ὁ δὲ φέρων τὴν ἐντολὴν ταύτην δὲν ἔφθασεν ἐν καιρῷ εἰς Αἴγυπτον· ἀλλὰ καὶ ἐν καιρῷ ἂν ἔφθανε δὲν θὰ εἰσηκούετο βεβαίως. Ἐχρειάζετο βία καὶ ὄχι πειθῶ· διότι καὶ ἂν ἐπείθετο ὁ Μεχμέτ-Ἀλῆς, θὰ ἐχρειάζετο καὶ τότε βία κατ' ἐπιφάνειαν εἰς δικαιολογίαν του παρὰ τῷ σουλτάνῳ. Ἐν τούτοις λήγοντος τοῦ ἰουλίου ἐξέπλευσαν τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας 92 πλοῖα, ἐξ ὧν 51 πολεμικά, καὶ τὰ λοιπὰ φορτηγά· καὶ ὁ μὲν βυζαντινὸς στόλος ὑπὸ τὸν καπεταναύμπην συνίστατο ἐκ δύο δικρότων πέντε φρεγατῶν, καὶ ἐννέα κορβεττῶν· ὁ δὲ αἰγυπτιακὸς ὑπὸ τὸν Μουχαρέμπην ἐκ τεσσάρων φρεγατῶν, ἑνδεκα κορβεττῶν, τεσσάρων βρικίων, ἕξ γολεττῶν καὶ ἕξ πυρπολικῶν· συνέπλεαν δὲ καὶ τρεῖς τουνεζικαὶ φρεγάται μικραὶ μεθ' ἐνὸς βρικίου, καὶ ὡς ὁδηγὸς τοῦ Μουχαρέμπη ὁ Γάλλος ὑποναύαρχος Τελλιέρος, ὑφ' ὃν καὶ ὑπὸ τινας ἄλλους Γάλλους ἀξιωματικούς ἐξησκήθησαν τρισχίλιοι Ἀραβες περὶ τὰ ναυτικά (ε). τὰ δὲ φορτηγά, τὰ μὲν 36 ἦσαν ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν τὰ δὲ 5 ὑπὸ αὐστριακὴν φέροντα ὅλα 4000 τακτικούς, ἑκατὸν ἱππεῖς ἀνίππους, τρόφιμα, πολεμοφόδια καὶ ἐν ἑκατομμύριον διστήλων. Ἐσκόπει δὲ ὁ Ἰβραήμης νὰ προσβάλλῃ μετὰ τὴν ἄφιξιν τῆς δυνάμεως ταύτης τὴν Ὑδραν. Τὰ πλοῖα ταῦτα κατευωδώθησαν τὴν 26 αὐγούστου εἰς Νεόκαστρον οὐδὲν συμμαχικὸν ἢ ἐλληνικὸν πλοῖον ἀπαντήσαντα καθ' ὅλον τὸν πλοῦν.

Ὁ δὲ δραστήριος Ἰβραήμης ἤρχισεν ἀμέσως νὰ ἐπιβιβάσῃ εἰς ἄλλα πλοῖα ἄλλα στρατεύματα πρὸς ταχεῖαν ἐκπλήρωσιν τοῦ μεγάλου σκοποῦ του. Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν κατέπλευσεν ἡ ἐχθρική αὕτη δύναμις εἰς Νεόκαστρον ὃ μὲν Κοδριγκτῶν εὐρίσκετο ἐν Ναυπλίῳ, ὃ δὲ Δεριγνῆς ἐν Μήλῳ· ἀμφοτέροι δὲ μαθόντες τὸν κατάπλου ἀνεχώρησαν· καὶ ὃ μὲν Κοδριγκτῶν ἀφίχθεις πρῶτος ἔμπροσθεν τοῦ Νεοκάστρου ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος του ἔστειλε τὴν 7 ἐπιστολὴν πρὸς τὸν καπητανάμπην κοινοποιοῦσαν τὰ τῆς συνθήκης καὶ λέγουσαν, ὅτι κατ' αὐτὴν ἀπηγορεύετο πᾶσα κίνησις πλοίων καὶ στρατευμάτων, καὶ πᾶσα μεταφορὰ πολεμεφοδίων εἰς βλάβην ὁποιοῦνδήποτε μέρους τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων, καὶ ὅτι, ἂν μία κανονία ἐρρίπτετο κατὰ τῆς βρεττανικῆς σημαίας, θὰ κατεστρέφετο ὅλος ὁ στόλος του. Τὴν 10 ἀφίχθη καὶ ὁ Δεριγνῆς, καὶ ἔγραψαν ἀμφοτέροι αὐθημερὸν τῷ Ἰβραήμῃ τὰ αὐτά. Τὴν δ' ἐπαύριον ἐπεσκέφθη ὁ Δεριγνῆς τὸν Ἰβραήμην συναινέσει καὶ τοῦ Κοδριγκτῶνος, καὶ τὸν ἡὔρεν εἰς ἄκραν ἀμηχανίαν περὶ τοῦ πρακτέου, διότι οὔτε τὰς δυνάμεις του ἴθελε νὰ ριψοκινδυνεύσῃ οὔτε τὰς διαταγὰς τοῦ σουλτάνου νὰ παρακούσῃ· ἡγνόει δὲ καὶ τὴν γνώμην τοῦ πατρὸς του. Τὴν δὲ 13 ἐξῆλθαν εἰς ἐπίσκεψίν του οἱ δύο ναύαρχοι, καὶ παρόντων τῶν ἀρχηγῶν τῶν στόλων ἐπανέλαβαν ὅσα ἔγραψαν. Ὁ Ἰβραήμης ἀπεκρίθη εἰς ὑπήκοον ὅλων ὅτι δὲν ἦτον αὐτεξούσιος ἀλλ' ὑπηρέτης τῆς ὑψηλῆς Πύλης, καὶ ὅτι διαταχθεὶς νὰ καταστρέψῃ τὴν ἐλληνικὴν ἐπανάστασιν διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς Ὑδρας χρέος του ἐνόμιζε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν θέλησιν τοῦ κυρίου του· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνδεχόμενον νὰ μὴ προεῖδεν ὁ κύριός του τὴν νέαν φάσιν τῶν πραγμάτων, ἐθεώρει ἀναγκαῖον νὰ ζητήσῃ νέας διαταγὰς ἑτοιμος πάντοτε νὰ ὑπακούσῃ ὅποῖαι καὶ ἂν ἦσαν· ἀλλ' ὑπέσχετο ἐπὶ λόγῳ τιμῆς νὰ μὴ ἐπι-

τρέψῃ ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ τὰ ἐν τῷ Νεοκάστρῳ πλοῖα νὰ ἐκπλεύσωσιν. Οἱ ναύαρχοι τῆς συμμαχίας εὐχαριστήθησαν ἐπὶ τοῖς λόγοις του καὶ ἀνεχώρησαν, ὁ μὲν Κοδριγκτὼν εἰς Ζάκυνθον, ὁ δὲ Δεριγνῆς εἰς Ἑλαφοννήσια, ἀφέντες ἀνὰ μίαν φρεγάταν ἔφορμον.

Τὴν δὲ 19 περὶ τὸ δειλινὸν εἰδοποιήθη ὁ Κοδριγκτὼν ὅτι 30 πλοῖα πολεμικὰ καὶ φορτηγὰ ἐξῆλθαν τοῦ λιμένος τοῦ Νεοκάστρου καὶ ἔπλεαν ὑπὸ ἐπιτήδειον ἄνεμον πρὸς τὰς Πάτρας εἰς τιμωρίαν ὥς ἐγνώσθη μετὰ ταῦτα τῶν περὶ τὸν Χάστιγκα καὶ εἰς ἐπισιτισμὸν τοῦ στρατοῦ. Ἀνήχθη ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ ἡ ἀγγλικὴ ναυαρχίς, καὶ πρῶτας γενομένης εὐρέθη μεταξύ τοῦ στόματος τοῦ κόλπου καὶ τῆς τουρκικῆς ταύτης μοίρας παρακολουθουμένη ὑπὸ τῶν φρεγατῶν Δαρτιμούθης καὶ Ταλβότης καὶ τινος βρικίου. Ὁ Κοδριγκτὼν ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν ἀρχηγὸν τῆς τουρκικῆς μοίρας ὅτι παράβασιν τοῦ λόγου τῆς τιμῆς τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ ἐθεώρει τὸν ἔκπλουν τῆς μοίρας ταύτης καὶ δὲν ἐπέτρεπε νὰ προχωρήσῃ. Ἐπὶ τῇ κοινοποιήσει ταύτῃ ἐπόδισεν ἡ μοῖρα πρὸς τὸ Νεόκαστρον, καὶ τὴν ἐπαύριον ἀπήντησεν ἄλλην παρακολουθοῦσαν ἐκ τοῦ Νεοκάστρου. Ἐπόδισε καὶ αὕτη πρὸς τὸ Νεόκαστρον μαθούσα τὰ τοῦ Κοδριγκτῶνος. Ἐπανέπλευσαν τότε εἰς Ζάκυνθον τὰ ἀγγλικά πλοῖα. Σκότους δὲ γενομένου ἐστράφησαν αἱ δύο αἰγυπτιακαὶ μοῖραι πρὸς τὰς Πάτρας· ἀλλ' ἐπικρατούσης δι' ὅλης νυκτὸς σφοδρᾶς ἀντιπνοίας ὀλίγον ἐπροχώρησαν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Κοδριγκτῶνα ἰδόντες τὴν ἐπαύριον τὰ πλοῖα ταῦτα ἀνήχθησαν, καὶ θαλασσομαχοῦντες ἐξ αἰτίας τῆς δεινῆς κακοκαιρίας τὰ ἐπρόφθασαν τὸ ἑσπέρας ἔμπροσθεν τοῦ Πάπα, τὰ ἐκανονοβόλησαν καὶ τὰ ἠνάγκασαν νὰ ἐπαναπλεύσωσιν εἰς Νεόκαστρον. Ἐν τούτοις ἔφθασε καὶ ἡ ῥωσικὴ μοῖρα ὑπὸ τὸν ὑποναύαρχον Χευδένον.

Ἀφ' οὗ παρέβη ὁ Ἰβραήμης τὸν λόγον του, οἱ ναύ-
 αρχοὶ ἐσυλλογίσθησαν ὅτι δὲν ἡσφαλίζοντο εἰμὴ πα-
 παφυλάττοντές τον· ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ συνήνωσαν
 τὰ πλοῖά των τὴν 6 ὀκτωβρίου ἔμπροσθεν τοῦ Νεο-
 κάστρου· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐθεώρησαν καὶ βαρὺ καὶ ἐπι-
 κίνδυνον νὰ θαλασσομαχῶσιν ἐν καιρῷ χειμῶνος παρὰ
 τὴν δυσπαράπλευστον ἐκείνην ἀκτὴν ἀπεφάσισαν νὰ
 εἰσπλεύσωσιν ἀλλ' ἐν εἰρηνικῷ πνεύματι· ἡρεθισμένοι
 δὲ διὰ τὴν παράβασιν τοῦ λόγου τοῦ Ἰβραήμιασα
 ἡρεθίσθησαν ἔτι μᾶλλον κατ' αὐτοῦ ὡς δις συμβουλεύ-
 σαντές τον πρὸ ὀλίγου νὰ μὴ καταστρέφῃ ὡς ἀγενὴς
 ἐχθρὸς τὴν Μεσσηνίαν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καὶ μὴ
 εἰσακουσθέντες. Οὐδὲν ἦττον ἡρεθισμένοι κατὰ
 τῶν ναυάρχων ἦσαν καὶ οἱ Τοῦρκοι βλέποντες τὰ
 μεγάλα σχέδιά των διάσκεδαζόμενα καθ' ἣν ὥραν
 ἐφαίνετο βεβαία ἡ εὐόδωσίς των, τοὺς τόσον αἵματη-
 ροὺς καὶ πολυδαπάνους ἀγῶνάς των ματαιομένους,
 καὶ αὐτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀποστατῶν ἐξευτελιζομένους.
 Ὑποπτεύοντες δὲ μάχην προετοιμάσθησαν θέσαντες
 τὰ πλοῖά των εἰς σχῆμα πετάλου ἐπὶ δύο γραμμῶν
 ἀρχομένων ἀπὸ τῆς μιᾶς ἄκρας τῆς εἰσόδου τοῦ λι-
 μένος, ἐξικνουμένων εἰς τὸ ἐν μέσῳ αὐτοῦ κείμενον
 νησίδιον τοῦ Χελωνακίου καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν
 περατουμένων· τὸ σχῆμα δὲ τοῦτο ἔθετε τὰ εἰσπλέ-
 οντα πλοῖα ὑπὸ τὴν πυροβολὴν ὅλου τοῦ στόλου.
 Συνίστατο δὲ ἡ ἐν τῷ λιμένι τοῦ Νεοκάστρου δύνα-
 μὴς των τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐκ τριῶν δικρότων, δε-
 καεννέα φρεγατῶν, ὧν αἱ τέσσαρες αἰγυπτιακαὶ ἦσαν
 δίφρακτοι (vaisseaux rasés), εἰκοσιῆς κορβηττῶν,
 δώδεκα βρίκιων καὶ ἕξ πυρπολικῶν, φερόντων ὅλων
 ὁμοῦ 1994 κανόνια (ζ)· ἐφρουρεῖτο δὲ τὸ στόμα τοῦ
 λιμένος καὶ ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ φρουρίου καὶ μιᾶς
 ἐκατέρωθεν κανονοστιχίας. Καὶ ἡ μὲν ἔνδον γραμμὴ
 ἐσχηματίζετο ἐκ δικρότων καὶ φρεγατῶν ἔχουσα ἐπὶ
 τῶν ἐσχατιῶν τῆς ἐκατέρωθεν τὰ πυρπολικά, ἡ δ' ἐκ-

τὸς ὑπὸ κορβετῶν καὶ βρικίων κατὰ τὰ κενὰ τῆς ἔνδον· ἐσάλευαν δ' ἐπ' ἀγκύρας ὅπισθεν τῆς ἑξω γραμμῆς καὶ τινὰ τῶν μικροτέρων πλοίων διαγράφοντα τρίτην ἀτελῇ γραμμῇν πρὸς τὰ ἄνω καὶ κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ πετάλου· ἐναυλόχουν δὲ τὰ τουνεζικὰ ἐκεῖθεν τοῦ Χελωνακίου· τὰ δὲ φορτηγὰ ἔκειντο ὅλα παρὰ τὸν νοτιανατολικὸν αἰγιαλόν. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν καπετανάμπειν καὶ Μουχαρέμπειν κατεῖχαν τὰ δεξιά, οἱ δὲ περὶ τὸν Ταχήρπασαν καὶ πατρονάμπειν τὰ ἀριστερά.

Ὁ δὲ Κοδριγκτών, ὅστις ἔχων βαθμὸν ἀντιναυάρχου ἵρχεν ὅλου τοῦ συμμαχικοῦ στόλου, ἐχόντων τῶν δύο συναδέλφων του τὸν τοῦ ὑποναυάρχου, διέταξε τὸν εἰσπλουν μεσούσης τῆς ἡμέρας τῆς 8 ὁκτωβρίου παραγγείλας οὐδεὶς τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του νὰ κανονοβολήσῃ, ἂν δὲν ἐκανονοβόλουν οἱ Τούρκοι πρῶτοι. Συνεκροτοῦντο δὲ αἱ συμμαχικαὶ μοῖραι, ἡ μὲν ἀγγλικὴ ἐκ τριῶν δικρότων, τῆς ναυαρχίδος Ἀσίας, τῆς Γενούης καὶ τῆς Ἀλβιῶνος, ἐκ τεσσάρων φρεγατῶν, τῆς Γλασκόβης, τῆς Καμβρίας, τῆς Δαρτμούθης καὶ τῆς Ταλβότης, καὶ ἐκ πέντε βρικίων καὶ γολεττῶν, τοῦ Ῥόδου, τοῦ Κώνωπος, τοῦ Γοργοῦ, τῆς Φιλομήλας καὶ τῆς Ἐλάφου· ἡ δὲ γαλλικὴ ἐκ τριῶν δικρότων, τῆς Βρεσλαβίας, τοῦ Σκιπίωνος καὶ τῆς Τριαίνης, ἐκ δύο φρεγατῶν, τῆς ναυαρχίδος Σειρῆνος καὶ τῆς Ἀρμίδας, καὶ ἐκ δύο γολεττῶν, τῆς Δάφνης καὶ τῆς Ἀλκυῶνος· ἡ δὲ ῥώσικὴ ἐκ τεσσάρων δικρότων, τῆς ναυαρχίδος Ἀζόφης, τοῦ Ἀλεξάνδρου Νέβσκη, τῆς Γαγγούτης καὶ τοῦ Ἰεζεκιήλ, καὶ ἐκ τεσσάρων φρεγατῶν, τοῦ Κάστορος, τοῦ Κωνσταντίνου, τῆς Ἐλένης καὶ τῆς Προβονόης· ἔφεραν δὲ αἱ τρεῖς αὗται μοῖραι κανόνια 1276 (η)· ἀλλ' ἡ δύναμις αὕτη, ἂν καὶ ὑποδεεστέρα τῆς τουρκικῆς κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν κανονίων, ἦτο λίαν ἐπικρατεστέρα ὥς ἐμπεριλαμβάνουσα δέκα δίκροτα, καὶ ἂν

τὴν προσέβαλλε μετέωρον θὰ τὴν κατέστρεφε διὰ τῆς προσηκούσης περιαγωγῆς καὶ εὐκόλως καὶ ταχέως. Ἐπλεαν δὲ αἱ συμμαχικαὶ μοῖραι εἰς δύο γραμμάς, ὑπὴνεμον μὲν ἡ ἀγγλικὴ καὶ γαλλικὴ, ὑπερῆνεμον δὲ ἡ ῥωσσικὴ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προέπλεεν αὕτη· ἀλλ' ἀφ' οὗ ἔφθασε πρὸς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, φοβηθεὶς ὁ Κοδριγκτὼν μὴ τὰ φρούρια καὶ αἱ κανονοστιχίαι πυροβολήσωσι τὰ πλοῖα διαπλέοντα πρὸς τὰ ἀκροστόμια, διέταξε τὴν ῥωσσικὴν μοῖραν ν' ἀνακωχεύσῃ· τούτου δὲ γενομένου, κατέλαβε τὴν πρώτην τάξιν ἡ ἀγγλικὴ, τὴν δευτέραν ἡ γαλλικὴ καὶ τὴν τελευταίαν ἡ ῥωσσικὴ ἐπὶ σκοπῶ νὰ διαπλεύσωσιν ἐπὶ μιᾷς γραμμῆς τὸ στόμα τοῦ λιμένος κατάμεσον.

Μόλις ἐφάνη εἰσπλέουσα ἡ ἀγγλικὴ ναυαρχὸς καὶ κανονοκρότησις ἀπὸ τοῦ φρουρίου ἔβαλεν εἰς κίνησιν ὥς ἐκ συνθήματος τὸν στόλον ὅλον· ὁ δὲ καπετανάμπεης βλέπων αὐτὴν προβαίνουσαν εἶπεν, “ὁ κύβος ἐρρίφθη, οἱ Ἀγγλοὶ δὲν παίζονται” παρήγγειλε δὲ ἐν τῷ ᾧμα τῷ Κοδριγκτῶνι νὰ ἐκπλεύσῃ. “Δὲν ἦλθα νὰ λάβω, ἦλθα νὰ δώσω διαταγὰς,” ἀπεκρίθη ὁ ὑπερήφανος Ἀγγλος προσθέσας, ὅτι ἡ ἀπιστία τοῦ Ἰβραήμπασα ἠνάγκασε τοὺς συμμάχους νὰ εἰσπλεύσωσι, καὶ ὅτι ἂν ἐπυροβολεῖτο ἡ σημαία των, θὰ κατεστρέφετο ὁ τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος.

Τὴν β' ὥραν μετὰ μεσημβρίαν εἰσέπλευσαν ὑπὸ λεπτὸν ἐμβάτην ἀνενόχλητα τὰ ἀγγλικά πλοῖα, ἐξαιρουμένων τῆς Καμβρίας καὶ τῆς Γλασκώβης· καὶ τὰ μὲν τρία δίκροτα ἠγκυροβόλησαν κατὰ σειρὰν παράπλευρα τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος, ἐνὸς ἄλλου δικρότου καὶ μιᾷς φρεγάτας· ἡ δὲ Δαρτμούθη, τὰ βρίκια καὶ αἱ γολέτται παρὰ τὰ πρὸς τὸν εἰσπλουν πυρπολικά, τὰ μὲν κατὰ τὴν Σφακτηρίαν ὅπου καὶ ἡ Ταλβότη, τὰ δὲ ἀντικρὺ ἐν οἷς καὶ ἡ Δαρτμούθη. Συνεισέπλευσαν καὶ τινὰ τῆς γαλλικῆς μοίρας μετὰ τῆς ναυαρχίδος· τὰ δὲ λοιπὰ καὶ ὅλη ἡ ῥωσσικὴ μοῖρα

ἐννημέουν ἔξωθεν τοῦ λιμένος. Καὶ ἡ μὲν Σειρὴν ἠγκυροβόλησεν ἐντεῦθεν τῶν ἀγγλικῶν δικρότων παρὰ τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν πλευρὰν αἰγυπτιακὰ πλοῖα, ὅπου διετάχθησαν νὰ συναγκυροβολήσωσι καὶ δύο τῶν εἰσέτι ἔξω τοῦ λιμένος τριῶν γαλλικῶν δικρότων· ἡ δὲ Ἀρμίδα ἤραξε παρὰ τὴν Ταλβότην, ἡ δὲ Δάφνη καὶ ἡ Ἀλκυὼν παρὰ τὴν Ἀσίαν.

Ἐν τούτοις ἀπέστειλεν ὁ πλοίαρχος τῆς Δαρτμούθης τὴν λέμβον του πρὸς τοὺς ἐν τῷ παρ' αὐτῇ πυρπολικῷ παραγγέλλων ν' ἀπομακρυνθῇ· ἀλλ' οἱ ἐν τῷ πυρπολικῷ ὑποπτεύσαντες ὅτι ἤρχοντο οἱ Ἀγγλοὶ νὰ τοὺς κυριεύσωσι, τοὺς ἐτουφέκισαν ἐρχομένους ἀπροφυλάκτως καὶ ἐσκότωσαν τὸν ἀξιωματικὸν καὶ τινὰς τῶν ναυτῶν· ἀντετουφέκισαν οἱ ἐν τῇ Δαρτμούθῃ καὶ οἱ ἐν τῇ παρελλιμενίζούσῃ Σειρῇν· ἔπεσε παρὰ τινος τῶν αἰγυπτιακῶν πλοίων μία κανονία ἐπὶ τὴν Σειρῆνα· ἀντεκανονοβόλησεν ἡ Σειρὴν· συνεκανονοβόλησεν ἡ Ἀσία τὴν βυζαντινὴν ναυαρχίδα κανονοβολήσασαν αὐτὴν πρώτην, καὶ οὕτως ἐξήφθη ἡ μάχη. Ἐπὶ δὲ τῇ θεᾷ ταύτῃ ἀνήγγειλεν ὁ Μουχαρέμπεης, οὗτινος τὸ πλοῖον ἔκειτο καὶ αὐτὸ παρά-πλευρον τῆς Ἀσίας ἀριστερόθεν, ὅτι σκοπὸν δὲν εἶχε νὰ τὴν κανονοβολήσῃ· ἀντανήγγειλε καὶ ὁ Κοδριγκτὼν ἀποστείλας τὸν πρωρέα του Πέτρον Μικέλλην, ὅτι μὴ κανονοβολούμενος παρ' αὐτοῦ οὐδ' αὐτὸς θὰ τὸν ἐκανονοβόλει· ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Μουχαρέμπεην, εἴτε κατὰ διαταγὴν εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, καὶ τὸν στελλόμενον ἐσκότωσαν προσερχομένης τῆς λέμβου, καὶ πρῶτοι ἐκανονοβόλησαν τὴν Ἀσίαν. Ἦρχισε τότε ἡ μέχρι τοῦδε κανονοβολοῦσα τὴν βυζαντινὴν ναυαρχίδα δεξιόθεν Ἀσία νὰ κανονοβολῇ καὶ τὴν αἰγυπτιακὴν ἀριστερόθεν καὶ κατεναυμάχησεν ἀμφοτέρας· οἱ δ' ἐκθρώσκοντες οὐρανομήκεις καπνοὶ τῶν τόσον τὴν περιεκάλυψαν ὑπὸ παχείαν νεφέλην ὥστε οἱ παρεστῶτες τὴν ἐξέλαβαν ὡς συναπολε-

σθείσαν· ἀλλὰ διασκεδασθέντος τοῦ καπνοῦ τὴν ἔχαι-
ρέτησαν ἀναφανείσαν οἱ συμπολεμισταὶ τῆς ἀλαλά-
ζοντες ἐν πολλῇ ἀγαλλιάσει. Πολλὰ δὲ παθοῦσα
ἐπὶ τῆς συμπλοκῆς ταύτης πλείστα ἔπαθεν ἀρθέν-
των τῶν πλοίων τούτων ἐκ τοῦ μέσου ἀπὸ τῆς πυκνῆς
πυροβολῆς τῆς δευτέρας καὶ τρίτης γραμμῆς.

Διεκρίθη καὶ ἡ Γενοῦη πρὸς ἓν δίκροτον καὶ μίαν
μαχομένη φρεγάταν· καὶ τὸ μὲν δίκροτον κατεπολέ-
μησε, τὴν δὲ φρεγάταν αὐτανδρον ἐβύθισεν· ἀλλ' ἡ
καταναυμαχηθεῖσα τουρκικὴ ναυαρχὶς ἐξώκειλεν ἐν
τούτοις ὀπισθεν τῆς Γενοῦης, καὶ ἐκκενώσασα τὴν
κανονοστιχίαν τῆς καιρίως τὴν ἐβλαψε καὶ πολλοὺς
τῶν ἐν αὐτῇ ἐφόνευσεν, ἐν οἷς καὶ τὸν πλοίαρχον
Βαθούρστην ἱστάμενον ἐπὶ τῆς κορωνίδος ἀφόβως
καθ' ὅλην τὴν πάλην.

Προσέβαλε καὶ ἡ Ἀλβιὼν μίαν ἐχθρικὴν φρεγά-
ταν, καὶ πλήρεις τόλμης οἱ ναῦταί τῆς ἐπιπεσόντες
ξιφήρεις τὴν ἐπάτησαν· ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῇ προφθά-
σαντες τὴν ἐπυρπόλησαν καὶ ἐρρίφθησαν πρὸς σω-
τηρίαν εἰς τὴν θάλασσαν· παρ' ὀλίγον δὲ συνεπυρ-
πόλησαν καὶ τὴν Ἀλβιῶνα. Ἀποφυγοῦσα δὲ τὸν
κίνδυνον τούτου ἔπεσεν ἐν μέσῳ τριπλοῦ πυρὸς
προσβαλλομένη ταυτοχρόνως ὑπὸ μιᾶς φρεγάτας
καὶ τῶν δύο παθόντων δικρότων ἐξοκειλάντων πρὸς
τὴν πρύμνην τῆς, καὶ ἀπώλεσέ τινας ἐν οἷς καὶ τὸν
ὑποπλοίαρχον. Καλῇ τύχῃ εἰσέπλευσε τὴν ὥραν
ἐκείνην ἡ Βρεσλαβία, καὶ δραμοῦσα τὴν ἀπήλλαξε
τὴν δεινῶν τῆς· τὰ δύο δ' ἐχθρικά δίκροτα ἐξοκεί-
λанта ἐπὶ τῆς ὄχθης ἐκάησαν.

Τὰ δὲ πλοῖα τὰ παραφυλάττοντα τὰ πυρπολικά
ρίψοκινδύνως ἐπάλαισαν ποτὲ ἀποθοῦντα αὐτὰ καὶ
ποτὲ καταστρέφοντα. Ἐν δὲ τῶν πυρπολικῶν μετέ-
δωκε τὰς φλόγας του εἰς τὴν Δαρτμούθην, ἀλλὰ καὶ
αἱ φλόγες ἐσβέσθησαν καὶ τὸ φλέξαν πλοῖον κανο-
νοβολούμενον ἐβυθίσθη· κατέστρεψε δὲ ἡ Δαρτμούθη

καί τινα παρὰ τὴν πόλιν μικρὰ πλοῖα καὶ κατεσίγασε καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ παρακείμενον κανονοστάσιον. Μεγάλως ἠρίστευσαν καὶ αἱ συμπολεμοῦσαι Ταλβότη καὶ Ἀρμίδα προκαλέσασαι δι' ὧν κατώρθωσαν τὰς εὐφημίας τῶν ὁρώντων. Οὐδὲν ἦττον ἠρίστευσαν καὶ τὰ μικρὰ πλοῖα.

Ἡ δὲ Σειρὴν μέγαν ἀγῶνα ὑπέστη ἀρξαμένης τῆς μάχης, μόνη παλαίουσα πρὸς τρεῖς διφράκτους φρεγάτας· ἀλλ' εἰσπλεύσασα μετ' ὀλίγον ἡ Τρίαῖνα ἦλθεν εἰς ἀντίληψίν της καὶ διήρесе τὰς κατ' αὐτῆς δυνάμεις. Ἐπὶ δὲ τῆς συμπλοκῆς ταύτης κατεφλέχθη μία τῶν διφράκτων φρεγατῶν καὶ παρακειμένη ἡ Σειρὴν ἐκινδύνευε μέγαν κίνδυνον· ἀλλ' ἐλκομένη διὰ σχοινίων ὑπὸ τῆς Δαρτμούθης, καὶ ὑπὸ διαφόρων λέμβων ῥυμουλκουμένη διεσώθη ἀπομακρυνθεῖσα. Εἰσέπλευσεν ἐν τούτοις ὁ Σκιπίων. Τρὶς ἐξερράγη τὸ πῦρ ἐντὸς αὐτοῦ, ἐφορμήσαντος ἐνὸς πυρπολικοῦ, καὶ ὡς ἐκ θαύματος διεσώθη καταστρέψας ἐπὶ τέλους τὸ πυρπολικόν.

Μόλις τὴν γ' ὥραν εἰσέπλευσεν ἐξ αἰτίας τῆς νηνεμίας ἡ ῥωσσικὴ μοῖρα, καὶ ἰσχυρῶς ἀπὸ τοῦ φρουρίου καὶ ὑπὸ τῶν ἐπὶ τῆς Σφακτηρίας κανονίων προσβληθεῖσα καὶ παθοῦσα ἀντεπαρατάχθη πρὸς ὅλην τὴν δεξιὰν πλευρὰν τῶν ἐχθρῶν· πρωταγωνιζομένου δὲ τοῦ γηραιοῦ Χεϋδένου ἀνανεωθέντος ἐν τῇ μάχῃ ἔθραυσε τοὺς παρατεταγμένους ἐχθροὺς συνεργεία πρὸς μὲν τὰ ἄνω τῆς Βρεσλαβίας, πρὸς δὲ τὸ στόμιον τῆς Ἀρμίδας καὶ Ταλβότης καὶ τῶν βραδύτερον εἰσπλευσασῶν Καμβρίας καὶ Γλασκώβης· ἀποβιβάσασα δὲ ναυμάχους ἠνάγκασε τοὺς κατέχοντας τὴν ἐπὶ τῆς Σφακτηρίας κανονοστιχίαν νὰ τὴν ἐγκαταλείψωσιν· ἐφαίνετο δὲ ἡ νῆσος αὕτη ὅλη φλεγομένη, ἐξαπτομένων ὑπὸ τῆς διακαοῦς πυροβολῆς τῶν ἐπικειμένων θάμνων.

Τετράωρος διήρκεσεν ἡ καταστρεπτικὴ αὕτη μάχη.

Ἀπαξάπαντες οἱ ὑπὸ τὰς συμμαχικὰς σημαίας διεπρέψαν ἀμιλλώμενοι τὸς νὰ φανῇ εὐτολμότερος καὶ ἐπιδεξιώτερος. Εὐτόλμως καὶ ριψοκινδύνως ἡγωνίσθη τὸν μέγαν τοῦτον ἀγῶνα καὶ ὁ τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος, ἀλλ' ἔπαθε τὰ πάνδεινα διὰ τὴν ὑπερέχουσαν δύναμιν καὶ πείραν τῶν πολεμίων. Δίκροτα, φρεγάται, κορβέτται, βρίκια, τὰ μὲν κατεσυντρίφθησαν, τὰ δὲ ἐκάησαν, τὰ δὲ ἐβυθίσθησαν, ἢ εἰς τὴν ξηρὰν ἐξεβράσθησαν· τινὰ δὲ καὶ ἐπ' ἀγκύρας εἰσέτι σαλεύοντα κατήντησαν ἄχρηστα· ὀλίγιστα δὲ τὰ μὴ παθόντα. Ὑπερπεντακισχίλιοι ἐλογίσθησαν οἱ ἀπολεσθέντες καὶ πάμπολλοι οἱ πληγωθέντες ἐν οἷς καὶ ὁ Μουχαρέμπεης καὶ ὁ καπητανάμπεης οὔτινος ὁ ποῦς ἀπεκόπη· πολλοὶ ἐπὶ τῶν κυμάτων διεσώθησαν ὑπὸ τῶν ναυτῶν τῶν ὑπὸ τὰς συμμαχικὰς σημαίας πλοίων, καὶ τινες, ἀποβάντες εἰς τὴν ἄκραν τοῦ λιμένος ἀπηυδισμένοι ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν παρενεδρευνόντων Ἑλλήνων. Ἐφονεύθησαν δὲ καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τὰς συμμαχικὰς σημαίας 175, καὶ ἐπληρώθησαν 451, ἐν οἷς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Κοδριγκτῶνος (θ).

Παυσάσης τῆς μάχης οἱ ναύαρχοι τῆς συμμαχίας ἔγραψαν τῷ Ἰβραήμῃ καὶ τοῖς ἀρχηγοῖς τοῦ στόλου ὅτι δὲν εἰσέπλευσαν ὥς ἐχθροί, ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἐπολέμουν ἂν δὲν ἐπυροβόλουν τὴν σημαίαν των ἐκεῖνοι πρῶτοι, καὶ ὅτι οὐδὲ μετὰ τὴν ἀπρομελέτητον μάχην εἶχαν σκοπὸν νὰ συντρίψωσι τὰ διασωθέντα πλοῖά των· ἀλλ' ἂν ἐπυροβολοῦντο ἐκ νέου, καὶ τὰ διασωθέντα θὰ κατέστρεφαν, καὶ τὰ φρούριά των θὰ κατηδάφιζαν, καὶ ὥς κήρυξιν πολέμου τοῦ σουλτάνου κατὰ τῶν συμμάχων τὴν πράξιν ταύτην θὰ ἐξελάβαν· ἐπὶ τέλους δὲ τοῖς ἔλεγον νὰ ὑψώσωσιν ἀνθημερὸν ἐπὶ τῶν φρουρίων λευκὴν σημαίαν, ἂν ἴθελαν νὰ θεωρῶνται εἰς τὸ ἐξῆς ὥς φίλοι. Ἐντρομοὶ οἱ τουρκοαιγύπτιοι ὑψωσαν τὴν λευκὴν σημαίαν, αἱ

ἐχθροπραξίαι δὲν ἐπανελήφθησαν, καὶ τὴν 13 ἀπέπλευσαν αἱ συμμαχικαὶ μοῖραι, διότι πολλὰ τῶν πλοίων αὐτῶν ἔπαθαν καὶ ἐστάλησαν πρὸς ἐπισκευὴν τὰ μὲν εἰς Μάλταν, τὰ δὲ εἰς Τολώνην, τὰ δὲ εἰς Ἀγγλίαν, ἀλλ' οὐδὲν αὐτῶν ἀπωλέσθη.

Ὁ δὲ Ἰβραήμης, ὅστις, ἐν ᾧ κατεστρέφετο ὁ τουρκοαιγύπτιος στόλος, περιεφέρετο εἰς τὰ πλησιόχωρα μέρη καταστρέφων καὶ αὐτός, ἐπανῆλθε τὴν ἐπαύριον τῆς μάχης εἰς Νεόκαστρον ὅπου ἀφήσας πρὸ ὀλίγου λαμπροὺς στόλους ἤυρε ναυάγια· ἀνακαλέσας δὲ τὰ στρατεύματά του καὶ συγκεντρώσας αὐτὰ παρὰ τὰ φρούρια ἡσυχολήθη σπουδαίως νὰ ἐπισκευάσῃ ὅσα τῶν παθόντων πλοίων ἦσαν ἐπισκευάσιμα, καὶ τὴν 6 δεκεμβρίου ἀπεστάλησαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐν δίκροτον, τέσσαρες φρεγάται, δύο κορβέτται, τρία βρίκια καὶ πολλὰ φορτηγὰ φέροντα τοὺς διάσωθέντας τῶν φθαρέντων πλοίων ναύτας, τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πληγωμένους, τὰς γυναῖκας τοῦ Ἰβραήμη καὶ τῶν ἀγάδων καὶ τρισχιλίους αἰχμαλώτους Ἕλληνας καὶ Ἑλληνίδας.

Ἀνεκκλάλητον χαρὰν ἐχάρη ὅλη ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ τουρκοαιγυπτίου στόλου, ἀνέπεμψε πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαριστίας ἐπ' ἐκκλησίας καὶ ὑπέλαβε τὸ ἀκούσιον ἔργον τῶν ναυάρχων τῆς συμμαχίας ὡς ἔργον τῆς ἀοράτου χειρὸς του· ἐχάρησαν καὶ ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ Εὐρώπῃ αἱ νιοθετήσασαι τὸν ἀγῶνα· συνεχάρησαν καὶ αἱ κυβερνήσεις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ῥωσσίας· ἀλλ' ἡ τῆς Ἀγγλίας ἐλυπήθη καὶ παρέστησεν ἐνώπιον τῶν βουλῶν τῆς τὴν ἐν Νεοκάστρῳ ναυμαχίαν ὡς ἀπαίσιον συμβάν. Εἶχεν ἤδη ἀποθάνει ὁ Γεώργιος Κάννιγκ, καὶ ἡ ἐξουσία περιῆλθεν εἰς ἄλλας ἄλλως πολιτενομένων χεῖρας· εὐάριμοι δὲ ἦσαν οἱ ἐν ταῖς βουλαῖς φιλελληνίζοντες, καὶ εἰς μάτην οἱ γενναίοφρονες Ὁλλανδοὶ ἐν τῇ ἡν

βουλῇ καὶ Βρούχαμος ἐν τῇ κάτω ὠνείδιζαν τοὺς βλασφημοῦντας τὴν κατὰ τῶν βαρβάρων ναυμαχίαν ὑπουργοῦς.

Πρὶν δὲ μάθῃ τὸ μέγα συμβάν ἡ Πύλη, τὸ ἔμαθαν οἱ παρ' αὐτῇ πρέσβεις. Πλοίαρχός τις Ἄγγλος εἰδοποίησεν ἐκ Σμύρνης τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν του, ὅτι τὴν 8 ὁκτωβρίου μετὰ μεσημβρίαν, ἐν ᾗ ἔπλεε μεταξὺ Κυθήρων καὶ Μάνης, ἐφαίνοντο λάμψεις ἐναέριοι καὶ ἠκούοντο βαρεῖαι βρονταὶ κατὰ τὰ παράλια τῆς Μεσσηνίας, καὶ ὅτι ἀπαντήσας τὴν αὐτὴν ἡμέραν πλοῖον ἑλληνικὸν ἀποπλεῦσαν τὴν προτεραίαν ἐκ Νεοκάστρου ἔμαθεν ὅτι οἱ συμμαχικοὶ στόλοι ἐτοιμάζοντο τὴν ἐπαύριον νὰ εἰσπλεύσωσι. Τὴν δὲ 16 ἐβεβαιώθησαν οἱ καταταραχθέντες ἐπὶ τῇ ἀνωτέρῳ ἀγγελίᾳ πρέσβεις ἐκ γραμμάτων τῶν ναυάρχων, ὅτι αἱ ἀναφανεῖσαι λάμψεις ἦσαν αἱ ἀναβαίνουσαι φλόγες τῶν καιομένων πλοίων, καὶ αἱ ἀκούμεναι βρονταὶ ἦσαν οἱ συντριμμοὶ τῶν. Ἦκουσε καὶ ἡ Πύλη ὅσα ἐφημίζοντο, καὶ μεταπέμψασα τοὺς διερμηνεῖς τῶν πρεσβεῖων τὴν 21 ἔμαθεν ὅτι, παραβάντος τοῦ Ἰβραήμη τὸν λόγον τῆς τιμῆς του, ἔπλευσαν ἐν εἰρηνικῷ πνεύματι οἱ συμμαχικοὶ στόλοι εἰς τὸν λιμένα τοῦ Νεοκάστρου, ὅτι κατεστράφη ὁ τουρκοαιγυπτιακὸς δὺς πρῶτος αἰτίαν, ὅτι ἐλυποῦντο οἱ πρέσβεις, διότι ἠναγκάσθησαν οἱ στόλοι τῆς συμμαχίας ν' ἀντιτάξωσι βίαν κατὰ τῆς βίας, καὶ ἤρχοντο ἡ φρόνησις τῆς ὑψηλῆς Πύλης ν' ἀποτρέψῃ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλα δυστυχήματα.

Τοιοῦτον συμβάν, ὁποῖον τὸ ἐν Νεοκάστρῳ, ἂν συνέβαινε καθ' οὓς καιροὺς ἐπεκράτει ὁ γενιτσαρισμός, θὰ ἔφερεν ἄνω κάτω τὴν Κωνσταντινουπόλιν καὶ θὰ ἔβαλεν εἰς κίνδυνον καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν τιμὴν τῶν Φράγκων· ἀλλ' ἐπὶ τῆς παρούσης περιστάσεως ἐγόγγυσαν μὲν οἱ Μουσουλμάνοι ἀλλὰ δὲν ἠτάκτησαν καὶ ἀνέθεσαν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν τὰ

πάντα εἰς τὴν φρόνησιν τῆς κυβερνήσεώς των. Ἡ δὲ κυβέρνησις των ἡσθάνθη καὶ τὴν μεγάλην φθορὰν καὶ τὴν μεγάλην περιφρόνησιν, ἐθεώρησε καὶ παρέστησε τὸ συμβὰν πρὸς τοὺς πρέσβεις ὁμολογοῦντας πάντοτε τὰ πρὸς αὐτὴν φιλικὰ αἰσθήματα τῶν αὐλῶν των ὡς ἔργον πολέμιον, ἐμπόδισε τὸν πλοῦν τῶν ἐν τῷ λιμένι ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτῶν πλοίων, δὲν ἔδωκε τὰ συνήθη ὁδοιπορικὰ φερμάνια τοῖς ταχυδρόμοις τῶν πρεσβειῶν, ἀπήτησεν ἱκανοποίησιν καὶ ἀποζημιώσιν καὶ διέκοψε μέχρι τινὸς τὰς πρὸς τὰς τρεῖς πρεσβείας ἀμέσους σχέσεις της· ἀλλ' αἰσθανομένη τὴν ἀδυναμίαν της δὲν ἐπροχώρησε περαιτέρω. Μεγάλην σταθερότητα ἔδειξαν οἱ πρέσβεις κατ' ἀρχὰς ἀμετάθετοι φανέντες ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀναφανέντος κινδύνου ὡς πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς ἐκτελέσεως τῆς συνθήκης σκοπὸν τῆς συμμαχίας ἐντὸς πάντοτε τῶν ὅρων τῆς εἰρήνης. Δὲν θέλω ν' ἀκούσω παραμικρὸν λόγον περὶ τῆς Ἑλλάδος, τοῖς ἔλεγεν ὁ Ῥεῖζ-ἐφέντης, καὶ συμβιβασζόμεθα περὶ παντὸς ἄλλου· ἀχώριστα εἶναι, ἀπεκρίνοντο οἱ πρέσβεις τὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ τῶν τριῶν αὐλῶν. Ἡ Πύλη τοῖς ἔλεγεν ὅτι ἀπέλυε τὰ κρατούμενα πλοῖα καὶ ἐξέδιδε τὰ ὁδοιπορικὰ φερμάνια ἂν ὑπέσχοντο νὰ μὴ ἐπέμβωσι πλέον αἱ αὐλαὶ των εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος, νὰ τὴν ἀποζημιώσωσι διὰ τὴν φθορὰν τοῦ στόλου της καὶ νὰ τὴν ἱκανοποιήσωσι διὰ τὴν ὕβριν τῆς σημαίας της. Οἱ δὲ πρέσβεις ἀπεκρίνοντο ὅτι ἡ περὶ εἰρηνopoιήσεως τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν συνθήκην ἀπόφασις τῶν αὐλῶν των ἦτον ἀμετάτρεπτος, ὅτι οὐδεμία ἀποζημιώσις ὠφείλετο διὰ τὴν φθορὰν τοῦ στόλου της ὡς προκαλεσθεῖσαν παρ' αὐτῆς, καὶ ὅτι ὕβρισασα ἡ Πύλη πρώτη τὴν σημαίαν των, ἀδίκως ἀπήτει ἱκανοποίησιν· τὴν ἡρώτων δὲ ἂν εἶχε σκοπὸν νὰ παύσῃ ἐνεργοῦσα παρὰ τὰς συνθήκας κρατοῦσα τὰ πλοῖα των καὶ μὴ δίδουσα τὰ συνήθη ὁδοιπορικὰ φερμάνια,

καὶ ἂν συγκατετίθετο εἰς τὰς πρὸς αὐτὴν περὶ Ἑλλάδος προτάσεις των. Ἐπὶ τῇ κοινοποιήσει ταύτῃ ἡ Πύλη μὴ ἀλλάξασα σκοπὸν ἥλλαξεν ὕψος, καὶ ἐπ' ἐλπίδι νὰ φέρῃ διαίρεσιν μεταξὺ τῶν πρέσβεων ἦλθεν εἰς λόγους ἰδιαίτερους ποτὲ μετὰ τοῦ ἐνὸς ποτὲ μετὰ τοῦ ἄλλου δοῦσα καὶ τινὰς ἐλπίδας συμβιβασμοῦ· ἠθέλησε δὲ νὰ παρεμβάλλῃ μεταξὺ ἐαυτῆς καὶ τῶν τριῶν πρεσβειῶν τὴν αὐστριακὴν πρεσβείαν, ἥτις ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ αὐτῆς ἔγραψε ταῖς τρεῖς συναδέλφαις της, ὅτι ἡ ὑψηλὴ Πύλη ἀπεφάσισε ν' ἀπολύσῃ τὰ ὑπὸ τὴν σημαίαν τῶν αὐλῶν αὐτῶν πλοῖα, καὶ ἀπῆτει νὰ τῇ στείλῃ τὴν συνήθη περὶ αὐτῶν σημείωσιν· ἡτιολόγει δὲ τὴν παρέμβασίν της ἐπὶ τῇ μὴ προσελεύσει τῶν διερμηνέων αὐτῶν εἰς τὴν Πύλην ὡς καὶ πρότερον. Ἄλλ' οἱ πρέσβεις ἀπερρίψαν ὁμοθυμαδὸν τὴν φιλικὴν παρέμβασιν τῆς Αὐστρίας καὶ ἀπέδειξαν ἀνίσχυρον τὴν δικαιολογίαν της εἰπόντες ὅτι ἡ Πύλη συνείθιζε νὰ καλῇ παρ' ἐαυτῇ τοὺς διερμηνεῖς των ὅσάκις εἶχε τι νὰ τοῖς κοινοποιήσῃ· ἔστειλαν δὲ πρὸς τὴν Πύλην αὐθημερὸν τοὺς διερμηνεῖς των ζητοῦντες κατ' εὐθείαν ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν τελευταίων προτάσεών των· ἀλλ' ἡ Πύλη ἐπανέλαβε τὸ πρῶτόν της ὕψος· καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸ κατὰ τὸ Νεόκαστρον συμβὰν ἀπήντησεν, ὅτι, μὴ λαβοῦσα εἰσέτι καθαρὰς πληροφορίας, ἠναγκάζετο ν' ἀναβάλῃ πᾶσαν συζήτησιν, ἀλλ' ὅτι τὸ ἐθεώρει πάντοτε παράβασιν τῶν συνθηκῶν καὶ κήρυξιν πολέμου· περὶ δὲ τῶν ἐλληνικῶν πραγμάτων ἔλεγε καὶ ἤδη ὅσα καὶ πάντοτε, δηλαδὴ ὅτι ἀπερρίπτε τὴν παρέμβασίν των· ἀπεσιώπα δὲ τὸ περὶ ἀπολύσεως τῶν πλοίων. Ὁργίσθησαν οἱ πρέσβεις ἐπὶ τῇ ἀπαντήσῃ ταύτῃ καὶ ἀπῆτησαν νὰ τοῖς ἀναγγείλῃ σαφῶς, ἂν, συγκατατιθεμένη εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν σχέσεών των ἀπέλυσεν τὰ κρατούμενα πλοῖα, καὶ ἂν ἐδέχετο τὰς περὶ μεσιτείας καὶ ἀνακωχῆς προτάσεις

των, διότι ἄλλως θ' ἀνεχώρουν. Ἡ Πύλη ἐδείχθη εὐδιάθετος μὲν ὡς πρὸς τὴν ἀπόλυσιν τῶν πλοίων ἐξ ἧς ἐκρέματο ἢ ἐπανάληψις τῶν σχέσεων, ἀλλ' ἐναντία, ὡς αἰέποτε, ὡς πρὸς τὰ τῆς Ἑλλάδος· ἐπειδὴ ὁμως ἔθεσαν οἱ πρέσβεις τὸ περὶ Ἑλλάδος ζήτημα τὴν φορὰν ταύτην ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ ν' ἀναχωρήσωσιν ἂν ἀπερρίπτετο, ἀνέβαλε τὴν ὀριστικὴν ἀπάντησιν της περὶ πάντων.

Ἐν τούτοις κατέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ ἐν Νεοκάστρῳ ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ στόλου Ταχέρπασας, καὶ ἔπαθεν ἡ Πύλη ἐπὶ τῇ ἐλεύσει τοῦ ἀνδρὸς τούτου ὅ,τι ἀποχωρισθεῖσα μήτηρ τοῦ ἀγαπητοῦ τέκνου της πᾶσχει ἐπὶ τῇ πρώτῃ συνεντεύξει οἰκείου αὐτῆς παρευρεθέντος ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἐν ἀλλοδαπῇ. Ὁ Ταχέρπασας, ἀνὴρ πλήρης προλήψεων καὶ μίσους πρὸς τοὺς Φράγκους, τόσον ἐξηγρίωσε τὴν Πύλην ἀναξύσας τὰς πληγὰς της δι' ὧν ἀνέφερεν, ὥστε οἱ μέχρι τοῦδε ἀκλόνητοι πρέσβεις ἐκλονίσθησαν ἐξ αἰτίας τοῦ τραχείος καὶ ἀποτόμου ὕφους αὐτῆς· καὶ ἐπὶ μακρᾶς συνεντεύξεως αὐτῶν καὶ τοῦ Ῥεῆζ-ἐφέντη ἠρώτησαν, ἂν ἡ Πύλη ἀπορρίπτουσα τὴν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων μεσιτείαν των εὐηρεστεῖτο καὶ νὰ τοῖς χαρίσῃ αὐθόρμητος προνόμια ἀνάλογα τῆς συνθήκης, ὃ ἐστὶ Μολδοβλαχικά, ἂν κατέφευγαν εἰς τὸ ἔλεός της. Ὁ Ῥεῆζ-ἐφέντης ἀνέβαλε τὴν ἀπάντησιν, καὶ μετὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην ἐκλήθησαν οἱ μεγιστᾶνες τοῦ κράτους εἰς γενικὸν συμβούλιον, καί, γενομένου λόγου περὶ τῶν τελευταίων προτάσεων τῆς συμμαχίας ὡς παραιτουμένης ἀπὸ τῆς παρεμβάσεώς της, ἐνέκριναν ὅλοι ὁμοθυμαδὸν ὡς ὑπέρτατον ὅρον τῶν πρὸς τοὺς ἀποστάτας βασιλικῶν δωρεῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν πρὸς χάριν τῆς συμμαχίας, τὴν λήθην τῶν παρελθόντων, τὴν ἀπόδοσιν τῶν κτημάτων καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν ὀφειλομένων φόρων· ὁ δὲ σουλτάνος καμφθεὶς εἰς

τὰς θερμὰς παρακλήσεις τοῦ ἀρχιβεζίρη ἐπικαλεσθέντος γονυκλιτῶς τὸ πρὸς τοὺς πταίσαντας ἑλεός του συγκατένευσε νὰ τοῖς χαρίσῃ καὶ τὸν τοῦ χαρατσίου φόρον τοῦ πρώτου ἔτους ἀφ' οὗ ἐπρυσκύνουν. Οἱ πρέσβεις, ἰδόντες ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν ὄρων τῆς συνθήκης παρεκτραπέντες δὲν εἰσηκούσθησαν, ἐζήτησαν μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὰ ἀποδημητήριά των. Ἡ Πύλη δὲν ἀντέτεινεν εἰς τὴν ἀναχώρησίν των, ἀλλὰ δὲν ἔδωκε τὰ ἀποδημητήρια μὴ θέλουσα νὰ φανῇ ὅτι συγκατετίθετο. Ἐζήτησαν οἱ πρέσβεις μετὰ ταῦτα ἀξιωματικούς τῆς Πύλης ὡς συμπλωτήρας των μέχρι τῶν φρουρίων εἰς ἐξομαλισμὸν ἐνδεχομένων δυσκολιῶν, ἀλλ' οὐδὲ καὶ κατὰ τοῦτο εἰσηκούσθησαν· ἀνήγγειλαν ὅτι ἀναχωροῦντες ἔθεταν τοὺς ὑπηκόους τῶν αὐλῶν των καὶ τὰ συμφέροντά των ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πρέσβεως τῆς Ὀλλανδίας, ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐδέχθη ἡ Πύλη εἰποῦσα, ὅτι αὕτη εἶχε σκοπὸν ν' ἀποπέμψῃ ὅλους τοὺς κακοὺς καὶ νὰ κρατήσῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν της μόνους τοὺς καλοὺς· ἐπρόβαλαν ν' ἀπολύσῃ τὰ ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν αὐλῶν των πλοῖα, ἀλλὰ καὶ τὴν πρότασιν ταύτην ἐτροποποίησεν ἡ Πύλη ὑπὸ τὸν ὅρον ν' ἀποβιβάσωσι τὰς τροφὰς των ἐπὶ πληρωμῇ μέρους τῆς τιμῆς των ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ ὑπολοίπου ἄλλοτε. Οἱ πρέσβεις ἀνήγγειλαν τὴν ἀναχώρησίν των τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει συναδέλφοις των, τοῖς ναυάρχοις τῆς συμμαχίας καὶ τοῖς κατὰ τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν προξένοις αὐτῆς· τὴν δὲ 23 νοεμβρίου εἰδοποίησαν τὴν Πύλην ὅτι τὴν ἐθεώρουν ὑπεύθυνον ἂν ἐξ αἰτίας τῆς διαγωγῆς της συνέβαινέ τι δεινὸν εἴτε πρὸς αὐτοὺς ἀναχωροῦντας, εἴτε πρὸς τοὺς ὑπηκόους τῶν αὐλῶν των μένοντας· καὶ οἱ μὲν τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἀπέπλευσαν τὴν 26 νοεμβρίου, ὁ δὲ τῆς Ῥωσσίας τὴν 4 δεκεμβρίου.

Ὅχι μόνον οὐδεμιᾶς μομφῆς ἀλλὰ καὶ πολλῶν

ἐπαίνων φαίνεται ἀξία ἢ Πύλη, ὡς ἀνεξάρτητος Ἀρχή, διὰ τὴν ἀκλόνητον ἐπιμονήν της εἰς ἀπόρριψιν τῆς δι' ἐπιρροῆς ξένων αὐλῶν εἰρηνοποιήσεως τοῦ κράτους της· ὁ δὲ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς αὐτῆς Πετέρ-ἐφέντης ἐδείχθη ἀνὴρ πολλῆς ἱκανότητος. Ἀλλὰ μωρὰ καὶ ἀνεπιτήδειος ἐφάνη μὴ θελήσασα ἐπὶ τῇ προτάσει τῶν τριῶν πρέσβων νὰ παρχωρήσῃ οἰκοθεν καὶ ἄνευ ξένης ἐπεμβάσεως τὰ Βλαχομολδαυικὰ προνόμια, ἀπατηλὰ καὶ αὐτὰ ὡς ἀνεγγύητα· ἄπορον δὲ πῶς οἱ πρέσβεις κατὰ παράβασιν τοῦ περὶ τῆς μεσιτείας τῶν αὐλῶν ὅρου τῆς συνθήκης καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν Ἑλλήνων ἐπρότειναν τοιοῦτον αἰσχρὸν συμβιβασμόν. Ἀλλὰ καλῇ τύχῃ ἢ δυσμενῆς Πύλη διὰ τῆς ἄφρονος καὶ ἰδιοβλαβοῦς ἀποποιήσεώς της διέσωσε τὰς συμμαχικὰς αὐλὰς ἀπὸ τοῦ δικαίου τούτου ἐπὶ τῇ παλινφθίᾳ τῶν πρέσβεων τῶν ὀνειδισμοῦ, καὶ προετοίμασεν ἄκουσα εὐτυχεστέρα νὰ λύσιν τοῦ ἐλληνικοῦ ζητήματος.

1827-28.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ο.

Ἐκστρατεῖαι τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν
Ἑλλάδα, εἰς Κρήτην καὶ Χίον.

ἈΦ οὗ οἱ Τούρκοι ἀπέρριψαν τὰς περὶ Ἑλλάδος προτάσεις τῶν πρέσβειων, ἀπελύθησαν οἱ Ἕλληνες τοῦ χρέους τῆς ἀνακωχῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἐθεώρησαν ἐνδεχόμενον νὰ πραγματοποιηθῇ ὁ μέλλων συμβιβασμὸς ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ διατηρήσῃ ἕκαστος ὅ,τι κατεῖχεν, ἐπεχείρησαν νὰ κινήσωσιν ὅπλα εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν Ἑλλάδα, εἰς Κρήτην καὶ Χίον πρὸς ἀναζωπύρησιν τοῦ ἀγῶνος.

Φροντιστὴν ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας εἰς ἀνέγερσιν τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος διώρισεν ἡ κυβέρνησις τὸν Ἀδὰμ Δούκαν. Οὗτος μετέβη λήγοντος τοῦ αὐγούστου εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, ὅπου ἐστρατοπέδευεν ὁ ἀρχιστράτηγος, ὅστις διέταξε τὸν Βάσσον καὶ τὸν Κριεζώτην νὰ συνεκστρατεύσωσι μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα. Οὗτοι συνήλθαν εἰς Σαλαμίνα, καὶ συναποπλεύσαντες ἔφθασαν εἰς Σκόπελον λήγοντος Σεπτεμβρίου· ἐκεῖ συνήλθαν καὶ οἱ Θετταλομακεδόνες ὀπλαρχηγοί, Καρατάσος,

Γάτσος, Δουμπιότης καὶ ἄλλοι· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν βουλὴν ἔβαλαν νὰ πέσωσιν εἰς Εὐβοίαν· μαθόντες δὲ ὅτι ἡ κωμόπολις τῶν Τρικέρων ἦτον ἀφρούρητος καὶ εὐάλωτος ἀπέβησαν τὴν 5 νοεμβρίου αἴφνης πλησίον αὐτῆς καὶ ἐπροχώρησαν αὐθωρεὶ εἰς ἄλωσίν της· ἀλλ' ὥπισθοδρόμησαν ἄπρακτοι εὐρόντες ἀντίστασιν ὅχι μόνον παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ Τούρκων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν ἐγγχωρίων Ἑλλήνων ἐνθυμουμένων ὅσα κακὰ ἔπαθαν ἄλλοτε παρὰ τινων τῶν εἰς λύτρωσιν αὐτῶν ἐλθόντων. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην οἱ ἀποβάντες διηρέθησαν, καὶ οἱ μὲν ἐπολιόρκησαν τὴν κωμόπολιν, οἱ δὲ ἐτοποθετήθησαν ὀπισθεν τοῦ ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τείχους εἰς ἐμπόδιον πάσης ἐνδεχομένης ἐπιδρομῆς τῶν ἔξωθεν ἐχθρῶν. 200 Ἑλληνες καὶ τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἐκινήθησαν τὴν νύκτα τῆς 9 εἰς ἄλωσιν τῶν παραθαλασσίων ἀποθηκῶν· καὶ οἱ μὲν τῆς ξηρᾶς ἐκυρίευσαν σχεδὸν ἀναιμωτὶ δύο κανονοστάσια, οἱ δὲ τῶν πλοίων μίαν γολέτταν καὶ 50 ἄλλα πλοιάρια. Φοβηθέντες οἱ Τούρκοι καὶ ἀφέντες ὅλας τὰς ἄλλας θέσεις ἐκλείσθησαν τὴν αὐτὴν νύκτα ἐντὸς τριῶν ἀποθηκῶν, ἀλλὰ παρεδόθησαν τὴν ἐπαύριον· ἦσαν δὲ 50· σὺν αὐτοῖς ἦτο καὶ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς φρουρᾶς Ταχήραγα, ἀλλὰ προφθάσας ἔφυγε. Τὴν δὲ 14 ἐφάνησαν ἐρχόμενοι ἐκ Λαρίσσης καὶ Βώλου εἰς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων περίπου 1200, καὶ τὴν 17 ἐστρατοπέδευσαν μίαν ὥραν μακρὰν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐχαρακώθησαν. Δὺς ἐφώρμησαν περὶ τὸ δειλινὸν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οἱ ὀπισθεν τοῦ τείχους Ἑλληνες, καὶ ἐπὶ τῆς δευτέρας ὁρμῆς τῶν ἔτρεψαν τοὺς ἐχθροὺς εἰς φυγὴν καὶ τοὺς ἐδίωξαν μέχρι τοῦ χωρίου Λεύκου, ἱκανοὺς ἐφόνευσαν καὶ ἠχμαλώτισαν, πέντε σημαίας τῶν ἐκυρίευσαν καὶ πολλὰ ἐπῆραν λάφυρα· ἀλλ' ἀκούσαντες ὅτι ἐπῆρχοντο πολλοὶ ἄλλοι, ὄντες δὲ καὶ ἀνεφοδίαστοι τῶν εἰς διατήρησιν τῆς πολιορκίας ἀναγκαίων

διέλυσαν μετ' ὀλίγον τὸ στρατόπεδόν των καὶ ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια.

Ἐν ᾧ δ' ἐστρατοπέδευεν ὁ ἀρχιστράτηγος ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ, στρατιῶταί τινες ἐπροχώρησαν ἕως εἰς Θήβας, ἤρπασαν 60 καμήλους, καὶ ἤλασαν 4000 πρόβατα· ἀλλ' ἐπελθόντων τῶν ἐχθρῶν μόλις διέσωσαν τὸ δέκατον.

Ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ Κιουταγῆ εἰς Ἰωάννινα φόβος ἐχθρικῆς εἰσβολῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον δὲν ὑπῆρχε πλέον, καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος μετέφερε τὸ στρατόπεδόν του εἰς Διακοπτόν, ἐκεῖθεν εἰς Νεζερά, καὶ ἀπεφάσισε νὰ μεταβιβασθῇ εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα πρὸς ἀνέγερσιν ἐκείνου τοῦ μέρους.

Ἡ δυτικὴ Ἑλλὰς ἐπροσκύνησεν ὅλη μετὰ τὴν κυρίευσιν τοῦ Μεσολογγίου. Ἀπόκρυφόν τι καὶ ἄβατον μέρος αὐτῆς, τὸ νησίδιον τοῦ Λεσινίου, διητηρεῖτο εἰσέτι ἐλεύθερον ὡς σπινθηροβόλος ἀστήρ ἐν μέσῳ σκότους. Τὸ νησίδιον τοῦτο ἐνὸς μιλίου περίπου περιφερείας κεῖται ἐντὸς μακρᾶς καὶ δυσδιεξητήτου λίμνης μίαν ὥραν μακρὰν τῆς Παληοκατούνας. Ὅσακις εἰσέβαλλεν ὁ ἐχθρὸς εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα, τὸ νησίδιον τοῦτο, ἐν ᾧ σώζεται ἐν μοναστήριον, ἐχρησίμευεν ὡς τόπος καταφυγῆς πολλῶν οἰκογενειῶν· ποτὲ δὲν—τὸ ἐπάτησεν ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἀπάτητον τὸ διεφύλαξεν ὁ καλὸς ἡγούμενός του ἐπὶ τῆς γενικῆς καταπατήσεως τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος ὑποκριθεὶς τὸν πιστὸν ῥαγιάν. Ἀρχομένου δὲ τοῦ 1827 καθ' ὃν καιρὸν ὁ Καραϊσκάκης περιήρχετο ἀνεγείρων τὴν πεσοῦσαν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ὁ Δημοτσέλιος κατέλαβε τὸ νησίδιον τοῦτο κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ· κατέλαβαν μετ' ὀλίγον οἱ περὶ τὸν Ῥάγκον καὶ τὸν Μακρῆν καὶ τὴν Παληοκατούναν. Ἐκίνησαν οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Βαρνακιώτη εἰς διωγμόν των, ἀλλ' ἀψιμαχήσαντες ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι. Ἐγκαρδιωθέντες οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ τῶν

ἐχθρῶν κατέλαβαν καὶ ἄλλας θέσεις, ὁ μὲν Ῥάγκος τὸ Δραγαμέστον, ὁ δὲ Δημοτσέλιος τὸν Μύτικαν. Οἱ Τοῦρκοι ἐκίνησαν πάλιν κατ' αὐτῶν καὶ κατέλαβαν τὴν Κανδύλαν. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν Ῥάγκον ἰδόντες πλησίον τὸν ἐχθρὸν ἐγκατέλειψαν τὴν θέσιν των· οἱ δὲ περὶ τὸν Δημοτσέλιον ἐπολέμησαν τοὺς ἐχθροὺς ἐλθόντας κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς ἔτρεψαν· ἀλλ' ἠκούσθη μετὰ ταῦτα ὅτι πλῆθος ἐχθρῶν ἤρχετο νὰ κυριεύσῃ τὸν Μύτικαν· καὶ οἱ περὶ τὸν Δημοτσέλιον ἀνίκανοι διὰ τὴν ὀλιγότητά των ν' ἀντισταθῶσι κατέφυγαν διὰ νυκτὸς εἰς Πεταλᾶν, κάκειθεν ἐπανήλθαν εἰς τὸ νησίδιον τοῦ Λεσινίου διατηροῦντες τὴν ἐπ' αὐτῷ καιομένην λαμπάδα τῆς ἐλευθερίας ἄσβεστον. Οἱ δὲ Τοῦρκοι καταλαβόντες ἔκτοτε ὅλας τὰς παραθαλασσίους θέσεις τῆς Ἀκαρνανίας τὰς διετήρησαν ὑπεξουσίου των. Τοιαύτη ἦτον ἡ πολεμικὴ κατάστασις τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος καθ' ὃν καιρὸν ἐμελέτησεν ὁ ἀρχιστράτηγος νὰ μεταφέρῃ ἐκεῖ τὸ στρατόπεδόν του διὰ θαλάσσης.

Μεθ' ἡμέρας δὲ ὀλίγας τῆς καταστροφῆς τῶν ἐν τῷ λιμένι τῶν Σαλόνων ἐχθρικῶν πλοίων ἐξέπλευσεν ὁ Σωτὴρ τοῦ κόλπου τῆς Κορίνθου· ἡ δὲ Καρτερία καὶ τὰ λοιπὰ ὑπὸ τὸν Χάστιγγα πλοῖα ἐξέπλευσαν τὴν 6 νοεμβρίου ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἀρχιστρατήγου εἰς μεταβίβασιν τῶν στρατευμάτων του ἀπὸ τοῦ παραλίου τοῦ Πάπα εἰς τὸ τῆς Ἀκαρνανίας. Διαπλέουσα ἡ Καρτερία τὸ στόμα τοῦ κόλπου ἀπώλεσε δύο ναῦτας ὑπὸ τὸν κανονοβολισμὸν τῶν φρουρίων, ἐβύθισεν ἐν τῷ λιμένι τῶν Πατρῶν ἐν αὐστριακὸν ὡς παραβίασαν τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ μὴ θελήσαν ν' ἀπομακρυνθῇ καθὼς διετάχθη, καὶ ἠγκυροβόλησεν ὑπὸ τὸ Καραβοστάσι ἀναμένουσα τοὺς περὶ τὸν ἀρχιστράτηγον· συνηκολούθουν δὲ τὴν Καρτερίαν αἱ δύο γολέτται καὶ τὰ τρία αὐστριακά. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ἐξεστράτευσαν καὶ οἱ περὶ τὸν ἀρχιστράτη-

γον ἐκ Νεζερῶν· καὶ μαθόντες καθ' ὁδὸν ὅτι ἐπιστρέφων ὁ Δελῆ-Ἀχμέτπασας ἐκ τῶν μεσσηνιακῶν φρουρίων εἰς Πάτρας μετὰ 4000 πεζῶν καὶ 500 ἰππέων ἔφθασεν εἰς Γαστούνην δὲν ἐπροχώρησαν ὥς μὴ ἀξιόμαχοι διὰ τὴν δυσαναλογίαν τοῦ πεζικοῦ καὶ τὴν παντελῆ ἑλλειψιν ἰππικοῦ, ἕως οὗ ἔμαθαν ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐπέρασαν τὸν ποταμὸν τῆς Καμινίτσας, καὶ τότε ἐπιδεξιῶς ἐπιλαβόμενοι τοῦ ἔργου ἐρρίφθησαν ἐπικρατούσης δεινῆς καταγίδος καὶ ῥαγδαίας βροχῆς εἰς τὴν ἐλώδη πεδιάδα τῆς Παληαχαϊᾶς, καὶ φθάναντες δρομαῖοι εἰς τὸ Καραβοστάσι ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἐχθρῶν ἐπέβησαν ὅσοι ἐχώρησαν εἰς τὰ ὑπὸ τὸν Χάστιγγα ἐκεῖ πλοῖα καὶ ἀπεβιβάσθησαν τὴν 18 νοεμβρίου εἰς Δραγαμέστον ὅθεν οἱ ἐχθροὶ φοβηθέντες ἔφυγαν. Οἱ δὲ περὶ τὸν ἀρχιστράτηγον κατέλαβαν καὶ ἄλλας θέσεις μέχρι τοῦ Λιγοβιτισίου. Μετὰ δὲ τὴν πρώτην ταύτην ἀπόβασιν ἐπανῆλθαν τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα εἰς Καραβοστάσι καὶ μετεκόμισαν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Κώστα Μπότσαρη. Ἀναζωογονήσας ὁ ἀρχιστράτηγος διὰ τῆς ἐκστρατείας του ταύτης τὸν τόπον ἐκείνον ἐξέδωκε τὴν 24 διακήρυξιν δι' ἧς ἐκάλει ὅπου ἐστρατοπέδευε τοὺς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ Δυτικοελλαδίτας ὀπλαρχηγοὺς καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν στρατιώτας· ἐξέδωκε καὶ ἄλλην τὴν 26 καλῶν ὅλους γενικῶς τοὺς Δυτικοελλαδίτας εἰς τὰ ὅπλα· καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ αὐτῶν ἐπροσκύνησαν, τοῖς ἔλεγεν, ὅτι παρέδιδεν εἰς λήθην τὰ παρελθόντα, καὶ ὅτι ἀνεγνώριζεν ὥς πατριώτας ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ὅσοι καθ' ἣν στιγμὴν ἐβάπτετο κάλαμος ἀποφάσεως ἤρχοντο ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς πατρίδος. Ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχιστράτηγου ἠκούσθη καὶ ὑπὸ τῶν ὀπλαρχηγῶν καὶ ὑπὸ τῶν πολιτῶν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου συνέστη ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀξιόμαχον στρατόπεδον.

Ὁ δὲ ἄοκνος Χάστιγξ μεταβιβάσας τοὺς περὶ τὸν

ἀρχιστράτηγον εἰς Δραγαμέστον ἔπλευσεν εἰς κυρίευσιν τοῦ Βασιλαδίου. Τὴν νύκτα τῆς 6 δεκεμβρίου ἠγκυροβόλησαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἡ Καρτερία καὶ τὶς κανονοφόρος, καὶ τὴν 10 ἐβομβοβόλησαν ἀλλ' ἀνωφελῶς· συνέπεσαν ἐν τῷ μεταξὺ κακοκαιρία καὶ ἀνεβλήθησαν αἱ ἐχθροπραξίαι μέχρι τῆς 15 καθ' ἣν ἐρρίφθησαν ἑπτὰ βόμβαι, ἐξ ὧν αἱ τέσσαρες ἔπεσαν ἐπὶ τὴν στενὴν περιφέρειαν τοῦ νησιδίου, καὶ μία ἐξ αὐτῶν ἔκαυσε τὴν ἐν αὐτῷ πυροκονοθήκην. Τούτου γενομένου ἐμβάντες οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς λέμβους ὥρμησαν εἰς κυρίευσιν τοῦ νησιδίου, καὶ ἡ φρουρὰ παραχθεῖσα καὶ δειλιάσασα παρεδόθη. 50 ἦσαν οἱ ἐπὶ τοῦ νησιδίου πρὸ τῆς μάχης, ἀλλὰ 31 ἐπέζων ἐπὶ τῆς παραδόσεώς του· εὐρέθησαν καὶ 12 κανόνια. Ὁ δὲ Χάστιγξ, ἃν καὶ ἡ φρουρὰ διαρκούσης τῆς πολιορκίας ἐτουφέκισε πλοιάριον σταλὲν παρ' αὐτοῦ ὑπὸ λευκὴν σημαίαν καὶ φέρον προτάσεις συμβιβασμοῦ, δὲν ἐμνησικάκισεν οὐδ' ἐπαίδευσέ τινα, ἀλλὰ τοὺς ἀπεβίβασεν ὅλους σῶους πλησίον τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἀνέστησεν ἐπὶ τοῦ Βασιλαδίου τὴν πρὸ δύο ἐτῶν πεσοῦσαν ἐλληνικὴν σημαίαν.

Γνωστῆς δὲ γενομένης τῆς συμμαχικῆς συνθήκης οἱ Κρήτες ἐπὶ σκοπῷ νὰ συμμεθέξῃ τῶν καλῶν αὐτῆς καὶ ἡ πατρίς των ἐσκέφθησαν πῶς νὰ τακτοποιήσωσι καὶ ἐνισχύσωσι τὰ πολεμικὰ κινήματά των, καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ ἐστρατολογήθησαν δισχίλιοι ἐντόπιοι, ἐμισθώθησαν καὶ ἄλλοι τόσοι Στερεοελλαῖται, ἐτοιμάσθη καὶ ναυτικὴ μοῖρα εἰς ὑποστήριξιν τῶν κατὰ ξηρὰν κινήματων. Ἡ μοῖρα αὕτη ἔφθασεν εἰς Γραμβοῦσαν ὑπὸ τὸν Μιαοῦλην τὴν 25 ὀκτωβρίου, ἀλλὰ μὴ εὐρούσα τὴν ἐκστρατείαν ἐτοίμην ἀνεχώρησεν. Ἐν τοσούτῳ κίνησις μεγάλη κατέλαβε πολλὰς ἐπαρχίας τῆς Κρήτης. Οἱ Καστρίται, οἱ Ἀποκορωνῖται, οἱ Μηλοποταμίται καὶ ἄλλοι ἄλλων ἐπαρχιῶν κάτοικοι ἔδραξαν τὰ ὄπλα. Οἱ δὲ Στερεοελλαῖται ἀφ'

οὐ ἀφίχθησαν εἰς Γραμβοῦσαν συνεξεστράτευσαν μετὰ τῶν ἐντοπίων ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γιάννη Χάλη τὴν 20 νοεμβρίου καὶ ἐπάτησαν τὰς πλησιοχώρους ἐπαρχίας, τὴν Πυργιώτισσαν, τὸ Καινούριον καὶ τὴν Ἀρκαδίαν, φονεύοντες καὶ λεηλατοῦντες. Ἐφοβήθη φόβον μέγαν ὁ ἐν τῷ μεγάλῳ Κάστρῳ Σουλεημάμπεης ἰδὼν τὴν μεγάλην ταύτην κίνησιν καὶ ἐζήτησε ταχεῖαν βοήθειαν παρὰ τοῦ Μουσταφάπασα ἐπὶ λόγῳ ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐπροχώρησαν μίαν ὥραν ἀπὸ τοῦ φρουρίου. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἀπέβησαν ἄλλοι εἰς τὸν λιμένα τοῦ ἁγίου Νικολάου παρὰ τὸ φρούριον τῆς Σπιναλόγκας, ἔπεσαν τὴν ἐπαύριον εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Μεραμπέλου καὶ εὐρόντες ἐν τῇ πρωτευούσῃ αὐτῆς 200 Τούρκους ἐφόνευσαν καὶ ἐζώγρησαν περίπου 40, οἱ δὲ λοιποὶ ἐν οἷς καὶ ὁ διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας κατέφυγαν εἰς τινὰ δυνατὸν πύργον. Ἐν ᾧ δὲ τοὺς ἐπολιόρκουν οἱ Ἕλληνες καὶ τοὺς ἐκανονοβόλουν ἀποβιβάσαντες ἐν κανόνι 48 λιτρῶν, ἦλθαν εἰς βοήθειαν αὐτῶν 300 περίπου ἔξωθεν· ἀλλὰ πολεμηθέντες καὶ ἀποκρουσθέντες ὠπισθοδρόμησαν· ἐζωγρήθησαν 14 ἐξ αὐτῶν, ἐφονεύθησαν καὶ 4 Ἕλληνες καὶ ἐπληγώθησαν 7. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἄλλο σῶμα στελλόμενον νὰ καταλάβῃ τὰ στενὰ τῆς Σπιναλόγκας ἐφόνευσε 20 ἐχθροὺς καὶ ἐζώγρησεν ὀκτὼ καὶ πολλὰς γυναῖκας καὶ παιδιὰ. Τὴν δὲ 23, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες ἐκανονοβόλουν τοὺς ἐν τῷ πύργῳ ἀποκλεισθέντας, ἐφάνησαν ἐρχόμενοι αἰφνιδίως 1500 ὑπὸ τὸν κιαχαγιάμπεην ἔλκοντες τρία κανόνια καὶ μίαν βομβοβόλον· ἀλλ' ἐπελθόντων τῶν Ἑλλήνων ἠναγκάσθησαν νὰ στρατοπεδεύσωσιν ἐν ὀχυρᾷ θέσει παρὰ τινι μοναστηρίῳ ἀντικρὺ τῶν ἐλληνικῶν ὀχυρωμάτων. Ἐπτὰ ὥρας ἐτουφεκίσθησαν καὶ ἐκανονοβολήθησαν, ἕως οὗ, πεσόντων τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ ὀχυρώματά των, ἐβιάσθησαν νὰ κλεισθῶσιν ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου καὶ

τὴν α' ὥραν τῆς νυκτὸς νὰ φύγωσιν ἐκείθεν κακῶς ἔχοντες ἀφέντες τὰ κανόνιά των, τὴν βομβοβόλον, τὰ πολεμεφόδιά των καὶ τὰς τροφάς των· 150 ἐλογίσθησαν οἱ πεσόντες ἐχθροί, ἐν οἷς καὶ σημαντικὸς τις Ἀγῶς Λαδαόγλους, καὶ 36 οἱ ζωγρηθέντες· ἐπληγώθη καὶ ὁ κιαχαγιάμπεης, καὶ ἐζωγρήθησαν καὶ 150 ὑποζύγια. Οἱ δὲ ἐντὸς τοῦ πύργου πολιορκούμενοι, ἐν οἷς καὶ 20 Ἀλβανοί, ἀπελπισθέντες μετὰ τὴν φυγὴν τῶν συναδέλφων των παρεδόθησαν ἐπὶ συμφωνία ν' ἀποπεμφθῶσιν ἀσφαλῶς εἰς τὸ Ἱεράπετρον. Ἀλλ' οἱ ἐντόπιοι Τούρκοι, ὑποπτεύσαντες ὅτι ἐμελετᾶτο κατ' αὐτῶν ἐπιβουλὴ, ἐμαχαίρωσαν τὸν ἐπὶ παραλαβῇ τῶν ὅπλων καὶ τῶν χρημάτων εἰσελθόντα πρὸ τῶν ἄλλων ὀπλαρχηγὸν Κουμάκην, ἐφόνευσαν 9 ἄλλους ἐκ τῶν ὀπαδῶν του, καὶ καταλιπόντες τὸν πύργον ἐκλείσθησαν ἐντὸς τινος ἐκκλησίας. Ἐξαγριωθέντες οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῇ ἀπιστίᾳ ταύτῃ ἐφώρμησαν καὶ τοὺς ἔκαυσαν ὅλους ἐκτὸς τῶν δύο υἱῶν τοῦ Καρακάσαγα καὶ τοῦ ὑπηρέτου αὐτῶν. Μετὰ τὰ συμβάντα ταῦτα ἦλθαν εἰς τὸ ἐλληνικὸν στρατόπεδον 700 Καστρινοί, καὶ γενόμενοι ὅλοι οἱ ὀπλοφόροι Χριστιανοὶ 4000 ἀφῆκάν τινας εἰς φρουρὰν τῆς Σπιναλόγκας, καὶ τὴν 9 δεκεμβρίου ἐξεστράτευσαν οἱ λοιποὶ πρὸς τὰ Μαλιὰ ὅπου ἦσαν ἐχθροί, καὶ αὐλισθέντες πλησίον τοῦ χωρίου Μουχοῦ ἤρχισαν νὰ ὀχυρόνωνται· ἀλλ' ἔπесαν οἱ ἐχθροὶ ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐν πρώτοις μὲν ὥρμησαν ἐπὶ τὸ ὀχύρωμα τοῦ Κίτσου Βούλγαρη καὶ εὐρόντες αὐτὸ ὀχυρὸν ἀπεμακρύνθησαν, καὶ ἔπесαν ἐπὶ τὸ τοῦ Μαγουλάκη καὶ τοῦ Φαρμάκη καὶ διεσκόρπισαν τοὺς ἐν αὐτῷ. Τούτου δὲ γενομένου οἱ Ἕλληνες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ ἀπώλεσαν καὶ τὸ κανόνι των· θὰ ἠφάνιζοντο δὲ ὅλοι, ἂν οἱ ἐνεδρεύοντες Καζανάκης καὶ Καθεκλῆς δὲν ἀνεχαίτιζαν τοὺς ἐχθρούς. Παθόντες οἱ Χριστιανοὶ ἐπὶ τῆς μάχης ταύτης ἔπαθαν πλείονα περῶντες τὸν

παραρρέοντα ποταμὸν οὔσης μεγάλης πλημμύρας. Ὑπερδιακόσιοι ἐχάθησαν ἐπὶ τῆς μάχης, τῆς τροπῆς καὶ τῆς ποταμοπορίας. Μετὰ τὰ δεινὰ ταῦτα ἐπανῆλθε τὸ στράτευμα εἰς Γραμβοῦσαν.

Τὰ δὲ τῆς Χίου εἶχαν οὕτω.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς τινὲς τῶν πολιτῶν τῆς συνοικισθέντες ἐν Σύρᾳ χάριν ἐμπορίου καὶ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν ἀνέγερσιν τῆς πατρίδος τῶν ἔδραξαν τὴν περίστασιν καθ' ἣν ἀπέρριψεν ἡ Πύλη τὰς προτάσεις τῶν συμμάχων, καὶ συνάξαντες ἱκανὰ χρήματα παρὰ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ συμπολιτῶν καὶ καταθέσαντες καὶ αὐτοὶ εἰς κίνησιν ναυτικῆς καὶ στρατιωτικῆς δυνάμεως καὶ πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων ἀνέθεσαν τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ πατριωτικοῦ σκοποῦ τῶν εἰς τρεῖς ἐντίμους συναδέλφους τῶν, τὸν Α Σκαραμαγκᾶν, τὸν Λ Ῥάλλην καὶ τὸν Γ Ψύχαν. Συστηθεῖσα ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη κατ' ἔγκρισιν τῆς κυβερνήσεως συνενοήθη μετὰ τοῦ Φαβιέρου, ὅστις δυσανασχετῶν ἐπὶ τοῖς μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς ἀκροπόλεως παθήμασί του καὶ ἐπὶ τῇ ἀρχιστρατηγίᾳ τοῦ Τσώρτση, ὃν οὐτ' ἐτίμα οὐτ' ὑπήκουεν, ἐμόναζεν ἐν Μεθένοις ἐξασκῶν τὸ τακτικόν του. Χορηγήσασα δὲ αὐτᾷ ἡ ἐπιτροπὴ τὰ εἰς κίνησιν τοῦ τακτικοῦ ἀναγκαῖα ἐμίσθωσε καὶ 1500 ἀτάκτους ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν καὶ αὐτοὺς τοῦ Φαβιέρου καὶ ἔβαλεν εἰς κίνησιν καὶ ναυτικὴν δύναμιν πρὸς διακοπὴν τῆς κοινωνίας τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς Χίου. Ἐμαθαν οἱ ἐν Ἑλλάδι ναύαρχοι τῆς συμμαχίας ὅσα ἐμελετῶντο εἰς ἀνάκτησιν τῆς Χίου, καὶ ἔσπευσαν δι' ἀποστολῶν πρὸς τὴν ἐν Αἰγίνῃ κυβέρνησιν, τὴν ἐν Σύρᾳ ἐπιτροπὴν καὶ τὸν ἐν Μεθένοις Φαβιέρου νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐκστρατείαν ὥς μὴ περιλαμβανομένης τῆς Χίου εἰς τὴν ὀροθετικὴν γραμμὴν κατὰ τὸ σχέδιον τῶν συμμάχων· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐσυμβούλευαν καὶ δὲν διετατταν, δὲν εἰσηκούσθησαν. Ἐκυβέρνα τὴν Χίον

τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὁ γηραιὸς Ἰσούφπασας, καὶ ἡ ὑπ' αὐτὸν φρουρά της συνίστατο ἐκ 400 τακτικῶν, 700 ἀτάκτων καὶ 150 κανονοβολιστῶν· ἦσαν δὲ ἐν τῷ λιμένι καὶ δύο ἔνοπλοι γολέτται καὶ δύο μίστικα.

Τὴν 9 ὁκτωβρίου ἀνεχώρησεν ὁ Φαβιέρος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐκ Μεθένων εἰς Ψαρά· συνεκροτεῖτο δὲ ἡ τακτικὴ δύναμις του ἐκ τριῶν ταγμάτων 700 περίπου στρατιωτῶν, ἐνὸς λόχου πυροβολιστῶν, 60 ἵππεων ἐφίππων, 140 ἀνίππων, τριῶν κανονίων ἐλαφρῶν, ἐπτὰ βαρέων, καὶ δέκα βομβοβόλων· συνῆλθαν εἰς Ψαρά καὶ οἱ 1500 μὴ τακτικοὶ Στερεοελλαδίται καὶ Χίοι, ἐν οἷς καὶ υἱοὶ προκρίτων τῆς νήσου, καὶ ἀποπλεύσαντες ὅλοι ὑπὸ τὴν γενικὴν ὁδηγίαν τοῦ Φαβιέρου προσωρμίσθησαν τὴν ἐσπέραν τῆς 16 εἰς Μαυρολιμένα, καὶ τὴν ἐπιούσαν ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου ἀπέβησαν ἀπέναντι ἐνὸς ἐχθρικοῦ σώματος τακτικῶν, καὶ μάχης γενομένης τοὺς ἔτρεψαν καὶ τοὺς κατεδίωξαν. 36 Ἕλληνες καὶ 100 Τούρκοι ἐλέγετο ὅτι ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν κατὰ τὴν μάχην ταύτην· ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτῶν Σακῆζ-ἐμίνης μὴ προφθάσας νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ φρούριον ὅπου κατέφυγαν οἱ λοιποί, ἐκλείσθη μετὰ τινων ἄλλων ἐντὸς τινος πύργου τοῦ Βαρβασίου, καὶ μετὰ διήμερον ἀντίστασιν παρεδόθη. Ἦσαν δὲ ὅλοι οἱ ἐν τῷ πύργῳ 14 ἐν οἷς καὶ 2 Ἑβραῖοι· καὶ ὁ μὲν Σακῆζ-ἐφέντης ἀπελύθη ἄλυτρος ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν Χίων ὡς καλῶς πρὸς αὐτοὺς πολιτευσάμενος καὶ ἐπ' ἐλπίδι ἀπελευθερώσεως δι' αὐτοῦ αἰχμαλώτων Χριστιανῶν· οἱ δὲ Ἑβραῖοι ἐστάλησαν εἰς Σμύρνην ἐπὶ ἐξαγορᾷ· ἀλλὰ θορυβηθέντων τῶν ἀτάκτων ἀνεκλήθησαν. Πολλοὶ τῶν κατοίκων κατέφυγαν ἐπὶ τῆς ἀποβάσεως ὡς καὶ ἄλλοτε εἰς τὰ ὑποπροξενεῖα, ἐξ ὧν τὸ μὲν αὐστριακὸν διηρπάγη, τὸ δὲ ἀγγλικὸν παρ' ὀλίγον ἐπατήθη, διότι ἔγκλειστοί τινες Τούρκοι τουφεκίζοντες ἐκείθεν ἐσκότωσαν πέντε Ἕλληνας.

Καὶ οἱ μὲν τῶν ἀποβάντων διέμειναν ἐν τῇ πόλει, οἱ δὲ διεσπάρησαν εἰς τὰ χωρία καὶ τινες κατέλαβαν τὴν πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως ἄνωθεν τοῦ φρουρίου Τρουλωτὴν, καὶ τὸ Ψωμίον ἐπὶ τοῦ παραθαλασσίον· οἱ δὲ ἐχθροὶ κατέφευγαν πανταχόθεν εἰς τὸ φρούριον, ὥστε τὴν 18 οὔτε ἐντὸς τῆς πόλεως οὔτε ἐντὸς τινος χωρίου εὐρίσκετο Τοῦρκος· ἔπεισαν δὲ καὶ αἰχμάλωτοι εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης 120, οὓς ἔστειλεν ὁ Φαβιέρος εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἥτις τοὺς ἀπέλυσε. Τὴν δὲ ἐσπέραν τῆς 18 εἰσέπλευσεν εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Χίου ἢ Ἑλλάς, καὶ τὴν ἐπαύριον ὑψωσεν ὁ Κοχράνης τὰς τρεῖς συμμαχικὰς σημαίας καὶ τὴν τουρκικὴν ὑπ' αὐτάς, τὰς ἐχαιρέτησεν, ἀπεβίβασε πέντε βομβοβόλους, καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἀπέπλευσεν, ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγινα, καὶ τὴν 29 δεκεμβρίου ἀνεχώρησεν ἐπὶ τοῦ μονοκέρατος εἰς Ἀγγλίαν ἀφείδς τὴν φρεγάταν ὑπὸ τὸν Μιαούλην· μετὰ ὀκτὰ μηνὸν δὲ ἀποδημίαν ἀνεφάνη ἐπὶ τοῦ Ἑρμοῦ, ἀτμόπλου ἐθνικοῦ, ἐξώφλησε τοὺς λογαριασμοὺς του καὶ ἀπεχαιρέτησε διὰ παντὸς τὴν Ἑλλάδα μηδὲν πράξας ἄξιον τῆς φήμης του ἢ τῶν προσδοκιῶν καὶ τῶν θυσιῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν φιλελλήνων.

Ἀφ' οὗ οἱ Τοῦρκοι συνήχθησαν ὅλοι εἰς τὸ φρούριον, τινὲς δὲ αὐτῶν κατεῖχαν καὶ τὸν θαλασσόπυργον, οἱ περὶ τὸν Φαβιέρον ἔστησαν τὴν 19 ἐπὶ τοῦ Ψωμίου πέντε βομβοβόλους, καὶ ἤρχισαν περὶ τὸ μεσονύκτιον νὰ βομβοβολῶσι τὸ φρούριον ὑπὸ τὸν θούριον ἤχον τῆς μουσικῆς. Μετὰ δύο δὲ ἡμέρας ἔστησαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως ἕκτην βομβοβόλον καὶ δύο κανόνια πλησίον αὐτῆς, δι' ὧν κατεσίγασαν τὸν θαλασσόπυργον καὶ ἐβύθισαν καὶ ἐν τῶν ἐν τῇ λιμένι ἐχθρικῶν πλοίων. Τὴν δὲ 24 ἐτάφρευσαν τὸ μεταξὺ τῆς ἄκρας τῆς πόλεως καὶ τῆς θαλάσσης κενὸν διάστημα πρὸς τοὺς ἀνεμομύλους, ὅπου ἐτοπο-

θετήθησαν οἱ ἐντόπιοι, καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔστει-
λεν ὁ Φαβιέρος πρὸς τὸν Ἰσούφπασαν διὰ τινος
αἰχμαλώτου ἐπιστολὴν λέγουσαν, ὅτι ὁ ἐν Νεοκά-
στρῳ τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος ἐκὰν, οἱ σύμμαχοι
ἀπέκλεισαν τὸν Ἑλλήσποντον, ἡ Ἀλβανία ἀπεστά-
τησεν, οὐδεμίαν ἐλπίδα βοηθείας εἶχεν ὁ πασᾶς, καὶ
ἂν ἤθελε νὰ παραδοθῇ τῷ ὑπέσχετο τὴν ἀσφαλῆ με-
ταβίβασιν ὅλης τῆς φρουρᾶς εἰς Τσεσμέν ἢ εἰς
Μιτυλήνην· εἰδὲ μὴ, θὰ ἐπάθαιεν ὅσα ἔπαθαν
ἄλλοτε οἱ χριστιανοὶ τῆς Χίου καὶ τῶν Ψαρῶν.
Εἰς τὴν κομπορρήμονα ταύτην ἐπιστολὴν ἀπήντη-
σεν ὁ πασᾶς δι' εὐστόχων κανονοβολισμῶν. Τὴν
νύκτα δὲ τῆς 26 ἐτέθησαν ἐπὶ τῆς Τρουλωτῆς δύο
κανόνια· τὴν δὲ 29 ἠγκυροβόλησεν ἔμπροσθεν τῆς
Χίου γαλλικὴ τις κορβέττα, καὶ ὁ πλοίαρχος αὐ-
τῆς ἀποβὰς εἶπε τῷ Φαβιέρῳ ὅτι ὁ ναύαρχος Δεριγνῆς
ἐκέλευε νὰ κενώσῃ τὴν νῆσον. Ὁ Φαβιέρος δὲν
ἐδέχθη τὸ κέλευσμα, καὶ τὴν ἐπαύριον ἔθεσε δύο
βομβοβόλους ἐπὶ τῆς Τρουλωτῆς. Ἐφάνη δὲ τὴν
αὐτὴν ἡμέραν ἐν τῷ λιμένι καὶ αὐστριακὴ γολέττα,
ὁ Φοῖνιξ, καὶ ὑψώσασα σημεία τινα, γνωστὰ ἀναμ-
φιβόλως τοῖς ἐν τῷ φρουρίῳ, ἀνεχώρησε τὴν ἐπιου-
σαν νύκτα. Τὴν δὲ 2 νοεμβρίου παρeisδύσαντός
τινος τῶν ὑποπλαρχηγῶν εἰς τὴν περὶ τὸ φρούριον
τάφρον ἐπὶ συνομιλία, ὁ συνομιλῶν Ἀλβανὸς τοῦ
ἔκοψε τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν ἔρριψεν ἔμπροσθεν τῶν
συναδέλφων αὐτοῦ. Τὴν αὐτὴν νύκτα ἐφάνησαν
φανοὶ πρὸς τὸν θαλασσόπυργον, ὅπου εἰσῆλθαν πρὶν
ἐξεμερώσῃ 150 Τοῦρκοι ἀπαντικρὺ ἐπὶ τριῶν ὀλκά-
δων διαπορθμευθέντες. Τὴν ἐπαύριον ἐπανῆλθεν ἡ
αὐτὴ σημειοποιὸς αὐστριακὴ γολέττα, καὶ ἔστειλε
τὴν λέμβον τῆς εἰς τὴν ξηράν· ἀλλὰ βομβοληθεῖσα
κατὰ διαταγὴν τοῦ Φαβιέρου ἔκοψε τὴν ἄγκυράν
τῆς, ἐγκατέλειψεν ἐκ τῆς βίας τὴν ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ
λέμβον τῆς καὶ ἔγεινεν ἄφαντος· ἐπαναπλεύσασα δὲ

μετά τινας ἡμέρας ἀνείλκυσε τὴν ἄγκυράν της καὶ παρέλαβε καὶ τὴν λέμβον της ἀδεία τοῦ Φαβιέρου. Τὴν δὲ 4 ἔφερεν ἐν ἀγγλικὸν βρίκι διαταγὴν τῶν τριῶν ναυάρχων τῆς συμμαχίας πρὸς τὸν Φαβιέρον ἵνα κενώσῃ τὴν νῆσον· ὁ Φαβιέρος ἀπεκρίθη ὅτι ἐχρειάζετο διαταγὴ πρὸς αὐτὸν τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως. Τὴν ἐπιούσαν ἔφθασεν ὁ συνταγματάρχης Ἀλμείδης, φέρων 200 στρατιώτας καὶ 60 ἵππους εἰς χρῆσιν τῶν ἀνίππων τοῦ τακτικοῦ· ἔφερε καὶ τρία κανόνια καὶ ἱκανὰς κανονοσφαίρας. Ἐστάλησαν μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ ἄλλα κανόνια καὶ βομβοβόλοι ἐκ Ναυπλίου, καὶ ἔφθασε καὶ ὁ γνωστὸς ὑπονομοποιὸς Κώστας καὶ 40 συντεχνίται του, καὶ ἵρχισαν νὰ ὑπονομεύωσι πρὸς τὴν ἐπάνω πύλην τοῦ φρουρίου. Ἀλλὰ τὴν νύκτα τῆς 30 νοεμβρίου ἐξώρμησαν οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ, ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς φυλάττοντας τὸ στόμιον τῆς ὑπονόμου, τὸ παρεγέμισαν, ἐφόνευσαν καὶ ἠχμαλώτισάν τινας τῶν ὑπονομοποιῶν καὶ ἐπανῆλθαν εἰς τὸ φρούριον ἀρπάσαντες καὶ ἐν ἐλαφρὸν κανόνι.

Ἡ δὲ θέσις τοῦ θαλασσοπύργου, ἂν καὶ ἐπικίνδυνος, ὥς ὑπὸ τὸ πῦρ τοῦ φρουρίου, ἐθεωρεῖτο ὥς πολλὰ ἀναγκαία, διότι, ἂν τὴν ἐκυρίευαν οἱ Ἕλληνες, ἐκόπτετο ἡ τῶν πολιορκουμένων καὶ τῆς ἀσιατικῆς παραλίας κοινωνία· διὰ τοῦτο ἀφ' οὗ ἔστησεν ὁ Φαβιέρος κατ' αὐτοῦ ἐν ἄλλο κανονοστάσιον, ὥπλισε τέσσαρας λέμβους, καὶ τὴν νύκτα τῆς 1 δεκεμβρίου ἐκίνησαν 200 περίπου Ἕλληνες καὶ φιλέλληνες τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι εἰς ἄλωσίν του· ἀλλ' οἱ ἄτακτοι τόσον ἐθορύβουν ἐπὶ τῆς θαλασσοπορείας των, ὥστε ἐξύπνησαν οἱ ἐν τῷ θαλασσοπύργῳ κοιμώμενοι ἐχθροὶ καὶ ἀπεδιόξαν τοὺς ἐπερχομένους κανονοβολοῦντες καὶ τουφεκίζοντες. Ἐκτοτε ἠναγκάσθη ὁ Φαβιέρος νὰ περιορισθῇ εἰς ἀπλὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου μὴ ἐλπίζων νὰ τὸ κυριεύσῃ εἰμὴ διὰ μόνης

τῆς πείνας. Ἄλλ' ἐν καιρῷ χειμῶνος δυσκόλως καὶ ἐπικινδύνως ἐπολιορκεῖτο διὰ θαλάσσης ἐξ αἰτίας τῆς θέσεώς του· διὰ τοῦτο συνέλαβε τὴν ιδέαν νὰ καταστρέψῃ διὰ τολμηρᾶς ἐπιδρομῆς τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικρὺ αἰγιαλοῦ ἀποθήκας τῶν ἐχθρῶν καὶ τὰ πλοῖα τὰ μετακομίζοντα ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὸ φρούριον τὰ ἀναγκαῖα, καὶ οὕτω νὰ ματαιώσῃ πᾶσαν στρατιωτικὴν ἐπικουρίαν. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ εἰσβιβάσας τὴν 5 δεκεμβρίου τὸ πρῶτον τάγμα εἰς τι πλοῖον τὸ ἀπεβίβασε διὰ νυκτὸς ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ Τσεσμέ καὶ τοὺς μὲν ἐτοποθέτησεν ἐκεῖ, τοὺς δ' ἔστειλεν εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ παραγγελίᾳ νὰ μὴ ἐπιχειρήσωσιν τι πρὶν βάλωσιν οἱ ναῦται πῦρ εἰς τὰ ἐν τῷ λιμένι ἐχθρικὰ πλοῖα. Τέσσαρα πλοιάρια, κωπηλατούντων φιλελλήνων, εἰσέπλευσαν ὑπὸ τὸ βαθὺ σκότος, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἀνήγαγαν τρεῖς τροφοφόρους σακολέβας, ἀλλ' αἱ δύο ἐκάθησαν ἐν τῷ στομίῳ τοῦ λιμένος· θὰ ἔκαιαν δὲ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα πλοῖα ἂν εἶχαν πυροσύνφωνας· ἀλλ' ἡ περὶ τούτου φροντίς ἀνετέθη εἰς τὸν ἔμπειρον Κανάρην παρακολουθοῦντα ἐπὶ τοῦ πυρπολικοῦ του· ὁ ἄνεμος ὅμως ἦτον ἐναντίος, τὸ πυρπολικόν του δὲν ἐδυνήθη νὰ εἰσπλεύσῃ καὶ τὰ πλοῖα δὲν ἐκάησαν ὥς ἡλπίζετο· ὥστε οἱ περὶ τὸν Φαβιέρον ἐπανῆλθαν εἰς Χίον ἄπρακτοι. Ἀρχομένου δὲ τοῦ ἱανουαρίου ἔφθασαν εἰς ἐνδυνάμωσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἡ ἀλωθεῖσα τουρκικὴ κορβέττα μετονομασθεῖσα Ὑδρα καὶ ὁ Σωτήρ· ὁ δὲ ἄοκνος Φαβιέρος ἔβαλε κατὰ νοῦν νὰ πλεύσῃ μεθ' ὅλων τῶν πλοίων καὶ μετὰ τοῦ πλείστου μέρους τοῦ στρατεύματός του εἰς τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης καὶ ν' ἀρπάσῃ πολυαρίθμους τινὰς ἀγέλας πλησίον τῶν Βουρλῶν βοσκοῦσας· ἀλλὰ τὴν 6 ἱανουαρίου, καθ' ἣν ἐμελέτα νὰ ἐπιβιβάσῃ τὸν στρατόν του, σφοδρὰ καταιγὶς ἐπιπεσοῦσα ἔβλαψε τὰ πλεῖστα τῶν ἐλληνικῶν πλοίων ἐντὸς τοῦ λιμένος, καὶ ῥίψασα τὸν Σωτήρα ἐπὶ τὴν ξηρὰν τὸν

ἐσύντριψεν. Ἐξ αἰτίας τοῦ δυστυχήματος τούτου ἀνεβλήθη ἡ ἐπιβίβασις τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν 11. Τὴν νύκτα δὲ τῆς 10, ὄρθρου βαθείας, ἀνοίξαντες οἱ ἐχθροὶ τὴν ἐπὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀνεμομύλους πλευρᾶς τοῦ φρουρίου πύλην ἐξώρμησαν ὥς χίλιοι καὶ ἔπесαν κατὰ τῆς ἔμπροσθεν αὐτῆς γραμμῆς τῶν χαρακωμάτων τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὴν ἐκυρίευσαν ὅλην ἀμαχητί, φυγόντων τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτῆς· μόνοι οἱ περὶ τὸν ὀπλαρχηγὸν Γκέγκαν διέμειναν γενναίως μαχόμενοι ἐν τῇ πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς χαρακωματί των. Πλησίον τῆς κυριευθείσης γραμμῆς ἠυλίζοντο 225 τακτικοὶ τοῦ β' τάγματος· ἰδόντες οὗτοι τὴν τροπὴν τῶν πολλῶν καὶ τὴν ἀντίστασιν τῶν περὶ τὸν Γκέγκαν ὥρμησαν κατὰ τῶν ἐν τῇ γραμμῇ ἐκείνῃ ἐχθρῶν, καὶ προφθάσαντες πολλοὺς αὐτῶν διαβαίνοντας τὴν τάφρον τοὺς ἐφόνευσαν. Οἱ δὲ προλαβόντες καὶ διαβάντες, οἱ καὶ πλειότεροι, ἔδραμαν καὶ ἐκυρίευσαν σχεδὸν ἀμαχητί τὴν Τρουλωτὴν, φυγόντων τῶν φυλαττόντων αὐτήν, καὶ ἐκάρφωσαν καὶ τὰ ἐκεῖ κανόνια ἐκτὸς ἐνὸς στρέψαντές το πρὸς τὴν πόλιν. Κατεθορυβήθησαν οἱ ἐν τῇ πόλει Ἕλληνες ἰδόντες τοὺς ἐχθροὺς ἄνωθεν αὐτῶν, καὶ πολλοὶ ἀφέντες τὰς οἰκίας ὅπου διέμεναν ἔφυγαν· ὁ δὲ Φαβιέρος ἰδὼν ἐκ τοῦ καταλύματός του τὰς ἐχθρικὰς σημαίας ἐπὶ τῆς Τρουλωτῆς, ἐξῆλθε δρομαῖος, παρέλαβε δύο λόχους τοῦ γ' τάγματος, 200 στρατιώτας τοῦ α' καὶ 20 ἵππεῖς καὶ ἔδραμε πρὸς αὐτήν. Καθὼς δὲ ἐφοβήθη καὶ ἔφυγεν ἡ ἐλληνικὴ φρουρὰ ἐκείθεν πρὸ ὀλίγου ἰδοῦσα μόνον τοὺς Τούρκους κινουμένους κατ' αὐτῆς, οὕτως ἐφοβήθησαν καὶ ἔφυγαν καὶ οἱ Τούρκοι ἰδόντες τοὺς τακτικοὺς ἀναβαίνοντας ὑπὸ τὸν Φαβιέρον. Μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ φρούριον δι' ἧς ἐξῆλθαν ὁδοῦ, ἐρρίφθησαν εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ σκοπῶν νὰ εἰσέλθωσι δι' αὐτῆς· ἀλλ' οἱ ἄτακτοι ἰδόντες

τοὺς τακτικοὺς ἐπὶ τῆς Τρουλωτῆς καὶ ἐμψυχωθέντες ἔτρεξαν καὶ κατέλαβαν ἐκ νέου τὰς πρὸ ὀλίγου ἐγκαταλειφθείσας οἰκίας, ὥστε οἱ Τοῦρκοι φονευόμενοι καὶ φεύγοντες εὗρισκαν ἄλλους φονεῖς ἐμπροσθέντων, ἐπιπταν σφάγια σωρηδόν, καὶ κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Φαβιέρου μόλις 150 ἐπέστρεψαν σῶοι εἰς τὸ φρούριον· ἀλλὰ θὰ ἐχάνοντο καὶ οὗτοι ἂν προκατελάμβαναν οἱ Ἕλληνες τὴν μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ φρουρίου τάφρον. Ἡ χμαλωτίσθησαν δὲ 30 ἐν οἷς καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κινήματος Ἰβραήμαγας Μαγδαρῆς Ἀλβανός· ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἑπτὰ σημαῖαι· ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων 40 ἐν οἷς καὶ τις φιλέλλην Ἀγγλος Λυτχίνος, ἐπληγώθη ἐλαφρῶς καὶ ὁ Φαβιέρος.

Μετὰ τὴν φθοροποιὰν ταύτην ἔξοδον οἱ μὲν Τοῦρκοι ἡσυχάσαν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, οἱ δὲ Ἕλληνες ἡσχολήθησαν σπουδαιότερον εἰς τὴν διακοπὴν πάσης κοινωνίας τῆς ἀσιατικῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ φρουρίου, καὶ ἔστειλαν ἀνθρώπους πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος πρὸς εὔρεσιν πλοιαρίων ἐπιτηδείων εἰς πολιορκίαν. Τοῖς ἔστειλαν τοιαῦτα πλοῖα οἱ Σάμιοι καὶ οἱ Ψαριανοί· τοῖς ἔστειλε καὶ ὁ Εὐδέκος μίαν κανονοφόρον ὑπὸ τὸν Δανὸν φιλέλληνα Φαλσῖνον κατασκευασθεῖσαν ἐν Πόρῳ· ἀλλ' ἐχθρικὴ κανονία ἐπιπεσοῦσα τὴν ἐβύθισεν. Ἐν τούτοις ἡ διὰ θαλάσσης πολιορκία ἐγένετο καθ' ἐκάστην αὐστηροτέρα. Τὴν 24 ἰανουαρίου τὰ ἐλληνικὰ πλοιάρια ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τέσσαρα τροφοφόρα ἐχθρικά, τὴν 29 συνέλαβαν δύο φέροντα φορέματα καὶ τροφάς, καὶ μεσοῦντος τοῦ φεβρουαρίου διέκοψαν διόλου πᾶσαν κοινωνίαν τῆς ἀσιατικῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ φρουρίου, ὥστε ἡ πείνα ἤρχισε νὰ προμηνύῃ τὴν ὄχι μακρὰν πτῶσιν αὐτοῦ· ἀλλὰ ἔπασχαν καὶ οἱ πολιορκοῦντες ἄλλα κακὰ ἐπίσης δεινά. Ἐξ αἰτίας τῆς μακρᾶς καὶ ἀπροσδοκήτου παρατάσεως τῆς πολιορκίας τοῦ φρουρίου ἐξην-

τλήθησαν οἱ πόροι τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τὸ ἄτακτον στρατεύμα στερούμενον τῶν μισθῶν του καὶ κακούχουμένου ἐν ἀκμῇ βαρέος χειμῶνος ἡτάκτει, ἡπείθει, καὶ περιφερόμενον εἰς τὰ χωρία ἐλεηλάτει. Τὸ μόλυσμα τῆς ἀταξίας διεδόθη καὶ εἰς τὸ τακτικὸν πάσχον καὶ αὐτὸ ὅσα καὶ τὸ ἄτακτον· οἱ τοῦ γ' τάγματος ἀπεμακρύνθησαν τοῦ στρατοπέδου των ὡς μὴ μισθοδοτούμενοι καὶ δὲν ἐπανήλθαν εἰμὴ ἐντραπέντες τὸν ἀρχηγόν των, ὥστε τὸ ἐλληνικὸν στρατόπεδον ἐκινδύνευε νὰ διαλυθῇ πρὶν παραδοθῇ τὸ φρούριον. Ἀνεφύησαν καὶ διχόνοιαι καὶ ἐγεννήθησαν καὶ βαρεῖαι λογομαχίαι μεταξὺ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Φαβιέρου ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τῆς ἀποβάσεως, καὶ τὰ κακὰ ταῦτα ἐκορυφώθησαν μετὰ ταῦτα ἐξ αἰτίας τῆς ἀποτυχίας καθὼς πάντοτε συμβαίνει· ἠϋξάναν δὲ τὰ κακὰ καὶ αἱ ἐπανειλημμέναι ἀπειλαὶ τῶν ναυάρχων τῆς συμμαχίας τρίτην φορὰν καλεσάντων τὴν ἐπιτροπὴν καὶ τὸν Φαβιέρον ν' ἀπομακρυνθῶσι τῆς νήσου ἐπὶ ἀπειλῇ παντελοῦς ἐγκαταλείψεως, ἂν τουρκικὴ δύναμις ἐπῆρχετο· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιτροπὴ καὶ ὁ Φαβιέρος ἐπέμεναν εἰς τὴν πολιορκίαν πεπειθότες ὅτι ἤγγιζεν ἡ ὥρα τῆς πτώσεως τοῦ φρουρίου διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων. Τοιαύτη ἦτον ἡ κατάστασις τῆς πολιορκίας ταύτης λήγοντος τοῦ φεβρουαρίου.

1828.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΑ.

Προσπάθειαι τοῦ Καποδιστρίου ἐν Εὐρώπῃ ὑπὲρ Ἑλλάδος
μετὰ τὴν ἐκλογὴν του.—Κατάβασις αὐτοῦ εἰς Ἑλλάδα, καὶ
ἐγκαθίδρυσις τῆς κυβερνήσεώς του.

Ἡ ΠΡΟΣ ἀλλήλους διχόνοια καὶ δυσπιστία τῶν
πρωταγωνιστῶν Ἑλλήνων ἠνάγκασαν τὴν ἐθνικὴν
συνέλευσιν τῆς Τροιζῆνος, ὡς εἶδαμεν, νὰ ἐκλέξῃ
κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος τὸν Ἰωάννην Καποδί-
στριαν συνενώσασαν εἰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ μόνου τὴν
ὥς τότε διηρημένην εἰς πολλὰς νομοτελεστικὴν δύ-
ναμιν.

Ὑπηρέτει πρὸ δέκα ἐτῶν ὁ ἀνὴρ οὗτος τὴν Ῥωσ-
σίαν εὐφημούμενος δικαίως διὰ τὴν πολιτικὴν ἱκανό-
τητά του, τὰς ιδιωτικὰς ἀρετάς του καὶ τὴν ἀκαι-
ραιότητα τοῦ χαρακτῆρός του· διῆγε δ' ἐν Λαυβάρκῃ
παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Ἀλεξάνδρῳ καθ' ὃν καιρὸν
ἐξερράγη ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἣν κατέκρινε καὶ
ὡς ὑπηρέτης τῆς Ῥωσσίας ὡς τείνουσαν εἰς ἀνατρο-
πὴν ὅσων πρὸς διατήρησιν τῆς γενικῆς εἰρήνης ὠρί-
σθησαν, καὶ ὡς Ἕλληνας ὡς παράκαιρον καὶ κινδυνώδη·
ἀλλ' ἄλλων αὐλῶν πολιτικοὶ ἀμφίβαλαν περὶ τῆς
εἰλικρινείας του καὶ δὲν ἔπαυαν διαβάλλοντές τον
πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐπὶ σκοπῷ νὰ τὸν ἀπομα-

κρύνωσι τῶν συμβουλίῳν του ὡς ἀκριβῇ γνῶσιν ἔχοντα τῶν τῆς ἑταιρίας καὶ ὡς ὑποκινήσαντα τὸν Ὑψηλάντην εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἢ ὡς δυνάμενον νὰ τὸν ἐμποδίσῃ καὶ μὴ θελήσαντα· ἀλλὰ δὲν ἴσχυσεν ἢ κατ' αὐτοῦ διαβολή των, διότι ἐξεμυστηρεύετο ὁ διαβαλλόμενος κατὰ καιροὺς τῷ αὐτοκράτορι ὅσα ἐμάνθανε περὶ τῆς ἑταιρίας. Ἀλλ' ὅ,τι δὲν κατῴρθωσεν ἢ κατ' αὐτοῦ διαβολή, τὸ κατῴρθωσεν ἢ περὶ ἧς ἄλλοτε ἀνεφέραμεν παρὰ τῇ αὐτῇ τῆς Ῥωσσίας ὑπὲρ εἰρήνης λύσις τοῦ μεταξὺ αὐτῆς καὶ Τουρκίας πολιτικοῦ ζητήματος ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως· ὥστε καθ' ὃν καιρὸν ἐτοιμάζετο νὰ μεταβῇ ὁ αὐτοκράτωρ εἰς Βερώνην, μετέβη ὁ Καποδίστριας ὁ ὑπὲρ πολέμου τότε γνωμοδοτήσας καὶ μὴ εἰσακουσθεὶς εἰς Γενεύην ἐπ' ἀορίστου ἀπουσίας ἀδεία ὡς μὴ δυνάμενος νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ οὗ δὲν ἐνέκρινε συστήματος· διέτριβε δὲ ἰδιωτεύων ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἀπολαμβάνων καὶ μακρόθεν τὴν εὐνοίαν, τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν προστασίαν του. Ἐπὶ δὲ τῇ ἀναγορεύσει τοῦ Νικολάου ἀπῆλθεν εἰς προσκύνησίν του· καθ' ὁδὸν ἔμαθε τὴν ἐν Τροιζηνί ἐκλογὴν του, καὶ φθάσας εἰς Πετροῦπολιν μεσοῦντος τοῦ μαῖου ἔλαβε τὰ περὶ αὐτῆς ἐθνικὰ ἔγγραφα.

Ἐβάδισεν, ὡς εἶδαμεν ἄλλοι, ὁ νέος αὐτοκράτωρ τὴν πολιτικὴν ὁδὸν ὡς πρὸς τὴν Πύλην ἣν ἠύχετο ὁ Καποδίστριας νὰ βαδίσῃ ὁ προκάτοχός του. Ἐξ αὐτῆς τῆς πολιτικῆς ὁμοφροσύνης ἠύξησεν ἢ πρὸς αὐτὸν προϋπάρχουσα εὐμένεια τῆς Ῥωστικῆς αὐτῆς. Δεσμοὶ πολιτικοὶ συνέδεαν τὸν Καποδίστριαν μέχρι τοῦδε μετὰ τῆς αὐτῆς ἐκείνης· ἀλλ' οἱ μετὰ τῆς Ἑλλάδος νέοι δεσμοὶ τοῦ ἀπῆτουν τὴν λύσιν ἐκείνων· δι' ὃ καὶ ἀπελύθη ἐπὶ τῇ αἰτήσει του τῆς Ῥωστικῆς ὑπηρεσίας, καὶ ἀπεποιήθη γενναίως ἣν ἐπὶ ἀπολύσει ὑπηρεσίας προσφέρει ἢ αὐτὴν ἐτησίαν σύνταξιν, ἀσυμ-

βίβαστον θεωρήσας νὰ ᾔηται ἀρχηγὸς ἐνὸς ἔθνους καὶ μισθωτὸς ἄλλου. Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις διεπραγματεύετο ἡ ὑπὲρ Ἑλλάδος τῆς τριπλῆς συμμαχίας συνθήκη, καὶ ἡ πρόοδος τῶν ἐλληνικῶν πραγμάτων θὰ ἐξωμάλυνε τὰς εἰς τὴν παραδοχὴν καὶ ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης δυσκολίας. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ εἰσακούσασα ἡ ῥωσικὴ αὐλὴ τὰς ὑπὲρ τῆς προόδου τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος αἰτήσεις τοῦ κυβερνήτου συγκατέτεθη νὰ δοθῶσιν ἐπὶ λόγῳ δανείου τῇ ἐλληνικῇ κυβερνήσει οἱ ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως συσσωρευθέντες τόκοι τῶν ἄλλοτε παρ' Ἑλλήνων ἐν τῇ ῥωσικῇ τραπέζῃ παρακατατεθέντων χρημάτων πρὸς διατήρησιν τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Σχολείων, συμποσούμενοι εἰς διακοσίας χιλιάδας φράγκων· νὰ μὴ ἐξοδευθῶσι δὲ εἰμὴ ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ κυβερνήτου τετρακόσiai περίπου χιλιάδες ρούβλιων προσενεχθέντων παρὰ τῶν φιλανθρώπων καὶ ὁμοθρήσκων Ῥώσων πρὸς ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων Ἑλλήνων. Πρὸς αὐξήσιν δὲ τῶν ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν πραγμάτων τοῦ ἔθνους ἐξωθεν πόρων ἐκάλεσεν ὁ κυβερνήτης τοὺς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ῥωσσίας πλουσίους Ἑλληνας εἰς χορηγίας ἐπὶ λόγῳ δανείου, καὶ κατέθεσε πρῶτος αὐτὸς πενήντα χιλιάδας φράγκων· ἐνεργήσας δὲ ὅσα ἡ νέα θέσις του καὶ ἡ περίστασις ἀπήνουν ἀνεχώρησεν ἐκ Πετροπόλεως τὴν 16 ἰουλίου πλήρης ἐλπίδων, καὶ διαβὰς διὰ τοῦ Βερολίνου ἔφθασεν εἰς Λονδῖνον τὴν 1 αὐγούστου.

* Ἄνθρωπος, ὡς ὁ Καποδίστριας, τόσα ἔτη καὶ τόσον πιστῶς ὑπηρετήσας τὴν Ῥωσσίαν, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς θέσεώς του ἀντιπολιτευθεὶς πολλάκις τὰς ἀντιζήλους αὐτὰς τῆς αὐλῆς ἐκείνης, δὲν ἦτο πιθανὸν νὰ δυνηθῇ νὰ ἐμπνεύσῃ μέγα θάρρος τῇ Ἀγγλίᾳ, ὅσον εἰλικρινῶς ἐλληνικὴ καὶ ἀφιλόρρωνος καὶ ἀνῆτον ἡ πολιτικὴ του. Αἱ συμπάθειαι καὶ αἱ ἀντιπάθειαι τῶν ἀνθρώπων ἐπιζοῦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς μὴ ἐνν-

παρχούσας σχέσεις των· ἀλλὰ καὶ ὁσάκις δὲν ἐπιζοῦν, ἐπιζῶσαι καὶ τότε θεωροῦνται· διὰ τοῦτο ἂν καὶ πάντα τρόπον μετεχειρίσθῃ ὁ Καποδίστριας εἰς ἐξάλειψιν τῆς περὶ αὐτοῦ ταύτης γνώμης τῆς Ἀγγλίας, δὲν ἴσχυσε νὰ τὴν ἐξαλείψῃ, καὶ ἐξ αἰτίας τούτου τὰ πολιτικὰ σχέδιά του δὲν εὐδοκίμησαν ἐν Λονδίνῳ.

Ἀξιοσημείωτος εἶναι ὁ τρόπος, καθ' ὃν τὸν ἐδέχθη Γεώργιος ὁ δ' (α).

Φθάσας ὁ Καποδίστριας εἰς Ἀγγλίαν ἐζήτησε νὰ προσκυνήσῃ τὸν βασιλέα, καὶ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἀφίχθεις κατὰ διαταγὴν τοῦ εἰς Βινδσώρην, ὅπου διέτριβεν, εἰσῆχθη εἰς τὴν πινακοθήκην τοῦ παλατίου· μετὰ πολλὴν δὲ ὥραν ἤνοιξεν ἄλλη θύρα τῆς πινακοθήκης, εἰσῆλθεν ἄνθρωπος ὑψηλοῦ ἀναστήματος ἰδιωτικῶς καὶ ἀμελῶς ἐνδεδυμένος, ἔκλεισε τὴν θύραν καὶ ἤρχισε νὰ παρατηρῇ τὰς ἀνακειμένας εἰκόνας καὶ νὰ προχωρῇ ὅπου ἴστατο ὁ Καποδίστριας· οὗτος καὶ ἐκ τοῦ προσώπου καὶ ἐκ τοῦ ἀναστήματος ἐπέισθη ὅτι ἦτον ὁ βασιλεὺς, ὃν εἶχεν ἰδεῖ ἄλλοτε συνοδεύων εἰς Ἀγγλίαν τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον· ἀπορῶν δ' ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τούτῳ τρόπῳ τῆς ἐντεύξεως ἀνέμενε τὸ ἀποβησόμενον ὄρθιος, ἄφωνος καὶ ἀκίνητος. Προχωρῶν ὁ βασιλεὺς κατήντησεν ὅπου ἴστατο ὁ Καποδίστριας, καὶ-ὥς ἂν τὸν συνήντησεν ἀπροσδοκῆτως ἀνεφώνησεν “*Ah! vous êtes ici, monsieur le comte! je suis bien aise de vous voir.*” Ταῦτα εἶπε, καὶ μηδ' ἀπάντησιν ἀναμείνας ἀπεχαιρέτησεν, ἀπεμακρύνθη ἡσύχως παρατηρῶν τὰς λοιπὰς εἰκόνας καὶ ἐξῆλθε δι' ἧς εἶχαν εἰσελθεῖ θύρας· τούτου γενομένου ἤνοιξεν ὁ ὑπηρέτης τὴν θύραν δι' ἧς εἰσῆγαγε τὸν Καποδίστριαν, καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν ἁμαξίαν του, ὡς λαβούσης χώραν τῆς μετὰ τοῦ βασιλέως ἐντεύξεώς του. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς συνεντεύξεως ἐξεικόνισεν ἀποχρώντως τὴν διάθεσιν τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὸν κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν Λονδίῳ ὁ Καποδίστριας διατρίβων ἀπήντησε τὴν 11 ἰουλίου εἰς τὰ πρὸς αὐτὸν τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως ἔγγραφα λέγων, ὅτι ἔλαβεν ἐν Πητρουπόλει τὰ δύο ψηφίσματα, τὸ μὲν περὶ τοῦ διορισμοῦ του, τὸ δὲ περὶ εὐρέσεως δανείων· ὅτι καὶ πρὸ τῆς παραλαβῆς τῶν ἐγγράφων καὶ ἐπὶ μόνῃ τῇ διὰ τῶν ἐφημερίδων ἀγγελίᾳ τοῦ διορισμοῦ του κατέβαλε πάσαν φροντίδα ὑπὲρ εὐρέσεως πόρων· ὅτι διέμενεν εἰσέτι μακρὰν τῆς Ἑλλάδος ἵνα μεμονωμένην οὔσαν τὴν σχετίσῃ πρὸς τὰς Δυνάμεις καὶ τῇ προμηθεύσῃ πόρους πλουσιωτέρους καὶ σταθερωτέρους· ὅτι ἡ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος τάσις τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς διὰ τῆς παρεμβάσεως τῶν αὐλῶν ἐκρέματο ἐκ τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν τῆς Ἑλλάδος, τῶν μὲν πειθομένων τοῖς ἀρχηγοῖς των, τῶν δὲ διοικούντων τὸν τόπον διὰ τὸν τόπον, καὶ ὅτι ἡλπίζεν ἐπὶ τῆς καταβάσεώς του νὰ τῷ δοθῇ ἡ ἀπαιτούμενη δύναμις εἰς ἐπωφελῇ συμβιβασμὸν τῶν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Δυνάμεων. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὑπηνίττετο καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τῶν τριῶν αὐλῶν συνθήκην· διότι, ἂν καὶ καθ' ὃν καιρὸν ἔγραφεν, ἡ συνθήκη ἦτον ὑπογραμμένη, δὲν ἦτο ὅμως εἰσέτι κυρωμένη· τὴν δὲ 19 αὐγούστου, ὃ ἐστὶ μετὰ τὴν κύρωσίν της, ἔγραψε πλατύτερον περὶ αὐτῆς καὶ καθαρώτερον προτρέπων τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν νὰ τὴν δεχθῇ ἀδιστακτως ὡς πάροχον σωτηρίας.

Ἐξ περίπου ἑβδομάδας διέτριψεν ἐν Λονδίῳ καταγινόμενος πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως καὶ παρὰ τῷ συμβουλίῳ τῆς συμμαχίας, καὶ παρὰ τοῖς δυνατοῖς τοῦ τόπου ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ἔθνους τοῦ ἀναθέσαντος αὐτῷ τὰ τῆς κυβερνήσεώς του· καὶ μεταξὺ ἄλλων ἐσχεδίασε νὰ φέρῃ εἰς Ἑλλάδα ξένα στρατεύματα εἰς πρόοδον τοῦ πολέμου καὶ εἰς τακτοποίησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐπραγματοποίησε τὸ

ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελεύσεως ψηφισθὲν δάνειον, δὲν ἐπραγματοποιήθη οὔτε τὸ περὶ ἐπικουρικῶν στρατευμάτων σχέδιον. Ἐκ Λονδίνου μετέβη εἰς Παρισίους ὅπου ἦρε καλλίστην ὑποδοχὴν καὶ διέτριψεν ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τέσσαρας ἐβδομάδας· ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Ἀγκῶνα τὴν 8 νοεμβρίου, καὶ μὴ εὐρὼν τὸ ἐπὶ διάπλῳ του ταχθὲν κατὰ τὴν αἴτησίν του ἀγγλικὸν πλοῖον διέμεινεν ἕξ ἐβδομάδας καὶ ἀπέπλευσεν ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς κορβέτας Wolf· κατὰ δὲ τὸν διάπλουν μετεβιβάσθη ἐπὶ τοῦ δικρότου Wargspite καὶ ἔφθασεν εἰς Μάλταν τὴν 28 δεκεμβρίου, ὅπου διέτριβε τότε ὁ ναύαρχος Κοδριγκτών· ἀπέπλευσεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πλοίου τὴν 2 ἰανουαρίου καὶ κατευωδώθη τὴν 6 εἰς Ναύπλιον, καὶ ἡ πόλις ἐκείνη, ἢ τὰ πάνδεια πάσχουσα ἕξ αἰτίας τῶν ἐσωτερικῶν ταραχῶν καὶ διαιρέσεων, ἀπηλλάχθη παντὸς φόβου, φανέντος μόνον τοῦ φέροντος τὸν κυβερνήτην πλοίου, καὶ οἱ ἀντιφερόμενοι φρούραρχοι τοῦ Παλαμηδίου καὶ τῆς Ἀκροναυπλίας οἱ παρακούοντες καὶ κυβερνήσιν καὶ αρχιστρατηγίαν ἐπρόσφεραν αὐτῷ αὐθόρμητοι καὶ αὐθημερὸν τὴν ὑποταγὴν των καὶ τὰς κλεῖς τῆς πόλεως καὶ τῶν φρουρίων· ἀλλ' ὁ κυβερνήτης δὲν ἐδέχθη τὴν προσφορὰν ἐπὶ λόγῳ ὅτι δὲν ἐνήργει εἰσέτι ὡς κυβερνήτης. Τὴν δὲ 8 ἀπέβη εἰς τὴν πόλιν ὑποδεχθεὶς ἐπὶ τοῦ παραθαλασσίῳ μετὰ πάσης χαρᾶς καὶ τιμῆς· προπορευομένου δὲ τοῦ κλήρου ἱεροφοροῦντος καὶ τοῦ λαοῦ ἀκολουθοῦντος ὑπήγεν ὑπὸ τὸν ἥχον τῶν δοξολογιῶν καὶ τῶν εὐφημιῶν εἰς τὴν μητρόπολιν, καὶ τελεσθείσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς ἐδέχθη τὸν κλῆρον, τοὺς πολιτικούς καὶ στρατιωτικούς ἀρχηγούς τῆς πόλεως καὶ λοιποὺς προκρίτους, ἐπέβη τὸ ἑσπέρας ἐπὶ τοῦ δικρότου, ἀπέπλευσε τὴν ἐπαύριον καὶ κατευωδώθη τὴν 11 εἰς Αἴγιναν ὅπου ἔδρευαν ἡ βουλὴ καὶ ἡ ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸν ἐπεσκέφθησαν

ἐπὶ τοῦ πλοίου τὰ μέλη τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς ἰδιωτικῶς, τὴν δ' ἐπαύριον καὶ ἐπισήμως καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ πρόεδρος τῆς βουλῆς ἐπὶ σκοπῷ νὰ τὸν συνοδεύσωσιν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Κατὰ τὴν ἐπίσημον δὲ ταύτην ἐπίσκεψιν ἀνυψώθη ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ δικρότου ἡ ἑλληνικὴ σημαία καὶ ἐχαιρετήθη διὰ δεκαπέντε κανονοβολῶν, ἀνυψώθη καὶ ἐπὶ τῆς γαλλικῆς φρεγάτας Ἑρας ἐλλιμενιζούσης ἐν Αἰγίνῃ καὶ ἐχαιρετήθη ἐπίσης. Ἀριστήσαντες δὲ ὅλοι ἐπὶ τοῦ δικρότου ἔπιαν εἰς ὑγείαν τῶν τριῶν ἀνάκτων, τοῦ κυβερνήτου, καὶ εἰς εὐτυχίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὑπὸ τὴν κανονοβολήν ὅλων τῶν ἐν τῷ λιμένι πλοίων συνώδευσαν τὸν κυβερνήτην εἰς τὴν ξηρὰν αἱ ἑλληνικαὶ Ἀρχαὶ καὶ οἱ πλοίαρχοι καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ δικρότου καὶ τῆς φρεγάτας ἐν στολῇ τὸν ὑπεδέχθησαν δ' ἐπὶ τῆς ἀποβάσεώς του κληρικοὶ ἱεροφοροῦντες καὶ λαϊκοί, καὶ τὸν ἔφεραν ψάλλοντες καὶ ἀγαλλόμενοι εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ δαφνοστρωθὲν προαύλιον τῆς μητροπόλεως ὅπου τὸν ἀνέμεναν ἡ βουλὴ καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τῇ νήσῳ σημαντικοὶ Ἕλληνες, καὶ ὅπου προσήκουσαι εὐχαὶ πρὸς Θεὸν ἀνεγνώσθησαν, εὐφημίας εἰς τιμὴν τῶν ὑπερμάχων τριῶν Δυνάμεων καὶ τοῦ κυβερνήτου ἐπλήρωσαν ὅλων τὰ στόματα, λόγος πατριωτικὸς ἐξεφωνήθη ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Καήρη, καὶ μετὰ τὴν τελετὴν ὁ κλῆρος, αἱ Ἀρχαί, οἱ βουλευταί, οἱ παρευρεθέντες λοιποὶ πρόκριτοι τῆς Ἑλλάδος, ὁ λαὸς καὶ οἱ συναποβάντες ξένοι ἀξιωματικοὶ συνώδευσαν τὸν κυβερνήτην εἰς τὴν κατοικίαν του.

Οὐδέποτε ἄνθρωποι ἐδέχθησαν εὐνοϊκώτερον τὸν λυτρωτὴν των. Καὶ ὁ στρατιωτικὸς καὶ ὁ πολιτικὸς καὶ ὁ ἰδιώτης τῆς Ἑλλάδος ἐχάρησαν ὅλοι τὴν αὐτὴν χαράν, διότι ὅλοι ἡσθάνοντο τὴν αὐτὴν χρεῖαν.

Εἶδαμεν ὅτι θέατρον δεινῶν καταχρήσεων ἐδείχθη ἡ ξηρὰ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ θάλασσα, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐφαίνετο πλοῖον ἐγκαταλελειμμένον εἰς τὴν διάκρισιν

τῶν ἀνέμων· διὰ τοῦτο ἡ ἐμφάνισις τοῦ κυβερνήτου ἐξελήφθη ὡς ἑωθινοῦ ἀστέρος ἐν μέσῳ νεφέλης· ἀλλ' ἂν ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἦτο κακὴ ὡς θέσις ἀναρχική, ἡ διάθεσις ὅλου τοῦ λαοῦ ἦτο καλὴ ὡς διψῶντος τὴν ἐγκατάστασιν τῆς εὐταξίας· τὴν ἐδίψων καὶ αὐτοὶ οἱ αἵτιοι τῆς ἀταξίας οἱ κατέχοντες τὰ φρούρια τοῦ Ναυπλίου, διότι τοὺς εἶδαμεν αὐτοπροαιρέτως προσφέροντας τῷ κυβερνήτῃ καὶ τὰς κλείς τῶν φρουρίων καὶ ἑαυτούς. Ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης εὐχερέστερον ἦτο τὸ ὑπὲρ τακτοποιήσεως τοῦ κράτους ἔργον τοῦ κυβερνήτου παρ' ὅ,τι ἐπιπολαίως ἐφαίνετο, διότι τὸ ἐπικρατοῦν κακὸν ἦτο τῶν περιστάσεων καὶ ὅχι τῶν διαθέσεων, αἱ δὲ περιστάσεις δὲν ἦσαν πλέον αἱ αὐταὶ ἐπὶ τῆς ἀφίξεώς του ἐξ αἰτίας τῆς συμμαχικῆς ἀντιλήψεως καὶ τόσων ἄλλων καλῶν τῆς πολιτικῆς θέσεώς του.

Ἡ ἐν Τροιζῆνι συνέλευσις ἡ ψηφίσασα τὸν Καποδίστριαν κυβερνήτην συνεψήφισεν, ὡς εἶδαμεν, καὶ σύνταγμα εἰς κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος· βάσις τοῦ συντάγματος ἦτον ἡ πλήρης καὶ τελεία ἀνεξαρτησία τοῦ ἔθνους· ἀπηγορεύετο δὲ ἡ κατάργησις τῆς ἀνεξαρτησίας δι' ὅποιονδήποτε λόγον καὶ ἐν ὁποιαδήποτε περιστάσει. Ἀλλ' ἡ συνθήκη τῆς συμμαχίας ἀνεδείκνυε τὴν Ἑλλάδα ὑποτελῆ, ὃ ἐστὶν ἀνέτρεπε τὴν βάσιν τῆς ἀνεξαρτησίας ἐφ' ἧς ἐσάλευε τὸ σύνταγμα· οἱ δὲ Ἕλληνες οἱ συντάξαντες αὐτὸ τὸν ἀπρίλιον καθ' ὃν δὲν ὑπῆρχεν ἡ συμμαχία ἔσπευσαν νὰ δεχθῶσιν εὐγνωμονοῦντες καὶ τὴν ἐπὶ τῆς συστάσεως τῆς συμμαχίας συνθήκην, ὥστε ἐδέχθησαν πανδήμως δύο συστήματα ἀνατρεπτικὰ ἀλλήλων, τὸ τοῦ συντάγματος καὶ τὸ τῆς συνθήκης. Αἱ διτταὶ αὗται ἀρχαὶ τῆς ὑποτελείας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀδύνατον ἦτο νὰ συγχωνευθῶσι, καὶ ἔπρεπε νὰ προτιμηθῇ ἡ συμφερωτέρα. Τὸ σύνταγμα τῆς Τροιζῆνος παρείχε τὴν ἀνεξαρτησίαν πλὴν γραπτὴν· ἡ δὲ Ἑλλὰς ἐξαντληθεῖσα

ἐν μέσφ μακρῶν ἀγώνων καὶ ἀταξιῶν δὲν εἶχε πλέον
τρόπους εἰς ὑπεράσπισίν της. Ἄλλ' ἂν παρείχε
μετριώτερα καλὰ ἢ συνθήκη τῆς συμμαχίας, ἢ ἀπό-
λαυσις αὐτῶν καὶ βεβαία ἦτον ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν
τριῶν μεγάλων αὐλῶν καὶ προαγωγὸς ἐφαίνετο εἰς τὸ
μετὰ ταῦτα καὶ αὐτῆς τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἡ συνθήκη
αὕτη δεχθεῖσα παρὰ τῆς Ἑλλάδος ἐφηρμόζετο ἤδη
δι' ὅπλων καὶ διαπραγματεύσεων, διότι ἡ Ἑλλὰς
ἐφρουρεῖτο διὰ θαλάσσης ὑπὸ τὴν προστασίαν
τῆς συνθήκης, καὶ ἡ μάχη τοῦ Νεοκάστρου ἦτον ἀπο-
κύημα αὐτῆς. Ὁ κυβερνήτης εἶχε σταθερὰν ἀπό-
φασιν καὶ πρὶν πατήσῃ τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος νὰ
βαδίσῃ ἣν διέγραφεν ἡ συνθήκη ὁδόν· οὐδὲ δυνα-
τὸν ἦτο νὰ βαδίσῃ ἄλλην· μαρτυρεῖ δὲ τὴν ἀπόφασίν
του ταύτην αὐτὸς ἐν μιᾷ του πρὸς τὸν αὐτοκράτορα
τῆς Ῥωσσίας ἀναφορᾷ πρὸ τῆς ἐκείθεν ἀναχωρήσεώς
του (β) λέγων, ὅτι “τότε θ' ἀνεδέχετο τὰ τῆς ἐν-
“τολῆς του ἐν Ἑλλάδι, ὅτε ἐλάμβανε τὴν ἀναγ-
“καίαν πληρεξουσιότητα παρὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς
“διευθέτησιν τῆς μελλούσης ὑπάρξεώς των ἐπὶ τῶν
“ὄρων τῆς ἐν Λονδίνῳ συνθήκης· ἂν δὲ οἱ Ἕλλη-
“νες ἐπέμεναν εἰς τὰ τῆς παντελοῦς ἀνεξαρτησίας
“των, δὲν θ' ἀνεμιγνύετο εἰς τὰ πράγματά των καὶ
“θ' ἀνεχώρει εἰς τὴν γενέθλιον ἐστίαν του.” Ἄλλ' ἐ-
χρειάζετο καὶ νομιμότης εἰς μεταβολὴν τοῦ συνταγ-
ματικοῦ συστήματος, καὶ νομιμότης δὲν ὑπῆρχεν. Οἱ
λόγοι τοῦ κυβερνήτου εἰς ἀλλοιώσιν τῶν ἀρχῶν
ἐφ' ὧν ἔθεσεν ἡ ἐν Τροιζῆνι συνέλευσις τὴν ὑπ' αὐ-
τὸν κυβέρνησιν ἦσαν ἀκαταμάχητοι· ἀλλὰ τίς ἐδύ-
νατο νὰ μετακινήσῃ ὅ,τι ἔθεσεν ἐθνικὴ συνέλευσις
ὡς ἀμετακίνητον; ὅχι ἄλλος βεβαίως εἰμὴ ἐθνικὴ
συνέλευσις, καὶ ὁ κυβερνήτης ὤφειλε νὰ τὴν συγκα-
λέσῃ εὐθὺς εἰς νομιμοποίησιν τῆς κυβερνήσεώς του·
ἀλλ' ἐβάδισεν ἄλλην ὁδόν· ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν ἐξου-
σίαν εἰς σύστασιν τοῦ νέου κυβερνητικοῦ ὀργανισμοῦ

παρὰ τῶν ἐνυπαρχόντων δύο σωμάτων, τοῦ βουλευτικοῦ καὶ τοῦ νομοτελεστικοῦ, ἤγουν παρὰ τῶν οὐδεμίαν ἐχόντων ἐξουσίαν νὰ δώσωσιν, διότι οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτοῖς ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις. Ὁ Καποδίστριας ἐφοβήθη τὰ ἀποτελέσματα ἐθνικῆς συνελεύσεως προκρίνας ἀτυχῶς τὸν τρόπον τοῦτον. Ἀλλ' ἦτο πρόπον νὰ στήσῃ τὴν κυβέρνησιν του ἐπὶ τῆς ἀνομίας; ἐπροφασίσθη τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀταξίαν ὡς πρόσκομμα τῶν ἐκλογῶν· καὶ μήπως ὅλαι αἱ προλαβοῦσαι ἐκλογαὶ δὲν ἔγειναν, καὶ ὅλαι αἱ προλαβοῦσαι ἐθνοσυνελεύσεις δὲν συνεκροτήθησαν ἐν μέσφ' ἐθνικῆς ἀταξίας; ἀλλ' ἡ μετὰ ταῦτα διαγωγὴ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ περὶ ἐκλογῶν νόμου καὶ ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν αὐτῶν ἀνεκάλυψε φανερὰ τὰ ἀληθῆ αἷτια τῆς ἀναβολῆς τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως. Ἦθελε νὰ ἐπιρρέασῃ, καθὼς καὶ ἐπερρέασε, τὰς ἐκλογὰς διὰ τῆς ὑπαλληλίας του, καὶ διὰ τοῦτο ἠθέλε νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐν πρώτοις αὐτήν· ἀλλ' ἡ λαμπρὰ καὶ ἐγκάρδιος ἐθνικὴ ὑποδοχὴ του, ἡ ὑπακοὴ ὅλων ὡς καὶ αὐτῶν τῶν στασιαστῶν εἰς τὰς διαταγὰς του, ἡ πλήρης πεποίθησις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἱκανότητά του καὶ εἰς τὸν πατριωτισμόν του, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀναπόδραστος ἀνάγκη τῆς εἰς τὰ πράγματα κλήσεώς του ἔπρεπε νὰ τὸν πείσωσιν, ὅτι ἐπὶ συνελεύσεως εἶχε τὸ πᾶν νὰ κερδίσῃ καὶ οὐδὲν νὰ φοβηθῇ· ἀλλ' ὁ κυβερνήτης, καθὼς ἀπέδειξεν ὅλη ἡ ἐν Ἑλλάδι πολιτικὴ διαγωγὴ του, ἦτον ἄτολμος πολιτευτῆς καὶ ἀμφίβαλλε μόνος αὐτὸς περὶ οὗ οὐδεὶς ἄλλος ἀμφίβαλλεν. Ἄν ἄλλως ἐπολιτεύετο, δὲν θὰ ἐστηλιτεύετο ἡ κυβέρνησις του ὑπὸ τῆς μετ' ὀλίγον ἀναφανείσης ἀντιπολιτεύσεως ὡς ἄνομος, δὲν θὰ ἔπασχε τόσους κλονισμοὺς ὅσους ἔπαθε τὸ δυστυχὲς ἔθνος ὑπὸ τὴν πρόφασιν τῆς ἀνομίας, καὶ δὲν θὰ ἔπινεν οὐδ' αὐτὸς τόσα φαρμακερὰ ποτήρια.

Πεσοῦσης τῆς βουλῆς διὰ τῆς συγκαταθέσεως αὐ-

τῆς, ἀνύψωσεν ὁ κυβερνήτης ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς καὶ διὰ τῆς συναινέσεώς τῆς πολιτικὸν σῶμα ἐξ 27 μελῶν, “ τὸ Πανελλήνιον,” καὶ τὸ διήρεσεν εἰς τρία τμήματα διαίρεις τὰς ἐργασίας του εἰς διοικητικάς, οικονομικάς καὶ δικαστικάς· ἕκαστον δὲ τῶν τριῶν τμημάτων εἶχε πρόεδρον ὀνομαζόμενον πρόβουλον· ὁ δ' ἐπὶ τοῦ τμήματος τῶν οικονομικῶν ἦτο καὶ πρόβουλος ὅλου τοῦ σώματος. ὦρισε δὲ καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ σώματος τούτου. Κατ' αὐτὰ ἐπάναγκες ἦτο τὰ ψηφίσματα τοῦ κυβερνήτου νὰ ἐκδίδωνται ἐπὶ τῶν ἐγγράφων ἀναφορῶν τοῦ πανελληνίου ἢ τῶν τμημάτων αὐτοῦ καθ' ὅσον τὰ ἀντικείμενα αὐτῶν ἦσαν διοικητικά ἢ νομοθετικά· καὶ διοικητικά μὲν ἦσαν τὰ περὶ ὧν αἱ πράξεις τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελεύσεως ἐπρονόησαν, νομοθετικά δὲ τὰ περὶ ὧν οὐδὲν ἐνομοθετήθη.

Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ἐξεδόθη ὁ κυβερνητικὸς οὗτος ὀργανισμὸς, ἐξεδόθη καὶ διακήρυξις πρὸς τοὺς Ἕλληνας λέγουσα τὰς αἰτίας δι' ἃς ἐχρονότριψεν ὁ κυβερνήτης περιοδεύων ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς πατρίδος τὴν Εὐρώπην, δεικνύουσα τὴν ἀνάγκην ἐγκαθιδρύσεως ἰσχυρᾶς καὶ νομίμου κυβερνήσεως εἰς κτήσιν τῶν ἀγαθῶν τῆς συνθήκης τῆς τριπλῆς συμμαχίας, προαναγγέλλουσα συγκρότησιν ἐθνικῆς συνελεύσεως τὸν προσεχῆ ἀπρίλιον, καὶ δικαιουσα ἐπὶ λόγῳ κατεπειγουσῶν περιστάσεων τὴν ἀπαραίτητον σύστασιν τοῦ προσωρινοῦ συστήματός του συναινέσει τῆς βουλῆς καὶ τῶν ἐγκριτωτέρων τοῦ ἔθνους. Μετά τινος δὲ ἡμέρας ὁ κυβερνήτης ὠρκίσθη τὸν ἐξῆς ὄρκον.

“ Ἐν ὀνόματι τῆς ἀγιωτάτης καὶ ἀδιαίρετου Τριάδος ὀρκίζομαι νὰ ἐκπληρώσω κατὰ τὰς ὁποίας αἱ πράξεις τῆς Ἐπιδαύρου, τοῦ Ἀστρου καὶ τῆς Τροιζῆνος ἔθεσαν βάσεις τὰ ἐμπιστευθέντα μοι χρέη παρὰ τοῦ ἔθνους. Ὀρκίζομαι νὰ τὰ ἐκπληρώσω

“μέχρι τῆς συγκαλέσεως τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως
 “κατὰ τοὺς κανόνας διὰ τῆς καταστάσεως τῆς προ-
 “σωρινῆς κυβερνήσεως ὀρισθέντας μόνον σκοπὸν
 “ἔχων νὰ προάξῃ τὴν πρόοδον τῆς ἐθνικῆς καὶ πολι-
 “τικῆς ἀνακαινήσεως τῆς Ἑλλάδος, ὥστε νὰ δυνηθῇ
 “ὅσον τάχιστα νὰ ἀπολαύσῃ τῶν σημαντικῶν ὠφε-
 “λειῶν τὰς ὁποίας ἡ ἐν Λονδίῳ συνθήκη τῆς 24
 “ἰουνίου 1827 τῇ ἐπαγγέλλεται.

“Καθίστημι ἑμαυτὸν ὑπεύθυνον δι’ ὅλας τὰς
 “πράξεις τῆς διοικήσεώς μου καὶ ἐγγυῶμαι νὰ ὑπο-
 “βάλω αὐτὰς εἰς τὴν κύρωσιν τῆς ἐθνικῆς συνε-
 “λεύσεως, ἣτις θέλει συνέλθῃ τὸν ἀπρίλιον μῆνα.”

Πλημμελὴς φαίνεται ὁ τύπος τοῦ ὄρκου τούτου ἂν
 καὶ τὸν συνέταξεν αὐτὸς ὁ κυβερνήτης γαλλιστί,
 διότι ἐλάλει ἀλλὰ δὲν ἔγραφεν ἑλληνιστί. Ὁρκισθεῖς
 νὰ κυβερνήσῃ τὴν Ἑλλάδα καθ’ ὥς ἔθεσαν βάσεις αἱ
 πράξεις τῆς Ἐπιδαύρου, τοῦ Ἀστρου καὶ τῆς Τροι-
 ζῆνος, βάσεις πλήρους ἀνεξαρτησίας καὶ ἀντιπροσω-
 πικοῦ πολιτεύματος, ὠρκίσθη νὰ τὴν κυβερνήσῃ καὶ
 καθ’ ὃ εἰσῆξε πολίτευμα μέχρις οὗ συνεκαλεῖτο ἡ
 ἐθνικὴ συνέλευσις εἰς ἀπόλαυσιν ῥητῶς τῶν καλῶν
 ὅσα ἡ ἐν Λονδίῳ συνθήκη ἐπηγγελλετο· ἡ συνθήκη
 δὲ αὕτη καθίστα τὴν Ἑλλάδα ὑποτελῇ τῷ σουλτάνῳ,
 καὶ τὸ πολίτευμά του δὲν ἦτον ἀντιπροσωπικόν.

1828.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΒ.

Πειρατεία καὶ ἐξάλειψις αὐτῆς.—Τὰ κατὰ τὴν Γραμβούσαν.—
Τακτοποίησις τοῦ στρατοῦ· παράδοσις τῶν φρουρίων τοῦ
Ναυπλίου εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ ἀλλαγὴ τῶν φρουρῶν.—
Πώλησις τῶν προσόδων.—Διοικητικὸς ὀργανισμὸς τῆς Ἑλ-
λάδος.—Κατεδαφισμὸς τῆς Τριπολιτσᾶς παρὰ τοῦ Ἰμβρα-
ήμπασα.

ΚΑΙ ἄλλοτε ἀνεφέραμεν περὶ τῆς πειρατείας, ἀλλὰ
πρὸ τινος καιροῦ τὸ κακὸν ὑπερεπλεόνασε. Μοναδι-
κὸν καὶ αἰσχιστον φαινόμενον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐθνῶν
ἀνεδεικνύετο. Καθ' ὃν καιρὸν οἱ στόλοι τῶν εὐρω-
παϊκῶν Δυνάμεων καταβάντες εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς
σωτηρίαν τῶν Ἑλλήνων κατέστρεφαν τὰς δυνάμεις
τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν καὶ κατεπόντιζαν χιλιάδας αὐτῶν,
τινὲς τῶν Ἑλλήνων περιτρέχοντες τὴν θάλασσαν
ἐλήστευαν τὰ ὑπὸ εὐρωπαϊκὴν σημαίαν πλοῖα καὶ
ἐκακοποιοῦν ἐνίοτε καὶ αὐτὰ τὰ πληρώματά των· τὸ
δὲ πάντων αἰσχιστον, ὅτι ἔπρατταν τὰ τοιαῦτα πολ-
λάκις ὑπὸ τὴν σκέπην καταγωγικῶν ἐγγράφων τῆς
κυβερνήσεώς των, καὶ μετακομιζόμενα τὰ πλοῖα ὅπου
ἔδρευεν αὕτη κατεδικάζοντο ἐνώπιον αὐτῆς δι' ἀσε-
βοῦς καὶ ἀναιδοῦς δικαστηρίον. Ἠγανάκτησεν ἡ
Εὐρώπη ὅλη, ἐφρύναν οἱ ναύαρχοι τῆς συμμαχίας

ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διαγωγῇ, ἐστηλίτευσαν τὴν κυβέρνησιν ὡς ἀνίσχυρον καὶ κακοήθη, καὶ τὴν ἡνάγκασαν ἐκοῦσαν ἄκουσαν νὰ διακηρύξῃ, ὅτι ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει ἐπετρέπετο τοῦ λοιποῦ ὁ ἔκπλους ἑλληνικοῦ πλοίου εἰς καταγωγὴν, ἢ ἡ σύλληψίς τινος τῶν ὑπ' οὐδετέραν σημαίαν πλοίων, ὅτι μόνα ἦσαν ἀλώσιμα ὅσα ἀπεδεικνύοντο ἔνοχα παραβιάσεως πραγματικοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐντὸς ῥητῆς ἀποστάσεως, καὶ ὅτι ἐθεωροῦντο ὡς πειραταὶ οἱ παραβάται τῶν κανόνων τούτων καὶ ἐφωδιασμένοι ἂν ἦσαν διὰ τακτικῶν ἐγγράφων καταγωγῆς.

Καθ' ἧς δὲ ἡμέρας ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα ὁ κυβερνήτης ἡ μεταξὺ τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Ῥόδου καὶ τῶν ἀνατολικῶν παράλιων τῆς Πελοποννήσου θάλασσα ἦτο θέατρον πειρατείας· ἀλλ' ἡ Γραμβοῦσα καὶ αἱ βόρειοι σποράδες ἦσαν καθ' αὐτὸ πειρατήρια καὶ ὅλον τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον ἔπασχε δεινῶς· εἰς θεραπείαν τοῦ κακοῦ διέταξεν ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις νὰ ἐμποδίζεται πᾶν ἔνοπλον πλοῖον ὑπὸ σημαίαν ἑλληνικὴν τοῦ νὰ πλέῃ τὴν θάλασσαν, ἐξαιρουμένων τῶν πολεμικῶν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτῆς πλεόντων, μέχρι τῆς συστάσεως ἐν Ἑλλάδι κυβερνήσεως ἱκανῆς ν' ἀσφαλίσῃ τὴν θαλασσοπλοίαν. Κατὰ τὴν διαταγὴν ταύτην τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος μέρη, ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ πειρατεία, εἵλκυσαν κυρίως τὴν προσοχὴν καὶ τῶν ναυάρχων τῆς συμμαχίας καὶ τοῦ κυβερνήτου· καὶ ὁ μὲν ναύαρχος Κωδριγκτὼν ἀνεδέχθη ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν Μάλταν ἐντεύξεώς του μετὰ τοῦ κυβερνήτου νὰ καθαρίσῃ τὴν Γραμβοῦσαν, ὁ δὲ κυβερνήτης τὰς βορείους σποράδας. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀπεστάλη ὁ μοίραρχος Ἀγγλος Θωμᾶς Σταίνης εἰς Γραμβοῦσαν ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς του τρεῖς φρεγάτας, δύο δικάταρτα καὶ δύο γολέττας· παρηκολούθουν δὲ καὶ μία κορβέττα, ἐν δικάταρτον καὶ δύο γολέτται ὑπὸ σημαίαν

γαλλικὴν ὑπὸ τὸν Ῥεβερσῶνα· συναπέπλευσε καὶ ὁ Μαυροκορδάτος ὡς ἐπίτροπος τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως. Ἀπόρθητος εἶναι ἡ Γραμβούσα καὶ δυσπρόσιτος διὰ τὴν ἀλίμενον, κρημνώδη καὶ ἀνεμώδη θέσιν της· τὸ δὲ ὀρμητήριον τοῦτο τῶν πειρατῶν ἦτον ἐν ταύτῳ καὶ ὀρμητήριον τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς νήσου ἀγωνιστῶν· ἐκεῖθεν δ' ἐξώρμων συγχρόνως κακοῦργοι ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ πολεμισταὶ κατὰ τῶν Τούρκων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Οἱ δὲ σύμμαχοι οἱ θέλοντες τὴν παῦσιν τῆς πειρατείας ἤθελαν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος ἐλπίζοντες ν' ἀναγκάσωσι τοιοιτοτρόπως ἔτι μᾶλλον τὴν Πύλην εἰς συμβιβασμόν. Διὰ τοῦτο, ἀφ' οὗ ἡ ῥηθείσα ἀγγλογαλλικὴ δύναμις ἐφάνη ἔξωθεν τῆς Γραμβούσης, ἔγραψεν ὁ μοίραρχος Ἀγγλος τῇ ἐν τῷ φρουρίῳ ἐκείνῳ ἐδρευούσῃ ἐπιτροπῇ τῶν Κρητῶν, ὅτι ἦλθε νὰ ἐξαλείψῃ τὴν πειρατείαν ἀλλ' ὅχι καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς νήσου ἀγῶνας. Ἐζήτει δὲ εἰς εὐδωσιν τοῦ σκοποῦ δι' ὃν ἐστάλη, νὰ τῷ παραδοθῶσι τὰ πλοῖά των, τὰ ἐξ ἀρπαγῆς σωζόμενα πράγματα καὶ δώδεκα Κρήτες ὀνομαστὶ θεωρούμενοι ὡς οἱ μᾶλλον ἔνοχοι· νὰ παραδοθῇ δὲ καὶ τὸ φρούριον εἰς τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν. Κατ' ἐκείνου τὸν καιρὸν κατεγίνοντο οἱ Κρήτες νὰ μεταβιβασῶσιν ἐκ Γραμβούσης εἰς τὸν λιμένα τῶν Σφακιῶν τὰ ὑπὸ τὸν Χατσῆ-Μιχάλην καὶ ἄλλους μεταβιβασθέντα ἐκεῖ στρατιωτικὰ σώματα καὶ τινα ἐντόπια εἰς ἔξαψιν τοῦ ἤδη ἀναρρίπισθέντος πολέμου, καὶ ἐπρότειναν τῷ μοιράρχῳ νὰ μὴ ἐμποδίσῃ τὴν ἤδη ἐτοίμην μεταβίβασιν αὐτῶν ὑποσχόμενοι νὰ τῷ παραδώσωσι μετὰ ταῦτα καὶ τὸ φρούριον καὶ τὰ πλοῖά των, ἀλλ' ἀποποιούμενοι τὴν παράδοσιν τῶν δώδεκα ἐπὶ λόγῳ, ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν εὐρίσκετο ἐντὸς τοῦ φρουρίου. Τὴν πρότασιν ταύτην ὑπεστήριξαν καὶ ὁ Χαμιλτὼν καὶ ὁ Μαυροκορδάτος ὡς οὕσαν κατὰ τὸ πνεῦμα τῶν ὁδη-

γιῶν τῆς συμμαχίας· ἀλλ' ὁ μοίραρχος, ἄνθρωπος τοῦ γράμματος μᾶλλον ἢ τοῦ πνεύματος τῶν ὁδηγιῶν του, καὶ θεωρῶν ἔνοχον τὴν ἐπιτροπὴν, διότι μέλη τινὰ αὐτῆς ἦσαν ἐκ τῶν δώδεκα, μηδὲ πιστεύων τοὺς λόγους τῆς ἔδωκεν ἐπὶ τῇ παρακοῇ αὐτῆς τὸ σημεῖον τῆς προσβολῆς, καὶ πρῶτος αὐτὸς ἐπὶ τῆς φρεγάτας Ἰσιδος ἐκανονοβόλησε τὰ ἔμπροσθεν τοῦ φρουρίου πλοῖα καὶ αὐτὸ τὸ φρούριον. Ἦτον ἡ 19 ἰανουαρίου καὶ ἔπνεε τὴν ὥραν ἐκείνην σφοδρὸς λίβας. Ἡ Ἰσις παραπλεύουσα τὴν γῆν ἐπὶ σκοπῷ νὰ βλάβῃ ἔτι μᾶλλον τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοῖα εὐρέθη αἴφνης πλησίον ὑφάλου, καὶ εἰς ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου ἀνεκρούσθη. Ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκίᾳ ἀνακρούσει ἔπεσεν ἐπὶ τῆς παραπλεύουσης Καμβρίας, καὶ αἱ δύο φρεγάται περιεπλέχθησαν. Εἰς διαχωρισμὸν δὲ αὐτῶν διέταξεν ὁ μοίραρχος καὶ ἔκοψαν τὸν δόλωνα τῆς Καμβρίας, καὶ ἡ μὲν Ἰσις διεσώθη, ἀλλ' ἡ Καμβρία ὠθυμένη πρὸς τὴν ξηρὰν ὑπὸ τοῦ ἐπικρατοῦντος ἀνέμου καὶ μὴ δυναμένη νὰ ὀρθοπλεύσῃ ἐξ αἰτίας τοῦ παθήματός της ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς ὑφάλου καὶ ἐνανάγησεν· ἐκινδύνευσε δὲ καὶ ἡ τὴν ἐπὶ τῆς ὑφάλου πεσοῦσαν παρακολουθοῦσα τρίτη φρεγάτα, πλὴν δὲν ἔπαθε ρίψασα τὴν ἄγκυράν της εἰς πυθμένα βαθύτατον. Ἀλλὰ τὰ παθήματα ταῦτα δὲν ἀπέτρεψαν τὸν μοίραρχον τοῦ σκοποῦ του. Δώδεκα μεγάλα πλοῖα εὐρέθησαν ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Γραμβούσης ἐξ ὧν τέσσαρα ἐκάησαν, τρία ἐβυθίσθησαν καὶ πέντε ἀφηρηπάγησαν καὶ ἐστάλησαν εἰς Μάλταν· εἰς παῦσιν δὲ πάσης ἐχθροπραξίας ἀπῆτει ὁ μοίραρχος τὴν παράδοσιν τῶν δώδεκα καὶ τὴν τοῦ φρουρίου. Οἱ Κρήτες παρέδιδαν τὸ φρούριον· ἀλλ' οὐδένα τῶν δώδεκα ἐπαναλέγοντες ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν ἦτον ἐντός· διὰ τοῦτο τὸ φρούριον ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν πλοίων καὶ οὐδενὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐπετρέπετο ἔξοδος, διότι ὅσον περισσότεροι ἦσαν οἱ

ἐν αὐτῷ, τόσον ταχυτέρα ἡλπίζετο ἢ παράδοσις αὐτῶν, φθειρομένων τῶν τροφῶν. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ἐνῆσαν ἑπτακισχίλιοι ψυχαί. Ἐν τούτοις εἰσῆχθη ἐπὶ παραλαβῇ τοῦ φρουρίου φρουρὰ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως ἐξ ἑκατὸν τακτικῶν ὑπὸ τὸν φιλέλληνα Οὐρκουάρτον, ἀλλ' οὔτε εὐπειθὴς ἦτον ἢ φρουρά, οὔτε ὄσπην ἀπήτει ἢ ἐν τῷ φρουρίῳ εὐταξία, διότι οἱ ἐν αὐτῷ ὀπλοφοροῦντες καὶ μὴ ἀποτελοῦντες μέρος αὐτῆς Ἑλληνες ἦσαν δεκαπλάσιοι· διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν προσαπέβησαν ἕως ἑκατὸν ἀγγλογάλλοι εἰς ἐνίσχυσιν αὐτῆς καὶ ἀποκατάστασιν τῆς εὐταξίας. Ἀλλ' οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ βλέποντες αὐτοὺς ἐρχομένους καὶ φοβούμενοι μὴ ἐνδυναμωθείσης τῆς φρουρᾶς κακοπάθωσί τινες ἐξ αὐτῶν καὶ ἀπολέσωσιν ὅσα πράγματα ἐσώζοντο εἰσέτι ἐκ τῆς πειρατείας, ἐκλείσαν τὴν πύλην τοῦ φρουρίου κατὰ πρόσωπον αὐτῶν· ἀφ' οὗ ὅμως τοὺς εἶδαν πλησιάσαντας καὶ ἐτοιμοὺς εἰς προσβολὴν ἤνοιξαν τὴν πύλην· ἐσκόπευαν δὲ νὰ ἐξέλθωσί τινες αὐτῶν ἐπ' ἐλπίδι νὰ τοὺς πείσωσιν ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ πλοῖά των, διότι δὲν ᾔθελαν νὰ δώσωσιν ἀφορμὴν ἀλληλομαχίας. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἠνοιχθῇ ἡ πύλη ὥρμησαν οἱ ἀγγλογάλλοι καὶ εἰσῆλθαν βίᾳ εἰς τὸ φρούριον μηδενὸς ἐναντιωθέντος. Εἰσῆλθαν δὲ τὴν ἐπαύριον καὶ ἄλλοι 200 ἐξ αὐτῶν. Ἀφ' οὗ δὲ τὸ φρούριον κατελήφθη τοιουτοτρόπως, ἐδόθη ἡ ἄδεια ν' ἀναχωρήσωσιν οἱ θέλοντες, ἀλλὰ προσεῖχαν οἱ φύλακες ἐπὶ τῆς πύλης μὴ ὑπεκφύγῃ τις τῶν δώδεκα ὄντων κατὰ τὸ λέγειν τοῦ μοιράρχου ἐν τῷ φρουρίῳ.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐσκοτώθη ὁ φρούραρχος Οὐρκουάρτος ἐπιπεσούσης τῆς στέγης τῆς σεσαθρωμένης κατοικίας του πνεύσαντος σφοδροῦ ἀνέμου. Ἐστάλη δὲ ὡς διάδοχός του ὁ ἐκ Χανόβρης φιλέλληνας Χάνης.

Ἀφ' οὗ δὲ οἱ ἀγγλογάλλοι κατέλαβαν τὸ φρούριον, ὁ φόβος τῶν ἐν αὐτῷ ἐνόχων ηὔξησε, καὶ τόσφ

μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ μοίραρχος δὲν ἔπανευ ἀπαιτῶν τοὺς δώδεκα, καὶ μεταχειριζόμενος παντοίους τρόπους εἰς σύλληψίν των· οἱ πλείστοι δὲ τῶν ἐνόπλων Κρητῶν ἐκάθηντο καὶ οὗτοι ἔγκλειστοι ἐντὸς τῶν οἰκιῶν των ἔτοιμοι εἰς ἀντίστασιν ἂν ἐπεφέρετο κατ' αὐτῶν βία. Ἐν ᾧ δὲ ἐπεκράτουν ὑποψίαι καὶ φόβοι, εἰδοποιήθη ὁ μοίραρχος ὅτι οἱ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀγγλογάλλοι ἐκινδύνευαν νὰ ἐξολοθρευθῶσιν ἐν ῥήτῃ νυκτὶ δι' ὑπονομῆς· ἐπ' αὐτῇ τῇ εἰδοποιήσει ἔτρεξεν ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Στραγκουέης εἰς τὸν ὑποδειχθέντα τόπον τῆς ὑπονόμου καὶ συνέλαβέ τινας καθ' ἣν ὥραν ἔθεταν τὴν εἰς ἀνατροπὴν τοῦ κτιρίου ὅπου διέτριβαν οἱ ἀγγλογάλλοι πυρόκονιν, καὶ οὕτως ἡ βδελυρὰ πράξις διεσκεδάσθη. Οἱ δὲ ἐν τῷ φρουρίῳ ἐθορυβήθησαν ὅλοι, καὶ πολλοὶ τῶν ἐνόχων ἐντρομοὶ ἐδραπέτευσαν ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτός· ἀλλὰ συνελήφθησαν καὶ τινες, ἐν οἷς καὶ ἕξ ἐκ τῶν δώδεκα, καὶ ἐστάλησαν σιδηροδέσμιοι εἰς Αἴγιναν· ἐστάλησαν συγχρόνως εἰς Μάλταν καὶ τὰ ἕξ πλοῖα τὰ συληφθέντα σῶα καὶ κατεδικάσθησαν μὲν ὡς πειρατικά, ἀλλ' ἀπεπέμφθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν πρὸς χρῆσιν αὐτῆς ἐπὶ ῥήτῃ ἀπαγορεύσει τοῦ ν' ἀποδοθῶσι τοῖς ἰδιοκτῆταις των· συναπεστάλησαν δὲ εἰς Μάλταν καὶ ὅσα εἶδη ἐκ τῶν διὰ πειρατείας ἀρπαγέντων εὐρέθησαν ἐν τῷ φρουρίῳ, ἀπέβησαν ἐπὶ τῇ ἀνακαλύψει τῆς ὑπονόμου καὶ ἄλλοι στρατιῶται ἐκ τῶν συμμαχικῶν πλοίων, τὸ φρούριον ἐκενώθη ὅλον, οἱ ὑπὸ τὸν Χατσῆ-Μιχάλην καὶ λοιποὺς ἀπέπλευσαν, πάμπολλαι οἰκίαι κατεδαφίσθησαν, καὶ οὕτως ἐτελείωσαν τὰ τῆς Γραμβούσης.

Ὁ δὲ κυβερνήτης ἀναδεχθεὶς τὴν κατὰ τὰς βορείους σποράδας ἐξάλειψιν τῆς πειρατείας ἀνέθεσε τὴν φροντίδα εἰς τὸν ναύαρχον Μιαούλην· οὗτος δὲν ἐδοκίμασεν ὅσα οἱ κατὰ τὴν Γραμβούσαν πειρατοδιῶκται, διότι οἱ παρεπιδημοῦντες κατὰ τὰς νήσους ἐκέινας

Ὀλύμπιοι, οἱ κύριοι ὅλων σχεδὸν τῶν ἐπὶ πειρατεία πλοιαρίων, τὰ παρέδωκαν οἰκειοθελῶς 80 τὸν ἀριθμόν· ὁ δὲ ναύαρχος τὰ μὲν ἔκαστε τὰ δὲ ἔστειλεν εἰς τὴν κυβέρνησιν σῶα πρὸς χρήσιν αὐτῆς· ἐπὶ σκοπῷ δὲ νὰ μὴ ἀναβλαστήσῃ τὸ κακόν, μετέφερεν ὁ κυβερνήτης ὅλους τοὺς ἐπὶ τῶν νήσων τούτων Ὀλυμπίους πειθῷ καὶ βίᾳ εἰς Ἑλευσίνα. Διὰ τῶν κινήματων τούτων ἀπηλλάγη ἡ θάλασσα τῶν πειρατῶν. Ἐτακτοποιήθη δὲ καὶ ἡ πολεμικὴ καὶ ἡ ἐμπορικὴ ναυτηλία διὰ προσφόρου κανονισμοῦ παρέχοντος ἀποχρώσας ἐγγυήσεις, καὶ ἡγρύνει ἡ κυβέρνησις ἐπὶ τῇ αὐστηρᾷ ἐφαρμογῇ του. Ἡ δὲ Εὐρώπη εὐφήμισεν ὅλη τὸν ἐξαλείψαντα τὴν πειρατείαν κυβερνήτην.

Πρωτίστη φροντίς τοῦ κυβερνήτου ἦτο καὶ ἡ τακτοποίησις τοῦ στρατιωτικοῦ. Ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς ἐλεύσεώς του τὸ στρατιωτικὸν ποτὲ δὲν ἐτακτοποιήθη· ὁ στρατιώτης ὑπέκειτο μᾶλλον εἰς τὸν ἀρχηγόν του ἢ εἰς τὴν κυβέρνησιν, διότι ὁ ἀρχηγός του ἐφαίνετο ὅτι τὸν ἔτρεφε, τὸν ἐμισθοδοτεῖ καὶ τὸν ἐπροβίβαζεν· οἱ πλείστοι δ' αὐτῶν συνήθως εἶχαν τὸ πολλοστημόριον ὅσων ἐλάβαναν διαταγὴν νὰ στρατολογήσῃσι, τινὲς δὲ μόνους τοὺς ψυχουίους των· ἀπῆτουν ὅμως σιτηρέσια καὶ μισθοὺς δι' ὁλόκληρον τὸν ἐν τῇ διαταγῇ ἀριθμόν. Ἀλλ' ἡ παράλυσις εἰς ἣν εὐρέθη τὸ στρατιωτικὸν ἐπὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ κυβερνήτου, βλαπτικὴ κατὰ τὰ ἄλλα, συνέτεινεν εἰς τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀνάπλασίν του ὡς διαλύσασα τὸν προϋπάρχοντα σύνδεσμον τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τοῦ στρατιώτου. Ὁ κυβερνήτης ἠθέλε νὰ ὀργανίσῃ τὸ στρατιωτικὸν εἰς χιλιαρχίας· πάνπολλοι στρατιῶται στερεοελλαδῖται ἐπλανῶντο ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἄποροι καὶ κακοποιοῦντες τοὺς ἀδυνάτους. Ὁ κυβερνήτης προθέμενος ν' ἀπαλλάξῃ τὴν Πελοπόννησον τῆς μάστιγος ταύτης, νὰ ἐξοικονομήσῃ καὶ τοὺς στρατιώτας τούτους καὶ νὰ τοὺς ἀνα-

δείξῃ ὠφελίμους ἐν τῇ κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα ἐκστρατεία τοὺς ἐκάλεσεν ὅλους εἰς Τροιζῆνα, ὅλους ἡῦρε προθύμους καὶ ἀνέδειξε κατὰ πρώτην φοράν τοὺς στρατιώτας τῶν ἀρχηγῶν στρατιώτας τῆς κυβερνήσεως ἀποσπάσας αὐτοὺς ἐκείνων ἀθορυβήτως καὶ θέσας ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἄλλων ἀρχηγῶν ἀγογγύστως. Ἀφ' οὗ δὲ εἰδοποιήθη ὅτι συνήχθησαν, ἐπέβη ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀγγλικοῦ δικρότου τὴν 12 φεβρουαρίου, καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ δύο φρεγατῶν ῥωσσικῶν καὶ μιᾶς γαλλικῆς μετέβη εἰς Πόρον, ὅπου τὰ μὲν συμμαχικὰ πλοῖα τὸν ἐχαιρέτησαν ὡς ἀρχηγὸν ἔθνους, οἱ δὲ κάτοικοι πάσης τάξεως καὶ οἱ ἐπὶ τούτῳ μεταβάντες ἐκεῖ ἐκ Τροιζῆνος ἀξιωματικοὶ τῶν ἀτάκτων Ἑλλήνων τὸν ἐδέχθησαν ὅλοι ἐνθουσιῶντες ἐπὶ τοῦ παραθαλασσίου, τὸν συνώδευσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐψάλη ἡ συνήθης δοξολογία κακεῖθεν εἰς τὴν κατοικίαν του. Τὴν πέμπτην δὲ ἡμέραν τῆς εἰς Πόρον ἀφίξεώς του συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν διοικητῶν τῶν συμμαχικῶν πλοίων καὶ τῶν ἀξιωματικῶν Ἑλλήνων μετέβη εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ὁχθῆς Τροιζηνίαν, ὅπου χαίροντες καὶ ἀλλαλάζοντες τὸν ἐδέχθησαν οἱ στρατιῶται προηγουμένου τοῦ Ὑψηλάντου, ὃν ἀπρακτοῦντα μελετῶν ὁ κυβερνήτης νὰ διορίσῃ γενικὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἔστειλεν ἐκεῖ πρότερον εἰς διατήρησιν τῆς εὐταξίας καὶ εἰς ὀργανισμὸν τῶν χιλιarchiῶν ἐπιθεωρήσας δὲ τὸ στράτευμα ἀπέπλευσε τὴν ἐπιούσαν διαρκούντος τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν χιλιarchiῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν συμμαχικὴν συνοδίαν εἰς Ναύπλιον. Εἶπαμεν, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐκεῖθεν διαβάσεώς του οἱ κατέχοντες τὰ φρούρια τῷ ἐπρόσφεραν αὐθόρμητοι καὶ αὐτὰ καὶ ἑαυτούς· ἀλλὰ πολλοὶ ἀμφίβαλλαν περὶ τῆς εἰλικρινείας των, ἀμφίβαλλε καὶ αὐτὸς ὁ κυβερνήτης· ἀλλ' οἱ φρούραρχοι ἐφάνησαν εὐπειθέστατοι καὶ παρέδωκαν καὶ τὰ φρούρια καὶ ἑαυτούς· καὶ τὰ μὲν φρούρια ἔθεσεν ὁ κυβερνή-

της ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ συνταγματάρχου Εὐδέκου, αὐτοὺς δὲ διέταξε νὰ τὸν συνακολουθήσωσιν εἰς Τροιζῆνα ἵνα καταταχθῶσιν ἐν ταῖς ὀργανιζομέναις χιλιάρχiais. Ἡ παράδοσις τῶν φρουρίων τούτων ἐκραταίωσε τὴν ἀρτισύστατον κυβέρνησιν καὶ ἐμεγάλυνε δικαίως τὸ ὄνομα τοῦ κυβερνήτου καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Τοιοιουτρόπως διαθέσας τὰ τοῦ Ναυπλίου ἐπανῆλθε διὰ ξηρᾶς εἰς Τροιζῆνα ὅπου, ἀφ' οὗ αἱ χιλιάρχiai διωργανίσθησαν, ἔστη εἰς τὸ μέσον αὐτῶν, τὰς ὥρκισε, ταῖς παρέδωκε τὰς σημαίας, καὶ τὰς μὲν ἀπέστειλεν εἰς Ἐλευσῖνα ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην ὡς στρατάρχην κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, δύο δὲ ἀτελεῖς εἰς δυτικὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὸν ἐκεῖ ἀρχιστράτηγον διατάξας αὐτὸν νὰ ὀργανίσῃ ὁμοιομόρφως καὶ τὰ ὑπ' αὐτὸν ἐκεῖ διατελοῦντα στρατιωτικὰ σώματα.

Τακτοποιηθέντων τῶν στρατευμάτων ἐπροκηρύχθη ἡ πώλησις τῶν προσόδων τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐγένετο μετὰ πολλῆς ὠφελείας τοῦ ταμείου. Αἱ πρόσοδοι τοῦ αἰγαίου Πελάγους ἦσαν ἤδη ἡγορασμένοι ἐξ αἰτίας τῶν ἀνωμαλιῶν ἐν μικρᾷ τιμῇ, ἡ δὲ ἀσφάλεια, ἣν ἤρχισε ν' ἀπολαμβάνῃ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ἡ ἐπικράτεια, ὑπέσχετο σημαντικὸν κέρδος. Ὁ κυβερνήτης εὐρὼν εὐλογοφανῆ ἀφορμὴν τὸ ἄτακτον τῆς τότε δημοπρασίας τὰς ἐδημοπράτησεν ἐκ νέου ἀποζημιώσας τοὺς πρώην ἀγοραστὰς καὶ ὠφελήσας τὸ ταμεῖον.

Διαθέσας δὲ τὰ τῶν προσόδων ἐπανῆλθεν εἰς Ναύπλιον διαβὰς τὴν Κόρινθον καὶ ἀντικαταστήσας τακτικὴν φρουρὰν ἐπὶ τῆς Ἀκροκορίνθου ἡσυχολήθη δ' ἐπὶ τῆς ἐν Ναυπλίῳ διατριβῆς του καὶ εἰς τὰ περὶ τοῦ διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ κράτους. Ἐπὶ τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τὰ διοικητικὰ καθήκοντα ἀνετέθησαν εἰς τὰς κατὰ τόπους δημογεροντίας.

Τὸ σύστημα τοῦτο ἐπεκράτησε καὶ ἐπὶ τῆς ἀντικυβερνήσεως, ὥστε διοικηταὶ δὲν ὑπῆρχαν· μόνα τὰ ἀστυνομικὰ καὶ πολιταρχικὰ καθήκοντα μετήρχοντο ἄνδρες στελλόμενοι παρὰ τῆς κυβερνήσεως. Ἡ δὲ συνέλευσις τῆς Τροιζήνης αἰσθανομένη τὴν κατὰ τὸ ἐπὶ τουρκοκρατίας σύστημα ἀτοπίαν τῶν πολυαριθμῶν ἐπαρχιῶν ἐψήφισε τὴν συνένωσιν πολλῶν καὶ τὰ ἀθροίσματα τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ἐπωνόμασεν ὡς ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων θεματαρχίας. Τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίσαντος τοῦ κυβερνήτου συναινέσει τοῦ πανελληνίου διηρέθη ἡ Πελοπόννησος εἰς ἑπτὰ τμήματα, αἱ δὲ νῆσοι εἰς ἕξ. Ἐδόθησαν δὲ αὐτοῖς ἀρχαῖαι ὀνομασίαι. Τὸ πρῶτον τμήμα τῆς Πελοποννήσου ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Ἀργους, Ναυπλίου, Κάτω-Ναχαγὲ καὶ Κορίνθου ὠνομάσθη Ἀργολίς· τὸ δὲ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Καλαβρυτῶν, Βοστίτισης καὶ Π Πατρῶν, Ἀχαΐα· τὸ τρίτον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Γαστούνης καὶ Πύργου, Ἡλῖς· τὸ τέταρτον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Ἀρκαδίας, Νεοκάστρου, Μεθώνης καὶ Κορώνης, Ἀνω Μεσσηνία· τὸ πέμπτον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Νησίου, Καλαμάτας, Ἐμλακίων, Ἀνδρούσης, Λεονταρίου, Μικρομάνης καὶ δυτικῆς Σπάρτης, Κάτω Μεσσηνία· τὸ ἕκτον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Μονεμβασίας, Μιστρᾶ, Πραστοῦ καὶ ἀνατολικῆς Σπάρτης, Λακωνία· καὶ τὸ ἑβδομον, ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Φαναρίου, Καρυταίνης, Τριπολιτσᾶς καὶ ἁγίου Πέτρου, Ἀρκαδία.

Αἱ δὲ νῆσοι διηρέθησαν ἐν πρώτοις εἰς δύο κλάσεις ὡς ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων, εἰς Σποράδας καὶ Κυκλάδας· ἑκατέρα δὲ ὑποδιηρέθη εἰς τρία τμήματα λαβόντα καὶ ταῦτα τὴν ὀνομασίαν των ἀπὸ τῆς φυσικῆς θέσεώς των· καὶ ἡ μὲν Σκίαθος, Σκόπελος, Σκύρος, Ἡλιοδρόμια καὶ Ψαρὰ ὠνομάσθησαν βόρειοι Σποράδες· ἡ δὲ Σάμος, Κάλιμνος, Λαῖρος, Πάτμος καὶ Ἰκαρία, ἀνατολικάι Σποράδες·

ἡ δὲ Ὑδρα, Σπέτσαι, Πόρος, Αἶγινα καὶ Σαλαμίς, δυτικάι Σποράδες. Βόρειοι δὲ Κυκλάδες ἡ Σύρα, Σέριφος, Θερμία, Ζέα, Ἄνδρος, Τήνος καὶ Μύκωνος· κεντρικάι δὲ Κυκλάδες ἡ Νάξος, Πάρος, Ἴος, Σύκινος, Πολύκανδρον, Μήλος, Κίμηλος καὶ Σίφνος· καὶ Νότειαί Κυκλάδες ἡ Σαντορήνη, Ἀνάφη, Ἀστυπалаία, Κάσσος καὶ Κάρπαθος· ἕκαστον δὲ τῶν δεκατριῶν τούτων τμημάτων ἔθεσεν ὁ κυβερνήτης ὑπὸ ἑκτακτον ἐπίτροπον καὶ διέταξε τὰς διοικητικὰς ταύτας Ἀρχὰς νὰ συστήσωσι δημογεροντίας κατὰ χωρία, κώμας, πόλεις, καὶ ἐπαρχίας ὑπὸ νέας διατάξεις βάσιν ὅμως ἐχούσας τὸν ἐνυπάρχοντα περὶ ἐκλογῆς δημογερόντων νόμον καὶ ὀρίζουσας ἀκριβέστερον τὰ καθήκοντα τῶν τοπικῶν τούτων Ἀρχῶν. Ἀσχοληθεῖς δὲ καὶ εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ τακτικοῦ ἀνεκαίνισε τὸν περὶ στρατιωτικῆς ἀπογραφῆς νόμον τῆς τρίτης διοικητικῆς περιόδου.

Τοιοιυτοτρόπως διὰ τῆς ἐξοντώσεως τῆς πειρατείας, διὰ τοῦ κανονισμοῦ τοῦ πολεμικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, διὰ τῆς τακτοποιήσεως τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ διοικητικοῦ καὶ δημογεροντικοῦ ὀργανισμοῦ ἡ ἐπικράτεια ἔλαβε μορφήν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὁποῖαν δὲν εἶχε πρὶν.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν διώριζε τοὺς ἐκτάκτους ἐπιτρόπους συνέπεσε νὰ τοὺς διδάξῃ ἐμπράκτως τὰ καθήκοντά των. Ἐπὶ τῆς ἀφίξεώς του διώρισεν ἐκ τοῦ προχείρου χάριν τῆς ὑπηρεσίας διοικητὰς προσωρινοὺς ἐν Αἰγίνῃ, Πόρῳ, Σύρῃ καὶ Ναυπλίῳ. Ὁ τοῦ Ναυπλίου Ἰωάννης Θεοτόκης ἔδαπάνησε χρήματα τοῦ κοινοῦ εἰς ἐπισκευὴν οἰκιῶν τινων ἐθνικῶν, καὶ ἀντιφερόμενος πρὸς τὴν ἐνυπάρχουσαν δημογεροντίαν ἐδέχθη τὴν παραίτησίν της καὶ ἀντικατέστησεν ἄλλην· ἀλλ' οὔτε περὶ τῆς δαπάνης οὔτε περὶ τῆς ἀντικαταστάσεως ἐζήτησε τὴν ἄδειαν τῆς κυβερνήσεως. Μαθὼν ὁ κυβερνήτης ταῦτα ἔπαυσε τὸν ὑπάλ-

ληλόν του καὶ τὸν ἐπέπληξεν ἐπισήμως ὡς παραβά-
την τῶν καθηκόντων του. Ἡ αὐστηρότης αὕτη ἐνέ-
πνευσε τῷ λαῷ μέγα θάρρος. Ὑπὸ τοιούτους οἰωνοὺς
ἤρχισεν ἡ νέα κυβέρνησις τὰς διοικητικὰς ἐργασίας
της.

Καθ' ἧς δὲ ἡμέρας κατεγίνετο ὁ κυβερνήτης εἰς τὰ
τοῦ διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ ὁ Ἰβραήμπασας ἐξεστρά-
τευσε πανστρατιᾷ ἀπὸ τῶν μεσσηνιακῶν φρουρίων,
καὶ θύων καθ' ὁδόν, καίων, καταστρέφων, λεηλατῶν
καὶ αἰχμαλωτίζων ἀνέβη τὴν 9 φεβρουαρίου εἰς Τρι-
πολιτσάν ὅπου διετῆρει πολλὴν φρουράν· τὴν φρου-
ρὰν ταύτην ἀπέπεμψε εἰς τὰ μεσσηνιακὰ φρούρια
τὴν ἐπαύριον καὶ συναπέπεμψε καὶ ὅλους τοὺς αἰχ-
μαλώτους ὑπὸ τὸν Σουλεϊμάμπειν· μετὰ δὲ ταῦτα
διέταξε τὸν κατεδαφισμόν τῆς πόλεως καὶ λαβὼν
πέλεκυν ἔδωκε τὸ παράδειγμα πρῶτος αὐτός. Πέντε
ὁλοκλήρους ἡμέρας εἰργάζετο ἐπιστατοῦντος αὐτοῦ
ὅλον τὸ στράτευμα ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν σαλπίγγων
καὶ τῶν τυμπάνων· τὰ τείχη, αἱ ἐκκλησίαι, τὰ ζα-
μιά, αἱ βρύσεις καὶ λοιπὰ δυνατὰ κτίρια ἐντὸς τῆς
πόλεως κατηδαφίσθησαν δι' ὑπονόμων· δι' ὑπονόμων
κατηδαφίσθησαν καὶ αἱ ἐκτὸς τῆς πόλεως θολωταὶ
ἐκκλησίαι τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τῆς ἁγίας Βαρ-
βάρας. Τούτων δὲ γενομένων οἱ κατεδαφισταὶ προσ-
ευχήθησαν, καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν ἐτουφέκισαν·
περὶ δὲ τὴν δευτέραν ὥραν τῆς 16 ἔβαλαν πῦρ
πολλαχοῦ τῆς πόλεως, ἔσπειραν ἄλας καὶ ἐξῆλθαν
εὐχόμενοι μεγαλοφώνως τὴν αὐτὴν καταστροφὴν καὶ
τῷ Ναυπλίῳ. Ἐνέδρευσαν καὶ τινες ἱππεῖς ὀπισθεν
τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως καὶ ἐντὸς τινων κοιλωμάτων
τῆς πεδιάδος, καὶ συνέλαβαν χωρικοὺς τρέξαντας
προθύμως καὶ ἀνυπόπτως εἰς τὴν καυθεῖσαν καὶ
ἐγκαταλειφθεῖσαν πόλιν.

Ἡ ἀναχώρησις τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων

ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ τῆς Πελοποννήσου καὶ ὁ περι-
ορισμὸς ἔκτοτε ὅλων τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων εἰς
μόνα τὰ μεταξὺ τοῦ μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ τῶν
Πατρῶν παράλια τῆς Πελοποννήσου διευκόλυναν τὴν
ἐφαρμογὴν τοῦ νέου διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς
Πελοποννήσου.

1828.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓ'.

Τὰ μεταξὺ σουλτάνου καὶ συμμάχων.—Κήρυξις πολέμου Ῥωσσίας κατὰ Τουρκίας.—Τὰ μεταξὺ αὐτῶν τῶν συμμάχων.

ΚΑΘ' ὃν καιρὸν ἡ Ἑλλὰς διὰ τῆς ὑπὸ τὸν κυβερνήτην τακτοποιήσεώς της ἐσχετίζετο στενότερον πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς, ἡ Πύλη ἀποποιουμένη πᾶσαν περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος πρότασιν διέλυε τὰς πρὸς αὐτὰς σχέσεις της. Ἡ ἀναχώρησις τῶν πρέσβεων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐξ αἰτίας τῆς πρὸς αὐτοὺς διαγωγῆς της καὶ τῆς κωφεύσεώς της πρὸς τὰς περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος προτάσεις κατετάραξε καὶ ἐφόβισε τὴν συμμαχίαν. Σκοπὸν ἔχουσα αὕτη νὰ εἰρηνεύσῃ διὰ τῆς συνθήκης τὰ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος ἐκινδύνευε νὰ ἔλθῃ ἡ ἰδία εἰς πόλεμον μετὰ τῆς Πύλης· τόσον δὲ ἐθεώρησεν αὐτὸν πιθανόν, ὥστε τὴν 31 νοεμβρίου ἐπανέλαβεν ἐπὶ τοῦ συμμαχικοῦ συμβουλίου, ὅτι καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ θὰ διέμενεν ἐντὸς τῶν ὅρων τῆς συνθήκης οὗς διέγραψε καὶ μακρὰν πάσης ιδιωφελείας. Ἄλλ' ἂν αἱ Δυνάμεις ἦσαν σύμφωνοι κατὰ τοῦτο πρὸς ἀλλήλας, ἦσαν ἀσύμφωνοι κατὰ τᾶλλα. Ἡ διακοπὴ τῶν πρὸς τὴν Πύλην σχέσεών των καὶ ἡ διαγωγὴ αὐτῆς μετὰ τὴν ἀνα-

χώρησιν τῶν πρέσβειων ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τοὺς ὑπηκόους των δὲν ἔβλαπταν ἐξίσου τὰς τρεῖς Δυνάμεις· διὰ τοῦτο δὲν ἐθεωρεῖτο παρ' αὐτῶν ἡ ῥῆξις καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἀκερδῆς ἀπέβαινεν ἡ ἄλλοτε ἐπικερδῆς πρὸς τινας Ἀγγλους καὶ Γάλλους ἐμπορία διακοπτομένης τῆς θαλασσοπλοίας τῆς μαύρης θαλάσσης, ἀλλὰ καιρίως ἐβλάπτοντο αἱ μεσημβριναὶ ἐπαρχίαι τῆς Ῥωσσίας, διότι ἐμποδίζετο ἡ ἐξαγωγή τῶν προϊόντων αὐτῶν. Ἀνεκτέλεστοι ἦσαν εἰσέτι καὶ τινες τῶν τῆς ἐν Ἀκερμάνη συνθήκης ὄρων, ὧν τὴν ἐκτέλεσιν εἶχε περὶ πολλοῦ ἡ Ῥωσσία· διέφερεν οὐσιωδῶς καὶ ἡ πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν γενικὴ πολιτικὴ τῶν Δυνάμεων, τῶν μὲν τείνουσα εἰς συντήρησιν τῆς δὲ εἰς διάλυσιν αὐτῆς. Ἐκ διαφόρων λοιπὸν αἰτιῶν αἱ Δυνάμεις ὁρμώμεναι διοφόρους ἐπρόβαλαν τρόπους εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ των ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει τῶν πρέσβειων· ἡπίους μὲν ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία, πολεμίους δὲ ἡ Ῥωσσία. Ἐπρόβαλλεν ἡ Δύναμις αὕτη ἂν ἐντὸς ῥητῆς προθεσμίας δὲν ὑπῆκουεν ἡ Πύλη, νὰ διαβῶσι τὰ ῥωσσικὰ στρατεύματα τὸν Προῦθον ἐν ὀνόματι τῆς συμμαχίας, καὶ νὰ μὴ σταθῶσιν εἰ μὴ ἀφ' οὗ εὐωδούτο ὁ σκοπὸς τῆς· οἱ δὲ στόλοι τῆς συμμαχίας ν' ἀποκλείσωσι τὴν Κωνσταντινούπολιν, νὰ θεωρήσωσιν ὡς ἐχθρικὰ ὅλα τὰ ὀθωμανικὰ καὶ αἰγυπτιακὰ πλοῖα τὰ ἐπιχειροῦντα νὰ διαπλεύσωσι τὸν Ἑλλήσποντον, νὰ ὑπαγορεύσωσιν ὑπὸ τὰ τείχη τῶν ἀνακτόρων τοὺς ὄρους τῆς εἰρήνης, ν' ἀποκλείσωσι τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ νὰ βομβοβολήσωσι τὰ κατεχόμενα ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων φρούρια τῆς Πελοποννήσου εἰς ἀποπομπὴν των. Ἐπρόβαλεν ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ Ῥωσσία νὰ πολεμήσωσιν αἱ Δυνάμεις τὴν Τουρκίαν εἰς πραγματοποιίησιν τῆς συνθήκης διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ἡ πρότασις αὕτη ἐπραγματοποιεῖ ἀναμφιβόλως εὐτυχῶς τὸν σκοπὸν τῆς συμμαχίας, ἀλλὰ δὲν

τὴν ἐδέχθησαν αἱ ἄλλαι δύο Δυνάμεις καὶ κυρίως ἡ Ἀγγλία ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἡ παραδοχὴ τῆς διεκινδύνευε τὴν εἰρήνην τῆς Εὐρώπης καὶ ἀντέκειτο πρὸς τὸ εἰρηνικὸν πνεῦμα αὐτῆς τῆς συνθήκης, ἣν σκοπὸν εἶχεν ἡ πρότασις αὕτη νὰ πραγματοποιήσῃ. Πολλῶν δὲ λόγων γενομένων ἐσυμβιβάσθησαν αἱ Δυνάμεις νὰ ἐμποδίσωσι διὰ θαλασσίου ἀποκλεισμοῦ παντὸς εἶδους εἰσαγωγὴν εἰς χρῆσιν τῶν περὶ τὸν Ἰβραήμπασαν· ἐξέτειναν τὴν γραμμὴν τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀρκτικῶς μὲν μέχρι τῶν παραλίων τῆς Ἀκαρνανίας, μεσημβρινῶς δὲ μέχρι τῆς Κρήτης καὶ ἐκάλεσαν τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν νὰ στείλῃ καὶ αὕτη πλοῖα εἰς ἀποκλεισμόν τῶν μεσσηνιακῶν φρουρίων. Ἐπὶ τῇ κλήσει ταύτῃ ἐξέπλευσαν ὀκτὼ ἑλληνικὰ πλοῖα ὑπὸ τὸν Σαχτούρην· ἀλλ' ἂν αἱ δύο Δυνάμεις ἀπεδοκίμασαν τὰ κατὰ τῆς Πύλης πολεμικὰ σχέδια τῆς Ῥωσσίας ὡς ὀλέθρια, ἡ Πύλη διὰ τῆς ἀλαζονίας καὶ ἀφροσύνης τῆς ἐδικαίωσε τὴν πραγματοποιήσιν αὐτῶν πρὸς βλάβην καὶ κατασχύνην της.

Εἶπαμεν, ὅτι ἀναχωρησάντων τῶν πρέσβεων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἡ Πύλη ἠθέλησε παρὰ γνώμην αὐτῶν ν' ἀναδεχθῇ τὴν προστασίαν τῶν ὑπηκόων τῶν τριῶν Δυνάμεων, τῶν συμφερόντων αὐτῶν καὶ τῶν πλοίων τῶν ὑπὸ τὴν σημαίαν τῶν Δυνάμεων. Ἀλλ' ἰδοὺ τί ἔπραξεν· ἀπέκλεισε τὸν Βόσπορον καὶ ἐμπόδιζε τὸν διάπλουν παντὸς ὑπὸ Ῥωσικὴν ἢ ἄλλην σημαίαν πλοίου, ἀπεβίβαζε διὰ τῆς βίας τὰ φορτία τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πλοίων καὶ ὥριζεν αὐθαιρέτως τὴν τιμὴν τῶν φορτίων των· ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτὴν ἔδιδεν εὐθύς· προσεπεζημίονε δὲ τοὺς ἐνδιαφερομένους καταβιβάζουσα ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τὴν τιμὴν τῶν νομισμάτων της· ἐθεώρει δὲ καὶ τοὺς ὑπηκόους τῶν τριῶν Δυνάμεων ὡς ὑπηκόους της, καὶ τοὺς μὲν ἐπαίδευεν ὡς πταίστας, τοὺς δὲ ἐξώριζεν ὡς ταραξίας κρίνουσα καὶ ἀποφασίζουσα τὰ περὶ

αὐτῶν κατὰ τὴν τουρκικὴν δικαιοσύνην· πολλοὺς δὲ μὴ δυναμένους ἄλλως πῶς ν' ἀσφαλίσωσι τὰ συμφέροντά των ἠνάγκαζε νὰ ἐγγραφῶσι ῥαγιάδες· καὶ ταῦτα πάντα ἀπέβλεπαν κυρίως τὴν Ῥωσσίαν, διότι καὶ οἱ ἐν Τουρκίᾳ ὑπήκοοί της ἦσαν οἱ πολυαριθμότεροι, καὶ τὰ ὑπὸ τὴν σημαίαν της πλοῖα πλείονερα, καὶ αἱ μεσημβριναὶ της ἐπαρχίαι δεινῶς ἔπασχαν ἐξ αἰτίας τῆς διακοπῆς τῆς θαλασσοπλοΐας τῆς μαύρης θαλάσσης. Τὸ δεινότερον δὲ πάντων ἐξέδωκε συγχρόνως εἰς ἑκστασιν ὅλης τῆς Εὐρώπης τὴν 8 δεκεμβρίου 1827 Χάτι-Σερίφι ἀναγνωσθὲν ἐν τῇ βασιλευούσῃ καὶ λέγον ἐν περιλήψει, ὅτι ὅλοι οἱ ἄπιστοι καὶ κατ' ἐξοχὴν οἱ Ῥῶσσοι ἦσαν ἐχθροὶ θανάσιμοι τῶν Μουσουλμάνων· ὅτι ἡ Ῥωσσία ἠγωνίζετο πρὸ πενήντα ἢ ἐξήντα ἐτῶν νὰ πραγματοποιήσῃ τοὺς ὀλεθρίους κατὰ τῆς Τουρκίας σκοπούς της, καὶ ἐκίνησεν εἰς ἐπανάστασιν τοὺς ὁμοθρήσκους τῆς Ἑλλήνας· ὅτι Ἑλλήνες καὶ Ῥῶσσοι συνώμοσαν τὸν ἐξολοθρευμὸν τῶν Μουσουλμάνων, καὶ ἡ συνωμοσία αὕτη ἀνεκαλύφθη· ὅτι ἡ Ῥωσσία ἐκέρδισε διὰ τῆς ἀπάτης τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν κατὰ τῶν Μουσουλμάνων καὶ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἂν ἡ Πύλη συγκατετίθετο εἰς ὅσα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐπρότειναν αἱ Δυνάμεις, ἐμνηδενίζοντο καὶ τὸ κράτος καὶ τὸ γένος τῶν Μουσουλμάνων· ὅτι ἡ Πύλη προείδεν ὅτι μόνος ὁ πόλεμος θὰ ἔλυνε τὸ ἐλληνικὸν ζήτημα, ἀλλ' ἐπολιτεύετο μέχρι τοῦδε τὰς Δυνάμεις, ἵνα μὴ ταραξῇ τὴν ἡσυχίαν τῶν πιστῶν καὶ κερδίσῃ καιρὸν χάριν τῶν ἀναγκαίων τοῦ πολέμου προετοιμασιῶν· ὅτι ἀπαράδεκτοι ἦσαν αἱ ἐν τῇ Ἀκερμάνῃ ἀπαιτήσεις τῆς Ῥωσσίας, ἀλλὰ τὰς ἐδέχθη καὶ ἐπραγματοποίησε τὰς πλείστας ἕνεκα τῶν κατεπειγουσῶν περιστάσεων· ὅτι ἡ Ῥωσσία ἐτάραττε πάντοτε τὴν Τουρκίαν φθονοῦσα τὴν στρατιωτικὴν μεταρρύθμισίν της καὶ λυπουμενὴ διὰ τὴν ἐξόντωσιν τῶν γενιτσάρων, διότι ἐπὶ τῶν

ἡμερῶν αὐτῶν ἔτρεχε τὸ ὀθωμανικὸν κράτος εἰς τὸν ὀλεθρὸν του· ὅτι ἦλθε τέλος πάντων ἡ ὥρα τοῦ πολέμου, καὶ ὅτι ὁ πόλεμος οὗτος δὲν ἦτο πολιτικὸς ἀλλὰ θρησκευτικὸς καὶ ἐθνικὸς, διότι οἱ ἄπιστοι συνώμοσαν τὸν ἀφανισμόν τοῦ ἰσλαμισμού καὶ τὴν πτώσιν τοῦ Μουσουλμανικοῦ γένους, καὶ διὰ τοῦτο ὤφειλαν οἱ πιστοὶ θεωροῦντες τὸν πόλεμον ὡς χρέος τῶν ὅχι μόνον νὰ μὴ ζητήσωσι μισθοὺς ἀλλὰ καὶ νὰ θυσιάσωσι τὸ πᾶν εἰς εὐόδωσιν αὐτοῦ.

Δημοσιεύσασα δὲ ἡ Πύλη τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Χάτι-Σερίφι ἠθέλησε νὰ καθαρίσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν βασιλεύουσαν τῶν ὑπόπτων φράγκων, καὶ εἰς τύσῃν αὐστηρότητα καὶ σκληρότητα κατήντησεν, ὥστε διέταξε καὶ τοὺς πρὸ πολλῶν ἐτῶν διατρίβοντας ἐν τῇ βασιλευούσῃ Ἀρμενίους καθολικοὺς νὰ ἐγκαταλείψωσι ἐντὸς δέκα ἡμερῶν τὰς οἰκίας των, τὰ ἐργαστήριά των καὶ ὅλα τὰ κτήματά των, καὶ νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς τὴν Ἀγκυραν ὅθεν ἄλλοτε μετώκησαν· τοὺς ἀπέπεμψε δὲ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, διότι ἦσαν κατὰ τὸ λέγειν τῆς Πύλης φράγκοι· ἐλέγετο δὲ ὅτι οἱ ἀποπεμφθέντες ἦσαν εἴκοσι ἐπτὰ χιλιάδες. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Πύλη δι' ὧν ἔπραξε κατὰ τῆς σημαίας τῆς Ῥωσσίας, κατὰ τῶν ὑπηκόων της καὶ κατὰ τοῦ ἐμπορίου της ἐπὶ φανερᾷ παραβάσει τῶν συνθηκῶν, δι' ὧν ἐρράδιούργησε παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Περσίας κατὰ τῆς Ῥωσσίας καὶ δι' ὧν μάλιστα εἶπε διὰ τοῦ ἐγγράφου της τὴν 8 δεκεμβρίου ἐματαίωσεν ὅλους τοὺς ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὑπὲρ διατηρήσεως τῆς εἰρήνης βαρεῖς ἀγῶνας τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, καὶ τὴν 14 ἀπριλίου ἐκήρυξεν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας πόλεμον κατ' αὐτῆς, καὶ ἀναγγείλας τὸ γεγονός· τοῖς συμμάχοις του ἀπηγόρευε μὲν πᾶσαν παρέμβασιν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ σουλτάνου ὡς πρὸς τὰ τοῦ κράτους του καὶ τοὺς ὅρους τῶν συνθηκῶν του, ἐνέμενεν ὁμως

ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς συμμαχίας ὡς πρὸς τὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔθετεν αὐτὰ ὑπὸ τὴν κοινὴν διάσκεψιν καὶ ἀπόφασιν ὡς καὶ μέχρι τοῦδε· ἀλλὰ κηρύξας τὸν πόλεμον ὑπὲρ ῥωσσικῶν συμφερόντων ἐκήρυξε συγχρόνως, ὅτι ἀναγκασθεὶς νὰ τὸν ἀναδεχθῇ δὲν κατέθετε τὰ ὅπλα ἂν δὲν ἐπραγματοποιεῖτο καὶ ἡ περὶ τῆς Ἑλλάδος συνθήκη.

Ἡ δὲ κήρυξις τοῦ πολέμου τῆς Ῥωσσίας κατέταραξε μᾶλλον τοὺς συμμάχους ἢ ἐφόβισε τὴν Πύλην. Ἡ Πύλη ἤλπιζε διὰ τοῦ πολέμου, ὃν ἀπεδοκίμαζαν ὅλαι αἱ ἄλλαι αὐλαί, νὰ διαρῥαγῇ ὁ δεσμὸς τῆς συμμαχίας, καὶ ν' ἀπαλλαγῇ τοιουτοτρόπως τῶν βαρέων ἀπαιτήσεών της περὶ Ἑλλάδος· ἤλπιζε δὲ καὶ νὰ βοηθηθῇ, διότι ἤξευρεν ὅτι τὰ συμφέροντα αὐτῆς ἔθεωρουντο συμφέροντα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας. Εἰς διάρρηξιν δὲ τῆς συμμαχίας ἐκάλεσε τοὺς πρέσβεις Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη, διότι δὲν ἔλεγεν ὅτι ἐδέχετο οὔτε τὰ τῆς μεσιτείας, οὔτε τὰ τῆς ἀνακωχῆς θεωρούμενα παρὰ τῆς συμμαχίας ὡς προεισαγωγικὰ τῆς εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος. Παρ' ὀλίγον δὲ διερρήγνυτο ἡ συμμαχία, διότι ἡ θέσις τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας ἐφαίνετο νεοφανῆς καὶ ἀσυμβίβαστος πρὸς τοὺς σκοποὺς της. Ἡ Ῥωσσία ἦτο πολέμιος μὲν πρὸς τὴν Πύλην διὰ τὰ συμφέροντά της, εἰρηνικὴ δὲ πρὸς αὐτὴν ὡς μέλος τῆς συμμαχίας· ἀλλ' ἐν τῷ περὶ πολέμου κηρύγματι περιέλαβε καὶ τὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἤθελε δι' οὗ ὑπεράσπιζε ξίφους τὰ συμφέροντά της νὰ φέρῃ εἰς πέρας καὶ τὰ τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος, ἐν ᾧ ὡς μέλος τῆς συμμαχίας παρεδέχθη εἰς ἔκβασιν τοῦ σκοποῦ τούτου τὴν χρῆσιν μόνον εἰρηνικῶν τρόπων· ἤθελε πρὸς τούτοις νὰ συμπαραλάβῃ εἰς τὰς κατὰ τῆς Πύλης ἐχθροπραξίας της καὶ τοὺς δύο συμμάχους της ἐπὶ λόγῳ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ὄρων τῆς

περὶ Ἑλλάδος συνθήκης, καὶ τοῖς ἐπρόβαλε νὰ συμ-
 πράξωσιν ἐντὸς τῆς μεσογείου διὰ θαλάσσης κατὰ
 τῆς Πύλης· καὶ ἐπειδὴ ἐπρόβλεπεν ὅτι δὲν θὰ εἰση-
 κούετο, τοῖς εἶπεν ὅτι, ἂν δὲν ἐβοηθεῖτο τοιουτοτρό-
 πως εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς περὶ Ἑλλάδος
 συνθήκης, θὰ ἠναγκάζετο νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ
 καθ' ὃν τρόπον ἀπῆτει αὐτῆς καὶ μόνης τὸ συμφέρον.
 Ἰδοῦσα ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ὅτι ἐξερράγη ὁ πόλεμος,
 ὃν προθεμένη νὰ ἐμποδίσῃ διεπραγματεύθη τὴν συν-
 θήκην, ὅχι μόνον ἀπεποιήθη τὴν ζητηθεῖσαν σύμ-
 πραξίν της, ἀλλ' ἐθεώρησε καὶ τὴν συμμαχίαν δια-
 λελυμένην· διὰ τοῦτο καὶ αἱ κοιναὶ συνδιαλέξεις
 ἔκτοτε διεκόπησαν, καὶ ἐζήτει ἡ Δύναμις αὕτη νέ-
 ουσ πολιτικούς συνδυασμούς πρὸς ἄλλας Δυνάμεις·
 ἐπρόβαλε δὲ καὶ τῇ γαλλικῇ κυβερνήσει νὰ ὀρίσω-
 σιν αἱ δύο μόνον αὐταὶ ὅσα περὶ Ἑλλάδος ζητήματα
 ἦσαν ἀόριστα· ἀλλ' ἡ γαλλικὴ μὴ θεωροῦσα ὡς ἡ
 ἀγγλικὴ τὴν συμμαχίαν διαλελυμένην ἀντέτεινεν.
 Ἦσαν δὲ τότε ὑπ' ὄψιν δύο σχέδια πολιτικῆς· τὸ
 μὲν ῥωσσικόν, δηλαδὴ νὰ πολεμήσωσι καὶ οἱ τρεῖς
 σύμμαχοι τὴν Πύλην διὰ θαλάσσης ἐντὸς τῆς μεσο-
 γείου· τὸ δὲ ἀγγλικόν, δηλαδὴ νὰ παραιτηθῇ ἡ
 Ῥωσσία πάσης πρὸς τὴν Πύλην ἐχθροπραξίας ἐν-
 τὸς τῆς μεσογείου. Ἀφ' οὗ ἡ Ἀγγλία ἀπέρριψε τὸ
 ῥωσσικόν, δὲν ἔμενεν εἰ μὴ ἢ νὰ συγκατατεθῇ ἡ
 Ῥωσσία εἰς τὸ ἀγγλικόν καὶ τότε νὰ διατηρηθῇ ἡ
 συμμαχία, ἢ νὰ ἐνεργήσῃ ὅ,τι ἐπρόβαλε καὶ τότε
 νὰ διαλυθῇ ἡ συμμαχία· ἀλλ' ἡ διάλυσις τῆς συμ-
 μαχίας ἔβλαπτε τὴν Ῥωσσίαν ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ πολέ-
 μου· διὰ τοῦτο παρεδέχθη ἄκουσα τὴν γνώμην τῆς
 Ἀγγλίας, καὶ οὕτω διεσώθη ἡ κινδυνεύουσα νὰ δια-
 λυθῇ συμμαχία, ἐπανελήφθησαν αἱ διακοπεῖσαι
 τῶν πληρεξουσίων τῶν τριῶν Δυνάμεων συνδια-
 λέξεις, καὶ τὴν 3 ἰουνίου ὑπέγραψεν ὁ πληρε-
 ξούσιος τῆς Ῥωσσίας μετὰ τῶν συναδέλφων του

τῶν ἀντιπροσωπευόντων παρὰ τῷ συμμαχικῷ συμβουλίῳ τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν πράξιν δι' ἧς ὁ αὐτοκράτωρ ἀπείχεν εἰς τὸ ἐξῆς πάσης ἐχθροπραξίας ἐντὸς τῆς μεσογείου. Τοιουτοτρόπως εἰρήνευσεν ἡ Ῥωσσία ἐντὸς τῆς μεσογείου, ἐν ᾧ ἐπολέμει ἐκτός· Ἐπειδὴ δὲ ἔλεγεν ἡ συνθήκη ὅτι, ἂν ἡ Πύλη δὲν ἐδέχετο τὴν μεσιτείαν τῶν αὐλῶν, θὰ ἐσχετίζοντο αἱ αὐλαὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα στέλλουσαι καὶ δεχόμεναι προξένους, ἂν αἱ Ἀρχαί της ἦσαν ἄξιοι τοιούτων σχέσεων, καὶ ἐπειδὴ ὁ ὅρος οὗτος ἐπληροῦτο ἐλθόντος εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ κυβερνήτου, τὸ συμμαχικὸν συμβούλιον ἀπεφάσισεν ὅχι μόνον νὰ σταλῶσι πρόξενοι, ἀλλὰ καὶ οἱ προαναχωρήσαντες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τρεῖς πρέσβεις νὰ συνέλθωσιν εἰς Κορυφούς, καὶ ἡ μένοντες αὐτοῦ ἡ μεταβαίνοντες ἄλλου νὰ συζητήσωσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων τὰ περὶ τῆς συνθήκης ὡς πρὸς τὰ ὅρια, τὸν φόρον, τὴν ἀποζημίωσιν καὶ τὴν συμμέθεξιν τῆς Πύλης εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐλληνικῶν Ἀρχῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ συμβούλιον ἐνδεχόμενον ἐθεώρησε τὸ νὰ μεταβάλῃ ἡ Πύλη ἐξ αἰτίας τῶν δεινῶν περιστάσεων τὴν πολιτικὴν της δεχομένη τὴν μεσιτείαν τῆς συμμαχίας καὶ διατάτουσα τὴν ἀνακωχὴν ὠδήγησε τοὺς πρέσβεις περὶ τοῦ πρακτέου καὶ κατὰ τὴν τοιαύτην περίστασιν· ἀλλ' ἡ Πύλη ἂν καὶ δὲν ἔπανε προσπαθοῦσα νὰ ἀποσπᾷ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας, ὃ ἐστὶ νὰ διαλύσῃ τὴν συμμαχίαν, ἀπεποιεῖτο καὶ τότε καθὼς καὶ προτοῦ καὶ τὰ τῆς μεσιτείας καὶ τὰ τῆς ἀνακωχῆς.

1828.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΔ.

Τὰ κατὰ τὴν Χίον, τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην.—
Φθορὰ μιᾶς τουρκικῆς κορβέττας καὶ ἐνὸς δικάτάρτου ὑπὸ τὸ
Μέλαν ἀκρωτήριον (Καρά-Μπαμπάν).—Πανώλης ἐν Ἑλ-
λάδι.—Ἀποστολὴ ἀρχιερέων εἰς Ἑλλάδα παρὰ τῆς μεγάλης
ἐκκλησίας.—Χορηγήματα Ῥωσσίας καὶ Γαλλίας.—Σύστα-
σις ἐπιτροπῆς γενικῆς διοικήσεως περιοδεύοντος τοῦ κυβερ-
νήτου.

Ἡ Εἰς ἀνάκτησιν τῆς πολυπαθοῦς Χίου ἐκστρατεία
ἐν μέσῳ τόσων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν δυσκο-
λιῶν καὶ ἐπικρατούσης διαφωνίας τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς
Φαβιέρου καὶ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Χίων δὲν εὐδοκίμει
ἀλλὰ χάρις εἰς τὸν ζῆλον τῶν ἐνδιαφερομένων διετη-
ρεῖτο παρὰ γνώμην καὶ αὐτῶν τῶν ναυάρχων τῆς
συμμαχίας.

Ἐλθόντος τοῦ κυβερνήτου ἡ μὲν ἐπιτροπὴ καὶ ὁ
ἀρχηγὸς ἐπεκαλοῦντο τὴν θερμὴν συνδρομὴν του εἰς
ἐνίσχυσιν τῶν ἔργων τῶν, οἱ δὲ ναύαρχοι ἐπροσπά-
θουν νὰ ἐνεργήσωσι δι' αὐτοῦ τὴν ἀνάκλησιν τῶν
στρατευμάτων ὅχι δυσμεναίνοντες πρὸς τὸν ἐλληνι-
κὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ πεποιθότες ὅτι, ὅπως καὶ ἂν ἀπέ-
βαινε, ἡ Χίος θ' ἀπεκλείετο τῆς ὀροθετικῆς γραμμῆς
διὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν της. Ὁ κυβερνήτης, ὅστις
οὔτε νὰ ὑπακούσῃ τοὺς ναυάρχους ἠναγκάζετο, οὔτε
νὰ ὑποστηρίξῃ ὅσον ἔπρεπε τὸν ἀγῶνα δι' ἑλλειψιν
πόρων ἐδύνατο, ἔστειλε τῷ Φαβιέρῳ εἰς ἐξοικονόμη-

σιν τοῦ στρατοπέδου ἑξακισχίλια δίστηλα, ἐξ ὧν χίλια συνεισέφεραν οἱ ἐν Μάλτᾳ Χίοι, καὶ τὸν ἀνέδειξεν ἑκτακτον ἐπίτροπον τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῆς νήσου ἐμπιστευθεὶς αὐτῷ τὴν γενικὴν διεύθυνσιν τῶν πολεμικῶν καὶ πολιτικῶν ὑποθέσεων· ἀπέστειλε δὲ καὶ τὸν Μιαούλην ἐπὶ τῆς φρεγάτας παρακολουθούντων καὶ ἄλλων τινῶν μικρῶν πλοίων ἐπὶ σκοπῷ, ἂν εὐδοκίμει ὁ ἀγών, νὰ τὸν ὑποστηρίξῃ· εἰδὲ μὴ, νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς τῶν ἐπὶ τῆς νήσου σωτηρίας διὰ τῆς μεταβιβάσεως τῶν τακτικῶν εἰς ΜέθENA, τῶν ἀτάκτων εἰς Αἴγιναν, τῶν δὲ κατοίκων ὅπου ἤθελαν. Ἀλλὰ πρὶν φθάσῃ ὁ Μιαούλης εἰς Χίον, ὃ ἐστὶ τὴν 28 φεβρουαρίου, ἐφάνη ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Χίου ὁ Ταχήρπασας ἔχων ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν του μίαν φρεγάταν, μίαν κορβέτταν, δύο πολεμικὰ δικάταρτα καὶ ἓν φορτηγόν, καὶ κανονοβολήσας τρία ἑλληνικὰ πλοῖα εὐρεθέντα ἐντὸς τοῦ πορθμοῦ καὶ ὑπερισχύσας ἔμεινε κύριος αὐτοῦ. Τότε ἐπέβησαν ἐπὶ τῶν ἐπὶ τούτῳ προετοιμασθέντων πλοιαρίων οἱ πρό τινων ἡμερῶν ἀντίπεραν συναχθέντες Τούρκοι ὑπὸ τὸν πασᾶν τῆς Σμύρνης Χασάμπασαν καὶ τὸν σιλιχτάρην τοῦ ἀρχιβεζήρη, ἕως 2500, καὶ διέπλευσαν εἰς Χίον ἀσφαλῶς· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν δοκιμάσαντες ν' ἀποβῶσιν εἰς τὴν ἀγίαν Ἑλένην ἀπεκρούσθησαν, τινὲς δὲ καὶ ἐφονεύθησαν· ἀλλὰ λειποτακτῶν πολλῶν ἐκ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς θέσεως ἐκείνης, τῶν δ' ἐναπομεινάντων μὴ εὐπορούντων πολεμεφoδίων, ἀπεβιβάσθησαν τὴν 2 μαρτίου καὶ εἰσῆλθαν εἰς τὸ φρούριον ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου. Ἡ ἀπόβασις αὕτη διέλυσε διὰ μιᾶς τὴν διὰ ξηρᾶς πολιορκίαν τοῦ φρουρίου ἀποχωρησάντων τακτικῶν καὶ ἀτάκτων· οἱ δὲ ἄθλιοι κάτοικοι τῆς νήσου φοβούμενοι μὴ πάθωσι πάλιν ὅσα ἐπὶ τῆς πρώτης καταστροφῆς των συνεσφωρεύοντο πρὸς τὸ δυτικὸν παραθαλάσσιον τῆς νήσου· ἀλλ' αὐθημερὸν ἀνεθαῤῥύνθη-

σαν, διότι γενομένης τῆς ἀποβάσεως ἀνεχώρησαν εὐθὺς τὰ τουρκικὰ πλοῖα, ἐπρόφθασαν εἰς Χίον ὁ ἐπὶ τῆς Τριαίνης παρακολουθῶν Δεριγνῆς καὶ ἡ φρεγάτα Ἄνθος Κρίνου, ἔφθασε μετὰ δύο ἡμέρας καὶ ὁ Μιαούλης καὶ στήσας ἐκ νέου τὴν θαλάσσιον πολιορκίαν ἐστενοχῶρει τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ Τούρκους πεινῶντας καὶ μὴ προφθάσαντας νὰ εἰσφέρωσι τροφάς. Τοιοῦτοτρόπως βελτιωθέντων τῶν κατὰ θάλασσαν πραγμάτων ἐγένετο πολὺς λόγος νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ διὰ ξηρᾶς πολιορκία τοῦ φρουρίου· ἀλλὰ οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἐπείνων ὥς καὶ οἱ Τούρκοι καὶ οὐδὲ πολεμεφόδια εἶχαν· διὰ τοῦτο θελόντων καὶ μὴ τῶν ἀρχηγῶν των οἱ μὲν ἐπὶ τῶν γαλλικῶν πλοίων, οἱ δ' ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλων ἑλληνικῶν ἐπιβάντες ἀνεχώρησαν ὅλοι ἐκ τῆς νήσου ἀποκομίζοντες μίαν καὶ μόνην βομβοβόλον καὶ ἀφήσαντες τὸ ἄλλο πυροβολικὸν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν· συνανέχωρησαν δὲ καὶ πάμπολλοι τῶν ἐντοπίων· οἱ δὲ ἐναπομείναντες ὑπὸ τοὺς Τούρκους δὲν ἐκακόπαθαν.

Διατηρήσιμος ἐθεωρεῖτο ἡ πολιορκία καθ' ὃν καιρὸν ἐλύθη, διὰ τοῦτο γενικὴ ἡ ἀγανάκτησις τοῦ κοιμοῦ· καὶ ἀποβὰς εἰς Σύραν ὁ Φαβιέρος ἠναγκάσθη νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν διὰ τοῦ ξίφους τοῦ ἀπὸ τῆς προσβολῆς τινων τῶν ἐκεῖ Χίων· κατηγοροῦντο καὶ αὐτὸς καὶ ἡ κυβερνήσις καὶ ἡ ἐπιτροπὴ ὥς μὴ ἐκπληρώσαντες, δεόντως τὰ καθήκοντά των· κατήντησαν δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐν ταῖς λογομαχίαις των εἰς ἀμοιβαίας καταδιώξεις πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν χρέους.

Ὁ δὲ Χάστιγξ κυριεύσας τὸ Βασιλάδι ἐμελέτησε τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ· ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ συνήχθησαν οἱ ἀναγκαῖοι στρατιῶται ἐπὶ τῶν νησιδίων τοῦ Βασιλαδίου καὶ τοῦ Ἀγίου-Σώστη, καὶ τὴν νύκτα τῆς 10 ἀπριλίου μετεβιβάσθησαν διὰ προετοιμασθέντων ἐνόπλων πλοιαρίων ἐπὶ τοῦ Δολμᾶ καὶ

τινος ἄλλου παρακειμένου νησιδίσυ ἐφ' οὗ ἀνήγειραν ἐν πυροβολοστάσιον.

Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τινὰ τῶν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ταγμάτων καταλαβόντα τὸ στενὸν τοῦ προφήτου Ἑλίου προσέβαλαν τοὺς ἐπὶ εἰσκομιδῇ τροφῶν ἀνυπόπτως ἐξελθόντας τοῦ Μεσολογγίου, συνέλαβαν τὰ φορτηγά των ζῶα, ἐφόνευσαν 15 ἐκ τῶν συνοδούντων αὐτὰ καὶ ἐζώγρησαν 10. Ἐπαθαν δὲ καὶ τινες αὐτῶν.

Ἀφ' οὗ ἐκυριεύθη τὸ Βασιλάδι οἱ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Τοῦρκοι ἐφοβοῦντο τὴν διὰ θαλάσσης ἔφοδον τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦτο τὸ μὲν στόμιον τοῦ αὐλακος, ἦτοι τὸν Πόρον, ἐτοίχισαν, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ στομίου νησιδίων ὀχυρώσαντες ἐφρούρουν· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες καὶ τὸν τοῖχον ἔρριψαν πεσόντες εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὸν Πόρον ἐκυριεύσαν καὶ τὴν φρουράν του ἠχμαλώτησαν. Τούτων γενομένων προετοιμάσθησαν εἰς κυρίευσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ, καὶ ἀφ' οὗ συνῆλθαν καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς στρατεύματα ἀντικρὺ ἐπὶ συμπράξει, ἔφεραν οἱ ναῦται τὴν 11 μαΐου πλήρεις θάρρους τὰ πλοιάριά των ὑπὸ τὸν ἀρχηγόν των Χάστιγγα ἐντὸς βολῆς τουφεκίου ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ κατέστρεφان αὐτὴν ἀδιακόπως πυροβολοῦντες καὶ πυροβολούμενοι ἐπὶ ἀσκεπῶν πλοιαρίων ἀπροφύλακτοι. Ἀλλ' ἐν ᾧ τὰ πάντα ἐφαίνοντο αἴσια, ἀναψε διὰ μιᾶς τὸ φέρον τὰ πολεμεφόδια πλοιάριον, ἐπληγώθη μετ' ὀλίγον εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ὁ Χάστιγξ καὶ 20 συναγωνισταί του, καὶ ἔπεσε νεκρὸς ὁ ἀρχηγὸς τῶν κανονοφόρων Ἀνδρέας Παπαπάνου θῦμα τῆς μεγάλης τόλμης του. Τὰ παθήματα ταῦτα ἐματαιώσαν τὸ τολμηρὸν ἐπιχείρημα, οἱ ἀγωνισταὶ ἀπεμακρύνθησαν, ὁ Χάστιγξ δεινῶς πάσχων μετεκομίσθη ἐπὶ τῆς Καρτερίας εἰς Ζάκυνθον χάριν θεραπείας καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον ὅπου ἀπέθανε τὴν 20 μαΐου καταλιπὼν μνήμην ἀνε-

πίληστον τῷ ἀφιλοκερδοῦς φιλελληνισμοῦ του, τῶν λαμπρῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγόνων του καὶ τοῦ ἀκεραίου χαρακτήρος του· λαμπρὸν δ' ἐτέλεσε μνημόσυνον εἰς τιμὴν αὐτοῦ μετὰ ἓν ἔτος ὁ κυβερνήτης ἐν Πόρῳ ὅπου τῷ ἀνήγειρε κενοτάφιον. Δεινότερα παθήματα τῶν ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ Μεσολογγίου ἔπαθαν οἱ Ἕλληνες ἐν Κρήτῃ τὰς αὐτὰς ἡμέρας.

Ἀρχομένου τοῦ ἱανουαρίου κατευδῶθη εἰς Γραμβούσαν νέα ἐπικουρία πεζῶν καὶ ἱππέων στρατολογηθέντων διὰ συνεισφορῶν τῶν Κρητῶν· ἡγουμένου δὲ τοῦ Χατσῆ-Μιχάλη 600 ἐν οἷς καὶ 100 ἱππεῖς ἀπέβησαν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς μεταξὺ Σφακιῶν καὶ ἀγίου Βασιλείου παραλίας Φραγκοκάστελλον πρὸς διέγερσιν τῶν Σφακιανῶν· ἀλλ' οἱ Σφακιανοὶ διεφώνουν· οἱ μὲν ἦσαν γνώμης νὰ διαμείνωσιν ἡσυχοί, οἱ δὲ νὰ κινηθῶσι, διότι ἄλλως δὲν ἐδίδετο ἀφορμὴ νὰ συμπεριληφθῇ καὶ ἡ Κρήτῃ εἰς τὴν εἰσέτι ἀόριστον νέαν ἐλληνικὴν ἐπικράτειαν, καὶ τῆς γνώμης ταύτης ἦσαν οἱ πλείστοι. Ἐμφοβος ὁ Μουσταφάπασας μὴ ὑπερισχύσῃ ἡ φιλοπόλεμος αὕτη γνώμη ἐξεστράτευσεν ἀρχομένου τοῦ ἀπριλίου καὶ ἐστρατοπέδευεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Ἀποκορώνων εἰς συστολὴν τῶν Σφακιανῶν γράψας αὐτοῖς ὅτι, ἂν δὲν ἐπρολάβαναν ν' ἀποδιώξωσι τοὺς ἐμφωλεύσαντας ἐν τοῖς παραλίοις των ἐχθρούς του, θὰ ἐπάτα τὰ βουνά των καὶ θὰ τοὺς ἐτιμώρῃ· οἱ Σφακιανοὶ δὲν ὑπήκουσαν, καὶ ὁ πασᾶς ἐπροχώρησεν εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ὀρίων τῶν Σφακιῶν χωρίον Ἀσκήφου, καὶ διέταξε νὰ συγκεντρωθῶσιν ἐκεῖ πολλαχόθεν τὰ στρατεύματά του ἐπὶ σκοπῷ νὰ εἰσβάλλῃ πανστρατιᾷ. Ἐν τοσούτῳ ἡ θέσις τῶν περὶ τὸν Χατσῆ-Μιχάλην ἦτο δεινὴ. Οἱ Σφακιανοί, ἐφ' οἷς ἠλπίζαν, ἐταλαντεύοντο· ἡ δύναμις των αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἦτον ὀλίγη· ὁ κυβερνήτης, πρὸς ὃν ἀνέφερε τὰ δέοντα ὁ Χατσῆ-Μιχάλης, οὔτε χρήματα ἔστειλεν εἰς αὐξησιν αὐτῆς, διότι δὲν εἶχεν, οὔτε ἄδειαν τῷ ἔδωκε

ν' ἀναχωρήσῃ· ἐσπάνιζαν καὶ αἱ τροφαὶ τοῦ στρατοῦ τούτου, διότι δὲν εἶχεν εἰμὴ ὅσας ἐλάμβανεν ἐκ Γραμβούσης· οἱ δὲ συγκροτοῦντες αὐτὸν ἄνδρες, θερμουργοὶ καὶ φιλοπόλεμοι, ἄλλα ἐλπίζοντες καὶ ἄλλα βλέποντες, ἐγόγγυζαν κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ἐπέμεναν ἢ νὰ πολεμήσωσιν ἢ ν' ἀναχωρήσωσι. Φιλότιμος καὶ φιλοπόλεμος καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἐπρόκρινε τὸν πόλεμον, καὶ ἀφήσας ἕως ἑκατὸν στρατιώτας ἐντὸς τοῦ Φραγκοκαστέλλου, καὶ παραλαβὼν τοὺς λοιποὺς πεζοὺς καὶ ἱππεῖς, ἐνωθέντων καὶ τινων ἐντοπίων ὑπὸ τὸν Μανουσογιαννάκην, ἐκίνησε τὴν 8 μαΐου κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ῥεθύμνης εἰς λεηλασίαν, καὶ τὴν ἐπαύριον ἔπεσε κατὰ συγκυρίαν ἐπὶ τοῦ ἀναβαίνοντος ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ πασᾶ τῆς Ῥεθύμνης πρὸς τὸ γενικὸν στρατόπεδον τουρκικοῦ σώματος. Ἀνέτοιμον τὸ σῶμα τοῦτο ὡς μηδὲ καὶ ὑποπτεῦον τὸ κίνημα τῶν Ἑλλήνων κατεθορυβήθη ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκῇ προσβολῇ, ὠπισθοδρόμησε, καὶ κατεδιώχθη μέχρι τοῦ φρουρίου· 40 Τούρκοι ἐσκοτώθησαν καὶ συνελήφθησαν· συνελήφθη καὶ ὁ ἐκ Χανιωῶν Ἰκιντσήαγας. Οἱ δὲ περὶ τὸν Χατσῆ-Μιχάλην, ἐξ ὧν εἷς καὶ μόνος ἐσκοτώθη, θερίσαντες τὰ ἐν ὥρᾳ θέρους γεννήματα τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἀρπάσαντες τὰ εὐρεθέντα ποίμνια ἐπανήλθαν εἰς τὸ Φραγκοκάστελλον.

Συνήχθησαν ἤδη εἰς τοῦ Ἀσκήφου περὶ τὸν Μουσταφάπασαν ὅσοι ἐκλήθησαν διὰ τὴν μελετωμένην εἰσβολὴν εἰς τὰ Σφακιά, καὶ δὲν ἔλειπαν εἰμὴ οἱ ὑπὸ τὸν πασᾶν τῆς Ῥεθύμνης. Ἀφ' οὗ δὲ ἐγνώσθησαν ὅσα οὗτοι ἔπαθαν, ἐξεστράτευσεν πρὸς τὸ Φραγκοκάστελλον ὁ Μουσταφάπασας μετὰ τετρακισχιλίων πεζῶν καὶ τριακοσίων ἱππέων ἑλκων δύο κανόνια καὶ μίαν βομβοβόλον, καὶ τὴν 16 μαΐου ἔστησε τὰς σκηνάς του ἐν τοῖς χωρίοις Πατσανῶ καὶ Καψοδάσῳ, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ Φραγκοκαστέλλου· καὶ τὴν ἐπαύριον ἀφήσας ἐκεῖ μέρος τοῦ στρατοῦ του

ἄρμησε κατὰ τῶν ἐν αὐτῷ. Οὗτοι συσσωρεύσαντες ἐν τῇ στενῇ περιοχῇ αὐτοῦ γεννήματα καὶ ποίμνια, πεποιθότες ἐπὶ τὴν ἀνδρίαν των, καὶ πλήρεις θάρρους διὰ τὴν παρελθούσαν νίκην των ἐξῆλθαν τοῦ φρουρίου μηδεμίαν φρουρὰν ἀφέντες ὥς πρότερον εἰς ἀσφαλῇ ὑποχώρησίν των ἐν καιρῷ ἀνάγκης· καὶ στήσαντες ἐκ τοῦ προχείρου πέντε προμαχῶνας ἀνέμεναν τοὺς ἐχθροὺς καὶ πλησιάζοντας τοὺς ἐκάλεσαν εἰς μάχην· δὲν ἐφρόντισαν δὲ οὐδ' ἐντὸς βολῆς τουφεκίου νὰ στήσωσι τὸν ἕνα προμαχῶνα τοῦ ἄλλου εἰς συναρωγὴν. Οἱ Τοῦρκοι ἔπεσαν τὴν ἐπαύριον ἐπὶ τὸν κεντρικὸν προμαχῶνα, ὅπου ἦσαν ἕως 100 Ἑλληνες ὑπὸ τὸν Κυριακούλην Ἀργυροκαστρίτην. Οὗτοι ὀρκισθέντες ἢ νὰ νικήσωσιν ἢ ν' ἀπολεσθῶσι συνέδεσαν τοὺς πόδας των ἐπὶ σκοπῷ νὰ συλλυτρωθῶσιν ἢ νὰ συναποθάνωσιν· ἀλλὰ μόλις ἐκένωσαν τὰ τουφέκιά των, καὶ οἱ ἐχθροὶ δεκαπλάσιοι αὐτῶν εἰσεπήδησαν τὸν προμαχῶνα ξιφῆρεις καὶ κατέκοψαν ὅλους παρὰ δύο φυγόντας. Ἐφοβήθησαν τότε οἱ ἐντὸς τῶν τεσσάρων ἄλλων προμαχῶνων μὴ πάθωσιν ὅ,τι καὶ οἱ συνάδελφοί των, ἔφυγαν ἐκείθεν διὰ μιᾶς ὅλοι καὶ ἔτρεξαν νὰ κλεισθῶσιν ἐν τῷ φρουρίῳ· ἀλλ' ἔτρεξαν συγχρόνως καὶ οἱ Τοῦρκοι εἰς προκατάληψιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Χατσῆ-Μιχάλης θέλων νὰ φέρῃ ἀντιπερισπασμὸν ἔπεσεν ἐπὶ τὸ ἐχθρικὸν ἰππικὸν καὶ τὸ διεσκόρπισεν ἂν καὶ τριπλάσιον, ἀλλὰ δὲν τὸ κατεδίωξε καὶ ἦλθε καὶ οὗτος πρὸς τὴν περιμάχητον εἴσοδον τοῦ φρουρίου· ἡ δὲ ἐπικρατοῦσα σφοδρὰ μάχη τῶν πεζῶν ἔγεινε σφοδροτέρα ἐλθόντος τοῦ ἐλληνικοῦ ἰππικοῦ καὶ προσελθόντος καὶ τοῦ τουρκικοῦ. Τόση δὲ σύγχυσις καὶ τύφλωσις ἐπῆλθεν ἐκ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ κονιορτοῦ ὥστε πολλοὶ ἐφονεύοντο ὑπὸ συμπολεμιστῶν μὴ διακρινόντων τοὺς ἐχθροὺς τῶν φίλων. Περιμάχητος ἦτον εἰσέτι ἡ εἴσοδος, ὅτε ἠκούσθησαν τουφεκισμοὶ πρὸς

τὰ χωρία Καψόδασον καὶ Πατσανόν. Τινὲς τῶν Σφακιανῶν μαθόντες ὅτι ὁ Μουσταφάπασας ἐκινήθη πανστρατιᾷ πρὸς τὸ Φραγκοκάστελλον ἐφιλοτιμήθησαν νὰ τρέξωσι πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν αὐτῷ, καὶ ἔπεισαν διαρκούσης τῆς πρὸ τῆς πύλης τοῦ φρουρίου μάχης ἐπὶ τὸ ἐν Καψοδάσῳ καὶ Πατσανῶ ἐχθρικὸν στρατόπεδον. Ἡ προσβολὴ αὕτη ἀφείλκυσε πολλοὺς τῶν ἔμπροσθεν τῆς πύλης τοῦ φρουρίου μαχομένων ἐχθρῶν, καὶ τοιοῦτοτρόπως προκαταλαβόντος τὸν πυλῶνα τοῦ ἀξιωματικοῦ Μπαλάσκα καὶ φονεύσαντος τὸν πρῶτον τοῦ ἐχθροῦ σηματοφόρον ἐν ᾧ ἀνύψονεν ἐπὶ τοῦ πυλῶνος τὴν σημαίαν, ἐμβῆκαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὸ φρούριον καὶ ἐκλείσθησαν· ἀλλ' ἐπὶ τῆς μάχης ἔπαθαν μεγίστην φθοράν. 338 ἐν οἷς καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἱππεῖς, τέσσαρες ὀπλαρχηγοὶ καὶ αὐτὸς ὁ ἐν γενναίοις γενναῖος Χατσῆ-Μιχάλης ἐφονεύθησαν· καὶ τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ μεληδὸν κατέκοψαν οἱ ἐχθροί, τὴν δὲ κεφαλὴν ἔφεραν ἐνώπιον τοῦ πασᾶ· ἄλλοι τόσοι ἐχθροὶ ἐφονεύθησαν ἐν οἷς πολλοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ ἱππεῖς.

Ἀφ' οὗ δὲ ἔμαθαν οἱ ἐπὶ τὸ Καψόδασον καὶ Πατσανόν πεσόντες Σφακιανοὶ ὅτι ἡσφαλίσθησαν ἐντὸς τοῦ φρουρίου οἱ ἐπιζήσαντες συνάδελφοί των, ἀνεχώρησαν ὀλίγοι ὄντες· ἐσκοτώθησαν καὶ ἐξ αὐτῶν πέντε καὶ ἐπληγώθησαν δεκατρεῖς.

Τὴν ἐπαύριον τῆς μάχης ἀπέκλεισεν ὁ Μουσταφάπασας τὸ φρούριον καὶ τὸ ἐκανονοβόλει· οἱ δ' ἐν αὐτῷ ἦσαν εἰς ἄκραν ἀμηχανίαν, διότι ἂν καὶ ἄφθωρα τὰ κρέατα καὶ τὰ γεννήματα, ἦσαν δι' ἑλλειψιν ξύλων ἄχρηστα· μόνη ἐλπίς σωτηρίας ἐφαίνετο ἡ φυγὴ· ἀλλ' ἦσαν πολλοὶ πληγωμένοι καὶ ἀνίκανοι νὰ τρέξωσιν, οἱ δὲ ὑγιεῖς δὲν ἤθελαν νὰ τοὺς ἐγκαταλείψωσιν· ἐλυτρώθησαν ὅμως ἀπροσδοκίτως διὰ τοῦ ἀκιο-λούθου περιστατικοῦ.

Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς πολιορκίας των

ἔμαθεν ὁ Μουσταφάπασας, ὅτι τὰ Σφακιά ἐκινήθησαν καὶ ἔμελλαν νὰ ἐπιπέσωσιν· εἰς ἀποφυγὴν τῆς δεινῆς ταύτης θέσεώς του ἐπρόβαλε τοῖς πολιορκουμένοις ν' ἀναχωρήσωσι διὰ θαλάσσης φέροντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ πράγματά των, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ πολεμήσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς ἐπὶ τῆς Κρήτης· τοῖς ὑπέσχετο δὲ τροφὰς ἐπὶ τῆς μεταβιβάσεώς των. Ἀρεστοὶ ἦσαν τοῖς πολιορκουμένοις οἱ σωτήριοι καὶ ἔντιμοι οὗτοι ὅροι· ἀλλ' ὑπὸ ποίαν ἀσφάλειαν ἔμελλαν νὰ πληρωθῶσιν; οἱ Ἕλληνες ὑπώπτευναν ἐπιβουλήν, ὁ δὲ Μουσταφάπασας παράβασιν τοῦ ὅρου τῆς οὐδετερότητος. Ἴδου τί συνέβη εἰς λύσιν τῶν δυσκολιῶν. Πάμπολλοι τῶν πολιορκούντων καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ πολιορκούμενοι ἦσαν Ἑπειῶται καὶ κυρίως Ἀλβανοί, ἐκεῖνοι μὲν Μωαμεθανοί, οὗτοι δὲ Χριστιανοί· ἔτυχαν καὶ τινες γνώριμοι καὶ πατρικοὶ φίλοι. Οὗτοι, ἀφ' οὗ ἐξ αἰτίας τῶν ἐν πολέμῳ συνήθων συνομιλιῶν ἀνεγνωρίσθησαν, μετέβαλαν τὴν ἔχθραν εἰς φιλίαν, ἐφιλοτιμήθησαν οἱ μὴ πάσχοντες νὰ φανῶσιν ὡφέλιμοι πρὸς τοὺς πάσχοντας, καὶ ἔσπενσαν νὰ ἐγγυηθῶσι τῷ μὲν Μουσταφάπασα τὴν ἀκριβῆ διατήρησιν τοῦ ὅρου τῆς οὐδετερότητος παρὰ τῶν πολιορκουμένων, τοῖς δὲ πολιορκουμένοις τὴν πρὸς αὐτοὺς καλὴν πίστιν τοῦ Μουσταφάπασα· εἰς πίστωσιν δὲ τούτων ἔδωκαν πολλοὶ ἑαυτοὺς ὡς ὁμήρους· ὥστε οἱ χθὲς κινδυνεύοντες νὰ θυσιασθῶσιν ὑπ' αὐτῶν, ἔβαλαν ἀνθόρμητοι σήμερον τὴν ζωὴν των ὑπὲρ αὐτῶν. Ὑπὸ τοιαύτας εὐτυχεῖς καὶ ἀπροσδοκίτους περιστάσεις ἀνεχώρησαν οἱ ἐγκλεστοὶ τὴν 24 μαΐου ὅλοι ἀβλαβεῖς ἀνταλλάξαντες καὶ δῶρα· ἔμειναν δὲ καὶ 20 παρὰ τῷ Μουσταφάπασα. Ἡ τόσον γενναία αὕτη πράξις ἀπολιτεύτων ἀνθρώπων τιμῶσα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν θέτει τὴν ἀνεπίδεικτον ἀπλοϊκότητα ὑπεράνω τοῦ μεγαλαύχου πολιτισμοῦ, καὶ ἐνθυμίζει τὰ κατὰ τὸν Γλαῦκον καὶ Διομήδην, τοὺς ἀναγνωρι-

σθέντας ἐπὶ τῆς μάχης ὡς πατρικοὺς φίλους, καὶ τοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ μελισταγεῖς πρὸς ἀλλήλους λόγους.

“Εγχεσι δ’ ἀλλήλων ἀλεώμεθα καὶ δι’ ὁμίλου . . .

“Τεύχεα δ’ ἀλλήλοις ἐπαμείψομεν, ὄφρα καὶ οἶδε

“Γνώσιν ὅτι ξεῖνοι πατρῷοι εὐχόμεθ’ εἶναι.”

Μετὰ δὲ τὰ κατὰ τὸ Φραγκοκάστελλον συμβάντα ὁ Μουσταφάπασας ἀνατρέψας τὸ τεῖχος ἀνεχώρησε, δὲν εἰσέβαλεν εἰς τὰ Σφακιά ὡς ἐσκόπευε καὶ ἐπορεύθη τὴν εἰς Ῥεθύμνην ἀλλ’ οἱ Σφακιανοί, οἱ κατ’ ἀρχὰς κινηθέντες εἰς ἰδίαν ἄμυναν, ἐνδυναμωθέντες ἤδη ὑπὸ τῶν Ῥιζιτῶν, τῶν Λακιωτῶν καὶ ἄλλων, καὶ συμπληρωθέντες εἰς δισχιλίους ἀπεφάσισαν νὰ κινηθῶσι πρὸς βλάβην τοῦ ἐχθροῦ καὶ κατέλαβαν τὰ στενὰ δι’ ὧν θὰ διέβαινεν. Ἐσπευσεν ὁ Μουσταφάπασας νὰ τοὺς πείσῃ ὅτι δὲν εἶχεν ἐχθρικοὺς σκοποὺς κατ’ αὐτῶν, ὅτι ἐκινήθη μόνον κατὰ τῶν ἔξωθεν εἰς διατάραξιν τοῦ τόπου ἐλθόντων, καὶ ὅτι δὲν ἐμνησικάκει κατὰ τῶν ἐφορμησάντων ἐπὶ τὸ στρατόπεδόν του Σφακιανῶν, οὓς καὶ ἀμνήστευσεν ἀλλ’ οἱ Σφακιανοὶ δὲν ἐδυσωπήθησαν, προσέβαλαν τὴν 25 τοὺς ὑπ’ αὐτὸν ὑπερτετρακισχιλίους πεζοὺς καὶ ἵππεις πρὸς τὰ στενὰ τῶν Χαλάρων ἐρχομένους νὰ διαβῶσι, καὶ τοὺς ἀπώθησαν· ἐπανήλθαν οἱ Τοῦρκοι τὴν ἐπαύριον καὶ πολλὰ παθόντες διέβησαν. Ἐκεῖθεν προχωροῦντες ἔφθασαν τὴν ἐφεξῆς εἰς ἄλλο δυσβατώτερον στενόν, τὸ τοῦ Κόρακος, ὅπου ἔπαθαν χεῖρονα τῶν πρώτων, ἀπεκρούσθησαν καὶ ἀπεκλείσθησαν ἐν μέσῳ ἀνύδρου τινὸς κοιλάδος ἐστερημένοι τροφῶν. Τότε ἐκάλεσεν ὁ Μουσταφάπασας εἰς γενικὸν συμβούλιον τοὺς ἀξιωματικούς του, καὶ ἀφ’ οὗ συνωμολογήθη ὅτι ἡ θέσις τοῦ στρατεύματος ἦτο δεινὴ, τοῖς εἶπεν ὅτι μίαν καὶ μόνην ἔβλεπεν ἐλπίδα

σωτηρίας, νὰ ρίψωσι κατὰ γῆς ἔμπροσθεν τῶν ἐχθρῶν τὰ πραγματά των, ὥστε δοθέντων αὐτῶν εἰς τὴν ἀρπαγὴν νὰ λάβωσιν οὗτοι καιρὸν καὶ διέλθωσιν. Οὕτως ἔγεινε καὶ οἱ μὲν ἐχθροὶ διήλθαν ἀκαταδίωκτοι, ἡ δὲ πολυπαθὴς Κρήτη ἐν ᾧ ἑταλαντεύετο ἐξωτερικῶς ἡ τύχη της, ἔχασε διὰ τὴν αἰσχροκέρδειάν τινων τὸν ἰσχυρότερον παρὰ τῷ συμμαχικῷ συμβουλίῳ συνήγορόν της, τὴν παντελῆ καταστροφὴν τῶν πολεμίων της· 1050 ἐν τῇ δεκαπενθήμερῳ ταύτῃ ἐκστρατεία ἀπωλέσθησαν, 50 ἡχμαλωτίσθησαν καὶ 40 ἵπποι ἐκ 300 διεσώθησαν· ἀπωλέσθησαν δὲ καὶ 25 χριστιανοί, καὶ ἐπληγώθησαν βαρέως τρεῖς ὅπλαρχηγοί των.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἔπλεεν ὁ Μιαούλης ἐπὶ τῆς φρεγάτας πρὸς τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας, καὶ τὴν 22 μαῖον ἀπήντησε μεταξὺ Μιτυλήνης καὶ τοῦ Μέλανος ἀκρωτηρίου ἐχθρικὴν κορβέτταν 28 κανονίων νεωστὶ ἐν Μιτυλήνῃ ναυπηγηθεῖσαν, καὶ ἐν δικάταρτον 22 κανονίων. Καταδιώκων τὰ πλοῖα ταῦτα τὰ ἠνάγκασε νὰ καταφύγωσιν ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ κατὰ τὸ ῥηθὲν ἀκρωτήριον φρουρίου· τὴν δὲ 29 ἔφθασεν ἐπὶ τῇ προσκλήσει αὐτοῦ ὁ ἐν Σάμῳ Κανάρης, καὶ τὴν ἐπαύριον ἐρρίφθη εὐστόχως κατὰ τῆς κορβέττας τὸ πυρπολικόν του καὶ τῇ μετέδωκε τὰς φλόγας του. Οἱ Τούρκοι βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου τὰς ἔσβεσαν, ἀλλὰ πλησιάσασα ἡ φρεγάτα καὶ σφοδρῶς κανονοβολήσασα ἐβύθισε καὶ τὴν κορβέτταν καὶ τὸ δικάταρτον καὶ ἔφθειρε καὶ τοὺς πλείστους τῶν πληρωμάτων αὐτῶν.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ὠργανίζετο τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἑλλάδος πανώλης ἀνεφάνη περὶ τὰ μέσα τοῦ ἀπριλίου κατὰ πρῶτον ἐν Ὑδρᾷ, μετ' ὀλίγον ἐν Σπέτσαις, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ καθέδρᾳ τῆς κυβερνήσεως. Ἡ πανώλης ἐθέριζεν ἐν τοῖς μεσσηνιακοῖς φρουρίοις· ἡ μετακόμισις ἐκείθεν

ἀνταλλαγέντων αἰχμαλώτων μετέδωκε τὸ κακὸν τοῦτο. Παντοῦ ἔτρεξεν ἡ κυβέρνησις ὅπου τὸ κακὸν ἀπῆται τὴν συνδρομὴν της, καὶ τὸ ἐξήλειψεν εὐτυχῶς ἐντὸς ὀλίγου.

Ὁ δὲ κυβερνήτης, ὁ ἐν Ναυπλίῳ διατρίβων καθ' ὃν καιρὸν ἀνεφάνησαν τὰ πρῶτα συμπτώματα τοῦ μολυσμοῦ, ἐπεσκέφθη αὐτοπροσώπως τὴν Ὑδραν καὶ τὰς Σπέτσας μὴ πατήσας γῆν, καὶ τὴν πρώτην μαῖου ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγιναν· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκάθησε ἐν τῇ Περιβόλᾳ εὐρὼν τὴν πόλιν ὑπὸ κάθαρσιν· μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας ἀνέβη εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀνεχώρησε τὴν 14 εἰς Πόρον ἐπὶ τοῦ ἐλληνικοῦ δικατάρτου Νέλσωνος· συνέπλευσε δὲ καὶ ἡ γαλλικὴ φρεγάτα Ἦρα καὶ ἡ ἀγγλικὴ Δρυὰς μὴ συγκοινωνοῦσαι ἐξ αἰτίας τοῦ μολυσμοῦ. Ἐν Πόρῳ δὲ διατρίβων ἔλαβεν ὁ κυβερνήτης καὶ ἐκοινοποίησε τὴν ἐπίσημον ἀγγελίαν τοῦ πολέμου Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας· ἔλαβε δὲ συγχρόνως παρὰ τῆς αὐλῆς τῆς Ῥωσσίας καὶ ἐν ἡμῖσις ἑκατομμύριον χαρτίνων ρουβλίων, καὶ ἐπεχείρησεν ἕκτοτε τὸν διὰ θαλάσσης ἀποκλεισμόν τῆς Εὐβοίας καὶ τοῦ κόλπου τοῦ Βώλου ἐνδυναμώσας καὶ τὸν προϋπάρχοντα τῆς Ἀττικῆς.

Ἐν τούτοις ἡ Πύλη ἀπορρίπτουσα τὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μεσιτείαν τῶν τριῶν Δυνάμεων ἐμελέτησε νὰ μεταχειρισθῇ εἰς ὑποταγὴν τῶν Ἑλλήνων τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν ὑπενεργήσασα νὰ ἐπικαλεσθῇ καὶ λάβῃ αὕτη τὴν ἄδειαν πρὸς ἐπαναγωγὴν τῶν ἀποπλανηθέντων εἰς τὴν ποίμνην· εἰς πραγματοποιήσιν δὲ τῶν διαταγῶν τούτων ἀπέστειλεν ἡ μεγάλη Ἐκκλησία εἰς Ἑλλάδα τέσσαρας μητροπολίτας, τὸν Νικαίας, τὸν Χαλκιδόνος, τὸν Λαρίσσης, τὸν Ἰωαννίνων, καὶ τὸν μέγαν πρωτοσύγγελλον. Περιελθόντες οὗτοι διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος κηρύττοντες ὅσα παρηγγέλθησαν ἔφθασαν τὴν 21 μαΐου εἰς Πόρον, καὶ τὴν ἐπιούσαν ἦλθαν ἐπισήμως εἰς λόγους

μετὰ τοῦ κυβερνήτου παρόντων καὶ τῶν πλοιάρχων τῆς Ἡρας καὶ τῆς Δρυάδος προσκληθέντων ἵνα γείνωσι αὐτήκοοι τῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας προτάσεων, ἐνεχείρισαν δὲ τῷ κυβερνήτῃ συνοδικὴν ἐπιστολὴν νουθετοῦσάν, ἀπειλοῦσαν καὶ προτρέπουσαν εἰς ὑποταγὴν· ἀπετείνετο δὲ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, διότι ἡ Πύλη ἐθεώρει ὡς ἤδη προσκυνήσαντας τοὺς λαοὺς τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος· μὴ ἔχοντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι ἄλλην ἐντολὴν παρὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς συνοδικῆς ἐπιστολῆς ἔλαβαν ἀπάντησιν ἀπορρίπτουσαν τὰ προτεινόμενα, ἐλέγχουσιν τὰ ἀπάνθρωπα ἔργα τοῦ σουλτάνου ὡς ἐξάψαντα τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα, ἀναμιμνήσκουσιν τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἢ θανάτου ὅρκους τῶν Ἑλλήνων καὶ λέγουσαν ὅτι διὰ τῆς ἀγαθοποιοῦ συνθήκης τῆς συμμαχίας ἤγγιζε τὸ τέλος τῶν συμφορῶν των καὶ τὸ πλήρωμα τῶν ἐλπίδων καὶ ἐπιθυμιῶν των.

Καὶ οὕτω μὲν ἀπέβη ἡ πρὸς ὑποταγὴν ἐκ νέου τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Πύλην διὰ τοῦ πατριαρχείου ἀπόπειρα ἐπισηθεῖσα εἰς διασκέδασιν τῶν εὐνοϊκῶν βουλῶν τῶν τριῶν αὐλῶν καὶ εἰς ἀποφυγὴν τῆς παρεμβάσεως αὐτῶν.

Τὴν δὲ 3 ἰουνίου μετέβη ὁ κυβερνήτης εἰς Ἐλευσίνα πρὸς ἐπιθεώρησιν τοῦ ἐκεῖ γενικοῦ στρατοπέδου τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐπανήλθεν εἰς Πόρον, ὅπου ἤυρε λαμπρὰ δείγματα τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα εὐνοίας τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἥτοι πεντακοσίας χιλιάδας φράγκων εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, καὶ διαβεβαιώσεις περὶ μηνιαίας εἰς τὸ ἐξῆς ἀποστολῆς ἴσης ποσότητος· συναπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς ὡς πρόξενόν του καὶ τὸν συνταγματάρχην Δεσαινδενην.

Ὁ δὲ κυβερνήτης ἐπισκεφθεὶς τὸ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα στρατόπεδον ἀπεφάσισε νὰ ἐπι-

σκεφθῇ καὶ τὸ κατὰ τὴν δυτικὴν εἰς γνῶσιν ἐκ τοῦ πλησίον τῶν ἀναγκῶν του καὶ τῆς καταστάσεως τῶν κατοίκων τοῦ μέρους ἐκείνου. Αἱ μέχρι τοῦδε περιοδῖαι του ἦσαν ὀλιγοήμεροι, καὶ ὁσάκις ἀνεχώρει δὲν καθίστα Ἀρχὴν· ἀλλ' ἤδη προκειμένης περιοδίας μακρᾶς κατέστησεν “ἐπιτροπὴν γενικῆς διοικήσεως” συγκειμένην παρὰ τῶν τριῶν προβούλων τοῦ πανελληνίου, τὴν ἐφωδίασε δι' ὁδηγίων, καὶ τὴν 15 ἰουνίου ἀπέπλευσεν ἐκ Πόρου ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ δικρότου· συνέπλευσαν δὲ καὶ τὸ γαλλικὸν δίκροτον ὁ Σκηπίων, καὶ ἡ ῥωσικὴ φρεγάτα ἡ Ἑλένη. Πρὶν δὲ ἀποπλεύσῃ ἀπέστειλεν εἰς Κρήτην ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Χατσῆ-Μιχάλη ὡς ἐπιτηρητὴν μᾶλλον ἢ τοποτηρητὴν του τὸν συνταγματάρχην Ῥεϊνέκον.

1828.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΕ.

Χαρακτήρ τοῦ κυβερνήτου καὶ ἡ ἐν Ἑλλάδι διαγωγή αὐτοῦ.—
Λίτια καὶ ἀρχὴ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀντιπολιτεύσεως.—Κουντου-
ριῶται.—Τράπεζα, Νομισματοκοπεῖον καὶ Ὀρφανοτρο-
φεῖον.—Ἐθνικὴ ἐκπαίδευσις.—Παῦσις πάσης ἀντικυβερνη-
τικῆς ἐφημεριδογραφίας.—Διαγωγή τοῦ Βιάρου ἀδελφοῦ τοῦ
κυβερνήτου καὶ ἡ ἐντεῦθεν διάδοσις τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

ΜΕΓΑΛΥΝΘΕΙΣ ὁ Καποδίστριας ἐν τῇ αὐλῇ τῆς
Ῥωσσίας ἐθεωρεῖτο ὄχι μόνον φίλος, ἀλλὰ καὶ θια-
σώτης τῆς πολιτικῆς τῆς ἐν Ἑλλάδι. Εἰς μάτην
καθ' ἣν ὥραν ἐκλήθη εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου
τούτου παρητήθη πάσης συντάξεως Ῥωστικῆς καὶ
ἀπελύθη παντὸς Ῥωσσικοῦ δεσμοῦ· οὐδεὶς ὑπελάμ-
βανε τὴν διαγωγὴν τοῦ ταύτην εἰλικρινῇ· ἀλλ' ἠδί-
κουν τὸν ἄνδρα, διότι ὅποιαδῆποτε καὶ ἂν ἦτον ἡ
πρὸς τὴν Ῥωσσικὴν αὐλὴν κλίσις του, οὐδενὸς Ἑλλη-
νος καρδιά ἦτον ἐλληνικωτέρα· ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος
μετεχειρίσθη τὴν Ῥωσσικὴν ἐπιρρόήν του, καὶ ὄχι
ὑπὲρ τῆς Ῥωσσίας τὴν ἐλληνικὴν Ἀρχήν του· ἀρχη-
γὸς ἔθνους, καὶ ἀρχηγὸς ὄχι διὰ Ῥωσσικῆς ἢ ἄλλης
ξένης ἐπιρρόης οὐδὲ δι' ἐσωτερικῆς ραδιουργίας ἀλλὰ
διὰ τῆς αὐθορμήτου θελήσεως τοῦ ἔθνους οὐδένα
λόγον εἶχε ν' ἀσπασθῇ ξένης ἐπικρατείας συμφέ-

ρούντα εἰς βλάβην τῆς πατρίδος του· ἂν δὲ ἐφαίνετο
 κλίνων πρὸς τὴν ῥωσσικὴν αὐλήν, ὥφειλεν αὐτῇ
 πολλὴν εὐγνωμοσύνην ὡς κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος,
 διότι καὶ πᾶσαν ὑπὲρ αὐτῆς αἵτησίν του προθύμως
 ἐδέχετο, καὶ εὐμενῶς πρὸς αὐτὸν διέθεσε τὴν κυβέρ-
 νησιν τῆς Γαλλίας, καὶ τὴν ἀσπίδα τῆς ἔστησεν
 ἐνώπιόν του εἰς ἀντίκρουσιν τοῦ δυσμενῶς πρὸς αὐ-
 τὸν διακειμένου ἀγγλικοῦ ὑπουργείου· οὐδενὸς ἐνὶ
 λόγῳ ἐφείσθη ἡ ῥωσσικὴ αὐλὴ εἰς ὑποστήριξιν τοῦ
 κυβερνήτου, οὐδὲν οὐδέποτε ἀπήτησε παρ' ἐκείνου
 ὑπὲρ ἑαυτῆς ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἀγαθοποιὸς ἀπέβη πρὸς
 τὸν τόπον ἢ πρὸς αὐτὸν σχέσις της. Κύριος δὲ σκο-
 πὸς τῆς κυβερνητικῆς πορείας τοῦ Καποδιστρίου
 ἦτον ἡ ὑλικὴ βελτίωσις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, διότι
 ταύτην ἐθεώρει βάσιν καὶ προαγωγὸν πάσης ἄλλης
 βελτιώσεως, καὶ ὅσον ἐφρόντιζε περὶ αὐτῆς, τόσον
 ὤκνει πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς διανοητικῆς. Πολλαὶ
 ἀρεταὶ ἐκόσμου τὸν ἄνδρα· σεμνὰ ἦσαν τὰ ἥθη
 του, ἀκέραιος ὁ χαρακτήρ του καὶ ἀγαθὴ ἡ διά-
 θεσίς του· ἐσέβετο τὴν πάτριόν του θρησκείαν καὶ
 ἠγάπα νὰ προσφέρῃ πᾶσαν κυριακὴν καὶ πᾶσαν
 ἑορτὴν πάνδημον αἰνεσιν εἰς τὸν Θεόν· λιτός, ἀπέ-
 ρитτος καὶ ἀνεπίδεικτος ἦτον ὁ βίος του· χαρίεις καὶ
 εὐπρεπὴς ἡ ἰδιωτικὴ συμπεριφορὰ του καὶ πανθομο-
 λόγητος ἡ ἀφιλοκέρδειά του· διέπρεψε μεταξὺ τῶν
 διπλωματῶν τοῦ καιροῦ του ὡς ὀξύνοος, φιλόπονος
 καὶ συνδιαλλάκτης· ἡ γλῶσσά του εἶχε πειθὼ καὶ ὁ
 κάλαμός του χάριν· ἀλλ' ἐν ᾧ ἔθελγεν ὡς φιλομο-
 ναρχικὸς τὸν Νικόλαον, ἐγοήτευεν ὡς φιλοδημοκρα-
 τικὸς τὸν Λαφαγέτην· ὀλιγοδάπανος ἦτον ἡ ὑπὸ
 τὴν ἄγρυπνον κυβέρνησίν του διοίκησις τοῦ τόπου.
 Ἄλλ' ἡμαύρονα τὴν λαμπρὰν ταύτην εἰκόνα τινὲς
 κηλίδες· ἠγάπα νὰ περιαυτολογῇ, νὰ ἐπαίρεται καὶ νὰ
 ὀλιγωρῇ τοὺς ἄνδρας τοῦ ἀγῶνος· καὶ τὸ ἀπρεπέστα-
 τον πάντων, τοὺς ἐχλεύαζεν εἰς ἐπήκοον αὐτῶν ἂν καὶ

γράφων πρὸς τοὺς ἀλλογενεῖς τοὺς ἐπῆνει· ἀμέτοχος ἀλλὰ καρπούμενος τὰς πρῶτας τιμὰς τοῦ ἀγῶνος ἤθελε νὰ καταβιβάζῃ τὴν δόξαν του ἵνα μὴ φαίνεται ἐν τῇ φιλοτιμίᾳ του ὀφείλων χάριν τοῖς προσενεγκούσιν αὐτῷ τὴν Ἀρχήν, διὸ καὶ δὲν ἔπαυε λέγων, ὅτι αὐτὸς διὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς ὑπολήψεώς του ἀνύψωσε τὴν Ἀρχὴν κάτω κειμένην. Ὅ,τι δὲ δίκαιον ἦτο ν' ἀποδώσῃ κυρίως εἰς τὰς εὐτυχεῖς πολιτικὰς περιστάσεις καθ' ἃς ἐκλήθη εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου, τὸ ἀπέδιδεν αὐταρέσκως εἰς μόνην τὴν ἱκανότητα καὶ ὑπόληψίν του· ἐπίστευεν ὅτι ἡδικεῖτο, ἂν ἡ συμμαχία καὶ ἡ Εὐρώπῃ δὲν τὸν ἐθεώρουν Ἑλλάδα, ἡ δὲ Ἑλλὰς λυτρωτὴν τῆς. Ἡ τοιαύτη ἔπαρσις τὸν παρέσυρεν εἰς ἄτοπα ἀνάξια τοῦ ὀρθοῦ νοός του καὶ τῆς ἀγαθῆς καρδίας του· δὲν ἐδυσκολεύετο νὰ ὀνομάζῃ αὐτὸς ἑαυτὸν παρρησίᾳ σωτήρα τῆς Ἑλλάδος καὶ φθορεῖς τοὺς κυβερνήσαντας πρὸ αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον αὐτῶν· καὶ τοὺς μὲν κοτσαμπασίδας ἐκάλει Τούρκους φέροντας ὄνομα χριστιανῶν, τοὺς δὲ ὀπλαρχηγούς ληστάς, ἀγγεῖα δὲ τοῦ σατανᾶ τοὺς Φαναριώτας, καὶ μωροὺς τοὺς λογίους· μόνους τοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς βιομηχάνους ἐθεώρει ἀξίους τῆς ἀγάπης καὶ προστασίας του, καὶ ἔλεγεν ἀναφανδὸν ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον μόνων αὐτῶν ἀπέβλεπεν ἡ κυβέρνησις του· δὲν ἐσυστέλλετο δὲ κομπορρήμονων, ὅτι ἠῦρε τὴν Ἑλλάδα μεμονωμένην καὶ τὴν ἐσχέτισε πρὸς τὴν Εὐρώπην, ὅτι ἂν ἀνεχώρει ἡ Ἑλλὰς ἀπολλύετο, καὶ ὅτι δὲν θὰ εὐτύχει ὁ τόπος ἂν δὲν ἤρχοντο ἔξωθεν ἄνθρωποι νὰ τὸν κυβερνήσωσιν, ἂν δὲν τῷ ἐδίδετο πᾶσα ἐξουσία τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν, καὶ ἂν δὲν παρήρχετο ἡ γενεὰ τῶν ἀγωνιστῶν· καὶ τοι δὲ φιλογενὴς καὶ φιλελευθέρους ἀρχὰς πρεσβεύων ἤθελε νὰ κυβερνᾷ δεσποτικῶς τοὺς ὁμογενεῖς του ἐπὶ λόγῳ ὅτι τοιοῦτον κυβερνητικὸν εἶδος ἔπρεπεν εἰς ἔθνος μεταβαῖνον ἀπὸ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν· οὐδ' ἐπὶ-

στευεν ὅτι ὁ δεσποτισμὸς φθείρει συνήθως τὰ χρηστὰ ἦθη καὶ αὐτῶν τῶν πρὸς τὸ καλὸν τοῦ κοινοῦ δεσποζόντων· δὲν ἀνείχετο δὲ οὐδὲ αὐτὴν τὴν κατὰ διαταξίν του μικρὰν ἐξουσίαν τοῦ πανελληνίου.

Μεθ' ἡμέρας δέ τινας τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀφίξεώς του ἐκάλεσεν εἰς Αἴγιναν ἐκ τῆς πατρίδος του τὸν πρεσβύτερον ἀδελφόν του Βιάρου, καὶ τὸν ἐπιστήθιον τοῦ Βιάρου φίλον Ἰωάννην Γιαννετᾶν, μαθητὰς τῆς σχολῆς τῆς Βενετίας, τοὺς ἐκάθισε τὴν 29 μαρτίου, ὃ ἐστὶ ἐξ ἡμέρας ἀφ' οὗ ἦλθαν, ἐν τῷ πανελληνίῳ ἐν μέσῳ τῶν πρωτίστων ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος, καὶ τοῖς ἔδωκεν ἐξουσίαν οἷαν οὐδενὶ ἔδωκεν ἄλλῳ ἀναδείξας αὐτοὺς συνάμα νομοθέτας, νομοτελεστὰς καὶ ἀρχιδικαστάς· προσανέθεσε δὲ εἰς τὸν Βιάρου καὶ τὴν ἑκτακτον ἐπιτροπείαν τῶν δυτικῶν Σποράδων, ἐν αἷς καὶ ἡ ἔδρα τῆς κυβερνήσεως ἡ Αἴγινα· ἀπερχόμενος δὲ εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα τὸν κατέστησε καὶ τοποτηρητὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ τμήματος τῶν πολεμικῶν προβούλου διατρίβοντος ἐν Αἰγίνῃ ὑπὸ κάθαρσιν, καὶ γραμματέα, ἥτοι ὁδηγὸν τῆς ἐπιτροπῆς τῆς γενικῆς κυβερνήσεως. Οἱ ἀπολίτευτοι οὗτοι διορισμοὶ οὓς διεδέχθησαν ἄλλοι τοιοῦτοι, καὶ οἱ ἀπρεπεῖς περὶ τῶν ἀγωνιστῶν λόγοι τοῦ κυβερνήτου ἐπλήγωσαν τὴν φιλοτιμίαν πολλῶν, μετέβαλαν εἰς δυσμενῆ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐμενῇ διάθεσίν των καὶ ἐνψύχραναν καὶ αὐτοὺς τοὺς φιλοκυβερνητικούς.

Εὐρίσκετο ἐν Ἑλλάδι Ἰρλανδὸς τις Στίβενσων γαιοπόνος. Τοῦτον διέταξεν ὁ κυβερνήτης νὰ φυτεύσῃ γαιόμηλα, τῷ ἐχορήγησε τὰ εἰς τοῦτο ἀναγκαῖα καὶ τῷ ἔδωκεν ἄδειαν νὰ ἐκλέξῃ κατάλληλον γῆν εἰς φυτείαν. Κατὰ περίστασιν ἡ ἐκλογή τοῦ Στιβενσῶνος ἔπεσεν ἐπὶ τὸν ἀντικρὺ τοῦ Πόρου ἀγρὸν τῆς Ἀπαθείας· ὁ ἀγρὸς οὗτος ἡγοράσθη τὸ 1825 παρὰ τῶν Κουντουριωτῶν, καὶ ἦτον ἐξ ὧν τὴν ἀγορὰν ἡκύρωσεν ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ συνέλευσις ἀλλ' ἐπὶ ἀποζημιώσει

τῶν ἀγορασάντων αὐτούς· ἐπειδὴ δὲ αἱ μετὰ ταῦτα κυβερνήσεις δὲν εἶχαν πῶς ν' ἀποζημιώσωσι τοὺς ἀγοραστάς, τοῖς ἀφῆκαν τὴν ἀποκάρπωσιν αὐτῶν. Ἐδύνατο ὁ κυβερνήτης κατὰ τὸ ἐθνικὸν ψήφισμα ν' ἀφαιρέσῃ τὸν ἀγρὸν τοῦτον ἀπὸ τῆς κυριότητος τῶν Κουντουριωτῶν, ἀλλ' ὥφειλε κατὰ τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ τοῦ ψηφίσματος συγχρόνως νὰ τοὺς ἀποζημιώσῃ, καὶ ὅμως ὁ ἀγρὸς ἀφηρέθη μῆτε ἀποζημιωθέντων μὴδὲ καὶ εἰδοποιηθέντων τῶν κατόχων, ὥς ἂν δὲν ἦσαν χιλιάδες ἀγρῶν ἐπίσης ἐπιτηδείων εἰς φυτείαν. Οἱ Κουντουριῶται οὓς ἀγενῶς ὁ κυβερνήτης ἔτρωσε, δὲν ἀνῆκαν εἰς τὰς τάξεις τῶν κοτσαμπασίδων, τῶν φαναριωτῶν, τῶν ὀπλαρχηγῶν ἢ τῶν λογίων οὓς τόσον ἀπεστρέφετο ὁ κυβερνήτης· ἦσαν ἔμποροι, οἵτινες καθήμενοι ἐπὶ πέτρας ἀγόνου ἐπλούτησαν, πολλοὺς ἀγαθοποιοῦντες καὶ μὴδένα ἀδικοῦντες, καὶ ἐδαπάνησαν ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς πατρίδος ὅλην σχεδὸν τὴν πλουσίαν περιουσίαν των μοχθήσαντες ἀκαμάτως καὶ ριψοκινδυνεύσαντες διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς διαφερόντως δὲ καὶ ἐπαξίως ἐτιμᾶτο παρὰ πάντων ὁ πρεσβύτερος τῶν δύο ἀδελφῶν Λάζαρος· εἶχε νοῦν ὑγίᾳ, καρδίαν γενναίαν καὶ μέγιστον ζῆλον ὑπὲρ τῆς εὐοδώσεως τοῦ ἐθνικοῦ σκοποῦ· ἐδραῖος στῦλος ἐφάνη τῆς πολλάκις διαταραχθείσης καὶ δεινοπαθούσης Ὑδρας ἅπαξ μόνον ὀκλάσας, ἀλλὰ καὶ τότε ὠφελήσας μᾶλλον τὸ κοινὸν ἢ βλάψας· καὶ ἐπὶ ἐθνικῶν συνελεύσεων καὶ ἐθνικῶν βουλῶν ἐκλήθη συναινούντων καὶ αὐτῶν τῶν ἀντιπάλων του εἰς τὴν ὑπερτάτην Ἀρχὴν τοῦ ἔθνους, καὶ πάντοτε τὴν ἀπεποιήθη· στασιαζούσης ποτὲ τῆς πρωτευούσης ἀναγκαῖον ἐθεώρησαν οἱ ἐν τοῖς πράγμασι νὰ τὸν φέρωσιν ἐκεῖ πρὸς καθισύχασιν τοῦ λαοῦ· ὅλοι οἱ Ἕλληνες, τῷ εἶπαν οἱ πρὸς αὐτὸν σταλέντες, σὲ ὑπολήπτουνται ἀκούοντές σε καὶ τὰ μέγιστα θὰ ἐνθουσιασθοῦν ἂν σὲ ἴδωσιν. * Ἄν οὕτως ἔχῃ, ἀπεκρίθη

ὁ Λάζαρος, κάλλιον νὰ μὴ μὲ ἴδωσι. Κατετάραξεν, ὡς εἶδαμεν, καὶ ἀπήλπισε τὴν Ἑλλάδα ὅλην ἢ πτώσις τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἐπανελθὼν ἐκεῖθεν εἰς τὰ μεσσηνιακὰ φρούρια ὁ Ἰβραήμης ἐσκόπευε νὰ πλεύσῃ πανστρατιᾷ εἰς καταστροφὴν τῆς Ὑδρας. Ἐκλονήθησαν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀκλόνητοι Ὑδραῖοι, καὶ φοβηθέντες μὴ πάθωσιν ὅσα οἱ συνάδελφοί των Ψαριανοί, συνήλθαν παμπληθὴ ἐκτὸς τῆς πόλεως εἰς σύσκεψιν πρὸς ἐγκατάλειψιν τῆς γῆς των, ὡς μὴ δυνάμενοι νὰ τὴν προφυλάξωσιν ἀπὸ τῆς ἐπαπειλουμένης ἀλώσεώς της. Ἄλλ' ἀναστὰς ὁ Λάζαρος, ὁ θεωρῶν τὸν διασκορπισμὸν τῆς Ὑδρας ἀπώλειαν ὅλης τῆς Ἑλλάδος, εἶπε “ Κάμετε, ἀδελφοί, ὅ,τι προαιρέισθε· ἐγώ, ὁ ἀδελφός μου καὶ οἱ σὺν ἡμῖν θ' ἀποθάνω· ” “ μεν ὅπου ἐγεννήθημεν.” “ Καὶ ἡμεῖς, καὶ ἡμεῖς ” ἐκραύγασαν ἐνθουσιῶντες ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις οἱ ἀκροαταί του. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἄνδρες οὓς ἐπεριφρόνησεν ὁ Καποδίστριας ἐν τῷ ἀξιωμαμέντῳ κατὰ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος παροξυσμῷ του· τοιαύτη δὲ πρὸς τοιούτους πολίτας διαγωγὴ ὑπέθρεψε τὴν ἀντιπολίτευσιν καὶ ἠνάγκασε τοὺς Κουντουριώτας νὰ γίνωσιν ἀρχηγοὶ αὐτῆς.

Ὀλίγα χρήματα ἀλλὰ πολλὰς περὶ χρημάτων ἐλπίδας ἔφερεν ὁ κυβερνήτης εἰς τὴν Ἑλλάδα· αἱ ἐλπίδες του ἐν μέρει δὲν ἐψεύσθησαν· ἀλλ' ἡ τακτοποιηθεῖσα ὑπηρεσία ἀπῆτει εἰς διατήρησιν τῆς ἱκανὰ χρήματα καὶ ἐπὶ χεῖρας. Εἰς θεραπείαν τῆς ἀνάγκης ταύτης ἐκάλεσε τοὺς Ἕλληνας εἰς συνωσφορὰν ἐπὶ λόγῳ δανείων ἐπὶ τόκῳ συστήσας τράπεζαν καὶ προικίσας αὐτὴν δι' ἐθνικῶν κτημάτων πρὸς ἀσφάλειαν τῶν δανειστῶν. Ἄλλ' ἡ τράπεζα αὕτη ἦτο τράπεζα κατ' ὄνομα ὡς μὴ μετερχομένη τραπεζικὰ ἔργα, καὶ κατ' οὐσίαν ταμεῖον εἰς χρῆσιν τῆς ὑπηρεσίας· ἂν δὲ καὶ ἐξηντλήθησαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως δὲν ἐκώφευσαν εἰς τὴν κλήσιν τοῦ κυβερνήτου.

Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐκόπη τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι ἐθνικὸν νόμισμα· κατὰ τὴν περίστασιν δὲ ταύτην ἐφανερώθη ἡ οἴησις τοῦ κυβερνήτου, καὶ ἡ πρὸς τὰ ἐθνικὰ ψηφίσματα ὀλιγώρησις. Ἠγόρασεν ἐν Μάλτα καὶ μετέφερεν εἰς Αἴγιναν νομισματοκόπον μηχανὴν κειμένην ἄχρηστον ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῶν Ἱπποτῶν· ἔκοψε δὲ δι' αὐτῆς νόμισμα ἀργυροῦν καὶ χαλκοῦν καὶ ἐκάλεσε τὸ ἀργυροῦν φοίνικα ἐπιθέσας τὴν εἰκόνα τοῦ φοίνικος· δὲν ἀνέστησε δὲ τὸ σύμβολον τοῦτο εἰς μνήμην τῆς ἐταιρίας, διότι εἶδαμεν ὅτι τὴν κατεφρόνει καὶ τὴν ἀπεστρέφετο, ἀλλ' ἤθελε δι' αὐτοῦ νὰ ὑποδείξῃ, ὅτι πεσοῦσα ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἐξάνιστατο ἐπὶ τῶν ζωοποιῶν ἡμερῶν του. Τὸ αὐτὸ σύμβολον τοῦ φοίνικος ἔβαλε καὶ ἐπὶ τῶν σημαίων ἃς ἐπρόσφερεν, ὡς εἶδαμεν, ἐν Τροιζῆνι τῷ στρατῷ, ἃν καὶ κατηργήθη ἐπισήμως ἐπὶ τῆς πρώτης ἐθνικῆς συνελεύσεως ὡς σύμβολον τῆς φιλικῆς ἐταιρίας ἀντικατασταθὲν ὑπὸ τοῦ τῆς Ἀθηνᾶς τοῦ ἔκτοτε μέχρι οὗ ἦλθεν ὁ Καποδίστριας ἐν χρήσει.

Προσδοκῶν ὁ κυβερνήτης τὴν βελτίωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐκ τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς καὶ ὄχι ἐκ τῆς ἐνεστώσης, ὡς ἐκφανλισθείσης ὑπὸ τὴν διττήν, ὡς ἔλεγε, διαφθορὰν τῆς τουρκοκρατίας καὶ τῆς ἐπαναστάσεως, δὲν παρημέλησεν ἐν μέσῳ τῶν πολυειδῶν του κυβερνητικῶν φροντίδων ν' ἀναθρέψῃ χρηστοθήτως καὶ θρησκευτικῶς τὴν ἀνισταμένην γενεὰν καθ' ὅσον ἐδύνατο. Πάμπολλα παιδία, καὶ τὰ πλείστα ὀρφανὰ περιφερόμενα τῇδε κάκεισε ἄπορα καὶ ἄστεγα, πολλὰ δὲ παρακολουθοῦντα τὰ στρατεύματα ὡς ψυχουιοὶ τῶν ἀρχηγῶν συνήθροισεν εἰς Αἴγιναν καὶ τὰ κατέστησε κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν προσωρινῷ τινι σχολείῳ, μετὰ ταῦτα δὲ ἐν ἐπὶ τούτῳ ἀνεγερθέντι εὐρυχώρῳ ὀρφανοτροφείῳ ὅπου εἶχαν τὰ πρὸς τὸ ξῆν καὶ πρὸς διδασκαλίαν. Τὰ πλούσια ἐλέη τῶν ὁμο-

θρήσκων Ῥώσσω, καὶ ὀλίγα ἄλλων δοθέντα τῷ κυβερνήτῃ ἐχρησίμευσαν εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ὀρφανοτροφείου καὶ εἰς περίθαλψιν καὶ παιδευσιν τῶν ὀρφανῶν· ἄλλ' ἀξιοσημείωτον τὸ εἰσαχθὲν ἐν πρώτοις εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖον καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν σύστημα τῆς παιδείας· ἐφρόνει ὁ κυβερνήτης ὅτι ἡ μεγάλη μάθησις εἶναι μεγάλη πληγὴ τῆς κοινῆς, καὶ ὅτι ἡ μικρὰ καὶ θρησκευτικὴ συντελεῖ μόνῃ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς. Ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ἐθεμελίωσε τὸν περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἔθνους γενικὸν ὀργανισμόν· σύστασιν πανεπιστημίου δὲν ἤθελεν ἀλλὰ κεντρικοῦ σχολείου ἐν Αἰγίνῃ, θεολογικοῦ ἐν Πόρῳ, στρατιωτικοῦ ἐν Ναυπλίῳ, νομικοῦ ἐν Ἀθήναις καὶ ναυτικοῦ ἐν Ὑδρᾷ· ἤθελε δὲ νὰ διδάσκωσι τὰ τῇδε κακέεισε ταῦτα σχολεῖα ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν τῆς κυβερνήσεώς του.

Τοιοῦτος τρόπος ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τοιοῦτον εἶδος κυβερνήσεως δὲν εὔρισκαν ὑποστήριξιν παρὰ τῇ ἐν Ἑλλάδι παντελευθέρᾳ ἐφημεροδογραφίᾳ, διὰ τοῦτο ἐπεχείρησε νὰ παραλύσῃ καὶ αὐτήν. Ἀνέπαφος διετηρεῖτο ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου μέχρι τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ ὅποιοςδὴποτε μεταβολὰς καὶ ἂν ἔπαθεν ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος, ὅσα πάθη καὶ ἂν ἐξῆψαν οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ ὅσαι ἐθνικαὶ συνελεύσεις καὶ ἂν συνεκροτήθησαν. Ἡ τυπογραφία τοῦ Μεσολογγίου, ὅθεν ἐξεδίδοντο τὰ χρονικά, ἐτάφη ὑπὸ τὰ εῤῥείπια τῆς πόλεως ἐκείνης· ἐπὶ τῆς κυριεύσεως τῶν Ἀθηνῶν διεσκορπίσθη καὶ ἡ ἐκεῖ, ὥστε καθ' ὃν καιρὸν ἔφθασεν ὁ κυβερνήτης ὑπῆρχαν ἐν τῇ Ἑλλάδι μόνον τρεῖς τυπογραφίαι· δύο ἐλληνικαὶ ἐκδίδουσαι ἡ μὲν ἐν Αἰγίνῃ τὴν γενικὴν ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ ἐν Ὑδρᾷ τὸν Ἀνεξάρτητον, καὶ τις γαλλικὴ ἐκδίδουσα τὴν Μέλισσαν. Αἱ δύο ἐν Ὑδρᾷ ἐφημερίδες ἐλθόντος τοῦ κυβερνήτου μετετέθησαν εἰς Αἶγιναν, καὶ ἡ

μὲν Μέλισσα ἔγεινε κυβερνητική, ὁ δὲ Ἀνεξάρτητος ὁ ἀντιπολιτευόμενος τὴν κυβέρνησιν ἔπαυσεν· ἐξεδί-
δετο δὲ μόνον ἑλληνιστὶ ἢ γενικῇ ἡμερὶς τῆς Ἑλ-
λάδος· ἀλλ' ὁ ἐκδότης αὐτῆς διετάχθη παρὰ τοῦ κυ-
βερνήτου νὰ ἐκδίδῃ μόνον ὅ,τι ἐνέκρινε προηγουμέ-
ως ὁ ἀδελφός του Βιάρος· ὥστε οὐδὲν ἐγράφετο
ἔκτοτε ἀντικυβερνητικόν.

Ἀνατρέψας ὁ κυβερνήτης ἐπὶ τῆς ἐλεύσεώς του τὰ
τοῦ συντάγματος ἀνέτρεψε μετ' ὀλίγον καὶ τὰ τοῦ
ιδίου πολιτεύματος. Νόμος δημογεροντικὸς ὑπῆρχεν
ἐν Ἑλλάδι, καὶ κατ' αὐτὸν ἐγίνοντο αἱ δημοτικαὶ
ἐκλογαί· ἀλλ' ὁ κυβερνήτης τροπολογήσας τὸν
νόμον δὲν ἐζήτησε τὴν γνώμην τοῦ πανελληνίου
ἐφ' ᾧ εἰσῆξε τροπολογιῶν, παραβὰς τὸ κατα-
στατικὸν του ψήφισμα· χωρὶς δὲ προηγηθείσης συ-
σκέψεως τοῦ πανελληνίου ὥρισε νέον κανονισμόν
τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Ἀνεξάρτη-
τον τὸν δικαστικὸν κλάδον ἐψήφισεν ἢ ἐν Τροιζῆνι
συνέλευσις καὶ πᾶσαν σύστασιν εἰδικῶν δικαστικῶν
ἐπιτροπῶν ῥητῶς ἀπηγόρευσε, καὶ ὅμως διάφοροι
τοιαῦται ἐπιτροπαὶ παρὰ τοῦ κυβερνήτου ἐσυστήθη-
σαν· μία μάλιστα αὐτῶν συγκειμένη παρὰ τοῦ Βιάρου,
τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ τοῦ Μ Τομπάζη ἐσυστήθη ἐν
Πόρφῃ ἵνα δικάσῃ τινὰς ἐπὶ κακουργήμασι καὶ ἔλαβεν
ἐξουσίαν θανάτου. Ἡ ἐν Τροιζῆνι συνέλευσις ἀπη-
γόρευσε ῥητῶς πᾶσαν κατὰ τόπους πολιτογράφησιν
καὶ ἀνέθηκε τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς μόνην τὴν βουλὴν
καὶ τὴν κυβέρνησιν· ἀλλὰ τοιαῦται τόπικαὶ πολιτο-
γραφήσεις ἐγένοντο ὑπὲρ τοῦ Βιάρου, τοῦ Γιαννετᾶ,
τοῦ Εὐδέκου, τοῦ Ρίζου καὶ αὐτοῦ τοῦ κυβερνήτου.
Ὁ κυβερνήτης ὡς φύλαξ καὶ ἐκτελεστὴς τῶν νό-
μων ὥφειλε ν' ἀποδοκιμάσῃ τὰ παρὰ νόμον πραττό-
μενα ἀφορῶντα μάλιστα αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτόν,
καὶ ὅμως τὰ ἐνέκρινε. Τοιαύτη πολιτικὴ πορεία ἐφό-
βισε τὸ κοινὸν ὡς φανερὰ τείνουσα εἰς τὸ ἀνθαίρε-

τον. Οὕτω διατεθειμένα τὰ πνεύματα ἡ διαγωγή τοῦ Βιάρου ἐπὶ τῶν ἐξῆς περιστάσεων τὰ παρώργισε κατὰ τῆς κυβερνήσεως ἔτι μᾶλλον καὶ ἐκραταίωσε τὴν ἀντιπολίτευσιν.

Ἀναφανείσης τῆς πανώλους ἐσύστησεν ὁ ἀνὴρ οὗτος ὑγειονομεῖα ἐντὸς τοῦ τμήματός του μὴ προὔ-
 πάρξαντα ἐν Ἑλλάδι· ἐπὶ λόγῳ δὲ καθάρσεως διέ-
 ταξε τὰ γράμματα ν' ἀνοίγωνται καὶ νὰ καπνίζονται·
 ἀλλὰ παρήγγειλε καὶ νὰ ἀναγινώσκωνται, καὶ νὰ
 ἀναφέρεται πρὸς αὐτὸν ὅ,τι ἐν αὐτοῖς λόγου ἄξιον,
 διότι τὸν ἀνησύχαζεν ἡ μὴ ὑποκρυπτομένη κατὰ
 τῆς κυβερνήσεως τοῦ ἀδελφοῦ του ἀντιπολίτευσις.
 Ὁ καταλαβὼν τὸν ἄνδρα τοῦτον φόβος βλέποντα
 συνωμοσίας ὅπου συνωμοσίαι δὲν ὑπῆρχαν καὶ φό-
 βητρα ὅπου οὐδὲν τὸ φοβοῦν, τὸν παρέσυρε καὶ εἰς
 ἄλλα ἀτοπήματα βαρύτερα καὶ ἀναιδέστερα. Ὑπο-
 πτεύσας ὅτι ὁ Τάτσης Μαγγίνας μέλος τοῦ πανελ-
 ληνίου ἐρράδιούργει κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του διέταξε
 τοὺς ὑπαλλήλους του καὶ συνέλαβαν τὸν γραματο-
 φόρον του ἐν ᾧ ἐξήρχετο τῆς Αἰγίνης καὶ ἀφήρεσαν
 παρρήσιά τὰ γράμματά του· ἀλλὰ τὰ γράμματα τῆς
 συνωμοσίας ἐφάνησαν ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει γράμματα
 ἀπλᾶ στελλόμενα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν σύμβιόν
 του. Συνέλαβαν οἱ ὑπάλληλοί του τὸν Δ Κανελόπου-
 λον μεταβαίνοντα ἐξ Αἰγίνης εἰς Πελοπόννησον καὶ
 τὸν ἐψηλάφισαν εἰς εὔρεσιν ὑπόπτων γραμμάτων,
 ἀλλ' οὐδὲν ἦυραν. Ἐξ αἰτίας τῶν ἀθεμίτων τούτων
 πράξεων κατεβόων ἔτι μᾶλλον πάμπολλοι τῶν ἐν
 Αἰγίνῃ διεκρίνοντο δὲ ὁ Μ Μιλαήτης, μέλος τῆς
 πρώτης ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ὁ συγγενὴς
 αὐτοῦ Ν Βρατσάνος. Ὁ Βιάρος εὐρισκόμενος κατ' ἐ-
 κείνας τὰς ἡμέρας ἐν Ὑδρᾷ καὶ εἰδοποιηθεὶς περὶ τῆς
 καταβοῆς ἐπέστρεψεν ἀπροσδοκῆτως εἰς Αἶγιναν τὸ
 ἑσπέρας, ἐπρόσταξε καὶ ἐπάτησαν τὴν νύκτα τὰς
 οἰκίας τῶν δύο τούτων πολιτῶν, τοὺς ἀπέσπασαν

ἀπὸ τῶν συνεύνων αὐτῶν, τοὺς μετέφεραν εἰς Πόρον, ἐκεῖθεν εἰς Ναύπλιον καὶ τοὺς ἔρριψαν εἰς τὸν θαλασσοπυργον χωρὶς νὰ τοὺς εἰδοποιήσωσι διατὶ τοὺς ἐτιμώρουν. Ἄν καὶ ἡ ἐπικράτεια δὲν ἔπαθεν ὅσα δεινὰ τὸ θανατικὸν ἠπείλει, αἱ ἐν Αἰγίνῃ ὑγειονομικαὶ διατάξεις αὐστηρότεραι ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ γενόμεναι δι' ὃν προείπαμεν πολιτικὸν σκοπὸν, καὶ ὅχι διὰ τὸν φόβον τοῦ θανατικοῦ ὅστις ὀλιγόστευε καθ' ἡμέραν, κατέθλιβαν τὸν λαόν· τὸν κατέθλιβε δὲ ἰδίως ὁ βαρὺς καὶ ἀνεπιεικὴς τρόπος τοῦ ἐπιστάτου τοῦ ὑγειονομείου Αἰγίνης. Ἐξ αἰτίας τούτου 150 φιλήσυχοι πολῖται, ἐν οἷς καὶ τινες τῶν προκρίτων τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ὑπέγραψαν καὶ ἔστειλαν ἀναφορὰν πρὸς τὸν ἐν Πόρῳ τότε διατρίβοντα Βιάρον μεμφόμενοι τὸν τρόπον τοῦ ἐπιστάτου. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκλήθησαν οἱ ἐγκριτώτεροι τῶν ὑπογραψάντων εἰς τὸ διοικητήριον τῆς Αἰγίνης ὅπως λάβωσιν ἀπάντησιν· τοῖς ἔδειξεν ὁ γραμματεὺς τοῦ διοικητηρίου τὴν ἀναφορὰν των, καὶ ἀφ' οὗ τοὺς ἠρώτησε καὶ ἤκουσεν ὅτι ἦτον ἡ αὐτὴ, τοῖς ἀνῆγγειλεν, ὅτι διετάχθη παρὰ τοῦ ἐκτάκτου ἐπιτρόπου νὰ τὴν καύσῃ ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ ἀνάψας λύχνον τὴν ἔκαυσεν. Ἴδον πῶς ἐθεώρει ὁ Βιάρος τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναφέρεσθαι, δικαίωμα ἐν χρήσει καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ ὑπ' αὐτὸν τὸν ζυγὸν τοῦ σουλτάνου.

Ὁ ἐκτακτος οὗτος ἐπίτροπος ὑπερέβη καὶ ὡς πρὸς ἄλλα τὰ ὅρια πάσης πολιτικῆς αἰδοῦς, καὶ ἠθέλησε νὰ στήσῃ τὴν θέλησίν του ὅχι μόνον ὑπεράνω τῶν ὑπαρχόντων νόμων, ἀλλὰ τῆς θελήσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ δοτῆρος τῆς ἐξουσίας του ἀδελφοῦ του. Βαρεῖς ἦσαν οἱ τόκοι ἐν Ἑλλάδι διὰ τὴν σπάνιν τῶν χρημάτων καὶ τὴν ἔλλειψιν τῆς περὶ ἀποδόσεως τῶν δανείων ἀσφαλείας. Ὁ κυβερνήτης παρήνευσε τὴν μετρίασιν αὐτῶν, ἀλλ' ὁ ἀδελφός του ἐκήρυξε δι' ἐγκυκλίου του ἐντὸς τοῦ τμήματός του ταῦτα. “Ὁ

“ κυβερνήτης παρήνευσε τὴν μετρίᾳσιν τοῦ τόκου·
 “ ἐγὼ ἀναγκάζομαι ὀριστικῶς νὰ τὸ ἀποφασίσω ἵνα
 “ παύσῃ πᾶσα ἀμφιβολία εἰς τὸ θεμιτὸν καὶ ἀθέμιτον
 “ περὶ τούτου(α).” Ὁ αὐτοχειροτόνητος οὗτος νομο-
 θέτης ἐψήφισε καὶ ποινὴν τῆς παραβάσεως τῆς διατα-
 γῆς του τὴν δήμευσιν τοῦ κεφαλαίου καὶ ἔδωκε τῷ αὐ-
 θαιρέτῳ τούτῳ νόμῳ καὶ ὀπισθενεργὸν δύναμιν θέσας
 ὑπὸ τὸν αὐτὸν κανονισμόν καὶ τὴν αὐτὴν ποινὴν καὶ
 αὐτὰ τοῦ παρελθόντος καιροῦ τὰ συναλλάγματα.
 Ἐδίδασκε δὲ κατὰ τὸ “ πίστευε καὶ μὴ ἐρεῦνα,” τυ-
 φλὴν ὑπακοὴν εἰς ὅσα οἱ πολῖται διετάττοντο. “ Μὴν
 “ ἐξετάζετε (β), ἔγραφε πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς
 “ Ὑδρας, τὰς πράξεις τῆς κυβερνήσεως, οὔτε κρί-
 * νατε αὐτάς, διότι αὕτη ἡ ἐξέτασις καὶ αὕτη ἡ κρίσις
 “ δύναται νὰ σᾶς φέρῃ εἰς λάθος, τοῦ ὁποίου τὰ
 “ ἀποτελέσματα εἶναι εἰς ζημίαν σας.”

Γενικὴν δικαίῳ τῷ λόγῳ κατακραυγὴν ἐκίνησε
 καθ’ ὅλον τὸ τμήμα τῶν βορείων Σποράδων τοιαύτη
 πολιτικὴ παραφροσύνη· ἦσαν καὶ τινες νεήλυδες Ἑλ-
 ληνες ἐν Αἰγίνῃ κατακραυγάζοντες. Μὴ δυνάμενος
 ὁ Βιάρως νὰ παιδεύσῃ ὅλους τοὺς μεμφομένους τὰς
 πράξεις του καὶ τοὺς λόγους του ἠθέλησε νὰ ρίψῃ
 τὴν ὀργὴν του μόνον ἐπὶ τοὺς νεήλυδας καταδικάσας
 αὐτοὺς νὰ θεωρῶνται ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας τῆς Αἰγί-
 νης ὡς ἀλλοεθνεῖς· ἀλλ’ εἴτε ἐκ προθέσεως εἴτε
 ἀσκόπως συμπαρέλαβεν εἰς τὴν διαταγὴν του ὑπὸ τὴν
 κατηγορίαν τῆς ἀλλοεθνίας ὅλους τοὺς μὴ γεννη-
 θέντας ἐντὸς τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος ὁμογενεῖς (γ).
 Μυριάδες μὴ γεννηθέντων ἐν αὐτῇ ἔπαθαν καὶ συνη-
 γωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς λυτρώσεως τῆς κοινῆς πα-
 τρίδος, καὶ ὅλοι οὗτοι ἰσόνομοι καὶ ἰσότιμοι αὐ-
 τῶν δικαίῳ τῷ λόγῳ ἐλογίσθησαν, καὶ πολλοὶ εἰς
 τὰς πρώτας ἑδρας τοῦ κράτους ἐκάθησαν· ἡ ἀλλο-
 εθνία δὲ αὐτῶν κατὰ τὴν ρηθεῖσαν διαταγὴν τόσον
 ἠρέθισεν, ὥστε ὁ διοικητὴς ἠναγκάσθη εἰς θερα-

πείαν τοῦ κακοῦ νὰ τροπολογήσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν διαταγὴν καὶ νὰ κηρύξῃ ὅτι “ μὴ αὐτόχθονες ὁμογενεῖς τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἐνοοῦντο ὅσοι μὴ γεννηθέντες ἐν αὐτῇ ἔζων εἰσέτι ὑπὸ ξένην ἐξουσίαν, ὅσοι ἐξ αὐτῶν δὲν ἦλθαν εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰμὴ πρὸ ὀλίγου καὶ δι' ἰδιά των συμφέροντα καὶ ὑποθέσεις, καὶ ὅσοι δὲν ἔπαθαν ἢ καὶ δὲν συνηγωνίσθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων τὸν ἱερὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα.”

Ἐνεργῶν ὁ ἑκτακτος ἐπίτροπος ὡς αὐτοκέφαλος δυνάστης τοῦ τμήματός του ἐξώκειλε καὶ εἰς ἄλλα. Κατήργησε τοὺς δημογέροντας οὓς εὔρε, καὶ διώρισε νέους· ἀλλὰ ἔπαυσε καὶ αὐτοὺς μετ' ὀλίγον μὴ ζητήσας καὶ προηγουμένως τὴν ἄδειαν τοῦ κυβερνήτου καὶ ἐκάλεσε τοὺς δημότας εἰς ἐκλογὴν ἄλλων. Φοβούμενος δέ, ὡς ἔλεγε, τὰς ἀντενεργείας τῶν ἀποβληθέντων ἡδρε προφυλακτικὸν τρόπον τὴν φυλάκισιν αὐτῶν διαρκούσης τῆς νέας ἐκλογῆς· συστήσας δὲ τὰς δημογεροντίας ἐντὸς τοῦ τμήματός του ἔδωκεν εἰς ὃν ἀνέθεσε τὰ τοῦ εἰρηνοδίκου δημογέροντα καὶ ἓνα ἐμπειρότερον ἐκείνου ὡς συνειρηνοδίκην διὰ τὴν περὶ τὰ δικαστικὰ ἀνικανότητα τῶν δημογερόντων. Παρὰ τὴν διάταξιν ἦτον ἡ προσθήκη αὕτη καὶ εἰς οὐδὲν ἄλλο τμήμα εἰσῆχθη· ἀλλ' ὁ Βιάρος ἀκράτητος εἰς τὰς πολιτικὰς παρεκτροπὰς του ἐξέτεινε κατ' ὀλίγον τόσῳ τὰς δυνάμεις τοῦ προσθέτου τούτου εἰρηνοδίκου, ὥστε ἐτόλμησε νὰ συστήσῃ αὐτεξουσίως ἐν Αἰγίνῃ δικαστήριον καὶ νὰ ἐνθρονίσῃ ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου του ἓνα καὶ μόνον δικαστήν, τὸν πρόσθετον τοῦτον εἰρηνοδίκην. Ὁ δικαστὴς οὗτος ἐδέχετο ὅσας πολιτικὰς καὶ ἐγκληματικὰς ἀγωγὰς τῷ συνίστα ὁ ἑκτακτος ἐπίτροπος καὶ τὰς ἐδίκαζεν ἔχων ὁδηγὸν τὰς περὶ δικαστηρίων γενικὰς διατάξεις· ἐπεκτείνων δὲ τὴν δυνάμιν του καὶ ἐπ' αὐτὰς τὰς πρὸ τῆς ἐπανάστασεως διαφορὰς ἐφυλάκισε τὸν Ἰωάννην Φίλω-

νος, ἓνα τῶν ἀρχόντων τῆς Λεβαδείας, ὡς μὴ θελήσαντα κατὰ τὴν ἀπόφασίν του ν' ἀποτίσῃ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Πορφυρίῳ παλαιόν τι χρέος. Ὅ,τι ἐνηργεῖτο παρὰ τοῦ ἐν Αἰγίνῃ δικαστηρίου, ἐνηργεῖτο ἐπίσης καὶ παρὰ δικαστηρίων τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος συστηθέντων ἀλλαχοῦ τοῦ τμήματός του. Τὸ δικαστήριον τῆς Αἰγίνης ἐνεργοῦν ὑπὸ τοιοῦτον συστητήν, ὁδηγὸν καὶ προστάτην δὲν ἐσυστάλη νὰ ζητήσῃ δι' ἐπισήμου ἐγγράφου του πληροφορίας τινὰς καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ φροντιστηρίου θεωρουμένου ὡς ὑπουργείου τοῦ πολέμου. Ἦγνόει τὸ φροντιστήριον, ἂν καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ ἦσαν μέλη τοῦ πανελληνίου, καθὼς ἡγνόει καὶ πᾶσα ἄλλη Ἀρχὴ τὰ περὶ ὑπάρξεως τοιούτου δικαστηρίου, καὶ ἐζήτησε τὴν γνώμην τοῦ γραμματέως τῆς ἐπικρατείας περὶ τοῦ πρακτέου· καὶ ἐπειδὴ τὸ δικαστήριον τοῦτο δὲν ἐσυστήθη κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως, ἠρώτησεν ὁ γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας περὶ αὐτοῦ τὸν ἑκτακτον ἐπίτροπον, ὅστις ὠμολόγησεν, ὅτι τὸ ἐσύστησεν αὐτὸς ἐν ἀγνοίᾳ τῆς κυβερνήσεως εἰς δοκιμήν, ὅτι δὲν εἰδοποίησε περὶ τούτου τὴν κυβέρνησιν μέχρι τοῦδε ἵνα δοκιμάσῃ ἂν εὐδοκίμει, καὶ ὅτι γενομένης ἤδη τῆς δοκιμῆς τόσον ἐθεώρει ὠφέλιμον τὴν ὑπαρξιν τοιούτων δικαστηρίων, ὥστε ἐπρότεινε νὰ διατάξῃ ἡ κυβέρνησις καὶ τοὺς ἄλλους ἐκτάκτους ἐπιτρόπους νὰ πράξωσι τὸ αὐτὸ εἰς παρηγορίαν τοῦ λαοῦ. Καὶ ἄλλο δεινὸν ἐπραξεν ὁ ἑκτακτος οὗτος ἐπίτροπος. Διέταξε καὶ ἐτυπώθησαν ἄδειαι ἐξαμηνιαίας διαμονῆς ἵνα δίδωνται παρὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν τελούντος διοικητοῦ τῆς Αἰγίνης τοῖς ἄλλοθεν τοῦ κράτους εἰς τὴν νῆσον ἐρχομένοις ἐπιθέσας αὐθαιρέτως ὀκτὼ γροσίων φόρον· ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν τυπωμένων ἀδειῶν ὁ μέχρι τοῦδε λεγόμενος πολίτης Ἑλλήν ἐλέγετο ὑπήκοος. Τὸ κοινὸν ἀναγνοῦν κατὰ πρώτην φορὰν τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην καὶ ὑπολαβὸν ὅτι ὁ κυβερνήτης ἐσκόπευε νὰ

δεσπόση, ἐθορυβήθη, καὶ ἡ ἐνεργοῦσα ἐπὶ τῆς ἀπου-
σίας τοῦ κυβερνήτου Ἀρχὴ ἔσπευσε νὰ σβέσῃ τὸ
καινοφανὲς τοῦτο χαρακτηριστικὸν τοῦ Ἑλλήνος.
Τοιαῦται πράξεις διέχυσαν εἰς ὅλας τὰς κλάσεις τῶν
πολιτῶν τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

1828.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΣΤ.

Πλοῦς τοῦ κυβερνήτου μέχρι τῶν παραλίων τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος.—Λειποταξία τῶν ἐν Κορώνῃ Ἀλβανῶν.—Σύγκρουσις αὐτῶν καὶ τῶν Ἀράβων.—Συμβιβασμὸς εἰς ἀσφαλῆ ἔξοδον τῶν Ἀλβανῶν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου.—Ἀλληλομαχία αὐτῶν καὶ τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Ῥίου καὶ φόνος τοῦ Δελή-Ἀχμέτπασα.—Ἐπανοδος τοῦ κυβερνήτου εἰς Αἴγιναν.—Νέαι δυσαρέσκειαι.

ΑΠΟΠΛΕΥΣΑΣ τοῦ Πόρου ὁ κυβερνήτης τὴν 15 ἰουνίου ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ δικρότου ἀφίχθη τὴν 16 εἰς Ναύπλιον καὶ τὴν 18 εἰς Μονεμβασίαν, καθ' ἣν ἀπεχωρίσθη τῆς συνοδίας του τὸ γαλλικὸν δίκροτον ὁ Σκηπίων· ἀποβὰς δὲ τὴν ἐπαύριον ἠλλαξε τὴν φρουρὰν ἐγκαταστήσας φρούραρχον τὸν τοσάκισ καὶ τοσοῦτον κατὰ θάλασσαν δοξασθέντα Κανάρην· τὴν δὲ 23 ἔφθασεν ἔξωθεν τῆς Μεθώνης, ὅπου ἀπήντησε τοὺς ναυάρχους Γάλλον καὶ Ῥώσσον καὶ τὸν μοίραρχον Ἀγγλον.

Ἡ καταστροφὴ τῶν μερῶν τῆς Πελοποννήσου ἐφ' ᾧν ἐξετείνετο ἡ δύναμις τοῦ Ἰβραήμη, καὶ ἡ ἀπαγωγὴ τῶν αἰχμαλώτων εἰς Αἴγυπτον, τὴν γῆν τῆς δουλείας, μηδενὸς ἐναντιουμένου, διήγειραν κατ' αὐτοῦ τὴν ἀγανάκτησιν τῆς Εὐρώπης, καὶ πολλὴν κατακραυγὴν κατὰ τῶν ναυάρχων τῆς συμμαχίας ὥς μὴ

ἐμποδισάντων τὴν ἀποπομπὴν τῶν αἰχμαλώτων. Πολὺς λόγος ἐγένετο κατ' αὐτῶν περὶ τούτου ἐν ταῖς βουλαῖς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας· τοὺς ἐμέμφθη καὶ αὐτὸ τὸ συμβούλιον τῆς συμμαχίας καὶ τοὺς διέταξε νὰ ἐρευνῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς πρὸς ἀπελευθέρωσιν ὅλα τὰ ἀποπλέοντα τῆς Πελοποννήσου πλοῖα, καὶ νὰ φροντίσωσι τὴν ἀπόλυσιν καὶ αὐτῶν τῶν εἰς Αἴγυπτον ἀποσταλέντων αἰχμαλώτων. Τοὺς διέταξε δὲ νὰ πειθαναγκάσωσι τὸν Ἰβραήμην ἵνα παύσῃ τὸν ἐπὶ ματαίῳ καταστρεπτικὸν πόλεμον καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἴδια. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐπεσκεύεθησαν τὴν 24 ἰουνίου τὸν Ἰβραήμην οἱ τρεῖς ἀρχηγοὶ τῶν συμμαχικῶν στόλων. Ὁ πασᾶς ὑπέλαβεν ὅτι εἰς τῶν συνακολουθησάντων τοὺς ναυάρχους κατὰ τὴν συνδιάλεξιν ἦτον ὁ κυβερνήτης καὶ ἐταράχθη· ἀλλ' ἡσύχασε μετ' ὀλίγον παρατηρήσας ἐπὶ τῇ προτάσει τινός, ὅτι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ μεσαίου καταρτίου τῆς ῥωσικῆς ναυαρχίδος ἐκυμάτιζεν ἡ ἑλληνικὴ σημαία εἰς τιμὴν τοῦ κυβερνήτου ἐν αὐτῇ εὕρισκομένου. Ἐπείνων, ἐταλαιπωροῦντο καὶ ἐγόγγυζαν οἱ Αἰγύπτιοι ἐξ αἰτίας τοῦ ἐπικρατοῦντος αὐστηροῦ θαλασσίου ἀποκλεισμοῦ· τινὲς μάλιστα τῶν γνωστοτέρων βουλὴν ἔβαλαν νὰ φύγωσι παρὰ γνώμην τοῦ ἀρχηγοῦ· καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς ἐφαίνετο ἐπιθυμῶν ἐνδομύχως τὴν εἰς τὰ ἴδια ἐπάνοδον, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τῇ προτάσει τῶν ναυάρχων ἀπήτησε μόνον νὰ ἐπιβιβάσῃ τὸν στρατόν του ἐπὶ πλοίοις ὑπὸ τουρκικὴν σημαίαν· ἀλλὰ τοιαῦτα πλοῖα δὲν ἦσαν πρόχειρα· ὑπεσχέθη δὲ νὰ ἀπολύσῃ τοὺς παρ' αὐτῷ αἰχμαλώτους ἀποποιηθεὶς νὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς εἰς Αἴγυπτον ἀποσταλέντας.

Ἐκτὸς τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος δυσκολιῶν καὶ στενοχωριῶν τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰβραήμη ἔπασχε καὶ ἄλλα κακά.

Πρὸ τινος καιροῦ οἱ τὸ φρούριον τῆς Κορώνης

φυλάττοντες Ἄλβανοι ἀντιφερόμενοι πρὸς τὸν Ἰβραήμην ὀφείλοντα αὐτοῖς πολλὰ μηνιαῖα κατήντησαν εἰς φανεράν ἀνταρσίαν· περὶ δὲ τὰ τέλη μαΐου κορυφωθέντος τοῦ κακοῦ διεμοίρασαν τὰς ἐν τῷ φρουρίῳ τροφάς καὶ τὴν 2 ἰουνίου τὸ ἐγκατέλειψαν περὶ 2500 ἐπὶ σκοπῷ νὰ διαβῶσιν εἰς Ῥίον, νὰ παραλάβωσι τοὺς ἐκεῖ ὁμογενεῖς των καὶ νὰ συναπέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των· ἀλλὰ φθάσαντες εἰς τὰ στενὰ τοῦ Κλειδίου ἀπήντησαν ἱκανὸν πεζικὸν καὶ ἰππικὸν τοῦ Ἰβραήμη ἐρχόμενον πρὸς τὰ φρούρια καὶ ἤρχισαν ἐμφύλιον πόλεμον, καθ' ὃν ἔπεσαν ἱκανοί. Οἱ Ἄλβανοι θέλοντες διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην νὰ ἐξέλθωσι διὰ τοῦ ἰσθμοῦ ἐζήτησαν τὰ πιστὰ παρὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ἑλλήνων. Τοῦτο μαθὼν ὁ κυβερνήτης καθ' ὃν καιρὸν εὕρισκετο ἔξωθεν τῆς Μεθώνης ἔστειλεν ὡς ἑκτακτον ἐπίτροπόν του καὶ πληρεξούσιον τὸν συμπλέοντα νεώτερον ἀδελφόν του Αὐγουστίνον μεταβάντα ἐκ Κορυφῶν εἰς Ἑλλάδα ἀρχομένου τοῦ ἰουνίου, ἐπὶ σκοπῷ νὰ συμβιβάσῃ τὰ περὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἐξόδου των καὶ νὰ τοὺς συνοδεύσῃ πέραν τοῦ ἰσθμοῦ. Τόσον δ' ἐμάνησαν οἱ Ἄλβανοι προσβληθέντες κατὰ τὰ στενὰ τοῦ Κλειδίου ὥστε ἐζήτησαν τὴν συμμαχίαν τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ὁ Ἰβραήμης δὲν ἐπολέμει πλέον τοὺς Ἑλληνας, καὶ οἱ Ἑλληνες δὲν ἠθέλησαν οὐδ' αὐτοὶ νὰ τὸν πολεμήσωσιν. Πεσούσης τῆς προτάσεως ταύτης ἐζήτησαν οἱ Ἄλβανοι ἀσφάλειαν ζωῆς καὶ τιμῆς ἐπὶ τῆς ἐντὸς τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας πορείας των. Οἱ Ἑλληνες ἐδέχθησαν τὴν αἴτησίν των, ἀλλ' ἀπήντησαν ν' ἀπολύσωσι τοὺς παρ' αὐτοῖς αἰχμαλώτους. Οἱ Ἄλβανοι ἔστερξαν, καὶ οὕτως ἀπελευθερώθησαν 160 χριστιανοί· συνοδευόμενοι δὲ ἐπὶ τῆς πορείας των ὑπὸ τοῦ Αὐγουστίνου, τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ ἄλλων ὀπλαρχηγῶν ἔφθασαν ἀσφαλῶς εἰς Κόρινθον, ὅπου μαθόντες ὅτι κατὰ τὰ Μέγαρα ἐστρατοπέδευαν χιλι-

άδες Ἑλλήνων, ἐφοβήθησαν νὰ πέσωσιν ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ ἐπαλινδρόμησαν πρὸς τὸ Ῥίον ὅπου ἦσαν ἄλλοι ὁμόφυλοὶ των· ἀλλ' ὁ ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς ἐκείνης Δελῆ-Ἀχμέτπασας δὲν ἠθέλησε νὰ τοὺς δεχθῇ ἔνδον τοῦ φρουρίου καὶ τοὺς ἠνάγκασε ν' αὐλισθῶσιν ἔξω. Ἐν τοσούτῳ πλοῖα εἰς διάβασιν δὲν ἤσαν, καὶ φήμη διεδόθη ὅτι ὁ Ἰβραήμης ἐκδίκησιν πνέων ἐπήρχετο πανστρατιᾷ. Ἐταράττοντο ἀκούοντες ταῦτα οἱ ἔξω Ἀλβανοί, καὶ συνεταράττοντο καὶ οἱ ἔνδον διὰ τὸν κίνδυνον τῶν ὁμοφύλων των. Ὁ δὲ Δελῆ-Ἀχμέτπασας θέλων νὰ καθησυχάσῃ τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ ἐξῆλθε νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τῶν ἔξω βαρείας δὲ λογοτριβῆς ἐπὶ τῆς συνεντεύξεως γενομένης ὀργισθεὶς ἐφόνευσεν ἓνα τῶν Ἀλβανῶν τὸν αὐθαδέστερον· ἐξήφθη τότε διὰ μιᾶς ἀλληλομαχία, ὃ πασᾶς ἐφονεύθη, οἱ ἔξωθεν Ἀλβανοὶ ὥρμησαν καὶ ἐκυρίευσαν τὸ φρούριον θελόντων καὶ τῶν ἔσω Ἀλβανῶν, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπέρασαν ἀντικρὺ καὶ διεσώθησαν εἰς τὰ ἴδια.

Ὁ δὲ κυβερνήτης ἀκολουθῶν τὸν πλοῦν τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ δικρότου καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς ῥωσικῆς φρεγάτας Ἑλένης, καὶ τῆς ῥωσικῆς ναυαρχίδος Ἀζόφου ἣν συνήντησεν ἔξω τῆς Μεθώνης, διελέχθη ἐν Ζακύνθῳ μετὰ τοῦ Κοδριγκτῶνος, ὅστις ἐκράτησε τὸ δίκροτον καὶ ἠναγκάσθη ὁ κυβερνήτης νὰ μεταβιβασθῇ ἐπὶ τῆς ῥωσικῆς ναυαρχίδος. Ἐκτοτε οὔτε ἀγγλικόν οὔτε γαλλικόν πλοῖον ἐτέθη ὑπὸ τὴν διαταγὴν του· ἡ φανερά αὕτη ἀπομάκρυνσις Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἐκ συμφώνου ἐθεωρήθη δικαίως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς δείγμα δυσμενοῦς πρὸς τὸν κυβερνήτην πολιτικῆς αὐτῶν.

Φθάσας δὲ ὁ κυβερνήτης εἰς Μύτικα ἐπεσκέφθη τὸ κατὰ τὴν Κανδύλαν ὑπὸ τὸν Τσώρτσην στρατόπεδον καὶ μετὰ τετραήμερον ἐκεῖ διατριβὴν ἀνεχώρησεν· ἀφ' οὗ δὲ ἐπεσκέφθη τὸν Κάλαμον ὅπου

ἀφῆκε χρήματα εἰς περίθαλψιν τῶν ἐκεῖ δυστυχῶν προσφύγων, καὶ ἔπειτα τὸ Δραγαμέστον ἠκολούθησε τὸν πλοῦν του καὶ ἀπέβη τὴν 8 ἰουλίου εἰς Ἀρμυρόν· ἐκεῖθεν διελθὼν τὸ Νησίον, τὴν Μικρομάνην, τὴν Φρουζάλαν, τὸ Λεοντάρι τὴν Τριπολιτσὰν κατήντησε τὴν 13 εἰς τοὺς ἀπέναντι τοῦ Ναυπλίου Μύλους, καὶ ἐπιβὰς ἐπὶ τῆς Ἑλένης, ἣτις κατέπλευσεν ἐκεῖ εἰς παραλαβὴν του, καὶ διατρίψας δύο ἡμέρας ἔμπροσθεν τοῦ Ναυπλίου ἐπὶ τοῦ πλοίου λόγῳ τῆς ἐπικρατούσης καθάρσεως κατέπλευσεν εἰς Μέγαρα τὴν 16 πρὸς ἔντευξιν τοῦ Ὑψηλάντου, καὶ τὴν ἐπαύριον κατευωδῶθη εἰς Πόρον ὅπου ἐνησχολήθη κυρίως εἰς σχέδιον τακτικῆς ἀνεγέρσεως τῆς Τριπολιτσᾶς ἀποστείλας ἐκεῖ μηχανικόν, καὶ εἰς σύστασιν ἐν Ναυπλίῳ πολεμικοῦ σχολείου, τοῦ τῶν Εὐελπίδων, πρὸς ἀνατροφὴν τέκνων ἀγαθῶν γονέων· τὴν δὲ 26 ἰουλίου κατέπλευσεν εἰς Αἴγιναν.

Καὶ πρὸ τῆς ἀποδημίας του τὸ κοινὸν δὲν εἶχε πλέον τὴν αὐτὴν εὐνοϊκὴν διάθεσιν πρὸς αὐτόν· ἀλλ' ἡ πολυήμερος ἀπουσία του, ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐπολιτεύθη κατὰ τὴν διάρκειάν της ὁ παντοδύναμος ἀδελφός του Βιάρος, καὶ τὰ ἐν Αἰγίνῃ παρεμπεσόντα, ὡς ἀνωτέρω, περιστατικὰ ἐκορύφωσαν τὰ κακά, ὥστε ἄλλως ἀφῆκεν ὁ κυβερνήτης τοὺς Ἑλληνας τῆς πρωτευούσης, καὶ ἄλλως τοὺς ἡῆρε. Συνέβη δὲ καὶ τὸ ἐξῆς κινήσαν καὶ παρ' αὐταῖς ταῖς ξέναις Αὐλαῖς ὑπονοίας ὑπερφιλαρχικῶν σκοπῶν.

Περιεφέρετο ἐν Αἰγίνῃ ἐπὶ τῆς ἀπουσίας του καὶ ὑπεγράφετο μυστικῶ τῷ τρόπῳ ἔγγραφον, δι' οὗ ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἀπονέμων τὴν εὐγνωμοσύνην του εἰς τὸν κυβερνήτην περὶ ὧν ἀπῆλause καλῶν, καὶ πεποιθὼς ἐπὶ τὴν πατρικὴν κηδεμονίαν του ἀπέθετεν εἰς χεῖράς του τὴν μέλλουσαν τύχην του. Παρόμοια ἔγγραφα διεδόθησαν εἰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου χάριν ὑπογραφῆς. Οἱ ἄνθρωποι βλέ-

ποντες ὅτι περιέφεραν τὰ ἔγγραφα ταῦτα οἱ εὖνοι τῆς κυβερνήσεως, δὲν ἀμφίβαλλαν ὅτι ἐνήργουν κατὰ θέλησιν ἀνωτέραν, καὶ διὰ τοῦτο ηὔξαναν αἱ περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἐγγράφου τούτου ὑποψίαι καὶ φόβοι· ἢ περὶ τῆς ὑπογραφῆς δὲ αὐτοῦ ἐνέργεια δὲν ἔπαυσεν οὐδ' ἀφ' οὗ ἐπανῆλθεν ὁ κυβερνήτης· περιέφερε δὲ τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἰς ὑπογραφὴν κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Πελοπόννησον ὁ υἱὸς τοῦ Πετρόμπεη ὁ Γεωργάκης. Ἐπειδὴ δὲ ἐπῆλθε μεγάλη κατακραυγὴ, ὁ κυβερνήτης δέον ἔκρινε νὰ δείξῃ, ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ ἐγένετο τὸ ἔγγραφον καὶ ὅτι ἀπηρέσκετο, καὶ ἐπέπληξε αὐστηρῶς καὶ ἐγγράφως διὰ τοῦ Πετρόμπεη τὸν υἱόν του· ἀλλ' ὁ νέος οὗτος αἰσθανόμενος τὴν ἀνάγκην καὶ τὸν κυβερνήτην νὰ καθησυχάσῃ καὶ πρὸς τὸ κοινὸν μεμφόμενον αὐτὸν ν' ἀπολογηθῇ ἔγραψε πρὸς τὸν κυβερνήτην ἐπιστολὴν, ἐξ ἧς κατεδεικνύετο ἡ ἐνοχὴ τοῦ Βιάρου, ἂν ὅχι καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του (α).

Μὴ εὐρὼν δὲ ὁ κυβερνήτης, ὡς εἴρηται, ταύτην τὴν φορὰν παρὰ τῷ λαῷ τὴν ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν ἦν ἄλλοτε ἐπανερχόμενος ἠῦρισκεν, ἀντὶ νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ ἐσφαλμένα καὶ παρηγορήσῃ τοὺς παθόντας καὶ ἐξυβρισθέντας ἐσκληρύνθη. Τὸ πανελλήνιον ἔσπευσεν νὰ ὑπάγῃ αὐθημερὸν εἰς χαιρετισμόν του· δὲν τὸ ἐδέχθη κατ' εἰσήγησιν τοῦ ἀδελφοῦ του Βιάρου· τὸ ἐδέχθη τὴν ἐπιούσαν, ἀλλ' ἡ ὑποδοχὴ τοῦ ἦτο βαρυντέρα τῆς ἀποβολῆς. “Οὐδεὶς, εἶπε, κάμνει τό χρέος του· στρατόπεδα, ναυτικόν, πολιτικά· Ἀρχαί, ὅλοι ἐξηχρεώθησαν, δὲν εὐρίσκω συνδρομήν, μόνος ἐγὼ τί ἡμπορῶ νὰ κάμω; ὁ Θεὸς μ' ἔδωκε νοῦν, ἀλλὰ δὲν μ' ἔδωκε καὶ δύναμιν νὰ πλάττω ἀνθρώπους.” Τοιούτους λόγους ἤκουσε τὸ πανελλήνιον καὶ ἐξῆλθε φρυνάττον· ἐξαιρουμένων δὲ τῶν ἀδελφῶν του, τοῦ Γιαννετᾶ καὶ τινων ἄλλων ἀφοσιωμένων, ὅλοι ὅσοι ὑπῆγαν νὰ τῷ προσφέρωσι τὸ σέβας των τοιαῦτα ἤκουσαν. Ἐκτὸς

δὲ τῆς ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ἐπιτροπῆς, ἧς ὁ μὲν πρόεδρος Κουντουριώτης ἀντιπολιτευόμενος ἐμόναζεν ἐν Ὑδρᾷ, τὰ δὲ λοιπὰ μέλη ὡς ἀφοσιωμένα ἦσαν εὐνοούμενα, ὅλαι αἱ ἐν Αἰγίνῃ ὑψηλαὶ ὑπηρεσίαι ἔχασαν τὴν ἐμπιστοσύνην του. Δικαίως ἔχασε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἔθνους ἡ ἐπὶ ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς συστηθεῖσα ἀντὶ θαλασσίου δικαστηρίου ἐπιτροπὴ διὰ τὰς ἀνοσίας πράξεις της, καὶ εἰς ἀνόρθωσιν τῆς δικαστικῆς ὑπολήψεως ὁ κυβερνήτης ἀντικατέστησε δικαστὰς τὸν Χριστόδουλον Κλονάρην, τὸν Γρηγόριον Σοῦτσον καὶ τὸν Ἐδουάρδον Μάσσωνα, καὶ πλήρης δικαίας πεποιθήσεως εἰς τὰ φῶτα καὶ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν ἐπεκύρυνε τὰς ἀποφάσεις των σχεδὸν ἀνεξετάστως· ἀλλ' ὁ Βιάρος τὸν ἔπεισε νὰ δυσπιστῇ εἰς τὸ ἐξῆς καὶ νὰ μὴ τὰς ἐπικυρόνῃ ὡς ἄλλοτε. Δυσανεστηθέντες οἱ φιλότιμοι καὶ εὐσυνειδήτοι δικασταὶ ἐπὶ τῇ δυσπιστίᾳ ταύτῃ παρητήθησαν, καὶ ἐκ τούτου ἔπαθεν ἡ ὑπόληψις καὶ τοῦ κυβερνήτου καὶ τῆς ὑπηρεσίας, καὶ ἠῤῥξησεν ὁ γογγυσμὸς τοῦ κοινοῦ. Μόνος ὁ Μάσσων ἀνεκάλεσε τὴν παραίτησίν του (β).

Προϊστάμενοι τοῦ φροντιστηρίου ἦσαν ὁ Μαυροκορδάτος ἐπὶ τῶν ναυτικῶν, ὁ Μεταξᾶς ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν καὶ ὁ Ζωγράφος ἐπὶ τῶν τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων, ἀλλ' οὐδεὶς ἀπελάμβανε τὴν εὐνοίαν τοῦ κυβερνήτου. Ἐφόρους τῶν πράξεων τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἠθέλεν ὁ κυβερνήτης νὰ ἐγκαταστήσῃ τὰ εὐνοούμενα δύο μέλη ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν. Ὑπῆγαν οἱ ἐπὶ τοῦ φροντιστηρίου πρὸς αὐτὸν εἰς διόρθωσιν τοῦ ἀτόπου τούτου καὶ ἱκανοποίησιν τῆς φιλοτιμίας των· ἀλλ' ὁ κυβερνήτης οὔτε κἂν τοὺς ἐδέχθη. Ἐπὶ τῇ ἐξυβρίσει ταύτῃ παρητήθησαν ὁ Ζωγράφος καὶ ὁ Μαυροκορδάτος ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου· Ψιθυρισμοὶ ἐγένοντο καὶ περὶ ἄλλων παραιτήσεων· ἡ κυβέρνησις ἐκινδύνευε νὰ στερηθῇ ὅλων τῶν

ἀξιοτέρων ὑπαλλήλων. Ὁ κυβερνήτης ἡσθάνθη τὴν βλάβην ταύτην καὶ τὸν κίνδυνον, καὶ πάντα τρόπον μετεχειρίσθη εἰς καταπράυνσιν τοῦ Μαυροκορδάτου, διότι ὅποια καὶ ἂν ἦτον ἢ πρὸς αὐτὸν διάθεσις του, ὡμολόγει τὴν ἰκανότητα καὶ φιλοπονίαν του. Ὁ Μαυροκορδάτος ἀνέλαβε τὰ ἔργα του ἀφ' οὗ διετέθησαν τὰ τῆς ὑπηρεσίας καθ' ὃν τρόπον δὲν ἔπασχεν ἡ φιλοτιμία του· ἀλλὰ καὶ ἡ διόρθωσις αὕτη οὐδαμῶς ἐθεράπευσε τὸ κακόν, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιπολιτεύσεως καθ' ἡμέραν ἐκρατύνετο.

1828.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΖ.

Ἐκστρατεία τῶν Γάλλων εἰς Ἑλλάδα.—Συνθήκη Κοδριγκτώ-
νος καὶ Μεχμέτ-Ἀλή καὶ ἀπόδοσις τῶν αἰχμαλώτων.—
Ἐπάνοδος εἰς Ἀλεξάνδρειαν τοῦ Ἰβραήμη καὶ ὅλων τῶν ἐν
Πελοποννήσῳ αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων.—Ἐλευσις τῶν
τριῶν πρέσβεων εἰς Πόρον.—Τὰ μεταξὺ τῶν συμμάχων
καὶ κοινοποιήσεις αὐτῶν πρὸς τὸν σουλτάνον.—Πρωτόκολλον
τῆς 4 νοεμβρίου.

ΕΚΡΑΓΕΝΤΟΣ τοῦ τουρκοῤῥώσσικου πολέμου ἡ
Γαλλία θεωροῦσα ὅτι ἀνένδοτος ἦτον ἡ Πύλη ὡς
πρὸς τὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι ὁ θαλάσσιος ἀπο-
κλεισμός ἱκανὸς δὲν ἦτο ν' ἀναγκάσῃ τοὺς Αἰγυ-
πτίους ν' ἀναχωρήσωσιν ἐκ Πελοποννήσου συνέλαβε
τὴν ιδέα ἀποστολῆς ἀγγλογαλλικῶν στρατευμάτων
πρὸς ἔξωσιν τῶν Αἰγυπτίων. Ἀντέτεινεν ἐν πρώ-
τοις ἡ Ἀγγλία ἐπὶ λόγῳ ὅτι τοιαύτη ἀποστολὴ ἦτο
πολέμιον ἔργον πρὸς τὴν Πύλην καὶ ἀντέβαινεν εἰς
τὸ γράμμα καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς εἰρηνικῆς συνθήκης·
ἀλλ' ἐπιμενούσης τῆς Γαλλίας συγκατετέθη· μόνη δὲ
ἡ Γαλλία ἀνεδέχθη τὴν ἀποστολὴν ἐν ὀνόματι τῆς
συμμαχίας, καὶ τὴν 7 ἰουλίου ὑπεγράφη πρωτόκολ-
λον κανονίζον τὰ περαιτέρω καὶ συνυπεγράφη καὶ
ἐπίσημος περὶ τούτου ἀγγελία πρὸς τὴν Πύλην.
Πρώτιστον δὲ σκοπὸν ἔχουσα ἡ ἐκστρατεία αὕτη τὴν

ἀποπομπὴν τῶν Αἰγυπτίων εἶχε καὶ δευτερεύοντα, τὴν ἀντιστάθμισιν τῶν παραδουναβίων δυνάμεων τῆς Ῥωσσίας, καὶ τὴν οὐδετέρωσιν τῆς ἔνεκα τοῦ πολέμου ἐνδεχομένης ἐν Ἑλλάδι ἐπιρροῆς τῆς.

Ἐν τούτοις συνήχθη γαλλικὸν στράτευμα ἐν Τουλώνῃ δεκατριῶν περίπου χιλιάδων διαιρεθὲν εἰς τρεῖς μοῖρας ὑπὸ τρεῖς ὑποστρατήγους Τ. Σεβαστιάνην, Χιγονέτον, καὶ Σνειδέρον ἀρχιστρατηγούντος τοῦ Μαιζώνος.

“Μέγα καὶ εὐγενὲς ἔργον,” εἶπεν ὁ ἀρχιστράτηγος πρὸς τοῦ στρατιώτας ἐπὶ τῷ ἀπόπλῳ, “σᾶς ἀναθέτει ὁ βασιλεὺς συναινούντων τῶν συμμάχων του. Στέλλεσθε ν’ ἀπαλλάξετε τῆς κακώσεως πολυένδοξον λαόν. Τὸ ἔργον τοῦτο τιμᾷ τὴν Γαλλίαν ἀποδεικνύον αὐτὴν ἀξίαν τῶν εὐφημιῶν ὅλων τῶν γενναιοφρόνων ἀνδρῶν, καὶ σᾶς ἀνοίγει στάδιον δόξης· ἡξεύρετε πῶς νὰ τὸ διανύσετε· ἐγγύησιν ἔχω τὸ φρόνημα καὶ τὴν ζέσιν ὑμῶν.

“Πρώτην φορὰν μετὰ τὸν γ’ αἰῶνα θὰ φανοῦν κατ’ αὐτὰς αἱ γαλλικαὶ σημαῖαι κατὰ τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος εἰς λύτρωσιν τῶν Ἑλλήνων. Στρατιῶται, νέαν λάμψιν περιμένει ὁ θρόνος καὶ ἡ πατρίς ἐκ τῶν θριάμβων ὑμῶν· ἐν ὁποιαδήποτε θέσει καὶ ἂν εὔρεθῆτε, μὴ λησμονήσετε πόσον προσφιλὴ σύμφεροντα ἐνεπιστεύθητε· στερήσεις καὶ κακουχίαι σᾶς περιμένουν· θὰ τὰς ὑποφέρετε γενναίως· οἱ ἀρχηγοὶ θὰ σᾶς δώσουν τὸ παράδειγμα.”

Καὶ αἱ μὲν ὑπὸ τὸν Σεβαστιάνην καὶ Χιγονέτον δύο μοῖραι ἀπέπλευσαν τὴν 5 καὶ 7 αὐγούστου καὶ κατευδῶθήσαν εἰς τὸ παρὰ τὴν Κορώνην Πεταλίδι τὴν 17, συγκατέπλευσε καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος· ἡ δὲ ὑπὸ τὸν Σνειδέρον ἀποπλεύσασα τὴν 20 καὶ πολλὰ παθοῦσα κατευδῶθη εἰς Πεταλίδι τὴν 4 Σεπτεμβρίου· παρηκολούθουν δὲ καὶ σοφοὶ χάριν ἐπιστημονικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐπεβιβάζοντο αἱ ὑπὸ τὸν Σε-
 βασιάνην καὶ Χιγονέτον μοῖραι, ὁ εἰς Ἀλεξάνδρειαν
 μεταβάς Κοδριγκτὼν ἐπειθανάγκασε τὸν Μεχμέτ-
 Ἀλὴν ἐπὶ ἀπειλῇ ἀποκλεισμοῦ τῶν παραλίῳν τῆς
 Αἰγύπτου νὰ συνυπογράψῃ τὴν 25 ἰουλίου συνθήκην
 ἐπὶ ἀμοιβαίᾳ ἀπολύσει τῶν ἐν Ἑλλάδι αἰχμαλώτων
 Ἑλλήνων ἢ Αἰγυπτίων ἐκτὸς τῶν θελόντων νὰ μεί-
 νωσι παρὰ τοῖς κυρίοις αὐτῶν, ἐπὶ ἐπιστροφῇ τῶν εἰς
 Αἴγυπτον προαποσταλέντων πρὸς τὸν Μεχμέτ-Ἀλὴν
 μετὰ τὴν μάχην τοῦ Νεοκάστρου, ἐπὶ ἐξαγορᾷ τῶν
 παρὰ τοῖς ιδιώταις συνδρομῇ τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ, ἐπὶ
 ἀποδόσει τοῦ πληρώματος αἰγυπτιακῆς τινος κορβέ-
 τας ἀλωθείσης ὑπὸ τῶν Ῥώσων ἔξωθεν τῆς Με-
 θώνης, ἐπὶ ἐπανόδῳ εἰς Αἴγυπτον τῶν ἐν Πελοποννή-
 σφ αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων, ἐπὶ ἀποστολῇ πλοίων
 παρὰ τῆς αἰγυπτιακῆς Ἀρχῆς εἰς μεταβίβασιν αὐ-
 τῶν ὑπὸ τὴν ἐπαγρύπνησιν Ἀγγλικῶν καὶ Γάλλι-
 κῶν, καὶ ἐπὶ διατηρήσει ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν
 τῶν φρουρίων Πατρῶν, Ῥίου, Χλουμουτσίου, Με-
 θώνης, Κορώνης καὶ Νεοκάστρου. Κατὰ τὴν συν-
 θήκην δὲ ταύτην παρέδωκεν ὁ Μεχμέτ-Ἀλῆς 172
 αἰχμαλώτους δουλεύοντας ἐν τοῖς ναυστάθμοις τῆς
 Ἀλεξανδρείας. Ἀλλὰ πρὶν ἐνεργηθῶσι τὰ τῆς συν-
 θήκης ὡς πρὸς τὴν κένωσιν τῆς Πελοποννήσου ἔφθα-
 σεν εἰς Ἑλλάδα τὸ γαλλικὸν στράτευμα. Ὁ Ἰβρα-
 ῆμης εἶχεν ἤδη δεχθῇ τὴν συνθήκην, ἀλλὰ παρενέβαλε
 δυσκολίας ὡς πρὸς τὴν ἀναχώρησίν του· ἐφαίνετο
 δὲ ὅτι δὲν ἐφοβεῖτο τοὺς Γάλλους νομίζων ὅτι ἡ ἐν
 Ἀλεξανδρείᾳ ὑπογραφείσα συνθήκη τὸν ἐπροφύλατ-
 τεν ἀπὸ πάσης βίας· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀπέπλευσεν ἡ
 μὲν πρώτη μοῖρα τοῦ στρατεύματός του τὴν 4 Σεπ-
 τεμβρίου, τὸ δὲ ὑπόλοιπον καὶ αὐτὸς τὴν 23· οἱ δύο
 δὲ ἀπόπλοι ἐγένοντο ὑπὸ τὴν ἐπαγρύπνησιν συμμα-
 χικῶν πλοίων ἕως εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἦσαν δὲ ὅλοι
 οἱ ἀποπλεύσαντες κατὰ μὲν τὸν Μαιζῶνα 21,000·

κατὰ δὲ ἄλλους 15,000, ἐξ ὧν πολλοὶ ἀσθενεῖς· οἱ δὲ κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐξ Αἰγύπτου ἐλθόντες ἐλογίζοντο 40,000. Τοιοῦτον τὸ τέλος τῆς εἰς Ἑλλάδα αἰγυπτιακῆς ἐκστρατείας.

Πολλάκις εἶδαμεν, ὅτι κατέβαλαν οἱ Ἕλληνες τοὺς μαχιμωτέρους στρατοὺς τοῦ σουλτάνου πολεμοῦντες ἄτακτοι πρὸς ἀτάκτους· ἀλλὰ τοιαύτη εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τῶν τακτικῶν, ὥστε οἱ καταβαλόντες τοὺς μαχιμωτέρους στρατοὺς τοῦ σουλτάνου Ἕλληνες κατεβλήθησαν ἐπὶ Ἰβραήμπασα ὑπὸ ἀγενῶν ἀλλὰ τακτικῶν Φελλάχων, καὶ δὲν ἀνηγέρθησαν εἰμὴ διὰ τῆς χειρὸς τῶν συμμάχων. Τὰ πράγματα ὁμως ἀπέδειξαν ὅτι οὐδεμιᾶς χρεῖαν θὰ εἶχεν ἡ Ἑλλὰς ξένης χειρός, ἂν ὁ πασᾶς τῆς Αἰγύπτου δὲν ἤρχετο εἰς ἀντίληψιν τοῦ κυριάρχου του διὰ τῆς τακτικῆς δυνάμεως ἱκανῆς βεβαίως νὰ καταστρέψῃ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ καὶ αὐτὸν τὸν κυριάρχην του.

Ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ Ἰβραήμη ἔμειναν τὰ φρούρια τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν κατὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὁ Κοδριγκτὼν ἔμαθε κατὰ πρῶτον παρὰ τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ, ὅτι οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις, καθ' ὃν καιρὸν ἐπρόβαλαν τὴν κένωσιν τῆς Πελοποννήσου, ἔστερξαν νὰ διαμείνωσι τὰ φρούρια ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Πύλης· δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ διότι δὲν ἐνέδιδεν ἄλλως ὁ Μεχμέτ-Ἀλῆς, ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ καὶ αὐτὸς τὸν ὅρον τοῦτον (α). ἄλλ' ἡ συμμαχία δὲν τὸν ἐθεώρησεν ὑποχρεωτικόν, διότι ἡ Πύλη οὔτε τὸν ἐδέχθη καθ' ὃν καιρὸν ἐπροβλήθη, οὔτε καὶ ἀφ' οὗ ἐγράφη ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν συνθήκῃ ἀπήτησε τὴν ἐκτέλεσίν του, διότι τότε ὥφειλε νὰ δεχθῇ καὶ ὅσα ἄλλα οἱ πρέσβεις τῇ ἐπρόβαλαν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸ πάντων τὴν μεσιτείαν τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν παῦσιν τοῦ πολέμου· διὰ τὰ αἷτια ταῦτα ὁ Μαιζὼν συναινούσης τῆς συμμαχίας

ἀπεφάσισε νὰ κενώσῃ τὰ φρούρια διὰ τῆς βίας, καὶ τὴν ἐπαύριον τοῦ ἀπόπλου τοῦ Ἰβραήμη, ὃ ἐστὶ τὴν 24 Σεπτεμβρίου, ἀπέστειλε στρατεύματα, τὰ μὲν ὑπὸ τὸν Δουρρίον τὰ δὲ ὑπὸ τὸν Χιγονέτον, εἰς κυρίευσιν τῶν φρουρίων τῆς Μεθώνης καὶ τοῦ Νεοκάστρου. “Οὐτε παραδιδόμεθα, οὔτε πολεμοῦμεν,” ἀπεκρίθησαν οἱ ἐν τῷ Νεοκάστρῳ. Τότε ἀνέβησαν οἱ περὶ τὸν Χιγονέτον τὰ τείχη καὶ ἐκυρίευσαν τὸ φρούριον ἀμαχητί. Τὰ αὐτὰ ἀπεκρίθησαν καὶ οἱ ἐν Μεθώνῃ τὴν ἐπαύριον. Ἀνέτρεψαν τότε οἱ περὶ τὸν Δουρρίον τὰς πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν πύλας τοῦ φρουρίου διὰ τῆς συμπράξεως τῶν πληρωμάτων δύο δικρότων τοῦ μὲν γαλλικοῦ, τοῦ δὲ ἀγγλικοῦ, καὶ ἐκυρίευσαν καὶ οὗτοι τὸ φρούριον ἀμαχητί. Μετὰ δὲ τὴν κυρίευσιν τῶν δύο τούτων φρουρίων ἐξεστράτευσαν αὐθημερὸν οἱ Γάλλοι ὑπὸ τὸν Σεβαστιάνην πρὸς τὴν Κορώνην· καὶ ἐπειδὴ οὐδ’ ἐκεῖνοι ὑπήκουσαν, ἐπεχείρησαν τὴν ἐπαύριον ν’ ἀναβῶσι τὰ τείχη. Οἱ Τούρκοι ρίπτοντες ἄνωθεν λίθους ἔβλαψαν τοὺς Γάλλους ἀναβαίνοντας καὶ τοὺς ἠνάγκασαν ἔχοντας διαταγὴν νὰ μὴ τουφεκίσωσι πρῶτοι ἂν δὲν ἐτουφεκίζοντο, νὰ καταβῶσι βεβλαμμένοι. Ἀλλὰ βεβαιωθέντες οἱ ἔγκλειστοι ὅτι παρεδόθη ἀμαχητί ἡ Μεθώνη ἤνοιξαν τὰς πύλας τοῦ φρουρίου τὴν ἐπαύριον. Ἀντίστασιν ἡῶραν κατ’ ἀρχὰς οἱ ὑπὸ τὸν Συνεϊδέρον ἀποβάντες κατὰ τὰ παράλια τῆς Ἀχαΐας εἰς ἕξωσιν τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις τῶν Πατρῶν καὶ τοῦ Ῥίου Τούρκων. Ἀλλ’ ἀφ’ οὗ ἐπλησίασαν ἐντὸς βολῆς κανονίου, ὑπέγραψαν τὴν 7 ὀκτωβρίου τὴν παράδοσιν τῶν δύο αὐτῶν φρουρίων ὁ φρουράρχος αὐτῶν Χατζῆ Ἀβδουλᾶς καὶ οἱ λοιποὶ· καθ’ ἣν ὁμως ἡμέραν ἐπρόκειτο ἡ παράδοσις των, οἱ ἐν τῷ Ῥίῳ ἀπέρριψαν τὴν συνθήκην παρὰ γνώμην τοῦ φρουράρχου καὶ ἤρχισαν ἐκ νέου πρῶτοι πόλεμον· ἀλλὰ μετὰ τινὰς ἡμέρας πολεμούμενοι καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσ-

σης, ἐλθόντων καὶ ἄλλων στρατευμάτων ὑπὸ τὸν Χιγονέτον, καὶ ἄλλων πολεμικῶν πλοίων καὶ αὐτοῦ τοῦ Μαιζῶνος, καὶ φοβηθέντες τὴν ἐτοιμαζομένην ἔφοδον παρεδόθησαν τὴν 18 ὁκτωβρίου· 25 Γάλλοι ἐσκοτώθησαν καὶ ἐπληγώθησαν ἐπὶ τῆς πολιορκίας ταύτης· 2800 ἦσαν ὅλοι οἱ ἐντὸς τῶν πεσόντων φρουρίων· ἀπεστάλησαν δὲ ὅλοι ἀσφαλῶς εἰς τὰ ἴδια, καὶ ὑψώθησαν ἐφ' ὅλων τῶν φρουρίων αἱ τρεῖς συμμαχικαὶ σημαῖαι. Τοιουτοτρόπως ἐκενώθη ὅλη ἡ Πελοπόννησος.

Οἱ δὲ πρέσβεις τῶν τριῶν αὐλῶν συνελθόντες εἰς Κορυφοὺς ἀπεφάσισαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Πόρον παρὰ τῇ ἐλληνικῇ κυβερνήσει πρὸς λύσιν διὰ τῆς συμπράξεως αὐτῆς τῶν ἐν τῇ συνθήκῃ διαλαμβανομένων τεσσάρων ζητημάτων, ἥτοι τῆς ὀροθεσίας, τοῦ φόρου, τῆς ἀποζημιώσεως τῶν τουρκικῶν ἰδιοκτησιῶν, καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως Ἀρχῆς συνεργεία καὶ τῆς Πύλης. Πρὶν δὲ ἀναχωρήσωσιν ἐκ Κορυφῶν ἀνήγγειλαν τῷ κυβερνήτῃ τὸν σκοπὸν τῶν, καὶ λαβόντες τὴν ἀπάντησίν του, δι' ἧς τοῖς ὑπέσχετο τὴν συνδρομὴν του εἰς λύσιν τῶν ἀνωτέρω ζητημάτων, καὶ τοῖς ἐπρόβαλε τὴν νῆσον Σπετσῶν ὡς καταλληλότερον τόπον τῶν συνεντεύξεων, ἀνεχώρησαν ἐκ Κορυφῶν τὴν 29 αὐγούστου καὶ κατέπλευσαν εἰς Πόρον τὴν 4 Σεπτεμβρίου· δι' ἑλλειψιν δὲ καταλλήλων κατοικιῶν, διέμεινεν ἕκαστος ἐπὶ τοῦ μετακομίσαντος αὐτὸν βασιλικοῦ πλοίου.

Ἐν ᾧ δὲ διέτριβαν οἱ τρεῖς πρέσβεις ἐν Ἐπτανήσῳ ὁ τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἔγραψαν τῇ Πύλῃ προβάλλοντες νὰ στείλῃ καὶ αὕτη πληρεξούσιόν της εἰς τὸ Αἰγαῖον κατὰ τὴν συνθήκην πρὸς ἐξίσασιν τῶν πολιτικῶν διαφορῶν αὐτῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος, προσθέτοντες ὅτι ἐκτὸς τοῦ πληρεξουσίου Ἕλληνας θὰ παρευρίσκετο καὶ πληρεξούσιος Ῥώσος, διότι ὁ

αὐτοκράτωρ, ἂν καὶ πολέμιος τῆς Πύλης ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, ἔφερε χαρακτῆρα μεσίτου ὥς καὶ οἱ δύο σύμμαχοί του ἐν τῇ Μεσογείῳ. Ἀπέρριψε τὴν πρότασιν ταύτην ἡ Πύλη ἐπὶ λόγῳ, ὅτι δὲν παρεδέχετο τὴν ἐφαρμογὴν ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα τῶν ἐν χρήσει πρὸς κυβερνήσεις τύπων, καὶ ὅτι ἡ παρουσία πληρεξουσίου Ῥώσσου ἀντέκειτο πρὸς τὴν πολέμιον διαγωγὴν τῆς αὐλῆς ἐκείνης κατὰ τῆς Πύλης καὶ οὐδόλως ἐδείκνυε τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τῶν φιλικῶν διακοινώσεων αὐτῆς καὶ τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Ἡ Πύλη ἠθέλε καὶ τὸ περὶ Ἑλλάδος ζήτημα ν' ἀποφύγῃ, καὶ τὴν συμμαχίαν τῆς Ῥωσσίας καὶ τῶν ἄλλων αὐλῶν δι' ἄλλων καὶ διὰ τῶν πλαγίων τούτων τρόπων νὰ διαλύσῃ· διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον καλέσασα τοὺς δύο πρέσβεις κατ' εὐθείαν τὴν πρώτην φορὰν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ μὴ εἰσακουσθεῖσα, καλέσασα αὐτοὺς καὶ δευτέραν διὰ γραμμάτων πρὸς τὰς κυβερνήσεις των καὶ μηδὲ τότε εἰσακουσθεῖσα τοὺς ἐκάλεσε καὶ τρίτην κατὰ τὴν ἐνεστώσαν περίστασιν, ἀλλ' οὔτε καὶ κατ' αὐτὴν ἐπέτυχεν.

Ἐν τοσοῦτῳ ἐξάμηνον παρήλθεν ἀφ' οὗ τὰ Ῥωσικὰ στρατεύματα ἐπάτησαν τὰ χώματα τῆς Τουρκίας, καὶ ἡ Πύλη ἔπνεεν ὡς ἐξ ἀρχῆς πόλεμον. Ἡ δὲ Ῥωσσία θέλουσα νὰ στενοχωρήσῃ ἔτι μᾶλλον τὸν σουλτάνον ἀπεφάσισε ν' ἀποκλείσῃ τὴν βασιλεύουσάν του. Ὁ στόλος τῆς ἐμπόδιζεν ἤδη τὴν μετακόμισιν παντὸς εἶδους τροφῆς διὰ τοῦ Βοσπόρου· ἀνοικτὸς ὅμως ἦτον ὁ Ἑλλήσποντος καὶ ἐχρειάζετο πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ νὰ κλείσῃ καὶ αὐτόν· ἀλλ' ἐχρειάζετο τότε ν' ἀναλάβῃ ἐν τῇ Μεσογείῳ ὅν κατέθεσε πολέμιον χαρακτῆρα ἐξ ἀρχῆς τοῦ πολέμου χάριν τῆς συμμαχίας καὶ εἰδοποίησε τὰς συμμάχους Δυνάμεις περὶ τούτου. Εἰς ἄκρον ὠργίσθη ἡ Ἀγγλία ἐπὶ τῇ εἰδοποιήσει ταύτῃ καὶ ἐθεώρησε τὴν Ῥωσσίαν

ὡς παραβάτιν τῶν συνομολογηθέντων. Τοιαύτην τὴν ἐθεώρησε καὶ ἡ Γαλλία, ὥστε ἡ Ῥωσσία ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ σκοποῦ τούτου.

Ἀφ' οὗ δὲ τὰ γαλλικὰ στρατεύματα ἠλευθέρωσαν τὴν Πελοπόννησον, ἐπρότεινεν ἡ Γαλλία εἰς ἐξασφάλισιν αὐτῆς ἀπὸ πάσης ἐνδεχομένης ἔξωθεν ἐχθρικῆς προσβολῆς νὰ ἐνεργηθῇ ἐν τῶν τριῶν ἡ ἡ Πύλη νὰ κηρύξη ἀνακωχήν, ἡ αἱ Δυνάμεις νὰ παραλάβωσι τὴν Πελοπόννησον ὑπὸ τὴν προσωρινὴν ἐγγύησίν των, ἡ ἡ Πελοπόννησος νὰ τεθῇ εἰς ἀσφαλὴ θέσιν διὰ τῆς πέραν τοῦ ἰσθμοῦ ἐκστρατείας τῶν Γάλλων πρὸς ἔξωσιν τῶν ἐν Ἀττικῇ καὶ Εὐβοίᾳ Τούρκων, ὡς μὴ ἀσφαλιζομένη ἂν δὲν εἶχε προπύργια· ἀλλὰ τὴν ὑπερίσθμιον ἐκστρατείαν τῶν Γάλλων ἀπεδοκίμασε τὸ ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον ὑπὸ διαφόρους λόγους καὶ ἐπρότεινεν ἐξ ἐναντίας νὰ διαταχθῇ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ φέρῃ αὕτη ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ τὰ ἐκτὸς αὐτοῦ στρατεύματά της· ἐδέχθη δὲ νὰ τεθῶσιν ἡ Πελοπόννησος, αἱ παρακείμεναι νῆσοι καὶ αἱ Κυκλάδες ὑπὸ τὴν προσωρινὴν ἐγγύησιν τῆς συμμαχίας ἄνευ οὐδεμιᾶς βλάβης τῆς μετὰ ταῦτα διαγραφησομένης ὁροθεσίας. Πολλοῦ δὲ λόγου περὶ τῶν ζητημάτων τούτων γενομένου παρὰ τοῖς συμμαχοῖς ἐνεκρίθη ἐπὶ τέλους ἡ τελευταία αὕτη γνώμη, καὶ συνετάχθη καὶ πρωτόκολλον τὴν 4 νοεμβρίου, δι' οὗ ἀνεκαλεῖτο καὶ ὁ γαλλικὸς στρατός μὴ ἐμποδιζομένης τῆς Γαλλίας ν' ἀφήσῃ ἐν Πελοποννήσῳ μέρος αὐτοῦ πρὸς καιρόν, ἂν τὸ ἐνέκρινεν, ὡς δεῖγμα καὶ ἐνίσχυσιν τῆς ἐγγυήσεως. Ἀνηγγέλθη δὲ ἐγγράφως τῇ Πύλῃ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγγύησις διὰ τοῦ παρ' αὐτῇ πρέσβεως τῶν Κάτω-Χωρῶν, δι' οὗ ἐνηργεῖτο ἡ τῶν τριῶν αὐλῶν καὶ τῆς Πύλης ἀνταπόκρισις μετὰ τὴν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀναχώρησιν τῶν πρέσβεων.

1828-29.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΗ.

Κυρίεις τοῦ ἀμβρακικοῦ κόλπου.—Πολεμικὰ συμβάντα ἐν Κρήτῃ.—Ἀδράνεια τῶν ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην στρατευμάτων.—Ἀνάκτησις ὅλης σχεδὸν τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος.—Κυρίεις τῆς Βονίτσης.—Πανώλης ἐν Καλαβρύτοις.

ΚΑΘ' ὃν δὲ καιρὸν διέβη εἰς Μύτικα ὁ κυβερνήτης ὅπου ἔλαβεν ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν ἐκεῖ πραγμάτων, ἐσχεδιάσθη ἡ κυρίεις τοῦ ἀμβρακικοῦ κόλπου δι' εἰσπλου πλοιαρίων. Τὸ Μεσολόγγι ἐπολιορκεῖτο διὰ θαλάσσης ἀφ' οὗ ὁ Ἀστιγξ ἀνήγειρεν ἐπὶ τοῦ Βασιλαδίου τὴν πεσοῦσαν ἑλληνικὴν σημαίαν, καὶ δὲν ἐλάμβανεν ἡ φρουρά του τροφὰς ἐκεῖθεν· ἀλλ' ὁ ἀμβρακικὸς κόλπος καὶ τὸ Μακρυνόρος ἦσαν ὑπεξούσια τῶν Τούρκων, καὶ διαμετεκομίζοντο τροφαὶ καὶ παντὸς εἶδους ἀναγκαῖα εἰς Μεσολόγγι καὶ εὐκόλως καὶ ἀφθόνως. Οἱ Βαλτινοί, οἱ φαινόμενοι προσκυνημένοι, ἦσαν ἔτοιμοι νὰ κλείσωσι τὰ στενὰ τοῦ Μακρυνόρους, ἂν ἔβλεπαν ἑλληνικὴν δύναμιν ἐν τῷ κόλπῳ· ἡ κατάληψις λοιπὸν αὐτοῦ ἐφαίνετο ἡ βάσις τῶν μελετωμένων πολεμικῶν ἐργασιῶν κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος.

Ὁ δὲ κυβερνήτης ἐπανελθὼν εἰς Πόρον ἡσυχολήθη εἰς συγκρότησιν καὶ ἀποστολὴν κατὰ τὸν κόλπον

ἐκείνον στολίσκου καὶ διώρισεν ἀρχηγὸν αὐτοῦ τὸν Πασάνον. Ἐμφανισθέντος τοῦ στολίσκου κατὰ τὸν Μύτικα ἐκινήθη ὅλον τὸ στράτευμα, καὶ ἐπὶ σκοπῶ νὰ συμπράξῃ κατὰ τῆς Πρεβέζης κατέλαβε τὸ παρὰ τὸ Ἄκτιον (Πούνταν) Χελογύβαρον. Τὴν δὲ 11 Σεπτεμβρίου ἔφθασεν ὁ στολίσκος πλησίον τοῦ ἀμβρακικοῦ κόλπου, καὶ ὁ Πασάνος ἀνέβη ἐπὶ τῆς Καρτερίας. Τὸ ἀτμόπλοον τοῦτο ὡς καὶ ἡ Ἐπιχείρησις, καὶ τὸ μονοκάταρτον ἡ Μέδουσα σφοδρῶς ἐκανοβόλουν τὸ φρούριον τοῦ Παντοκράτορος, καὶ ὑπὸ τὸν κανονισμόν αὐτῶν τὰ πλοιάρια ἐπροχώρουν· ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνεμος δὲν ἦτο δεξιὸς καὶ ἡ ρύμη σφοδρά· ὅθεν ὁ εἰσπλους ἀνεβλήθη εἰς τὴν αὔριον. Ἐκινήθησαν τὴν αὔριον ὡς καὶ τὴν προτεραίαν καὶ ἐπροχώρησαν πάλιν πρὸς τὸ στόμα· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἄνεμος ἦτον ἀπόγαιος, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαρτερήσωσι πολλὰς ὥρας ὑπὸ τὸν πυροβολισμόν τῆς Πρεβέζης. Πρὸς δὲ τὴν μεσημβρίαν ἔπνευσε βοήθους ἄνεμος· ἐζήτησαν τότε οἱ ναῦται νὰ εἰσπλεύσωσιν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἐπὶ τῆς Καρτερίας ἀρχηγῶ των· ἀλλ' ὁ ἀρχηγὸς προφασιζόμενος ἀσθένειαν ἀπεποιήθη νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ αὐτοπροσώπως. Συνειθισμένοι οἱ Ἕλληνες νὰ βλέπωσι πάντοτε πρωταγωνιστὴν τὸν ἀρχηγόν, καὶ βλέποντες τὸν Πασάνον ὑπεκφεύγοντα τὸν κίνδυνον ἐπαλινδρόμησαν τὴν νύκτα τῆς 13 εἰς Μύτικα.

Ἐν ᾧ δὲ αἱ ναυτικαὶ ἐργασίαι ὀλοτελῶς ἀπέτυχαν, αἱ τῆς ξηρᾶς εὐτύχησαν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν. Ἡ δεξιὰ πτέρυξ τοῦ στρατεύματος, ἡ ὑπὸ τὸν φιλέλληνα Δευσέλον(α), κατέλαβε τὸ Λουτράκι, ἐκυρίευσεν μίαν ἀλιάδα, καὶ δι' αὐτῆς ἐκυριεύθησαν ἕξ πλοιάρια τουρκικὰ καὶ ἐφωπλίσθησαν. Μετακομισθέντων δὲ καὶ 100 ναυτῶν ἄλλοθεν ἐκόπη ἡ συγκοινωνία Πρεβέζης καὶ Καρβασαρά. Οἱ Τούρκοι βλέποντες τὰ γεγονότα ἐφώπλισαν ἐν δικάταρτον

καὶ μίαν κανονοφόρον. Ἐν τοσούτῳ βλέποντες οἱ ἐπανελθόντες εἰς Μύτικα ἄπρακτοι ναῦται τὸ κατόρθωμα τῶν ἐλληνικῶν στρατευμάτων, ἐμβάντες εἰς τέσσαρα ἑνοπλά πλοιάρια ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀνδρέα Κωφοῦ, τοῦ Ἀνδρέα Τενεκέ, τοῦ Ἀναστάση Παρασκευᾶ καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Θεοφίλου, ὠρκίσθησαν νὰ εἰσπλεύσωσιν ἄνευ τοῦ ἀρχηγοῦ των, καὶ τῷ ὄντι τὴν 21 Σεπτεμβρίου περὶ τὴν 4 ὥραν μετὰ μεσημβρίαν εἰσέπλευσαν ὑπὸ τὸν σφοδρότατον πυροβολισμόν τῆς Πρεβέζης καὶ τοῦ Ἀκτίου εἰς ἑκτασιν τῶν παρευρεθέντων θεωρούντων τὸ στόμα τοῦ κόλπου ἀδιάβατον ἐξ αἰτίας τῶν εἰς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ κανονοστασίων καὶ τῆς στενότητός του, διότι βολὴ τουφεκίου ἀφικνεῖται ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο χεῖλος. Εἰσελθόντα δὲ τὰ ἐλληνικὰ πλοιάρια ἐκυρίευσαν 40 ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν εὑρεθεντα ἐν τῷ κόλπῳ, καὶ ἐβύθισαν κανονοβολοῦντα τὸ μονοκάταρτον· ἠνάγκασαν δὲ τὸ δικάταρτον νὰ διασωθῇ εἰς τὴν Σαλαχώραν. Εἰς μόνος ἐφονεύθη ἐπὶ τοῦ εἰσπλου, ὁ Ἀνδρέας Κωφός, τρεῖς δὲ ἐπληγώθησαν ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀνδρέας Τενεκές· τόσον δὲ ἠρίστευσαν τὰ πληρώματα τῶν τεσσάρων ἐνόπλων πλοιαρίων, ὥστε ὁ ἀρχιστράτηγος ἔγραφεν ὅτι οὐδέποτε ἄνθρωποι ἐφάνησαν ἀξιώτεροι τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς πατρίδος των. Ἐν τούτοις ἡ ἀνέλπιστος ἀνανδρία τοῦ Πασάνου καὶ ἡ ἀσύνητος διαγωγὴ του πρὸς τὴν ἰόνιον κυβερνήσιν ἠνάγκασαν τὸν κυβερνήτην ν' ἀντικαστήσῃ τὸν Ἀντώνην Κριεζήν, ἄνδρα γενναῖον καὶ συνετόν.

Τὰ δὲ ἐν τῷ κόλπῳ ἐλληνικὰ πλοιάρια καταστρέψαντα τὴν ἐν αὐτῷ ἐχθρικὴν δύναμιν ἐξέπλευσαν· ἀλλ' εἰσέπλευσαν ἐκ νέου περὶ τὰ τέλη νοεμβρίου ἀβλαβῶς ἐπικρατούσης ἀντιπνοίας καὶ ὑπὸ βαρὺν κανοβολισμόν τῶν φρουρίων καὶ ἐνδιέμειναν. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα τῷ καιρῷ ἐκείνῳ.

Ἡ δὲ ἄφιξις τοῦ Ῥεϊνέκου εἰς Κρήτην ἀνεξωγό-
νησε τὸν ἀγῶνα. Οἱ Κρήτες συγκεντρωθέντες περὶ
τὰ τέλη τοῦ ἰουλίου εἰς Πρόσνερρον τρισχίλιοι περί-
που ἐξεστράτευσαν· καὶ οἱ μὲν κατέλαβαν τὴν θέσιν
τοῦ Διγενῆ, οἱ δὲ τὴν τοῦ Ἀλιγάνου, οἱ δὲ προσέ-
βαλαν τὴν 1 αὐγούστου τοὺς ἐν Μαλάξα Τούρκους
καὶ τοὺς ἀπέκλεισαν ἐντὸς τριῶν οἰκιῶν. Συνενωθέν-
τες δὲ καὶ οἱ καταλαμβάνοντες τὰς δύο ἀνωτέρω θέσεις
ἀπέκρουσαν κατὰ τὸ Νερόκουρον εὐτυχῶς τοὺς ὑπὸ
τὸν Μουσταφάπασαν ἐξελθόντας τῶν Χανιῶν πρὸς
βοήθειαν τῶν ἐν Μαλάξα καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ
καταφύγωσιν εἰς τὸ φρουρίον κακῶς ἔχοντας κατα-
διώκοντές τοὺς μέχρι βολῆς κανονίου· πολλοὶ ἐχθροὶ
ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν κατὰ τὴν συμπλοκὴν
ταύτην· ἐφονεύθη καὶ ὁ κιαχαγιάς τοῦ πασᾶ, ἐφο-
νεύθησαν καὶ 10 Ἕλληνες καὶ ἐπληγώθησαν 20. Οἱ
Ἕλληνες ἔπραξαν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἔργον
ἀξιοσημείωτον ὥς ἀσύνηθες. Τριάντα Τούρκοι ἀπο-
κοπέντες τῶν ἄλλων, πολιορκηθέντες ἐν Νεροκούρῳ
καὶ παραδοθέντες ἐστάλησαν ἀβλαβεῖς εἰς τὰ Χανιά·
πολλὰ δὲ καὶ πολυειδῆ λάφυρα ἔπεσαν εἰς χεῖρας
τῶν νικητῶν. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην τὸ ἐλληνικὸν
στράτευμα ἐπάτησεν ἀκωλύτως τὴν ἐπαρχίαν τῶν
Ἀποκορώνων καὶ ἠνάγκασε τοὺς ἐν αὐτῇ ἐχθροὺς νὰ
καταφύγωσιν εἰς Σούδαν. Μετὰ δὲ τὴν κατὰ τὸ
Νερόκουρον ἦτταν ἐστάλησαν τουρκικὰ στρατεύματα
εἰς τοὺς Λάκκους ἀλλ' ἀπέτυχαν. Ἐν τούτοις οἱ Ἕλ-
ληνες ἐνεδρεύοντες τοὺς Τούρκους πολλαχοῦ ἐφό-
νευσαν τὴν 13 αὐγούστου κατὰ τὴν Μεσαρὰν τὸν
περίφημον διὰ τὴν ἀνδρίαν καὶ ὠμότητά του Ἀγριο-
λίδην ἀρχηγὸν τῶν τουρκικῶν ὄπλων τοῦ μεγάλου
Κάστρου καὶ τὸν ἀπεκεφάλισαν. Τὸν φόνον τοῦ-
τον μαθόντες οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ καὶ ἰδόντες τὸ πτώμα
ἐνώπιον αὐτῶν ἀκέφαλον ἐφρύναν, καὶ κλείσαντες
τὰς πύλας ἔπεσαν ξιφῆρεις κατὰ τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ

δυστυχῶν χριστιανῶν τοὺς μὲν σφάζοντες τοὺς δὲ
ρίπτοντες εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὰ πηγάδια καὶ εἰς
τοὺς ἀποπάτους· οὔτε κοράσια οὔτε βρέφη ἐλυπή-
θησαν· ἑπτακόσια πενήντα πτώματα ἦσαν μόνον τὰ
ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἀγυαῖς τῆς πόλεως, καὶ ἐκ τῶν
ἀνδρῶν μόνος σχεδὸν ὁ μητροπολίτης διεσώθη κατα-
φυγὼν εἰς τὸ παλάτιον τοῦ πασᾶ· δὲν ἐξιλεώθησαν
δὲ θύοντες τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ χριστιανούς, ἀλλ' ὥρ-
μησαν καὶ εἰς τὰ περίξ σφάζοντες καὶ ἐκεῖ ἀνηλεῶς
τοὺς μὴ πταίσαντας. Ἐμιμήθησαν καὶ οἱ ἐν Ῥεθύμνῃ
Τοῦρκοι τὸ παράδειγμα τῶν Καστρινῶν καὶ ἐξελ-
θόντες τὴν 19 αὐγούστου διὰ νυκτὸς ἔπесαν τὰ ἐξη-
μερώματα εἰς τινα χωρία καὶ ἔσφαξαν ὑπὲρ τοὺς 60
χριστιανούς, ἐν οἷς καὶ τὸν ἱερέα ἐνὸς τῶν χωρίων
λειτουργοῦντα. Ἡ εἰδησις αὕτη μετέβαλε τὴν πρὸς
τοὺς πάσχοντας Κρήτας δυσμενῇ διάθεσιν τῶν ἐν
Πόρῳ τότε διατριβόντων πρέσβεων ἐπὶ τὸ εὐνοϊκώτε-
ρον, καὶ ἔκτοτε ἠνέχθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπὶ τῆς νήσου
ὀπλοφόρων Ἑλλήνων.

Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἔπλεεν ὑπὸ τὸ ἀκροτήριον
τῆς παλαιᾶς Σούδας ἡ λέμβος τοῦ ἐλληνικοῦ πλοίου
Ἡρακλέως καταδιώκουσα ἐχθρικὸν πλοιάριον. Τοῦρ-
κοὶ τινες ἐνεδρεύοντες ἐτουφέκισαν αἰφνης τοὺς ἐν
αὐτῇ· ἐφόνευσαν δύο καὶ ἐπλήγωσαν πέντε.

Μεσοῦντος δὲ τοῦ ὀκτωβρίου ἔφθασεν εἰς Χανιά
ὁ διαδεχθεὶς τὸν Κοδριγκτῶνα ἀνακληθέντα ναύαρχος
Μαλκώλμης, καὶ ἐπρόβαλεν ἐν ὀνόματι τῆς συμμαχίας
ἀνακωχήν. Οἱ Ἕλληνες τὴν ἐδέχθησαν, ἀλλ' ὁ Μου-
σταφάπασας τὴν ἀπέρριψεν.

Ἀναχωρήσας ὁ Μαλκώλμης ἀφῆκε τοποτηρητὴν
τοῦ τὸν πλοίαρχον Μαιτλάνδον, καὶ ἐπὶ τῇ προτροπῇ
αὐτοῦ ἐδέχθη ὁ Μουσταφάπασας τὴν ἀνακωχήν· ἀλλὰ
οἱ φόνοι, αἱ λεηλασίαι καὶ αἱ καταστροφαὶ δὲν ἔπαυ-
σαν.

Ὀλίγαι παρήλθαν ἡμέραι ἀφ' οὗ ἀπεστάλησαν τὰ

ἐν Τροιζῆνι στρατεύματα εἰς Μέγαρα καὶ ἐπληθύνθησαν εἰς ὀκτακισχιλίους ὅλους στερεοελλαδίτας· ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν διέμειναν ἄργα ἑπτὰ μῆνας· ἄργα τὰ ἡῦραν ὅτ' ἔφθασαν καὶ οἱ πρέσβεις εἰς Πόρον. Ὁ Ὑψηλάντης παρεπονείτο ὅτι ἐστερεῖτο τῶν εἰς ἐκστρατείαν ἀναγκαίων, ὃ δὲ κυβερνήτης τὸν ἐμέμφετο ὡς ἀδρανῆ· χεὶρ ἀόρατος ἐφαίνετο ἀναχαίτιζουσα τὰ στρατεύματα ταῦτα καὶ τὸ κοινὸν ἐγόγγυζε δικαίως. Μόλις αἱ ὑπὸ τὸν Κίτσον Τσαβέλλαν καὶ Γιαννάκην Στράτον χιλιαρχίαι καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Νικολὸν Τσαβέλλαν πεντακοσιαρχία ἀπεσπᾶσθησαν τὴν 11 αὐγούστου τοῦ γενικοῦ στρατοπέδου καὶ ἐστράτευσαν πρὸς τὰς ἐπαρχίας Λιδωρικίου καὶ Μαλανδρίνου εἰς ἐμπόδιον εἰσαγωγῆς τροφῶν εἰς Ναυπακτον.

Ἀποβάντες οἱ ἄνδρες οὗτοι εἰς τὸ παράλιον τῆς Σεργούλας πλησίον τῶν Τριζονίων τὰς ἐκυρίευσαν ἐξελάσαντες τοὺς κατέχοντας ἐντὸς τῶν ἐπαρχιῶν τούτων θέσεις ἐχθρούς. Ἡ εἶδησις αὕτη κατετάραξε τὸν Ἀχμέτ-Πρεβίσταν, ὅστις τεταγμένος ὑπὸ τοῦ Κιουταγῆ ὡς ἐκτελεστικὴ δύναμις τῆς ἐπαρχίας Κραββάρων ἔσπευσε ν' ἀρπάσῃ ὅσα εὔρε γεννήματα καὶ τρόφιμα καὶ νὰ κλεισθῇ ἐν Λομποτινᾷ, χωρίῳ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας· ἐμελέτησε δὲ νὰ συλλάβῃ καὶ προκρίτους ἄλλων τινῶν χωρίων· ἀλλ' οὗτοι ἐπρόφθασαν καὶ ἐπεκαλέσθησαν ἐν καιρῷ τὴν βοήθειαν τῶν ἐκστρατευσάντων ὁμογενῶν, οἵτινες καὶ αὐτοὺς κινδυνεύοντας ἐλύτρωσαν καὶ τὴν Λομποτινὰν ἐπολιορκήσαν. Γνωστῆς δὲ γενομένης τῆς πολιορκίας, 250 Τούρκοι ἐξεστράτευσαν τῆς Ναυπάκτου εἰς βοήθειαν τῶν πολιορκηθέντων· ἀλλ' ὁ Γιάννης Φαρμάκης καταλαβὼν τὴν θέσιν τοῦ Σκοποῦ ἐματαίωσε τὸ σχέδιόν των. Ἐν τούτοις ἦλθαν ἄγγελοι λέγοντες τοῖς πολιορκηταῖς, ὅτι οἱ ἐν Πατρασικίῳ Τούρκοι ἐκίνησαν κατ' αὐτῶν ὑπὸ τὸν Ὀσμάρπασαν καὶ τὸν Ἀσλάμ-

πεην· τότε οἱ μὲν τῶν πολιορκητῶν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἠϋξήθη, ἀφέντες τὴν πολιορκίαν κατέλαβαν τὰς ἐμπροσθινὰς θέσεις πρὸς τὴν Ἀλογόβρυσιν ἐπὶ τῶν ὀρίων τοῦ Λιδωρικίου καὶ τοῦ Πατρατσικίου, οἱ δὲ ἐτοποθετήθησαν κατὰ τὴν Ὀξιὰν πρὸς ἀντίστασιν. Ἐν τοσούτῳ οἱ ἐν Λομποτινᾷ ἐχθροὶ ἐμψυχωθέντες ὑπὸ τῶν κινήματων τούτων ἐξώρμησαν τὴν 14 καὶ 16 ὀκτωβρίου ἐπὶ τοὺς πολιορκοῦντας αὐτοὺς καὶ κατέχοντας τὸ Μυρμυγκάκι καὶ ἐπολέμησαν· ἀλλ' ἐπανήλθαν εἰς Λομποτινὰν κακὴν κακῶς ἀφέντες κατὰ τὰς δύο ταύτας μάχας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 50 νεκροὺς, ἐν οἷς καὶ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Πρεβίστα. Κατησχύνθη συγχρόνως καὶ ὁ φρούραρχος τῶν Σαλώνων Μεχμέτ-Δεβόλης ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν περὶ τὸν Πανομάραν καὶ τὸν Μαστραπᾶν ἔξωθεν τοῦ Ἀντιρρίου διαμενόντων. Οἱ δὲ ὑπὸ τὸν Ὀσμάρπασαν, τὸν Ἀσλάμπεην καὶ ἄλλους ἀρχηγούς Τουρκοὶ ἐστρατοπέδευσαν ἐν πρώτοις ἔξωθεν τοῦ Γαρδικίου δύο ὥρας μακρὰν τῶν ἡμετέρων, ἐλογίζοντο δὲ 1500 καὶ ἐπροχώρησαν αἰθημερὸν πρὸς τὴν Ὀξιὰν μίαν ὥραν μόνον μακρὰν τοῦ ἐνδιαμένοντος ἑλληνικοῦ στρατοπέδου. Οἱ Ἕλληνες ἐφώρμησαν· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τοὺς προμαχωνὰς των καὶ ν' ἀποχωρήσωσιν εἰς τὴν ἐπάνω ράχιν· ἀλλὰ σφοδρᾶς μάχης ἐπὶ τῆς θέσεως ἐκείνης γενομένης ἀπεκρούσθησαν· ἐσπέρας δὲ ἐπελθούσης οἱ Τουρκοὶ ἐπανήλθαν εἰς Γαρδίκι καὶ εἰς τοῦ Βλαχιώτη τὸ μνήμα.

Ἐν τοσούτῳ βλέποντες οἱ ἐν Λομποτινᾷ, ὅτι εἰς μάτην ἀνέμεναν ἔξωθεν βοήθειαν, ἀπεφάσισαν νὰ διασωθῶσιν εἰς Ναύπακτον φεύγοντες, καὶ τὴν 22 ὀκτωβρίου ὀρθρου βαθείος ἐξῆλθαν, ἐν ᾧ ἔβρεχε ῥαγδαίως. Βραδέως ἐγνώρισαν οἱ Ἕλληνες τὴν φυγὴν των, ἔτρεξαν κατόπιν των, ἐφόνευσαν ἕως 100, καὶ ἐζώγρησαν πλειότερους ἐν οἷς καὶ τὸν ἴδιον

Ἀχμέτ-Πρεβίσταν, ἐπῆραν δὲ καὶ πλούσια λάφυρα. Οἱ δὲ λοιποί, ἕως 150, ἐν οἷς καὶ ὁ Καφτάναγας, διεσώθησαν εἰς Ναύπακτον.

Μαθόντες δὲ τὴν τῶν ἐν Λομποτινᾷ φυγὴν οἱ περὶ τὸν Ὀσμάμπασαν καὶ τὸν Ἀσλάμπεην ἐπανῆλθαν καὶ αὐτοὶ εἰς Πατρατσίκι καταδιωκόμενοι.

Τὴν δὲ 24 ὁκτωβρίου ἐκινήθη τὸ γενικὸν στρατόπεδον τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην εἰς ἀπελευθέρωσιν τῶν μερῶν ἐκείνων.

Φθάσασα ἡ προφυλακὴ τοῦ εἰς Χώστια παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἐλικῶνος ἀπῆντησε 200 Τουρκαλβανούς, οἵτινες προσβληθέντες κατέφυγαν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Δομποῦ· ἀλλ' ἐκεῖ τοὺς ἀπέκλεισεν ἡ προφυλακὴ, ἔκοψε τὸ νερὸν καὶ τοὺς ἐβίασε νὰ παραδοθῶσι τὴν 31 ὁκτωβρίου ὑπὸ συνθήκην παραδόσαντας τὰ ὅπλα καὶ τὰς σημαίας. Οἱ ὅροι δὲ τῆς συνθήκης ὅχι μόνον ἀκριβῶς ἐτηρήθησαν, ἀλλὰ καὶ ὑπέρβασις αὐτῶν ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν παραδοθέντων ἐγενεῖν (β).

Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν παρεδόθη τὸ μοναστήριον τοῦ Δομποῦ ἐκυριεύθη καὶ ἡ Ἀράχωβα, φυγούσης τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς. Οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου καὶ τὴν ὄχυράν θέσιν τοῦ Στεβενίκου ὅπου ἐστάθμευαν 110 Τούρκοι καὶ 30 χριστιανοὶ ὑπὸ τινι Γιάννην Ζεληνιώτην· καὶ 45 μὲν τῶν φρουρούντων ἐθανάτωσαν διαρκούσης τῆς μάχης, τοὺς δὲ λοιποὺς ἠχμαλώτευσαν καὶ ἀπέστειλαν ἀβλαβεῖς εἰς Λεβαδείαν· εἰς τῶν νικητῶν ἐφονεύθη καὶ δύο ἐπληγώθησαν.

Ἐκτὸς δὲ τοῦ ἐπικρατοῦντος ῥωσσικοῦ πολέμου ἀπασχολοῦντος ὅλην τὴν προσοχὴν καὶ ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς Πύλης συνέβησαν κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἀλληλομαχίαι βαρεῖαι τοῦ Κιουταγῆ καὶ τινων σημαντικῶν Ἀλβανῶν, αἵτινες ἔφεραν τοὺς ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος ὁμοφύλλους των εἰς τελείαν ἀπελπισίαν.

Ἐσκόπευεν ὁ Κιουταγῆς πρὸ καιροῦ κατὰ διαταγὴν τῆς Πύλης νὰ καταστρέψῃ τοὺς ἰσχυροτέρους τῶν Ἀλβανῶν ὡς ἀντιπράττοντας εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς νέας στρατιωτικῆς μεταρρυθμίσεως σκοπούς της, καὶ ὀνομαστί τὸν Σελιχτάρ-Πόδαν, τὸν Ἑσήμπεην, τὸν Ἀβδουλάμπεην καὶ τὸν Ἰσμαήλμπεην, καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ τοὺς ἐκάλεσεν εἰς Ἰωάννινα. Οὗτοι ὑποπτεύσαντες συνῆλθαν εἰς Μπεράτι, ὅθεν ἔστειλαν πρὸς τὸν πασᾶν τὸν Ἰσμαήλμπεην, ὅστις φθάσας εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἐφονεύθη ἐν ᾧ ἀνέβαινε τὴν κλίμακα τοῦ παλατίου τοῦ πασᾶ. Φοβηθέντες δὲ οἱ ἰσχυροὶ τῆς Ἀλβανίας περὶ τῆς ζωῆς των δὲν ἐφρόντιζαν ἕκτοτε παντελῶς περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ κράτους. Ταῦτα μαθάνοντες καὶ βλέποντες οἱ διεσπαρμένοι κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα Τοῦρκοι ἀπελπίσθησαν· οἱ πλείστοι δὲ αὐτῶν βλέποντες ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐφάνησαν ἐσχάτως πιστοὶ φύλακες τῶν συνθηκῶν καὶ εὐμενεῖς πρὸς τοὺς παραδοθέντας ἀπεφάσισαν ν' ἀναχωρήσωσιν ἀμαχητὶ καὶ ἔνσπονδοι εἰς τὰ ἴδια. Καὶ πρῶτοι μὲν οἱ κατέχοντες τὸ Δίστομον, τὸ Ζεμενὸν καὶ τὸ μοναστήριον τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ ἀνεχώρησαν ἀνεπηρέαστοι, ἀφήσαντες ὑπὸ τὴν κυριότητα τῶν Ἑλλήνων δύο κανόνια καὶ τινα πολεμεφόδια· ἀνεχώρησαν δὲ μετὰ ταῦτα ἐπίσης καὶ οἱ κατέχοντες τὴν Λεβαδείαν, τὸ παράλιον τῶν Σαλῶνων καὶ τὴν Σκρηποῦν· κατόπιν ἀνεχώρησαν καὶ οἱ κατέχοντες τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ταλαντίου. Οἱ ἐχθροὶ ἐγκατέλειψαν καὶ τὸ φρούριον τῆς Βοδωνίτης καὶ τὸ Τουρκοχωρὶ ἀπεδιώχθησαν ἐπομένως ἐκ τῆς Τοπόλιας, ὅπου ἀντιστάσεως γενομένης ἐσκοτώθησαν 20 καὶ ἡχμαλωτίσθησαν πέντε· 60 Ἀλβανοὶ ἐκλείσθησαν ἐντὸς τινὸς προμαχώνος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ χωρίου τούτου, ἀλλὰ καὶ ὁ προμαχὼν ἐκυριεύθη ἐξ ἐφόδου, καὶ 10 τῶν ἐν αὐτῷ ἐθανατώθησαν. Οἱ Ἕλληνες ἐξεστράτευσαν ἐπὶ τοὺς κατέχοντας τὰς ὀχυρὰς θέσεις τῆς κακῆς

Σκάλας καὶ τῆς Ἀμπλιανης. Οἱ ἐν τῇ κακῇ Σκάλα Ἀλβανοὶ ἐκλείσθησαν ἐν τινι ἀποκρήμνῳ μέρει πρὸς τὴν Κορακόβρυσιν ἰδόντες τοὺς Ἑλληνας ἐπερχομένους· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐφορμήσαντες οἱ Ἕλληνες τὴν 9 νοεμβρίου ἐφόνευσαν ὑπὲρ τοὺς 40, καὶ ἐζώγρησαν 15, ἐν οἷς καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Ὁρχανὴν Κιαφίξισην· ἄλλοι τόσοι ἀπωλέσθησαν Ἕλληνες ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ· οἱ δὲ κατὰ τὴν Ἀμπλιανην ἐχθροὶ διεσώθησαν εἰς τὰ Σάλωνα ἑνσπονδοί. Ἀηληπισμένη καὶ πολιορκημένη ἡ φρουρὰ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐσυνθηκολόγησε καὶ αὕτη μετ' ὀλίγον διὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Μεχμέτ-Δεβόλη, καὶ τὴν 17 παρέδωκε τὸ φρούριον καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ ἴδια ἀνενόχλητος. Εὐρέθησαν δ' ἐν τῷ φρουρίῳ 8 κανόνια καὶ ἱκανὰ πολεμεφόδια καὶ τρόφιμα. Μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου τούτου ἐκενώθησαν ὅλαι αἱ ἄλλαι θέσεις τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος μέχρι Ζητουνίου ἐκτὸς τῶν Θηβῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς· μαθόντες καὶ οἱ ἐν Καρπνησίῳ Τούρκοι τὰ γενόμενα ἔφυγαν καὶ αὐτοὶ τὴν 23.

Εἰς ἐμψύχωσιν δὲ τοῦ δειλιάσαντος ὀθωμανικοῦ στρατοῦ, καὶ εἰς διατήρησιν τοῦλάχιστον θέσεων τινων ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ὁ ἐν Ζητουνίῳ διατρίβων Μαχμούτπασας εἰσέβαλε μετ' ὀλίγον μηδενὸς ἐναντιουμένου εἰς Λεβαδείαν, καὶ ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐμπνέυσῃ φόβον ἐμελέτησε νὰ πέσῃ αἰφνιδίως ἐπὶ τινας Ἑλληνας μεμονωμένους ἐν Μαρτίνῳ. Συννοηθεῖς δὲ καὶ μετὰ τοῦ Καρυστίου Ὁμέρπασα αὐτὸς μὲν ἐκίνησε διὰ τῆς Σκρηποῦς, ὁ δὲ διὰ τῶν Θηβῶν· ἀλλὰ μὴ φθάσαντος τούτου ἐν καιρῷ διὰ τὸν ἐπικρατοῦντα δριμὺν χειμῶνα ἐπέπεσε μόνος ὁ Μαχμούτπασας τὴν 29 ἰανουαρίου, καὶ ἀποκρουσθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μαχομένων ἐντὸς ὀχυρωμάτων ἔφυγεν αἰσchrῶς καὶ ἀτάκτως. Ἰκανοὶ Τούρκοι ἐφονεύθησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ τρεῖς σημαῖαι ἔπεσαν εἰς χεῖ-

ρας τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ δὲ τὴν ἤτταν ἀπελπισθεῖς ὁ Μαχμούτπασας παρέλαβεν ὅλους τοὺς ὑπ' αὐτόν, καὶ διαβὰς τὰς Θερμοπύλας ἐπανεκάμφεν εἰς Ζητούνι τὴν 10 φεβρουαρίου.

Πολλάκις ἐπὶ τῆς παρελθούσης περιόδου τοῦ ἀγῶνος εἶδαμεν ἐν ἀγανακτήσει τοὺς Ἕλληνας παρὰ σπόνδως πρὸς τοὺς παραδιδομένους ἐχθροὺς των πολυτευομένους· ἀλλὰ τοὺς βλέπομεν ἤδη ἀγαλλόμενοι ἀξιεπαίνως ἐκπληροῦντας τὰ εἰς τοὺς ὑποσπόνδους ὀφειλόμενα. Οἱ ἄνθρωποι ἦσαν οἱ αὐτοί, ἀλλ' οἱ καιροὶ διέφεραν.

Ἐν ᾧ δὲ εὐδοκίμουν αἱ κατὰ ξηρὰν ἐκστρατεῖαι τῶν Ἑλλήνων, εὐδοκίμουν καὶ τινὰ κατὰ θάλασσαν κινήματά των. Τὴν 23 δεκεμβρίου ἐκυρίευσεν ἡ Καρτερία κατὰ τὴν Στηλίδα μίαν τουρκικὴν γολέτταν 10 κανονίων, καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν συνέλαβεν ἑλληνικὴ τις κανονοφόρος ἐν τῷ εὐβοϊκῷ κόλπῳ 3 τουρκικὰ ἐμπορικὰ πλοίαρια· ἑλληνικὴ δὲ μοῖρα ὑπὸ τὸν Σαχίνην ἀπεβίβασε μετὰ τινὰς ἐβδομάδας 400 στρατιώτας εἰς Λιθάδα τῆς Εὐβοίας πρὸς ἄλωσιν τοῦ ἐκεῖ τουρκικοῦ ὀχυρώματος. Προσέβαλαν οἱ ἀποβάντες τὸ ὀχύρωμα, συναπέβησαν ἐπιβοηθοὶ των καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις καὶ τὸ ἐκυρίευσαν διὰ συνθήκης· 40 Τούρκοι ἐφονεύθησαν καὶ 23 ἐπληγώθησαν· ἐφονεύθησαν καὶ 9 Ἕλληνες, καὶ ἐπληγώθησαν 16· ἀνενδράπη δὲ καὶ τὸ ὀχύρωμα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τὴν ἐπαύριον τῆς παραδόσεώς του, ἀποπεμφθέντων ἀσφαλῶς τῶν Τούρκων τὴν προτεραίαν εἰς τὰ ἴδια.

Μετὰ δὲ τὴν κυρίευσιν τοῦ ἀμβρακικοῦ κόλπου ἐμποδίσθη ἡ συνήθης μετακόμισις τῶν τροφῶν ἀπὸ Πρεβέζης εἰς Βόνιτσαν· τὴν δὲ 15 δεκεμβρίου οἱ ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον συμπράττοντος τοῦ στολίσκου ἐκινήθησαν εἰς ἄλωσιν τῆς Βονίτσης.

Ἡ πόλις αὕτη ὀλίγον ἀπέχει τοῦ φρουρίου· τὸ κίνημα ἦτο κινδυνῶδες, ἀλλ' εὐδοκίμησε· καὶ οἱ μὲν

Ἕλληνες ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν ἐν ᾗ εὐρέ-
 θησαν πάμπολλοι χριστιανοὶ αἰχμάλωτοι, οἱ δὲ ἐν
 αὐτῇ Τοῦρκοι κατέφυγαν εἰς τὸ φρούριον ὅπου ἐκλεί-
 σθησαν καὶ ἀπεκλείσθησαν· ἀλλὰ τὴν 5. μαρτίου
 ἐξήλθαν ἑνσπονδοὶ καὶ μετεκομίσθησαν ἀσφαλῶς εἰς
 Πρέβεζαν φέροντες τὰ ὅπλα των καὶ τὰς ἀποσκευάς
 των. Διαρκοῦντός δὲ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ φρου-
 ρίου ἠνδραγάθησαν ἐκ νέου οἱ ἐν τῷ κόλπῳ ἐκείνῳ
 ναῦται Ἕλληνες ναυμαχήσαντες καὶ ἀφανίσαντες τὰ
 πλεῖστα τῶν ἐν αὐτῷ ἀπομεινάντων ἐχθρικῶν πλοίων.
 Κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην ἐσκοτώθη καὶ ὁ πρὸ
 μικροῦ πληρωθεὶς Ἀνδρέας Τενεκές. Οἱ Ἕλληνες
 κατέλαβαν τὴν 13 ἀπριλίου τὸ Μακρυνόρος καὶ τὸν
 Καρβασαρᾶν.

Μεσοῦντος δὲ τοῦ ἀπριλίου ἀνεφάνη πανώλης
 κατὰ τὸ Βραχνί, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων,
 καὶ μετ' ὀλίγον καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρωτενούσῃ τῆς ἐπαρ-
 χίας· ἀλλὰ τὰ κατὰ τὴν Ἀχαΐαν γαλλικὰ στρατεύματα
 ἀπέσβεσαν ἐντὸς ὀλίγου τὴν ἀναφανεῖσαν ταύτην
 φλόγα.

1828—29.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΘ.

Διάθεσις τῶν ἐν Πόρῳ πρέσβων πρὸς τὸν κυβερνήτην.—Διαπραγματεύσεις εἰς ἐφαρμογὴν τῆς συνθήκης.—Διαγωγὴ τῆς Πύλης καὶ γνώμη τῶν αὐλῶν ἐπὶ τῶν ἐν Πόρῳ ἐργασιῶν τῶν πρέσβων.—Ἐγκατάστασις τακτικῶν δικαστηρίων.—Συγκάσεις ἐθνικῆς συνελεύσεως.

Ἡ ΔΙΑΘΕΣΙΣ τῶν ἐν Πόρῳ συνελθόντων πρέσβων πρὸς τὸν κυβερνήτην ἦτον ὅποια καὶ ἡ τῶν αὐλῶν των. Ὁ τῆς Ῥωσσίας τὸν ὑπεστήριζεν ὅλαις δυνάμεσιν· ὁ τῆς Γαλλίας μετρίως, ὁ δὲ τῆς Ἀγγλίας οὐδαμῶς. Εἶδαμεν ὅτι τὰ πλοῖα τῶν τριῶν Δυνάμεων ἐχαιρέτων τὴν σημαίαν τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἐπὶ τῆς κατὰ τὸν Πόρον συνεντεύξεως τῶν πρέσβων καὶ τοῦ κυβερνήτου δὲν τὴν ἐχαιρέτησαν ἀντιτείναντος τοῦ πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας. Ἐλυπήθη καὶ παρπονέθη ὁ κυβερνήτης διὰ τὸ δυσμενὲς τοῦτο δείγμα, ἀλλὰ δὲν ἱκανοποιήθη. Ὁ κυβερνήτης καὶ ἐντεῦθεν καὶ ἄλλοθεν προῖδων τὴν πρὸς αὐτὸν δυσμένειαν τῆς Ἀγγλίας ἐπρότεινε νὰ συνέλθωσιν οἱ πρέσβεις εἰς Σπέτσας καὶ ὄχι εἰς Πόρον πρὸς ἀποφυγὴν πάσης συνεντεύξεως τοῦ πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν ἐν Αἰγίνῃ ἀντιπολιτευομένων, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη.

Ἡ ἔλευσις δὲ τῶν πρέσβων εἰς Ἑλλάδα καὶ ὁ

σκοπὸς δι' ὃν ἦλθαν ἴσαν ἱκανὰ αἰτία νὰ ἐρεθίσωσι τὰ πνεύματα τῶν Ἑλλήνων καὶ κυρίως τῶν ἐν Αἰγίνῃ προκρίτων ἡρεθισμένων ἤδη κατὰ τοῦ κυβερνήτου· καὶ οἱ ἔχοντες ἔργον τὰς ταραχὰς ἔδραξαν ὡς ἄρμοδιαν τὴν περίστασιν ταύτην εἰς λύσιν παντὸς δεσμοῦ τοῦ πανελληνίου καὶ τοῦ κυβερνήτου, καὶ δὲν ἔπαυαν γράφοντες τῷ κυβερνήτῃ διατρίβοντι ἐν Πόρῳ κατὰ τῶν ἄλλοτε ἐν τοῖς πράγμασιν ἢ τῶν ἐχόντων σημασίαν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος. Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν οἱ εὐνοούμενοι τοῦ κυβερνήτου διέσπειραν, ὅτι οἱ ἐν Αἰγίνῃ πρόκριτοι Πελοποννήσιοι συνελθόντες ἔγραψαν μυστικῶς τῷ πρέσβει τῆς Ἀγγλίας, ὅτι ἡ Πελοπόννησος καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἐξήρκουν εἰς σύστασιν ἑλληνικῆς ἐπικρατείας. Τοῦτο μαθόντες οἱ Στερεοελλαδίται οἱ ἔχοντες πάντοτε φόβους περὶ τῆς μελλούσης τύχης τῆς γεννησαμένης αὐτοὺς γῆς καὶ πιστεύοντες ὅτι οἱ κοινοποιήσαντες ταῦτα δὲν ἐψεύδοντο ἐξ αἰτίας τῶν στενῶν αὐτῶν σχέσεων πρὸς τὸν κυβερνήτην ἐταράχθησαν ταραχὴν μεγάλην. Τοιοῦτος λόγος ἐν τοιαύτῃ κρισίμῳ ᾧρᾳ ἐδύνατο νὰ προξενήσῃ δεινὰς ἀλληλομαχίας. Ἀκούσαντες οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου τὴν συκοφαντίαν ταύτην καὶ μαθόντες πόθεν προῆλθε τὴν ἀπέδωκαν εἰς τὸν κυβερνήτην καὶ τὸν ἐθεώρησαν ἕκτοτε φανερόν καταδιώκτην των. Κατὰ τῶν προκρίτων τούτων ἐρρίφθη καὶ ἄλλη συκοφαντία ἔτι μᾶλλον βδελυρά· ὅτι συνώμοσαν νὰ φαρμακεύσωσι τὸν κυβερνήτην. Ὁ λόγος οὗτος διεφημίσθη καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκωδωνίσθη καὶ διὰ τινων ἐφημερίδων. Ταῦτα ἔχοντες ὑπ' ὄψιν οἱ πρόκριτοι τὴν κρίσιμον ἐκείνην ᾧραν ἠγανάκτουν ἀναπολοῦντες τὰ παρελθόντα ἐξ αὐτῆς τῆς ἀφίξεως τοῦ κυβερνήτου φανέντος ὅτι σκοπὸν ἔβαλεν ἕκτοτε νὰ ρίψῃ τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐπιρρόήν των· ἀπέστειλε δὲ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας καὶ ὁδηγίας πρὸς

τοὺς ἐκτάκτους ἐπιτρόπους ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὥς ἀνέγνωσε τὸ πανελλήνιον κατὰ ῥητὴν παραγγελίαν του ἐπὶ πλήρους συνεδριάσεως.

Ἄλλ' ὅσον οἱ πρόκριτοι ἐδυσπίστουν πρὸς τὸν κυβερνήτην βλέποντες φανερᾷ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ τείνοντα εἰς ὄλεθρόν των, τόσον ἐδυσπίστει καὶ οὗτος πρὸς ἐκείνους, διότι τῷ ἔλεγαν καὶ τῷ ἔγραφαν πανταχόθεν, ὅτι ἐκίνουν κατ' αὐτοῦ τὸν λαὸν καὶ ὅτι ἐμελέτων ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων.

Ἀφιχθέντες δὲ οἱ πρέσβεις εἰς Πόρον ἐκοινοποίησαν πρὸς τὸν κυβερνήτην 28 ἐρωτήματα ζητοῦντες νὰ μάθωσι διὰ τῆς λύσεως αὐτῶν τὸν πληθυσμὸν τῶν ἐγκατοίκων τῆς Ἑλλάδος Μουσουλμάνων καὶ Ἑλλήνων, τὸ ποσὸν καὶ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀκινήτου περιουσίας αὐτῶν, ποῖα μέρη τῆς ἑλληνικῆς γῆς ἀπεστάτησαν, πόσοι καὶ ποῖον εἶδους οἱ πρὸς τὴν Πύλην τακτικοὶ καὶ ἑκτακτοὶ φόροι, ὅποῖαι αἱ ἐπὶ τουρκοκρατίας Ἀρχαὶ ἐν Ἑλλάδι, ὅποῖα ἡ συμμέθεξις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ τῆς κυβερνήσεώς των, καὶ πῶς ἐκυβερνῶντο ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦδε.

Λαβὼν ὁ κυβερνήτης τὰ ἐρωτήματα ταῦτα μετέβη εἰς Αἴγινα καὶ ἐκάλεσε τὸ πανελλήνιον πρὸς λύσιν αὐτῶν. Εἰς ταχύτεραν δὲ καὶ ἀκριβεστέραν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοπομένου τὸ πανελλήνιον διαιρεθὲν εἰς ἐπιτροπὰς διήρесе καὶ τὰς ἐργασίας του ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ σταλῶσι μὲν ὅλα τὰ ἔργα τῶν ἐπιτροπῶν πρὸς τὸν κυβερνήτην κατ' εὐθείαν ἀσυσζήτητα, καὶ ἀφ' οὗ συναρμολογηθῶσι παρ' αὐτοῦ, νὰ τεθῇ τὸ ὅλον ὑπὸ τὴν συζήτησιν τοῦ πανελληνίου· ἀλλ' ὁ κυβερνήτης, συντάξας ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν γενικὴν ἔκθεσιν τὴν ἔστειλε πρὸς τοὺς πρέσβεις μὴ ζητήσας τὴν γνώμην τοῦ πανελληνίου καὶ προφασισθεὶς τὸ κατεπεῖγον τοῦ καιροῦ. Τὸ πανελλήνιον μῆτε σεβόμενον πλέον μῆτε ἐμπι-

στευόμενον τὸν ἀρχηγὸν τοῦ κράτους καὶ λαβὸν ἐν-
τεῦθεν ἀφορμὴν κατεβόα. Εἰς παῦσιν δὲ τῆς κατα-
βοῆς ὁ κυβερνήτης ἠναγκάσθη νὰ στείλῃ πρὸς τὸ
πανελλήνιον ἀντίγραφον τῆς ἐκθέσεώς του καὶ νὰ
προκαλέσῃ τὴν γνωμοδότησίν του. Συνέπεσε δὲ
συγχρόνως καὶ ἄλλο τι σφοδροτέρων διενέξεων αἰ-
τιον.

Τὸ 28^{ον} ἐρώτημα τῶν πρέσβειων ἀπέβλεπε τὸν τρό-
πον καθ' ὃν ἐκυβερνᾶτο ἡ Ἑλλὰς ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπα-
ναστάσεως μέχρι τῆς ἐλεύσεως καὶ μετὰ τὴν ἔλευσιν
τοῦ κυβερνήτου. Ἡ ἔγκρισις ἢ ἡ κατάκρισις τοῦ
παρελθόντος καὶ τοῦ τωρινοῦ πολιτικοῦ συστήματος
ἐναπέκειτο εἰς τὸν τρόπον τῆς λύσεως αὐτοῦ τοῦ
ἐρωτήματος. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀνεδέχθη μόνος ὁ
κυβερνήτης νὰ τὸ λύσῃ καὶ τὸ ἔλυσεν εἰς μομφὴν
τοῦ παρελθόντος καὶ εἰς ἔπαινον τοῦ ἐνεστῶτος
συστήματός του. Ἀλλὰ κληθὲν τὸ πανελλήνιον νὰ
γνωμοδοτήσῃ περὶ ὅλων τῶν ἐρωτημάτων ἐν οἷς καὶ
τὸ 28^{ον} ἀπεδοκίμασε τὴν λύσιν αὐτοῦ ἐπισήμως· συν-
ώδευσε δὲ τὴν ἔκθεσίν του πρὸς τὸν κυβερνήτην καὶ
δι' ἐγγράφου δεικνύοντος πόσον ὀλίγον τὸν ἐνεπι-
στεύετο καὶ τὸν ἐτίμα. Ἐλεγε δὲ τὸ ἐγγράφον ὅτι
ἀφ' οὗ τὸ πανελλήνιον ἐθεώρησε τὴν εἰς λύσιν τοῦ
28^{ον} ἐρωτήματος ἔκθεσιν τοῦ κυβερνήτου διακρινο-
μένην εἰς δύο μέρη, τὸ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπαναστά-
σεως μέχρι τῆς ἀφίξεώς αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα,
καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του μέχρις ἐκείνης τῆς ἡμέ-
ρας, παρετήρησεν ὅτι τὸ πρῶτον μέρος αὐτοῦ κα-
τ' ἄλλα ἦτον ἐλλειπές, καὶ κατ' ἄλλα διέφερε τῆς
ιστορικῆς ἀληθείας, ὅθεν ἐνόμιζε χρέος του νὰ καθυ-
ποβάλλῃ ἄλλην ἱστορικὴν ἔκθεσιν ὡς πρὸς αὐτό.
Ὡς δὲ πρὸς τὸ δεύτερον περιστρεφόμενον εἰς πράγ-
ματα διατρέξαντα μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ κυβερνήτου,
ἐπειδὴ ἅπαξ ἔγεινεν ὡς ἐνέκρινεν αὐτὸς καὶ ἐπα-
ρουσιάσθη πρὸς τοὺς πρέσβεις, τὸ πανελλήνιον

ἔκρινεν ἀνάρμοστον νὰ κάμη πλέον τροπολογίαν τινὰ ἢ προσθαφαίρεσιν.”

Τοιαύτη ἦτον ἡ σχέσις τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὸ πανελλήνιον καθ’ ὃν καιρὸν παρόντες οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Δυνάμεων καὶ αὐτήκοοι τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διενέξων ἐσκέπτοντο περὶ τῶν ὅλων. Ἀντιφερόμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντιπρόσωποι πρὸς ἀλλήλους ἐξ αἰτίας τῆς διαφωνίας τῶν αὐλῶν αὐτῶν ἐσυμβιβάσθησαν ἐπὶ τέλους καὶ ἐξέθεσαν γνώμην ἐκ συμφώνου, διότι ἐξουσίαν νὰ ὀρίσωσιν τι δὲν εἶχαν κοινοποιήσαντες δ’ ἐπισήμως πρὸς τὸ συμμαχικὸν συμβούλιον τὴν γνώμην ταύτην τὴν ἐκοινοποίησαν ἰδιαιτέρως καὶ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. Τὰ εἰς συζήτησιν δὲ οὐσιώδη ἄρθρα τῆς συνθήκης ἦσαν τὸ περὶ ὀρίων, τὸ περὶ φόρου, τὸ περὶ ἀποζημιώσεως τῆς τουρκικῆς ιδιοκτησίας, καὶ τὸ περὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς τοπικῆς Ἀρχῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ἐξ ὁροθετικῶν γραμμῶν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἔλαβαν ὑπ’ ὄψιν ἐν Πόρῳ οἱ πληρεξούσιοι τῆς συμμαχίας τὴν ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Πελοποννήσου τὴν μεταξὺ Πάρνυθος καὶ Κιθαιρῶνος ἐμπεριέχουσαν τὴν Ἀττικὴν καὶ Μεγαρίδα καὶ εἰς τὸν κορινθιακὸν κόλπον τελευτώσαν τὴν μεταξὺ Θερμοπυλῶν καὶ κορινθιακοῦ κόλπου ἐμπεριλαμβάνουσαν καὶ τὸν Παρνασσόν τὴν μεταξὺ Βόλου καὶ ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελφού τὴν μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ζαγοράς καὶ τοῦ κόλπου τῆς Ἀρτης καὶ τὴν μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ Πίνδου. Καὶ αἱ μὲν πρῶται τέσσαρες ὁροθεσίαι ἦσαν τοῦ συμμαχικοῦ συμβουλίου, ἡ δὲ πέμπτη καὶ ἕκτη τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως· εἶχε δὲ διατάξει τὸ ἐν Λοιδίνῳ συμβούλιον τοὺς ἐν Πόρῳ πληρεξουσίου τοῦ νὰ προσέξωσιν ὥστε “ ἡ ὁροθετικὴ γραμμὴ νὰ ᾖναι “ ἀκριβῶς κεχαραγμένη, εὐυπεράσπιστος, περιλαμ- “ βάνουσα ἀληθῶς ἐπαναστατήσαντα λαόν, καὶ πα- “ ρέχουσα διὰ τῆς διαγραφῆς τῆς ὅσον τὸ δυνατόν

“ μικροτέρας ἀφορμὰς διενέξων ταῖς ἐντὸς αὐτῆς καὶ
 “ ταῖς ἐν τοῖς μεθορίοις ἐπαρχίαις.”

Οὔτε νοῦς ὁξυδερκῆς, οὔτε ὑγιὲς πολιτική, οὔτε καλὴ θέλησις ὠδήγησαν τοὺς συγκροτοῦντας τὸ συμβουλικὸν συμβούλιον εἰς τὰ περὶ ὀροθεσίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀποκυήματα ὠθισμοῦ τῆς παγκοσμίου γνώμης καὶ ἔργα πολιτικῆς ἀνάγκης ἦσαν αἱ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων βουλαὶ των· διήρεσαν καθ’ ἃς διεχάραξαν ὀροθεσίας τὴν ὑπὸ τὴν δουλείαν ἀδιαίρετον ἑλληνικὴν φυλὴν, καὶ ὀλίγους τῶν Ἑλλήνων προθέμενοι νὰ ἱκανοποιήσωσι, καὶ τούτους κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν ὡς μὴ δυνηθείσης τῆς Πύλης νὰ τοὺς ἀναδουλώσῃ, παρέλιπαν τοὺς πλείστους ὑπὸ τὸν ζυγόν· ἂν γενναιότερον καὶ ὁξυδερκέστερον ἐπολιτεύοντο, θὰ ἔλυνεν ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις τὸ μέγα ζήτημα τῆς ἀνατολῆς εἰς σωτηρίαν τῆς αἰείποτε κινδυνευούσης ἰσορροπίας καὶ ὠφέλειαν τῆς ἀναξιοπαθούσης ἀνθρωπότητος. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ συμφέροντα τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ὅστις ἔλαβεν ὑπ’ ὄψιν, θὰ παρητήρησεν ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτι ἡ παράλειψις τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν ὅχι μόνον οὐδαμῶς συνετέλεσεν εἰς κραταίωσίν της ἀλλ’ ἔτι μᾶλλον τὴν ἐξησθένισεν ὡς παντοίοις τρόποις ἀδιαλείπτως ἀγωνιζομένων εἰς ἀνατροπὴν της. Ἀδύνατον κρατούμενοι, ὑπερτεροῦντες τῶν κρατούντων καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὴν διανοητικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ποθοῦντες τὴν ἀνέγερσίν των, νὰ μὴ φθάσωσιν ἐν καιρῷ εὐθέτῳ εἰς τὸ ποθούμενον.

Ἑλλιπεῖς δὲ τῶν κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ συμβουλίου προσόντων εὐρόντες οἱ ἐν Πόρῳ πληρεξούσιοι τὰς ἐξ ὀροθετικὰς γραμμὰς διέγραψαν αὐτοὶ ἐβδόμην ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ κόλπου τοῦ Βώλου ἀρχομένην, διὰ τῶν βουνῶν τῆς Γούρας καὶ τοῦ Πίνδου διερχομένην, καὶ λήγουσαν εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Συμπαρελήφθησαν δὲ καὶ αἱ Κυκλάδες, ἡ Ἀμουργός, αἱ ἀνατολικαὶ σποράδες καὶ ἡ Εὐβοία, ἂν καὶ τουρκοκρατου-

μένη, διὰ τὴν παρὰ τῇ Ἀττικῇ καὶ Βοιωτίᾳ θέσιν της. Ἐξηρέθησαν δὲ ἡ Σάμος, ἡ Χίος καὶ ἡ Κρήτη· ἡ μὲν πρώτη διὰ τὴν πρὸς τὰ παράλια τῆς Ἀσίας θέσιν της, ἃν καὶ εὐτυχῶς μέχρι τέλους ἀγωνισθεῖσα· ἡ δὲ δευτέρα καὶ διὰ τὴν θέσιν της καὶ διὰ τὴν τελείαν ὑποδούλωσίν της· ἡ δὲ Κρήτη διότι, ἃν καὶ ἐφωπλίσθη ἐκ νέου, δὲν ἐδυνήθη ν' ἀποτεινάξῃ τὸν ζυγόν.

Περὶ δὲ τοῦ φόρου ἐνέκριναν τὴν κατ' ἔτος ἀπόδοσιν τοῦ νενομισμένου χαρατσίου καὶ ναζουλαβαριζίου, ἥτοι γροσίων 1,500,000. Ἐξ αἰτίας δὲ ὅσων ἔπαθεν ἡ Ἑλλὰς ἐνεκρίθη νὰ μὴ δίδεται ἡ ποσότης αὕτη κατ' ἔτος ὅλη ἀπὸ τοῦδε εἰμὴ βαθμηδόν.

Τὰ δὲ τῆς γῆς ἐθεώρησαν διττῶς· ἡ μὲν ἀνήκουσα εἰς τὸν θρόνον, εἰς βακούφια, ἡ εἰς τὸ δημόσιον ν' ἀφεθῇ ἀναποζημίωτος εἰς τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν, ἡ δὲ ἰδιωτικὴ ν' ἀγορασθῇ παρὰ τῶν Ἑλλήνων.

Ὡς πρὸς τὴν συμμεθέξιν δὲ τῆς Πύλης ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς τοπικῆς Ἀρχῆς ἐσιώπησαν.

Τοιοιουτρόπως ἀποπερατώσαντες οἱ πρέσβεις τὰ ἔργα τῶν ἀπέπλευσαν ὁ μὲν τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας τὴν 6 δεκεμβρίου, ὁ δὲ τῆς Ῥωσσίας τὴν 8, καθ' ἣν ἐπανῆλθε καὶ ὁ κυβερνήτης εἰς Αἴγινα. Ἐν τούτοις ἔστειλαν αἱ τρεῖς αὐλαὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν συνθήκην τῆς 24 ἰουνίου τοὺς ἐπιτετραμμένους τὰς ὑποθέσεις τῶν.

Ἄν καὶ ἡ ἐν Πόρῳ ὑπὸ τῶν πρέσβεων χαρachteῖσα ὁροθετικὴ γραμμὴ ἦτον ἣν αὐτοὶ ἐπρότειναν διατρίβοντες ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἃν καὶ τὴν αὐτὴν γραμμὴν ὑπέδειξε τὸ ἐν Λονδίῳ συμβούλιον διατάξαν τὸν ἀποκλεισμόν τῶν παραλίῶν τῆς Ἑλλάδος, ἃν καὶ τὴν παραδοχὴν τῆς αὐτῆς γραμμῆς συνίστων παρὰ τῷ συμβουλίῳ ὡς βάσιν τῶν μετὰ τῆς Πύλης διαπραγματεύσεων τῆς συμμαχίας ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία, τὸ τορικὸν ὑπουργεῖον τόσον ὠργίσθη

κατὰ τοῦ Ἀγγλου ἀντιπροσώπου Κάννιγγος δεχθέντος ἐν τῇ ὀρθῇ κρίσει του καὶ τῇ αἰείποτε γενναίᾳ πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸν σουλτάνον χριστιανικοὺς λαοὺς πολιτικῇ του τὴν ὁροθεσίαν ταύτην, ὥστε τὸν ἔπαυσε τῆς πρεσβευτικῆς ὑπηρεσίας του· ἀπῆτει δὲ στενότερα ὅρια καὶ διετείνετο ὅτι ἡ γνώμη της ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τῆς συνθήκης μὴ προθεμένης σύστασιν ἑλληνικοῦ κράτους ἀλλ' ἀπλὴν εἰρηνοποίησιν τῆς τεταραγμένης Ἑλλάδος εἰς ἀσφάλειαν τῶν κατοίκων της χριστιανῶν ἀπὸ τουρκικῆς κακώσεως· ἤθελε δὲ νὰ στήσῃ τὴν ὁροθετικὴν γραμμὴν ἐπὶ τοῦ κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ· εἰς ἀποζημίωσιν δὲ τῆς στενῆς ταύτης ὁροθεσίας ἐπρόβαλε ν' ἀναδειχθῇ ἡ Ἑλλὰς ἐντὸς τῶν στενῶν τούτων ὁρίων ἐπικράτεια ἀνεξάρτητος· καὶ φαίνεται ὅτι ἡ συνεχῶς δίδουσα ἀφορμὰς διαφορῶν καὶ σκανδάλων μετὰ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας ἡμικυριαρχία τῆς Βλαχόμολδαυίας καὶ Σερβίας πρὸς βλάβην πάντοτε τῆς Πύλης ὑπηγόρευσε τὸ περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ πῶς ἐδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἀνεξάρτητος ἐπικράτεια ἐντὸς τόσῳ στενῶν ὁρίων μὴ ἔχουσα τὰ πρὸς ὑπαρξίν της; ἢ πῶς μετεφέροντο ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ τόσαι χιλιάδες ἐνόπλων καὶ ἐμπεροπολέμων Στερεοελλαδιτῶν κατοίκων τῶν μερῶν ἐκείνων; οἱ κάτοικοι χριστιανοὶ τῆς ἀποκοπτομένης κατὰ τὴν πρότασιν ταύτην στερεᾶς Ἑλλάδος ἐλογίζοντο 180,000· ἐν ᾧ οἱ κάτοικοι αὐτῆς Τούρκοι ἐλογίζοντο 7000 ἢ 8000. Ἦτο λοιπὸν δίκαιον, καὶ ἂν ἦτο δυνατόν, νὰ μεταναστεύσωσιν οἱ πάμπολλοι ἅρριν τῶν ὀλιγίστων; ἂν δὲ ἐπρόκειτο κατὰ τὴν συνθήκην νὰ εἰρηνεύσῃ ὁ τόπος ἐκεῖνος, δὲν ἐνέβαλεν ἡ εἰρηνοποιὸς Δύναμις διὰ τῆς παραδοχῆς τόσῳ στενῶν ὁρίων ἀντὶ εἰρήνης μάχαιραν; εἰς μάτην δὲ ἤλπιζε διὰ τῶν στενῶν ὁρίων νὰ φέρῃ τὴν Πύλην εἰς συμβιβασμόν· ἡ Πύλη ἐβάδιζε καὶ μετὰ τὸν Ῥωσι-

κὸν πόλεμον ἦν ἐβάδισεν ὁδὸν καὶ πρότερον ὥστε δὲν ἐπρόκειτο περὶ πλατυτέρων ἢ στενοτέρων ὁρίων. Ἡ Πύλη οὔτε τὴν μεσιτείαν τῶν συμμαχῶν ἐδέχετο, οὔτε τὴν ἀνακωχὴν ἐκήρυττεν, οὔτε ἄλλο τι παρεχόρει ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων μὴ συμβιβάζομενον πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ραγιά. Ἀδιαφιλονείκητον δὲ ἐθεώρει πάντοτε ὅλην τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, καὶ οὔτε καὶ λόγον νὰ ἀκούῃ ἤθελε περὶ αὐτῆς· εἰς δὲ τὴν Πελοπόννησον ὑπέσχετο νὰ στείλῃ ἓνα καλὸν πασάν.

Ἐπιμένον δὲ τὸ ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον εἰς ἣν προέθετο ὁροθεσίαν ἐξέφρασε τὴν λύπημ του ἐπὶ τοῦ συμμαχικοῦ συμβουλίου διὰ τὰ ἐν Πόρῳ διαγραφέντα καὶ ἐμέμφθη τοὺς πρέσβεις ὡς παρεξηγήσαντας τὰς ὁδηγίας των καὶ ἀπορρίψαντας ἣν ἔλαβαν ἐν Πόρῳ πρόσκλησιν τῆς Πύλης νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, διότι καὶ ἡ ἀνακωχὴ ὑπῆρχε πραγματικῶς, καὶ ἡ παραδοχὴ τῆς μεσιτείας συννυπηκούετο. Ἄλλ' ἡ πραγματικὴ ἀνακωχὴ προήρχετο κατὰ τὸ λέγειν αὐτῆς τῆς Πύλης ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ ὅχι ἐκ τῆς προαιρέσεώς της, διότι οὐδέποτε ἠθέλεσε νὰ τὴν κηρύξῃ· διὰ τῆς αὐτῆς δ' ἐπιστολῆς, δι' ἧς ἐκάλει τοὺς πρέσβεις, ἔγραφεν ὅτι “ἀδύνατον “ νὰ θεωρήσῃ ἄλλως πως τὸν Ἕλληνα εἰμὴ ραγιά,” καὶ ἐπρόσθετεν ὅτι μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν πρέσβεων εἰς Κωνσταντινούπολιν τὰ πάντα ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ἐσυμβιβάζοντο ἐπὶ μιᾶς καὶ μόνης συνεδριάσεως, ὃ ἐστὶ καθὼς ἄλλοτε εἶπε, διὰ τῆς ἀποστολῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐνὸς καλοῦ πασᾶ. Διὰ τοὺς λόγους τούτους αἱ δύο ἄλλαι αὐλαὶ οὔτε τὴν διαγωγὴν τῶν πρέσβεων ἐμέμφθησαν, διότι δικαίως ἐθεώρησαν καὶ τὸ ὕψος τῆς Πύλης ὕπουλον καὶ τὰ ἔργα της ἐναντία τῆς ἀνακωχῆς καὶ τῆς μεσιτείας, οὔτε τὴν ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ ὁροθεσίαν ἐνέκριναν.

Τοιαύτῃ ἦτον ἡ πολιτικὴ τῆς συμμαχίας περὶ τὰ

τέλη τοῦ παρόντος ἔτους. Αἱ συμμαχικαὶ Δυνάμεις διεφώνουν ὅλαι ὁμοῦ πρὸς τὴν Πύλην, καὶ διεφώνουν καὶ πρὸς ἀλλήλας.

Ὁ δὲ κυβερνήτης καθ' ὃν καιρὸν διεπραγματεύετο μετὰ τῶν πρέσβων ἡσχολεῖτο καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ κράτους. Ἡ σύστασις δικαστηρίων εἴλκυσε πρὸ πολλοῦ τὴν προσοχήν του. Μέγαν γογγυσμὸν ἐκίνει καὶ ἐνόχλησιν ὅχι μικρὰν ἐπροξένει τῇ κυβερνήσει ἡ ἔλλειψις αὐτῶν. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὀκταετοῦς ἐπαναστάσεως τακτικὰ δικαστήρια δὲν ὑπῆρξαν ἐν τῇ Ἑλλάδι· αἱ κατὰ καιρὸν κυβερνήσεις ἐπροσπάθησαν πολλάκις νὰ τὰ συστήσωσιν, ἀλλὰ πάντοτε ματαίας ἀπέδειξε τὰς προσπάθειάς των ὁ πόλεμος· οἱ φρονιμότεροι δὲ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἦσαν καὶ οἱ προθυμότεροι εἰς σύστασιν των, ὡς δυναμένων νὰ ἀπασχολῶσι τοὺς Ἕλληνας τῶν φροντίδων τοῦ πολέμου. Ἡ ἐπανάστασις πολλοὺς εὐτυχεῖς ἐδυστύχησεν, ὀλιγώτατοι ἦσαν οἱ δυνάμενοι ν' ἀποτίσωσι τὰ χρέη των, καὶ ἐργώδης ἦτον ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀποφάσεων τῶν δικαστηρίων ἐν μέσῳ τόσων ἀνωμαλιῶν καὶ κινδύνων, ἐν ᾧ μάλιστα ὑπερίσχυαν τῶν νόμων αἱ ἰδιωτικαὶ ἐπιρροαί. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ κυβερνήτου ἡ Ἑλλὰς καὶ εἰς εἰρηνοποιὸν θέσιν μετέβη, καὶ τὸ ἐσωτερικόν της ἐτακτοποιήθη, καὶ ὁ νόμος ὑπερισχύων ἐφαίνετο πάσης ἀτομικῆς θελήσεως. Διὰ τοῦτο κατάλληλος ἐκρίθη ὁ καιρὸς ἐκείνος πρὸς σύστασιν τῆς δικαστικῆς τάξεως. Εἰς σύνταξιν δὲ τοιοῦτου ὀργανισμοῦ πρὸ καιροῦ ἡσχολεῖτο τὸ πανελλήνιον κατὰ πρότασιν τοῦ κυβερνήτου· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐπροχώρει τὸ ἔργον του, ὁ κυβερνήτης ἐσύστησε ὃν ἄλλοτε ἐφήρμωσεν αὐθαιρέτως ὀργανισμὸν κατὰ τὰς δυτικὰς σποράδας ὁ ἑκτακτος ἐπίτροπος Βιάρος. Δυσηρεστήθη τὸ πανελλήνιον, ὡς παραχωροῦντος τοῦ ὀργανισμοῦ τῷ κυβερνήτῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν τοὺς δικαστάς,

καὶ ἀντέταξε τὸν ἀποσιωπηθέντα ἐν τῷ διαγγέλματι τοῦ κυβερνήτου ἀλλ' ἰσχύοντα ἰγ' νόμον παρέχοντα τῷ λαῷ τὸ δικαίωμα τοῦτο. Ὑπεκρίθη ὁ κυβερνήτης ἄγνοιαν τοῦ νόμου τούτου, ἐν ᾧ τὸν ἀνέφερε ρητῶς ὁ 146 παράγραφος τοῦ περὶ δικαστηρίων θ' κεφαλαίου τοῦ συντάγματος τῆς Τροιζῆνος, τοῦ γαλλιστὶ μεταφρασθέντος κατὰ διαταγὴν του, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐπιθεωρηθέντος καὶ σταλέντος πρὸς τοὺς πρέσβεις εἰς ἀπόδειξιν ὅτι δὲν ἦτο κατάλληλος πρὸς ὃν ἐγράφη σκοπόν. Πολλῶν δὲ συνδιαλέξεων γενομένων περὶ τούτου ἐπὶ λόγῳ, ὅτι ὁ ἐθνικὸς νόμος δὲν ἐφηρμόζετο, ἐξεδόθη τὴν 15 δεκεμβρίου ψήφισμα περὶ συστάσεως δικαστηρίων, μὴ διατηρουμένων ὅλων τῶν ὄρων τοῦ ἰγ' νόμου, ἀλλ' ἡ ἐφαρμογὴ καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ ψηφίσματος τούτου ἐβράδυνε διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν.

Εἶδαμεν ὅτι οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου, μέλη τοῦ πανελληνίου καὶ ἄλλα μέλη αὐτοῦ ἀντεπολιτεύοντο παρῤῥησίᾳ τὸν κυβερνήτην. Ἡ μεγάλη ἐπιμονὴ του εἰς τὴν ταχεῖαν σύστασιν τῶν δικαστηρίων, καὶ λόγοι οὓς διέσπειραν οἱ οἰκεῖοί του ἔδωκαν δεινὰς ὑποψίας ὅτι ὁ κυβερνήτης ἐσκόπευε νὰ μεταχειρισθῇ τὰ δικαστήρια ὡς ὅπλα κατ' αὐτῶν. Ἡ ἐπανάστασις περιέπλεξεν εἰς πολλὰ πολλοὺς τῶν ἀντιπολιτευομένων· τινὲς αὐτῶν ἐχρεώσονται καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἱκανὰς ποσότητας· ἦσαν καὶ τινα χρέη τῶν κοινοτήτων φαινόμενα κατὰ τὰ ἐγγραφα ὡς ἰδιωτικὰ τῶν προκρίτων· ἐπρόκειτο δὲ κατὰ τὸ ἐκδοθὲν ψήφισμα νὰ ἐκλεχθῶσι τὰ μέλη τοῦ ἀνεκκλήτου δικαστηρίου κατὰ μόνην τὴν θέλησιν τοῦ κυβερνήτου, καὶ οὐδὲ μετὰ τὴν τοιαύτην ἐκλογὴν ἦσαν ἀμετακίνητα, ὅ ἐστι ἀνεξάρτητα τῆς κυβερνήσεως. Διὰ τοὺς λόγους τούτους οἱ ἀντιπολιτευόμενοι πανελλήνιοι θεωροῦντες ἑαυτοὺς ὑπὸ τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ των διὰ τῶν δικαστηρίων κατέβαλαν πᾶσαν φροντίδα εἰς τὴν μὴ

σύστασιν αὐτῶν, ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἀναγκαῖον νὰ κανονί-
σωσι προηγουμένως τὰ περὶ τῆς ἀποδόσεως τῶν πρὸ
τῆς ἐπαναστάσεως κοινῶν ἢ ἰδιωτικῶν χρεῶν. Αἱ δὲ
ὑποψίαι ἅς συνέλαβαν οἱ πρόκριτοι ὡς πρὸς τὸν
τρόπον τῆς συστάσεως τῶν δικαστηρίων καὶ τῆς ἐκλο-
γῆς τῶν δικαστῶν δὲν ἦσαν ψευδεῖς. Ὁ μετὰ τοῦ
Βιάρου ἐργαζόμενος περὶ τὰ δικαστικά Γιαννετᾶς
προθέμενος νὰ διορίσῃ δικαστὴν τῷ εἶπεν, ὅτι εἴ-
κοσι μόνον οἰκογενεῖας ἐσκόπευεν ἡ κυβέρνησις
ν' ἀφήσῃ ἰδιοκτῆτας, καὶ ὅτι πρὶν τὸν διορίσῃ δικα-
στήν, ἐπεθύμει νὰ μάθῃ ἂν ἦτο καὶ αὐτὸς τῆς γνώ-
μης ταύτης (β). Ἐκ πολλῶν δὲ ἄλλων περιστατι-
κῶν ἔλαβαν ἀφορμὴν οἱ Ἕλληνες νὰ ὑποπτευσω-
σιν ὅτι ὁ κυβερνήτης μήτε τὴν συνταγματικὴν ὁδὸν
καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐξουσίας του ἐσκόπευε
νὰ βαδίσῃ, μήτε ἐθνικὴν συνέλευσιν ἄνευ κατεπει-
γούσης ἀνάγκης νὰ συγκαλέσῃ. Οἱ δὲ ἐν Αἰγίνῃ
σημαντικοὶ οἱ ὑπὲρ πάντα ἄλλον θέλοντες μεταβολὴν
τῶν καθεστώτων ἔδρατταν ἐπὶ τῆς ἐν Πόρῳ διαμονῆς
τῶν πρέσβεων πᾶσαν εὐκαιρίαν γνωστοποιοῦντες αὐ-
τοῖς πόσον δυσηρεστοῦντο οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τοῖς πα-
ροῦσι, καὶ πόσον ὀλίγον ἀνεπαύοντο ἐπὶ τοῖς μέλ-
λουσι. Τὴν συγκαλέσιν δὲ τῆς συνελεύσεως ἐθεώ-
ρουν ὅλοι ὡς πολιτικὴν πανάκιαν. Αἱ προτάσεις τῶν
πρέσβεων ἐφαίνοντο καὶ αὐταὶ ἀπαιτοῦσαι αὐτήν. Ἡ
ἐνεστῶσα κυβέρνησις δὲν εἶχεν ἄλλας βάσεις εἰς δια-
πραγματευσιν τῆς εἰρηνοποιήσεως εἰμὴ ὅσας ἐθεσεν
ἡ συνέλευσις τῆς Ἐπιδαύρου καθ' ὃν καιρὸν ἐπεκα-
λέσθη τὴν μεσιτείαν τῆς μεγάλης Βρεττανίας· ἀλλ' αἱ
βάσεις αὗται ἀντέβαιναν πρὸς τὴν συνθήκην τῆς 25
ἰουνίου, ἧς ἡ πραγματοποιήσις ἦτο τὸ μόνον σκοπού-
μενον τῶν πρέσβεων. Ἡ συνθήκη αὕτη παρεχώρει
τῷ σουλτάνῳ φόρον, ἀποζημίωσιν τῆς τουρκικῆς γῆς,
δικαίωμα τι ἐπὶ τῇ ἐγκαταστάσει τῆς τοπικῆς Ἀρχῆς
τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν ὥριζε τὰ ὅρια, ἐν ᾗ ἡ συνέ-

λευσις τῆς Ἐπιδαύρου καὶ τὰ ὅρια ὥρισε καὶ ἐκτὸς τοῦ φόρου οὐδὲν ἄλλο παρεχώρησεν. Εἰς νομιμοποίησιν λοιπὸν καὶ παρὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς πραγματοποιήσεως τῆς συνθήκης ταύτης ἀναγκαῖον ἐφαίνετο νὰ συνέλθωσιν ἐκ νέου οἱ Ἕλληνες εἰς σύσκεψιν· ἀλλ' ὅσα συνωμολόγησαν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης οἱ πρέσβεις δὲν ἦσαν ὀριστικά· ἦσαν, ὡς εἶπαμεν, ἀπλῇ γνωμοδότησις αὐτῶν πρὸς τὸ συμμαχικὸν συμβούλιον· διὰ τοῦτο, ἂν καὶ ἡ συγκάλεσις τῆς συνελεύσεως ἐφαίνετο ἄφευκτος, ἐπάναγκες ἦτο ν' ἀναβληθῇ μέχρις οὗ τὸ συμμαχικὸν συμβούλιον ἀπεφαίνετο περὶ αὐτῶν· τῆς γνώμης ταύτης ἦσαν καὶ οἱ πρέσβεις καὶ ὁ κυβερνήτης· ἀλλ' ἡ δυσαρέσκεια τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸ ἐνυπάρχον σύστημα ἦτο τόση, ὥστε πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς κοινῆς γνώμης ἔπρεπεν ἢ νὰ ἐξυπνήσῃ τὸ κοιμώμενον σύνταγμα τῆς Τροιζήνος καὶ νὰ κυβερνηθῇ ἡ Ἑλλὰς κατ' αὐτό, ἢ νὰ προκηρυχθῇ ἀπὸ τοῦδε συνέλευσις· καὶ ἐπειδὴ τὸ σύνταγμα τῆς Τροιζήνος ἀντέβαινε φανερά πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς συνθήκης, ἡ συγκάλεσις τῆς συνελεύσεως ἐφαίνετο ἡ μόνη θεραπεία· διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἔγραψε τῷ πανελληνίῳ ὁ κυβερνήτης τὴν 30 ὁκτωβρίου διατρίβων τότε ἐν Πόρῳ δικαιολογῶν τὴν μέχρι τοῦδε ἀναβολὴν τῆς συγκαλέσεως τῆς συνελεύσεως καὶ προσκαλῶν αὐτὸ νὰ σκεφθῇ περὶ τούτου καὶ ἀσχοληθῇ εἰς τὰ περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν πληρεξουσίων.

Νόμος ἐκλογῆς πληρεξουσίων δὲν ὑπῆρξεν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως· ἀλλ' ὑπῆρξε νόμος ἐκλογῆς βουλευτῶν, καὶ κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ἐνηργοῦντο αἱ ἐκλογαὶ τῶν κατὰ καιροὺς πληρεξουσίων διπλασιαζομένου τοῦ ἀριθμοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἡ κυβερνήσις ἦτο δημοκρατική, πᾶσα ἐξουσία περὶ ἐκλογῶν ἀφίνετο τῷ λαῷ, καὶ οὐδεμία ἐπέμβασις τῆς κυβερνήσεως οὐδὲ καὶ ἀπλῇ ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν ἐπι-

στασία αὐτῆς ἐπετρέπετο. Ἄλλ' ὁ κυβερνήτης ἐπὶ λόγῳ μὲν νὰ τακτοποιήσῃ τὰ τῶν ἐκλογῶν, ἐπὶ σκοπῷ δὲ νὰ τὰς ἐπιρρέασῃ, ἐπέμενε νὰ προεδρεύονται τὰ ἐκλεκτικὰ συνέδρια ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων τῆς κυβερνήσεως. Τὰ μέλη τοῦ πανελληνίου ἐδιχογνώμουν, καὶ τὰ μὲν ἦσαν τῆς γνώμης ταύτης, τὰ δὲ νὰ προεδρεύονται παρ' ἐνὸς τῶν ἐκλογέων. Σφοδραὶ ἦσαν αἱ συζητήσεις· ἐπὶ τέλους ὑπερίσχυσεν ἡ ἀντικυβερνητικὴ γνώμη. Ἀνεφάνη καὶ ἄλλο ζήτημα ἐν τῷ πανελληνίῳ· ἂν ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἶχαν τὸ δικαίωμα τοῦ ψηφοφορεῖν ἢ μόνοι οἱ αὐτόχθονες καὶ οἱ κτηματῖαι· καὶ ἐπειδὴ οἱ μὴ τοιοῦτοι ἐφαίνετο ὅτι συμφέρον εἶχαν νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν πολιτικὴν τοῦ κυβερνήτου ὡς ἐλπίζοντες εἰς αὐτόν, ἡ πλειονοψηφία τοῦ πανελληνίου τοὺς ἀφῆρεσε τὸ δικαίωμα τοῦ ψηφοφορεῖν· ἀλλ' ἀπέρριψεν ὁ κυβερνήτης τὴν ἀγενῆ ταύτην καὶ ἰδιοτελὴ πρᾶξιν ἐπὶ λόγῳ ὅτι, ὑπάρχοντος περὶ ἐκλογῆς νόμου ἂν καὶ ἀτελοῦς καὶ ἐσφαλμένου, καὶ μὴ ἐξαιρουντος τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος, δὲν ἐδύνατο νὰ παραδεχθῇ ἄλλον ὡς μὴ ἔχων δύναμιν τοῦ νομοθετεῖν, καὶ μάλιστα προκειμένου περιορισμοῦ τοῦ δικαιώματος τοῦ ψηφοφορεῖν. Ἀλλὰ δύναμιν τοιαύτην καὶ εἶχε κατὰ τὸ καταστατικὸν ψήφισμα τοῦ πανελληνίου καὶ πολλάκις τὴν ἐξήσκησε καὶ ἐπ' αὐτῇ τῇ ἰδίᾳ περιστάσει ἐνομοθέτει, διότι τὸ σχέδιόν του ἐτροποποίει ἐνυπάρχοντα νόμον· ἐντεῦθεν ἐπήγασαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πανελληνίου δευτέραι σφοδραὶ καὶ βαρεῖαι διενέξεις γραπταὶ καὶ προφορικαί. Ἡ θέσις τοῦ κυβερνήτου ἀπέβη μᾶλλον κρίσιμος ἔκτοτε ὡς μὴ ἔχοντος τὴν πλειονοψηφίαν τοῦ πανελληνίου· διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ δημοσιεύσῃ ἄνευ τῆς συμπράξεως τοῦ πανελληνίου τὸ περὶ ἐκλογῆς νομοσχέδιόν του, νὰ καλέσῃ τοὺς λαοὺς τῶν ἐπαρχιῶν εἰς ἐκλογὴν πληρεξουσίων κατὰ τοὺς ὅρους αὐτοῦ, καὶ νὰ νομοποιήσῃ τὰ ἀνο-

μποιήτα ἐπὶ τῇ εὐθύνῃ του ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως. Ἄλλ' ὁ γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας ἀπεποιήθη τὴν σύμπραξίν του καὶ τὴν προσυπογραφὴν του ἐπὶ λόγῳ ὅτι ὥφειλεν ὁ κυβερνήτης κατὰ τὰ νενομισμένα νὰ ἐκδίδῃ τὰ νομοθετικὰ ψηφίσματά του ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν τοῦ πανελληνίου, αἱ δὲ ἀναφοραὶ αὗται ἦσαν ἐναντίαι τοῦ σχεδίου του. Πολλῆς δὲ λογοτριβῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου γενομένης, καὶ μὴ εἰσακουόμενος ὁ γραμματεὺς ἔδωκε τὴν παραίτησίν του. Ὁ κυβερνήτης οὔτε τὴν παραίτησιν τοῦ γραμματέως ἐδέχθη, οὔτε ἔπραξεν ὅ,τι ἐμελέτησε νὰ πράξῃ· ἀλλ' οὐδὲν ἤττον ἐπιμένων εἰς τὸν σκοπὸν του παρεδέχθη ἄλλο σχέδιον, ὡς δῆθεν νομιμώτερον· συμπλήρωσε τὸ πανελλήνιον διὰ προσθήκης ἐννέα μελῶν, καὶ οὕτως ἐκέρδισε τὴν πλειονοψηφίαν· μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς τοῦτο μετετόπησε καὶ τοὺς γραμματεῖς τῶν τμημάτων τοῦ πανελληνίου καὶ ἀνέδειξε πρώτους γραμματεῖς, τοῦ μὲν τῶν οἰκονομικῶν τὸν ἀδελφόν του Βιάρον, τοῦ δὲ τῶν ἐσωτερικῶν τὸν Περρούκαν, τοῦ δὲ τῶν πολεμικῶν τὸν Κωλέττην. Τὸ βαρὺ καὶ ἀντιρρήτικόν ὕφος τῶν ἐγγράφων τοῦ πανελληνίου τὸν ἐπείραζε καιρίως. Εἰς ἀποφυγὴν καὶ τούτου εἰσῆξεν ἀντὶ γραπτῶν προφορικὰς κοινοποιήσεις διὰ τοῦ ἀ' γραμματέως ἐκάστου τμήματος.

Κατὰ τοὺς συνταγματικοὺς κανόνας νομοσχέδιον ἀπορρίφθην δὲν εἰσάγεται ἐκ νέου εἰς συζήτησιν διαρκούσης τῆς αὐτῆς συνόδου· ἀλλ' ὁ κυβερνήτης συμπληρώσας τὸ πανελλήνιον ἐπανεφέρειν ἀμέσως τὸ νομοσχεδιόν του καὶ τὸ ἐνομοποίησε διὰ τοῦ τρόπου τούτου· κατέστησε δὲ καὶ γραμματείαν τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, μετέθεσεν εἰς αὐτὴν τὸν καὶ ἐκ νέου ἔνεκα τοῦ ἀντισυνταγματικοῦ τούτου τρόπου ἀπαρνηθέντα τὴν προσυπογραφὴν του γραμματέα τῆς ἐπικρατείας, ἐδημοσίευσεν τὴν 4 μαρτίου τὸ περὶ ἐκλογῆς νομοποιηθὲν σχέδιόν του τῇ προσυπογραφῇ

τοῦ διαδεχθέντος τὸν μετατεθέντα γραμματέα, ὥρισεν ἡμέραν ἐνάρξεως τῆς συνελεύσεως ἐν τῇ καθέδρᾳ τῆς κυβερνήσεως τὴν 15 μαΐου, παρεδέχθη τὴν προεδρίαν ἐκλογέως ἀντὶ ὑπαλλήλου τῆς κυβερνήσεως, ἐσύστησεν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ὑπουργικὸν συμβούλιον ὑπὸ τῶν τριῶν γραμματέων τοῦ πανελληνίου, τοῦ γραμματέως τῆς ἐπικρατείας καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ ἐκάλεσε τοὺς λαοὺς εἰς ἐκλογὴν πληρεξουσίων.

1829.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Π.

Διορισμός τοῦ Αὐγουστίνου ὡς πληρεξουσίου τοποτηρητοῦ τοῦ κυβερνήτου κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα.—Πτώσις τοῦ Ἀντιρρίου καὶ τῆς Ναυπάκτου.—Ἀναχώρησις τοῦ Κιουταγῆ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀναδειχθέντος ἀρχιβεζίρη.—Ἐξωτερικὴ πολιτικὴ καὶ διαταγαὶ τῆς Ἀγγλίας περὶ λύσεως τῶν ἀποκλεισμῶν τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος.—Ἀνάκτησις τοῦ Μεσολογγίου.—Τὰ μεταξὺ κυβερνήτου καὶ Γάλλων.—Ἐπάνοδος εἰς Γαλλίαν τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων.—Δάνειον ἐνὸς ἑκατομμυρίου ρουβλίων παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου.—Ἀγαθοεργήματα τῶν Ἀμερικανῶν.

ΑΝΕΦΕΡΑΜΕΝ ὅτι τὰ ἐντὸς τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς ἐχθρικὰ στρατεύματα παρημελήθησαν ὑπὸ τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως ἐξ αἰτίας τοῦ τουρκοῤῥωσικοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀλληλομαχίας τῶν τουρκοαλβανῶν· ἀλλὰ καὶ τὰ ἑλληνικὰ δὲν ἐπεμελήθησαν ὡς ἔπρεπεν ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς. Ὁ κυβερνήτης ἐμέμφετο τὸν ἀρχιστράτηγον καὶ τὸν στρατάρχην ὡς ἀναξίους τῆς ὑψηλῆς θέσεώς των· οὗτοι δ' ἐμέμφοντο ἐκείνον ὡς αἴτιον τῆς μικρᾶς προόδου ἐν μέσῳ τόσων εὐτυχῶν περιστάσεων ὡς μὴ λαμβάνοντα τὴν πρέπουσαν φροντίδα περὶ τῆς ἀναγκαίας προμηθείας τῶν στρατοπέδων· τὸν ὑπώπτευαν δὲ καὶ ὡς ὑποκινοῦντα τὰ στρατόπεδα εἰς γογγυσμὸν κατ' αὐτῶν, ὅπως εὗρη

εὔσχημον πρόφασιν νὰ δώσῃ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος τῷ νεωτέρῳ ἀδελφῷ του Ἀνγουστίνῳ. Τῶνόντι τὴν 23 ἰανουαρίου ὁ κυβερνήτης διώρισεν αὐτὸν πληρεξούσιον τοποτηρητὴν του πολιτικὸν καὶ πολεμικὸν ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐν αὐταῖς στρατοπέδων· ὁ διορισμὸς οὗτος, ὅπως καὶ ἂν ἔγεινεν, ὠφέλησε, διότι καὶ τὰ στρατεύματα ἐφάνησαν προθυμότερα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυβερνήτου ὡς δυναμένου καὶ τοὺς ἀγῶνάς των ν' ἀνταμείψῃ καὶ τὰς ἐλλείψεις τοῦ στρατοπέδου εὐκόλως νὰ θεραπεύσῃ, καὶ αἱ αἰτήσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀδελφόν του ὑπὲρ τῆς εὐδωδέσεως τῆς ἐκστρατείας εἰσηκούοντο.

Φθάσας οὗτος εἰς τὸν κορινθιακὸν κόλπον ἐπὶ τῆς ὑπὸ τὸν Μιαούλην φρεγάτας Ἑλλάδος ἡσχολήθη εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Ναυπάκτου. Πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου ἀναγκαῖον ἐφαίνετο νὰ κυριευθῇ πρότερον τὸ ἐν τῷ στομίῳ τοῦ κόλπου φρούριον τοῦ Ἀντιρρίου· ἡ ἄλωσις δὲ αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο εὐκολος δι' ἣν ἐπασχαν οἱ ἐν αὐτῷ παντελῇ σχεδὸν ἔλλειψιν τροφῶν. Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ ἐπλησίασαν τὴν πρωίαν τῆς 12 μαρτίου πρὸς τὸ φρούριον διὰ θαλάσσης μὲν ἡ Ἑλλὰς καὶ ἄλλα τινὰ πλοῖα, διὰ ξηρᾶς δὲ ἡ ὑπὸ τὸν Τσαβέλλαν χιλιαρχία καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Χατσῆ-Χρήστον ἱππικόν. Ἡ Ἑλλὰς ἐκανονοβόλησε τὸ φρούριον σφοδρῶς τὴν ἐπιούσαν νύκτα, τὴν δὲ ἐπαύριον παρεδόθησαν οἱ ἐν αὐτῷ διὰ συνθήκης. Ἡ πτώσις τοῦ φρουρίου τούτου ἠνάγκασε, καὶ ἡ ἀκριβὴς διατήρησις τῆς συνθήκης ἐνεθάρρυνε τοὺς ἐν Ναυπάκτῳ νὰ συνθηκολογήσωσι καὶ οὗτοι· ὥστε τὴν 18 ἀπριλίου ὑψώθη κατὰ πρώτην φοράν διαρκούντος τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος ἡ ἐλληνικὴ σημαία ἐπὶ τοῦ φρουρίου ἐκείνου· οἱ δὲ ἐν αὐτῷ Τούρκοι ἐμβάντες εἰς ἐλληνικὰ πλοῖα ἀνεχώρησαν εἰς Πρέβεζαν, πιστῶς πληρωθέντων τῶν ὄρων τῆς συνθήκης. Ἡ ἄλωσις τῆς Ναυπάκτου ἐστερέωσε

τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα καὶ ἀπήλπισεν ὅλους τοὺς κατὰ τὴν δυτικὴν Τούρκους, οἵτινες ἐγκαταλιπόντες ὅσας κατεῖχαν ἐν αὐτῇ θέσεις, ἐκτὸς τῶν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ, ἀνεχώρησαν ἀνεπηρέαστοι εἰς Πρέβεζαν. Ἡγανάκει ὁ δραστήριος Κιουταγῆς ὁ τόσον πιστῶς καὶ προθύμως ὑπηρετῶν τὴν αὐτοκρατορίαν του βλέπων τὴν βλάβην καὶ ἀτιμίαν της, ἀλλ' οὐδὲν ἐδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων τῆς Ἀλβανίας. Ἐν τούτοις διὰ τὴν περὶ τὰ πολεμικὰ φήμην του ἀνεδείχθη ἀρχιβεζίρης καὶ κατέστη ἐφ' ὅλων τῶν τουρκικῶν δυνάμεων ἐπὶ τοῦ τουρκορρώσικοῦ πολέμου. Ἡ ἀναχώρησις τοῦ ἀνδρὸς τούτου γινώσιν ἔχοντος καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν τόπων τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, θαυμαζομένου παρὰ πάντων καὶ φόβον ἐμπνέοντος τοῖς πᾶσιν ἀπήλπισεν ὀλοτελῶς τοὺς ἀπομείναντας ἐχθρούς.

Ἡ δὲ ἐλευθέρωσις τῆς Ναυπάκτου προετοίμασε τὴν τοῦ Μεσολογγίου. Μετέβησαν ἐκεῖ τὰ περὶ τὴν Ναυπάκτον ἑλληνικὰ στρατεύματα, καὶ κατέπλευσε συγχρόνως καὶ ἡ Ἑλλὰς φέρουσα τὸν πληρεξούσιον, ὅστις ἐλθὼν εἰς λόγους μετὰ τῶν ἐν Μεσολογγίῳ καὶ Ἀνατολικῷ Τούρκων συνυπέγραψε συνθήκην τὴν 2 μαΐου περὶ τῆς παραδόσεως τῶν δύο τούτων πόλεων· ἀλλ' ἀφ' οὗ ὑπεγράφη καὶ πρὶν ἐνεργηθῇ ἡ συνθήκη, ἦλθεν ὁ Ἀγγλος μοίραρχος Σπένσερος ἐπὶ τῆς φρεγάτας Μαδαγασκάρης διατεταγμένος νὰ λύσῃ διὰ τῆς βίας, ἂν δὲν εἰσηκούετο, τὴν θαλάσσιον πολιορκίαν. Εἰς πλήρη δὲ κατάληψιν τῶν αἰτίων, δι' ἃ ἔδωκεν ἡ κυβέρνησις του τοιαύτας διαταγὰς, παρεισάγομεν ἐνταῦθα τὰ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς μετὰ τὴν ἀπὸ Ἑλλάδος ἀναχώρησιν τῶν πρέσβων τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων.

Ὁ πόλεμος τῆς Ῥωσσίας κατὰ τῆς Τουρκίας δὲν

προώδευσε τὸ παρελθὸν ἔτος ὅσον ἠλπίζετο, ἀλλὰ
 μεγάλως προώδευσε τὸ ἐνεστὼς. Στρατεύματα ἐπὶ
 τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ αὐτοκράτορος
 Νικολάου, στρατεύματα ἐπὶ τῆς Ἀσίας, στόλοι κατὰ
 τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, τοσαῦται καὶ
 τοιαῦται δυνάμεις πολλαχόθεν κινούμεναι ἐφαίνοντο
 ὅτι ἔμελλαν νὰ καταστρέψωσιν ἐντὸς ὀλίγου τὴν
 ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν. Βλέπουσαι αἱ φίλαι τῆς
 Πύλης αὐλαὶ τὸν μέγαν τοῦτον κίνδυνον, καὶ μὴ δυ-
 νάμεναι νὰ στήσωσιν ἔμπροσθεν αὐτῆς τὴν αἰγίδα
 τῶν ἠγωνίζοντο ἀδιακόπως νὰ λύσωσι τὸ ἐλληνικὸν
 ζήτημα, διότι τούτου λυθέντος ἔπαυεν ὁ πόλεμος,
 ὅχι διότι ἐκινήθη ἐξ αἰτίας ἢ εἰς λύσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ
 διότι ἡ μωρὰ πολιτικὴ τῆς Πύλης ὡς πρὸς τὴν
 Ῥωσσίαν καὶ ἡ αὐθάδης γλώσσά της ἢ προκαλέσασα
 τὸν πόλεμον προῆλθαν ἐξ αὐτοῦ. Ἡ Πύλη δὲν ἀν-
 τέλεγεν εἰς ὅσα δι' ἑαυτὴν ἀπῆτει ἡ Ῥωσσία, διότι
 δὲν ἀπῆτει εἰμὴ ὅσα διελάμβαναν αἱ συνθήκαι.

Ἡ δὲ Ἀγγλία ἢ πρὸ παντὸς ἄλλου σπουδάζουσα
 νὰ συνδέσῃ ἐκ νέου τὰς πρὸς τὴν Πύλην σχέσεις
 τῆς δὲν ἔπαυεν ἐπιθυμοῦσα τὴν εἰς Κωνσταντινου-
 πολιν ἐπάνοδον τῶν πρέσβεων· κηρυχθέντος δὲ τοῦ
 πολέμου ἐξέφρασε σφοδρότερον τὴν ἐπιθυμίαν ταύ-
 την, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ἡ ἐπάνοδος αὐτῶν ἐδύνατο νὰ
 συντελέσῃ εἰς τὴν ταχυτέραν παῦσιν τοῦ πολέμου.
 Ἡ Γαλλία ἀντιτείνασα κατ' ἀρχὰς ἐδέχθη ἐπὶ τέλους
 τὴν γνώμην τῆς Ἀγγλίας· ἀλλὰ δυσσυμβίβαστα ἦσαν
 ὡς πρὸς τὴν ἐπάνοδον τῶν πρέσβεων τὰ τῆς Ῥωσ-
 σίας. Ἐξ αἰτίας τοῦ ἐπικρατοῦντος πολέμου οὔτε
 ἡ Πύλη ἐδέχετο Ῥώσσον ἀντιπρόσωπον, οὔτε ἡ
 Ῥωσσία ἔστελλεν· ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς συμμαχίας
 τοιοῦτος ἀντιπρόσωπος ἦτον ἀναγκαῖος· πρὸς ἐξομα-
 λυσμὸν δὲ τῆς δυσκολίας ταύτης ἐπρόβαλαν αἱ δύο
 αὐλαὶ νὰ συγκατατεθῇ ἡ τῆς Πιερρυπόλεως ἵνα δια-
 πραγματευθῶσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ πρέσβεις

τῶν δύο αὐλῶν τὰ περὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν ὀνόματι τῶν τριῶν. Δὲν ἐνέκρινε τὴν πρότασιν ταύτην ἡ Ῥωσσία, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀπέρριψεν ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιμονῆς τῶν δύο αὐλῶν· ἀπῆρτησεν ὁμως νὰ ὀρισθῶσι προηγούμενως παρὰ τῶν τριῶν αὐλῶν ὅσα ἔμελλαν αἱ δύο νὰ διαπραγματευθῶσι περὶ Ἑλλάδος ἄνευ αὐτῆς ἀλλ' ἐν ὀνόματι καὶ αὐτῆς. Ἀόριστα ἴσαν, ὡς εἴρηται, τὰ τῶν πλείστων ὄρων τῆς ὑπὲρ Ἑλλάδος συνθήκης καὶ ἀσύμφωνοι πρὸς ἀλλήλας αἱ Δυνάμεις, κυρίως δὲ ὡς πρὸς τὴν ὀροθεσίαν· ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία ἐπέμεναν εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ὀροθετικὴν γραμμὴν τὴν μεταξὺ τῶν κόλπων τῆς Ἀρτῆς καὶ τοῦ Βώλου ὅπως τὴν ἐχάραξαν οἱ ἐν Πόρῳ πρέσβεις· ἀλλ' ἡ Ἀγγλία τὴν περιώριζε καὶ ἤδη ὡς καὶ πρὶν εἰς τὸν κορινθιακὸν ἰσθμόν· ἐπὶ τέλους παρεδέχθη τὴν χαραχθεῖσαν ἐν Πόρῳ, ἀλλ' ὅχι ὡς ὀριστικὴν. Συμβιβασθέντες οἱ σύμμαχοι ὡς πρὸς τὸν ὅρον τοῦτον ἐδέχθησαν ὁμοφώνως καὶ τοὺς λοιποὺς ὅπως ἐκανονίσθησαν ἐν Πόρῳ προσθέσαντες καὶ τινας ἄλλους συμπληρωτικὸς περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῆς Ἀρχῆς, περὶ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανόδου τῶν δύο πρέσβεων, περὶ ἀμνηστίας καὶ μεταναστεύσεως, περὶ ἀμοιβαίας ἀσφαλείας τῆς Πύλης καὶ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν αὐτῶν, περὶ διατηρήσεως τῆς πραγματικῶς ἐνυπαρχούσης ἀνακωχῆς παρὰ τῆς Πύλης, περὶ παύσεως πάσης ἐχθροπραξίας τῶν Ἑλλήνων καὶ περὶ ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου ἀνακλήσεως ὅλων τῶν ἐπὶ τῆς στερεᾶς ἐλληνικῶν στρατευμάτων. Τούτων οὕτω συμβιβασθέντων συννυπέγραψαν τὴν 10 μαρτίου πρᾶξιν περιέχουσιν τοὺς ἀνωτέρω ὅρους ἀλλ' ὅχι ὡς ἀναλλοιώτους, καὶ διέταξαν τοὺς πρέσβεις τῶν δύο αὐλῶν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἀντιπροσωπεύοντες καὶ τὰς τρεῖς.

Πρώτη καὶ μόνη ἡ Ἀγγλία ἐκοινοποίησεν ἐπισή-

μως τὴν πράξιν τῆς 10 μαρτίου τῷ κυβερνήτῃ τῆς Ἑλλάδος ἀπαιτοῦσα τὴν παῦσιν πάσης ἐχθροπραξίας ἐπὶ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ ἀνάκλησιν τῶν πέραν αὐτοῦ ἐλληνικῶν στρατευμάτων· ἀλλ' εὐλόγως καὶ εὐσχήμως ἀπεποιήθη ὁ κυβερνήτης τὴν διττὴν ταύτην ἀπαίτησιν. Ἐξηγοῦσα δὲ ἡ Ἀγγλία τὸ πνεῦμα τοῦ ὅρου τῆς παύσεως πάσης ἐχθροπραξίας προσαπήτησε καὶ τὴν λύσιν τῶν θαλασσιῶν ἀποκλεισμῶν τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος· ἀπήτησε δὲ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος λύσιν ἐν ὀνόματι ὅλης τῆς συμμαχίας. Ἡπόρησαν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία καὶ ἐξέφρασαν τὴν δυσαρέσκειάν των μαθοῦσαι, ὅτι ἐν ὀνόματι αὐτῶν ἀπήτησε τοῦτο ἡ Δύναμις ἐκείνη ἐν ᾧ λόγος δὲν ἐγένετο ἐπὶ συμβουλίου· ὡμολόγησεν ἡ Ἀγγλία ὅτι κατὰ λάθος ἐγένετο χρῆσις τοῦ ὀνόματος ὅλης τῆς συμμαχίας, ἀλλ' ἐπέμεινεν οὐδὲν ἥττον ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς ὀνόματι καὶ διέταξε τὴν κατὰ τὴν Ἑλλάδα ναυτικὴν δύναμίν της νὰ ἐνεργήσῃ τὰ εἰς πραγματοποίησιν τοῦ ὅρου τούτου θελούσης ἢ μὴ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως· πρὸς ἐκπλήρωσιν δὲ τῆς διαταγῆς ταύτης ὁ μὲν ἄρμοστής τῶν ἰονίων νήσων ἔγραψε τὰ δέοντα τῷ ἀρχιστρατήγῳ, ὁ δὲ κατὰ τὸ ἰόνιον πέλαγος μοίραρχος Σπένσερος παρήγγειλε τῷ κατὰ τὸν ἀμβρακικὸν κόλπον μοιράρχῳ Κριεζῇ νὰ λύσῃ ἀμέσως τὴν θαλάσσιον ἐκείνων τῶν μερῶν πολιορκίαν, ἀφίχθη δὲ καὶ αὐτοπροσώπως εἰς τὸν λιμένα τοῦ Μεσολογίου καὶ ἀπήτησε παρὰ τοῦ ναυάρχου Μιαούλη καὶ τοῦ πληρεξουσίου τοποτηρητοῦ τὴν λύσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Μεσολογίου ἐπὶ ἀπειλῇ βίας ἃν δὲν εἰσηκούετο. Μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς ἀφίξεώς του ὑπεγράφη ἡ περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ συνθήκη. Ἡ περίστασις ἦτο κρισιμωτάτη, διότι, ἃν εἰσεκομίζοντο τροφαί, ἡ φρουρὰ δὲν θὰ παρεδίδετο. Καλῇ τύχῃ ὁ Σπένσερος ἐαε-

βάσθη τὴν συνθήκην, δὲν παρενέβαλεν ἐμπόδια εἰς τὴν πραγματοποιήσιν της, καὶ οὕτως ἡλευθερώθησαν αἱ δύο ἐκείναι πόλεις ἀναιμωτί.

* Ἄν δὲ καὶ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρωτόκολλον ὑπεγράφη τὸν μάρτιον, δὲν ἐκοινοποιήθη τῇ ἐλληνικῇ κυβερνήσει εἰ μὴ τὸν μαῖον καὶ παρὰ μόνης τῆς Ἀγγλίας. Ἰδοὺ δὲ ἡ αἰτία. Οὐδεμία τῶν Δυνάμεων ἐπίστευεν ὅτι ἐδύναντο οἱ Ἕλληνες νὰ κατορθώσωσί τι γενναῖον ἐπὶ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος· ἡ δὲ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία δὲν δυσηρεστοῦντο ἂν τοιοῦτόν τι κατωρθοῦτο, ὥς θέλουσαι τὴν πέραν τοῦ ἰσθμοῦ ἔκτασιν τῶν ὁρίων τοῦ νέου κράτους, καὶ δὲν ἐφρόντισαν περὶ τῆς ταχείας κοινοποιήσεως τοῦ πρωτοκόλλου· ἀλλ' ἡ Ἀγγλία, ἡ ἐπιθυμοῦσα τὴν στένωσιν τῆς νέας ἐλληνικῆς ἐπικρατείας, μαθοῦσα παρ' ἐλπίδα τὴν πτώσιν τῆς Βονίτσης καὶ τοῦ Ἀντιρρίου, καὶ προβλέπουσα ἐντεῦθεν τὴν πτώσιν τῆς Ναυπάκτου καὶ τοῦ Μεσολογγίου, ὃ ἐστὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὅλης τῆς ἀνατολικοδυτικῆς Ἑλλάδος πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ σχεδίου της, ἔσπευσε νὰ ἐμποδίσῃ ἀφ' ἐαυτῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ρηθέντος πρωτοκόλλου τὰς προόδους τῶν Ἑλλήνων διὰ τῆς λύσεως τῶν ἀποκλεισμῶν. Τῶόντι τὸ μόνον ὄπλον τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων ἦτον ἡ πείνα, καὶ ἂν ἀφηρεῖτο τὸ ὄπλον τοῦτο διὰ τῆς λύσεως τῶν πολιορκιῶν, δὲν κατωρθοῦτο ὅ,τι κατωρθώθη, ἀλλὰ καλῇ τύχῃ παρεμβᾶσα ἡ Ἀγγλία βραδέως διὰ τὴν ἀνωτέρω αἰτίαν δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ οὔτε τῆς Ναυπάκτου, οὔτε τοῦ Μεσολογγίου τὴν παράδοσιν.

Τὴν δὲ ἀνάκτησιν τοῦ Μεσολογγίου μαθοῦσα ἡ Ἑλλὰς ἐσκίρτησεν ὅλη, καὶ ὁ κυβερνήτης ἔσπευσε νὰ διακηρύξῃ ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ τὰ ἐξῆς.

“ Ἡὐδόκησεν ὁ Κύριος καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ Μεσολογγίου κυματίζει πάλιν ἡ σημαία τοῦ Σταυροῦ. Εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου

“ κείνται τὰ ὅστᾳ τῶν γενναίων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἳ
 “ τινες προμαχόμενοι αὐτῆς ἔπεσαν ἐνδόξως.

“ Τὸ πρῶτιστον τῶν χρεῶν μας, τὸ ὁποῖον ὀφεί-
 “ λομεν νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν μνήμην τῶν αἰοιδή-
 “ μων ἐκείνων μαρτύρων, εἶναι τὸ νὰ προσφέρωμεν
 “ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ Ὑψίστου τὰς ὑπὲρ ἀνα-
 “ παύσεως τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἐνθέρμους εὐχάς μας.
 “ Τὸ χρέος τοῦτο ἀφ’ οὗ ἀποδώσωμεν, ἔχομεν καὶ
 “ ἄλλο ὅχι ὀλιγότερον ἱερὸν νὰ ἐκπληρώσωμεν.
 “ Ἐχομεν χρέος νὰ συλλέξωμεν μετ’ εὐλαβείας τὰ
 “ σεβάσματα αὐτῶν λείψανα, καὶ νὰ τὰ καταθέσωμεν
 “ εἰς τι μνημεῖον, ὅπου ἡ πατρίς ν’ ἀποδίδῃ κατ’ ἑ-
 “ τος τὸν φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης της εἰς τὴν κόνιν
 “ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐμαρτύρησαν ἡρωϊ-
 “ κῶς ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος αὐτῆς.

“ Ἡ κυβέρνησις διερμηνεύουσα τὰ αἰσθήματα τῶν
 “ Ἑλλήνων ὑπερποθούντων νὰ ἐκπληρώσωσι τὰ τοι-
 “ αῦτα χρέη των διατάττει.

“ Α^{ον}. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν καθ’ ἣν θέλει ἐγκαινιασθῇ
 “ ἡ πρώτη ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἐπισκευάζεται ἤδη εἰς
 “ Μεσολόγγι, νὰ ἱεουργήσῃ ὁ μητροπολίτης διὰ νὰ
 “ δεηθῇ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ἡρωϊκῶν
 “ προμάχων τῆς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου.

“ Β^{ον}. Ὁ πληρεξούσιος τοποτηρητῆς νὰ διορίσῃ
 “ ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἀπὸ ἀνδρας τοῦ ἱεροῦ κλή-
 “ ρου ὡς καὶ ἀπὸ πολεμικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἀξιω-
 “ ματικούς, ἥτις ὀφείλει νὰ λάβῃ τ’ ἀναγκαῖα μέτρα
 “ διὰ νὰ ἐνεργηθῶσι τὰ ἐφεξῆς.

“ Ι^{ον}. Νὰ συνταχθῇ κατάλογος τῶν ἐκκλησιαστι-
 “ κῶν, ἀξιωματικῶν, στρατιωτῶν, πολιτικῶν ὑπουρ-
 “ γῶν ἢ ἀπλῶν πολιτῶν, οἳ τινες ἔπεσαν ὡς θύματα
 “ τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου κατὰ τὸ 1822,
 “ 1823, 1825 καὶ 1826.

“ 2^{ον}. Νὰ συλλεχθῶσι τὰ νεκρὰ αὐτῶν λείψανα

“ καὶ νὰ προσδιορισθῇ ὁ τόπος ὅπου πρέπει νὰ ἐνα-
 “ ποτεθοῦν.

“ 3^{ον}. Ὁ κυβερνήτης θέλει ὑπάγει αὐτοπροσώ-
 “ πως εἰς Μεσολόγγι διὰ νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν με-
 “ γάλην ἐπικήδειον πομπὴν τὴν ἐσομένην πρὸς με-
 “ τακόμισιν τῶν ὁστέων αὐτῶν εἰς τὸ μέρος ἐκείνο
 “ ὅπου θὰ ἀνεγερθῇ μνημεῖον ἀφοσιούμενον ἀπὸ τὸ
 “ ἔθνος εἰς τὴν μνήμην τῶν γενναίων ἐν Μεσολογ-
 “ γίῳ ὑπερασπιστῶν τοῦ Σταυροῦ.

“ Ἡ κυβέρνησις θέλει ἐκδώσει πρόγραμμα προσ-
 “ καλοῦσα δι’ αὐτοῦ τοὺς ὁμογενεῖς ἀρχιτέκτονας
 “ καὶ λιθοξόους νὰ στείλωσιν εἰς αὐτὴν ἐντὸς ἐνὸς
 “ ἔτους σχέδια καὶ πρωτότυπα διὰ τὸ μνημεῖον περὶ
 “ οὗ ὁ λόγος.”

Καὶ ταῦτα ὅσα διεκήρυξεν ὁ κυβερνήτης ἐπὶ τῆς
 ἀνακτήσεως τοῦ Μεσολογγίου· ἐτέλεσε δὲ καὶ πάν-
 δημον ἐορτὴν ἐν Αἰγίνῃ.

Εἶδαμεν, ὅτι ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐφέρετο δυσμε-
 νῶς πρὸς τὸν κυβερνήτην. Ψυχρῶς καὶ ἀδιαφόρως
 ἤρχισε νὰ φέρεται πρὸς αὐτὸν μετ’ ὀλίγον καὶ ἡ
 Γαλλία διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους.

Καθ’ ἃς ἡμέρας κατεγίνετο ὁ κυβερνήτης εἰς τὰ
 τῆς συνελεύσεως ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα ὁ συν-
 ταγματάρχης Φαβιέρος ἐκ τῆς Γαλλίας, ὅπου ὑπῆ-
 γεν ἐπ’ ἀδείᾳ. Τὸν φιλέλληνα τοῦτον, τὸν ἀφιλο-
 κερδῶς ἀγωνισθέντα καὶ πολλὰ παθόντα ὑπὲρ Ἑλλά-
 δος, συνίστα σπουδαίως τὸ γαλλικὸν ὑπουργεῖον
 ὥς τὸν ἱκανώτερον ν’ ἀσχοληθῇ εἰς τὸν ὀργανισμὸν
 καὶ τὴν αὔξησιν τῶν τακτικῶν στρατευμάτων, ὑπο-
 σχομένη ν’ ἀναδεχθῇ αὕτη μέχρι τινὸς τὴν εἰς τοῦτο
 ἀπαιτουμένην δαπάνην. Ἀλλ’ ὁ κυβερνήτης ἀδίκως
 ὑποπτεύων τὴν φιλελληνικὴν πολιτικὴν τῆς Γαλ-
 λίας καὶ μὴ εὖνοῶν τὸν Φαβιέρον δὲν ἐδέχθη τὴν
 περὶ ἧς ὁ λόγος πρότασιν. Δυσσηρεστήθη ἡ Γαλλία,

διέκοψε τὴν τακτικὴν χορηγίαν ἡμίσεως ἑκατομμυρίου κατὰ μῆνα, καὶ μόλις μετὰ ἐπανειλημμένας παρακλήσεις τοῦ κυβερνήτου ἐχορήγησε τὸν ἀπρίλιον ἐν ἑκατομμύριον φράγκων, ἐξ ὧν τὰ ἥμισυ εἰς ἐμψύχωσιν ῥητῶς τῆς γεωργίας κατὰ τὴν Πελοπόννησον· ἀνεδέχθη δὲ νὰ στέλλῃ κατὰ μῆνα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἑκατὸν χιλιάδας φράγκων ἀντὶ τοῦ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου εἰς χρήσιν τοῦ τακτικοῦ. Ἄλλ' ὅποιοι καὶ ἂν ἦσαν οἱ φόβοι τοῦ κυβερνήτου ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας, ὅποια καὶ ἂν ἦτον ἢ πρὸς τοὺς Γάλλους διὰ τὰς φιλελευθέρους ἀρχάς των δυσμενὲς διάθεσις του, ἐπειδὴ ἐβόηθείτο ἡ Ἑλλὰς πολυειδῶς καὶ ἀφιλοκερδῶς ἐκεῖθεν, ὥφειλε νὰ φέρεται περιποιητικῶς πρὸς τοὺς ἐν Ἑλλάδι καταβάοντας Γάλλους· ἀλλ' ἐπολιτεύθη πρὸς αὐτοὺς τόσον κακῶς, ὥστε ἐφείλκυσε τὸ μῖσος καὶ τὴν κατακραυγὴν ὅλων· αἰσθανθεὶς δ' ἐπὶ τέλους ὅτι κακῶς ἔπραξεν ἀπέστειλε πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ εἰς Νεόκαστρον τὸν ναύαρχον Μιαούλην ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος πρὸς χαίρετισμὸν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ ἐν ὀνόματι τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἔθνους. Ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἐξιλέωσε τὸν ἀρχιστράτηγον Μαιζῶνα· μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀνεχώρησε καὶ αὐτὸς ὁ κυβερνήτης εἰς ἔντευξίν του, καὶ διὰ τῶν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν στρατὸν περιποιητικῶν του τρόπων ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνην των.

Τὰ δὲ γαλλικὰ στρατεύματα ἀφ' οὗ ἐτελείωσαν εὐτυχῶς τὸ ἔργον των ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου, ἡ δ' ἐκεῖθεν τοῦ ἰσθμοῦ ἔξοδός των ἀπηγορεύθη, ἀνεχώρησαν εἰς Γαλλίαν, ἐκτὸς τινῶν παρατεινάντων κατ' αἴτησιν τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως τὴν ἐν Ἑλλάδι διαμονὴν των· ἀφῆκαν δ' ἐπὶ τῆς ἀπελεύσεώς των εἰς χρήσιν τῆς Ἑλλάδος πάμπολλα στρατιωτικὰ ἐφόδια. Ὁ δὲ ἀρχιστράτηγος Μαιζὼν ἐπισκεφθεὶς τὴν Πελοπόννησον μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ καὶ τὰς νήσους

Αιγίνης, Ὑδρας καὶ Σπετσῶν, φιλοφρονούμενος καὶ τιμώμενος καθ' ὅλην τὴν περιοδείαν του ἀπέπλευσε καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς Διδουῆς τὴν 8 μαΐου.

Γενναία ἡ ἰδέα, ἣν συνέλαβε Κάρολος ὁ Γ' ἀποστείλας στρατεύματα εἰς Ἑλλάδα, καὶ γενναίως τὴν ἐπραγματοποίησε. Θερμὴ καὶ πάσης καθαρεύουσα ἰδιωφελείας ἐπιθυμία νὰ ἴδῃ ἀναξιοπαθοῦντα λαὸν ἀπηλλαγμένον τῶν δεινῶν ἐξολοθρευτικοῦ πολέμου τῷ ἐνέπνευσε τὴν ἰδέαν ταύτην· μηδενὸς δὲ τῶν εἰς τοῦτο συντελούντων φεισθεὶς ἔφερεν ἐντὸς ὀλίγου εἰς αἴσιον τέλος ὅ,τι ἐπεθύμει ἐπευφημοῦντος τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ· δὲν ἤρκεσθη δὲ εἰς τοῦτο· ἐνίσχυσε διὰ τῶν πλουσίων δωρεῶν του τὴν παραλυθεῖσαν τακτικὴν δύναμιν τῆς Ἑλλάδος, ἐξωποίησε τὴν νεκρωθεῖσαν γεωργίαν, καὶ ἐν τῇ μεγαλοφροσύνῃ καὶ φιланθρωπία του ἀπέστειλεν ἀξιωματικούς καὶ λύτρα εἰς ἀπελευθέρωσιν τῶν εἰς Αἴγυπτον δουλαγωγηθέντων Ἑλλήνων. Ἐψήφισε μετ' ὀλίγον ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις ἀνέγερσιν μνημείου ἐν Πεταλιδίῳ ὅπου ἀπέβη ὁ ἀγαθοποιὸς στρατὸς του· τὸ μνημεῖον δὲν ἀνηγέρθη εἰσέτι, ἀλλὰ μνημεῖα ἔμφυχα θαυμασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης εἶναι αἰείποτε οἱ νόες καὶ αἱ καρδίαι τῶν Ἑλλήνων.

Ἐν τούτοις, χάρις εἰς τὴν ἄοκνον ἐπιμέλειαν τοῦ κυβερνήτου, ἡ ἀνέγερσις τῆς Πελοποννήσου ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων της προώδευεν, ἡ γεωργία εὐτύχει, καὶ αἱ πρόσοδοί της ἐτετραπλασιάσθησαν. Ἡὔξησε τοὺς ἐθνικοὺς πόρους καὶ δάνειον ἐνὸς ἑκατομμυρίου ρουβλίων παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου· αἱ δὲ ἀδιάκοποι συνεισφοραὶ τῶν φιλελευθέρων λαῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐγένοντο ὠφελιμώτεραι, διότι ἀσχολοῦσαι εἰς ἐργασίας τοὺς ἀέργους καὶ ἀπόρους καὶ ὠφελοῦσαι αὐτοὺς ὠφέλουν καὶ τὴν κοινωνίαν. Κατ' ἐκείνους τὸν καιρὸν ὁ ἐξ Ἀμερικῆς πλήρης φιλελληνικοῦ καὶ φιλανθρώπου ζήλου ἱατρὸς Χάος, ὁ δεχόμενος καὶ δια-

νέμων τὰς πλείστας τῶν συνεισφορῶν τούτων, ἀφ' οὗ συνέτρεξε δι' αὐτῶν πρὸς καλλωπισμὸν τῆς Αἰγίνης καὶ εὐκολίαν τῶν ἐν αὐτῇ ἐμπορευομένων διὰ κατασκευῆς προκυμαίας, ἐπεχείρησε νὰ συνοικήσῃ ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἐνδεεῖς οἰκογενείας χορηγῶν αὐταῖς κατοικίας, βόας, σπόρον καὶ ἄροτρα· ἐχάρισεν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ καὶ ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις πεντακισχιλίων στρεμμάτων χέρσον γῆν. Τοιαύτη ἦτον ἡ ὑλικὴ βελτίωσις τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν παραμονῶν τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΑ.

Περιοδεία τοῦ κυβερνήτου εἰς Πελοπόννησον.—Τροπολογία τοῦ περὶ ἐκλογῆς νόμου.—Ἀντιπροσωπία τῶν ἐπαρχιῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ κυβερνήτου.—Συγκρότησις τῆς ἐν Ἀργεὶ δ' ἔθνικῆς τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως καὶ αἱ πράξεις αὐτῆς.

ΦΟΒΟΥΜΕΝΟΣ ὁ κυβερνήτης μὴ ὑπερισχύσῃ ἡ ἀντιπολίτευσις ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν ἀπεφάσισε νὰ περιοδεύσῃ τὴν Πελοπόννησον εἰς ἔλκυσιν τῶν λαῶν, καὶ μεσοῦντος μαρτίου ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς καθέδρας τῆς κυβερνήσεως· διατρίψας δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐν Ναυπλίῳ διέβη δι' Ἀργους, Τριπολιτσᾶς, Καρυνταίνης, Λεονταρίου, Φουρτσάλας, Καλαμάτας καὶ Νησίου εἰς Μεθώνην, διῆλθε τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, ἐπεσκέφθη τὰς Πάτρας, καὶ διεβιβάσθη παρὰ τὴν Ναύπακτον καθ' ὃν καιρὸν διεπραγματεύετο ἡ παράδοσις τῆς· ἐκεῖθεν ἀπέβη εἰς Βοστίτσαν, ἀνέβη εἰς μέγα Σπήλαιον ὅπου ἐώρτασε τὸ Πάσχα, ἐπεσκέφθη τὰ Καλάβρυτα καὶ τὴν Κόρινθον, ἐπανῆλθεν εἰς Ναύπλιον καὶ τὴν 23 εἰς Αἴγιναν· χαρᾶς δὲ καὶ παρηγορίας ἐπλήρωσε τὰς καρδίας τῶν κατοίκων τῶν μερῶν ὅθεν διῆλθεν. Ἡ ἀνόρθωσις τῶν ἐρείπιων, ἡ ἐγκαθίδρυσις στοιχειωδῶν σχολείων καὶ ἡ ἐμψύχωσις τῆς φιλοπονίας ἦσαν τὸ σύ-

νηθες θέμα τῶν λόγων του. Οἱ λαοὶ ἀπολαμβάνοντες μετὰ τὴν ἔλευσίν του εὐνομίαν καὶ ἀσφάλειαν ἐνθουσιάζσθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τὸν ἐθεώρουν ὡς φιλόστοργον πατέρα. Οἱ δὲ κατὰ τὰς ἐπαρχίας ὑπάλληλοι τῆς κυβερνήσεως εἴτε ζήλω ὑπερβάλλοντι φερόμενοι, εἴτε ἄλλοθεν ὑποκινούμενοι ὑπηγόρευσαν νὰ μὴ σταλῶσι πληρεξούσιοι εἰς τὴν συνέλευσιν, ἀλλὰ νὰ δοθῇ τῷ κυβερνήτῃ πᾶσα πληρεξουσιότης· πρώτη δὲ ἡ ἐπαρχία τοῦ Ἄργους τὸν ἀνέδειξε πληρεξουσιόν της. Ὁ κυβερνήτης, πρὸς ὃν ἐκοινοποιήθη ἡ ἐκλογή του ἐπισήμως, ἐσιώπησεν· ὡς δεῖγμα ἀποδοχῆς ἐξελήφθη ἡ σιωπὴ του, καὶ πολλαὶ ἐπαρχίαι τῆς Πελοποννήσου ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμα τοῦ Ἄργους· τὴν αὐτὴν σιωπὴν διετήρησεν ὁ κυβερνήτης καὶ τότε ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμα καὶ κατὰ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος· ἡ αὐτὴ σιωπὴ καὶ τότε. Τοιαύτη διαγωγὴ ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ πιστεύσωσι πολλοὶ ὅτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑπεκίνει ταῦτα. Ἀλλ' αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος πληρεξουσιότητες ἦσαν φανεραὶ παραβάσεις τοῦ περὶ ἐκλογῆς νόμου, καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις δικαίως κατεβόα. Ὁ δὲ κυβερνήτης, ὁ συγκαλὼν τὴν συνέλευσιν ἐπὶ σκοπῷ νὰ παγιώσῃ τὴν διὰ τὴν αὐθαίρετόν της φύσιν κλονιζομένην κυβερνήσιν του, ἐδίσταζε μέχρι τινὸς περὶ τοῦ πρακτέου· ἐπὶ τέλους συγκαλέσας ἐν τῇ κατοικίᾳ του τὴν 14 μαῖον τὰ μέλη τοῦ πανελληνίου καὶ τοὺς γραμματεῖς, τὸν τῆς ἐπικρατείας καὶ τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, τοῖς εἶπεν, ὅτι ἡ ῥῆτὴ ἡμέρα τῆς συγκροτήσεως τῆς συνελεύσεως ἐπέστη, καὶ οἱ πληρεξούσιοι τῶν ἐπαρχιῶν δὲν συνῆλθαν, ὅτι ἄτοποι ἦσαν αἱ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐκλογαί, καὶ ἔπαισε κατὰ τοῦτο τὸ πανελλήνιον, διότι ἂν ἐδέχετο τὴν πρότασιν τοῦ νὰ ἐφορεύωσι τὰ τῆς ἐκλογῆς οἱ ἑκτακτοὶ ἐπίτροποι ἢ οἱ διοικηταί, θὰ ἐμποδίζετο τοιαύτη ἐκλογὴ ὡς παρὰ τὸν νόμον· ἀνάγκη δὲ ἦτο νὰ συνέλθωσιν οἱ πληρεξούσιοι ὅσον τάχιον καὶ νὰ ἐφορεύωσιν οἱ

ὑπάλληλοί του τὰς ἐκλογὰς πρὸς ἀποφυγὴν τοιούτων ἀτοπημάτων. Συνήνεσε τὸ πανελλήνιον δεχόμενον τὰ πάντα μετὰ τὴν τελευταίαν προσθήκην μελῶν, καὶ τὴν μεθαύριον ἀπεποιήθη ἐπισήμως ὁ κυβερνήτης τὰς ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἐκλογάς, ὥρισε τὴν συγκρότησιν τῆς συνελεύσεως κατὰ τὴν 25 ἰουνίου, τόπον δὲ αὐτῆς τὸ Ἄργος, καὶ ἐτροπολόγησεν τὰ περὶ ἐκλογῆς συναινέσει τοῦ πανελληνίου εἰσάξας δύο οὐσιώδεις καινοτομίας εἰς τὸν περὶ ἐκλογῶν νόμον, τὴν παρέμβασιν τῶν ὑπαλλήλων του ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς εὐταξίας καὶ τῆς νομιμότητος, καὶ τὴν ἄμεσον ἐκλογὴν τοῦ πληρεξουσίου· καὶ αὕτη μὲν ἡ καινοτομία ἦτον ἐπαινετή, διότι δι' αὐτῆς μᾶλλον ἢ διὰ τῆς ἄλλης ἐκφράζεται εἰλικρινέστερον ἡ ἐλευθέρα θέλησις τοῦ λαοῦ· ἀλλ' ἡ παρέμβασις τῶν ὑπαλλήλων ἐπροξένησε μέγα δεινόν. Ὁ κυβερνήτης, ἂν καὶ ἐφοβείτο μὴ ὑπερισχύσωσιν οἱ ἐναντίοι του, δὲν ἔκρινε πολιτικὸν νὰ τοὺς ἀποκλείσῃ τῆς συνελεύσεως, ἀλλ' ἐπενόησεν ἄλλον τρόπον ὅπως τοὺς μεταχειρισθῇ ἐκόντας ἄκοντας ὄργανά του· ἐνήργησε διὰ τῶν ὑπαλλήλων του νὰ ὑποχρεωθῶσιν ἐγγράφως παρὰ τῶν ἐντολέων των ἵνα βαδίσωσιν ἐπὶ τῆς συνελεύσεως τὴν ὁδὸν αὐτοῦ· καὶ τὸ ἐπινόημα τοῦτο, μεταμόρφωσις τῆς ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ πληρεξουσιότητος, ἐπέτυχε· συμπαραελήφθησαν δὲ ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν καὶ τινες τοῦ κυβερνητικοῦ κόμματος διὰ τὸ εὐσχημότερον. Ὑπὸ τοιαύτην ἐν γένει μεμπτὴν καὶ πρωτοφανῇ ἐν Ἑλλάδι ἀντιπροσωπίαν συνεκροτήθη ἡ ἐν Ἄργει δ' τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις. Μέγας δὲ γογγυσμὸς ἐπῆλθεν ἔνεκα τούτου, καὶ ὁ εἰς τῶν δύο ἀντιπροσώπων τοῦ Μεσολογγίου ἀπέρριψε τὴν τοιαύτην ἀντιπροσωπίαν, καὶ διὰ γραπτῆς μαρτυρίας τῶν ἐντολέων του ἀπέδειξε πρὸς τὸν κυβερνήτην, ὅτι παρὰ τὴν προαίρεσιν αὐτῶν καὶ κατ' ἐπίμονον ἀπαίτησιν τοῦ διοικητοῦ ἐδόθη ἡ ἐντολὴ αὕτη· ἀλλ' οὐδεὶς τῶν ὑπὸ

τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ὁμοφρόνων πληρεξουσίων τὸν ἐμιμήθη.

Ὁ δὲ κυβερνήτης μὴ θεωρῶν οὐδὲ τὴν τοιαύτην ἀντιπροσωπίαν ἀποchrῶσαν εἰς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀπηγόρευσε τὴν εἴσοδον εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἄργους τῶν ἀπλῶν πολιτῶν ἐπὶ λόγῳ ἐλλείψεως κατοικιῶν, ἐσύστησε τὴν φρουρὰν τῆς συνελεύσεως ὅπως ἤθελε, καὶ διώρισε εἰς ἐξέλεγχιν τῶν ἐκλογικῶν ἐγγράφων οὓς τῶν πληρεξουσίων ἐνέκρινε. Διεκρίνοντο διὰ τὴν πρὸς τὸν κυβερνήτην ἀπέχθειάν των οἱ τῆς Ὑδρας καὶ ὁ τῶν Καλαβρύτων Ζαήμης· ἀλλ' ὁ κυβερνήτης τοὺς μὲν ὕδραίους ἀφώπλισεν ἐπὶ τῇ κενῇ ἐλπίδι τῶν ἀποζημιώσεων διὰ τῆς ἐπὶ συνελεύσεως παντοδυνάμου ἐνεργείας του, τὸν δὲ Ζαήμην ἐδέσμευσεν διὰ τῆς ὑπὸ τοὺς ἀπρεπεῖς ὅρους δοθείσης αὐτῷ ἀντιπροσωπίας. Τούτων οὕτω διατεθέντων ἔπαυσε πᾶσα ἐν τῇ συνελεύσει ἀντιπολίτευσις.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως δὲ τῶν τακτικῶν ἐργασιῶν τῆς πρῶτοι οἱ Πελοποννήσιοι πληρεξούσιοι ὑποκινήθentes παρὰ τῶν περὶ τὸν κυβερνήτην ἔστειλαν ὁμοφώνως εὐχαριστήριον πρὸς αὐτὸν ἐξ ὀνόματος τῶν λαῶν οὓς ἀντεπροσώπευαν δι' ὅσα καλὰ ἢ συνετὴ διοίκησις του τοῖς ἐπροξένησε· τὸν παρεκάλουν δὲ νὰ τοὺς χειραγωγήσῃ καὶ εἰς τὰς ἐπὶ συνελεύσεως σπουδαίας ἐργασίας των. Παρόμοιον εὐχαριστήριον ὑπέγραψαν ἀκολουθῶς καὶ οἱ Στερεοελλαδίται, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Αἰγαιοπελαγῖται.

Πρὸς τὰ μεσημβρινὰ ἄκρα τῆς πόλεως τοῦ Ἄργους ἐντὸς τοῦ παλαιοῦ ἀμφιθεάτρου κατεσκευάσθη ξυλινὴ σκηνὴ διὰ τὰς συνεδριάσεις. Τὴν 11 ἰουλίου συνήχθησαν οἱ πληρεξούσιοι ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ γεροντοτέρου Γ Σισίνῃ εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας, ὅπου παρόντος καὶ τοῦ κυβερνήτου ἐψάλῃ ἡ ἀκολουθία, ὠρκίσθησαν οἱ πληρεξούσιοι τὸν συνήθη ὅρκον καὶ μετέβησαν ὑπὸ τὴν σκηνήν, ὅπου

καθήσας ὁ κυβερνήτης ἐκ δεξιῶν τοῦ προέδρου εἶπεν ὀλίγας λέξεις προεισαγωγικάς καὶ μετὰ ταῦτα ἀναστὰς ὁ γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας ἀνέγνωσε κατὰ διαταγὴν τοῦ κυβερνήτου ἔκθεσιν τῶν πράξεων αὐτοῦ ἐξ ὅτου ἔμαθεν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τὸν διορισμὸν του μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Μετὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην ἡ συνέλευσις ἡσχολήθη εἰς τὴν σύστασιν τοῦ γραφείου τῆς ὑπὸ τὴν τακτικὴν προεδρίαν τοῦ ὡς γεροντοτέρου κατ' ἀρχὰς προεδρεύσαντος Σισίνη, καὶ ἐσύστησε δύο ἐπιτροπάς, τὴν μὲν πενταμελῆ ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν, τὴν δὲ ἑπταμελῆ διὰ τὴν ἀνταπόκρισιν τῆς συνελεύσεως καὶ τοῦ κυβερνήτου· ἐκάλεσε δὲ τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ἐπιτροπὴν τῆς συνελεύσεως· εἶχε καὶ ὁ κυβερνήτης συστήσει πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ὡς εἴρηται, ἄλλην ἑνδεκαμελῆ ἐκ πληρεξουσίων πρὸς ἐξέλεγχιν τῶν ἐκλογικῶν ἐγγράφων, ὥστε ἡ συνέλευσις εἶχε τρεῖς διαρκεῖς ἐπιτροπάς. Τὴν δὲ 16 παρέστη ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν γραμματεὺς, καὶ ἐκθέσας τὰ ἐξωτερικὰ καὶ ἀναγνώσας διαφόρους διακοινώσεις τῶν πρέσβειων τῶν συμμάχων καὶ τοῦ κυβερνήτου πρὸς ἀλλήλους εἶπεν ἐπὶ τέλους, ὅτι ἀπέκειτο εἰς τὴν συνέλευσιν νὰ βουλευθῇ περὶ τῶν περαιτέρω. Τὴν δὲ ἐπιούσαν παρέστη ὁ γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας καὶ ἔθεσεν ὑπ' ὄψιν τῆς συνελεύσεως τὴν νομοποιοῦσαν τὸ σύστημα τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως πρᾶξιν τῆς βουλῆς καὶ ψηφίσματα τοῦ κυβερνήτου περὶ τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς ὑπηρεσίας δούς τὰς ἀπαιτουμένας περὶ αὐτῶν διασαφήσεις. Τὴν 18 ἐτέθησαν ὑπ' ὄψιν τῆς συνελεύσεως τὰ τῆς τραπέζης, οἱ λογαριασμοὶ τοῦ φροντιστηρίου καὶ τῆς οἰκονομίας, ὁ προϋπολογισμὸς ἐνὸς ἔτους, καὶ σχέδιον περὶ ἀποσβέσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ δανείου. Τὴν 19 ἀνεγνώσθησαν ἀναφοραὶ περὶ τῆς στρατιωτικῆς καὶ ναυτικῆς ὑπηρεσίας, καὶ περὶ ὧσων εἰσεπράχθησαν ἐξ ἀρχῆς τῆς πρώτης κυβερνητικῆς

περιόδου μέχρι τέλους τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς. Ἀφ' οὗ δὲ ἐκοινοποιήθησαν ταῦτα πάντα, ἡ συνέλευσις ἐξέδωκε δεκατρία ψηφίσματα· καὶ διὰ μὲν τοῦ α' ἐγκρίνουσα ἦν ἐβάδισεν ὁ κυβερνήτης ὁδὸν ὡς πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ τῷ ἔδωκεν ἐξουσίαν νὰ διαπραγματευθῇ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὰ περὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐφαρμογῆς τῆς συνθήκης τῆς 24 ἰουνίου ἀλλ' ὑπὸ τινος ὅρους καὶ ὑπὸ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν πληρεξουσίων ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους. Διὰ δὲ τοῦ β' παρεδέχθη ὅσα ἔπραξεν ἡ βουλὴ εἰς νομοποιήσιν τοῦ διοικητικοῦ συστήματος τοῦ κυβερνήτου, καὶ τὸ ἐτροπολόγησε διὰ τὸ μέλλον ἀντικαταστήσασα τὸ πανελλήνιον δι' εἰκοσιεπταμελοῦς γερουσίας, ἧς τὰ μὲν εἰκοσιὲν μέλη κατ' ἐκλογὴν τοῦ κυβερνήτου ἐπὶ καταλόγου ὑποψηφίων τῆς συνελεύσεως προβάλλοντος ἐκάστου τῶν πληρεξουσίων κατ' ἰδίαν αὐτῷ τρεῖς ὑποψηφίους (α), τὰ δὲ λοιπὰ ἕξ κατ' ἀρέσκειαν αὐτοῦ, καὶ ἡ μὲν γερουσία νὰ γνωμοδοτῇ ἐφ' ὅλων τῶν μὴ διοικητικῶν ψηφισμάτων ἀλλὰ μὴ ὑποκειμένου τοῦ κυβερνήτου εἰς τὴν γνωμοδότησιν εἰ μὴ ὡς πρὸς τὰ τοῦ δημοσίου πλούτου καὶ ἐν γένει τὰ οἰκονομικὰ, τὰ δὲ τῆς δικαστικῆς καὶ πάσης ἄλλης ὑπηρεσίας νὰ μείνωσι προσωπαρινῶς ὅπως ἦσαν, δυναμένης ὁμῶς τῆς κυβερνήσεως νὰ ρεισάγῃ ὅσας τροπολογίας θὰ τὴν ἐδίδασκεν ἡ πείρα, ὃ ἐστὶ νὰ τὰ μεταβάλῃ κατὰ τὸ δοκοῦν, νὰ διατάξῃ δὲ ἐν καιρῷ ὀριστικῶς τὰ δικαστικὰ διοριζομένων διὰ βίου τῶν δικαστῶν. Ἐπρονόησε τὸ αὐτὸ ψήφισμα καὶ περὶ τοῦ εἶδους τῆς ἐν καιρῷ σταθερᾶς κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ διέταξε τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν νὰ ἐργασθῇ συμπραττούσης καὶ τῆς γερουσίας εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῶν θεμελιωδῶν νόμων καθ' ἃς ἔθεσαν βάσεις αἱ τῆς Ἐπιδαύρου, τοῦ Ἀργους καὶ τῆς Τροιζῆνος συνελεύσεις, καὶ τὰ μὲν καθήκοντα τοῦ νομοτελεστικοῦ νὰ ὀρισθῶσι κατὰ τὸ πνεῦμα τὸ ὑπαγορεύσαν τὰς ἐν Τροιζῆνι πράξεις τροπολογούμενα καὶ

κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς συνθήκης τῶν τριῶν αὐλῶν, ἡ δὲ γερουσία διηρημένη εἰς δύο βουλευτήρια νὰ ἐνεργῇ τὰ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας διὰ τῆς συμπράξεως καὶ τοῦ νομοτελεστικοῦ· παρήγγειλε δέ, ἅμα ἀποπερατωθῶσι τὰ περὶ τῶν θεμελιωδῶν νόμων, νὰ συγκαλεσθῶσιν οἱ αὐτοὶ πληρεξούσιοι πρὸς ἐπιθεώρησιν, καὶ εὐχήθη ἡ συνέλευσις ἐν περιπτώσει ἀποβιώσεως τοῦ κυβερνήτου ἐν τῷ μεταξύ νὰ εὐρεθῇ γραπτὸν τὸ περὶ τῆς πολιτικῆς ἀνορθώσεως τῆς πατρίδος σχέδιόν του. Τὸ δὲ γ' ψήφισμα διελάμβανε νὰ ἀναθεωρηθῶσιν ὅλοι οἱ λογαριασμοὶ τῆς ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ φροντιστηρίου, νὰ προικισθῇ δι' ἐθνικῶν κτημάτων ἢ τράπεζα, νὰ ζητηθῇ ἡ ἐγγύησις τῶν συμμάχων αὐλῶν περὶ τοῦ δανείου τῶν ἐξῆντα ἑκατομμυρίων φράγκων τοῦ παρὰ τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελέουσας ψηφισθέντος, νὰ φροντίσῃ ἡ κυβέρνησις περὶ τῆς ἀποσβέσεως τοῦ χρέους τοῦ 1824 καὶ 1825 καὶ νὰ διατηρήσῃ μὲν καθ' ὅλον τὸ ἐνεστὼς ἔτος ἀπαράλλακτον τὸν ἐνυπάρχοντα τρόπον τῆς φορολογίας, νὰ ἐνασχοληθῇ δὲ ἀνυπερθέτως εἰς ἀναθεώρησιν τῶν φορολογικῶν διατάξεων, εἰς καταγραφὴν καὶ βελτίωσιν τῶν ἐθνικῶν κτημάτων, εἰς διανομὴν μέρους αὐτῶν καθ' ἑκάστην κοινότητα ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων αὐτῆς, καὶ εἰς σύστασιν ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξέτασιν τῶν διαφιλονεικουμένων ιδιοκτησιῶν. Τὸ δ' ψήφισμα ἀπέβλεπε τὴν πρόοδον καὶ τὴν τακτοποίησιν τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ περὶ ἀπογραφῆς νόμου τοῦ 1825 τροποποιουμένου, καὶ διὰ τῆς δι' ἐθνικῆς γῆς ἀμοιβῆς τῶν ὑπηρετούντων στρατιωτικῶς ἢ ναυτικῶς κατὰ τὸν βαθμὸν ἐκάστου αὐτῶν. Τὸ δὲ ε' ἐκανόνιζε τὰ περὶ τῶν ὀφειλομένων ἀποζημιώσεων καὶ διέταττε νὰ συστηθῇ κώδηξ δημοσίου χρέους ἐπὶ ἑτησίᾳ πληρωμῇ τόκου καὶ νὰ διανεμηθῇ καὶ τὸ δεκατημόριον τοῦ ἐλπιζομένου ἐξωτερικοῦ δανείου κατ' ἀναλογίαν

τῶν ἐκάστω τῶν πολιτῶν ὀφειλομένων κεφαλαίων, νὰ διατεθῶσι δὲ εἰς ὄφελος αὐτῶν καὶ διακόσiai χιλιάδες στρεμμάτων ἐθνικῆς γῆς ἐκτὸς σταφιδῶνων, ἀμπελώνων, ἐλαιοδένδρων καὶ δασῶν, ἀλλὰ νὰ μὴ δίδεται ἡ γῆ αὕτη ὡς τελεία ἰδιοκτησία πρὶν ὀρισθῶσι τὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπαλλαγῶσι τὰ ἐθνικὰ κτήματα τῆς ὑποθήκης· ἐγράφη δὲ ἐν τῷ ψηφίσματι τούτῳ καὶ συμπληρωτικὸν ἄρθρον πρὸς ἀγορὰν πλοίων ἀνηκόντων εἰς τὰς νήσους Ὑδραν, Σπέτσας καὶ Ψαρά. Τὸ δὲ στ' ψηφίσμα διελάμβανε περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐξοφλήσεως τῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας χρεῶν τῶν κοινοτήτων. Τὸ ζ' διέταττε νὰ κοπῇ ἐθνικὸν νόμισμα κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ πανελληνίου, καὶ ἐφ' ἐνὸς μὲν προσώπου νὰ χαραχθῇ φοῖνιξ, ἄνωθεν δὲ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ σταυρός, καὶ πέριξ αἱ λέξεις “ἐλληνικὴ πολιτεία,” ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου νὰ χαραχθῶσι δύο κλάδοι ὁ μὲν ἐλαίας ὁ δὲ δάφνης, καὶ πέριξ “ὁ κυβερνήτης Ἰ. Α. Καποδίστριας.” Τὸ ἡ' ψήφισμα ἔλεγε ν' ἀνεγερθῇ ἐν καιρῷ δέοντι ἐν τῇ καθέδρᾳ τῆς κυβερνήσεως ναὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτήρος εἰς εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Ὑψιστον δι' ὅσα ἐθαυματούργησεν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, ν' ἀποσταλῶσι πρέσβεις πρὸς τοὺς συμμάχους βασιλεῖς καὶ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Βαυαρίας προσφέροντες τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους δι' ὅσα ἀγαθὰ ἀπήλause διὰ τῆς γενναίας συνδρομῆς αὐτῶν, ν' ἀνεγερθῶσι δὲ καὶ δύο μνημεῖα τὸ μὲν ἐν Νεοκάστρῳ εἰς μνήμην τῆς ναυμαχίας τῆς 8 ὀκτωβρίου, τὸ δὲ ἐν Πεταλιδίῳ ὅπου ἀπέβη κατὰ πρῶτον ὁ γαλλικὸς στρατός, καὶ νὰ συστηθῇ τάγμα ἱππέων καλούμενον τάγμα τοῦ Σωτήρος. Τὸ δὲ θ' φήφισμα ὥριζε τὴν ποσότητα ἑκατὸν ὀγδοῦντα χιλιάδων φοινίκων ὡς ἐτήσιον μισθοδοσίαν τοῦ κυβερνήτου, ἀλλ' ὁ κυβερνήτης δὲν ἐδέχθη τὴν προσφοράν. Τὸ ι' ἀπηγόρευε τὴν ἐξαγωγήν τῶν ἀρχαιοτήτων ἐπιτρέπον μόνην τὴν

τῶν συντριμμάτων, ἀλλὰ καὶ τούτων ὅσakis ἐζητοῦντο ὑπὸ κυβερνήσεων ὡς συντελούντων εἰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας. Τὸ δὲ ἰα' ἐψήφισε τὰ εἰς βελτίωσιν τοῦ ἱερατείου, τὰ εἰς προικισμόν τοῦ ὀρφανοτροφείου, τὰ εἰς ὑποστήριξιν τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν, τυπικῶν καὶ ἄλλων σχολείων ἀνωτέρας τάξεως, καὶ τὰ εἰς σύσταςιν δημοσίων τυπογραφικῶν διὰ τῶν κληροδοτημάτων τῶν ὁμογενῶν καὶ διὰ τῶν προσόδων τῶν μοναστηρίων. Τὸ ιβ' ἐκανόνιζε τὸν τρόπον τοῦ δικάζειν τὰς ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ποινικὰς διαφοράς τῶν Ἑλλήνων. Τὸ δὲ ιγ' καὶ τελευταῖον διέταττεν οἷ συγκροτήσαντες τὴν ἐνεστῶσαν συνέλευσιν νὰ συγκροτήσωσιν οἱ αὐτοὶ καὶ τὴν ἀκόλουθον θεωρουμένην ὡς συνέχειαν τῆς παρούσης ἅμα ἡ κυβέρνησις ἔφερεν εἰς πέρας τὰς περὶ τὴν σύνταξιν τοῦ σχεδίου τοῦ θεμελιώδους νόμου ἐργασίας της, ἣ καθ' ὃν καιρὸν ἐπήρχετο ἀνάγκη νὰ θεωρηθῶσι καὶ ἐπικυρωθῶσι τὰ περὶ ὧν ἐγίνετο λόγος ἐν τῷ α' ψηφίσματι.

Ἐν τούτοις ἔλαβε γνῶσιν ἡ συνέλευσις ἀναφορὰς τοῦ Τσώρτση εἰς ἄκρον δυσηρεστημένου διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν διαγωγὴν τοῦ κυβερνήτου, δι' ἧς παρητεῖτο τῆς ὑπηρεσίας καὶ καθήπτετο τοῦ διοικητικοῦ συστήματος· ἀλλὰ διέκοψε τὴν ἀνάγνωσίν της ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἐξετρέπετο τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἀληθείας· ἐδέχθη δὲ τὴν παραίτησίν του λησμονήσασα ἐν τῇ δουλοφροσύνῃ της πόσον ὁ φιλέλληन οὗτος ἐκακουχήθη καὶ πόσον συνετέλεσεν εἰς τὴν πρὸ ὀλίγου ἀνέγερσιν τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος.

Τούτων οὕτω διατεθέντων καὶ τινων ἄλλων μικρότερου λόγου κανονισθέντων παραστὰς ὁ κυβερνήτης τὴν 6 αὐγούστου ἀπέλυσε τὴν συνέλευσιν εὐφημούμενος.

Ἀνεφέραμεν πόσους ἀγῶνας κατέβαλεν ὁ κυβερνήτης εἰς τὴν καθ' ὃν ἤρχετο τρόπον συγκρότησιν τῆς

συνελεύσεως. Οἱ ἀγῶνές του εὐδοκίμησαν καὶ ἡ συνέλευσις συνεκροτήθη ὅπως ἤϋχετο· ὅ,τι ἔπραξεν ἡ συνέλευσις, τὸ ἔπραξεν ἐπὶ τῇ προτάσει, τῇ εἰσηγήσει ἢ τῇ πλήρει συγκαταθέσει τοῦ κυβερνήτου· εἰς αὐτὸν ἐνατένιζεν ὅλη· ὅλα τὰ ψηφίσματά της ἐσχεδιάζοντο ἐν τῷ κυβερνητικῷ γραφείῳ, μετεβιβάζοντο εἰς αὐτὴν διὰ τῆς ἐπταμελοῦς της ἐπιτροπῆς καὶ ἐπανήρχοντο εἰς τὸ κυβερνητικὸν γραφεῖον ὡς ἔργα τῆς συνελεύσεως· ἡ συνέλευσις καὶ πρὶν ἐκδῶσθαι τὰ ψηφίσματα ἐκήρυξε πασιφανῶς τὰ ὑπὲρ τοῦ κυβερνήτου φρονήματά της καὶ τὴν ἀπεριόριστόν της πίστιν εἰς τὴν ἰκανότητά του, τὸν πατριωτισμὸν του καὶ τὰ φῶτά του· δὲν ἐδίστασε δὲ καὶ ἐπισήμως νὰ δηλώσῃ ὅτι διέταξε τὴν ἐπταμελῆ ἐπιτροπὴν της νὰ σχεδιάζῃ τὰ ψηφίσματα ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ. Τούτων οὕτως ἐχόντων ἐπανελάμβαναν οἱ ἀστειότεροι τῶν πληρεξουσίων τὸ “Γιάννης κερνᾷ καὶ Γιάννης πίνει.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΒ.

Εἰσβολὴ τῶν Ἑλλήνων εἰς Θήβας καὶ συγκρούσεις αὐτῶν καὶ τῶν ἐχθρῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ παρὰ τῷ ἐν τῇ Ἀττικῇ μονι-
δρίῳ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου.—Μάχαι κατὰ τὸν Ἀνηφορίτην, τὸν
Ὠρωπὸν καὶ ἔξωθεν τῶν Θηβῶν.—Νέα εἰσβολὴ τῶν ἐχθρῶν
εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα.—Μάχη τῆς Πέτρας καὶ ἔξοδος
τῶν ἐχθρῶν πέραν τῶν ὀρίων.—Τέλος τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτη-
σίας τῆς Ἑλλάδος πολέμου.—Χαρακτὴρ τοῦ Ὑψηλάντου.—
Τὰ μετὰ τὴν συνέλευσιν τοῦ Ἀργούς.—Νέα χορηγήματα τῆς
Γαλλίας.—Ὅπλα δωρηθέντα παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς
Ῥωσσίας.—Προκαταβολὴ ἐπὶ τοῦ δανείου παρὰ Εὐνάρδου.

ΠΟΛΛΑΧΟΘΕΝ τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ἐξωσθέν-
τες οἱ Τοῦρκοι κατεῖχαν μόνον τὰς Θήβας καὶ τὴν
Ἀττικὴν, ὃ δὲ Ὑψηλάντης ἐσκέπτετο πῶς νὰ τοὺς
ἀναγκάσῃ νὰ φύγωσι κακίθην.

Ἡ πόλις τῶν Θηβῶν ἦτον ὅλη ἐρείπια. Οἱ Τοῦρ-
κοι κατεῖχαν τοὺς ἀγίους Θεοδώρους, τὸ Πυρὶ καὶ τὸν
Πύργον· ἦσαν δὲ ὡς χίλιοι πεντακόσιοι πεζοὶ καὶ
διακόσιοι ἵππεῖς. Ὁ στρατάρχης ἐφρόντισε πρῶτον
νὰ προκαταλάβῃ τὸν παρὰ τὸν Καραμπαμπᾶν Ἀνυ-
φορίτην πρὸς διακοπὴν πάσης κοινωνίας τῶν ἐν Θή-
βαις καὶ ἐν Εὐβοίᾳ ἐχθρῶν· ἀπέστειλε δὲ καὶ τὸν
Βάσσον εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰς ἐμπόδιον τῆς ἐκεῖθεν
μεταβάσεως ἐχθρῶν εἰς Θήβας· τὴν νύκτα δὲ τῆς 18

μαίτου ὀδηγῶν ἑπτακοσίους πεζοὺς ἐπάτησε τὰ ἐρείπια τῶν Θηβῶν, ὅπου κατέλαβαν οἱ περὶ αὐτὸν θέσεις καὶ δὲν ἔπαυσαν ἀκροβολιζόμενοι ταῖς πρώταις τρεῖς ἡμέραις ἔχοντας καὶ τρία κανόνια· τὴν δὲ 21 ἐπολέμησαν μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ Πυρίου καὶ μετὰ δῖωρον μάχην διεχωρίσθησαν. Ἐκτοτε δὲν ἦλθαν εἰς μάχην, διότι καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀνέμεναν ἐπικουρίαν.

Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ἐπάτησαν οἱ περὶ τὸν στρατάρχην τὰς Θήβας ἐστρατοπέδευσε ὁ Βάσσος ἐν τῷ μονιδρίῳ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τῷ μεταξὺ τῆς Χασιᾶς καὶ τοῦ Μενιδίου, καὶ τὴν ἐπαύριον παραλαβὼν 300 πεζοὺς καὶ τινες ἵππεῖς κατέβη εἰς τὸ πεδῖον, καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς ἔθεσεν εἰς ἔνεδραν, αὐτοὺς δὲ προχωρῶν μετὰ τῶν ἱππέων πρὸς τὸ Μενίδι ἀπῆντησεν ἐχθροὺς ἐπερχομένους· ἦσαν δὲ οὗτοι 200 πεζοὶ καὶ τινες ἵππεῖς. Ἀρξαμένης δὲ ἀψιμαχίας ἐπανέστησαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν οἱ ἐνεδρεύοντες πεζοί, καὶ ἦλθαν καὶ ἄλλοι ἄλλοθεν ἐχθροί. Πολλὴ πυρόκονις ἐκάη, ἀλλ' ὀλίγον αἶμα ἐχύθη. Τὴν δὲ 27 ἐξεστράτευσαν οἱ ἐν Ἀθήναις ἐχθροὶ κατὰ τῶν περὶ τὸν Βάσσον ἔλκοντες δύο κανόνια καὶ ἦλθαν εἰς μάχην, ἀλλ' ὠπισθοδρομήσαν καὶ αὐτοὶ ἄπρακτοι ἀπολέσαντές τινας.

Ὁ δὲ ἐν Εὐβοίᾳ Ὀμέρπασας μαθὼν ὅτι οἱ Ἕλληνες κατέλαβαν τὸν Ἀνηφορίτην ἐξεστράτευσεν τὴν 2 ἰουνίου· 1000 τακτικοὶ καὶ 500 ἄτακτοι τὸν ἠκολούθουν, οἱ δὲ κατέχοντες τὴν θέσιν ἐκείνην Ἕλληνες, μόλις 800, κατεσκευάσαν ἐπὶ τοῦ ὄρους μέγαν προμαχῶνα· ἀλλ' ὁ προμαχὼν οὗτος ἀπείχε πολὺ τῆς ὁδοῦ· διὰ τοῦτο ἰδόντες τοὺς ἐχθροὺς ἐπερχομένους κατέβησαν πρὸς ἀντίκρουσίν των εἰς τὰς ὑπωρείας, ὅπου δεινῶς προσβληθέντες ἐτράπησαν, καὶ καταδιωκόμενοι ἐπὶ τοῦ ὄρους κατέφυγαν εἰς τὸν προμαχῶνα, ἀλλ' ἐξορμήσαντες μετ' ὀλίγον ἠνάγκασαν τοὺς ἐχθροὺς νὰ ὠπισθοδρομήσωσιν· ὥς 40

ἐχθροὶ ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληρώθησαν καὶ 8 Ἑλληνες· ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ τῶν πληγωμένων ἦσαν καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ Βασίλης Μποῦσγος, Παῦλος Στεφάνου καὶ Βασίλης Λεοναρδίδης ὅστις καὶ ἀπέθανε· διεκρίθησαν δὲ διὰ τὰς ἀνδραγαθίας των δύο Ὀλύμπιοι, ὁ Ψαροδῆμος πρῶτος ἐξορμήσας, καὶ ὁ Ν. Λιακόπουλος· φονεύσας τὸν προπορευόμενον σημαιοφόρον τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀρπάσας τὴν σημαίαν του.

Μετὰ δὲ τὴν μάχην ταύτην ἐστάλησαν 200 Ἑλληνες εἰς κυρίευσιν τοῦ Ὠρωποῦ καὶ τῶν ἐπὶ τῆς παραλίας ἀποθηκῶν· τούτους ἰδόντες ἐρχομένους οἱ ἐν τῇ χωρίῳ ἐχθροὶ τὸ ἐγκατέλειψαν ἀμαχητὶ συγκεντρωθέντες ὅλοι κατὰ τὴν παραλίαν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐτοποθετήθησαν ἐν τῇ χωρίῳ. Μετὰ τινος δὲ ἡμέρας ἦλθε τὸ ἀτμόπλοον καὶ ἐν ἄλλο πλοίῳ πρὸς τὴν παραλίαν, καὶ ὑπὸ τὴν ἀντίληψιν τοῦ πυροβολικοῦ αὐτῶν ἐκινήθησαν οἱ ἐν τῇ χωρίῳ Ἕλληνες εἰς διώξιν τῶν ἐπὶ τῆς παραλίας ἐχθρῶν. Οἱ ἐχθροὶ ἐξῆλθαν πρὸς ὑπάντησίν των, τοὺς ἐπολέμησαν, τοὺς ἔτρεψαν καὶ ἔμειναν κύριοι τῶν δύο τούτων θέσεων, ὡς καὶ πρότερον.

Μετὰ δὲ τὴν μάχην τῆς 2 ἰουνίου οἱ Ἕλληνες ἐγκατέλειψαν τὴν θέσιν τοῦ Ἀνηφορίτου, καὶ πολλοὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ Τούρκων ἦλθαν ἀνεμποδίστως εἰς βοήθειαν τῶν ἐν Θήβαις, οἵτινες ἐνδυναμωθέντες περιήρχοντο ἄφοβοι τὰς πεδιάδας θερίζοντες καὶ καρπολογοῦντες. Ἐν τούτοις ἔμαθεν ὁ στρατάρχης ὅτι τὸ περὶ τὴν Νάυπακτον ὑπὸ τὸν Χατσῆ-Χρῆστον ἱππικὸν ἤρχετο αὐθόρμητον εἰς βοήθειάν του καὶ ἀπέστειλε διὰ νυκτὸς εἰς προὑπάντησίν του τοὺς περὶ τὸν Εὐμορφόπουλον καὶ τὸν Σκουρτανιώτην ἐπὶ σκοπῇ νὰ συνενεδρεύσωσι τοὺς συνήθως καὶ ἀνυπόπτως ἐξερχομένους ἐπὶ συγκομιδῇ καρπῶν ἐχθρούς. Ἐνήργησαν οἱ ἀποσταλέντες τὰ διαταχθέντα, ὑπήκουσαν καὶ οἱ περὶ τὸν Χατσῆ-Χρῆστον. Τὴν 10 δὲ τοῦ μη-

νὸς διεσπάρησαν οἱ ἐχθροὶ κατὰ τὴν συνήθειάν των εἰς τὴν πεδιάδα· 156 ἦσαν οἱ Ἕλληνες ἰππεῖς καὶ 300 περίπου οἱ πεζοί· τριπλάσιοι ἦσαν οἱ ἐξεληθέντες ἐχθροὶ ἀλλὰ τῇ δε κακείσῃ διεσπαρμένοι καὶ ἀπρόσεκτοι ὥς μηδὲν ὑποπτεύοντες· οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπέπεσαν ὅλοι συσσωματωμένοι καὶ προσεκτικοί, τοὺς ἐβλαψαν καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ τρέξωσιν εἰς τὰ χαρακώματά των καταδιωκόμενοι οἱ μὲν ἐντεῦθεν οἱ δὲ ἐκεῖθεν καὶ φθειρόμενοι. Εἶδαν οἱ ἐν Πυρίῳ τὴν ἀπροσδόκητον τῶν οἰκείων τροπὴν καὶ ὑποπτεύσαντες τὴν αἰτίαν ἔδραμαν πεζοὶ καὶ ἰππεῖς εἰς βοήθειάν των· ἀλλ' ἀντέδραμαν καὶ πολλοὶ τῶν ἐν τῇ πόλει Ἑλλήνων καὶ ἔμαχοντο ὅλοι ἐν τῇ πεδιάδι συμμίγδην. 100 Τούρκοι περίπου ἔπεσαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, 16 ἠχμαλωτίσθησαν καὶ ἐπέκεινα τῶν 80 ἵππων ἐξωγρήθησαν· ὀλίγοι δὲ τῶν Ἑλλήνων ἔπαθαν.

Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας μαθόντες οἱ Ἕλληνες ὅτι ἤρχοντο εἰς Θήβας ἄλλοι 500 Τούρκοι ἐκ Χαλκίδος κατέλαβαν τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μακροβούνι καὶ τοὺς παρεμόνευαν. Τὴν 21 ἐφάνησαν οἱ περιμενόμενοι, ἐφώρμησαν οἱ παραμονεύοντες, ἔτρεξαν καὶ πολλοὶ τῶν ἐν Θήβαις Ἑλλήνων καὶ Τούρκων εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, καὶ μετὰ τετράωρον πάλιν προμαχούντων τοῦ Μήτρου Λιακοπούλου, τοῦ Ρούκη, τοῦ Μπαϊρακτάρη καὶ τοῦ Σκουρτανιώτη διεχωρίσθησαν οἱ μαχόμενοι. Ὑπὲρ τοὺς 100 ἐλογίσθησαν οἱ πεσόντες ἐχθροὶ καὶ 9 οἱ ἐκ τῶν Ἑλλήνων· ἐπληγώθη βαρέως καὶ ὁ Λιακόπουλος, ὅστις μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπέθανεν.

Τὴν δὲ ἐπαύριον πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἔπεσαν οἱ Τούρκοι πολλαχόθεν ἐπὶ τὰ ὀχυρώματα τῶν Ἑλλήνων. Τριπλάσιοι ἦσαν οἱ ἐπιπεσόντες καὶ πολλάκις ἐφώρμησαν· καίτοι δὲ πάντοτε καὶ πανταχόθεν ἀποκρουσθέντες ἐπέμεναν πολεμοῦντες ἕως οὗ τὸ

ἐλληνικὸν ἱππικὸν ἔβαλεν εἰς ἀταξίαν τὸ ἐχθρικόν, καὶ τότε ἐτράπησαν ἱππεῖς καὶ πεζοί· τινὲς αὐτῶν ἐφονεύθησαν, ἐπληγώθησαν, καὶ ἤχμαλωτίσθησαν· ἡρπάγησαν καὶ δύο σημαῖαι αὐτῶν· ἐφονεύθησαν δὲ καὶ 3 Ἕλληνες, καὶ 15 ἐπληγώθησαν.

Τὴν δὲ 6 ἰουλίου ἐξεστράτευσαν ἐκ νέου 2000 Τοῦρκοι ἐξ Ἀθηνῶν κατὰ τῶν περὶ τὸν Βάσσον ἔλκοντες κανόνια καὶ ὥρμησαν εἰς κυρίευσιν τῶν ὀχυρωμάτων αὐτῶν· ἀλλ' ἀποτυχόντες καὶ παθόντες ὥπισθοδρομήσαν εἰς τὴν πόλιν.

Μετὰ δὲ τὴν ἐν Θήβαις μάχην τῆς 22 ἰουνίου ἐπρόβαλαν οἱ Τοῦρκοι ν' ἀπομακρυνθῶσι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἐχθροὶ τῶν ἡσύχως ἐπὶ λόγῳ, ὅτι τὴν τύχην τῶν τόπων ἐκείνων θὰ τὴν ἀπεφάσιζεν ἡ θέλησις τῶν συμμάχων καὶ ὅχι ἡ μάχαιρα αὐτῶν· ἀλλ' ὁ στρατάρχης ἀπέρριψε τὴν πρότασιν δικαίως, διότι οἱ Τοῦρκοι κατέχοντες τὴν πλησιόχωρον Ἀττιτὴν ἐθεωροῦντο ὡς κύριοι καὶ τῶν Θηβῶν. Τὸ στράτευμα ἐν τοσούτῳ ἔπασχε πρὸ καιροῦ παντὸς εἶδους στερήσεις, καὶ πρὸ μηνῶν μὴ μισθοδοτούμενον ἐγόγγυζε· δὲν ἐγόγγυζε δὲ τόσον δι' ὅσα ἔπασχεν, ὅσον διότι οἱ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὁδηγίαν τοῦ Αὐγουστίνου ἀπελάμβαναν ὅσων οὗτοι ἐστεροῦντο· ὁ Ὑψηλάντης καὶ οἱ ὀπλαρχηγοὶ δὲν ἔπαιναν αἰτούμενοι δι' ἀναφορῶν καὶ ἀποστολῶν τὴν ἀντίληψιν τῆς κυβερνήσεως εἰς θεραπείαν τῶν δεινῶν καὶ εἰς ἐμπόδιον τῆς ἐπαπειλουμένης καὶ ὑπενεργουμένης διαλύσεως τοῦ στρατοπέδου· ἀλλ' ὁ κυβερνήτης ὑποσχέσεις μόνον ἔδιδεν· αὐξανόμενον δὲ τὸ κακὸν ἡμέρα τῇ ἡμέρα ἐκορυφώθη· οἱ στρατιῶται ἐλάλουν παρρησίᾳ περὶ διαλύσεως τοῦ στρατοπέδου, ἠπείλουν θάνατον κατὰ τῶν ἀπατώντων αὐτοὺς ἀξιώματικῶν, καὶ ὑποπτεύοντες ἀντενέργειαν παρὰ τοῦ Αὐγουστίνου ὡς ζηλοτύπως διακειμένου πρὸς τὸν στρατάρχην καὶ μὴ ἀνεχομένου τὴν ὑπαρξιν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ἄλλου στρα-

τοπέδου, ὕψωσαν ἀνάθεμα κατὰ τῶν αἰτίων τῆς γενομένης πρὸς αὐτοὺς ἀδικίας, καὶ τὴν 7 αὐγούστου ὠρκίσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ ὀχυρώματά των καὶ νὰ φύγωσι τὴν νύκτα· συνήχθησαν τὴν ἐσπέραν οἱ ὀπλαρχηγοὶ παρὰ τῷ Ὑψηλάντῃ μαθόντες τοὺς ὅρκους εἰς σύσκεψιν· ἀλλ' ἐν ᾧ ἐσκέπτοντο, ἔμαθαν περὶ τὴν α' ὥραν τῆς νυκτός, ὅτι ἐλειποτάκτησάν τινες τῶν στρατιωτῶν καὶ ἔβαλαν εἰς ἀταξίαν τοὺς ἄλλους. Ἐτρεξάν τότε οἱ ὀπλαρχηγοὶ νὰ προλάβωσι τὴν διάδοσιν τοῦ κακοῦ ὑποσχόμενοι τὴν τακτικὴν ὑποχώρησιν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ στρατιῶται δὲν ὑπήκουσαν, κατελήφθησαν ὑπὸ πανικοῦ φόβου καὶ ἐδόθησαν ὅλοι εἰς ἄτακτον φυγὴν ἀφέντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὰ κανόνιά των καὶ ὅλας τὰς στρατιωτικὰς ἀποσκευὰς των. Ὁ δὲ ἀτυχὴς Ὑψηλάντης διέμενεν ἐν τῇ σκηνῇ του· ἀλλ' ἀφ' οὗ εἶδεν ὅτι ἔμεινεν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης στρατάρχης ἄνευ στρατοῦ, ἔφυγε καὶ αὐτὸς ὅλος περίλυπος καὶ ἐτοποθετήθη κατὰ τὴν Ἀράχοβαν μετ' ὀλίγων ὀπαδῶν του. Οἱ δὲ Τοῦρκοι, εἴτε ἐκλαβόντες στρατήγημα τὴν φυγὴν των, εἴτε ἐπιθυμοῦντες νὰ μείνωσιν αὐτοὶ ἀναιμωτὶ κύριοι τῆς ἐγκαταλεφθείσης θέσεως, δὲν κατεδίωξαν τοὺς φεύγοντας.

Καθ' ἧς δὲ ἡμέρας διεσκορπίσθη ἡ ἐλληνικὴ αὕτη δύναμις 1500 ἐχθροὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀσλάμπεη-Μουχουρδάρη εὐρόντες τὴν δίοδον τῶν Θερμοπυλῶν ἐλευθέραν, φυγόντων τῶν φυλασσόντων αὐτὴν Ἑλλήνων, εἰσέβαλαν δι' αὐτῆς εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, καὶ διελθόντες τὴν Λεβαδείαν, καὶ ἀφέντες ἐκεῖ καὶ ἄλλου φρουρὰς μετέβησαν εἰς Ἀθήνας ἀτουφέκιστοι καθ' ὅλην τὴν πορείαν των. Ἡ ἀνάγκη τοῦ ῥωστικοῦ πολέμου ἠνάγκασε τὴν Πύλην βλέπουσαν τὸν δεινὸν ἐχθρόν της ὅχι μακρὰν τῆς Ἀδριανουπόλεως ν' ἀνακαλέσῃ ἐν τάχει πανταχόθεν τὰ στρατεύματά της εἰς ἰδίαν ὑπεράσπισιν· τούτου χάριν ἀπε-

στάλησαν οἱ περὶ τὸν Ἀσλάμπεην ἵνα συνοδεύσω-
σιν εἰς Λάρισσαν τοὺς ἐν Θήβαις καὶ Ἀττικῇ ἐκτὸς
τῶν φρουρούντων τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ δὲ Ὑψηλάντης, συγκεντρώσας ἐκ νέου περὶ
ἑαυτὸν 2300 στρατιώτας κατέλαβε τὴν μεταξὺ Θη-
βῶν καὶ Λεβαδείας θέσιν τῆς Πέτρας· δι' αὐτῆς ἦλθαν
νὰ διαβῶσι συσσωματωμένοι ἐπὶ τῆς ἐπανόδου των οἱ
ἐχθροί, καὶ ἰδόντες τοὺς Ἑλληνας κατέχοντας αὐτὴν
παρεστρατοπέδευσαν τὴν 10 Σεπτεμβρίου. Ἦσαν δὲ
περίπου 5000 τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι, πεζοὶ καὶ ἵππεῖς,
ἄλκοντες τέσσαρα κανόνια. Πρὸς τὰ χαράγματα δὲ τῆς
12 ἀφῆκαν μικρὰν φρουρὰν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τὸ ὠχύ-
ρωσαν, καὶ ἐκίνησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ σκοπῶ
ν' ἀνοίξωσι τὴν ὁδὸν διασκορπίζοντές τοὺς· καὶ τὸ
μὲν ἱππικὸν αὐτῶν ἐσχημάτισε δύο γραμμὰς καὶ ἐτο-
ποθετήθη κάτωθεν τῆς Πέτρας, οἱ δὲ τακτικοὶ διαι-
ρεθέντες ὥδευσαν ἐπὶ τοὺς προμαχῶνας οἱ μὲν τοῦ
Γ Στράτου, οἱ δὲ τοῦ Σκουρτανιώτη εἰς περιστολὴν
τῶν ἐν αὐτοῖς· κατέλαβαν δὲ καὶ 300 ἐξ αὐτῶν, ἐν
οἷς καὶ τινες ἵππεῖς, τὸ παρὰ τοὺς προμαχῶνας χω-
ρίον τῶν Βρεστεμιτῶν ὑπερασπίζοντες τὰ νῶτα τῶν
πολλῶν. Τούτων οὕτω διατεθέντων ὥρμησαν οἱ ὑπὸ
τὸν Ἀσλάμπεην Ἀλβανοὶ πρὸς τὸ διάσελον εἰς κυρί-
ευσιν τοῦ ἐπὶ τῆς θέσεως ἐκείνης κειμένου προμαχώ-
νος, ἀλλ' ἔτρεξαν ἐγκαίρως εἰς βοήθειαν τοῦ κινδυ-
νεύοντος τούτου προμαχῶνος οἱ χιλιάρχοι Δυωβουνι-
ώτης καὶ Κριεζώτης μετὰ τῶν πλειοτέρων στρατιωτῶν
των· ἡ δ' ἐπικουρία τούτων καὶ ἡ γενναία ἀντίστασις
τῶν ἐντὸς τοῦ προμαχῶνος ἐματαίωσαν τὰ τολμηρὰ
κινήματα τῶν περὶ τὸν Ἀσλάμπεην καὶ τοὺς ἠνάγκα-
σαν νὰ φύγωσι κακὴν κακῶς. Συγχρόνως ἔπεσαν
ἐπὶ τὴν ἐχθρικὴν δύναμιν τῶν Βρεστεμιτῶν καὶ τὴν
ἐδίωξαν ἐκείθεν ἡ ὑπὸ τὸν Σπῦρον Μήλιον φρουρὰ
τοῦ στρατάρχου προκαταλαβοῦσα ὑψηλὴν τινα θέ-
σιν ἐκ πλαγίου κειμένην τοῦ χωρίου. Οἱ ἐχθροὶ

πολλὰ παθόντες ἐπανήλθαν εἰς τὸ στρατόπεδον ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πολυαρίθμου ἱππικοῦ των μετὰ δῖον μάχην καὶ διενυκτέρευσαν ἡσύχως· τὴν δὲ ἐπαύριον ἔστειλαν πρὸς τὸν Ὑψηλάντην τὸν ἱππαρχον αἰτούμενοι ἐλευθέραν δίοδον· κατὰ πρότασιν δὲ αὐτοῦ ἔστειλε καὶ ὁ Ὑψηλάντης τὸν γραμματέα του Φιλήμονα εἰς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον, ὅπου ὑπεγράφη τὴν 13 σύμβασις, δι' ἧς ἀνταλλαγόντων ὁμήρων εἰς πίστωσιν τῶν συνομολογηθέντων ἀφίνετο ἡ δίοδος τοῦ ἐχθροῦ ἐλευθέρα, ἀπελευθεροῦντο ὅλοι οἱ αἰχμάλωτοι Ἕλληνες καὶ Τούρκοι, καὶ ἐκενοῦντο ὅλαι αἱ ὑπὸ τουρκικὴν φρουρὰν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος μέχρι τῶν Θερμοπυλῶν θέσεις.

Ἐν ᾧ δὲ διήρχοντο οἱ Τούρκοι ἐν σιωπῇ καὶ κατηφείᾳ ἀποχαιρετῶντες διὰ παντὸς τὴν χθὲς δούλην των Ἑλλάδα, ἀπεχαιρέτων αὐτοὺς καὶ οἱ ἐλευθερωταί της Ἑλληνες ἐν ἀλαλαγμῷ καὶ ἀγαλιάσει σαλπίζοντες καὶ τυμπανίζοντες. Ἡ μάχη τῆς Πέτρας εἶναι ἡ τελευταία τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἐννεαετοῦς πολέμου.

Ἄν καὶ διελάβαμεν ἤδη σποράδην τὰ περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου, πρέπον θεωροῦμεν τελευτήσαντος τοῦ πολεμικοῦ του σταδίου νὰ συγκεφαλαιώσωμεν τὰ κατ' αὐτόν.

Ἀφ' ὅτου ἐπάτησε τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος ὁ ἀνὴρ οὗτος δὲν ἔπαυσεν ἀντιποιοῦμενος τὴν ὑπερτάτην Ἀρχὴν πεποιθὼς ὅτι ἡ Ἀρχὴ ἔπρεπεν εἰς τὸν οἶκόν του, διότι ὁ ἀδελφός του ἀπαρνησάμενος ἑαυτὸν ἐκίνησε πρῶτος τὴν ἐπανάστασιν, καὶ ὅτι θὰ κατεπάτει τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἂν παρεδέχετο οὐς ἔθεσε θεσμοὺς τὸ ἔθνος· ἀλλὰ φιλαρχῶν οὐδέποτε ἐρράδιούργησεν οὐδ' ἐπὶ τῆς λαβῆς τοῦ ξίφους χεῖρα ἔβαλεν· ἀκραιφνὴς ἔλαμψε πάντοτε ὁ πατριωτισμός του· πρωτίστη φροντίς καὶ ἐν τοῖς λόγοις του καὶ ἐν τοῖς ἔργοις του ἦτον ἡ εὐδωσις τοῦ ἀγῶνος· οὐδέποτε ἐφείσθη τῆς ζωῆς του

εἰς ἐνίσχυσίν του, καὶ ἡ μεγάλη του καρδιά ἐξωογώνει ἐν κινδύνοις τὸ ἀσθενὲς καὶ κάτισχνόν του σῶμα· πολλάκις ἔνοχος μελετωμένων ἢ πεπραγμένων κακῶν ὑπελήφθη, ἀλλ' ἀμέτοχος παντὸς κακοῦ πάντοτε ἀνεφάνη, καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἀποχὴν καθ' ὅλον τὸν ἀγῶνα διεκρίθη· θερμῶς ἐπροσπάθει πάντοτε νὰ τοὺς προλαμβάνη ὑποκινουμένους, ἢ νὰ τοὺς παύῃ ἀναφαινομένους· ὁξυτέραν εἶχε τὴν μάχαιραν ἢ τὴν διάνοιαν καὶ διέπρεπε μᾶλλον ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἢ ἐν τοῖς πολιτικοῖς συμβουλίαις· ἀπεδοκίμαζεν ὅ,τι ἔτεινεν εἰς ξένην προστασίαν ἢ εἰς ξένην ἡγεμονίαν· δι' ὃ οὔτε τὸ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἔγγραφον, οὔτε τὸ πρὸς τὸν δοῦκα τῆς Αὐρηλίας ὑπέγραψε· καταταραχθεῖς δὲ ἐπὶ τῇ κατὰ τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ συνέλευσιν αἰτήσῃ τῆς μεσιτείας τῆς Ἀγγλίας διεμαρτυρήθη. Γενναῖα τὰ ἐν τῇ διαμαρτυρήσῃ φρονήματά του, ἀλλ' οὐδαμῶς πρόσφορα τῷ καιρῷ ἐκείνῳ· ἐξελήφθησαν δὲ καὶ ὡς ὑπεμφαίνοντα ἢν ἔτρεφεν ἐλπίδα νὰ ἡγεμονεύσῃ ἐπὶ τέλους· μακροθύμως καὶ ἀταράχως ὑπέστη τὴν ὑπὸ τῆς ἐπιπληχθείσης παρ' αὐτοῦ συνελεύσεως ἐπιβληθείσαν αὐτῷ πολιτικὴν ποινὴν, καὶ ἐν τῷ ἀπράγμονί του βίῳ οὐδεμίαν ἔδωκεν ἀκρόασιν τοῖς ἐρεθίζουσιν αὐτὸν κατὰ τῶν ἐν τοῖς πράγμασι ὡς μὴ φιλικῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένων· πολλάκις ὠλιγορήθη ἀλλ' οὐδέποτε ἐγόγγυσεν· ἀκλόνητος ἐφάνη ἐν πειρασμοῖς καὶ καρτερικὸς ἐν ἀτυχίαις καὶ κακουχίαις· ἐλκύσας δὲ τελευταῖον τὸ ξίφος ἐπὶ Καποδιστρίου δὲν τὸ ἔβαλεν εἰς τὴν θήκην εἰμὴ ἀφ' οὗ ἔπαυσεν αὐτοῦ στραταρχοῦντος ὁ πόλεμος.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς συνελεύσεως διέτριψεν ὁ κυβερνήτης ἡμέρας τινὰς ἐν Ἀργεῖ, καθ' ἧς διώρισε 16 γερονσιαστάς, καὶ διέταξε νὰ συνέλθωσι τὴν 1 ὁκτωβρίου εἰς τὴν καθέδραν τῆς κυβερνήσεως πρὸς ἡναρξιν τῶν ἐργασιῶν των· ἀναχωρήσας δὲ μετὰ

ταῦτα μετέβη εἰς Ναύπλιον, ἐκεῖθεν εἰς Πόρον, καὶ κατευωδώθη τὴν 24 εἰς Αἴγιναν· ἐκεῖ ἐξέδωκε νέον ὀργανισμόν τῶν ὑπουργείων, τοῦ ἐλεγκτικοῦ συνεδρίου καὶ τῆς γερουσίας· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεσκέφθη τὴν Σύραν, ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγιναν, μετέβη εἰς Μέγαρα πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν ἐκεῖ στρατευμάτων, καὶ ἐπαναπλεύσας εἰς Αἴγιναν ἐπέστρεψε τὴν 9 εἰς Ναύπλιον, προσωρινὴν ἔδραν τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἡσυχολήθη εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν. Τὴν δὲ 26 ὠρκίσθησαν οἱ γερουσιασταὶ τὸν ὄρκον τῆς ὑπηρεσίας των, καὶ τὴν ἐπαύριον ἤρχισαν τὰς συνεδριάσεις των ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σισίνη.

Εἶδαμεν ὅτι ὑπερυψώσασα ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις τὸν κυβερνήτην ἐμῆδένισε τὴν ἀντιπολίτευσιν. Ἐπαιρόμενος ὁ κυβερνήτης δύο μόνον ταύτης τῆς μερίδος ἠξίωσε τῆς γερουσιαστικῆς θέσεως τὸν Μιαούλην καὶ τὸν Κουντουριώτην. Ἄλλ' ἡ ταπεινωθεῖσα ἀντιπολίτευσις δὲν ἐβράδυνε ν' ἀνυψώσῃ τὴν ὀφρὺν καὶ ν' ἀπορρίψῃ τὰ ἐπ' ὀνόματι τῶν δύο τούτων μελῶν αὐτῆς διατάγματά του. Παραιτηθέντων τούτων, διώρισε γερουσιαστὴν τὸν Τομπάζην ἐκ τῶν ἀντιπολιτευομένων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς παρητήθη· διώρισε μετὰ ταῦτα τὸν Μαυροκορδάτον, ἀλλὰ καὶ οὗτος ὡς ἀντιπολιτευόμενος δὲν ἐδέχθη. Ἀποποιούμενοι οἱ ἄνδρες οὗτοι πᾶσαν σύμπραξιν εἰς ἀνάπτυξιν καὶ στερέωσιν τοῦ νέου κυβερνητικοῦ συστήματος, καὶ μήδε καὶ ὑπηρεταὶ νὰ φαίνωνται αὐτοῦ ἀνεχόμενοι ἀπεδείκνυν πασιφανῶς πόσον τό κατέκριναν.

Ἐν τούτοις ἡ γενναϊόφρων Γαλλία μὴ παύουσα τὰς πρὸς τὴν Ἑλλάδα εὐεργεσίας τῆς ἔστειλε μεσοῦντος ὀκτωβρίου ἡμῖς ἑκατομμύριον φράγκων εἰς χρῆσιν τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως ὑποσχομένη καὶ ἄλλα δείγματα τῆς φιλελληνικῆς πολιτικῆς τῆς· ἔστειλε καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας εἰς χρῆσιν τῶν τακτικῶν τῆς Ἑλλάδος στρατευμάτων 6000 τουφέκια, 12

ὁρρινὰ κανόνια καὶ ὅλα των τὰ ἀναγκαῖα· ἔστειλε καὶ ὁ φιλέλλην Ἐϋνάρδος 700,000 φράγκων προκαταβολὴν ἐπὶ τοῦ δανείου, ἐβελτιώθησαν καὶ αἱ πρόσοδοι τοῦ κράτους· ὥστε ἡ κυβέρνησις δὲν ἐστερεῖτο πόρων εἰς συντήρησίν της.

1829-30.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΓ.

Ἐξωτερικά.—Ἡ Ἑλλάς ἀναγορεύεται κράτος ἀνεξάρτητον ὑπὸ
τὸν Λεοπόλδον τὸν ἐκ τοῦ δουκικοῦ οἴκου τοῦ Σαξεκοπύργου.
—Ἐπίλογος.

ΚΑΙ ἡ Ἑλλάς ὅλη καὶ ἡ κυβέρνησίς της εἶχαν προσ-
ηλωμένα τὰ ὄμματά των εἰς τὰς πράξεις τοῦ συμ-
μαχικοῦ συμβουλίου καὶ ἀνέμεναν ἐκεῖθεν τὴν ὀριστι-
κὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων.

Τὴν 6 ἰουλίου ἔφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ
πρέσβυς τῆς Γαλλίας Γυλλεμινῶτος καὶ ὁ ἀντικατα-
στήσας τὸν Στρατφόρδον Κάννιγγα Γόρδων, καὶ
ἔτυχαν λαμπρᾶς καὶ φιλόφρονος ὑποδοχῆς. Τὴν δὲ
27 ἐπεσκέφθησαν ἐπισήμως τὸν Ῥεῆζ-ἐφέντην καὶ τῷ
ἐκοινοποίησαν τὸ πρωτόκολλον τῆς 10 μαρτίου εἰ-
πόντες τὰ δέοντα εἰς παραδοχὴν του. Ὁ Ῥεῆζ-
ἐφέντης τοῖς ἐνεχείρισε χρυσόβουλλον καὶ τοὺς ἐβε-
βαίωσεν ὅτι περιεῖχεν ὅσα ἤρχοντο οἱ σύμμαχοι ὑπὲρ
τῶν Ἑλλήνων. Τί δὲ περιεῖχε τὸ χρυσόβουλλον, καὶ
πῶς τὸ ἐθεώρησαν οἱ πρέσβεις, γίνεται δῆλον ἐκ τῆς
ἐξῆς περικοπῆς τῆς περὶ αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐν Λονδίνῳ

πληρεξουσίουσ ἀναφορὰς αὐτῶν. “Θ’ ἀπορήσετε
 “μανθάνοντες, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χρυσόβουλλον
 “ἀντίκειται τόσον εἰς τὰς προτάσεις τῶν συμμάχων
 “ὅσον πᾶν ἄλλο προεκδοθὲν τῆς Πύλης ἔγγραφον· ὡς
 “τοιούτον δὲν θὰ τὸ ἐδεχόμεθα, ἂν πρὶν ἐγχειρισθῇ
 “ἡξεύραμεν τί περιεῖχεν· οὐδεμία δύναμις λόγου
 “εἶναι ἱκανὴ νὰ πείσῃ τὴν Πύλην νὰ παραδεχθῇ
 “μηδὲ καὶ τὴν ὑποτελῇ αὐτονομίαν τῶν ἐν Πελο-
 “ποννήσῳ Ἑλλήνων.” Ταῦτα ἔγραφαν οἱ πρέ-
 σβεις, καὶ τόσον ἀπηλπίσθησαν, ὥστε ἐπρότειναν
 ταῖς αὐλαῖς τῶν ν’ ἀναγορεύσωσιν αὐταὶ τὴν Ἑλ-
 λάδα κράτος ἀνεξάρτητον, καὶ νὰ διαγράψωσι καὶ
 τὰ ὅριά του παρὰ γνώμην τῆς Πύλης· εἰς ὑπο-
 στηρίξιν δὲ τῶν λόγων τῶν ἀνέφεραν τὰ περὶ τῶν
 νέων πολιτειῶν τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, ἂν καὶ δὲν
 ἔπαυεν ἡ Ἰσπανία θεωροῦσα ταύτας ὑπὸ τὴν κυριαρ-
 χίαν τῆς.

Ἐν τοσούτῳ ὁ κατὰ τῆς Πύλης ῥωσσικὸς πόλεμος
 εὐδοκίμει ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ καὶ κατετάραττε τὸν σουλ-
 τάνον.

Ἴδιον τῶν ἰσχυρογνωμόνων νὰ πίπτωσι πολλάκις
 ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ὑπεροψίας εἰς τὸ βάθος τοῦ ἐξεν-
 τελισμοῦ· ὁ σουλτάνος, ὁ μὴ θέλων μήτε φιλικὴν
 μεσιτείαν ξένων αὐλῶν νὰ δεχθῇ, μήτε τὸ ὄνομα τῆς
 Ἑλλάδος ν’ ἀκούσῃ, μήτε μικράν τινα πολιτικὴν
 ὑπαρξίν αὐτῇ νὰ δώσῃ, ὁ χάριν τῶν πιστῶν αὐλικῶν
 του μόλις συγκατατιθέμενος νὰ στείλῃ εἰς τὴν Πελο-
 πόννησον πρὸς διοίκησιν τῶν ραγιαδῶν του ἓνα κα-
 λὸν πασᾶν, καὶ ὁ ἀείποτε λέγων, ὅτι ἡ ὀριστική, ἡ
 ἀμετάτρεπτος, ἡ αἰώνιος ἀπάντησις του ἦτον ὅτι
 ἐπ’ οὐδενὶ λόγῳ καὶ ἐπ’ οὐδεμιᾷ περιστάσει οὐδεμίαν
 ἐδέχετο πρότασιν περὶ Ἑλλήνων, βλέπων τὰς ἐπιφό-
 βους καὶ ταχείας προόδους τοῦ ῥωσσικοῦ πολέμου
 ἵρχισε ν’ ἀλλάξῃ ὕψος· ἀφ’ οὗ δὲ ἔμαθεν ὅτι οἱ
 ἐχθροὶ του ἐπέρασαν τὸν Αἰμόν, ἔσπευσε ν’ ἀναγγείλῃ,

ὅτι ἐδέχετο τὴν συνθήκην τῆς συμμαχίας ἀλλ' ἐπὶ τῇ ὀροθεσίᾳ τοῦ κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ, ἐπὶ τῇ ἀφοπλίσει τῶν φρουρίων τῆς Πελοποννήσου, ἐπὶ ἀπαγορεύσει κτήσεως ἢ χρήσεως πλοίων πολεμικῶν ἢ συγκροτήσεως στρατευμάτων ἐπέκεινα τοῦ ἀπαιτουμένου ἀριθμοῦ εἰς διατήρησιν τῆς ἐσωτερικῆς ἡσυχίας τοῦ τόπου, καὶ ἐπὶ τῇ μετοικήσει ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ τῶν ἔξω κατοικούντων ἐπαναστατῶν· ἀλλ' ἡ λύσις τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος καὶ ὁ ῥωσσικὸς πόλεμος ἦσαν κατὰ τὸ κήρυγμα τοῦ αὐτοκράτορος ἀλληλένδετα καὶ ἀχώριστα· διὰ τοῦτο ὅσον εὐτύχει ὁ πόλεμος τόσον εὐτυχεστέρα ἐφαίνετο ἡ λύσις τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος· ἡ λύσις δὲ αὐτοῦ ἔλυε καὶ τὸν πόλεμον, διότι εἰς οὐδεμίαν τῶν ἄλλων τῆς Ῥωσσίας ἀπαιτήσεων ἀντέτεινεν ἡ Πύλη. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ὁ σουλτάνος, ὁ δεχθεὶς τὴν περὶ Ἑλλάδος συνθήκην ἐπὶ προσθαφαιρέσει τινῶν ἄρθρων ὅτε ἔμαθεν ὅτι οἱ Ῥῶσσοι διέβησαν τὸν Αἶμον, ἐδείχθη πολὺ συγκαταβατικώτερος ὅτε ἔμαθεν ὅτι ἐκυρίευσαν καὶ αὐτὴν τὴν Ἀδριανούπολιν, διότι μεταξὺ τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ τῆς βασιλευούσης τοῦ δὲν ἐφαίνετο ἄλλο τι ἱκανὸν νὰ στήσῃ τὴν πρόοδον τῶν ἐχθρῶν τοῦ εἰμῇ ἐξωτερικῇ χεὶρ. Ἡ προσέγγισις δὲ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἡ ἥττα τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων ἐκίνησαν ἐντὸς καὶ αὐτῆς τῆς βασιλευούσης κατακραυγὰς καὶ γογγυσμούς κατ' αὐτοῦ τοῦ σουλτάνου· ἀνεκαλύφθη δὲ καὶ συνωμοσία κατὰ τῆς ζωῆς του, καὶ 500 περίπου ἐθανατώθησαν ὡς ἔνοχοι, ἐν οἷς καὶ ὁ φρούραρχος τοῦ Βοσπόρου. Ἐν μέσῳ τοιούτων δεινῶν τόσον ἐταπεινώθη ὁ ἀγέρωχος σουλτάνος ὥστε τὴν 28 αὐγούστου ἐξέδωκεν ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν παρ' αὐτῷ πρέσβειων τῆς συμμαχίας πρᾶξιν λέγουσαν

“ Ἡ ὑψηλὴ Πύλη παραδεχθεῖσα ἤδη τὴν συμμαχικὴν συνθήκην ὑπόσχεται σήμερον ἐνώπιον τῶν

“ ἀντιπροσώπων τῆς συμμαχίας νὰ ὑπογράψῃ ἀνελ-
 “ λειπῶς καὶ ὅλας τὰς ἀκολουθοῦσας ἀποφάσεις τοῦ
 “ ἐν Λονδίῳ συμβουλίου ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσίν
 “ τῆς.”

Ἐκδοῦσα ἡ Πύλη τὴν πράξιν ταύτην ἀπέστειλεν
 ἐν τῷ ἅμα τοὺς πληρεξουσίους τῆς εἰς Ἀδριανούπο-
 λιν αἰτουμένη τὴν εἰρήνην ἣν καὶ ὑπέγραψε τὴν 2
 Σεπτεμβρίου ὅπως τὴν ὑπηγόρευσε ὁ νικητὴς πε-
 ριέχουσιν καὶ ἄρθρον λέγον, ὅτι παρεδέχετο ὅλους
 τοὺς ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς 24 ἰουνίου 1827 καὶ τοὺς ἐν
 τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς 10 μαρτίου 1829 ὅρους, καὶ ὅτι
 ὑπέσχετο ν’ ἀσχοληθῇ μετὰ τῆς συμμαχίας εἰς ἐφαρ-
 μογὴν αὐτῶν. Δυσηρεστήθησαν ἡ Γαλλία καὶ ἡ
 Ἀγγλία ἐπὶ τῇ καταχωρήσει τοῦ ἁρθροῦ τούτου,
 διότι τὸ περὶ Ἑλλάδος ζήτημα ἦτο κοινόν, καὶ ἐθεώ-
 ρησαν μόνην τὴν πράξιν τῆς 28 αὐγούστου καλῶς
 ἔχουσαν.

Τοιοῦτους καρποὺς ἔφερεν ἡ ἰσχυρογνώμοσύνῃ τοῦ
 σουλτάνου ἀπορρίψαντος πάντοτε ὑπερηφάνως τὰς
 πολλάκις ἐπαναληφθείσας αἰτήσεις τῶν αὐλῶν ὑπὲρ
 τῶν Ἑλλήνων, προκαλέσαντος εἰς πόλεμον τὸν ἰσχυ-
 ρότερόν του, καὶ ρίψοκινδυνεύσαντος ἀσυλλογίστως
 τὸ κράτος του.

Λαβόντες δὲ οἱ ἐν Λονδίῳ ἀντιπρόσωποι τῶν
 τριῶν αὐλῶν ἣν ἔδωκεν αὐταῖς ἡ Πύλη πληρεξουσιό-
 τητα ἐπελήφθησαν τῆς ὀριστικῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ
 νέου κράτους.

Παντελῇ σχεδὸν καταστροφὴν τῆς ὀθωμανικῆς
 αὐτοκρατορίας ἐξέλαβε τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει συν-
 θήκην τὸ ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον, καὶ τόσῃν ἔπαθε
 ῥωσσοφοβίαν ὥστε ἐκφράζον τοὺς φόβους του πρὸς
 τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον ἔλεγεν, ὅτι ἡ συνθήκη
 αὕτη ἐμηδένιζε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ὀθωμανικοῦ
 κράτους, καὶ ὅτι ὁ σουλτάνος θὰ ἐκάθητο εἰς τὸ ἐξῆς
 ἐπὶ τοῦ θρόνου του ἐλέει τοῦ νικητοῦ του (α). Προ-

θέμενον δὲ νὰ προφυλάξῃ διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ ὅ,τι ἐδύνατο ἀπὸ τῆς χειρὸς τῆς Ῥωσσίας ἐπρότεινεν ἐπὶ τοῦ συμμαχικοῦ συμβουλίου τὴν ἀναγόμευσιν τῆς νέας ἐλληνικῆς πολιτείας εἰς κράτος ἀνεξάρτητον. “Τόσον φόβον,” εἶπεν ὁ τότε ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς λόρδος Ἀβερδῆνος ἐν τῇ κατὰ τὴν 14 ἰουνίου 1854 συνεδριάσει τῆς ἄνω βουλῆς, “διήγειρε παρ’ ἡμῖν ἢ τῆς Ἀδριανουπόλεως συνθήκη δι’ οὗς ὑπεθέσαμεν κινδύνους ὡς πρὸς τὴν ὑπαρξιν τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ὥστε ὅλη ἡ πολιτικὴ τῆς κυβερνήσεως μετεβλήθη ὡς πρὸς οὐσιωδέστατόν τι ζήτημα. Ἀνέφερα ἄλλοτε, ὅτι ἀρξαμένου καὶ προκόπτοντος τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος οὐδέποτε ἔβαλε κατὰ νοῦν ὁ Κάννιγκ τὴν ἀνέγερσιν τῆς Ἑλλάδος εἰς ἀνεξάρτητον βασίλειον· οὐδ’ ἐγὼ οὐδ’ ὁ δούξ τοῦ Βελιγκτῶνος ἀνεξάρτητον ἐθεωρήσαμεν τὴν ἀνέγειρομένην ἐλληνικὴν πολιτείαν, ἀλλ’ ὑποτελῆ καὶ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου παρομοίαν σχεδὸν τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας. Ἀλλ’ ὑπογραφείσης τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συνθήκης μοι ἐφάνη, καὶ ὁμογνωμόνησέ καὶ ὁ δούξ τοῦ Βελιγκτῶνος, ὅτι ἡ ὑπαρξίς τοῦ τουρκικοῦ κράτους αὐτὴ καθ’ ἑαυτὴν ἦτο τόσον ἀκροσφαλὴς, ὥστε ἀσυνετώτατον ἦτο νὰ δημιουργηθῇ πολιτεία καὶ νὰ τεθῇ ὑπὸ προστασίαν καὶ κυριαρχίαν αὐτοκρατορίας, ἣτις οὐδεμίαν ἀσφάλειαν τοῦ μέλλοντός της παρέιχε. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἐπροβάλαμεν τοῖς συμμάχοις νὰ μεταβάλωμεν τὴν ὑποτελῆ ἐκείνην πολιτείαν εἰς ἀνεξάρτητον. Συνήνεσαν οἱ σύμμαχοι, συγκατετέθη καὶ ἡ Πύλη, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ ὑπαρξίς τῆς Ἑλλάδος ὡς ἀνεξαρτήτου πολιτείας ὀφείλεται εἰς ἡν μᾶς ἐπροξένησαν ἐντύπωσιν οἱ ὅροι τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκης” (β).

Δεχθέντες οἱ πληρεξούσιοι τῶν συμμάχων τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς νέας πολιτείας διὰ τοὺς λόγους

τούτους ἐστένωσαν τὴν ἐν Πόρῳ διαγραφείσαν ὁροθετικὴν γραμμὴν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελφού καὶ τοῦ Σπερχειοῦ χάριν τῆς Πύλης ὡς στερουμένης τῶν παρὰ τῆς συνθήκης τῆς 24 ἰουνίου παραχωρουμένων αὐτῇ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος δικαιωμάτων, καὶ ἡσχολήθησαν εἰς εὖρεσιν τοῦ ὑπερτάτου Ἀρχοντος.

Πέντε ἦσαν οἱ εἰς τὴν ὑπερτάτην Ἀρχὴν τοῦ νέου κράτους ἀλληλοδιαδόχως παρὰ τῶν πληρεξουσίων τῆς συμμαχίας κληθέντες· ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ὀλανδίας Φρεδερίκος, ὁ δευτερότοκος ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Κάρολος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ τοπάρχου τοῦ Ἐσσεχομπύργου Φίλιππος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σαξωνίας Ἰωάννης, καὶ ὁ ἐκ τοῦ δουκικοῦ οἴκου τοῦ Σαξεκομπύργου Λεοπόλδος· ἀλλὰ καὶ ὁ Φρεδερίκος καὶ ὁ Κάρολος, καὶ ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἰωάννης ἀπεποιήθησαν τὴν προσενεχθεῖσαν Ἀρχήν· μόνος ὁ Λεοπόλδος τὴν ὠρέγετο. Τὸν ἄνδρα τοῦτον ἠτήσατο πρὸ πολλοῦ, ὡς εἶδαμεν, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐν πλήρει πεποιθήσει ὅτι ἐδύνατο τὰ μέγιστα νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀναμόρφωσίν της διὰ τῶν ἰδιωτικῶν ἀρετῶν του, τῶν πολιτικῶν του γνώσεων, καὶ δι' ἧς ἀπελάμβανε δικαίως γενικῆς ὑπολήψεως· τὸν ἐπρότεινε δὲ ἡ Γαλλία ἐπὶ τοῦ συμβουλίου καὶ τὸν ὑπεστήριξεν ἡ Ῥωσσία· ἀλλ' ὁ Γεώργιος ὁ δ' ὁ πενθερός του τὸν ἀπεστρέφετο ὡς διατηρήσαντα τὰς συγγενικὰς του σχέσεις μετὰ τῆς βασιλίσσης Καρολίνης καθ' ὃν καιρὸν τὴν κατεμήνυνεν ἐπὶ διαζεύξει· ὠργίσθη δ' ἔτι μᾶλλον, διότι, μέλος τοῦ οἴκου του, ἐπεκαλέσθη εἰς πλήρωσιν τῶν εὐχῶν του ξένην προστασίαν τὴν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας· ἔλεγε δὲ παρρησία, ὅτι αὐτοῦ βασιλεύοντος δὲν θὰ ἡγεμόνευεν ὁ Λεοπόλδος, καὶ ἀντεπρόβαλεν ἐπὶ τῇ θερμῇ συστάσει τοῦ ἀδελφοῦ του, δούκος τῆς Κουμβερλάνδης, τὸν Κάρολον δούκα τοῦ Μεκλεμπύργου· ἀλλ' εἰπόντος αὐτῷ τοῦ ὑπουργείου του, ὅτι παρητεῖτο ἂν δὲν συγ-

κατένευεν, ἠναγκάσθη νὰ συγκατανεύσῃ, καὶ τὴν 22 ἰανουαρίου 1830 οἱ πληρεξούσιοι τῆς συμμαχίας ἀνηγόρευσαν τὴν Ἑλλάδα κράτος ἀνεξάρτητον κατὰ τὴν τελευταίαν ὁροθεσίαν ὑπὸ τὴν διαδοχικὴν Ἀρχὴν τοῦ Λεοπόλδου καὶ προσηγόρευσαν αὐτὸν ἄνακτα τῆς Ἑλλάδος (Prince souverain de la Grèce) συναινούσης ἐν πᾶσι τούτοις καὶ τῆς Πύλης. Ὅλοι δὲ οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες λαοὶ ἐχαιρέτησαν ἀγαλλόμενοι τὴν νέαν ταύτην δημιουργίαν.

Ἀρξάμενοι τῆς συγγραφῆς ὑπεδείξαμεν τὰ αἷτια τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως· περὶ πάντας ἤδη αὐτὴν ἐρχόμεθα νὰ συγκεφαλαιώσωμεν ἐν ὀλίγοις ὅσα ἱστορήσαμεν.

Εἰς τέσσαρας γενικὰς καὶ διακεκριμένας περιόδους δύναται τις εὐλόγως νὰ διαιρέσῃ τὰ γεγονότα· εἰς τὴν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς εἰς Πελοπόννησον ἀποβάσεως τῶν Αἰγυπτίων· εἰς τὴν ἐντεῦθεν μέχρι τῆς συνθήκης τῆς 24 ἰουνίου· εἰς τὴν μετὰ τὴν συνθήκην μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Καποδιστρίου, καὶ εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ μέχρις οὗ ἀνηγορεύθῃ ἡ Ἑλλὰς κράτος ἀνεξάρτητον.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη περίοδος περιλαμβάνει τετραετίαν, ἡ δὲ δευτέρα διετίαν καὶ τετραμηνίαν, ἡμιετίαν δὲ ἡ τρίτη, καὶ διετίαν ἡ τετάρτη· ἐκάστη δὲ αὐτῶν ἔχει ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Μεγάλα τὰ παθήματα τῶν ἀπανταχοῦ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας Ἑλλήνων ἐπὶ τῆς πρώτης περιόδου καθ' ἣν κατεστράφησαν πόλεις καὶ χῶραι, ἐξωλοθρεύθησαν λαοί, ἐμάνθησαν τὰ ἅγια, καὶ μέγιστοι κίνδυνοι περιεστοίχισαν τὸν ἀγῶνα· ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν παθημάτων, τῶν ἀσεβημάτων καὶ τῶν κινδύνων ὁ ἀγὼν ἐκραταιώθη, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐν πολλοῖς ἐδοξάσθη· ἡ κραταιώσασα ὅμως τὸν ἀγῶνα καὶ δοξάσασα τὴν Ἑλλάδα περίοδος αὕτη ἐμολύνθη δι' ἐμφυλίων σπαραγμῶν.

Δεινὴ καὶ πολύδακρυς ἀπέβη ἡ διαρκούντων τῶν ἐμφυλίων τούτων σπαραγμῶν ἀρξαμένη δευτέρα περίοδος· ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν γενναίως ἀπεκρούσθησαν οἱ ἐχθροὶ δις ἐπιχειρήσαντες νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Μάνην, καὶ ὁ Ἑλλήν ἐτερατούργησεν ἐν Μεσολογγίῳ, ὅπου ἐν μέσῳ γενικῆς ἀθυμίας πρῶτοι τῶν ἄλλων οἱ ἐντόπιοι ἀπεφάσισαν μεγαλοφρόνως, ὥς καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης πολιορκίας, ν' ἀποθάνωσι μᾶλλον ἢ νὰ προσκυνησώσιν (γ).

Ἐπὶ δὲ τῆς τρίτης περιόδου ἦλθαν εἰς ἀντίληψιν τῆς κινδυνευούσης Ἑλλάδος αἱ τρεῖς πρώτισται Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, καὶ μόνην παλαίουσαν μέχρι τοῦδε πρὸς τὰς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἡνωμένας δυνάμεις Τουρκίας, Αἰγύπτου καὶ Βαρβαρίας τὴν ἀπήλλαξαν τῶν ἐπικειμένων δεινῶν καταστρέψασαι τοὺς κατὰ θάλασσαν ἐχθρούς της.

Ἐπέστη ἡ τετάρτη περίοδος, καθ' ἣν ἐτακτοποιήθη ἡ ὑπηρεσία, ἐνισχύθη ἡ ἡσυχία, ἀνεκουφίσθη ὁ λαός, ἐπῆλθεν ἡ πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὰ ἴδια ἀναγκάσασα τοὺς Αἰγυπτίους ἐκστρατεία τῶν Γάλλων, ἀπεπέμφθησαν διὰ τῶν ἐλληνικῶν ὅπλων οἱ πλείστοι τῶν πέραν τοῦ ἰσθμοῦ πολεμίων, κατέπαυσεν ὁλοτελῶς ὁ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων πόλεμος, ἀφῆκεν ἡ Πύλη ταπεινωθεῖσα εἰς χεῖρας τῶν συμμάχων τὴν λύσιν τοῦ ἐλληνικοῦ ζητήματος, καὶ ἡ ἐπὶ τεσσάρων αἰώνων ὑπὸ σκληρὰν δουλείαν Ἑλλάς μετέβη ὑπερφυῶς ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Καθ' ὅλας δὲ τὰς περιόδους ταύτας ἐμεγαλύνθη τὸ ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος.

Μελετῶν δέ, ὡς ἀναγνώστα, τὰ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, τροφὴν καὶ πόσιν τῶν πεινώντων καὶ διψώντων ἐλευθερίαν λαῶν, ἐλπίδα τῶν θλιβομένων, καὶ στηριγμὸν τῶν ἐν πολέμῳ κλονιζομένων, καὶ ἐκπλητόμενος δι' ὅσα κατώρθωσαν οἱ ἐπέκεινα πενταετίας ἀβοηθητὶ τὸν ὑπέρμεγαν τοῦτον καὶ ἄνισον ἀγωνι-

σθέντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀγῶνα,
ἐνθυμοῦ, ὅτι ὁ ἀγὼν ἦτον ὑπὲρ πίστεως καὶ ὑπὲρ ἀνα-
κτήσεως πατρῶας γῆς καὶ ἐλευθερίας, τοῦτέστιν ὁ ἱερώ-
τερος καὶ ὁ ἐνδοξώτερος ὅλων τῶν ἀγώνων· καὶ τοιού-
των ἄθλων προκειμένων “ οὔτε πλήθη νεῶν, οὔτε
“ κόσμοι καὶ λαμπρότητες ἐπισήμων, οὔτε κραυγαὶ
“ κομπῶδεις ἢ βάρβαροι παιᾶνες ἔχουσιν τι δεινὸν
“ ἀνδράσιν ἐπισταμένοις εἰς χεῖρας ἰέναι καὶ μάχε-
“ σθαι τολμῶσιν.”

When the body is exposed to cold, the blood vessels in the skin contract, and the blood is forced into the internal organs. This causes the internal organs to become cold, and the body to feel cold. The body also loses heat through the skin, and the blood vessels in the skin dilate, and the blood is forced into the skin. This causes the skin to become cold, and the body to feel cold. The body also loses heat through the skin, and the blood vessels in the skin dilate, and the blood is forced into the skin. This causes the skin to become cold, and the body to feel cold.

2

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ξ.

(α.)

"Ορα τὰ τῆς ἐ' συνεδριάσεως τῆς συνελεύσεως.

(β.)

"Ορα τὴν ἐπὶ τῆς λήξεως τῆς συνελεύσεως διακήρυξιν ἐν τῇ τῶν κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος συλλογῇ Μάμουκα.

(γ.)

"Ορα τὴν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς διακήρυξιν ἐν τῇ τῶν κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος συλλογῇ Μάμουκα.

(δ.)

'Ολόκληρον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὑπόμνημα κατεχωρίσθη ἐν τῷ β' τόμῳ ἀπομνημονευμάτων Σπηλιάδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΑ.

(α.)

Ἴδου ὅλη ἡ ἐπιστολή.

"Ἰβραχήμης πασᾶς ἐλέφ' Θεοῦ βαλῆς Κρήτης καὶ Μωρέως, καὶ ναύαρχος τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου.

"Προτοῦ ν' ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ ἐνταῦθα διὰ τὸ Μεσολόγ-

“γιον εἶχομεν λάβει γράμματά σου ζητούντος παρ’ ἡμῶν νὰ
 “σοῦ δοθῇ ἐν ῥαίι-μπουγιουρουλδί γενικῶς δι’ ὅλην τὴν οἰκὸ-
 “γένειάν σου· ὅθεν καὶ εὐσπλαχνία κινούμενος, ἔλαβε τὸν τό-
 “πον τῆς ἡ αἰτησίς σου καὶ ἀμέσως ἐδόθη τὸ ζητούμενόν σου.
 “Ἄφ’ οὗ δὲ ὑπήγον εἰς Μεσολόγγιον, ἐπληροφορήθην ὅτι ὁ
 “πατήρ σου ἐρωτηθεὶς ἀπὸ τοὺς σημαντικούς τοῦ συστήματός
 “σας διὰ ποίας αἰτίας παρακινήθης νὰ ζητήσης παρ’ ἡμῶν ἐν
 “τοιούτον μπουγιουρουλδί, ἀπεκρίθη ὅτι ὁ τρόπος ἐκεῖνος νὰ
 “ἦτον τάχα ἓνα εἶδος πολιτικῆς, ἵνα μὴ ἀφήσῃ καὶ καταπα-
 “τηθῇ παρ’ ἡμῶν ἡ πατρίς του, καθότι τότε ἦτον ἀδύνατη ἀπὸ
 “στρατεύματα καὶ ἀπὸ ἄλλα ἐφόδια πολεμικά.

“Ὅθεν διατάττεσαι αὐστηρῶς ἅμα τοῦ λαβεῖν τὴν παροῦ-
 “σάν μου, χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ, εἰς διορίαν ἡμερῶν δέκα, νὰ
 “σκεφθῇς μετὰ τῶν σημαντικῶν τῆς πατρίδος σου, καὶ νὰ
 “ἔλθετε ἐκ συμφώνου πρὸς ἡμᾶς ἵνα βαλθῇ εἰς ἀσφάλειαν ἡ
 “πατρίς σου, χωρὶς παντελῶς νὰ θελήσης καὶ τώρα νὰ μετα-
 “χειρισθῇς τὴν ψευδοπολιτικὴν, καθότι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ὠφε-
 “λεῖσαι μὲ αὐτὴν παντελῶς.

“Ἡμεῖς δὲ προλαβόντως ἀπεράσαμεν ἀπὸ Καλαμάταν· τὸ
 “ὅτι ὅμως δὲν εἰσήλαμεν εἰς τὴν πατρίδα σας, μὴν τὸ νομί-
 “σετε διαφορετικά, εἰμὴ εὐσπλαχνία κινούμενοι ἵνα μὴ αἰχμα-
 “λωτισθῶσιν αἱ συμπατριώτισσαί σας καθὼς καὶ τῶν ἄλλων
 “μερῶν, καὶ διότι σᾶς εἶχαμεν μπουγιουρουλδί μας δομένον,
 “ἵνα μὴ κηρυχθῇ ὅτι σᾶς εἶχαμεν ῥαίι, καὶ ὕστερον ἐξαίφνης
 “εἰσήλθομεν εἰς τὴν πατρίδα σας. Σὺ δὲ ἐγνώρισες καλῶς
 “ὅτι ἡμεῖς πνέομεν φιланθρωπίαν, καὶ ὅτι πολεμοῦμεν συστη-
 “ματικῶς μὲ κανόνας καὶ μὲ κανόνας τακτικούς ἐγνωσμένους
 “εἰς ἔθνη πεφωτισμένα. Τάχυνον λοιπόν, ὡς εἵπομεν, τὸν
 “ἐρχομόν σου μετὰ τῶν σημαντικῶν τῆς πατρίδος σου· ἐξ
 “ἐναντίας ὅμως καὶ παρακούσης, ἡ θελήσης νὰ μεταχειρισθῇς
 “τὴν προτέραν σου πολιτικὴν, ἃς μὴν περάσῃ ἀπὸ τὴν ιδέαν
 “σου ὅτι καὶ τὴν πατρίδα σου δὲν θὰ τὴν κάμωμεν ὡς καὶ τὴν
 “Πελοπόννησον, καὶ δὲν θέλει ἀφήσωμεν μήτε ἴχνος ὀσπητίου,
 “καὶ ὄψεσθε ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἵνα δώσετε λόγον πρὸς τὸν
 “Θεὸν δι’ ὅσα ἤθελε δοκιμάσει ὁ ἀθῶος λαός. Ταῦτα καὶ
 “οὕτω ποίησον ἐξ ἀποφάσεως, καὶ ἔρρωσο.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΓ.

(α.)

Προσήλωσαν τὰς χεῖρας τοῦ δυστυχοῦς Κορομηλᾶ οἱ συμπατριῶταί του Ἀθηναῖοι Τοῦρκοι ὅπου εἶναι σήμερον τὸ ἀναβρυτήριον τῆς πόλεως. Τὴν τρίτην δὲ ἡμέραν τῆς προσηλώσεώς του τὸν ἐπιστόλισέ τις Ἀλβανὸς οἰκτεῖρων αὐτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΣΤ.

(α.)

Ἰδοὺ ἡ πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἐπιστολὴ τοῦ Μιαούλη.
 “Ἐβδομον ἤδη ἔτος δὲν ἔπαυσα συναγωνιζόμενος τὸ κατὰ δύναμιν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν μου κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος μας. Οὐτε ἡ γνώσις τῆς ἀνικανότητός μου, οὐτε τὸ μέγεθος τοῦ φορτίου τὸ ὁποῖον ἡ πατρίς ἐπέθεσεν εἰς ἐμέ, μὲ ἔκαμαν νὰ δειλιάσω ἢ νὰ ὑποχωρήσω· πρῶτον χρέος τοῦ πολίτου ἐνόμιζον τὸ νὰ πράττῃ ὅ,τι δύναται ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος του ἐφρόντισα νὰ τὸ ἐκπληρώσω· ἐὰν πάντοτε δὲν ἐπέτυχα, τὸ σφάλμα δὲν εἶναι τῆς προαιρέσεώς μου· πρὸ πολλοῦ ἤδη αἱ ἐλπίδες ὅλου τοῦ ἔθνους ἐπεστηρίχθησαν εἰς τὴν ἀφίξιν τοῦ μεγαλοφυοῦς ἀνδρός, τοῦ ὁποίου τὰ μέχρι τοῦδε λαμπρὰ κατορθώματα προϋπόσχονται εἰς τὴν πατρίδα μας τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ μεγάλου καὶ δεινοῦ ἀγῶνος της. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦλθε καὶ συγχαίρω διὰ τὴν ἀφίξιν του καὶ τὴν διοίκησιν καὶ ὅλον τὸ ἔθνος· τὸ ἑλληνικὸν ναυτικὸν δικαίως πρέπει νὰ ἐλπίζῃ τὸ πᾶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοιοῦτου ἀρχηγοῦ, καὶ πρῶτος ἐγὼ εἶμαι ἑτοιμος, καθ’ ὅσον δύναμαι, νὰ τρέξω ὑπ’ αὐτὸν εἰς νέους ἀγῶνας, δυσκόλους βέβαια εἰς ἐμέ καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν μου καὶ διὰ τὴν ὀλιγοπειρίαν μου, εὐχαρίστους ὅμως εἰς τὴν καρδίαν μου, ἡ ὁποία ποτὲ ἄλλο δὲν ἐπεθύμησε παρὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς πατρίδος. Παρακαλῶ τὴν σεβαστὴν διοίκησιν νὰ μὴν ἀμφιβάλλῃ εἰς τὴν εἰλικρίνειαν τῆς ἐκθέσεως αὐτῶν μου τῶν αἰσθημάτων.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΖ.

(α.)

Ἡ προκήρυξις τοῦ Κοχράνου.

“Ὁ ἐπικινδυνωδέστερος ἐχθρός σας, ἡ διχόνοια, ἤδη ἐνικήθη·
 “τώρα τὸ ἔργον σας εἶναι εὐκόλον· οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος παν-
 “ταχοῦ τρέχουν εἰς τὰ ὄπλα· ἡ τύχη τῆς ἀκροπόλεως δὲν
 “εἶναι πλέον ἀμφίβολος. Ἐπειδὴ οἱ πολιορκοῦντες περικυ-
 “κλοῦνται, ἐπειδὴ ἡ μετακόμισις τῶν τροφῶν ἐμποδίζεται, τὰ
 “στενὰ καταλαμβάνονται καὶ ἡ ἀναχώρησις γίνεται ἀδύνατος,
 “ἐβεβαιώθη ἤδη ἡ ἐλευθερία τῆς κλασικῆς γῆς τῶν Ἀθηνῶν
 “διωρισμένης ἀπὸ τὴν θείαν Πρόνοιαν νὰ γίνῃ πάλιν καθέδρα
 “τῆς ἐλευθερίας, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν· μὴ παύσετε
 “ὅμως, Ἕλληνες, ἀφ’ οὗ κατορθώσετε τοῦτο, μὴ βάλλετε τὰ
 “σπαθία σας εἰς τὰς θήκας ἐν ὧσφ ὁ θηριώδης Τούρκος κρατεῖ
 “καὶ μίαν πιθαμὴν τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους τὸ ὅποιον μίαν φορὰν
 “ἦτον τῶν πατέρων σας. Ἄς συναμιλλῶνται οἱ θαλασσινοὶ
 “νέοι διὰ τὴν δόξαν μὲ τοὺς ἥρωας τῆς ξηρᾶς, ἃς σπεύσουν νὰ
 “ἔμβουν εἰς τὰ ἐθνικὰ πλοῖα, καὶ ἂν δὲν δοθῶν ἡ ἀνεξαρτησία
 “καὶ ὅλα τὰ δικαία σας, ἃς ἀποκλείσουν τὸν Ἑλλήσποντον καὶ
 “ἃς φέρουν τὸν πόλεμον εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ ἐχθροῦ· τότε
 “ὁ ἀπάνθρωπος σουλτάνος, ὁ ἄδικος σφαγεὺς τῶν ὑπηκόων
 “του, ὁ αἰμοβόρος καταδυνάστης τῶν Ἑλλήνων θέλει ἀφανισθῇ
 “ἀπὸ τοὺς οἰκείους του· τότε ἡ μουσουλμανικὴ δύναμις θέλει
 “καταστραφῇ ἀφ’ ἑαυτῆς· τότε ἡ ἱερὰ σημαία τοῦ σταυροῦ
 “θέλει κυματίζει πάλιν ἐπάνω τοῦ ναοῦ τῆς ἀγίας Σοφίας· τότε
 “ὁ ἐλληνικὸς λαὸς θέλει ἀποκτήσῃ τὴν αὐτονομίαν καὶ τὴν
 “εὐνομίαν· κλειναὶ πόλεις θέλουν ἀνεγερθῇ, καὶ ἡ λαμπρότης
 “τῶν ἐρχομένων χρόνων θέλει ἐξισωθῇ μὲ τὴν τῶν παρελθόν-
 “των. Ἀλλὰ μὴ νομίζετε, Ἕλληνες, ὅτι ἡ πατρίς σας ἡμ-
 “πορεῖ νὰ ᾔναι ἀσφαλὴς, εἰς ἑκάστος ὑμῶν δὲν δράμῃ προ-
 “θύμως εἰς ὑπεράσπισίν της.”

(β.)

Ζήτει τὴν ἀπορρίφθεισαν συνθήκην ἐν σελίδι 224 Ἱστορίας
 Ἀθηνῶν Σουρμελῆ.

(γ.)

Ἴδου ἡ συνθήκη·

Ἄρθρ. Α΄. Ὅλα τὰ στρατεύματα τῆς φρουρᾶς θέλουν ἐκβῇ
 μὲ τὰ ὄπλα καὶ πράγματά των.

Β'. "Ολοι αἱ οἰκογένειαι Ἀθηναῖαι θέλουν ἐκβῆ χωρὶς ὄπλα μὲ τὰ πράγματά των ὅμως, καὶ θέλουν ὑπάγη εἰς τὰ σπήτιά των καὶ χωρία των, ὅπου τοὺς ὑπόσχομαι νὰ δώσω τὰς ἰδιοκτησίας των ὁμοῦ καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς των, τιμῆς των καὶ ὑπαρχόντων των. Καὶ ἐπειδὴ μεταξὺ αὐτῶν τῶν οἰκογενειῶν εὐρίσκονται χῆραι, καὶ ἀνήλικα παιδία χωρὶς τοὺς πατέρας των, ὑπόσχομαι καὶ δι' αὐτὰ ἵνα προστατευθῶσι, καὶ δοθῇ ἐκ μέρους μας τὸ ἀναγκαῖον ταγήνι των.

Γ'. "Ολοι οἱ Μουσουλμάνοι κάθε ἡλικίας καὶ γένους, οἵτινες εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, θέλουν δοθῇ εἰς τὰς χεῖράς μας.

Δ'. Ὁ τόπος ὅλος ἐκτὸς τοῦ Χαβαλὲ θέλει εἶναι εὐκαιρος ἀπὸ στρατεύματά μας ἕως εἰς τὸ ἀκροθαλάσσιον τῶν τριῶν Πύργων.

Ε'. Τρεῖς τῶν ἀξιωματικῶν μας οἱ λεγόμενοι Γεντικλίδες μας ἐξ ὧν εἶναι ὁ Καφτάναγας, ὁ Τσοχαντάραγας, καὶ Σαλήχ-μπης, ὁμοῦ μὲ ἄλλους τρεῖς ἀρχηγοὺς Ἀλβανοὺς δοσμένοι ὡς ἐνέχυρα εἰς χεῖράς των θέλουν συνοδεύσει τὰ στρατεύματά των ἕως εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐμβαρκαρίσματος, ὅπου θέλει παρευρεθῶσιν ἕως εἰς τὸ ἐντελὲς ἐμβαρκάρισμα.

ΣΤ'. Διὰ τὴν μετακόμισιν τῶν ἀσθενῶν καὶ πληγωμένων θέλουν δοθῶσιν ἐκ μέρους μας ἐξήντα ἄλογα.

Ζ'. Ἡ Ἀκρόπολις θέλει μᾶς παραδοθῇ εἰς τὸν τρόπον καὶ εἰς τὴν κατάστασιν ὅπου εὐρίσκεται· δηλ. μὲ τὰ πολεμεφόνδια, πυροβολικά, καὶ τροφὰς ὅπου ἡμποροῦν νὰ εὐρίσκωνται εἰς αὐτήν.

Η'. Θέλει σταλθῶσιν ἐκ μέρους μας εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἐμπιστευμένοι τρεῖς ἄνθρωποι διὰ νὰ περιεργασθῶσιν ἂν ἦναι ὑπόνομοι, ὡς ἀκούσαμεν, καὶ τοῦτο θέλει γένει ὅταν ὑπογραφῶσιν αἱ συμφωνίαι ἐκ μέρους των.

Θ'. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ τρεῖς ἄνθρωποι, ἐπειδὴ θέλουν λογισθῇ ὡς ἐνέχυρα εἰς τὰς χεῖρας, θέλει δοθῶσιν ἐκ μέρους των εἰς ἀνταλλαγὴν τρία ἀριθμημένα ὑποκείμενα, τὰ ὅποια θέλει ἀποδοθῶσιν εὐθὺς ὅπου ἀδιασθῇ ἡ Ἀκρόπολις.

Ι'. Ἐὰν οἱ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀποσταλέντες τρεῖς ἄνθρωποι ἤθελαν ἰδῶσι καμμίαν βλάβην γενομένην μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῶν συνθηκῶν ἢ εἰς τὰς πηγάς, ἢ εἰς τὸν Πύργον, ἢ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἀκροπόλεως, θέλει ἀκυρωθῶσιν αἱ συνθήκαι.

ΙΑ'. Καὶ τελευταῖον θέλει διορισθῇ μία ὥρα διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκτελέσεως κατὰ τὴν ἔξοδον.

Αὐτὰ λοιπὸν τὰ ἔνδεκα ἄρθρα ὑπόσχομαι μεθ' ὅρκου νὰ φυλαχθῶσι ἀπαρασαλεύτως χωρὶς νὰ γένη διαφορετικὰ ἐξ ἀποφάσεως.

Τῇ 24 μαΐου 1827.

Βεζίρης Μεχμέτ-Ρεσὴτ πασᾶς
πληρεξούσιος Ἀρχιστρ. κ.τ.λ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΗ.

(α.)

Ὁ Νενέκος ἐδολοφονήθη μετὰ ταῦτα ἐνεργείᾳ τοῦ Κολοκοτρώνη.

(β.)

Εὐρίσκει ὁ ἀναγνώστης τοιαῦτα προσκυνητοχάρτια ἐν σελίδι 516 ἀπομνημάτων Γενναίου Κολοκοτρώνη.

(γ.)

Ἴδου ἡ περὶ ὑποταγῆς ἀνταπόκρισις, ἐν ᾗ ἐκφράζεται παρρησία ἡ γενναία ἀπόφασις τῶν Μεσσηνίων ν' ἀποθάνωσιν ἐλευθεροὶ ἐλήφθη δὲ ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ πρωτοσυγγέλου Φραντζῆ.

Κύριοι προεστοὶ τῶν Ἐμλακίων, Κουτζούκ Μάνης, Νησίου καὶ Καλαμάτας.

Ὁ ὑποσφραγίζων κιαχαγιάμπεης τοῦ ὑψηλοτάτου πασᾶ αὐθεντὸς μας σᾶς γνωστοποιῶ, ὅτι μ' ὅλον ὅπου μὲ ἔμρι τῆς ὑψηλότητος τοῦ αὐθέντου μας ἦλθα εἰς τὰ ἐνταῦθα διὰ νὰ κατακόψω, κατακαύσω, καὶ σχεδὸν ν' ἀφανίσω ὅλα τὰ δένδρα σας ὅσα εἶναι χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα πρὸς τροφήν σας, λυπούμενος τὸν πτωχὸν λαὸν νὰ μὴ δοκιμάσῃ τὴν αὐτὴν ζημίαν καὶ ἀφανισμόν τῶν ἀναγκαίων δένδρων σας, ἔκρινα εὐλογον νὰ σᾶς εἴπω, ὅτι χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ νὰ συσκεφθῇτε καλῶς καὶ νὰ παραιτηθῇτε ἀπὸ τὰ τῆς ἀποστασίας φερσίματα, καὶ καθὼς σᾶς συμβουλεύω νὰ ἐλθῇτε νὰ προσκυνήσετε διὰ νὰ ἀπαντήσετε τὴν ὀργὴν αὐτὴν καὶ τὸν ἀφανισμόν ὅπου θέλει δοκιμάσει ὅλη ἡ πτωχολογία σας· εἰδὲ καὶ δὲν ἐλθῇτε, ἅς ᾦναι ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν λαιμόν σας καὶ ὄψεσθε ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· περισσότερον δὲν εἶναι χρεία νὰ σᾶς γράψω ἀπὸ αὐτά, καὶ ὑγιαίνετε.

Τὴν 22 Σεπτεμβρίου 1827 Νησίον Καλαμάτας.

Ἀπάντησις.

Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον κιαχαγιάμπεην τοῦ Ἰβραήμπασα.

Ἐλάβαμεν ἓνα γράμμα σου, εἰς τὸ ὁποῖον λέγεις ὅτι εἶσαι διωρισμένος ἀπὸ τὸν αὐθέντην σου διὰ νὰ κατακόψῃς τὰ δενδρικά μας, καὶ σοῦ ἀποκρινόμεθα. Οἱ Ἕλληνες ὅταν ἀπεφάσισαν νὰ τεινάξωμεν τὸν ζυγὸν τῆς τουρκικῆς τυραννίας, ἐβάλαμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι κοντὰ μὲ τὰ ἄλλα δικαιώματα τοῦ ἐλευθέρου ἀνδρός, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ μᾶς εἶχαν ἀρπαγμένα καὶ τὰ ὁποῖα θ' ἀποκτήσωμεν καὶ ὅλα ὅσα ἡ καταπλακωμένα, ἡ ἀπὸ τὴν αὐτὴν τυραννίαν τῶν πατέρων μας φέρει ἐπάνω της, ὡς ὑποκείμενα καὶ αὐτὰ εἰς τὴν διάκρισιν τῆς τυραννίας. "Ὅτι δὲ ἡμπορεῖς νὰ τὰ κατακόψῃς, δὲν μᾶς εἶναι παράξενον, διότι κοντὰ εἰς τόσας ἄλλας παρανομίας, τὰς ὁποίας κάμνετε καθ' ἡμέραν εἰς τὰ ἀδύνατα μέλη, ἡμπορεῖτε νὰ μεταχειρισθῇτε τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὰ ἄψυχα δένδρα. Στοχασθῇτε ὅμως ὅτι δι' ὅλας αὐτὰς τὰς παρανόμους πράξεις σας χρεωστεῖτε λόγον καθὼς καὶ εἰς ἄλλα εἶναι καὶ εἰς ταῦτα τὰ μέρη τῆς Μεσσηνίας συγκροτημένον στρατόπεδον παρὰ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἀρμάτων τῆς Πεληποννήσου, καὶ ὅταν θέλετε, πολεμεῖτε μὲ αὐτὸ καὶ ὄχι μὲ τὰ ξύλα· ἡμεῖς πάλιν λέγομεν ὅτι εἴμεθα ἀποφασισμένοι ν' ἀποθάνωμεν ἐλεύθεροι Ἕλληνες τὴν 26 Σεπτεμβρίου 1827.

Οἱ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Μεσσηνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΘ.

(α.)

Ἀληθῆ ὅσα ἔλεγεν ἡ Πύλη ὡς πρὸς τὸν λόρδον Στραγφόρδον, ἀλλ' ὄχι καὶ ὡς πρὸς τοὺς πληρεξουσίους τῆς Ῥωσσίας.

(β.)

"Ὅρα κεφάλαιον ΝΣΤ.

(γ.)

Ζήτηι τὴν προκήρυξιν ἐν τῷ ἀριθμῷ ΝΓ τῆς γενικῆς ἐφημερίδος τῆς Ἑλλάδος 1827.

(δ.)

Τέσσερα μέλη μόνον ἐξελέχθησαν.

(ε.)

Ἐνδεκα ἡμέραι παρηκολούθει τὸν στόλον τοῦτον ἡ ἑλληνικὴ γολέττα Ἀσπασία καὶ ἤρπασε δύο φορτηγά.

(ζ.)

Διαφόρως ἀπαριθμοῦνται καὶ εἰς διαφόρους διαιροῦνται τάξεις τὰ πλοῖα τοῦ στόλου τούτου· ἀλλ' ἐγὼ παρεδέχθην ὡς ἀσφαλέστερον τὸν παρὰ τοῦ γραμματέως τοῦ καπητανάμπη δοθέντα κατάλογον τῷ Κοδριγκτῶνι τὴν ἐπιούσαν τῆς ναυμαχίας. Ἄν συναριθμήσῃ τις τὰ παρὰ τῷ Ἰβραήμπασα πρότερον πλοῖα, καὶ τὰ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἄλλοτε ὑπὸ τὸν Ταχήρ-πασα καὶ Πατρονάμπην καὶ τὰ ἐξ Ἀλεξανδρείας ἐσχάτως ὑπὸ τὸν καπητανάμπην καὶ Μονχαρέμπην κατάραντα, θὰ εὐρεῖ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἀνώτερον· ἀλλὰ πιθανὸν ν' ἀπῆλθαν ἐν τῷ μεταξὺ τινὰ εἰς ἄλλην ὑπηρεσίαν· ἐννέα τούτων εἶδαμεν ὅτι ἐλλιμένιζαν ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Σαλώνων. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν δὲ τοῦ γραμματέως τὰ δύο δίκροτα ἦσαν τῶν 84 κανονίων, τὸ ἐν τῶν 74, αἱ τέσσαρες αἰγυπτιακαὶ φρεγάται τῶν 64 καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν 48· αἱ δὲ κορβέτται αἱ μὲν τῶν 24 αἱ δὲ τῶν 18· τὰ δὲ βρίκια τῶν 19.

(η.)

Ἀγγλικὴ Μοῖρα.

Ἡ Ἀσία ἔφερε κανόνια 84, ἡ Γενοῦη 76, ἡ Ἀλβιών 74, ἡ Γλασκόβη 50, ἡ Καμβρία 48, ἡ Δαρτμούθη 42, ἡ Ταλβόττη 28, τὸ Ῥόδον 18, ὁ Κώνωψ, τὸ Γοργὸν καὶ ἡ Φιλομήλα ἀνὰ 10, καὶ ἡ Ἐλαφος 6.

Γαλλικὴ Μοῖρα.

Ἡ Βρασλόβη ἔφερε κανόνια 84, ὁ Σκιπίων 80, ἡ Τρίαινα 74, ἡ Σειρὴν 60, ἡ Ἀρμίδα 42, ἡ Ἀλκυὼν 10, καὶ ἡ Δάφνη 6.

Ῥωσσικὴ Μοῖρα.

Ἡ Γαγγούττη ἔφερε κανόνια 84, ἡ Ἀζόφη 74, ὁ Ἰεζεκιήλ

74, ὁ Κωνσταντῖνος Νέβκης 44, ἡ Προβορνόη 42, ἡ Ἑλένη 38, ὁ Κάστωρ 32.

(θ.)

Τὴν ἐννάτην μετὰ τὴν κατὰ τὸ Νεόκαστρον ναυμαχίαν διηγήθη ὁ Ἰβραήμης τὰ κατ' αὐτὴν τῷ Παγέτῳ (Paget) πλοιάρχῳ τῆς γαλλικῆς γολέττας, Βέλους· τὴν δὲ ἀναφορὰν τοῦ πλοιάρχου τούτου πρὸς τὸν ναύαρχόν του Δεριγνὴν ἐφ' ὅσων ἤκουσεν ἐκδοθεῖσαν ἐν τῇ κατὰ τὸν ἀπρίλιον 1837 Ἐπιθεωρήσει τῆς Δουβλίνης, ἐκδίδομεν ἐνταῦθα ὡς περιέργον καὶ ἀγνωστον παρ' ἡμῖν.

“Ἐπιθυμῶ, κύριε (εἶπε τῷ πλοιάρχῳ ὁ Ἰβραήμης) νὰ κοινοποιήσης τοὺς ἐξῆς λόγους μου πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τῷ ναύαρχῳ Δεριγνῇ, πέποιθα δὲ ἐπὶ τῇ τιμῇ σου περὶ τῆς εἰλικρινοῦς ἐκπληρώσεως τῆς ἐπιθυμίας μου. Κακῶς μὲ παρέστησαν καὶ μὲ ἐσυκοφάντησαν εἰπόντες ὅτι παρέβην τὸν λόγον μου. Ἴδου τὰ περιστατικά ἐφ' ὧν ἐρείδεται ἡ ψευδὴς αὕτη κατηγορία.

“Ὀλίγαις ἡμέραις πρὸ τοῦ κατὰ τὴν 8-20 ὁκτωβρίου αὐτοῦς συμβάντος ἦλθα εἰς λόγους μετὰ τῶν ναυάρχων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας παρόντων πολλῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν, καὶ ἐμείναμεν σύμφωνοι ν' ἀναβληθῇ πᾶσα ἐχθροπραξία Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἕως οὗ γνωσθῇ ἡ ἀπάντησις τῆς Πύλης εἰς τὰς προτάσεις τῆς συμμαχίας. Ἡρώτησα ἂν ἐπετρέπετο νὰ στείλω εἰς Πάτρας τροφὰς ὧν οἱ ἐκεῖ ἐσπίνιζαν· οἱ ναύαρχοι συνήνεσαν· ἡρώτησα ἂν ἡδυνάμην νὰ ὑπερασπίσω τὰ φορτηγὰ πλοῖα διὰ πολεμικῶν ἐν περιπτώσει προσβολῆς τῶν Ἑλλήνων· ἀνένευσεν ὁ Ἀγγλος ναύαρχος, ἀλλ' ἐπρότεινε νὰ τὰ συνοδεύσῃ αὐτός, ἢ ν' ἀσφαλίσῃ ἄλλως τὸν πλοῦν αὐτῶν· ἐγὼ ὁμῶς ἀντέτεινα ὡς προσβαλλομένης τῆς τιμῆς τῆς σημαίας μου· ἀπέπλευσαν οἱ ἀγγλογάλλοι μετ' ὀλίγον τοῦ λιμένος τοῦ Νεοκάστρου, ἀπέστειλα καὶ ἐγὼ τὰ φορτηγὰ εἰς Πάτρας συναποστείλας καὶ τινα πολεμικὰ εἰς ὑπεράσπισίν των, διότι ἔμαθα ὅτι περιέπλεαν ἑλληνικά. Ἐρωτῶ σέ, κύριε, ἂν ἔπρεπεν ἄλλως πως νὰ πορευθῶ καὶ νὰ ἐγκαταλείψω τοὺς ἐν πολέμῳ ἀδελφούς μου λιμώττοντας. Μαθὼν δὲ μετὰ ταῦτα, ὅτι ὁ λόρδος Κοχράνης ἠπεῖλει τὰς Πάτρας μεθ' ἱκανῆς δυνάμεως, ἀπέπλευσα καὶ ἐγὼ καὶ διέταξα νὰ συνακολουθήσωσι διάφοροι φρεγάται ἐπ' ἐλπίδι νὰ προλάβω διὰ τῆς ἐπιδείξεως

“ ταύτης πᾶσαν συμπλοκὴν καὶ ν’ ἀσφαλίσω τὸν εἰς Πάτρας
 “ κατάπλουν τῶν φορτηγῶν. Ἐν τούτοις τὰ προπλεύσαντα
 “ πλοῖα ἀπήντησαν τὰ ἀγγλικά καὶ κατὰ πρόσκλησιν αὐτῶν
 “ ἐπανέστρεψαν πρὸς τὸ Νεόκαστρον· ἀπήντησα αὐτὰ ἐπὶ τῆς
 “ ἐπιστροφῆς των, συνεκρότησα συμβούλιον περὶ τῶν περαι-
 “ τέρω, καὶ μετὰ βαθεῖαν σκέψιν ἀπεφάσισα νὰ ἐπισιτίσω τὰς
 “ Πάτρας κατὰ τὸ πρῶτόν μου σχέδιον, διότι κατὰ τοῦτον τὸν
 “ τρόπον οὔτε τὸν πρὸς τοὺς ναυάρχους λόγον μου παρέβαινα,
 “ οὐτ’ ἐπεχείρουν τι κατὰ τῶν Ἑλλήνων μηδένα τόπον κατε-
 “ χόντων τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐν τοῖς πέριξ· ἀλλὰ διευθυνόμενος
 “ πρὸς τὰς Πάτρας ἀπήντησα ἐκ νέου τοὺς Ἀγγλους, καὶ προσ-
 “ κληθεὶς νὰ ἐπιστρέψω ἐπέστρεψα εἰς Νεόκαστρον παραιτηθεὶς
 “ ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦ πρώτου σχεδίου μου· ἐπανελθὼν δὲ εἰς
 “ Νεόκαστρον ἀνεχώρησα ἐκεῖθεν ἐκ νέου διὰ τινας ἡμέρας ἐν ᾧ
 “ αἱ μοῖραι ἀγγλική, γαλλικὴ καὶ ῥωσικὴ περιέπλεαν. Μία φρε-
 “ γάτα καὶ ἐν ἀγγλικὸν βρίκι εἰσέπλευσαν τὸν λιμένα ἄνευ ση-
 “ μαιῶν, καὶ μετὰ τινος ἐν αὐτῷ λοξοδρομίας ἐξέπλευσαν κατὰ
 “ τὸν αὐτὸν τρόπον. Τοιαύτη διαγωγὴ εἶναι κατ’ ἐμὲ καὶ ἀδικαι-
 “ ολόγητος καὶ ἀνεξήγητος. Τὴν 8-20 ὁκτωβρίου βλέπων ὁ
 “ τοποτηρητὴς μου τὸν συμμαχικὸν στόλον εἰσερχόμενον ἐν
 “ παρατάξει καὶ ἐπὶ σκοπῷ κατὰ τὸ φαινόμενον ἐχθρικῷ, ἀνήγ-
 “ γειλε τῷ ἄγγλῳ ναυάρχῳ ἀποστείλας πρὸς αὐτὸν λέμβον, ὅτι
 “ ἐλυπέτο βλέπων τοιαύτην δύναμιν εἰσερχομένην ἐν ἀπουσίᾳ
 “ μου, καὶ ὅτι οἱ σύμμαχοι ἐδύναντο νὰ ἔλθωσιν εἰς λόγους
 “ μετὰ τῶν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀσφαλῶς, ἂν ᾔθελαν, διὰ τοῦ εἰσπλου
 “ τινῶν μόνον πλοίων χωρὶς νὰ διακινδυνεύσωσι τὴν εἰρήνην·
 “ ἐρωτῶ σέ, κύριε, εἶχε τι κακὸν ὁ λόγος οὗτος; δὲν ἦτον φυσι-
 “ κὸν ν’ ἀποδοκιμάσῃ ὁ προϊστάμενος τὸν εἰσπλουν τοιαύτης
 “ δυνάμεως καὶ νὰ διαμαρτυρηθῇ κατ’ αὐτῆς τετραπλῆς οὔσης
 “ ἢ πενταπλῆς παρὰ τὴν ἡμετέραν καὶ ἱκανῆς νὰ προκαλέσῃ
 “ ἐχθροπραξίαν διὰ τῆς πολεμικῆς παρουσίας της; ὁ Ἀγγλος
 “ ναύαρχος ἀπέπεμψε τὴν λέμβον ἀποκριθεὶς περιφρονητικῶς
 “ ὅτι ἦλθε νὰ δώσῃ διαταγὰς καὶ ὄχι νὰ λάβῃ συμβουλὰς.
 “ Τὴν β’ ὥραν εἰσέπλευσαν αἱ τρεῖς μοῖραι καὶ ἠγκυροβόλησαν
 “ ἐντὸς πιστολίας ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ στόλου· μία δὲ φρεγάτα
 “ ἤραξε πλησίον δύο πυρπολικῶν κειμένων παρὰ τὸ στόμα τοῦ
 “ λιμένος. Ἔστειλε τὴν λέμβον του καὶ ἐκ δευτέρου ὁ ναύ-
 “ αρχος τοῦ τουρκικοῦ στόλου πρὸς τὸν τοῦ ἀγγλικοῦ ζητῶν
 “ διασαφήσεις περὶ τῶν ἐχθρικῶν τούτων κινήματων, ἀλλ’ ὁ

“σταλείς ἀπεπέμφθη ἐν περιφρονήσει, ἡ δὲ παρὰ τὰ πυρπο-
 “λικὰ ἐλλιμενίζουσα φρεγάτα ἔστειλε τὰς λέμβους τῆς εἰς
 “κυριεύσιν των. Ἐν τούτοις ἔπεσάν τινες τουφεκίαι ὡς σημεῖον
 “γενικῆς μάχης ἣτις διήρκεσε μέχρι ἐσπέρας, καθ’ ἣν κατε-
 “στράφη ὁ ἡμέτερος στόλος συγκείμενος ἐκ τριῶν δικρό-
 “των, δεκαπέντε φρεγατῶν καὶ πολλῶν φορτηγῶν καὶ ἀπροε-
 “τοίμαστος εἰς μάχην· ὁ δὲ πρὸς ὃν ἀντιπαρετάτετο, συνί-
 “στατο ἐκ δέκα δικρότων καὶ πολλῶν φρεγατῶν καὶ κορβετ-
 “τῶν. Τούτων οὕτως ἐχόντων φρονοῦν τῶντι οἱ τρεῖς ναύ-
 “αρχοι ὅτι ἐδρέψαντο ἀφθόνως δάφνας κατατροπώσαντες δι’ ἀ-
 “νωτέρας δυνάμεως ἀντίπαλον μῆτε προσδοκῶντα ἢ προκα-
 “λέσαντα τοιαύτην συμπλοκὴν, μῆτε προετοιμασθέντα εἰς μά-
 “χην, ἢ φροντίσαντα τὰ τῆς ὑπερασπίσεώς του; ἀλλὰ τίς ὁ
 “ἀρξάμενος ἀδίκων χειρῶν; ἕκαστος προσπαθεῖ νὰ ἀθωωθῇ,
 “ἀλλ’ εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ἡ ἀγγλικὴ φρεγάτα
 “ἐπεχείρησεν ἀλόγως καὶ ἀναιτίως νὰ κυριεύσῃ τινὰ πυρπο-
 “λικά, καὶ ὅτι ἡ δικαία ἀντίστασις τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπέφερε τὴν
 “πρώτην πυροβολήν· ἐπὶ τέλους, ὁμολογῶ ὅτι ἐγὼ συναισθάνο-
 “μαι ὅτι κατ’ οὐδὲν ἡμάρτησα, ἀλλ’ ἀγνοῶ εἰσέτι τὶ τὸ προκα-
 “λέσαν τὴν ἀνεξήγητον ταύτην διαγωγὴν. Αἱ μεγ’ ἄλαι Δυνάμεις
 “δεικνύουν ἐπιθυμίαν νὰ παύσωσι τὴν περαιτέρω κατὰ τὴν
 “Ἀνατολὴν αἱματοχυσίαν, ἀλλ’ ἰδὲ πῶς οἱ ναύαρχοὶ τῶν ἐρυ-
 “θραίων τὰ νερὰ τοῦ Νεοκάστρου δι’ αἱμάτων, καὶ πῶς κα-
 “λύπτουν ὅλον τὸν λιμένα δι’ ἐπικυματιζόντων πτωμάτων.
 “Εἶπαν, ὅτι παρέβην τὸν λόγον μου· εἶμαι ἔτοιμος ν’ ἀπέλθω
 “καὶ εἰς Παρισίους καὶ εἰς Λονδῖνον, ἂν ᾖ ἀνάγκη, ἵνα γνω-
 “στοποιήσω τὴν ἀλήθειαν, καὶ τότε οἱ χύσαντες τὸ ἀθῶον
 “αἷμα θὰ ὑποστοῦν τὸ ὄνειδος καὶ τὴν αἰσχύνην τῆς κακοπρα-
 “γίας των. Ναυπηγοῦνται πλοῖα ἵνα διακινδυνεύωσιν ἐν μάχαις
 “καὶ τρικυμίαις· δὲν μὲ λυπεῖ τόσον ἡ ἀπώλεια αὐτῶν
 “ἀλλ’ ἀκούων ὅτι παρέβην τὰ συνομολογηθέντα, δὲν ἠμπορῶ
 “ν’ ἀποσιωπήσω ὅτι εἶναι αἰσχρὰ συκοφαντία.

“Πέποιθα, κύριε, ὅτι θὰ κοινοποιήσεις ὅσα σοὶ εἶπα πρὸς τὸν
 “ναύαρχόν σου λέξιν πρὸς λέξιν.”

Ἡ ἔκθεσις αὕτη μαρτυρεῖ ὅτι συνώδευσεν ὁ Ἰβραήμης τὰ
 φορτηγὰ πλοῖα διὰ πολεμικῶν παρὰ τὴν ῥητὴν γνώμην τῶν
 ναυάρχων τῆς συμμαχίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΑ.

(α.)

Ὁ κυβερνήτης μοι ἐδιηγῆθε τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο.

(β.)

Ὅρα ἀναφορὰν τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας ἐν σελίδι 112 τοῦ α' τόμου τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδοθείσης τὸ 1841 συλλογῆς ἐπιστολῶν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΕ.

(α.)

Ὅρα ἀριθμὸν 45 τῆς γενικῆς ἐφημερίδος.

(β.)

Ὅρα ἀριθμὸν 38 τῆς γενικῆς ἐφημερίδος.

(γ.)

Ὅρα ἀριθμὸν 45 τῆς γενικῆς ἐφημερίδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΣΤ.

(α.)

Ἴδου ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πρὸς τὸν κυβερνήτην τοῦ Γ' Μαυρομιχάλη ἐπιστολή.

Ἐξοχώτατε

“ Ἐν ᾧ διευθύνθην μετὰ τῶν συγγενῶν μου εἰς ἔντευξιν τῆς
 “ ἐξοχότητός σας εἰς Μεσσηνίαν, καὶ ἐν ᾧ παρῆρσιάσθημεν
 “ ἔμπροσθέν σας, μας ὠμιλήσατε περὶ τοῦ ἀνὰ χεῖράς μας ὑπο-
 “ γραφομένου ἐγγράφου, καὶ σᾶς ἀπεκρίθημεν. Γενομένης δὲ
 “ τῆς ὁδοιπορίας σας καὶ φθάσαντες εἰς Αἴγινα ἀπεστείλατε
 “ ἐπιστολήν σας πρὸς τὸν δοῦλόν σας πατέρα μου, ἐν ᾗ ἐξελέγ-
 “ χατε τὸ ἄτακτον περὶ τούτου κίνημά μου, καὶ ὅτι ποτὲ δὲν

“ θέλει φανῇ δεκτὸν πρὸς τὴν ἐξοχώτητά σας. Ἐξοχώτατε,
 “ ὅποιουδήποτε μεγέθους παράπτωμα τὸ τοιοῦτον λογίζεται,
 “ καὶ ὅποιανδήποτε παιδείαν ἀπαιτεῖ, ἀκούσαντες καὶ τοὺς λό-
 “ γους τοῦ δούλου σας ὡς δικαιοκρίτης ἀποφασίσετε.

“ Ὁ δοῦλός σας ἡγνούν παντάπασι τὸ ἔγγραφον τοῦτο, καὶ
 “ μόνον καθ’ ἣν στιγμὴν ἀνεχώρουν ἐξ Αἰγίνης, εἰδοποιήθη·
 “ τότε ὁ κύριος δοτόρος Σπυρίδων Καλογερόπουλος, καὶ μετ’ αὐ-
 “ τὸν ὁ κύριος Γιαννετᾶς μετ’ ἑκαμαν κοινωνὸν τοῦ τοιοῦτου δι-
 “ δοντές μοι ἀντίγραφον καὶ παραγέλλοντές με νὰ ἐνεργήσω τὴν
 “ ἀποπεράτωσίν του εἰς τὰ κάτω μέρη· μετὰ δύο ἡμέρας ἀφί-
 “ κητο εἰς Αἶγιναν ὁ αὐτάδελφός σας κύριος κόντες Βιάρος, καὶ
 “ διευθυνθεὶς εἰς ἐπίσκεψιν τῆς ἐκλαμπρότητός του μετὰ τοῦ
 “ κυρίου Γιαννετᾶ εἰς τὴν παραθαλασσίαν τῆς Αἰγίνης ἀνεχώ-
 “ ρησα μετ’ ὀλίγον, ὁ δὲ κύριος Γιαννετᾶς διέμεινε· τῇ ἐπαύ-
 “ ριον ἀνταμωθέντες μετὰ τοῦ κυρίου Γιαννετᾶ μοι εἶπεν ὅτι
 “ ὠμίλησε πολλὰ περὶ τούτου πρὸς τὸν κύριον κόντε, καὶ ὅτι ἡ
 “ ἐκλαμπρότης του ἔμεινε καθ’ ὅλην τὴν ἑκτασιν εὐχάριστος,
 “ καὶ περὶ τὰς δύο ὥρας τῆς νυκτὸς μετακαλεσθεὶς παρὰ τοῦ
 “ αὐταδέλφου εἰς τὸ παράλιον τῆς Αἰγίνης μοι ἐνεχείρισεν
 “ ἀποτελειομένην ἐπιστολὴν σας πρὸς τὸν δούλόν σας πατέρα
 “ μου λέγοντάς μοι ὅτι δύναμαι νὰ διευθυνθῶ ἐγὼ εἰς Πόρον
 “ ἀντὶ τοῦ πατρός μου, ὅπου θέλομεν ὀμιλήσει περὶ τῶν κατε-
 “ πευγουσῶν ἀναγκῶν μας πρὸς τὴν ἐξοχώτητά σας προσθέτων
 “ καὶ τινα ἄλλα.

“ Ἐκπλεύσας ὁ κύριος κόντες καὶ κατόπιν ὁ δοῦλός σας
 “ ἔφθασα εἰς Πόρον ὅπου καὶ μετεκαλέσθην παρὰ τῆς ἐκλαμ-
 “ πρότητός του ἔξωθεν τῆς οἰκίας του· ἐκεῖ ἀνέγνωσα εἰς τὴν
 “ ἐκλαμπρότητά του ἐκείνο τὸ ἔγγραφον προσθέτων ἐν ταύτῳ
 “ τὴν ἄοκνον καὶ μετ’ ἐπιμελείας ἐνέργειάν μας, ἣν περ θέλομεν
 “ δεῖξει εἰς τὴν ἀποπεράτωσίν του. Ἀποτεινόμενος ἡ ἐκλαμ-
 “ πρότης του μοι εἶπεν ὅτι ἡμεῖς δὲν προτρέπομεν τὴν ἀποπε-
 “ ράτωσιν αὐτοῦ τοῦ ἐγγράφου, ἀλλ’ ὅταν σεῖς τὸ ἐγκρίνετε,
 “ δύνασθε νὰ τὸ ἐνεργήσετε, καὶ ἡμεῖς θέλομεν εἶσθαι εὐχάριστοι.
 “ ταῦτα εἰπόντος μοι διελύθη ἡ συνομιλία. Τὶ λοιπόν, ἐξοχώ-
 “ τατε, ἔπρεπε νὰ πράξω; ποῖος ἐκίνησε τὴν ἐνέργειαν τούτου
 “ τοῦ ἐγγράφου; εἰς ποῖον δίδεται ἡ δικαία μέμψις τῆς ἐξοχό-
 “ τητός σας; αὕτη εἶναι ἡ διατρέξασα ὑπόθεσις, καὶ ὡς πατήρ
 “ ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἀποδώσατε τὸ δίκαιον πρὸς τὸν ἔχοντα.

“ Ἐν Αἰγίνῃ, τῇ 27 αὐγούστου 1828.”

(β.)

Ὁ κυβερνήτης ὡμολόγησε τῷ Κλονάρη ὅτι κατ' εἰσήγησιν τοῦ ἀδελφοῦ του ἐγένοντο τὰ γενόμενα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΖ.

(α.)

Ὅρα τὴν πρὸς τὸ ἀγγλικὸν ναυαρχεῖον ἀναφορὰν τοῦ Κοδριγκτῶνος τῆς 25 ἰουλίου (6 αὐγούστου) 1828.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΗ.

(α.)

Ὁ ἀνὴρ οὗτος, Γάλλος τὸ γένος, εἶχεν ἔλθει πρὸ ὀλίγου εἰς Ἑλλάδα· βαθμὸν ἔχων συνταγματάρχου ἐπροχειρίσθη εἰς τὸν τοῦ στρατηγοῦ καὶ ἀρχηγοῦ τῶν περὶ τὸν ἀρχιστράτηγον ἐπιτελῶν.

(β.)

Ἴδου ἀποδεικτικὸν τῶν παραδοθέντων πρὸς τὸν στρατάρχην.

“Μολονοπού ὁ στρατάρχης Δ. Ὑψηλάντης εἶχε κάθε δίκαιον κατὰ τὸν βερὲν ὅπου μᾶς ἔδωκε νὰ μᾶς στείλῃ εἰς τὸ βιλαγέτι μᾶς ἀπὸ ὅποιον δρόμον ἤθελεν εὐχαριστηθῇ, μᾶς ἔκαμεν ὅμως κατὰ τὴν παρακάλεσίν μας μερχαμέτι καὶ ἀπεφάσισε νὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ πᾶμε εἰς τὰ βιλαγέτια μᾶς ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Ζητουνιού, καὶ ἡμεῖς οἱ ὑπογραμμένοι τὸν ἀριθμὸν 107 βάνομεν ἀμανέτι εἰς τὰ χέρια τοῦ πρίγκιπα τὴν μπέσαν μας καὶ τὸν ὄρκον εἰς τὴν θρησκείαν μας, οὔτε ἄρματα νὰ πιάσωμεν πλέον ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων εἰς ὅποιον μέρος καὶ ἂν τύχουν, οὔτε κανένα ραγιὰν νὰ πειράξωμεν καὶ ἂν κάμωμεν ἀλλιώως, νὰ μὴ πεθάνομεν Τοῦρκοι, καὶ ἂν ποτε κανένας μας ξαναπιασθῇ νὰ μὴ μᾶς δίδεται ράϊ καὶ συγχώρησις ἀλλὰ νὰ μᾶς θανατόνουν.

“Ἐγένετο εἰς τὸ Στεβένικον 2 νοεμβρίου 1828. Διὰ τὰ ἄνω γραμμένα εἶναι τὸ σιάρτι μας σιάρτι καὶ βάνομεν τὸ δάκτυλόν μας.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΑ.

(α.)

Τὸ ψήφισμα δὲν περιλαμβάνει τὴν φράσιν, “προβάλλοντος ἐκάστου τῶν πληρεξουσίων κατ’ ἰδίαν αὐτῷ τρεῖς ὑποψηφίους.” ἄλλ’ οὕτως ἐγένετο μὴ συμβιβασομένων ἄλλως τῶν πληρεξουσίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΓ.

(α.)

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Ἀβερδήνου σταλεῖσα μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀδριανουπόλεως πρὸς τὸν ἐν Πετρουπόλει πρέσβυν τῆς αὐλῆς του εἰς κοινοποίησιν πρὸς τὴν ῥωσικὴν, κατετέθη ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἀνω-Βουλῆς μεσοῦντος ἰουνίου 1856.

(β.)

Εἶπαμεν ἐν τῷ ΟΘ κεφαλαίῳ ὅτι καὶ ἄλλοτε ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνηση ἐπρότεινε νὰ συστηθῇ ἐν Ἑλλάδι πολιτεία ἀνεξάρτητος ἄλλ’ ὅρια ἔχουσα ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ πρωτόκολλον τῆς 6 (18 αὐγούστου) 1829, ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκης ἐπρότεινεν ἐκ νέου ἡ αὐτὴ κυβέρνηση, κατὰ τὴν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεων γνωμοδότησιν Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, νὰ ὀρισθῶσιν ἔκτοτε τὰ ὅρια, καὶ ἔκτοτε ν’ ἀναγνωρισθῇ ἡ πλήρης καὶ τελεία ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος.

(γ.)

Πρὸς τοῖς ἄλλοις, οὓς ὠνομάσαμεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, ἔπεσαν ἐπὶ τῆς ἐξόδου καὶ οἱ πρόκριτοι τῆς πόλεως, Ἀναστάσης Παλαμᾶς, Πέτρος Γουλιμῆς, Γεώργιος Φαράντος καὶ Κωνσταντῖνος Καρπούνης.

Σημειῶσαι·

Ἡγεμονείαν ἔγραψα τὴν τοπαρχίαν, ἡγεμονίαν δὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἡγεμόνος πρὸς διάκρισιν.

Αἱ νύκτες μνηολογούνται ὅπως καὶ αἱ προηγούμεναι ἡμέραι·
φερ' εἰπεῖν, ἡ νύκτα τῆς 25 μαρτίου ἐνοῶ τὴν μετὰ τὴν ἡμέραν
τῆς 25 μαρτίου. Αἱ δὲ ὥραι ἀριθμοῦνται ἀπὸ ἀνατολῆς μέχρι
δύσεως, καὶ ἀπὸ δύσεως μέχρι ἀνατολῆς ἡλίου. Τὸ δὲ ἔτος
εἶναι πάντοτε τὸ παλαιόν, ἐνίοτε δὲ ἀμφοτέρω πρὸς σαφήνειαν.

Τέλος.

Ἐπιδιορθώσεις παροραμάτων καθ' ὅλον τὸ
σύγγραμμα.

Αἱ δὲ τῶν τόνων καὶ τῆς στίξεως ἀνατίθενται εἰς τὸν
εὐμενῇ ἀναγνώστην.

Τόμος α'.

Σελίς.	Στίχος.	ἀντί.	* ἀνάγνωθι.
3	12	συναδελφῶν	συναδέλφων (τὸ αὐτὸ ἄλ- λοθι.)
5	14	κοιτομένον	κειμένον
7	24	σῶαν	σῶαν (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
11	15	δωρίζουσιν	αἰωλοδωρίζουσιν
11	16	δωρικοὶ σχηματισμοὶ	αἰωλοδωρικοὶ σχηματισμοὶ
12	31	φιλολογικώτερος	φιλολογώτερος
22	9	εἰς τὴν Ῥωσσίαν Ἕλληνες εὗρησκαν	εἰς τὴν Ῥωσσίαν εὗρησκαν
24	4	ἐκατηχεῖτο	κατηχεῖτο
24	23	κατηχισμὸς θεωρούμενος	κατήχησις θεωρουμένη
24	25	θεωρούμενος	θεωρουμένη
27	31	ἀλληλοβοηθούμενοι	συμβοηθούμενοι (τὸ αὐτὸ ἄλ- λοθι.)
36	1	γράμμα	ἔγγραφον
40	9	Ἡπατρος	Ἕπατρος
47	8	βιομηχανικώτερος	βιομηχανώτερος
		Χουρσήτ-πασᾶς	Χουρσήτπασας (τὸ αὐτὸ ἄλ- λοθι.)
54	33	προσχεδιασμένον	προεσχεδιασμένον
69	16	κατεδαφίσθησαν	κατηδαφίσθησαν
71	8	Πατραίων	Πατρίων (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
76	6	παρ' αὐτῷ	παρ' ἐαυτῷ
80	15	ἐξ ἐνός	ἐφ' ἐνός
81	32	ἔκοψαν ἔξωθεν τὸ ὑδραγω- γεῖον	ἔκοψαν τὸ ὑδραγωγεῖον
82	11	δι' ἄλλης ἀνθυπονόμου	δι' ἀνθυπονόμου
89	3	ἐνόπλησιν	ἐνόπλισιν
89	27	Σουβιάτα	Σαβάλια
91	16	Ἡμιλακίων	Ἑμλακίων
91	27	διέβαιναν	θὰ διέβαιναν
96	8	ῥωσικὸν πρέσβιν	ῥώσσον πρέσβιν
97	28	ὁ Πατριάρχης διὰ Φιρμα- νίου νὰ στείλῃ	ὁ Πατριάρχης νὰ στείλῃ

Σελίς.	Στίχος.	ἀντί.	ἀνάγνωθι.
97	33	Ἀνδριανουπόλεως	Ἀδριανουπόλεως
100	12	πρώην	πρώην (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
100	12	ῥαδιούργος	ῥαδιούργος (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
105	16	τοῦ μηνὸς Ῥεῦτσιβ 1230	τοῦ μηνὸς 1230
108	6	κατεπόντησεν	κατεπόντισεν
110	14	κρεμαμένους	κρεμωμένους
124	21	παρώργησεν	παρώργισεν
125	17	Τουρκορωσικὸν	τουρκοῤῥωσικὸν
134	24	Χεοσονήσου	Χερσονήσου (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
138	3	Μβλάδεν	Μβλάδην (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
144	15	ὁ δὲ ἄλλος	ὁ δὲ ὑπαρχηγὸς
149	19	μελιδὸν	μεληδὸν
152	9	Δουμβίτσης	Δομβροίτης
153	2	Ἀρδεσίαν	Ἀρσεσίαν
154	3	τὴν αὔριον	τὴν ἐπαύριον
160	17	νυκταμαζοποροῦντες	νυχθαμαζοποροῦντες
160	22	πόλιν ἐπίσης οὐγκρικὴν	πόλιν τῆς Βοεμίας
161	27	Συρδάρη	Σιρδάρη
163	27	φειδωλενόμενος	φειδόμενος
166	25	ἀνεπίμων	ἀνεπίμονος
171	32	δημοσίον	δημοσίαις
173	17	ἐναντιλεμπορεύοντο	ἐναντιλλεμπορεύοντο
176	30	συναδέλφης	συναδέλφου
176	33	ἐρυθροῦς	ἐρυθρὸς
177	15	κορβέτα	κορβέττα (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
184	21	τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ	τοῦ φανατισμοῦ
187	18	γολέταν	γολέτταν (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
192	22	νὰ παρατηρήσωμεν	νὰ σημειώσωμεν
194	18	Ἐλέζ ἀγᾶν	Ἐλέζογλου
195	17	ἀντιπάλλους	ἀντιπάλους
196	26	νὰ σβύσῃ	νὰ σβέσῃ
201	10	ὁ ἅγιος Γεώργιος	ἅγιον Γεώργιον
203	10	φιλιώσας πρὸς ἀλλήλους τοὺς	φιλιώσας τοὺς
205	13	τὸν Κοντογιάννην νὰ ἔλθῃ ὅπου	τὸν Κοντογιάννην ὅπου
206	18	ἔκαψαν	ἔκασαν
208	19	Κασκατιώτην	Τσουρκατιώτην
208	28	στείλλωσι	στείλωσι
215	10	Μουσταφᾶ πασᾶν	Μαχμούτπασαν
216	6	ἐκτείνεται	παρατείνεται
217	21	ἅγιος Ἡλίας	ἅγιον Ἡλίαν
227	28	τὸν ἀλληλοδιδάσκαλον	τὸν διδάσκαλον τῆς ἀλληλο- διδασκτικῆς
230	16	Παναγιώτην	Παναγιώτην Πολίτην
230	20	τὴν 17 ἰουνίου	τὴν 16 ἰουνίου

Σελίς. Στίχος.	ἀντί.	ἀνάγνωθι.
234 32	Κυσάμου	Κισάμου (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
235 6	Καλλικράτης	Καλλικράτην
240 10	ποδαλυσέδεσαν	ἐποδαλυσόδησαν
242 27	τῆς Καρυταίνης	ἐν Καρυταίνῃ
247 32	ἔμελλαν νὰ νικήσωσι	θα ἐνίκων
253 16	ἀλληλοβοήθειαν	συμβοήθειαν
260 7	νὰ εἰσβάλλωσι	νὰ εἰσβάλωσι
261 28	Σόλωνος	Σόλων (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
262 9	ἀντιπαραταχθῇ	ἀντιπαραταχθῇ
268 10	ἐγείνοντο	ἐγίνοντο
270 9	νὰ βάλλῃ	νὰ βάλλῃ
271 28	οὔτε . . . οὔτε	μήτε . . . μήτε
277 11	φρεγαδῶν	φρεγατῶν (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
279 14	τὸν ἐδίωξεν	ἐδίωξε
281 7	ἐμπρισμοῦ	ἐμπρησμοῦ
282 27	ἐκτύπων	ἐκτύπων
286 2	ἐσκορπίσθη	διεσπάρη
292 11	ἐπισκέψεως	νηοψίας
292 12	ἤκουσαν	ἤκουαν
292 30	δεκαπεντεκισχιλίους	δεκαπεντακισχιλίους
293 2	Κυτίου	Κυτίων (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
294 17	αὐτῶν	αὐτῶν
294 17	αὐτῶν	ἐαυτῶν
296 5	τὰ ἱερὰ τῶν ναῶν	τὰ ἱερὰ . . .
301 26	περὶ τὴν μίαν ὥραν	περὶ τὴν πρώτην ὥραν
303 5	ἔρριψεν ἐκεῖ ἄγκυραν	ἔρριψεν ἄγκυραν
303 31	ἐπιστρέψας εἰς τὴν πόλιν	ἐπιστρέψας . . .
309 15	Ἀληπασαλῆς	Ἀληπασαλίζων
310 27	ὁ ἅγιος Ἀνδρέας	ἅγιον Ἀνδρέαν
313 27	ἀληπασαλίδες	ἀληπασίζοντες
316 28	οἱ ἐξ Ἰωαννίνων Τούρκοι	οἱ ἐξ Ἰωαννίνων στρατεύ- σαντες Τούρκοι
316 35	Τρικάλων	ἐκ Τρικάλων
319 19	καὶ τὸν τόπον	καὶ τοῦ τόπου
321 4	Τουρκορῶσσι κοῦ	Τουρκορῶσσι κοῦ
328 10	πρὸς Θεὸν δοξολογία	δοξολογία
330 20	τὴν μίαν ὥραν	τὴν πρώτην ὥραν
338 18	ἀνωχύρωτοι	ἀνώχυροι
338 31	μίας ὥραν	τὴν πρώτην ὥραν
340 3-4	τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν καὶ πᾶσαν μεσολάβησιν	τῆς ἀγγλικῆς προστασίας καὶ πάσης μεσολαβήσεως
342 27	τὰ κτήματα αὐτῶν	τῶν κτημάτων αὐτῶν
345 10	ὑπὸ τὸ ὄνομα	ὀνομασθεῖσα
355	(δ) (ἐν ταῖς σημειώσεσι)	(γ)
375 25	τῆς Βλαχίας	τῶν Ἡγεμονειῶν
380 4	ἐκατηγορήθη	ἐκατηγορήθη (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
388 4	Πεσλῇ (Pesly)	Πασλῇ (Pashly)
389 29	ἐδιηγήθησαν	διηγήθησαν

Τόμος β'.

Σελίς.	Στίχος.	ἀντι.	ἀνάγνωθι.
6	4	σβύσωσι	σβέσωσι
7	35	ὁ Ὁμέρπασας τῆς Καρύ- σπου	ὁ Καρύστιος Ὁμέρπασας (τὸ αὐτὸ καὶ ἄλλοθι.)
14	23	Γαβριουῦ	Γαβρειοῦ
14	33	ἀνιλεῶς	ἀνηλεῶς (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
16	3	ἀπὸ τοῦ Γαβριουῦ τῆς Ἀν- δρον εἰς	ἀπὸ τοῦ Γαβρειοῦ εἰς
18	34	οἱ κακοῦργοι τῆς Σμύρνης	οἱ κακουργήσαντες ἐν Σμύρνη
23	7	Κῶς	Κῶ
27	28	Διπλοῦν	Διττὸν
30	15	ἰσχύει	ἰσχύϊ
53	24-5	οὔτε—οὔτε	μήτε—μήτε
55	34	Καστλερίχος	Καστλερήχος
60	22	} Ἀρκαδες	} Ἀρκάδιοι
61	19		
63	23	πεινόντων	πεινώντων
88	29	ὀλιγόβαθα	ὀλιγοβαθῇ
97	33	τεχεῖαν	ταχεῖαν
97	16	τῇ τρίτῃ	τῇ τρίτῃ
98	35	καὶ τρεῖς ὥρας	καὶ τὴν τρίτην ὥραν
101	26	ὁ Καίμακάμης, ὁ Μουστα- φάμπης	ὁ Καίμακάμης, ὁ Κιαμήλ- μπης, ὁ Μουσταφάμπης
102	22	τὸ ῥέον ἔξωθεν εἰς τὰ Χανιά	τὸ ῥέον εἰς τὰ Χανιά
122	7	(δ)	
124	23	(δ)	(γ)
125	15	(ε)	(δ)
127	6	σφραγίδας	σφραγίσματα
127	33	(στ)	(ε)
139	4	ἀπομακρυσμὸς	ἀπομάκρυνσιν
158	35	Βάσον	Βάσσον καὶ ἄλλοθι
172	17	τὸν ὄφρυν του	τὴν ὄφρυν του
173	8	καταδιώκοντας	καταδιώκοντες
180	9	τὸν νιόν του	τοῦ νιοῦ του
181	5	ἐσκορπίσθησαν	διεσκορπίσθησαν
181	30	τὴν 11 ἀπριλίου	τὴν 6 ἀπριλίου
187	8	ἐκτείνεται	παρτείνεται
190	34	(γ)	
212	34	ἀπέθεσε	ἀνέθεσε
258	6	γείνωσι	γενῶσι
268	24	ἐζήτων	ἐζήτουν
274	26	Κιουταγῇ	κρεῖττον Κιουταχῇ (τὸ αὐτὸ ἄλλοθι.)
289	29	συμπράκτορα	συνεργὸν
345	4	κάψομεν	καύσωμεν
345	6	κάψτε	καύσατε
364	29	τὰ νερά της	τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν νερά της

Σελίς.	Στίχος.	ἀντὶ.	ἀνάγνωθι.
375	12	Γαστρούριοι	Γαστροναῖοι
383	21	ἡ ἀπόδειξις	ἡ ἀπόδειξις
394	21	Χασάνπασας	Χασάμπασας

Τόμος γ'.

15	29	ἀπεχωρίσθησαν	διεχωρίσθησαν
16	4	σβύση	σβέση
40	11	Μουσαήνπασαν	Μουσαήμπασαν
42	26	οὐδεμίαν	μηδεμίαν
44	6	Σελήμπασας	Σελήχπασας
45	7		
52	7	Μυστριωτῶν	Μιστριωτῶν
58	25	μεταιωθέντος	ματαιωθέντος
72	25	καὶ ἐκείθεν εἰς Ψαρί	καὶ ἔγραψεν εἰς Ψαρί
112	12	ἐσκόρπισαν	διεσκόρπισαν
161	1	γεννήματα τῆς Ἀφρικῆς	γεννήματα τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς
252	10	Ἀχμέτην	Χασάνην
265	12	καὶ αὐτῇ	καὶ ἡ Αὐστρία
281	30	κατέλαβαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἄλλας	κατέλαβαν διαφόρους
281	32	ἀλλ' ἐξ ὧσων διενέμοντο σιτηρεσίων ὑπελογίζοντο εἴκοσι χιλιάδες ἐν αἷς καὶ	ἀλλὰ διανεμομένων 50,000 σιτηρεσίων εἰς ὑπομισθίους, ὑπελογίζοντο 35,000 οἱ ὀπλοφόροι, ἐξ ὧν ἤλθαν εἰς πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου 20,000 μεθ' ὧν καὶ
282	10	Κότσικαν	Ῥαζοκότσικαν
305	9	ἐμοιράζοντο εἰκοσακισχίλια σιτηρέσια, μόνον δωδεκακισχίλια ἐμοιράζοντο	ἐμοιράζοντο εἰς εἰκοσακισχίλιους πολιορκητὰς σιτηρέσια, μόνον εἰς δωδεκακισχίλιους ἐμοιράζοντο.
316	9	τοὺς ἐλπιδοποιεῖ	ἐλπιδοποιεῖ
316	23	καὶ τὴν 19 συνῆλθαν	καὶ τὴν 19 Σεπτεμβρίου συνῆλθαν
337	17	Δύο ὥρας	δευτέραν ὥραν
352	14	ἀλλ' οἱ Μεσολογγίται	ἀλλὰ πολλοὶ τῶν Μεσολογγιτῶν
352	18	πολλοὶ δὲ αὐτῶν	τινὲς δὲ αὐτῶν
358	5	ὀκταμήνους	ἑξαμήνους
358	7	ὁ Κιουταγῆς	ὁ Σουλτάνος

Τόμος δ'.

43	34	Ἐυδέκος	Ἐυδέκος
50	18	ὅτι	διότι

Σελίς.	Στίχος.	ἀντί.	ἀνάγνωθι.
82	13	ἐλέληξαν	ἐλέλιξαν
96	4	ἔστειλεν ἐν σῶμα	ἔστειλεν ὁ Καραϊσκάκης ἐν σῶμα
100	13	ὀπισθεν αὐτῶν	
109	13	ἔφεραν	εἶχαν φέρει
113	21 } 34 }	Ἐιδέκον	Ἐυδέκον
145	7	να φέρῃ	ἔφερε
207	4	ὑπερήνεμον	προσήνεμον
210	23	ἀντεπαρατάχθη	ἀντιπαραετάχθη
236	6	ὥς	ἕως
239	29	εἶχαν	εἶχε
246	23	τῆς τριπλῆς συμμαχίας	τῆς συμμαχίας
249	20	να πλέῃ τὴν θάλασσαν	να πλέῃ
257	16	τὸ δὲ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν	τὸ δεύτερον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν
263	26	παντὸς ὑπὸ ῥωσικὴν ἢ ἄλλην σημαίαν πλοίου	παντὸς πλοίου
286	28	γαιοπόνος	γαιωπόνος
289	34	ξῆν	ζῆν
329	31	καθυποβάλλῃ	καθυποβάλλῃ
337	12	(β)	

ΟΙ ΣΤΗΝΔΡΟΜΗΤΑΙ.

Ἐν Λονδίῳ.	Σώματα
Παντιᾶς Ῥάλλης	100
Θωμάς Ῥάλλης	50
Σπυρίδων Μαυρογιάννης	50
Ἀλέξανδρος Ῥάλλης	15
Ἀντώνιος Ἀ Ῥάλλης	40
Δημήτριος καὶ Ἀλέξανδρος Κασ- σαβέται	30
Ἀντώνιος καὶ Παντιᾶς Θ Ῥάλ- ληδες	30
Ἀλέξανδρος Π Πετροκόκκινος ...	20
Ἀντώνιος Μαυρογορδάτος	15
Ἰωάννης Γ Ὀμηρος	10
Ἰωάννης Στεφ. Σκυλίτσης	10
Ἀλεξάνδρα Ἰ Σκυλίτσης	5
Ματθαῖος Σκυλίτση	10
Μ καὶ Π Ἐμ Ῥοδοκανάκαι	10
Μ Ζαρίφης	10
Εὐστράτιος Ἰωνίδης	10
Μιχαὴλ Σπάρταλης	10
Ἀλέξανδρος Ἰωνίδης	10
Γεώργιος Π Λασκαρίδης	10
Ἐμμανουὴλ Γ Φραγκιάδης	15
Ἀνανίας Ἀμπετ	10
Ι Θ Κεσσίσογλους	5
Παντιᾶς Σ Γαλάτης	5
Ν Π Ῥάλλης	5
Ἰωάννης Μ Μαυρογορδάτος	5
Κωνσταντῖνος Γεραλόπουλος ...	10
Κ Σωτήριχος	5
Μ Σεβαστόπουλος	5
Μ Σ Μαυρογορδάτος	5
Ἰωάννης Καβάφης	5
Α Ῥοδοκανάκης	5
Σ Μ Μαυροκορδάτος	10
Ἀ Ν Πετροκόκκινος	5
Π Ἐ Σαγραντής	5
Λέων καὶ Βασίλειος Μελάς	5
Γ Σουγδουρής	3
Γ Ἀλεξιάδης	3
Γ Δέλτας	3
Δ Κουβελᾶς	2
Π Ἀ Φωκᾶς	1
Σ Σ Κεφαλᾶς	3
Ἰ Ἀ Περβάνογλους	2
Εὐστράτιος Ῥάλλης	30
Γ Ζαφειρόπουλος	2
Δ Π Σκαραμαγκᾶς	15
Στ Τζιτζίνιας	40
Σ Καλβοκορέσης	1
Γ Νικολόπουλος	2
Ἀ Σαλβέγκος	1

Σώματα	
Ἀργόντης καὶ Σεκιάρης	50
Π Κ Ῥάλλης	7
Ν Γ Παπαδάκης	3
Ἀμβ Ἰω Ῥάλλης	3
Μ Βούρος	5
Ἐμ Ψόχας	2

Ἐν Μαγχεστέργ.	
Στέφανος Φραγκιάδης	50
Λουκᾶς Ζίφος	40
Σ Ν Φραγκόπουλος	10
Ν Νομικός	5
Ἀ Ἠφαιστιδής	2
Γ Δ Νεροῦτζος	2
Σ Ντιλμπέρογλους	6
Π Νεγροπόντης	2
Ἰ Ἀσλάν	2
Ν Σινοδινός	2
Γ Κ Τζηρός	1
Θ Μ Ῥάλλης	1
Κ Μ Ῥάλλης	1
Κ Ταμβάκος	1
Π Σαλβάκος	1
Δ Ἐ Ῥοδοκανάκης	1
Π Θεολόγου	1
Γ Καλοῦτης	1
Ἰ Θ Ῥοδοκανάκης	1
Ἰ Μ Μαυρογορδάτος	1
Ζ Φαγκιάδης	1
Μ Λουτράρης	1
Γ Τζόλας	2
Γ Κρεμύδης	1
Ἀ Γεωργιάδης	1
Ἀ Ἀγέλαστος	1
Ἰ Παπαδάκης	1
Ἀ Μπανάκας	1
Κ Π Λασκαρίδης	1
Λ Λαμπίκης	1
Θ Ζ Κορωνιός	1
Κ Παπᾶ	1
Κ Σκαραμαγκᾶς	1
— Σωτιάδης	1
Ἀ Εὐμορφόπουλος	1
Ἰ Κ Ζυγομαλάς	1
Κ Λαμπρινίδης	1
Δ Ἀκατος	1
Ἰ Μερτζανόφ	1
Ἀ Σκουλούδης	1
Ἀ Σοφιανός	1
Β Ζαχαρόφ	1

	Σώματα
Γ Τριανταφυλίδης	1
Ν Δ Φωτιάδης	1
Δ Πετρούλιας ἱερεὺς	3
Ἀ Κοπκίλης	2
Γ Νιζερὸς	2
Ἰ Δημητριάδης	1
Σ Καρακατσάνης	1
Ζ Μυταράκης	1
Δ Σοφαντζόγλους	1
Α Κωνσταντινίδης	1
Γ Φωτιάδης	1
Ν Δημητριάδης	1
Γ Παλαιολόγος	1
Ἐ Χαλδουβάκης	1
Ἰ Βασιλείου	2

Ἐν Λιβερπούλῳ.

Δ Ν Γιαννακόπουλος	10
Ζαννὴς Π Σκυλίτζης	10
Γ Παπαγιάννης	5
Ἐ Ζ Πετροκόκκινος	1
Κ Γ Βαλλῆς	3
Σ Ἰ Πρώιος	3
Ἰ Π Σκυλίτζης	1
Σ Κοκκιλάνης	1
Ν Δ Σπάρταλης	2
Σ Κόβας	1
Ἀ Ζυγομαλᾶς	2
Ζ Κ Φραγκιάδης	1
Ἐ Π Σκυλίτζης	1
Μ Σκυλίτζης	1
Π Ζ Ῥοδοκανάκης	1
Ν Μ Μαυρογορδάτος	1
Β Παπαγιάννης	2
Π Καβάφης	1
Ν Σταυρινάκης	1
Γ Τύμβας	1
Δ Παπακαλὸς	1
Μ Ἐ Μαυρογορδάτος	1
Κ Μ Ῥάλλης	4
Ν Φουστάνας	1
Μ Γεωργαλᾶς	1
Θ Περβάνογλους	1
Π Μουσαμπίνης	1
Ἀ Βουκόλος	1
Γ Ζ Φόχας	1
Α Γαλάτης	1
Ἐ Δράκος	1
Ἀ Ν Μεταξᾶς	5

Ἐν Μασσαλίᾳ.

Ζωρτζῆς Τζιτζίνιας	15
Αἰγυουστῆς Ῥάλλης	25
Ἀνδρέας Ν Ἀργέντης	8
Ἀδελφοὶ Σεκιάρη	8
Δ Βαλτατζῆς	5
Ἀδελφοὶ Ζαρίφη	2

	Σώματα
Μιχαὴλ Πετροκόκκινος	2
Μιχαὴλ Ἀγέλαστος	3

Ἐν Βιέννῃ.

Γ Σίνας	6
Ἀ Μ Δούμπας	2
Κ Μ Κούρτης	1
Κ Ἀ Χριστουμάνου	1
Γ Ἰ Βούρος	1
Π Γεωργίου	1
Ἰ Ἀ Μελιγκὸς	1
Χ Νικόλιτζ	1
Β Μαντζουράνης	1

Ἐν Τεργέστῃ.

Ἀ Γιαννικέσης	10
Ἀ Σ Ῥάλλης	5
Ἡ Σχολή	2
Ἀ Ἀποστολόπουλος	1
Κ Λαμροβάκης	1
Ἰ Γ Χ Κωστής	1
Ν Μορεζίνος	1
Κ Βαρδάκας	1
Ἰ Σκαρμαγκᾶς	1
Κ Δ Ταλάντης	1
Ἐ Ῥάλλης	2
Μ Π Ῥοδοκανάκης	1
Ἀ Δημητρίου	1
Δ Καρτσιώτης	1
Θ Δούμας	1
Ἀ Δ Σιλώτης	1
Ἐ Φραγκιάδης	1
Ἀ Γ Γαλάτης	1
Α Ὀμηρος	1
Ν Βούρος	1
Δ Πλατυγιάννης	1

Ἐν Λιβούρνῳ.

Κ Τοσίτζας	10
Π Ῥαφτόπουλος	1
Δ Σατζέλος	1
Δ Παντολεοντίδης	1
Ἰ Μαργαρίτης	1
Μ Π Ῥοδοκανάκης	1
Ζ Μαυρογορδάτος	1
Π Ῥοδοκανάκης	1
Ζ Σ Μαυρογορδάτος	1
Σ Εὐθυμιάδης	1

Ἐν Ὁδησῶ.

Ζαννὴς Ῥάλλης	50
Α Π Σκαρμαγκᾶς	30
Π Τζιτζίνιας	10
Κ Θ Ῥάλλης	25

	Σώματα
'Α Ζαρίφης	10
Γ Βουτσινός.....	3
Κ Παπουδωφ	2
Σ Β Μαύρος.....	3
'Ι Β Μαύρος.....	3
Π 'Α 'Ράλλης	10

'Εν Καίρῳ.

'Α 'Αβέροφ	10
'Ρ 'Αμπετ.....	10
Μ Πιταρίδης	1
'Ι Ν Σταυρινάκης	1
'Α Νικολόπουλος	1
'Ι Κωνσταντινίδης	1
Κ Χριστοδούλου	1
Ν 'Εμμανουήλ	2
Κ Πιτακός	1
'Ι 'Ι Κασσαβέτης	1
'Α 'Α Κασσαβέτης	1
'Ε Κ 'Αχελλόπουλος	1
Μ Γεωργαλάς	1
Δ Χριστόδης	1
Γ Τσουκάλης	1
'Α 'Ροδοκανάκης	1
Π Π Τσούκας	1
'Α Σμυρνιόπουλος	1
Μιραλάκης 'Αντωνίου	1
Θ Ν Κινδηνός	1
Σ Μαρατζόζα	1
Σ 'Αναστασιάδης	1
Δ Φιλίππου	1
Ν 'Ι Σταυράκης	1
'Ι Πουλουζίου	1
Κ Πουλουζίου	1
Μ 'Αθανασίου	1
'Α Δημητρίου	1
Μ Ζουγαδάς	1
'Α Μιχαήλ	1
Μ Γεωργίου	1
Δ Σωτηριάδης	1
'Α Κωνσταντινίδης	1
Π Τσουκάν	1
'Αδελφοί Τσουκάν	1

'Εν Γενούῳ.

'Ευνάρδος.....	24
----------------	----

'Εν Βουκουρεστίῳ.

'Η Κυβέρνησις τῆς Βλαχίας	12
Φιλόθεος Βουζαίου... ..	10
Κλίμης 'Αρτζεσιού	10
'Ιωβ Βακαρεστίου	10
Εὐλόγιος Τιμοπετρίτης	4
Νικηφόρος 'Αγιάντης	3
'Αγάπιος Σαρανταρίου	3

	Σώματα
'Ιωακείμ 'Ραδουλώτης	4
Μελέτιος Κοτροτσιανίου	4
'Αβέρκιος 'Αποστολικούς	2
Βόρnikov 'Εμμανουήλ 'Αργυρό- πουλος	2
Λογοθέτης 'Ιωάννης Βιβέσκος ...	10
Πετράκης 'Οβεδιάνος	1
Νικόλας Μπαλιάνος	1
Σκαρλάτος Βακαρέσκος	1
Κωστάκης Βακαρέσκος	1
Βάρβος Βέλλιος	1
'Ιωάννης 'Α Φιλιππέσκος	1
Νικόλαος Μάνος	1
Δημήτριος Μανέσκος	1
Κωνσταντίνος Στεριάδης	1
'Ιωάννης Καντακουζηνός	1
Στέφανος Βούρικης	1
Κωνσταντίνος Κομανέσκος	1
'Ιωάννης Κοντζέσκος	1
Νικόλαος Παλαιολόγος	1
Δ 'Αρκών	1
'Ιωάννης 'Ραστής 'Ιατρός	1
Δημήτριος Καραγιάνης	1
Πέτρος Κώτοβιτς	1
Γεώργιος Στεφάνου Τζινός	1
Ν 'Ιω Γεράσης.....	5
'Ιωάννης Πάγκου	1
Β Γούτζου	1
Δημήτριος Σίμος	1
Προκόπιος Βαλάνογλου καὶ Σ' ...	1
Κ Π Σαρδέλης διευθυντῆς τῆς ἐν 'Ὁρσοβα ἐλληνικῆς σχολῆς ...	1
Μ Παρέμπης	2
'Εμμανουήλ 'Ιωαννίδης 'Αμορ- γίνος.....	1
Διονύσιος Π 'Αγιανίτης	1
Δ Βέλλιος	1

'Εν 'Ιασιφ.

*Εξάρχος 'Αρχιμανδρίτης 'Αθανά- σιος	2
'Αρχιμανδρίτης Εὐγένιος Δάγγου	3
'Αρχιμανδρίτης Μελέτιος Βατο- πεζίου	1
'Αρχιμανδρίτης Λάγγου Θεοφάνης	1
'Αρχιμανδρίτης Σλαταριού 'Αθα- νάσιος	1
'Αρχιμανδρίτης Βενιαμίν Μπερτ- ζουντζίου.....	1
'Αρχιμανδρίτης 'Ιερόθεος Μπουρ- νόβσκη	1
'Αρχιμανδρίτης 'Αγάπιος	1
'Αρχιμανδρίτης Νείλος 'Εσφιγκα- νίτης	4
'Αρχιμανδρίτης 'Ανθιμος Σιναίτης	1
'Αρχιμανδρίτης Κύριλλος Σιναή- της	2
'Αρχιμανδρίτης Μόδεστος Νεκο- ρέτζας	1

Σώματα		Σώματα	
Β Καραβίας.....	1	Ἀλέξανδρος Κ Πανᾶς	1
Ν Ἐλευθεριάδης	2	Κυρίτζας Ἀναστασίου	1
Ἀ Ῥωσέτος	1	Δημήτριος Μ Πίσχας	2
Π Κοντούρης	1	Ἀ Α Σισσημάνης	1
Ἀ Πεχνιδιάρης	1	Ζ Μησιρλῆς	1
Ἐμ Βάρναλης	1	Π Ἀρκοιδάρης	1
Ἀ Αἰξεντιάδης	1	Ἰω Π Παπάζογλου	1
Π Ξένος	1	Ἀ Κωνσταντίνου	1
Ν Κουκούλης	1	Γ Σιγάλας	1
Κ Πράσιμος	1	Ἐ Γεωργαντόπουλος	1
Παππαγιάννης Παππᾶ.....	1	Δ Στάμμου	1
Ἀντ. Καρούσης	1	Ν Καράλλης	1
Γιαν. Καλομήρης.....	1	Ἀ Κεκροπίδης.....	1
Ο Θεοδώροβιτς	1	Γ Κ Γικάστας	1
Ἰωάν. Μοσχάκης	1	Κ Κονβαρά	1
Ἀντ. Μαρτόπουλος	1	Κ Φιλιππέσκου	1
Δ Ἀντωνιάδης	1	Ἀ Μελᾶς	1
Σ Τζαβάρας.....	1	Ζ Καζανόβας	1
P. Balche	3	Ἀ Κάνοβιτς	1
Ἀντ. Κυπαρίσης	1	Ἰ Μήνοβιτς	1
Ν Κορονθακάλης	1	Ἰ Ζαχαρώβ	1
Κ Βαρδούκας	1	Ἰω Ἀλτινλή	1
Γ Δ Σαριγιάννης	1	Δημήτριος Σάββα	1
Σωτήριος Νικολάου	1	Π Κατζιγέρας	1
Δ Πανάκης	1	Ἰ Δικαρόπουλος	1
Ἀν. Μαρκόπουλος	1	Χριστόδουλος Κάλφογλου	1
Ἰ Β Ἀναστασιάδης	1	Γ Πέτροβιτς	1
Ν Ἀθανασίου	1	Ἀναστ Γ Κλεάρχης	1
Ἰωάννης Γεωργίου	1	Δ Μανρίκης	1
Μαρίνος Ἀηνης	1	— Περδίκιδης	1
Κ Φιλαλήθης	1	Δ Σταματοπούλος	1
Χ Προδρ Δημητρίου	1	Ἰω Σουλιώτης	1
Κωνστ Μακρυδάκης	1	Ν Σωβανάκης	1
Ν Στεριάδης	2	Κ Νικολόπουλος	1
Ἰ Σκουλῆς	1	Νάνος Θεοχαρίδης	1
Ἰ Ἀνδρόνικος	1	Κωνσταντίνος Πάνος.....	1
		Γ Ἀ Καντακίδης.....	1
		Ἀποστ Ζαχαρούλης	1
		Ἀγγελάκης Ἰωαννίδης	1
		Νικόλαος Κωνσταντινίδης.....	1
		Γ Νένοβιτς	1
		Α Κωνσταντίνου	1
		Ἰω. Γ Καρανδινού	1
		Ἀναστ Ξανθοῦ	1
		Γεώργιος Δασκαλῶφ	1
		Γεώργιος Ζαράς	1
		Ἀδ Καββαλίας	1
		Δημ. Κονουπιώτης	1
		Δημήτριος Γεωργόπουλος	1
		Χαραλ Μ Σταθέλης	1
		Μ Πόμποβιτς	1
		Π Ζωγράφος	1
		Ν Ζαμάνης	1
		Στ Νικολάου	1
		Ἰω Νιδέλκοβιτς	1
		Ἀντώνιος Ἰ Πανᾶς	1

Ἐν Βραίλα.

Στέφανος Ν Καράλης.....	5
Ἰω. Φάραγκας.....	2
Μ Ἀ Πετροκόκκινος	2
Γ Ν Λεβίδης	2
Κ Ἀ Ῥωσέτου	1
Γ Ἀβασιώτης	1
Δράκος Ἀ Παμπουκής	1
Ν Μητρόλιας	1
Δ Μαστραπᾶς	1
Μιχαήλ Λενός.....	1
Γ Ἀ Δήμιον	1
Γ Ἀ Ἀλεξανδράτος	1
Δ Σ Λιβαδάς	1
Μ Μιλώτης	1
Στ Καστέλης	1
Π Φ Κωνστανταυλάκης.....	1
Δημ. Ἀ Καρούσος	1
Γ Παππαζόβης	1

